Florin Vasiliu DE LA **PEARL HARBOR LA HIROSHIMAd**

Coperta de Mircea Baciu

FLORIN VASILIU

DE LA
PEARL HARBOR LA HIROSHIMA

EDITURA DACIA CLUJ-NAPOCA 1986

Motto:

Cîte s-au întîmplat
e evident că-s cu putinţă,
altminteri nu s-ar fi întîmplat.
ARJSTOTF.L

CUVÎNT ÎNAINTE

Cel de al treilea sejur în Extremul Orient — o *călătorie de studii în China în cadrul Academiei de Ştiinţe SIN IC A, în anul 1983 — a constituit pentru mine un bun prilej pentru punerea în aplicare a unui proiect ce încolţise în minte, în perioada cit scrisesem cartea „Pe meridianul Yamato". Este vorba de ceea ce n-a intrat atunci, ca un simplu capitol, în cartea amintită şi anume, epopeea celui de al doilea război mondial, desfăşurată în spaţiul larg al Pacificului. Revenirea în China — mai fusesem acolo cu cinci ani în urmă — îmi oferea posibilitatea reîntîlnirii cu Sensei, prietenul şi interlocutorul meu japonez din perioada periplului în Ţara de la Soare Răsare.*

Proiectul meu de a scrie o carte despre epopeea Pacificului, se sprijinea pe un dialog — purtat cu Sensei — în care evoluţia conflictului, cu multiplele sale faţete, era consumată de o manieră liberă într-o lungă conversaţie dintre două persoane care cunoşteau suficient de apropiat subiectul, parcurgîndu-l cînd ca pe o poveste începută de unul dintre interlocutori, întreruptă şi încheiată de celălalt, cînd ca o controversă de idei, modalitate de a ne întregi o viziune reală despre război, făcînd posibilă punerea în evidenţă a modului cum îl vedeam şi-l gîndeam fiecare în parte. Cunoşteam într-o anumită măsură concepţia Aliaţilor. Sensei urma s-o pună în lumină pe aceea niponă, îl cunoscusem la o recepţie oferită de Camera de Comerţ a Japoniei, la deschiderea Foire-ului Internaţional de la Tokyo. Era un om vîrstnic, de statură mijlocie, ca toţi japonezii.

Avea o faţă alungită, lipsită de cute, ceea ce te îndemna la reticenţă în fixarea unei vîrste, altfel riscînd să pronunţi o cifră, la care partenerul putea adăuga senin încă un deceniu. Deşi vîrstnic, avea o anumită agilitate si radia o vioiciune pe care o atribuiam fizicului său suplu. S-a întîmplat să fie în preajma mea la recepţie şi interesul pe care l-am arătat faţă de Japonia l-a îndreptat spre mine. Am devenit amici. Ne-am întîlnit în majoritatea serilor discutînd felurite lucruri. Din dialogurile purtate atunci s-a născut „Pe meridianul Yamato".

I-am scris punîndu-l la curent cu proiectul meu. Mi-a răspuns dîndu-şi acordul total şi fiind gata să ne întîlnim. Va întrerupe concediul pe care urma să-l facă la poalele Muntelui Mihara din insula Oshima, nu departe de Tokyo, în golful Sagami şi va veni la Beijing, unde şi aşa dorea să studieze unele probleme, urmînd să ne facem şi un program comun.

Dealtfel ştiam care erau preocupările sale în capitala chineză, căci Sensei avea să-şi petreacă ziua — cînd eu eram prins în obligaţiile mele — Za *Biblioteca Naţională din Beijing, de pe strada Wen jin, din centru, nu departe de Palatul Imperial; avea să răscolească acolo, volumele vechi din Tsien Han-chu, Analele primilor hani, de Pan-Ku, sau din Hen Han-chu, Analele hanilor posteriori de Fan-ie, pentru a găsi date cu privire la Japonia antică, vechea sa preocupare. Desigur că va urma să scotocească prin fişierul marii biblioteci titluri, lucrări şi documente şi în legătură cu subiectul nostru.*

Sensei era un bun cunoscător al istoriei patriei sale, iar cit priveşte ultimul mare război îi gustase plăcerile oferite în cei doi ultimi ani cînd luptase ca infanterist de marină fugind din insulă în insulă pînă în imperiu, unde se prăbuşi pentru un timp în deznădejdea celor învinşi şi umiliţi, încă din discuţiile noastre anterioare mi-a făcut cunoscut trecutul istoric al Japoniei, povestindu-mi adesea întîmplări din luptele la care fusese martor şi scăpase cu viaţă, deschizîndu-mi apetitul pentru un studiu mai îndelung asupra istoriei acestei ţări — ce *m-a absorbit o vreme — astfel Incit acum la Beijing el urma să aibă în faţă un interlocutor ce nu era deloc străin de evenimentele anilor ce acopereau perioada operaţiunilor din Extremul Orient.*

Şi iată că, după ce sosit de la aeroport — însoţit de tovarăşul Go Cin-jun conferenţiar la Universitatea Poporului din Beijing, care îmi va fi un preţios cicerone pe durata sejurului meu în China —• în capul scărilor Hotelului Friendship mă întlmpină prietenul japonez, sosit *cu două ore înaintea mea, cu un avion al companiei Japan Air Lines.*

Se schimbase oarecum în toţi aceşti ani care ne despărţeau de „perioada japoneză" a întîlnirilor şi convorbirilor noastre.

— Deci, începînd de azi, inaugurăm o „perioadă chineză" pentru aceste noi dialoguri, îmi răspunse el zîmbind reţinut.

După ce m-am instalat într-unul din apartamentele ansamblului hotelier turistic din districul Haidian al capitalei chineze, Sen-sei mă vizită. Ne-am aşezat în fotoliile fixate de o parte şi de alta a unei măsuţe pe care se aflau — ca dealtfel peste tot în hotelurile din China — ceşti de ceai cu capac, pictate cu cîte un fluture încremenit pe petalele unei flori, o trestie ţîşnind din liniile unei ape, sau un rac ce îmbrăţişează cana pe întregul ei contur. Sensei turnă în ele apă fierbinte din termosul aşezat Ungă măsuţă, puse cîte un pacheţel de ceai de crizantemă în fiecare ceaşcă şi le acoperi cu căpăcelele lor.

Apoi mă copleşi cu întrebări. Ne-am pierdut în discuţii din acelea care se deschid atît de uşor între doi prieteni ce nu s-au văzut cinci ani, ce trăiesc

la o distanţă de şapte fuse orare, unul de altul, în universuri şi spaţii culturale diferite, dar care sînt animaţi de o mulţime de visuri şi idealuri comune .. .

Cine a spus: „quand deux vicomtes se rencontrent, ils se racon-tent des contes des vicomtes"? A! Da! Camus.

De afară răzbătea prin plasa de sîrmă de la ferestrele deschise zgomotul cîte unui motor de automobil ce frîna în faţa hotelului, sau al soneriilor bicicletelor ce formau acel şuvoi permanent de pe bulevardele Baishiqiao şi Beihuan, cu care se mărginea zona hotelieră Friendship. Discutasem în voie, băusem ceai şi acum resimţeam oboseala de după cele şaisprezece ore de zbor. Sensei se ridică de plecare. Am stabilit ca a doua zi seara să ne întîlnim din nou. Vom intra direct în subiect. Şi aşa vom petrece seară de seară. Discutînd evenimentele care s-au derulat cu patru decenii în urmă

în această zonă a Lumii. Noi europenii o numim Extremul Orient. Statele Unite, care au la răsărit Europa, îi pot spune fără a greşi Extremul Occident, căci o desparte de Japonia uriaşul Ocean Pacific. Cit despre chinezi sau japonezi, ei îşi spun: „noi, cei de aici. . ."

Autorul

P.S. *Sensei nu mi-a putut pronunţa niciodată numele, fără dificultăţi. In schimb pronumele îl exprima uşor şi se obişnuise să recurgă la el, făcînd-o într-un mod spontan şi firesc. Ca şi în cartea precedentă si aici ne vom adresa unul altuia simplu: Sensei sân, Florin sân. (In limba japoneză, sân înseamnă domn, doamnă, domnişoară).*

Capitolul **I HAKKO ICffIU**

Nishi mo higashi mo
Mina teki zo Minomi mo kiita mo
Mina teki zo Yose fcura teki wa
Shiranuhi no ...

Kumamato Rojo[1]

— Ori de cîte ori mă gîndesc la războiul din Pacific, dintre ţările prinse în acea teribilă încleştare prima ce-mi vine în minte este Japonia.

— E de înţeles pentru un european care, gîndind geografic, ori de cîte ori alunecă cu privirea pe harta globului spre răsărit va întîlni irnediat după limita continentului asiatic, lungul arhipelag nipon, îndoit ca un arc încordat, încremenirea ultimei clipe dina intea eliberării săgeţii, pietrificată geomorfic la scară planetară. Dacă gîndeşte istoric, începutul războiului îi va reaminti neîndo ios actul trufaş al Japoniei jucat la Pearl Harbor si nu e

nimeni de pe această planetă care meditînd la ultimele sale zile să nu-i apară înaintea ochilor literele de foc ale Hiroshimei. Şi deci din nou pe buze, Japonia . . .

•— Da, Japonia! Toponim cu rezonanţă deosebită, ce provoacă ori unde este pronunţat un remember la o literatură ce te-a balansat cînd spre un exotism fermecător cînd spre un asiatism fanatic. Japonia deschide subiecte palpitante şi controversate alunecînd in-citant în disputa privind „miracolul" ce-i învăluie evoluţia sa postbelică. Ţara de la Soare Răsare, dîră îngustă de pămînt, caligrafiată în apele din vecinătatea marelui imperiu celest este amintită pentru prima oară în istorie de cronicarii chinezi, la începutul erei noastre, în Analele dinastiei Hanilor Posteriori.

[1] O! ţară de sud şi de nord
Peste tot sînt inamiicd De priveşti spre est sau vest
Peste tot sînt inamici Nimeni nu ştie de fapt numărul Legiunilor care se revarsă ...
„Cîntecul Asediului"

Cunoscută Europei întîia dată prin „Cartea minunilor lumii", sau „Milionul" cum îndeobşte ez-a numită scrierea veneţianului Marco Polo ce a colindat Asia 'lui Kubilai han în secolul 13. Zipangu, lume misterioasă, cu bogăţii fabuloase, aur mult, mărgăritare în diverse culori, pietre scumpe, palate acoperite cu aur. Acesta era primul ecou al unui glas european despre Japonia. De atunci s-a scurs jumătate de mileniu şi astăzi s-ar putea umple o întreagă bibliotecă academică cu tot ce s-a scris despre ea. Şi lucrurile nu s-au oprit, căci după fiecare carte nouă, spiritul lumii avid aşteaptă alta şi iar alta, toate dispărînd din librării la fel ca şi „Milionul" lui Marco Polo, reeditat neîntrerupt.

— Iar astăzi noi începem o discuţie lungă, ce va trece poate într-o zi între coperţile unei cărţi noi, despre unul dintre actele marii drame istorice, declanşată de cealaltă parte a marelui conti nent euroasiatic.

— Da! Cel de al doilea război mondial a început în Europa la l septembrie 1939, cînd Hitler — fără declaraţie de război — inva dează Polonia, cu 57 de divizii, din care 6 blindate, o armată de un milion si jumătate de oameni acoperiţi de o umbrelă protectoare, formată din 1540 de avioane de bombardament şi de vînătoare.

— Şi cu toate acestea numeroşi istorici consideră că prima pagină a acestui război s-a scris cu un an mai devreme, la 18 sep tembrie 1938 si în Asia, mai precis în China, nu în Europa. Este data la care noi japonezii atacăm Manciuria — denumirea de atunci a părţii de nord-est a Chinei.

— Pentru discuţia noastră, data reală a începutului celui de al doilea război mondial nu e esenţială. Doar pentru că e vorba de răz boiul din Pacific, într-adevăr esenţial este să ştim cînd şi unde a început aici conflictul.

— Războiul s-a declanşat la 7 decembrie 1941, prin atacarea bazei navale americane de la Pearl Harbor, de către aviaţia şi marina niponă, ceea ce a antrenat Statele Unite în conflict şi după aceasta multe alte state, războiul căpătînd un caracter efectiv mondial. Dar acest atac face parte dintr-un şir de acţiuni cu caracter agresiv expansionist ale Japoniei imperialiste si ca atare este necesar de a da înapoi multe file de istorie pentru a înţelege mai bine lucrurile.

— Aţi folosit Sensei san expresia de „imperialism japonez". Nu e o formulare gazetărească. Ea are o semnificaţie profund istorică si cu implicaţii dramatice în evoluţia evenimentelor din această parte a lumii.

Lucrurile îşi au sorgintea în Europa secolelor 15—18 cînd în ţările occidentale se înregistrează fenomene noi, străine vechii orînduiri feudale. Ca urmare a perfecţionării uneltelor de producţie şi deci a apariţiei unora ingenioase precum roata hidraulică, ce foloseşte forţa apei, moara cu aripi, ce foloseşte pe aceea a vântului, fusul mecanic ce accelerează ţeserea stofelor, furnalul înalt şi ciocanul greu ce supun metalele voinţei şi necesităţilor omului, tiparul ce ajută la răspîndirea cunoştinţelor, au loc încet schimbări în viaţa societăţii. Apar meşteşugurile si deci diviziunea muncii care atrage după sine apariţia cooperaţiei simple şi mai tîrziu a manufacturii cu ateliere în care lucrează zeci de lucrători. Economia societăţii înregistrează apariţia proprietarului mijloacelor de producţie şi a producătorului ce-şi vinde forţa de muncă. Se ivesc zorii capitalismului. Perfecţionarea în continuare a mijloacelor de producţie conduce la' producţii sporite destinate schimbului, efectuat prin intermediul banului. Relaţiile de tip feudal sînt deteriorate şi lichidate. Economia naturală cu baza sa rurală e înlocuită cu cea bănească ce-şi ia traista şi se mută la oraş, care cunoaşte o dezvoltare de zile mari. Aici se naşte piaţa şi negustorul oare deţine banii, iar legăturile dintre pieţe nasc comerţul naţional. Castelele feudale anacronice sînt scoase din circuitul politic în favoarea monarhiilor. Iau naştere statele unitare în cadrul cărora se nasc naţiunile.

Lumea nouă capitalistă *e* însetată de bani. Mirajul aurului cuprinde spiritele tuturor, mai ales că rezervele Europei nu pot satisface setea nestăvilită după acest metal miraculos. Ecourile unor bogăţii fabuloase ce zac prin Africa, Indii, Chitai[1] si chiar în îndepărtatul Zipangu[2] ajunseră în Europa iar dornici de aventură erau mulţi. Descoperirile geografice sînt rezultatul în bună parte a acestor deschizători de drumuri noi spre aur. „Fastas los sastres descruben" — „pînă şi croitorii vor să descopere", scrie maliţios Columb.

Lumea începe să-şi lărgească spaţiul pe care se mişcă, mărin-du-i contururile. Engels scrie că ,,. . . în loc de o pătrime de emisferă, întregul glob

pămîntesc se găsea acum în faţa ochilor europenilor occidentali, care se grăbiră să intre în posesiunea celorlalte şapte pătrimi".

— De fapt începe procesul de naştere a sistemului colonial, în scopul „exploatării popoarelor care se află pe o treaptă inferioară de dezvoltare" — cum susţine profesorul Anton Menger — „scop camuflat în evul mediu — prin «creştinare» iar în perioada iluminismului prin «civilizarea indigenilor»•".

[1] China; [2] Japonia.

Şi „civilizarea" începe. Portughezii sînt primii care se aruncă în aventură impunîndu-si stăpînirea în Oceanul Indian, sta bilind controlul ieşirii din Marea Roşie şi Golful Persic (1500), cu cerind Ceylonul (1500) si insulele Molucce (1511) din Malayesia, ultimele două treoînd pe rînd în stăpînirea olandezilor si apoi în posesia Angliei (1802, respectiv 1867), ajungînd pe coastele Chinei (1516) punînd stăpînire pe Macau (1557), după ce debarcară în insula Tenegashima din Japonia (1542). Sînt urmăriţi de spanioli care cuce resc insula Luson (1570) din arhipelagul Filipinelor si de olandezi care debarcă mai întîi pe ţărmul de vest al insulei Java (1596), alun gind pe portughezi, sosiţi cu puţin mai înainte, şi mai apoi în vestul statului de azi Papua — Noua Guinee (1828). Şi aventura colonială a celor cîtorva ţări capitaliste occidentale continuă pe seama ţări lor din Orient si din alte părţi ale lumii. Aici în Asia vor prăda pe rînd sau concomitent, Anglia ce va pune stăpînire pe India, pe Noua Zeelandă, Singapore, pe insulele Solomon, arhipelagul Tonga şi pe o parte din Australia; Franţa care va cuceri Indochina, ducînd îm preună cu Anglia, cunoscutele „războaie ale opiumului" ce vor aservi China capitalului străin; Spania ce va pune jugul colonial pe insulele Filipine; Olanda ce-si va întinde tentaculele peste arhipelagul indo nezian; Germania hrăpăreaţă, care-şi va înălţa sîngeros drapelul în nord-estul Noii Guinee, pe o parte din insulele Solomon si Samoa, în porturile Tsindao si Jiaozhou, pe insulele Palau, Mar- shall, Caroline şi Mariane, cu excepţia insulei Guam. La acestea nu vor lipsi Statele Unite ale Americii, care vor pune mîna — pentru început — pe insulele Hawaii.

— Iar Japonia — absentă parcă de pe planetă —• zace amorţită într-un feudalism, instaurat la sfîrşitul secolului 12 sub acea formă specifică de schogunat, si îşi făureşte un Weltanschaung şi un mod de viaţă sui-generis.

— Care este imaginea acelei Japonii?

— O lume închistată în sistemul relaţiilor economice feudale, în care daimyo — suzerani locali si comandanţi militari — îşi adjudecă întregul control militar şi administrativ pe fiefurile uriaşe ce le stăpînesc, avînd între ei si ţărani, casta militară a samurailor si pe cea religioasă a preoţilor, kanushii shintoişti si bonzii budişti, iar deasupra pe shogun, deţinînd puterea politică şi pe împărat, fiu al cerului, simplă prezenţă prin budoarele palatului de la Kyoto, caligrafiind poeme si aforisme ... O lume în care domneşte anarhia şi haosul politic, arhipelagul fiind teatrul unor războaie dintre diversele „case", avînd drept consecinţă regresul economic, pusti irea oraşelor şi satelor,

sărăcirea poporului, creşterea maselor de nemulţumiţi ce vor declanşa de-atîtea ori vîlvătaia răzvrătirilor si răscoalelor... O lume menţinută într-un sistem de reguli de viaţă si de moarte ce au drept statut preceptele ,,bushido"-ului, codul nescris al samuraiului, „o morală de neclintit" cum spune Elie Faure, ce a reuşit să altoiască pe popor, un respect nobil al tradiţiilor imemoriale dar si o stare de supunere totală faţă de superiori — cap de familie, preot, samurai, daimyo, shogun, mikado -—. O lume zăvorită, de un regim politic suspicios şi xenofob, într-un izolaţionism sever şi intolerant faţă de propriii supuşi si exterior. In sfîrsit o lume cu o evoluţie veştejită în umbra istoriei, ce s-a salvat forjîndu-si mersul prin veacuri, sub forţa unui chimism autohton, bazat pe agenţi catalitici şi factori cu putere de stimul precum si sub efectul fericit al infuziilor civilizatorii de pe marele continent si în special din partea Chinei. Dar fie că în unele perioade ale istoriei sale s-a stat cu talpa puternic apăsată pe frîna evoluţiei, fie că în altele a cunoscut roadele progresului, Japonia — claustrată si cu storurile trase — vegetează, timp de şase secole şi jumătate în feudalism, însuşi Marx recomandă ţara mea istoricilor vremurilor sale drept cel mai reprezentativ loc pentru studiul feudalismului in vivo.

—• Aşa încît atunci cînd prin 1853 commodorul Mattew C. Perry pătrunde în golful Tokyo cu o impozantă escadră de nave de război, prezentînd Japoniei cererea expresă a preşedintelui american Franklin Pierce de a stabili relaţii comerciale între cele două ţări, cu toată trena de probleme ce o implică un asemenea act, japonezii impresionaţi de calibrul tunurilor de pe punţile „navelor negre" . . . •cu aburi, care le sfidează trecutul glorios si în special sistemul de apărare neputincios din prezent, apleacă resemnaţi capul.

— Dar o aplecare a capului diferită total de aceea la care au fost supuse majoritatea popoarelor din Asia. într-adevăr noi japonezii vom permite mai întîi Americii, mai apoi şi altor ţări occidentale accesul în unele porturi proprii, dar pînă si acest lucru 1-am făcut cu circumspecţie şi parcimonie, porturile fiind de importanţă secundară. Ce trebuie reţinut este faptul că Japonia rămîne închisă oricărei colonizări străine. Totuşi acest „contact brutal" cu barbarii — aşa cum a fost etichetată întîlnirea cu Occidentul — va dezmorţi viaţa arhipelagului.

Şi Japonia învaţă repede lecţia despre capitalism, păşind curajos pe calea occidentalizării, reconsiderîndu-si structurile economice, politice şi sociale. Se edifică capitalismul, un capitalism ca oricare altul din lume. Dar făcut pe căi si cu mijloace proprii. Şi în forme specifice japoneze. Trecerea de la feudalism la capitalism are un caracter revoluţionar. Şi în Japonia are loc o revoluţie; i se spune „Restauraţia Meiji", mei-ji însemnînd „era luminoasă".

Şi într-adevăr, odată restaurată puterea imperială se deschide o nouă eră în istoria ţării: shogunatul e lichidat, privilegiile şi drepturile feudale sînt abolite, fiefurile fiind restituite împăratului, romanticul samurai, personajul nr. l al societăţii este nevoit-să renunţe la cele două săbii care constituiau semnul lui distinctiv. Dar această revoluţie cu tot caracterul ei progresist nu e însoţită de zgomotul clocotitor al maselor şi cu mici excepţii izolate nu are în evoluţia ei nimic din acele fenomene care au dat Revoluţiei franceze caracterul unei puternici zguduiri a vechiului regim putred si reacţionar: ieşirea în stradă a foburgurilor proletare şi a ţăranilor flă-mînzi, dărîmarea Bastiliei, simbolul agresiunii, complotul Regelui şi coaliţia coroanelor Europei, Convenţia, Directoratul, Comitetul de Salvare Publică, Teroarea si instrumentul ei ghilotina, care a funcţionat neînduplecată, atît cu duşmanii revoluţiei cît si cu mulţi dintre fiii ei străluciţi.

Aici revoluţia nu vine de jos, ea e făurită de oameni proveniţi din straturile inferioare ale vechii aristocraţii, care au înţeles imperativul epocii: „fukoku kyohei" — „o ţară bogată şi o armată puternică" . . . Aceasta presupune modernizare, respectiv mecanisme economice noi, reforme sociale, administrative, culturale, totul luat de la început, restructurat, fiinţat, organizat. Focul de pistol al startului e tras şi Japonia se înscrie într-o cursă nebunească pentru progres, cu ea însăşi — „sangyo rikkoku" — „construcţia naţiunii pe industrie" — si periferiile oraşelor se garnisesc cu tot felul de întreprinderi industriale, pe litoraluri se construiesc porturi şi se deschid şantiere navale. Cei 34 milioane de membri ai naţiunii se înhamă la carul modernizării. Dar iată si aici două elemente specifice: unu, industrializarea este întreprinsă după un plan alcătuit, urmărit si controlat de un guvern central, respectiv de stat si nu ca în Europa lăsat total la voia intereselor particulare; doi, totul se face cu capital si forţe proprii, fără ajutor financiar si tehnologic străin. Japonia va cumpăra instalaţii, maşini, tehnologie, va aduce specialişti străini de tot felul, pînă ce va învăţa să-si facă singură tot ce-i trebuie. Dar va plătit totul cash. Toate cu preţuri exorbitante, uneori de zece ori mai mari decît valoarea lor reală. Va realiza aceasta prin participarea statului cu subsidii în domeniul industrial şi bancar precum si cu sprijinul şi investirea capitalului particular. Dar nu va face concesii politice.

Apar primele organizaţii bancare, se experimentează un nou sistem monetar, se dezvoltă comerţul stimulat de poziţia insulară favorabilă deschiderii către lume. Izolaţionismul e rupt, se organizează armata, mai întîi după modelul francez, apoi după cel german se dezvoltă marina, se introduce serviciul militar obligatoriu.

Ţara este cuprinsă de suflul modernizării şi nimeni şi nimic nu-i mai poate stăvili avîntul; în decurs de zece ani, -— plecînd de la tot ce a realizat

civilizaţia occidentală — este preluat şi introdus în viaţa niponă: căi ferate, şosele asfaltate, electricitate, iluminat electric, telefon. Se studiază instituţiile politice, administrative si culturale occidentale şi se creează instituţii similare, dar în spiritul, concepţia, modul de gîndire şi de viaţă nipon: ţara e împărţită în prefecturi sub control centralizat, se naşte un sistem de învăţămînt *bazat* pe decretarea educaţiei obligatorii pentru toţi, se înfiinţează o poliţie, poşta, se elaborează o constituţie, se creează un guvern de cabinet, se acordă prerogative speciale împăratului, căruia i se ataşează un Consiliu Privat, ia fiinţă un Parlament. Fenomenul a fost desigar mult mai complex, dar acestea sînt liniile lui generale. Vechile tratate impuse de americani, odată cu „vizita" lui Perry, si mai apoi de francezi, englezi, ruşi, olandezi — drept de extrateritorialitate, facilităţi portuare şi vamale, tot tacîmul precolonial — cad si Japonia este prima ţară orientală care are statut diplomatic de egalitate cu Occidentul.

— Important *e* că Japonia devine prima ţară din Asia care a păşit în capitalism. Trecerea de la feudalism la capitalism s-a făcut fără nici o tranziţie, de o manieră radicală şi rapidă, în numai patru decenii, spre deosebire de Europa si greu de înţeles pentru lumea occidentală, ce străbătuse acelaşi drum în patru secole.

— Dar Japonia este săracă si pentru a trăi în această „eră lu minoasă" are nevoie de petrol, cărbune, minereuri, cauciuc, produse agricole, căci are pămînt arabil puţin — doar 16o/„ din teritoriu •— si mai sînt necesare sarea, bumbacul, lîna, inul, cînepa, iuta şi multe altele. Cum si le obţin ţările capitaliste? Este ştiut, prin cea mai ieftină cale, expansiunea teritorială, pe scurt colonialismul. Iată încă o lecţie de învăţat de către Japonia. Dar unde poate ea să-şi exercite rolul de putere capitalistă, cu drepturi de cucerire, stăpî- nire politică si exploatare economică a altor ţări? Aşa cum au procedat nu cu mult înainte Spania, Olanda, Franţa, Anglia, Ger mania?

— Japonia se consideră sortită să joace un rol politic predomi nant si civilizator în Asia „cea mai uriaşă piaţă din întreaga ome nire", în acest scop are nevoie de o regiune de pe continent care să constituie baza militară si economică permanentă, în vederea expansiunii sale spre nord în Siberia, spre vest în Mongolia şi spre sud în China. Această regiune o reprezintă Manciuria. Puntea spre continent o constituie Coreea.

Alunecînd pe calea cuceririlor, imperialismul japonez îşi va înfige ghearele în teritoriile acestor ţări. Expansiunea japoneză va

fi realizată în scopul asigurării surselor de materii prime, realizîncl totodată transferul unui excedent de populaţie, sub formă de armată si

administraţie în aceste colonii.

Coreea care a cunoscut în două perioade lungi din istoria sa dominaţia chineză, se bucură de condiţia unui stat cu tradiţii consolidate, cu un popor omogen. Se abătuseră asupra sa de-a lungul istoriei diferite regate cuceritoare, iar Japonia încercase sub HideyosM două campanii, în anii 1592—1596 şi 1597—1598 si mai apoi pe la începutul erei Meiji, în 1871 o expediţie militară împotriva sa, dar toate au eşuat. După un tratat comercial impus de Japonia în 1876> trupe chineze şi japoneze invadează Coreea în 1894 pentru *a* înăbuşi răscoala tonghakilor. Intîmindu-se în acest joc de interese, între cele două ţări izbucneşte războiul, în decursul căruia armatele japoneze intră în sudul Manciuriei, distrugînd flota chineză, ocupă portul Weihaiwei din provincia Shantung. Prin tratatul de la Shi-monoseki, China va ceda Japoniei Taiwanul, insulele Penguledao,. peninsula Liaotung din sudul Manciuriei, aceasta din urmă si Wei-haiwei-ul revenind ulterior Rusiei respectiv Angliei în 1898. Tot în aceşti ani — respectiv în 1879 — Japonia va anexa si insulele Ryu~ Kyu. Coreea independentă pentru scurt timp va fi reocupată de către japonezi în 1905 si anexată Japoniei în 1910. Cucerirea Coreei constituia „o necesitate strategică si economică" în concepţia guvernului japonez, căci Coreea va deveni „hambarul de orez" al Japoniei. De asemenea va furniza 80% din minereul de fier folosit în industria metalurgică japoneză, cărbunele şi o bună parte din necesarul de zinc, molibden, cositor, crom şi wolfram. Ea se va elibera de sub ocupaţie abia la sfîrşitul celui de al doilea război mondial.

— Vine la rînd Rusia.

— Ieşită din războiul cu China cu prestigiul întărit, Japonia obţine în 1902 alianţa cu Anglia. E un succes, căci este „primul pact militar negociat pe picior de egalitate între o ţară occidentală si una orientală" cum afirmă niponologul american de reputaţie mondială Reischauer.

— Este interesant de punctat acest moment. Ce a determinat Anglia să facă acest pas? Să aibă oare sens cuvintele lui Upton Close cînd afirma: „Insulele japoneze si britanice sînt asemănătoare, în faţa uneia ca si a celeilalte se întinde cîte un mare continent cu popoare variate şi cîte un vast ocean; în ambele cazuri situaţia a creat un sentiment de solidaritate si insularitate". Oare să fie aşa?

— Ar trebui văzut în această alianţă, poate o dorinţă a An gliei de a vedea Rusia antrenată într-un conflict asiatic sau poate o altă dorinţă a acesteia de a-si întări poziţia în controlul mărilor scoţînd o parte din castane cu ajutorul flotei japoneze.

— Se pare că în ceea ce priveşte prima dorinţă şi-a atins scopul.

— Da. Căci peste doi ani, în 1904 — fără declaraţie de război -—• flota japoneză atacă Port-Arthur-ul (Liishun) şi apoi Mukden-ul (Sheniyang) pe care le ocupă, „Marea Armadă" ţaristă fiind înfrîntă la Tsushima. In urma medierii — de către preşedintele Theodor Roosevelt •— prin pacea de la Portsmouth (1905) Rusia cedează Ja poniei concesiunea Liaotung, ramura sudică a căii ferate transman- ciuriene pînă la Changchun, la 740 km nord de Dairen, cu drep turi de ocupaţie şi exploatare a întregii zone — toate acestea de fapt pe seama şi împotriva voinţei Chinei — precum şi jumătatea de sud a peninsulei Sahalin — aceasta din urmă contra unei in demnizaţii — Rusia recunoscînd legitime interesele Japoniei în Co reea. Şi în sfîrşit vine rîndul Chinei. . .

— China, leagăn al uneia din cele mai vechi civilizaţii, cu o istorie de peste cinci milenii, cunoaşte într-o perioadă de optzeci de ani (1840— 1919) o luptă îndîrjită în care imperialismul extern asociat cu feudalismul intern încearcă să menţină ţara într-o stare semicolonială şi cu un statut semifeudal. începînd cu a doua jumă tate a secolului trecut China cunoaşte jugul colonial anglo-franco- american. Ştiţi Florin sân că după primul război anglo-chinez „al opiumului" Anglia obţine Hong-Kongul (1842), deschiderea a cinci porturi chineze pentru navele engleze, iar peste un an dreptul na ţiunii celei mai favorizate si privilegiul extrateritorialităţii, drep turi care se extind în 1844 si asupra Americii şi Franţei. In urma celui de „al doilea război al opiumului", la care Franţa e aliată Angliei, aceste două ţări, împreună cu S.U.A. si Rusia, obţin im portante privilegii în China, în schimbul obligaţiei de a asigura prin prezenţa trupelor lor pe teritoriul chinez, protecţia împotriva mişcărilor revoluţionare ţărăneşti, care s-au dezlănţuit între 1850— 1864. Japonia anexează Taiwanul şi Coreea în urma păcii de la Shi- monoseki, ce încheie războiul chino-japonez (1895). In scurtă vreme politicienii japonezi de atunci vor crea în nordul Chinei organizaţia An-Fu, condusă de An-chi-jui, cu rolul de a sprijini imperialismul japonez, organizaţie ce va juca un rol nefast în istoria Chinei.

— Dar, expansiunea Japoniei în spaţiul Pacificului se interfera cu interesele Statelor Unite, care nu ascundeau deloc că în viziunea lor, Oceanul Pacific constituie o „mare nostrutn" americană. Această viziune se făcuse simţită încă în a doua jumătate a secolului trecut cînd, pe de o parte S.U.A. puseseră stăpînire pe teritoriile de pînă la litoralul vestic •— anexarea Californiei si Oregonului în 1848, după războiul cu Mexicul, admiterea în Uniune a Washingtonului în 1890 —• permiţîndu-şi „să privească spre Pacific" cum spunea asiatologul

L. N. Battistini, iar pe de altă parte prin valul de ideologie al expansiunii, ele făceau apel, pe rînd, la doctrina Monroe, la documentul „Manifest Dignity", la concepţia „frontierei mobile" dînd temei atît preşedintelui Theodor Roosevelt să afirme că: „.. . situaţia geografică 'a Americii în Pacific este de aşa natură încît ea poate asigura dominaţia paşnică a apelor sale în viitor..." (1903) cît si amiralului Alfred Melîan să pledeze pentru o putere navală de prim ordin în oceanul Pacific (1890) transformînd S.U.A. într-o „See Power".

— Ideologie care a stat la baza deciziilor de creştere a ritmu lui construcţiilor navale. Căci dacă în 1870 S.U.A. se afla cu flota sa pe locul 12 în lume, în 1900 — ca urmare a programului de con strucţii navale realizat de Mehan si susţinătorii lui, Henry Cabot Lodge, Theodor Roosevelt şi alţii — ea a trecut pe locul 4 •—• după Anglia, Franţa şi Rusia — în 1906 pe locul 3, iar în 1907 pe locul 2, cu 611.000 tone deplasament.

— Astfel că S.U.A. îşi permite să-si înmoaie degetele în apele Oceanului Pacific. O făcuseră mai demult, în 1812 prin Marchize, în 1826 în Hawaii şi în 1853 în Japonia, oarecum .. . romantic. Acum la răscrucea secolelor 19—20, S.U.A. ocupă pe rînd Samoa, în 1888, anexează arhipelagul Hawaii — „dacă vom dispune de Hawaii, vom putea avea o situaţie dominantă în Pacific" scrie „Evening Bul- letin" din Sân Francisco în ianuarie 1893 — şi în urma războiului împotriva Spaniei (1897—1899) insulele Wake, Guam (ultima din grupul insulelor Mariane, cu o importanţă strategică deosebită) si Filipinele.

— Şi cum exact în acest ultim an în China are loc răscoala Yiheutan — Societatea Dreptăţii si Armoniei — în urma „mesaju lui Ray" trimis de S.U.A. guvernelor Angliei, Franţei, Rusiei, Ger maniei, Italiei, Austro-Ungariei şi Japoniei, prin care se cerea o po litică a „porţilor deschise" în China, are loc intervenţia militară a acestor opt puteri — trupele comune fiind comandate de generalul german Waldersee şi commodorul englez E. H. Seymour. Răscoala este înăbuşită, puterile imperialiste căpătînd dreptul de a rămîne în China pentru „a apăra interesele cetăţenilor străini aflaţi în această ţară". Iată deci Statele Unite ajunsă faţă în faţă cu Japonia atît în Oceanul Pacific cît si în China.

— Pentru Statele Unite ale Americii începeau să se adeve rească cuvintele aceluiaşi preşedinte, Theodor Roosevelt care scria în 1903 în cartea sa „The Big Stick" — „Ciomagul" — concepţie care a stat la baza politicii sale externe: „Istoria omenirii a înce put cu o eră mediteraniană, a continuat cu o perioadă atlantică şi a intrat în prezent într-o fază a Pacificului".

\

— în schimb în China începe să adie din ce în ce mai puternic suflul luptei pentru unitate naţională împotriva invadatorilor impe rialişti. Sun Yat-sen fondează în 1905 Liga revoluţionară, primul partid burghez revoluţionar din China, precursor al Gomindan-ului întemeiat în 1912. Revoluţia burghezo-democratică din 1911—1913 înlătură jugul dinastiei feudale absolutiste manciuriene Qin, China proclamîndu-se la l ianuarie 1912 republică, dar peste un an pute rea este preluată de grupări militare aservite intereselor străine.

— 1912, an în care moare împăratul Mitsuhito, urmînd la tron fiul său Yoshihito, care inaugurează „era Taisho". Peste alţi doi ani în Europa izbucneşte primul război mondial. Japonia, aliat al An gliei declară război Germaniei, ocupînd insulele din Pacific aparţi- nînd acesteia, Marianele, Marshall, inclusiv portul Tsindao şi unele zone din peninsula Shantung. Şi continuînd să promoveze politica expansiunii teritoriale, Japonia — profitînd de faptul că puterile europene erau ocupate în conflictul care cuprindea continentul — prezintă Chinei în 1915 „cele 21 de cereri", o sumă de pretenţii politice şi economice exprimate în termeni ultimativi, care aveau menirea să transforme ţara într-o colonie japoneză. Deşi China încearcă să se opună ambiţiilor imperialiste nipone, ea nu o poate face de o manieră categorică, Japonia rezervîndu-şi privilegii eco nomice considerabile în Manciuria — care va constitui, în afară de „grînarul asiatic" al acesteia, furnizorul gratuit de huilă si tungsten — în peninsula Shantung şi în provincia costieră Fukien din veci nătatea Formosei[1], prin care invadează piaţa chineză cu produsele sale industriale, asigurîndu-si totodată necesarul de orez, „griul galbenilor", cum i se mai spunea, de produse agricole şi în plus . .. dominaţia în explotările aurifere şi forestiere din provinciile Kilin si Heiluangkiang, în industria textilă, în companiile căilor ferate, uzinelor electrice, reţelei telegrafice din întreaga Chină şi în veni turile vamale ale oraşelor Dalainor, Linchiu şi altele.

•— Războiul prim mondial se încheie cu un bilanţ negativ pentru imperialismul mondial, căci urmare a Marii Revoluţii condusă de Lenin, Rusia se desprinde din lanţul capitalist pornind pe drumul socialismului. Sub influenţa acesteia lupta proletariatului din diverse ţări cunoaşte un avînt sporit. In China după mişcarea din mai 1919 se inaugurează epoca afirmării antiimperialiste şi antifeudale. Ca urmare a activităţii cercurilor marxiste din Shanghai, Pekin, Chansha, Paris şi altele conduse de Chen-Tu-hsiu, Li Da-chao, Mao Zeclong, Zhu En lai etc. în 1921 ia fiinţă Partidul Comunist Chinez. O perioadă P. C. Chinez si Gomindanul — partidul burgheziei chineze

[1] Se vor păstra în decursul dialogului denumirile epocii.

revoluţionare — au constituit un front comun de luptă împotriva imperialismului, dar în 1927 Cian Kai-şi va săvîrsi lovitura de stat de la Nankin, trădînd cauza luptei antiimperialiste şi trecînd de partea contrarevoluţiei. Partidul Comunist Chinez a constituit atunci Armata naţională de eliberare a Chinei care a preluat sarcinile de eliberare şi unificare naţională a ţării. Noua armată va avea de făcut faţă pînă la victoria finală din 1949, atît trupelor agresoare japoneze care vor invada China cît şi celor cinci campanii organizate de Cian Kai-şi împotriva ţinuturilor controlate de comunişti, în mod asemănător a luat fiinţă în iulie 1922 şi Partidul Comunist din Japonia datorită activităţii lui Sen Katayama şi altor militanţi revoluţionari.

— Pe de altă parte Japonia profită de intervenţia imperialistă în tînăra Republică Sovietică şi invadează teritoriile sovietice din Extremul Orient pe care este nevoită să le părăsească peste patru ani. Japonia se va retrage şi din peninsula Shantung şi din Man ciuria, îşi va păstra posesiunile germane din Micronezia si datorită căii ferate concesionate în urma războiului ruso-japonez va avea şi controlul sudului Manciuriei.

— După cum se vede Japonia iese din război întărită teritorial, avînd acces la sursele de materii prime vitale pentru economia sa şi cu un apetit neatenuat pentru dezvoltare industrială si expan siune. Desigur, se sprijină pe o tehnică avansată, implântată încă după revoluţia Meiji şi posedă o mînă de lucru ieftină. Situaţie avantajoasă faţă de restul ţărilor din orient, care nu posedă tehnică deşi au cea mai ieftină forţă de muncă din lume; situaţie favorabilă şi faţă de Europa şi America, care deşi au tehnică modernă plătesc salarii scumpe pentru mîna de lucru, ceea ce afectează negativ cos turile de producţie.

Iată unele exemple, privind dezvoltarea producţiei japoneze în 1926 faţă de anul premergător începerii primului război mondial: lungimea căilor ferate a crescut la 20 de mii kilometri faţă de 10 mii, tonajul flotei comerciale la 3,5 milioane tone faţă de 1,5 milioane tone, producţia de cărbune la 31 milioane tone faţă de 18 milioane tone, cea de oţel la 1,5 milioane tone faţă de un sfert de milion de tone, producţia de mătase brută la 35 mii tone faţă de 14 mii tone, numărul de fuse din industria bumbacului la 6 milioane faţă de 2,3 milioane, numărul muncitorilor industriali ajunge la 4,7 milioane faţă de 1,1 milioane. Indicele producţiei industriale a Japoniei a crescut la 100 faţă de 35, iar greutatea specifică a industriei naţionale în totalul industriei mondiale s-a dublat. In plus Japonia are o armată disciplinată, o industrie puternică de armament şi şantiere navale de prim rang. în general Parlamentul s-a dovedit

ostil creşterii bugetelor militare. A făcut-o însă în perioadele de pace, pentru a-şi întări controlul asupra activităţii guvernului, dar va acorda un sprijin necondiţionat armatei şi marinei, ori de cîte ori s-a recurs la forţă. Mă refer la cele trei războaie precedente: cel chino-japonez, cel ruso-japonez şi cel mondial: primul. Şi cum acestea i-au adus un teritoriu mai mare şi mai bogat decît al propriului imperiu •— planurile de dominaţie colonială ale Japoniei vizînd departe —• armata si marina au ocupat un loc de prim rang în concepţia celor care deţineau destinele ţării.

— Or, tocmai acum, la scurt timp după război, S.U.A. propune Angliei stabilirea unui raport de paritate între flotele americane, engleze şi japoneze din Pacific. Anglia, prima forţă maritimă din lume, care se orienta în politica navală pe principiul că flota sa trebuia să fie egală cu suma flotelor a două puteri maritime pu ternice, nu dădu iniţial curs invitaţiei acesteia la tratative, în fi nal, la insistenţele americanilor cedează si în iarna anilor 1921-— 1922 are loc Conferinţa de la Washington, a celor cinci puteri ma ritime: S.U.A., Anglia, Japonia, Franţa si Italia. Conferinţa sta bileşte raportul 5:5:3 pentru puterea flotelor din Pacific ale S.U.A., Angliei si Japoniei.

— înţelegerea pune pe picior de egalitate pe plan naval pri mele două puteri, în timp ce Japonia acceptă o poziţie inferioară faţă de acestea.

— Şi care a fost evoluţia Japoniei după război?

— Se pot distinge două perioade: prima, a deceniului 1920-— 1930, epoca „Ero, Guro, Nansensu" — „Erotism, Caricatură, Non sens", o semnificaţie proprie a japonezilor pentru „anii nebuni" ai Occidentului. Pe plan intern, ţara evoluează încă sub inerţia politică a instituţiilor democratice fiinţate în epoca Meiji si imediat de la începutul secolului: un sistem constituţional de guvernămînt formal, în care puterea revine împăratului, o constituţie elastică, suscepti bilă la felurite evoluţii în cadrul căreia formaţiile politice guverna mentale pot glisa pe o plajă largă de formule burgheze, un parla ment ce nu exprimă voinţa majorităţii poporului, dar cu veleităţi •de dirijor al orchestrei guvernamentale, două partide politice — Seiyukai, liberal şi Kaishinto, progresist — angrenate într-un joc pentru putere speculativ si dubios, subtil şi primejdios dar tentant si fascinant totodată, în numele căreia se lasă pe planul doi sau se sacrifică total idealurile morale înscrise pe steagurile lor, o echipă oligarhică bine delimitată, ce împarte fotoliul prezidenţial si porto foliile ministeriale între cîteva personalităţi, uneori premierii văzîn- du-se la pupitrul politic de cîte patru ori, un guvern cînd deasupra partidelor, cînd părăsit de vreunul dintre ele sau de o combinaţie

„amicală" a acestora, o presă accentuat opoziţionistă, reprezentată în mare măsură de foşti samurai, ostili noului regim, care i-au spoliat de privilegiile tradiţionale şi ca urmare în permanentă pîndă şi atac fulminant împotriva masinaţiunilor sale politice si în sfîrşit o societate fondată pe supunerea poporului si respectul tradiţiilor imuabile, angrenată în mecanismul contradicţiilor dintre intensificarea concentrării capitalului financiar monopolist şi semifeudal si creşterea mizeriei maselor populare ce cunosc dubla exploatare a capitalismului semifeudal, clasa muncitoare şi ţărănimea fiind lipsite de drepturile cele mai elementare politice, sociale si cetăţeneşti.

— Această primă perioadă extinzîndu-se pînă spre 1930.

— Da! Urmată de a doua, „Kurai tanima" — „Valea Neagră" în care constituţionalismul, tocmai prin caracterul său formal si şu bred, alunecă în mod fatal într-o dictatură militară absolutistă, ce se manifestă pe plan intern printr-o politică reacţionară, de înăbu şire a democraţiei şi libertăţilor şi pe plan extern printr-un impe rialism expansionist. Originea a ceea ce va deveni în anii 1930— 1940 ultranaţionalismul, rezidă într-un curent radical care se des prinde pe nesimţite din Partidul libertăţii si drepturilor poporului — Jiyu-minken-uiido — înfiinţat în 1874 de Hagaki, vîrf al auto craţiei epocii, devenit succesiv Partid liberal — Jiyuto în 1880, Partidul constituţional — Kenseito în 1891, Partidul Seiyukai „ami cala politică constituţională" în 1900. Noul curent care mersese o vreme alături de Seiyukai, prezentîndu-se ca exponent al luptei împotriva dominaţiei imperialiste pe continentul asiatic, va sfîrsî prin a promova expansionismul japonez ca remediu împotriva imperialismului occidental.

— Firmă de faţadă menită să mascheze un imperialism asiatic local, căci Japonia este prima ţară orientală ce devine agresorul naţiunilor din Extremul Orient. Dar care este evoluţia internă a acestui nou curent?

— In 1901 apare societatea patriotică „Kokuryukai", „Societa tea fluviului Amur" care se erijează în apărător al „arhetipului naţional" kokutai şi interpret al voinţei imperiale. Acest curent, limitat ca număr, reunind reacţiunea politică şi socială, se spriji nea pe marii proprietari de pămînt, pe micii funcţionari, pe mem brii claselor de mijloc aparţinînd generaţiei de după Restauraţia Meiji, cu o educaţie pronunţat naţionalistă şi militaristă, dar în principal pe unele medii ale armatei şi marinei. Iar armata şi mari na aveau o poziţie preponderentă în treburile statului, îşi păstra seră o autonomie în cercurile guvernamentale şi îşi cîştigaseră o poziţie privilegiată în sînul naţiunii, unde era aureolată de prestigiul

vechilor tradiţii istorice, de realizările epocii Meiji, de recentele victorii şi cuceriri teritoriale. Reacţiunea militară si ultranaţiona-listă era însă

incapabilă să soluţioneze noile probleme acute puse de dezvoltarea industrială si să rezolve contradicţiile care *se* accentuau în sînul societăţii japoneze. De aceea se orientează către trecut pe care îl foloseşte ca suport ideologic, preconizînd o societate tipic agrară, cu relaţii înapoiate, condusă după metode autoritare.

—• Bine dar acest meniu ideologic nu justifică ridicarea militarismului.

— Iiitr-adevăr. Dar dacă ţinem seama că Japonia avea prin 1925 o populaţie de peste 60 milioane de locuitori, şi în continuă creş tere, că depindeam din ce în ce mai puternic de exterior, atît pen tru rezolvarea necesarului de produse alimentare şi materii prime cît si de nevoia de debusee care să ne asigure o balanţă de plăţi pozitivă, că pe pieţele străine întîlneam concurenţa europeană di chisită, coafată si atrăgătoare şi că la scurt timp după război eco nomia japoneză •— „după o înflorire nemaivăzută" cum spune isto ricul nostru Goro Hani — îşi făcea intrarea deloc triumfală într-o *criză* cronică profundă — deci dacă ţinem seama de toate acestea — putem înţelege de ce militarismul în loc să păşească pe calea revoluţiei democratice, a păcii si propăşirii — oferă ţării spectrul unui imperiu vast promovînd calea aventurii şi a războiului de cucerire.

— Bine dar ce i-a permis să ajungă neapărat la putere?

— Pe de o parte acţiunile sale de punere a ţării în faţa „fait accompli"-ului —• vom vedea toate acestea imediat — si pe de alta sprijinului dat de capitalismul monopolist semifeudal, acele cîteva zaibatsu-monopoluri, precum Mitsui, Mitsubishi, Sumitomo, Yasuda, toate interesate în sporirea, concentrarea şi centralizarea capitalului industrial, financiar şi comercial al ţării, în controlul ramurilor in dustriale şi ca urmare în posibilitatea exercitării de presiuni econo mice si politice asupra guvernului. Toţi aveau aceeaşi bază ideolo gică, difereau doar instrumentele.

— Că, aşa este, o confirmă faptul că guvernul generalului-ba- ron-Hiiki Tanaka, este adus la putere în 1927 de către partidul Seiyukai, mînuit de concernul Mitsui.

— Ei bine, sub Tanaka are loc Conferinţa Orientului, din iulie 1927, la care s-a elaborat cunoscutul „Memorandum Tanaka", — planul creării „Japoniei Mari" — ce urma să cuprindă China, Mon golia, Extremul Orient sovietic, India, Indochina, Australia si insulele din Pacific. Concepţia planului era rezumată în următoarele cuvinte din preambul: „Pentru a putea cuceri China, mai întîi trebuie să cucerim Manciuria şi Mongolia. Pentru a cuceri lumea, mai întîi tre-

buie să cucerim China . . . Succesul acestui plan are o colosală importanţă

pentru existenţa imperiului japonez". Iată o înrudire directă cu „Lebensraum"-ul hitlerist — teoria „spaţiului vital" — ce avea în vedere realizarea unui uriaş hinterland german, pe seama popoarelor Europei...

— De aici şi pînă la agresiune a rămas doar un pas.

— Acest pas este format din cîteva evenimente. Primul: în iu nie 1928 are loc incidentul de la Ţinan, prin care trenul ce trans porta guvernatorul militar chinez al Manciuriei, Chang-Tso-lin este aruncat în aer de subofiţeri ai armatei de Kwantun — forţa militară japoneză în Manciuria. Iniţial Chang-Tso-lin era favorabil intere selor japoneze, dar sub influenţa intensificării mişcării naţionale de eliberare acesta începuse să se sustragă ordinelor stăpînilor săi. Militarii refuză să se supună anchetei lui Tanaka, ordonată de îm păratul Hirohito.

— Care după moartea tatălui său Yoshihito preia tronul la 25 decembrie 1926 fiind cel de al 124-lea împărat al Japoniei', inaugurînd perioada numită Showa — armonie si strălucire.

— Insubordonarea militarilor ca şi acoperirea instigatorilor pune în evidenţă pînă la ce nivel urcase armata cota opoziţiei sale în stat si gradul de aventurism la care o împingea exaltarea reac ţionară ultranaţionalistă. Al doilea: în noaptea de 18 septembrie 1931, după ce o unitate militară japoneză de sub comanda loco- tenent-colonelului Kawamota demontează un tronson din calea ferată sud-manciuriană din apropierea gării Liu-Tiao-Ku, acuzînd China de sabotaj, armata de Kwantun de sub comanda generalului locotenent Honjo Shigeru, împreună cu trupe japoneze din Coreea, de sub comanda generalului Haiashi — fără declaraţie de război dar cu ştirea-lui Satbo Hamba, marele stat major japonez, care ţinea de fapt capătul fitilului Bickford — pătrund si ocupă Sheniyang (Mukden), Changchun şi alte oraşe, punînd în aplicare planul agre siv expansionist întocmit încă din 1927, ocupînd în decurs de trei luni cele trei provincii răsăritene ale Chinei de Nord-Est, creînd la 9 martie 1932 un stat satelit Manchuko unde au instalat o fan toşă, pe ultimul reprezentant al dinastiei manciuriene Qin, e-„împă- ratul-copil" Hsuan-tun, cunoscut şi sub numele de Pu-yi, detronat <n 1912, cu care se inaugura o „nouă eră", Kan De. O eră începută printr-un război declanşat de ofiţeri, în fruntea căruia se afla colo nelul Kenji Doihara, comandantul misiunii militare japoneze la Mukden si şef al serviciului secret al armatei japoneze din Manciuria considerat comis-voiajorul războiului în Asia continentală, concertat de colonelul Seisiro Itagachi, şeful statului major al Armatei de Kwantun, care după reuşita acţiunii — despre care guvernul japo-

nez nu ştia încă nimic — este avansat general si decorat cu ordinul ,,Nihon" — Răsăritul Soarelui.

Faţă de toate acestea guvernul gomindan rămîne într-o totală expectativă, iar protestele Chinei la Societatea Naţiunilor rămîn fără ecou. Ba nu! Comisia Lytton Bulwer care analizează situaţia recunoaşte ,,interesele speciale" japoneze în Manciuria, dar critică acţiunile acesteia. Supărată deoarece este declarată agresoare, nerecu-noscîndu-se nici statul Manchuko, Japonia se retrage la 27 martie 1933 din Societatea Naţiunilor. Al treilea. Concomitent, la 28 ianuarie 1932 flota japoneză din rada portului Shanghai organizează încă un incident, pus la cale în condiţii asemănătoare celui din Manciuria cu un an înainte, debarcînd trupe pentru a ocupa oraşul. Aici însă unităţile se lovesc de rezistenţa îndîrjită a populaţiei si ulterior a armatei a 19-a chineze, fiind nevoie să bată în retragere. Al patrulea: în sînul armatei se manifestă din ce în ce mai vădit tendinţele ultraradicale sub forma unor organizaţii precum Seisanto, Tinerii Ofiţeri, Kokuryukai, Jirnmu — numele primului împărat japonez, Kodoha — vocea imperială, Sakurakai — vişinm înflorit şi altele care cultivă „forţa spirituală" a soldatului, concepţie opusă altor facţiuni care acordă credit modernizării, gradului de înzestrare şi eficacităţii tehnice în luptă. Ofiţerii din aceste organizaţii, tineri extremişti, adepţi ai „acţiunii directe" şi „propagandei faptelor" recurg la terorism. Astfel în februarie 1932 organizaţia Kodoha organizează asasinarea a doi miniştri, iar în 15 mai în urma puciului organizaţiei „Ofiţerilor Tineri" este masacrat primul ministru Inu-kai, membru al Partidului Seiyukai. Acţiuni asemănătoare continuă şi în anii 1933 şi 1934 pentru a culmina în noaptea de 26 februarie 1936 cu puciul organizat de un grup de 20 de tineri ofiţeri conduşi de căpitanul Ando şi locotenentul Kurihara, care în fruntea a peste 1400 de soldaţi şi subofiţeri din Divizia I-a dislocată în Tokyo trec pe rînd pe la locuinţele a doi foşti şefi de guvern, ministrul de finanţe Takahashi în guvernul aflat la putere în acel moment, pe care îl sfîrtecă cu lovituri de sabie, la amiralul .Saito, păstrătorul sigiliului privat, pe care-1 împuşcă, procedînd la fel cu încă trei generali printre care Watanabe, inspector general al instrucţiei militare. Este rănit grav mareşalul palatului Suzuki. Prinţul Saionji reuşeşte să fugă, iar în locul primului ministru, amiralul Okada, care scapă ascunzîndu-se într-o încăpere secretă a locuinţei, e ucis din greşeală cumnatul său. Cabinetele de guvern sînt în toată această perioadă formate în majoritate de către militari, în 1934 mai găsindu-se în rîndurile acestuia patru civili, iar în 1937, odată cu preluarea fotoliului de premier de către generalul Hayashi, nici unul.

25

— De fapt conducerea statului revine membrilor Gumbatsu-lul •— clica militaristă — care ţine legătura dintre Cabinet şi Statul Major si care

face meniul politic al ţării.

— Aşa se explică numeroasele acţiuni pe plan intern si extern ale Japoniei din acea vreme. Pe plan intern măsuri de înăbuşire a democraţiei: interzicerea încă din 1928 a Partidului muncitoresc ţărănesc, a Uniunii tineretului proletar din Japonia şi a Consiliului sindicatelor din Japonia, reprimarea membrilor Partidului Comu nist, uciderea bestială a deputatului Senji Yamamoto, a unor re prezentanţi de seamă ai artelor si ştiinţei ca Takiji Kobayashi, Eitaro Noro si alţii, arestarea şi aruncarea în închisori a peste 24.000 de persoane, interzicerea sărbătoririi zilei de l Mai, arestarea mem brilor grupu]ui de oameni de ştiinţă şi cadre didactice Rouo-ha şi a 400 de persoane simpatizante etc. Tot pe plan intern, trecerea la un vast program de modernizare a armatei, sporirea efectivelor acesteia precum si a flotei de război, afectîndu-se pentru aceste tre buri peste 50% din buget.

Paralel cu acestea o intensificare a propagandei naţionaliste, rasiste, xenofobe, derivată din „Kokutai no hongi" — principiile fundamentale ale spiritului japonez — un amalgam de noţiuni privind superioritatea japoneză, panasiatismul, originea mitologică şi continuitatea dinastică, evocarea trecutului istoric, a virtuţilor con-fuciene ale individului dăruit ţării, a preceptelor codului bushido al samurailor în care pietatea filială şi supunerea necondiţionată faţă de împărat si superiori sînt primele însemne de onoare ale bushi-ului, luptătorul, ostaşul japonez etc.

Cît priveşte instrucţia şi educaţia în armata japoneză, acestea întreceau cu mult rigoarea spartană sau duritatea absurdă a Befehl-urilor prusace. Soldatului japonez i se spunea zilnic în cele 23 de luni de serviciu militar că „viaţa lui e uşoară ca o pană, dar viaţa patriei e grea ca un munte". Regulamentul de campanie prevedea orice mişcare şi orice reacţie a soldatului chiar în cele mai obişnuite situaţii. In caz că va fi rănit de moarte în luptă, înainte de a muri va trebui să strige: „banzai!" (trăiască), suna ultimul articol din acest regulament. Pentru ofiţeri, în caz de greşeli grave, sinucide-, rea prin seppuku — denumirea literară, de origine chineză a termenului popular harakiri[1] —• era o lege de fier. Era cunoscut în întreaga armată cazul ofiţerului care şi-a făcut seppuku deoarece comisese o greşeală la citirea unui decret imperial.

— Se regăsesc în tot acest pachet de „credo"uri semnele unei obstinaţii rasiste şi reacţionare cu filiaţie directă în fascismul euro-

[1] Ceea ce înseamnă în limba japoneză „a-ţi spinteca burta".

pean, tot aşa cum faimosul precept „hakko ichiu" •— „lumea întreagă sub un acelaşi acoperiş" — rezonează ideologic cu „Deutsch-land, Deutschland, iiber alles". „ . .. Germania, Italia si Japonia, asa-numitele ţări «have not», — lipsite de colonii — care erau expuse crizei capitaliste în cele mai acute

forme au fost primele care şi-au însuşit ideile fasciste si le-au aplicat în totalitatea lor", scrie William Z. Foster în cunoscuta sa lucrare „Schiţă a istoriei politice a celor două Americi". O confirmă şi istoricul francez Henry Michel care în lucrarea sa ,,A1 doilea război mondial" scrie: „ . .. Japonia s-a impregnat treptat cu o mentalitate fascistă, adaptată temperamentului ei naţional; instituţiile politice nu fuseseră schimbate, dar conducerea trecuse practic la dispoziţia armatei si marinei. Xenofobia ţinea loc de antisemitism; dar, ca si în Germania sau Italia, era predicat cultul violenţei, erau exaltate respectarea unei discipline fără rezerve, convingerea că numai războiul putea aduce o soluţie pentru dificultăţile ţării". O atare bază ideologică nu mai justifica existenţa vechilor partide neputincioase si veleitare si prinţul Konoye formează în 1940 „Taisei Yokusankai" •—• „Asociaţia naţională pentru serviciul tronului", organism politic amalagamat din vechile partide precum şi din unele organizaţii politice de sezon.

— Pe plan extern Japonia militaristă proclamă dreptul ei deplin la dominaţie în Extremul Orient. O face în 1935, dar în noiembrie 1938 îi dă prin glasul generalului Arita o formulă cu ecou larg: „Sfera de coprosperitate a Marii Asii Orientale", ceea ce voia să însemne o uriaşă misiune spirituală, de dominaţie a continentului asiatic, ce revenea poporului japonez, fundamentat pe ideeea unei „noi ordini în Asia Orientală". Era o reeditare a planului Tanaka, ce avea în vedere înglobarea Chinei răsăritene şi Manciuriei în imperiul nipon şi extinderea sferei de expansiune a acestuia pe o zonă ce includea Tailanda, Indochina, Filipinele, Indonezia, Malaye-zia, Insulele Pacificului central. Această formulă a „Coprosperităţii" era completată de „Planul Otu" sau „Cantocuen" de război împotriva Uniunii Sovietice, prin atacarea Siberiei răsăritene, pentru a face joncţiunea cu trupele hitleriste ce urmau -— conform „Planului Barbarosa" — să invadeze teritoriul Uniunii Sovietice şi să treacă peste Caucaz în Iran si apoi în zona Golfului Persic.

Pentru a-şi putea realiza planurile sale Japonia avea nevoie de sprijinul unor puteri imperialiste agresoare. De aceea la sfîrşitul anului 1936 încheie cu Germania „Pactul anticomintern", la care va adera şi Italia exact peste un an. De altfel tot în aceste zile se formează „Axa Roma—Berlin" ce va fi întărită în mai 1939 prin „Pactul de oţel". Vom vedea că nu va trece multă vreme si la ce-

lălăit capăt liber al ,.,axei" se va suda şi militarismul nipon. Ştim că Japonia poseda trupe pe teritoriul Manciuriei, transformată în tr-un stat obedient intereselor ei. Militariştii japonezi au acordat în toţi aceşti ani o atenţie deosebită. Armatei de Kwantun, formată din mari unităţi şi de elită

ale forţelor armate japoneze, înzestrate cu material de război modern, dispunînd la sfîrsitul deceniului patru de un efectiv de peste un milion de oameni. Mai erau dislocaţi în acest teritoriu aproximativ 200 000 soldaţi şi ofiţeri ai statului marionetă Manchuko, în stare de deplină pregătire pentru război precum si un număr egal de jandarmi. S-au efectuat lucrări de pregătire militară a acestui teritoriu: s-a mărit capacitatea porturilor ce leagă Manciuria de insulele japoneze, s-a dublat lungimea căilor ferate şi a şoselelor strategice, s-a creat o vastă reţea de aerodromuri, baze de aprovizionare pentru Armata de Kwantun, s-au construit uzine metalurgice cu mare capacitate de producţie, uzine de armament si de avioane. Manciuria constituia în concepţia militariştilor japonezi capul de pod în vederea atacurilor împotriva Chinei şi U.R.S.S.. „Războiul este tatăl creaţiei si mama culturii. . ." scria Ministrul de Război Arita într-o broşură tipărită în vremea aceea. Şi războiul va începe cu China. Vă amintiţi,.la 7 iulie 1937 are loc vestitul incident de la Lugoqiao — Podul Marco Polo — din suburbia de vest a Pekin-ului. Militarii deschid focul asupra patrulelor chineze, care rezistă, păstrînd podul, fapt ce înflăcărează populaţia chineză. Japonia se pregătise de o adevărată intervenţie -— intenţionînd să cucerească China în trei luni — căci efectuase o mobilizare de proporţii mari. Ca urmare a incidentului amintit trupele japoneze din Manciuria invadează zonele de *est* si de sud ale Chinei, ocupînd Pekinul, Nankou, Chiangciakou (Kalgand) şi ulterior Teciou, Paoting, Hankeou si Canton. Trupele gomindaniste, al căror efectiv se ridica la 800.000 de oameni sînt înfrînte, guvernul fiind nevoit să se refugieze la Chunţin, părăsind capitala Nankin, pe care japonezii o ocupă si unde în martie 1940 cu sprijinul ocupanţilor ia fiinţă guvernul marionetă prezidat de Van-Ţin-vei. Fosta armată de la Canton devenită Armata a 8-a populară de sub comanda generalului Zhu-De (Ciu-De) împreună cu Armata 4-a populară sub comanda generalului Je Ting sprijinite de partizani, în spatele frontului, opun rezistenţă invadatorilor, începe lungul război de eliberare naţională a poporului de sub ocupaţia japoneză, care va lua sfîrsit în anul 1945. Cele trei luni de război preconizate de Japonia se vor prelungi într-un război de peste opt ani . . .

Totuşi Japonia înregistrează în primii ani victorii importante ajungînd să deţină în 1939 cea mai mare parte a vestului Chinei, de la graniţa nord-estică a Mongoliei pînă la cea a Indochinei fran-

teze, de altfel zona cea mai bogată a ţării. Desigur, Japonia se va lovi de interesele Americii, care sprijină guvernul Gomindan.

Apoi vine rîndul Uniunii Sovietice care este atacată în iulie 1938, în regiunea lacului Hassan, de lîngă Vladivostok: după jumătate de lună de lupte trupele japoneze sînt înfrînte. Urmează o nouă agresiune, în 14 mai 1939, împotriva R. P. Mongole, în regiunea lacului Halkin-Gol unde un detaşament de

cavalerie japono-bargut format din aproape patru sute de soldaţi a atacat pichetul de frontieră cu Mongolia, a ocupat ailul Dungur înfiltrîndu-se în teritoriul R. P. Mongole pe o adîncime de 20 km. Apoi a urmat pătrunderea unei armate japoneze comandată de generalul Ogiso Rippo precum şi bombardarea de către aviaţie a localităţilor Tamtan Bulak şi Bain Tumen. Acţiunea avea drept scop izolarea Uniunii Sovietice de teritoriile sale din Extremul Orient, dar şi aici după trei luni si jumătate de lupte, Armata Mongolă în cooperare cu unităţi sovietice resping trupele noastre.

— Declanşarea războiului în Europa, prin invadarea Poloniei de către trupele Wehrmacht-ului a înviorat spiritele militaristilor ni poni. Lumea îşi va aţinti privirea şi interesul spre noul teatru de război unde, vor urma la rînd înfrîngerea Poloniei, dezmembrarea Franţei, ocuparea Belgiei şi Olandei, izolarea Angliei, forţele navale franco-britanice fiind antrenate în luptele din mările nordului, în Atlantic şi în Mediterana. în aceste condiţii, occidentul nu va mai putea să-si protejeze coloniile de peste mări, unde se va crea un vid al puterii, pe care Japonia se va simţi îndemnată să-1 umple, în numele intereselor ei expansioniste, camuflate în formula „Marii coprosperităţi. . ." Pentru ,,a linişti" lumea declară că nu se va amesteca în conflictul european.

— Dar în ceea ce priveşte orientarea politici sale externe, în cercurile conducătoare se manifestau două curente: pe de o parte armata care înclina spre apropiere de Germania, curent concretizat în planul Ichihara, pentru expansiune spre nord, război pe întinde rile nemărginite ale bogatei Siberii, orientare sintetizată şi prin termenul Kohushin; pe de altă parte, partizanii, „Marii Sfere de coprosperitate ..." care înclinau pentru expansiunea spre Asia de Sud-Est, rezervorul fabulos de petrol, cauciuc, cupru, staniu, orez etc. de care arhipelagul ducea o lipsă acută; este plianul Muto de înaintare spre sud, direcţie sintetizată prin termenul Nanshin. La începutul anului 1940 domnea în guvernul japonez orientarea Nan shin, aşa încît s-a trecut la aplicarea măsurilor prevăzute prin acest plan. în 19 iunie 1940, -— exact la două zile după formarea guver nului Petain — japonezii cer generalului Catroux — guvernatorul general al Indochinei — dreptul de control pe calea ferată Haifong-

Junan şi închiderea frontierei în punctul de trecere a acestei căi spre China. Fiind de acord, Catroux a fost scos din funcţie şi înlocuit cu amiralul Decoux. In aceeaşi perioadă Japonia obţine din partea Marii Britanii acordul pentru blocarea şoselei Mandallay-Junan pe timp de trei luni. în acest fel Japonia îngreunează aprovizionarea Chinei cu materiale strategice pe aceste singure căi cu care mai rămăsese în legătură cu exteriorul, după ocuparea porturile de pe coasta sa estică, odată cu intervenţia japoneză din 1937.

Guvernul prinţului Fumimaro Konoye, care vine la putere în iulie 1940 continuă politica de înfăptuire a „Marii Sfere de copros-peritate". La început se procedează diplomatic. Se duc tratative cu noul guvernator — amiralul Decoux — si armata obţine dreptul de trecere liberă prin Indochina si de folosire a aerodromurilor. Acest acord înseamnă în interpretarea militarilor, ocuparea părţii de nord a Indochinei pînă la golful si portul Tonkin. De acum zonele strategice ale Imperiului Britanic — Peninsula Malacca si Singapore

— precum şi flancul sudic al Chinei, intrau direct în raza de acţiu ne a aviaţiei de bombardament nipone. Statele Unite se văd amenin ţate în Filipine.

— Acesta din urmă instituie embargoul asupra materialelor strategice destinate Japoniei.

— Concomitent cu aceste evenimente se conturează în viaţa politică a Japoniei două direcţii principale de acţiune: pe de o par te iniţierea unor tratative simultane cu Germania, S.U.A. şi U.R.S.S., pe de altă parte pregătirea efectivă în vederea dezlănţuirii războ iului, ultima completată cu intensificarea atît a cheltuielilor desti nate înarmării — care în anul 1940 vor reprezenta 50o/₀ din buget

— cît şi a acţiunilor de spionaj. Aceste direcţii de acţiune vor ca racteriza si anul 1941, culminînd cu atacul surpriză de la Pearl Harbor.

— Ori chiar la începutul lunii septembrie 1940 soseşte la To-kyo, pentru a doua oară în acest an — după participarea la festivităţile din primăvară, prilejuite de sărbătorirea a 2600 de ani de existenţă a imperiului — trimisul special al lui Hitler, omul de legătură al lui Ribbentrop cu ambasadorul japonez în Germania, Dr. Heinrich von Stahmmer — vechi agent de informaţii, specialist în problemele Extremului Orient — pentru a purta tratative şi a pune la punct, împreună cu ministrul de externe japonez Matsuoka, aderarea Japoniei la Pactul Tripartit. Apoi „într-un decor de operă comică — cum se exprimă istoricul american William Shirer — are loc la 27 septembrie 1940 pe Wilhelmstrasse, în prezenţa lui Hitler, ceremonia semnării pactului, de către Ribbentrop, Ciano si ambsadadorul Kurusu, prin care Germania şi Italia respectiv Ja-

ponia recunosc si respectă rolul conducător al celeilalte părţi în stabilirea noii ordini în Marea Asie de răsărit, respectiv în Europa.

— Pactul — conform declaraţiei ministrului adjunct de externe Osashi era îndreptat în mod special — din punctul de vedere japonez — contra S.U.A., care se crampona încă din 1924 la „expansiunea naturală a Japoniei", în spiritul acestei expansiuni statul major imperial, a luat în consideraţie

invadarea „regiunilor sudice" ce se profilau promiţător de multă vreme la orizontul visurilor strategice ale militariştilor. .. Dintre aceştia amiralul Isoroku Yamamoto, comandantul şef al Flotei Combinate[1] a Japoniei avea un plan al său. Regiunile sudice desigur, dar aşa cum sînt, mii de insule, de toate mărimile si răspîndite pe o regiune întinsă a Pacificului nu pot fi cucerite, dacă nu sînt precedate de un atac fulgerător asupra flotei americane, pe care s-o paralizeze în bună parte, dacă nu total. Cînd în 1940 la Pearl Harbor a apărut flota americană, o adevărată armadă, Yamamoto şi-a fixat şi punctul real al acestei lovituri. Intr-o discuţie purtată cu amiralul, în primăvara lui 1940, viceamiralul Shigero Fukudome, şeful său de stat major 1-a auzit murmurînd despre „un atac aerian asupra bazei americane de la Pearl Harbor", iar peste un an contraamiralul Takejiro Onishi, şeful statului major al Flotei 11 aeriene îşi aminteşte că 1-a auzit clar pe amiral: „Dacă va trebui să purtăm un război cu America, singura noastră şansă de a învinge va fi aceea de a distruge flota americană din apele Hawaiiului". De altfel Yamamoto conturează ideile acestui plan şi însemnările le transmite pe la mijlocul lunii ianuarie 1941, contraamiralului Onishi în vederea studierii şi prezentării tuturor „observaţiilor tehnice şi de altă natură". Acesta convoacă pe rînd doi colaboratori apropiaţi, comandorii Kosei Maeda şi Minora Genda, cărora le cere să studieze planul amiralului. Yamamoto avea în vedere un tip de atac denumit „katamichi ke-geki", „asaltul în sens unic" al aviaţiei — adusă de port-avioane la 800—1000 km de arhipelag, ultimele făcînd calea întoarsă de-părtîndu-se de inamic — avioanele urmînd să efectueze un singur atac împotriva flotei americane. Ele vor face drumul înapoi pînă la epuizarea carburantului, fiind părăsite după amerizare de piloţii care vor fi recuperaţi de către distrugătoarele şi submarinele din ariergardă.

După mărturisirile lui Genda •— ajuns general prin anii 1965 — el a efectuat unele retuşuri care au fost însuşite ele Onishi şi

[1] Denumire datând din războiul ruso-japonez din 1904 şi care conferă comandamentului şef al flotei imperiale autoritate şi asupra uni/taţilor terestre si aeriene necesare operaţiilor afectate.

apoi de Yamamoto: a) portavioanele vor aştepta avioanele în vederea recuperării lor — surpriza atacului micşorînd riscul primelor de a fi lovite; b) atacul va avea în vedere cu prioritate portavioanele inamice şi apoi cuirasatele şi în sfîrşit c) bombardamentul va fi efectuat de la înălţime, din picaj şi cu torpile, concomitent.

Planul definitivat de la mijlocul lunii martie şi care va fi denumit „Operaţia Hawaii", va avea nevoie de o condiţie primordială în vederea

realizării lui: efectuarea întregii pregătiri a operaţiei în cel mai desăvîrşit secret, din aceasta derivînd efectul de surpriză al atacului. Căci în cele opt luni care urmează pînă la ziua fatidică vor avea loc discuţii cu statele majore, la înaltul comandament, în cabinetul guvernamental si în Consiliul Privat, în cercurile înalte, apoi vor urma exerciţiile, antrenamentele, aprovizionarea cu muniţii şi hrană, apoi redislocările unităţilor navale si aeriene în vederea pregătirii uriaşei formaţii care va realiza atacul, toate acestea antrenînd zeci de mii de oameni a căror discreţie va trebui să fie totală. Ce te faci cu schimbul permanent de mesaje pe calea undelor implicat de tot acest mecanism în funcţiune, plus acelea către reprezentanţele japoneze din străinătate care necesită contacte la nivel diplomatic, informarea reciprocă, tratative, intervenţii, instrucţiuni, consultări, precizări, tot tacîmul? Şi mai are rost întrebarea privind modul în care se va masca total şi deci perfect deplasarea marii armade spre obiectiv pe o distanţă de 4000 km?

— întrebările dvs Sensei-san îmi amintesc de discuţia dintre Riverra-Schreiber, ambasadorul peruvian la Tokyo si Crocker, pri mul secretar al Ambasadei americane, în care primul auzise din *„mai* multe surse, inclusiv cea japoneză că, în eventualitatea unui conflict cu S.U.A., forţele japoneze intenţionează să întreprindă un atac masiv, prin surprindere, asupra bazei noastre de la Pearl Harbor".

— Ştirea a fost transmisă de Grew, ambasadorul S.U.A în Ja ponia la 21 ianuarie 1941 printr-o radiogramă la Washington.

— Şi vedeţi dvs. data coincide aproape cu perioada în care Onishi abia iniţiază analiza planului lui Yamamoto, ca să nu mai vorbim de restul activităţilor ce urmau odată cu traducerea lui în viaţă. Oricum ştirea se adaugă la Washington în dosarul Japoniei, la filele precedente. Să recapitulăm: în ianuarie 1940 tratatul co mercial, dintre S.U.A. si Japonia a expirat, S.U.A. instituise em bargoul asupra unor mărfuri strategice către Japonia, la începutul lui 1941 S.U.A. se alătură Marii Britanii si Olandei pentru un ajutor militar şi financiar acordat Chinei în războiul dus împotriva Japo niei, între timp aceasta aderase la Pactul Tripartit alăturîndu-se puterilor Axei, în presa japoneză personalităţi proeminente îşi

expun pe faţă intenţiile lor belicoase, iar Washingtonul ia măsura de a ordona tuturor cetăţenilor americani să părăsească Extremul Orient. Relaţiile nipono-americane devin mai încordate, dar Japonia nu avea interes să „rupă punţile" cu S.U.A., în special pentru considerentul că pentru realizarea pregătirilor de război avea nevoie de timp. Cînd în august 1940 guvernul ceru comandamentului flotei japoneze să precizeze timpul necesar pentru pregătirile

de război împotriva Statelor Unite şi Angliei, acesta a răspuns: opt luni. De aceea iniţiază negocieri cu S.U.A. luînd hotărîrea trimiterii la Washington a unui ambasador cu o ţinută mai suplă. E ales Kichi-saburo Nomura, amiral în retragere, fost ataşat naval la Washington în perioada în care Roosevelt fusese secretar adjunct al Departamentului marinei militare, cu care rămăsese în relaţii apropiate; în plus era căsătorit cu o americană ceea ce constituia un atu în noile condiţii.

— Este motivul pentru care nemţii nu-1 agreau şi au făcut numeroase eforturi pentru a împiedica negocierile Huli—Nomura.

— Nu era nevoie de prea multe eforturi căci aşa-numitul „pro iect al înţelegerii japono-americane" prevedea în schimbul trans ferării la Tonkin a trupelor japoneze din sudul Indochinei, obligaţia Statelor Unite de a abroga sancţiunile economice din iulie 1940 si de a înceta livrările de arme lui Cian Kai-şi. Aceasta însemna de fapt „mîna liberă" pentru Japonia şi Sud-Estul asiatic, unde S.U.A. promova politic „porţilor deschise".

— Se pare totuşi că Japonia sconta pe o oarecare şansă de ob ţinere pe căi diplomatice din partea S.U.A., a unui acord privind cerinţele sale în Sud-Estul asiatic.

— Greu de apreciat acest aspect; e drept Japonia fusese la în ceputul secolului — alături de S.U.A. — printre cele opt puteri care au invadat China si chiar acum în războiul chino-japonez — unul dintre motivele principale ale actualei dispute — „optzeci la sută din furniturile de război ale Japoniei proveneau din America. . . iar nouăzeci si cinci la sută din benzina folosită de Japonia în barba rele bombardamente executate de ea, era americană" aşa cum afirmă soţia fostului dictator Cian Kai-si. Deci unele interese comune exis tau, generate de poziţiile lor, de puteri imperialiste. Dar în acelaşi timp între ele se manifestau puternice contradicţii •— în miezul cărora ne aflăm cu însăşi discuţia noastră — pe care încercau să le rezolve sau să le diminueze, atacînd calea tratativelor diplomatice. Puteau spera japonezii să obţină din partea americanilor acordul privind planul de creare a „Sferei de coprosperitate a Marii Asii"? îşi făceau iluzii Statele Unite că vor reuşi să modifice orientarea clicii militare ultraradicale ce-si fonda programul politic pe cu-

ceriri militare? Ar fi renunţat guvernul japonez în mod deliberat la anexiunile coloniale de pe continent, pe care armata imperială le obţinuse în ultimul deceniu, fără ca să trezească în rîndurile ei o reprobare? Nu era umilitor pentru naţiunea niponă — hrănită de vreo trei decenii cu o propagandă şi o „atmosferă indescriptibilă de fanatism patriotic si monarhic" — abandonarea programului început, trădarea propriilor ei interese si demobilizarea în faţa unor injoncţiuni americane?

Nu — vor spune japonezii — tratativele nu vor avea ca rezultat decît să cîştigăm timp. Nu — vor spune americanii -—• vom aplica „metoda semipozitivă" la tratative, pentru a impune Japoniei responsabilitatea primului atacant. Nomura — „adversar hotărît al războiului" cum îl califică şi istoricul american Gordon W. Prange, neagreat nu numai de Berlin ci chiar de cercurile guvernamentale proprii, — va primi instrucţiuni din care va reieşi clar poziţia Japoniei, de temporizare a stării de nonbeligeranţă cu S.U.A., ambasadorul fiind un instrument al acestei noi tactici, în tot acest timp fiind ţinut la distanţă de planul lui Yamamoto . . .

— Şi tratat cu aceeaşi rezervă şi în privinţa discuţiilor pur tate la Berlin de ministrul de externe Matsuoka cu Ribbentrop şi Hitler în perioada 27 martie — 4 aprilie.

— Este tipică această întîlnire pentru ilustrarea „identităţii de vederi" dintre cei doi aliaţi din „Axă", cum trîmbiţa propaganda lui Goebbels. Cînd nemţii accentuează în discuţii necesitatea ca ja ponezii să atace posesiunile engleze din estul Asiei, cu deosebire Singapore, pentru a strivi Anglia, japonezul rămîne impasibil, iar . cînd acesta din urmă sondează la rîndul său opinia partenerilor în privinţa unui Pact de neagresiune nipono-sovietic, germanii deza vuează ideea, ferindu-se însă să-i aducă la cunoştinţă intenţiile lor de invazie în U.R.S.S., tot aşa cum nu si-au anunţat „camarazii de la Roma" de decizia privind atacarea Poloniei în 1939.

Matsuoka la revenire, va trece prin Moscova unde va purta tratative si cu sovieticii. Dvs. Sensei 1-aţi cunoscut personal pe Matsuoka, după cîte îmi amintesc dintr-o discuţie avută la Tokyo. Ce fel de om era si cum a ajuns ministru de externe?

— Este interesantă ascensiunea sa. Spre deosebire de şeful guvernului, - prinţul Konoye care descindea din zei şi îşi întocmise o genealogie în acest sens, Yosuke Yogu Matsuoka s-a născut în- tr-un sat din prefectura Yamaguchi. De mic şi-a pus problema exis tenţei. La 14 ani, în 1894 pleacă în America stăpînit de o dorinţă puternică de a răzbi în viaţă. A început ca muncitor forestier în- tr-o fermă din Oregon, ziua tăind lemne iar seara învăţînd, apoi

inversă muncind noaptea şi ziua urmînd cursurile de drept la Universitatea din Oregon. La 23 de ani devine doctor în drept, posedînd limba engleză cu accent de Yankeu. A intrat în cariera diplomatică: Shanghai, Bruxelles, Pekin, Washington. In 1919 conduce secţia de presă a delegaţiei japoneze la Conferinţa Păcii de la Versailles. Nemulţumit de activitatea diplomatică, la 39 de ani părăseşte cariera şi intră la căile ferate sud-manciuriene. O companie uriaşă cu sediul la Mukden (Sheniyang): 1800 funcţionari, 300.000 de'lucrători, 11.000 de kilometri de cale ferată, 20.000 kilometri de şosele deservite de cîteva mii de autocare şi autobuze; apoi o mulţime de hoteluri, o poliţie proprie, spitale,

imprimerii, ziare, ferme imense pe care se practică o agricultură intensă, pescării, mine de fier si de cărbuni. Este un om energic si capabil. Vine la Mukden în 1920, în '27 este vicepreşedinte şi în '35 preşedintele companiei. Aceasta juca în China de nord de fapt acelaşi rol pe care îl aveau Compania Olandeză a Indiilor, şi alte 75 asemenea „Noi Frânte" si „Noi Anglii" în exploatarea bogăţiilor din colonii, cucerite prin foc, sabie şi viclenie. Compania şi Matsuoka personal au fost factori de bază în pregătirea transformării Manciuriei în stat marionetă. Şi pentru că Tokyo tergiversa, lucrurile, Matsuoka intră în 1930 în Dietă ca deputat de Yamaguchi, se înscrie în partidul Seiyukai, acţionînd la adăpostul acestuia, ca adept al „ordinii noi", duşman al „păcii putrede" si promotor al „păcii dinamice", ce va asigura dominaţia Japoniei în Asia de Sud-Est. Cînd în 1932 Japonia e acuzată de agresiune împotriva Chinei la Societatea Naţiunilor, Matsuoka nu găseşte altă explicaţie decît replica: „acela care nu a păcătuit niciodată să nu arunce primul piatra", părăsind sala, în aceeaşi seară Japonia retrăgîndu-se din Organizaţie. Konoye nu va uita poziţia lui fermă, dură, brutală, uneori, şi-1 va lua în echipa sa în 1940.

— Nu este lipsită de interes nici etapa de la Moscova unde sosit la 7 aprilie face un popas de cîteva zile. Aici Molotov îi propune încheierea unui pact de neagresiune. Uniunea Sovietică nu doreşte un război pe două fronturi: cu nemţii în Europa şi cu japonezii în Asia. Agresiunea Germaniei în Iugoslavia face ca preocuparea sovieticilor să se îndrepte spre graniţele lor europene. Neutralitatea Japoniei în acest context ar fi salutară. Dar U.R.S.S. doreşte în prealabil să se reglementeze vechiul litigiu cu Japonia si solicită retrocedarea concesiunilor miniere din insula Sahalin, acordate acesteia prin pacea de la Portsmouth. Era un succes dublu dacă japonezii îşi dădeau acordul, în ceea ce priveşte concesiunile iar obţinerea neutralităţii Japoniei însemna neamestecul acesteia în cazul unui conflict germano-sovietic şi acest lucru era foarte important. Matsuoka

era de acord cu pactul dar se crampona de problema concesiunilor miniere; la rîndul său Stalin era neclintit în cererile sale. Sîmbătă 12 aprilie la miezul nopţii japonezii părăsesc Kremlinul urmînd să plece a doua zi la orele *15.* Duminică dimineaţa însă, Matsuoka primeşte de la Tokyo o dezlegare în problema concesiunilor, în sensul cererilor sovietice. De aceea sovieticii invită pe japonezi pentru semnarea pactului şi ceremonialul decurge în mare grabă. Matsuoka e reţinut de Stalin într-o conversaţie cordială încît a fost necesară amînarea plecării cu o oră a expresului transsiberian.

Istoricul Jaques de Launay citează în cartea sa „Istoria secretă" următoarea relatare extrasă din însemnările lui Grigore Gafencu, pe atunci ministrul român la Moscova: „Cînd ministrul japonez, înconjurat de membrii misiunii sale si-a făcut apariţia în gară, unde îl aşteptau diplomaţii, ataşaţii militari ai puterilor Axei, s-a produs o a doua lovitură de teatru. La capătul peronului si-a făcut apariţia Stalin, care a început să avanseze spre grupul călătorilor japonezi, în vacarmul oamenilor surprinşi, al poliţiştilor afectaţi, al

miliţienilor care alergau în pas sportiv. Apariţia sa a provocat o adevărată stupoare în rîndurile diplomaţilor, deoarece niciodată stăpînul Rusiei, ale cărui apariţii în public erau atît de rare, nu făcuse o asemenea onoare unui oaspete străin.

In acest timp, Stalin păşea rar, parcă îmbătat de aerul proaspăt, de contactul direct cu mulţimea si de propria-i cutezanţă. Recunoscînd un frate în fiecare trecător, strîngea mâinile călătorilor si funcţionarilor de pe peron. Apoi după ce salută pe oaspetele japonez, venit în faţa sa cu un aer grav, solemn si emoţionat, el se îndreptă spre grupul de ataşaţi militari împodobiţi cu fireturi si decoraţii şi salută cordial pe toţi ofiţerii care-i erau prezentaţi, în faţa colonelului german de stat major von Krebs, rămas în poziţie de drepţi, Stalin se opri, îi trecui braţul în jurul gîtului şi îi spuse făcîndu-i cu ochiul: «noi vom rămîne întotdeauna prieteni, nu-i aşa, noi ăstialalţi».

Aceste cuvinte istorice, care nu au scăpat nici unuia dintre ziariştii aflaţi în spatele diplomaţilor, făceau o jumătate de oră mai tîrziu, înconjurul lumii.

Plecarea trenului în care se afla Matsuoka a trecut neobservată. Toate privirile erau îndreptate asupra lui Stalin, iar întoarcerea sa la automobil a fost un adevărat marş triumfal. Mulţimea care îl recunoscuse, îl ovaţiona în timp ce membrii ambasadei japoneze, emoţionaţi de onoarea ce fusese făcută ţării lor, îl escortau plini de entuziasm si recunoştinţă, iar micul ambasador, Tatekawa, înălţat pe o bancă agita batista şi striga cu o voce stridentă: «spa-

sivo, spasivo»". Acestea se petreceau în gara „Severnaia" de unde pleca transsiberianul.

— După trei zile de la plecarea lui Matsuoka de la Moscova, Cordell Hui secretarul Departamentului de Stat prezintă lui Nomura, drept bază de negocieri, patru principii, respectiv: respectul suve ranităţii şi integrităţii teritoriale a tuturor statelor, neamestecul în treburile interne ale nici unei ţări, egalitatea deplină între state, inclusiv în domeniul comerţului şi renunţarea la agresiune ca mij loc de modificare a situaţiei din Extremul Orient.

— La aceste propuneri Japonia răspunde reafirmîndu-şi ade ziunea la „Pactul Tripartit si la cuceririle Germaniei în Europa, cerînd Statelor Unite încetarea ajutorării Angliei si Chinei în ve derea restabilirii păcii în Europa si în Asia. . .". încerc să mi-1 imaginez pe bietul Nomura — om de 64 ani — în postura de pur tător de cuvînt al unor astfel de mesaje de ... pace.

—• Apoi aliata Japoniei, Germania fascistă atacă fără declaraţie de război invadînd teritoriile U.R.S.S., cu o armată de aproape patru milioane de soldaţi, respectiv 190 de divizii, din care 19 blindate, cu 3250 de tancuri, peste

50.000 piese de artilerie şi 4900 de avioane. Bineînţeles cercurile guvernamentale japoneze sînt stupefiate, în plus situaţia Japoniei e jenantă căci aliatul ei, Germania atacă U.R.S.S. de care Japonia e legată printr-un tratat de neagresiune. Stupefacţia e si mai mare la sase zile după invadarea U.R.S.S., cînd Ribbentrop dă indicaţii ambasadorului Germaniei la Tokyo, generalul Eugen Ott să ceară Japoniei intrarea în război împotriva Uniunii Sovietice. Poziţia guvernului japonez este suficient de reticentă: dacă Germania pretinde că va învinge Rusia în trei luni, la ce mai are nevoie de ajutor? De fapt cererile se vor repeta în tot cursul anului iar răspunsurile japonezilor vor fi invariabil de genul: „Dezolaţi . . ." „Regretăm . . .".

—• Refuzul Japoniei de a participa la un război împotriva U.R.S.S., izvorăşte si dintr-o rezervă pe care japonezii o aveau faţă de o victorie a Germaniei într-un Blitzkrieg? Oricum dezvăluie clar intenţiile acesteia de a opta pentru varianta de atac Nanshin.

— Intenţii traduse în viaţă prin deschiderea dosarului indochi- nez. La 14 iulie ambasadorul japonez la Vichy, Kato anunţă pe ami ralul Dări an — comandantul forţelor armate franceze •— de necesi tatea „apărării comune" a Indochinei, ceea ce în concepţia niponă se traducea prin ocuparea întregului teritoriu al acesteia. Generalul Nishibara în fruntea unei delegaţii militare tratează problema la Hanoi direct cu amiralul Decoux. Franţa nu obţine garanţii din partea S.U.A. faţă de această presiune si guvernul de la Vichy se

înclină, în 29 iulie o convenţie semnată la Hanoi deschide calea armatei japoneze în Indochina de sud.

Acum reacţionează şi S.U.A. interzicând exportul din Fili-

pine a unor „materii prime care ar servi scopurilor militare", si sechestrînd bunurile japoneze din S.U.A. Anglia şi Olanda procedează identic, denunţînd şi acordurile comerciale cu Japonia.

— In plus S.U.A. interzic şi exportul de petrol şi benzină cu cifră octanică superioară, către Japonia.

•— Măsură cu două tăişuri, căci dacă Japonia în această situaţie are rezerve de combustibil doar pentru doi ani, ea îşi va pune şi mai acut problema cuceririi zonelor cu petrol din Pacificul sucl-estic şi din India.

— în acele zile Roosevelt îi va atrage atenţia lui Nomura, pe un ton dur, că opinia americană consideră noua agresiune japoneză drept un factor de înrăutăţire a raporturilor dintre S.U.A. si Ja ponia.

•— Este evident că opţiunea Nanshin — prin care un atac împotriva Uniunii Sovietice devenea o problemă a unui viitor indecis si sub steagul căruia

se făcuse primul pas de ocupare a întregii In-dochine, — conducea inevitabil la o ciocnire armată cu Marea Bri-tanie, Olanda si Statele Unite. Dar problema războiului cu aceste puteri, în concepţia Tokyo-ului se punea de o manieră optimistă. Anglia si Olanda nu mai reprezentau un pericol. Cît timp în Europa va dura războiul, S.U.A. — posesoare într-adevăr a unui potenţial economic si militar de proporţii — va fi absorbită în bună parte în efortul solicitat de luptele din Atlantic, ajutorarea Angliei etc, şi cu cît acest război va dura mai mult cu atît S.U.A. va ieşi din el mai slăbită. Japonia va rămîne în tot acest timp în spatele liniei de apărare germane, clădindu-şi un imperiu colonial ce-i va întări poziţia în Extremul Orient, devenind o putere invulnerabilă.

— Se pare că aceasta era baza politică a hotărîrii Consiliului de Miniştri din 4 septembrie prin care se acordă lui Konoye un ter men de şase săptămîni pentru a convinge guvernul american să ac cepte planul de expansiune nipon.

— Konoye încercă ultima carte propunînd o întîlnire cu pre şedintele Roosevelt undeva în Honolulu sau la Juneau în Alaska. Negocierile aveau drept bază următoarele „condiţii minimale" pen tru evitarea conflictului: încetarea imediată a oricărui ajutor po litic, economic si militar acordat Chinei, acceptarea prezenţei tru pelor japoneze pe teritoriul acesteia ,,pe o perioadă de minimum 25 de ani", ocuparea în continuare a Indochinei, anularea embargoului şi reluarea livrărilor de petrol de către S.U.A., sistarea oricărei creşteri a forţelor armate ale S.U.A., Angliei si Olandei în zona

—

Pacificului, si recunoaşterea „intereselor prioritare ale Japoniei" în Asia de Sud-Est. E clar că Nomura putea spera să obţină cu aceste propuneri acelaşi rezultat dacă s-ar fi adresat unor surzi. . .

— La 2 octombrie Cordell Hui va înmîna acestuia răspunsul S.U.A.: ocuparea Indochinei reprezenta „un pas preliminar în vede rea unor acţiuni de cucerire în sudul Pacificului". Deci, baza unor noi discuţii „nu mai există" şi în încheiere: „Guvernul nostru con sideră necesar să declare guvernului nipon că dacă acesta din urmă va lua vreo nouă măsură pe linia unei politici sau a unui program de supunere a ţărilor vecine, fie prin forţă, fie prin ameninţarea cu forţa, guvernul Statelor Unite va fi constrîns să ia imediat orice hotărîre va crede de cuviinţă pentru *ă* asigura securitatea drepturi lor şi a intereselor legitime ale Statelor Unite şi ale cetăţenilor ame ricani, precum şi ale teritoriului lor".

— Categoric şi ireconciliabil.

— Konoye dăduse greş şi cum termenul la cele şase săptămîni era aproape, amicii săi din guvern, viceamiralul Teijiro Toyoda noul ministru de externe, generalul Hideki Tojo, ministrul de război, amiralul Koshiro Okawa, ministrul marinei de război şi comandan tul Suzuki, preşedintele Comitetului de Planificare, folosesc prilejul serbării zilei sale de naştere şi după ce-1 felicită — împlinea 50 de ani — îi cer să opteze ori pentru declanşarea războiului,

ori să lase pe alţii s-o facă. Aut Caesar, aut nihil.

— Optează pentru . . . nihil, şi este înlocuit cu generalul Tojo în 16 octombrie 1941. Acesta clin urmă îşi va păstra şi portofoliul Ministerului de război, care — conform constituţiei în vigoare —• depindea şi era acordat de împărat, nefiind controlat de guvern. Va acorda afacerile externe generalului Shigenori Togo, fost amba sador al Japoniei în S.U.A., la data aceea în disponibilitate. La 20 octombrie va da o declaraţie în care va sublinia că „menţinerea păcii mondiale constituie scopul noului guvern".

— Pace care a durat sub guvernul său doar 52 de zile. El va pune capăt convorbirilor de la Washington si va împinge Japonia în vîlvătaia ce va cuprinde Pacificul timp de 1340 de zile şi nopţi dramatice. Tojo „Distrugătorul", va rămîne în istorie drept arhitectul războiului în Japonia.

Sensei se opri. Apoi alunecarăm într-un amalgam de subiecte. Automobile, dragoste, politică, cactuşi, bîrfă, filatelie, quasari, discuri şi chiar rechini. Aproape de miezul nopţii ne-am despărţit. Rămas singur priveam către bolta albastru-închis ce se sprijinea pe mahalalele capitalei chineze, şi simţeam cum noaptea îmi strecura în suflet o muzică de orgă, gravă şi înălţătoare . . .

Capitolul 2 MAGICS

„Dacă boxerii ar şti dinainte unde vor fi loviţi, ar trebui isă renunţe pentru totdeauna ia acest sport. Toată frumuseţea spionajului constă în faptul că nu ştii niciodată ce porcărie îţi pregăteşte inamicul". Roman Kim: „Citeşte şi pune pe foc".

EPLA Bucureşti 1964, pag. 39.

— Şi totuşi înainte de a purcede la discuţia captivantă despre evenimentul de la Pearl Harbor, va trebui Sensei sân să zăbovim în seara aceasta la subiectul privind braconajul undelor, acel răz boi tăcut purtat între S.U.A. şi Japonia timp de un sfert de veac.

— într-adevăr un episod lung, început prin anii '20, care a ţinut sub tensiune serviciile de criptografie şi interceptare ale am belor tabere pînă pe la mijlocul războiului.

— Mi-amintesc de-o remarcă a lui Churchill la prefaţa unei cărţi de pe vremuri: ,,o singură informaţie sosită la timp poate schimba soarta unei bătălii, cîteodată, poate chiar să contribuie la rezultatul decisiv al războiului".

— De acest lucru si-au dat seama regi şi comandanţi de oşti încă din antichitate, de vreme ce criptografia — ştiinţă după unii, artă după alţii, noi să-i spunem tehnică a cifrării si descifrării unui mesaj — a fost utilizată în

scopul comunicării de informaţii, la adăpost de orice indiscreţie.

— De aceea s-a recurs la serviciile ei încă de pe vremea pira midelor egiptene, texte cifrate descoperindu-se chiar în scrierile cu hieroglife. Originea criptografiei, în sensul grecesc al cuvîn- tului, de „scriere secretă" se pierde în noaptea timpurilor. Demara- tos, refugiat la curtea lui Xerxes îşi anunţă compatrioţii, de planul de invazie al acestuia, trimiţîndu-le un mesaj pe tăbliţe de lemn acoperite cu ceară. Gorgo, soţia regelui Leonidas, le dezvăluie lace- demonienilor strategema, cărora tăbliţele nu le spunea nimic la prima vedere. Tiranul Histie din Suza comunică lui Aristagoras, loc ţiitorul său din Milet, ordinul de a răscula populaţia locală, trimiţîn- du-i textul scris pe capul unui servitor. I-a ras părul, a scris ordinul, a lăsat apoi să-i crească la loc si după aceea 1-a trimis în Milet cu

—

indicaţia verbală să se prezinte lui Aristagoras şi să-i spună acestuia să-L radă în cap şi să citească textul scris pe piele.

— Aceasta ne-o povesteşte Herodot. Dar cazurile de mai sus încă nu sînt criptografie. Plutarh descrie modul cum foloseau spar-tiaţii, pentru cifrarea textelor, nişte bastoane cilindrice, denumite scitale. Informatorul înfăşură în spirală pe un astfel de baston, o bandă lungă şi îngustă de papirus, pe care scria apoi textul, în sensul generatoarei, rînd sub rînd, punînd cîte *o* literă pe fiecare secţiune din înfăşurare. Cînd era desfăcută de pe baston, banda de papirus lăsa să se vadă nişte litere fără sens. Cel ce o primea — informatul trebuia să folosească o scitală cu diametru identic si să înfăşoare banda sub un unghi egal cu cel de la înfăşurare, altfel descifrarea textului era imposibilă. lulius Cezar înlocuieşte fiecare literă din textul secret cu a patra literă care urmează în alfabet, pentru litera z folosind doi de a. Cuvîntul Caesar se scrie în acest mod Fdhvdu. Alfred cel Mare al Angliei, Carol cel Mare al Franţei, „inchizitorii statului" din Consiliul celor zece al republicii veneţiene, aparatul inchiziţiei spaniole si ordinul iezuiţilor „Compania lui lisus" folosesc cifrurile. Vestitele comploturi — „ ... de la Amboise", „ ... al lui Ridolfi", „ . . . al lui Throckmorten", „Problema engleză", „ ... al lui Parry", „ ... al lui Babington", „ ... al pulberii", ca şi celebrii Thomas Felippez, Andre Velasquez de Velasco — Espia Mayor — de la curtea din Madrid Cardinalul Richelieu şi echipa sa — Cinq Marş, Joseph du Tremblay, Marion Delorme, mademoiselle Chaimera — „frumoasa desfrînată", călugărul franciscan Bertaut, pentru a aminti doar cîţiva — episcopul Ondainday, şeful serviciului secret al lui Mazarin, toţi se folosesc în corespondenţele lor de criptografie. Scrisori si hîrtii cifrate, cifruri ascunse în căptuşeli, strădanii pentru decriptare, torturi pentru dezlegarea tainelor de tot felul, precum tainicele „cifre 30 şi 40", umplu sute de pagini de istorie secretă a evului mediu şi a istoriei moderne. Ludovic al 14-lea întrebuinţează în corespondenţa cu miniştrii săi un dicţionar cifrat foarte complicat, alcătuit de celebrul criptograf al timpului său Antonie Rossignol; scrisorile rămase

de la rege nu au putut fi descifrate decît la aproape două secole după moartea sa. Henric al 3-lea al Angliei 1-a avut în serviciul său pe cunoscutul criptograf Francois Viete, care a descifrat codul diplomatic spaniol, cu peste 500 de semne. Aflînd că li s-a dezvăluit secretul, spaniolii îl denunţă pe Viete Sfîntului Scaun, acuzîndu-1 de legături cu spiritele morţilor, de la care ar fi aflat cheia de descifrare a codului. Papa îl ia însă sub ocrotirea sa, ferindu-1 de prigoana Inchiziţiei.

41

— Tot aşa, în 1626 locuitorii cetăţii Realmont din Languedoc, pe vremea aceea în mîna hughenoţilor, rezistă asediului prinţului Conde într-atît încît acesta era pe punctul de a-şi retrage trupele, dacă o scrisoare a asediaţilor, plină de cifre nu i-ar fi fost prezen tată într-una din zile. Nici unul dintre abilii lui cifratori n-au reu şit să dezlege textul. Intrigat, Conde face apel la Rossignol, care-si dovedi încă o dată dibăcia: asediaţii cereau ajutor hughenoţilor din Montauban deoarece nu mai aveau muniţii. Conde a înapoiat ase diaţilor, scrisoarea descifrată, aceştia predîndu-se în aceeaşi zi.

' — Oliver Cromwell îl are pe John Wallis, profesorul de geometrie de la Universitatea din Oxford, care afirma că este fondatorul noii ştiinţe a criptografiei. Şi favoritele regilor Franţei şi Angliei, precum Louise de Keroualle, Nell Gwynn, mademoiselle de Valiere, ducesele engleze de Cleveland şi Richmond, ducesa franceză Mazarin, urmate de primele spioane de profesie, Afra Behn, doamna de Tencin, actriţa Baccelli, sau contesele Albani, Ug-geri, Palestrina din „Biroul Secret" al lui Napoleon precum şi cunoscuta scriitoare madame de Genlis, vor învăţa şi mînui cu uşurinţă şi ... arta criptografiei. Napoleon a creat un Cabinet Noir, sub conducerea experimentatului spion La Valette, iar în 1811 a înfiinţat filiale ale acestuia în numeroase oraşe ale imperiului, precum Torino, Genova, Florenţa, Roma, Amsterdam, Hamburg.

— Primul Cabinet Negru se pare că a fost înfiinţat de către împăratul german Maximilian, în primul deceniu al secolului 16. Pe timpul lui August al 3-lea „cel Drept" electorul Saxoniei —- 1763—1827 —• contele Briihl, primul său ministru, sustrăgea toată corespondenţa regelui Prusiei către trimisul său la Dresda, înainte de a-i fi înmînată. Era copiată şi descifrată de cîţiva specialişti în frunte cu consilierul von Liepmann. In caz de forţă majoră, cînd erau obligaţi să rupă plicurile cu sigiliile numeroase aplicate pe acestea, se apela la baronul von Schell, ofiţer în corpul cadeţilor, care contrafăcea iscăliturile, lipea plicurile si refăcea sigiliile cu o uşurinţă şi dibăcie rare. Din seiful ministrului prusian, cu ajuto rul mecanicului curţii si chiar a secretarului său s-a sustras codul de care se folosea în corespondenţă, astfel încît toate planurile lui Frederich al 2-lea erau

cunoscute Saxoniei şi de ce nu vîndute la nevoie Rusiei şi Austriei. Aceasta din urmă, la rîndul ei avea un Cabinet Negru în chiar clădirea Palatului Imperial din Viena. Roma, Paris, Londra, Berlin, Petrograd nu erau nici ele mai prejos: posedau fiecare cîte un Cabinet Negru unde se practica criptografia la nivelul diplomaţiei.

— Şi America, sau mai precis Departamentul de Stat a pose dat o „Cameră Neagră" (American Black chamber) — denumire

preluată de la „cabinetele negre" europene —înfiinţată înaintea primului război mondial şi care a supravieţuit pînă spre sfîrsitul anului 1930. De activitatea acestei „camere negre" e legat numele lui Herbert Osborne Yardley. Este telegrafist la secretariatul Casei Albe *i* şi recepţionînd telegramele îl atrage misterul lor. încearcă jocul şi-i reuşeşte. Descifrează telegramele care-i trec prin mînă. Este descoperit şi pus la treabă, în calitatea sa de telegrafist este folosit pe timpul războiului prim mondial de Ministerul de Război, unde înfiinţează un serviciu de cifru al „Oficiului de spionaj militar" (Military Intelligence Division). Revenit după război la Departamentul de Stat unde i se dau sumele necesare, câţiva oameni calificaţi si o clădire în New York începe descifrarea cifrurilor diplomatice străine. Vă amintiţi Sensei sân că începînd din decembrie 1921 la Washington se desfăşoară Conferinţa Internaţională a marilor puteri maritime. Departamentul de Stat a început o activitate febrilă pentru pregătirea acestei conferinţe încă din luna iulie 1919. America şi Anglia asistau la impetuoasa dezvoltare a flotei navale japoneze care devenea un rival principal în Oceanul Pacific. Ştiţi că S.U.A., şi Anglia şi-au propus să stabilească raportul 5:5:3 pentru puterea flotelor lor şi a Japoniei.

Lui Yardley i s-a cerut să descifreze mesajele ce se scurgeau de la Tokyo la ambasada japoneză de la Washington. Erau interceptate si i se puneau pe birou hîrtii în care se succedau coloane cu rînduri de 10 litere cifrate conform codului Yu. I-au trebuit sase luni de căutări, pînă într-o zi cînd încearcă să identifice în grupele de litere, toponime legate de evenimentele timpului. Dădu peste cheie şi începînd din luna ianuarie 1921 Departamentul de Stat cunoştea instrucţiunile de la Tokyo trimise reprezentanţilor diplomaţiei japoneze de la Washington. La 15 iulie japonezii schimbă codul şi de-a-bia în preajma deschiderii Conferinţei secretarul de stat Hughes cunoaşte din nou poziţia japonezilor; Yardley descifra un mod mai complicat. La tratative părţile se situau pe poziţii intransigente, dar de fiecare dată Hughes ştia ceva în plus. Impasibil el obţine la 8 decembrie acordul japonez; chiar memorandumul pe care ambasadorul Kato îl citea în şedinţă, Hughes îl avea în buzunar. „Arhitectul victoriei" Yardley e decorat cu „Distinguished Service Medal" în 7 ianuarie 1923. Puţin cam tîrziu. Apoi „Camera .. ." cunoaşte o perioadă de apatie. Gloria lui Yardley parcă apusese. Cînd la Departamentul de Stat reîncep pregătirile

pentru Conferinţa mondială de dezarmare de la Londra din 21 ianuarie 1930, Yardley consideră că a venit iarăşi rîndul „Camerei Negre" să-si joace rolul său istoric. Noul Secretar de Stat Henry L. Stimson, instalat în funcţie în martie 1929 era adeptul ideii că „omenirea *năzuia* către o pace

durabilă si toate naţiunile participă la acest efort". Lipsit de rutină în politica de forţă ce o practicau puterile imperialiste, manifestînd o naivitate în ceea ce priveşte unele cerinţe fundamentale de stat, el afirmă că „un adevărat gentlemen nu desface corespondenţa vecinului" şi consideră metodele „Camerei Negre" drept reprobabile. De altfel făcuse o adevărată criză cînd află de existenţa acesteia şi suprimă cu o linie roşie subvenţiile din bugetul Departamentului alocate pentru o atare treabă. Yardley se văzu şomer. Dar nu dispare de pe scena evenimentelor. Se va afirma în două direcţii care vor pune în lumină o altă faţă a acestui om vanitos. Evenimentele îl scoseseră din anonimat si-1 ridicaseră la cotele înalte unde se derula marea istorie. După anii '20 se simţea uitat si nedreptăţit. Considera că victoria de la Washington din 1921 îi aparţinea: „jocul de pocker nu mai prezintă nici un fel de dificultate din clipa în care cunoşti cărţile adversarului". Şi ca toţi cei roşi de boala orgoliului al cărui virus atrofiază raţiunea şi inteligenţa, subminează spiritul si rezistenţa faţă de tentaţii aventuriste, prins de jocul de cărţi si băutură, ambele făcute pe picior mare, Yardley alunecă. Faţă de ingratitudinea guvernului se consideră dezlegat moral, iar nevoia de bani îl presează. Şi atunci se adresează „adversarilor" săi. Prin relaţii si o călătorie la Washington ajunge la consilierul ambasadei japoneze Setsumo Sawada într-o vilă elegantă din 1661 Crescent Place aproape de Connecticut Avenue. Se prezintă, îi vorbeşte de funcţia şi postul pe care le are şi îşi prezintă marfa: „cel mai păzit secret american". Pe scurt, pentru 7000 de dolari, în prezenţa a doi experţi criptografi japonezi, căpitanul de marină Kinko Inouye •— care organizase o secţie de descifrare în cadrul serviciului de coduri din Ministerul de Externe — si Naoshi Ozeki, însuşi şeful acestei secţii, sosiţi la Washington, cu paşapoarte diplomatice, Sawada încheie tîrgul: Yardley oferă copiile cu metoda de descifrare a codului Yu, si al celui intrat în funcţiune în 15 iulie 1921, precum şi soluţiile de descifrare a codului Departamentului de Stat pentru care japonezii cheltuiseră o groază de bani. . .

Concomitent, gîndind că era necesar ca poporul american să cunoască ceea ce realizase şi de ce era lipsit ca urmare a unor decizii stupide se hotărî să scrie, încheie cu „The Bobbs Berril Com-pany" din Indianopolis un contract de editare, se retrage la Wort-hington, orăşelul lui natal din Indiana şi lucrează, în 1931 apare în librării „The American Black Chamber".

— Cartea a provocat un mare scandal atît în Japonia cît şi în Statele

Unite, mă întrerupse Sensei.

— In Statele Unite, ziariştii au asaltat guvernul, purtătorul de cuvînt ministerial, apoi pe Stimson şi mai apoi pe Şeful Marelui

\ Stat Major, generalul Douglas Mac Arthur ultimul dezminţind po-
>. vestirile lui Yardley, declarînd că „nu există nimic din toate as-
\ tea". Şi într-adevăr *nu mai existau.* Ziariştii nu 1-au lăsat nici pe
\ Yardley, acuzîndu-1 de dezvăluirea secretelor, ceea ce echivala cu
\ o trădare. El răspunde că scriind „Camera Neagră" avuse în vedere
[i]- apărarea Naţiunii. Omul depăşise limitele, fapt pentru care poliţia
îi va confisca manuscrisul ce avea pe prima pagină titlul „Japanese
Diplomatic Secrets".

—• în Japonia ziarele „Nipon" si „Nishi-Nishi" publică ştirile primite de la corespondenţii lor din S.U.A. „Mainichi Shimbun" de la Osaka anunţă că deţine dreptul de publicare a cărţii. Katsuji Debuchi ambasadorul japonez la Washington îl anunţă de apariţia cărţii pe Ministrul de Externe, baronul Kijuro Shidehara. Fost ambasador la Londra, Haga, Washington, umanist cu o cultură aleasă, cunoscător al istoriei şi civilizaţiei Occidentului, posedînd la perfecţie limba engleză, acesta din urmă promovase politica de destindere în relaţiile cu S.U.A. si China. Acum însă nu mai poate opri valul de evenimente, căci adversarii săi se folosesc de cartea lui Yardley si-1 atacă, în plus în Manciuria tocmai avusese loc incidentul de la Mukden. Guvernul Wakatsuki din care face parte va cădea în decembrie. Dar istoria — justiţiară a faptelor — se va grăbi pentru a-1 prinde în viaţă, oferindu-i —• drept compensare la nedreptatea de atunci — locul de şef al primului guvern în ^Japonia renăscută din cenuşa războiului. Dar cu Yardley ce s-a întîmplat?

— Se lansează în literatură cu cîteva romane, din care „Con tesa blondă" a fost ecranizat de Hollywood. Prin 1938 era la Chun- ţin unde descifra codurile japoneze pentru armata lui Cian Kai-şi. în ultimul război este funcţionar la Washington. Moare în vîrstă de 69 de ani si este înmormîntat cu onoruri la cimitirul militar din Arlington.

— Dar aceasta e faţa civilă a duelului cifrurilor si numai o fă- rîmă din lunga sa istorie. Care e situaţia serviciilor militare, bine înţeles cele americane?

— S.U.A. posedă un serviciu de informaţii al armatei de care am amintit. Acesta mai folosea în transmiterea mesajelor si indieni navajo ce vorbeau în limba lor. Procedeul a fost folosit cu succes, „codul" nefiind descifrat pe tot cursul celui de al doilea război mondial. Acest serviciu a fost completat în cursul ultimului război cu un serviciu de contraspionaj, CIP •— Corps of Intelligence Po- lice, care în 1942 a devenit CIC —

Counterintelligence Corps. Din dispoziţia preşdintelui Roosevelt în 1941 ia fiinţă COI — Coordi- nator of Information, preschimbat în 1942 în OSS — Office of

Strategic Service şi apoi în CIA, care avea rolul „de a culege şi analiza informaţii de ordin strategic, înfiinţînd si îndrumînd servicii special destinate acestor scopuri". Mai exista F.B.I. — Federal Bu- reau of Investigation — care se ocupa cu contraspionajul. Marina militară poseda un serviciu propriu, ONI — Office of Naval Intel-j ligence. /

Dintre toate aceste servicii MID — Military Intelligence Divi--' sion si ONI, al marinei vor juca un rol mai deosebit în războiul modern, cu japonezii.

MID era preocupat de organizarea unui serviciu de criptografie încă din primul război mondial dar specialiştii erau indisponibili. Exista la Geneva în statul Illinois un excentric, pe nume George Fabyan, un industriaş care dorea să demonstreze că autorul operelor lui Shakespeare era Francis Bacon. Pentru asta în cadrul Laboratoarelor Riverbank unde patrona tot felul de lucrări si proiecte înfiinţa si o secţie de criptografie, ştiinţă pe care o studiase personal si cu care urma să demonstreze paternitatea operelor lui Shakespeare. La sectorul de studii genetice lucra un cercetător, născut în Chişinău în 1891 şi plecat de copil în S.U.A., William Friederick Friedman. Acesta se îndrăgosteşte de o tînără canadiană, Elisabeth Smith, ce lucra în secţia de criptografie. Se căsătoreşte cu ea, apoi se apucă el însuşi de criptografie pe care o cultivă cu asiduitate şi talent, în scurt timp devenind şeful serviciului de cifruri al lui Fabyan. Auzind de proiectul şi dificultăţile lui MID, generos acesta pune Riverbank la dispoziţia armatei. Laboratoarele se militarizează, Friedman capătă gradul de locotenent în rezervă şi este numit şeful secţiei de criptografie. Guvernul statului Illinois îi conferă lui Fabyan gradul onorific de colonel. Aici la Riverbank a lucrat o vreme si Yardley.

După război în 1921, Signal Corps, Corpul de Transmisiuni al Armatei, îi propune lui Friedman să preia conducerea lui SIS — Signal Intelligence Service si acesta se desparte de Fabyan plecînd la Washington. Talent înnăscut, bun organizator, entuziast, el va în-troduce tehnici şi procedee moderne de lucru, punînd bazele cript-analizei, concepţie ştiinţifică de ameliorare a gradului de securitate a fluxului de informaţii militare, în 1937 colonelul Friedman va fi în prima linie a războiului cifrurilor.

ONI — serviciul de spionaj al marinei militare fiinţa încă din 1882 si avea ca scop informarea statului major al marinei asupra potenţialului maritim al altor state: caracteristici, dispunere, strategie. Poseda un serviciu de cifruri anemic dar care este oxigenat brusc, în preajma Conferinţei navale de la Washington din 1921, cînd la conducera lui este numit căpitanul Andrew T. Long. Acesta

întăreşte sectorul japonez căci obiectivul major consta în cunoaşterea codului folosit în manevrele flotei imperiale. In acest scop sînt luaţi în studiu ataşatul naval japonez la Washington, Yoshitake Uyeda si adjunctul acestuia Koyoshi Hasegawa, ambii căpitani de corvetă. Misiunea revine căpitanului de corvetă Ellis Zacharias, cu stagiu îndelungat în Japonia si uns cu toate alifiile Orientului.

\ El va folosi frumuseţea provocatoare a unor „piese meticulos in->struite" care află locul de păstrare a codului. Apoi intră în acţiune b echipă specializată şi într-o noapte codul e sustras. Botezat „Red Book" după culorile coperţilor, codul JN-—l datat din 1918 dar adus la zi, cuprinde tot ce-i trebuia marinei militare americane: denumirile navelor, termeni tehnici, semnale de orar, expresii folosite în marină, toponime, date administrative, tot trusoul. Au lucrat la traducerea lui un fost misionar quaker în Japonia, profesor la Universitatea din Tokyo, dr. Emerson J. Haaworth si soţia sa. Timp de cinci ani, în cel mai desăvîrşit secret, în camera 2646 a Ministerului Marinei s-a depus o muncă migăloasă si răbdătoare de ascet, soţii Haaworth făcînd miracole. Au existat şi momente cînd drumurile se închideau complet. Cîteva sute de expresii „arătau a japoneză, sunau a japoneză, dar nu aveau nici un sens" Un exemplu: „haru ando saturado reinji fuianda". Haaworth cu cunoştinţele sale de catedră clachează în faţa acestei expresii. Zacharias va zîmbi şi-i va explica simplu: „reinji fuianda" e pronunţia japoneză pentru „range fiiider", telemetru. Restul sînt constructorii, Barr si Stroud, pe care japonezii le pronunţă haru — prin transformarea cunoscută a lui b în h şi vocalizarea celor trei consoane legate „str" în sutaro, respectiv sutarodo. Ando este and-ul englezesc. Deci: Barr and Stroud range finder. Ca urmare a traducerii codului JN—l, CSS—• Code and Signal Section din ONI, adică Secţia de Coduri si Transmisiuni va organiza în Pacific o reţea largă de staţii de ascultare si interceptare a transmisiunilor forţelor navale japoneze, în decembrie 1923 este înfiinţat „Research Desk" — un birou de cercetări în scopul realizării unor aparate de cifrare. Ca si în cazul lui Friedman la MID, marina găseşte un om care este la înălţimea misiunii: locotenentul Laurence Frys Safford absolvent al Academiei Navale Annapolis, cu state de serviciu pe ocean, bun matema-

; tician, iscusit tehnician, campion de tir, şahist înzestrat. Pasionat pînă la îndîrjire, în cîteva luni „el a înzestrat marina americană cu cel mai bun sistem de informare din lume" cum se exprimă amiralul Burdell. „Research Desk" preia si activităţile de descifrare a mesajelor, după ce în Guam urmaşul lui Burdell, căpitanul Ridley Mc. Lean instalează în august 1924 primul post pentru interceptarea traficului radio japonez. „Research Desk" realizează — urmare

a organizării unei echipe „de criptografî talentaţi cu chemare pentru această activitate" — descifrarea „codului Amiralilor" folo- / sit exclusiv de ofiţerii superiori din marina japoneză, considerat „codul cel mai dificil şi. . . mai complex care funcţiona în cadrul / marinei nipone", o apoteoză a enigmei. De fapt meritul de bază / pentru această operă — o stoarcere a creierilor în teascul iadului/

. îi revine unei tinere provenită dintr-o familie aristocrată ame-l

ricana, care îşi va ascunde adevăratul nume din motive *ce* au răf mas — ca şi numele — străine istoriei. Colegii ei îi spuneau „Mife Aggie". Ea a lucrat timp de trei ani în echipa de la „Research Desk" cu vitalitatea „celor tari" conform expresiei lui Metzsche, Cel de al doilea cod militar japonez descifrat primeşte denumirea de „AD Code", abreviere după „Amiral's Code". „Research Desk" iese din anonimat si e privit şi considerat cu admiraţie şi respect pînă la nivelele cele mai înalte. Statul major al marinei militare americane cunoştea în întregime jocul rivalilor săi din Pacific.

—• într-adevăr, a fost o mare lovitură pentru marina noastră.

— „AD Code" a impulsionat instalarea a încă unui număr de staţii de interceptare pe principalele puncte de pe coasta estică a Asiei — Tshi-Fu, Shantung, Aomori, Fuchou, Hong-Kong, apoi la Sanghai, Manilla în Filipine precum şi în unele insule din Pacific — toate puse pe braconajul cel mai . . . curat, în numele principiului că cineva informat este superior celorlalţi.

— Ei bine, si ce conţineau mesajele interceptate? Au folosit marinei americane?

— Bineînţeles. S-a ştiut despre manevrele din octombrie 1927 de o amploare deosebită — au participat 170 de nave din Flota Im perială, împărţită în două: „flota roşie" ce apăra Tokyo si „flota albastră" ce ataca dinspre insula Formosa, „bătălia" desfăsurîndu-se la 200 mile sud-est de peninsula Kii. La ideea lui Zacharias de alt fel însuşită, crucişătorul „Barblehead" — ce întorcea vizita navelor Asama şi Iwate — echipat cu instalaţii de interceptare si avînd la bord codurile „JN—l" şi „AD Code", condus de el personal va „participa" la manevre, traversînd chiar zona de foc a „luptelor". Pe lîngă interceptarea tuturor mesajelor ce a permis reconstituirea planului exact şi complet al ansamblului de operaţii navale japo neze ca şi a mesajelor pline de „iritare şi derută" ale comandanţilor şi ofiţerilor din statele majore de pe navele japoneze cînd în bi nocluri le-au apărut profilurile navelor ce însoţeau crucişătorul ame rican, a fost o privelişte unică pentru americani să asiste la lansa rea şi apuntarea avioanelor de pe marele portavion „Akagi". La fel s-au putut urmări şi manevrele din 1930 cînd Safford organi-

zează o nouă „radio-ambuscadă" la fel celei realizate de Zacharias în 1927.

— Dar am ajuns în perioada cînd Yardley a vîndut lui Sawada acea valiză de documente criptografice inestimabile şi aici activi tatea serviciilor americane se interferează cu un moment de răs cruce în evoluţia serviciilor noastre omoloage.

— Dar care este organizarea acestor servicii şi în ce a constat cotitura?

— Mi-ar place să fac si eu o incursiune în istoria serviciilor noastre de spionaj, dar cele din epoca shogunatului sînt cu totul rudimentare. Spre exemplu, folosirea „descifratorului" se regăseşte pe la mijlocul secolului trecut, cînd la tratativele duse cu commodo- rul american M. Perry, purtate în limba olandeză, delegaţia japo neză s-a folosit de un pescar autohton ce cunoştea limba engleză. L-au îmbrăcat în ţinută de demnitar şi 1-au aşezat la masa tratati velor, avînd rolul de a asculta liniştit convorbirile dintre parteneri. In pauze transmitea shogunului diferitele opinii si pretenţi? ale americanilor. Aşa s-a ajuns ca accesul navelor comerciale ale S.U.A. să fie limitate la două porturi de mică importanţă şi uşor de supra vegheat: Shimoda si Hakodate. După shogunat Japonia împrumută •modelul de organizare al armatei franceze. De aceea Ministerul de război va poseda un Birou 2 dirijat în perioada ce precede al doilea război mondial de generalul Nakamura care se ocupa de investigarea zonelor de pe continentul Asiei, ce urmau a fi cotropite. Biroul 2 va colabora şi va perfecta acorduri cu Abwehr-ul si oficiile secrete italiene în vederea culegerii de informaţii militare, economice si politice, concertate prin ambasadele de la Moscova, Paris, Londra, Washington si chiar din capitalele ţărilor Axei si sateliţilor lor. Mi nisterul de război mai poseda şi Kempeitai-ul — poliţia secretă —, cu rol de contraspionaj, cu timpul extinzîndu-şi atribuţiile cu organe de represiune politică internă şi organizarea de acţiuni de spionaj peste hotare. Kempeitai condus de colonelul Okido îşi avea reţele vaste în Asia, Australia, Europa şi în cele două Americi. Un rol important îl va avea în deceniul patru secţia Nord-Est chineză a Kempeitai-ului condusă de colonelul Kenji Doihara, a cărui idei au stat la baza transformării Manciuriei în statul fatoşă Manchuko. Kempeitai se va dezvolta fulgerător în perioada celui de al doilea *război* mondial cuprinzînd 140.000 de agenţi, din care 24.000 de ofiţeri. Un Departament de Informaţii posedă şi Ministerul de Ex terne.

Cît priveşte activitatea de contraspionaj, aceasta mai era dusă şi de alte două organizaţii: Tokko, a Ministerului de Interne, iniţial ocupîndu-se cu acţiunile muncitoreşti si ale forţelor democratice,

mai tîrziu căpătînd prerogative excepţionale; de asemenea Keisatzu — poliţia politică a Ministerului de Justiţie, ambele fără interes pentru discuţia noastră.

Marina imperială niponă — Rengo Kantai — în permanentă dispută cu armata terestră pentru prioritate în cadrul forţelor militare, îşi va organiza un serviciu secret propriu cu activitate de in-fomâţii şi contrainformaţii, avînd un grad de autonomie avansat, ceea ce îi permitea să se menţină într-o concurenţă ascuţită cu Biroul 2. Serviciul secret naval, pe numele japonez — Joho-Kioku — a cărui secţie americană era condusă de căpitanul de corvetă Ogawa Kangi îşi va axa efortul pe investigarea forţelor militare nord-ame-ricane, în principal marina militară, neignorînd deloc Anglia, U.R.S.S. si alţi rivali, în acest scop, zona Pacificului va fi împînzită cu o reţea largă de „specialişti", care vor juca un rol important în perioada de început a războiului. Dar indiferent de provenienţă, majoritatea reprezentanţilor diplomatici, ataşaţilor militari, tereştri, navali, de aviaţie, consulilor comerciali, adjuncţii lor şi funcţionarii de tot felul, pînă la rangul de casieri si şoferi, erau agenţi cu şcoală, si experienţă, versaţi în activitatea de informaţii.

— Dar în ceea ce priveşte serviciile criptografice?

— Japonia poseda trei mari servicii de cifru: cel al Ministeru lui de Externe condus pe rînd de Sawada şi apoi la Shin Sakuma, cel de la Marele Stat Major dirijat de colonelul Tomokatsu Mat- sumara si Burakku Chiemba — cabinetul negru japonez al Marinei, în subordinea căpitanului de corvetă Inouye. Vă aminteam de pra da cu care Sawada venea la Tokyo în urma tîrgului cu Yardley. Menţionez, Sawada poseda doar documentele cu descifrările codu rilor Yu l şi 2 ale Ministerului de Externe japonez. Despre breşa puternică făcută în serviciul criptografic al Marinei imperiale nu se ştia nimic, deoarece Yardley nu avea nici o cunoştinţă despre activitatea de acolo. Afară de cazul. . . Dar si lovitura dată la Ex terne punea în evidenţă o situaţie jalnică a organizării criptografiei, de vreme ce un simplu transmisionist în stagiul militar, rebusist talentat şi dotat, după cîteva săptămîni de joacă poate ajunge în situaţia de a cotrobăi nestingherit în treburile cele mai de seamă ale imperiului. Răul cît era, trebuia extirpat.

De aceea Sawada va primi sarcina de a prelua conducerea la Denahiwa, serviciul telegrafic al Departamentului de Informaţii din Ministerul *de* Externe pe care-1 va supune unei reconsiderări totale. Fiind marinar, va extinde principiile securităţii din birourile de cifruri si sistemul de transmisiuni al Marinei Imperiale, unde domnea o vigilenţă maximă. Aceştia, bunăoară, îşi păstrau codurile si mesajele pe mare în. casete de plumb astfel încît în caz de nau-

fragiu să fie exclusă posibilitatea căderii lor în mîinile adversarilor. Nu-i va trebui casete de plumb la Externe, dar nici uşi, seifuri, birouri deschise, acte, telegrame şi documente oficiale peste tot, accesibile oricui, precum evidenţa de la Asociaţia hingherilor din Tokyo. Măsurile luate de Sawada au fost drastice, succesorul său Shin Sakuma ducînd lucrurile mai departe.

Cu excepţia serviciului de criptologie al armatei, celelalte au încheiat diverse acorduri prin care îşi ofereau specialişti pentru perfecţionarea sistemelor de organizare şi de cifruri, pentru schimb de informaţii de la misiunile diplomatice şi consulare străine acreditate la Tokyo precum şi cele provenite,din interceptarea traficului dintre ambasade si metropole. Desigur era un pas serios către o informare totală a celor două ministere, Externe şi Marină.

Tot aceste două ministere vor iniţia şi acţiunile de dotare şi apoi de realizare a maşinilor de codificat, acţionate electric. Iniţial s-au adus exemplare din Europa, tipul Kryha, după numele inventatorului Dr. Alexandre von Kryha, care nu au satisfăcut pretenţiile. La începutul anului 1931 un oarecare Hamada a oferit spre vînzare Marelui Stat Major al Marinei proiectele unei „cripto-maşini indescifrabile". Un colectiv comun de la Marină şi Externe realizează două tipuri de maşini după acest proiect: una identică cu proiectul, intrată în posesia Marinei cu denumirea de — Tip 91 — iar alta puţin modificată — Tip 91 A — trecută în dotarea Ministerului de Externe.

— De ce cifra 91?

— 91 sînt ultimele cifre ale anului 1931 — anul de fabricaţie al maşinilor •— corespunzătoare calendarului japonez, ce începe nu mărătoarea de la întronarea primului împărat, în anul 660 î.e.n., *'deci 2591.*

'. — Prin apariţia maşinilor criptografia intră într-o nouă „eră".

— Aveţi în vedere maşinile electrice, deci maşini în sensul mo dern al cuvîntului, deoarece scitalele, grila atribuită matematicia nului Gerolamo Cardano ca şi aparatul lui Grivel, ambele utilizate în criptologie nu pot fi considerate decît. . . arhetipuri ale acestora.

— Bineînţeles.

— Şi astfel în cîteva luni se *realizează 12* exemplare din aces te tipuri, cu care sînt dotate ambasadele din S.U.A., Anglia, Franţa, Gez-mania, Italia, U.R.S.S., Consulatul General din Shanghai, servi ciile noastre asigurîndu-şi o securitate totală pe perioada manevrelor din vara anului 1932 . . .

— . . . Din păcate pentru scurtă vreme. Serviciile criptografice americane şi-au dat seama imediat de superioritatea cifrărilor, si

cu toate eforturile, echipele lui Safford şi Friedman nu au reuşit să dea de cheia noului cifru. De aceea pentru a doua oară intră în acţiune căpitanul Ellis Zacharias, vechiul as al treburilor din acest gen, numit între timp şef al secţiei pentru Extremul Orient în cadrul ONI. Investigaţiile sînt minime: un exemplar al maşinii se află în imobilul elegant Alban Towers de pe Wisconsin Avenue unde erau reşedinţa şi birourile ataşatului naval japonez la Washington, căpitanul Tamon Yamaguchi. Lovitura va fi dată în 26 iulie — ziuă în care japonezii sărbătoresc chugen matsuri — sărbătoarea mijlocului verii — o festivitate populară care prilejuieşte, conform tradiţiei, invitarea prietenilor la o petrecere si oferirea reciprocă de cadouri, după rang şi condiţie socială, în general luna iulie este caracterizată de numeroase sărbători, în principal Ta-matsuri, festivaluri ale recoltei, ce amintesc misterele eleusine şi mitul Persefo-nei de la greci, festivităţile Cereales sau Cerealia de la romani, sau încă de ,,thanksgiving"-urile vechilor colonişti americani, care după obţinerea primelor recolte de pe pămînturile desţelenite, invitau pe vecinii lor indieni la o „sărbătoare a mulţumirii".

Familia Zacharias, care locuia într-o vilă de pe Porter Street invită pe căpitanul Yamaguchi în 26 iulie la o recepţie oferită în cinstea lui. Şi în acea seară —• după ce începînd cu două săptămîni înainte sistemul de iluminat a început să pîlpîie, în locuinţa căpitanului pregătind terenul — echipa de „electricieni" ONI soseşte de îndată ce lumina s-a stins de tot. Ea reuşeşte să vadă •— pe parcursul reparaţiei — un aparat asemănător unei maşini de scris. Apoi s-a pus problema procurării cifrului. Zacharias află de la simpatica domnişoară Sakanishi, o angajată la Biblioteca Congresului clin Washington, că locotenentul Tashikazu Omae, din Marina Imperială, sosit la Washington avea ca misiune să pună în circuitul aparatului Tip 91 A, a ataşatului naval, dispozitivul nou ce constituia cheia cifrului, care se schimba periodic. S-a folosit sejurul acestuia la Davenport •— statul lowa — pentru ca o tînără să-i apară în cale şi să-1 atragă în apartamentul ei. între timp specialiştii de la ONI fotografiază dispozitivul, schema maşinii, instrucţiunile si schema de montaj. Iar cu elementele culese se realizează în cîteva luni replica maşinii 91A pe care o botează „Red Machine" prin analogie cu „Red Book". Cu această maşină duelul undelor nipono-american e reluat.

— Nici ai noştri nu rămîn inactivi. Pe baza unei convenţii la nivel înalt, din septembrie 1935 între Joachim von Ribbentrop — ministrul de externe al Reichului, amiralul Canaris, şeful Abwehr-ului şi colonelul Hiroshi Oshima ataşatul naval japonez la Berlin, se pun bazele unei colaborări Abwehr — Joho

prin instalarea a două staţii de ascultare pe coastele pustii ale Californiei, la Guaymas şi Beja California şi zece cu caracter flotant, instalate pe nave, ce controlau văzduhul din zona Pacificului de vest, toate utilate cu echipament german de ultimă oră, detectoare model Telefunken, radiogoniometre Olimpia şi Michael, în măsură să acopere peste 11 state din partea de vest a S.U.A. si să detecteze orice mişcare a navelor pînă în Hawaii.

Dar serviciile secrete japoneze n-au pregetat să-i imite pe omologii lor de peste Ocean şi în furtul codurilor. Astfel, unul din urmaşii lui Sakuma la biroul de cifruri de la Ministerul de Externe, Katsuy Kameyama a condus operaţia de pătrundere în clădirea şi apoi în seiful consulului american din Kobe, efectuînd fotocopii după codul acestuia.

— Cu staţii de interceptare fiecare în curtea vecinului şi cu codurile vecinului pe masa proprie, nu le-a fost deloc greu ambe lor părţi să-şi urmărească manevrele navale, primele ale japonezilor, în octombrie 1936, urmate apoi de cele americane din primăvara anului 1937. Astfel Safford reconstituie pe baza interceptărilor şi descifrării mesajelor statelor majore japoneze concepţia generală a Marinei Imperiale, sintetizată în expresia „kantai kessen" — „bătă lia decisivă din Pacificul de Vest", concretizată în proiectul „Zengen Sakuden" — „operaţia de război de uzură", care preconiza anihila rea superiorităţii flotei americane prin atragerea acesteia în vecină tatea Japoniei şi lovirea ei cu ajutorul aviaţiei. Era un plan total defensiv. Americanii îşi corectează „exerciţiul 18" considerat „cel mai important joc de *război* naval realizat vreodată", bazat pe ideea asigurării securităţii S.U.A. pe o linie vitală ce lega Dutch Harbor din Alaska cu Pago-Pago din arhipelagul Samoa. Manevrele tre buiau să verifice dacă flota „Orange" — nume sub care era codi ficată Japonia în planurile de război ale S.U.A. •—• ar putea pă trunde dincolo de această linie, periclitînd securitatea Americii. Ja ponezii reconstituind „exerciţiul 18" pe baza interceptărilor proprii, renunţă la proiectul „Zengen Sakuden" si consideră linia Dutch Har bor — Pago-Pago o zonă în spatele căreia — pe baza unui atac temerar — inamicul putea fi paralizat. Acest atac consta din distru gerea fulgerătoare a flotei sau *a* unei părţi a acesteia si apoi cuce rirea unor avanposturi, ppecum insulele Guam, Midway, Wake etc. Refăcîndu-si planurile, japonezii transformau „exerciţiul 18" în- tr-o capcană pentru iniţiatorii lui. Lecţia acestui exerciţiu va sta peste patru ani la baza atacului de la Pearl Harbor şi din sud- estul Pacificului.

— Intre timp Marina perseverînd la perfecţionarea lui Tip 91

realizează în 1937 o maşină de cifrat. . . indescifrabilă. Conform

calendarului shintoist e botezată Tip 97, exemplarul Ministrului de Externe fiind denumit „Aparatul 133".

— Dar maşina e pusă în funcţiune numai în 1938. Safford des coperă că mesajele noi au un sistem de cifrare închis. Nici inteli genţă, nici tehnici, nici dispozitive nu se dovedesc în măsură să/ dezlege misterul. Se apelează la o colaborare cu armata şi Billyl Friedman intră în combinaţie. Dar pe calea criptanalizei nu se obţine decît 25% din maşină. Se va recurge din. nou la metoda nede licată a introducerii mîinii în buzunarul vecinului... Şi în august 1940 se *realizează* replica americană a tipului 97B japonez, care capătă numele de „Purple Machine" — maşina purpurie. Cînd la 25 septembrie 1940 a fost recepţionat si descifrat primul mesaj japonez provenit din tipul 97 B, un funcţionat extaziat exclamă privind textul: magics! (vrăji). De atunci termenul *Magic* a fost adoptat pentru a desemna operaţia de descifrare a codurilor diplo matice japoneze de către americani, iar prin *magics* (cu m mic) — mesajele decriptate cu ajutorul acestor maşini.

Existenţa în mîna americanilor a codurilor JN—l, JN—2 şi ,,Codul Amiralilor" şi a maşinilor de decodificat Tip 91 şi Tip 97, în varianta de peste Ocean „Red BooV, „AD Code", „Red Machine" şi „Purple Machine", a permis atît Marinei cît şi Departamentului de Stat să cunoască numeroase mesaje din perioada pregătirilor atacului japonez, a instrucţiunilor transmise de la Tokyo reprezentanţilor lor de la Washington pentru ducerea tratativelor precum şi corespondenţa diplomatică Tokyo—Washington, Tokyo—Berlin, Tokyo—Roma, Tokyo si numeroasele consulate existente prin Pacific, şi bineînţeles şi pe aceea din Pearl Harbor. în acest fel Washingtonul stăpînea întregul mecanism al diplomaţiei japoneze, cu toate resorturile sale . . .

Ei au reprodus „Purple Machine" în cîteva exemplare ce vor fi repartizate astfel: două la Ministerul de Război, două la Ministerul Marinei, una în Filipine pentru generalul Mac Arthur, una în Anglia. Din întîmplare, pentru comandantul suprem al lui Pacific Fleet, amiralul Kimmel oare se afla în . . . Hawaii nu s-a mai construit una. Cînd în martie 1941, în timpul sejurului său diplomatic la Berlin, Matsuoka e sesizat de Abwehr că americanii descifrează mesajele diplomatice japoneze, acesta nu a alertat Tokyo.

— Nomura la început exclude ideea, apoi o admite.

— Cei care sînt cu adevărat îngrijoraţi — după ce descifrează telegramele privind chiar această problemă •— sînt serviciile secrete americane, care surprinse de eventualitatea unor pori deschişi în carcasa etanşă a secretului furat vor lua măsura — absurdă, dar

—

temporară — de a nu mai informa pe nimeni, inclusiv pe preşedinte, asupra mesajelor la care aveau acces.

— Deci beneficiarii acestor informaţii rămîneau exclusiv ser viciile secrete?

•— Gîndiţi-vă ce ar fi însemnat pentru acestea schimbarea codurilor de către japonezi. Dar japonezii au continuat senini transmisiunile, şi dincolo la americani informarea organelor autorizate a reînceput, totul reintrînd în normal.

— De fapt cine erau aceste persoane autorizate?

— In afară de personalul serviciilor secrete, amiralul Stark, şeful operaţiilor navale, generalul Marshall, şeful Marelui Stat Ma jor, Stimson, ministrul de război, Knox, ministrul marinei, Huli, secretarul de stat şi preşedintele Roosevelt.

— Şi pentru că sîntem la partea ascunsă a lucrurilor, aş vrea să subliniez Florin sân că subiectul nostru e mult mai larg, el cir- cumscriind si activitatea vie a agenţilor din serviciile secrete, ma- gics-urile fiind sîngele care circulă în tot acest moloh uriaş cu un contur nedefinit.

•— Vă gîndiţi probabil — pentru că am amintit de luna martie — la activitatea viceconsulului Tadachi Morimura din Honolulu. A fost una din persoanele care a jucat un rol deosebit în informarea metropolei asupra situaţiei de la Pearl Harbor, din momentul sosirei sale în Honolulu la 26 martie si pînă în ziua atacului.

— Da! Viceconsulul — un tînăr de 28 de ani — figura la Tokyo în statele serviciului secret al Marinei Imperiale oa locotenent, pe numele real Takeo Yoshikawa, şcolit la Kempeitai în toate speciali tăţile şi subtilităţile activităţii de spionaj. Va desfăşura o activitate multiplă si alertă sub nasul agenţilor F.B.I. care deşi-1 iau sub observaţie nu vor constata nimic suspect. De fapt diplomatul nu făcea mai nimic: se plimba cu un taxi •— îi plăcu un şofer japonez localnic ce-i va deveni complice — apărînd zilnic la ceainăria niponă Shundro-ro *de* pe colina Tantalus, sau pentru variaţie alături, la Venice Cafe, de unde avea în faţă panorama portului, si privind cu binoclul marea, citea si memora numele navelor ce intrau si ie şeau din port. Se plimba cu barca si în larg, fotografiind insula din diferite locuri. Uneori, însoţit de o tînără gheishă făcea zboruri de agrement cu avioanele acelea galbene tip Aeronca ale clubului Aeronatic Hui Lele, de pe aeroportul John Rogers, privind pasionat peisajul hawaiian. Alteori îl găseai schiţînd, undeva prin planta ţiile de orez, panoramele „pitoreşti" cu hangarele, docurile si antre pozitele militare. Acceptă şi hainele zdrenţuite de ţăran pentru a se rătăci prin plantaţii pînă spre baza de submarine. Ba chiar se angajează ca bucătar pe un contratorpilor studiind si fotografiind

— tot ca amator — tot ce i se arată ochilor. Frecventează barul lui Bill Lederer „La cei doi Jack", cafeneaua „Emma", spectacolele de la sala „Prinţesa", saloanele moderne, unde intră în contact cu lumea, discută banalităţi, ascultînd şi reţinînd uneori lucruri aparent minore. Va trece pe la redacţiile ziarelor locale, Honoluîu Star Bulletin sau Honoluîu Advertiser lăsînd poezii care erau apreciate, publicate şi chiar gustate. Ce poate fi suspect la un îndrăgostit de natură, la un turist pasionat, şi încă pictor şi poet? Şi dacă la developarea filmelor se vor găsi printre atîtea cadre cu splendorile insulelor şi imagini ale aerodromurilor Hickham Field, Wheler Field, Ewa, Kaneohe, sau mica bază Bellows pentru aviaţia de vînă-toare a marinei de uscat, danele Arsenalului naval, staţia radar de la Opana, cazărmile de la Schofield, fortul Shafter, ei bine, fie! Le va expedia cu valizele diplomatice prin navele japoneze care fac escală la Honoluîu şi cei de la Comandamentul Marinei n-au decît să le arunce la coş. Şi Yoshikawa trimite tot felul de rapoarte, informaţii, schiţe, ilustrate etc. Spre exemplu raportul din iulie 1941 cu descrierea bazei navale de la Pearl Harbor, pînă la detaliu, va constitui materialul de bază pentru Onishi, Genda şi contraamiralul Ryunosuke Kusaka, care vor definitiva planul lui Yamamoto de atac al bazei navale de la Pearl Harbor. Iar informaţiile .privind numărul avioanelor americane existenţe la Oahu — între 500 si 1000 — cea referitoare la renunţarea patrulării aeriene la nord de Oahu de către aviaţia americană precum si aceea că navele plecate în patrulare reveneau în mod sistematic sîmbăta, astfel încît duminica toată flota se găsea în întregime în port, sînt de primă mină. Pe baza lor, Yamamoto va fixa puterea forţei de atac la aproximativ 350 de avioane, de unde un necesar de şapte portavioane. Va fixa si ziua de atac, duminică 7 decembrie. Cît despre mişcările navelor Yoshikawa le transmite prin radio, codificat, posedă doar maşina Tip 91. Dar mesajele interceptate de americani nu neliniştesc pe nimeni. Eforturile fuseseră mari pînă la posesia maşinilor de descifrat. Dincolo de ele, ceaţă, între timp Yamamoto supune planul său unui cerc de specialişti, verdictul acestora fiind realist: atacul este „posibil dar riscant". Marele Stat Major include proiectul în manevrele din septembrie. La începutul lunii respective, la Consfătuirea Consiliului Suprem de Război, statele majore ale armatei şi marinei prezintă spre ratificare planul tuturor operaţiilor, care prevedea pentru prima fază atacarea prin surprindere a flotei americane de la Pearl Harbor, debarcări simultane în Filipine, Guam, Hong Kong, Borneo si în Malaya, iar în faza a doua extinderea cuceririlor către Manila, Mindanao, Wake, Singapore, ocuparea Sia-mului, Javei, Sumatrei, Birmaniei, insulelor Andaman şi continua-

rea ofensivei în China, în ceea ce priveşte pe Yamamoto el ia cî-teva măsuri îndrăzneţe şi hotărîtoare pentru traducerea planului său în viaţă. El organizează Flotila l aeriană, unind într-o singură unitate patru portavioane, „Akagi", „Kaga" (de cîte 42.000 tone deplasament fiecare), „Soryu" si „Hiryu"

(20.000 tone fiecare) cu un total de 200 de avioane, în fruntea acesteia este numit viceamiralul Chuichi Nagumo, iar şef de stat major contraamiralul Ryunosuke Kusaka, Comandorul Genda Minoru intrînd în statul major al forţelor aeriene. După „Jocurile" militare de la Academia Navală din Tokyo, în prezenţa unui cadru restrîns de comandanţi si şefi de state majore ale marinei militare, ce s-au soldat cu pierderea a două portavioane şi 127 de avioane proprii, cu preţul „zdrobirii" totale a flotei americane, s-a procedat la elaborarea planului operaţiunii si paralel la efectuarea antrenamentelor portavioanelor, escadrilelor îmbarcate precum si a unei formaţii de submarine de buzunar, armă introdusă recent în dotarea marinei, Yamamoto dorind să completeze atacul aerian cu unul efectuat sub apă. Comandant al exerci-ţiilor aeriene a fost numit căpitanul de fregată Mitsuo Fuchida, un as al aviaţiei nipone. Ca zonă a exerciţiilor a fost ales portul Kago-shima din golful cu acelaşi nume a celei de a patra mari insule a Japoniei, Kyushu. In faţa portului se găsea o insulă rotundă — Sa-kurajima — ce imita poziţia insuliţei Ford din faţa Pearl Harbor-ului. Aici s-au făcut amenajări, încercînd să se reproducă realitatea de la Pearl Harbor atît cît le era cunoscută serviciilor de comandament, aviatorii neştiind despre ce anume loc din Pacific era vorba. Dar aveau în faţă macheta portului Pearl Harbor la scară reală.

— Ca în studio-urile de filmare . . .

•— Exact, în ceea ce priveşte elaborarea planului operaţiilor erau necesare date mai amănunţite despre Pearl Harbor şi cei care analizează caracterul mesajelor decriptate de M}agic pot constata uşor că începînd cu 24 septembrie Tokyo iniţiază o serie de cereri de informaţii care nu mai fuseseră formulate pînă atunci în asemenea termeni. Vestitul mesaj nr. 83 adresat de Ministerul de Externe nipon consultatului din Honolulu cerea ca informaţiile lui Yoshikawa să fie sistematizate în cadrul a cinci zone ale radei Pearl Harbor, specificate şi precizate cu literele mari, divizate la rîndul lor în subzone, precizate prin cîte două litere, indicîndu-se intrările si ieşirile navelor, locul, clasa şi tipul fiecăreia în cadrul acestor zone. Este asa-numitul „cod al zonelor", începînd din 28 septembrie mesajele din Honolulu se conformează acestei indicaţii. Primul dintre acestea era al 179-lea raport al lui Yoshikawa de la venirea sa în Hawaii.

57

— De ce vine telegrama nr. 83 de la Ministerul de Externe, Sensei sân?

Este semnată personal de ministrul de externe, generalul To-yoda care avea pe atunci rolul de coordonator al spionajului militar în definitivarea planului de atac.

— Este interesant ecoul acestui mesaj în S.U.A. Istoricul Gor- don W.

Prange povesteşte că după decriptare . . . „în 9 octombrie - face urcuşul la Stimson, Marshall, Knox, Stark şi chiar . . . Casa Albă". Indiferenţă. „Cel mai grav — adaugă el — era faptul că ni meni nu a găsit de cuviinţă să pună la curent cu conţinutul mesa jului nr. 83 pe comandanţii de la Pearl Harbor, amiralul Kimmel şi generalul Short".

— La patru zile după venirea lui Tojo în fruntea echipei gu vernamentale, Yamamoto obţine, în sfîrşit, aprobarea definitivă a proiectului său din partea Marelui Stat Major Naval.

— Se spune că a recurs la ameninţarea cu demisia pentru si tuaţia în care i se respingea planul.

— A obţinut în plus şi un număr dublu de portavioane •— sase — faţă de trei cît prevăzuse în planul iniţial.

— Deci „Operaţia Hawaii" •— opera lui Yamamoto este înglo bată în_acţiunea generală ce urma să dea viaţă variantei Nanshin.

— In vederea cunoaşterii rutei pe care o va urma flota mili tară japoneză ce va da atacul la Pearl Harbor, au fost trimise trei nave de pasageri care au părăsit Yokohama pe rînd, din care vor face escală la Honolulu ,,Tătuţă Maru" la 23 octombrie si „Taiyo Maru" la l noiembrie. S-au făcut tot felul de observaţii meteo si hidrologice si au urmărit limitele patrulelor navale şi aeriene ameri cane. „Tătuţă Maru" este vizitat de însăşi consulul general Kita Nagao care preia un plic din partea căpitanului pachebotului. Cu prindea 97 de întrebări pentru Yoshikawa. Răspunsurile urmau să fie predate căpitanului navei „Taiyo Maru", Suzuki Sugura La sosi rea sa. Termenul era scurt dar Yoshikawa se achită de misiune gre şind la o singură întrebare şi chiar la ultima: „Există plase anti submarin?" El răspunde: Nu.

— Dar erau. Deci acesta este motivul pierderii submarinelor de buzunar care îşi vor găsi de lucru în rada portului Pearl Harbor în ziua atacului. Dar pe ce bază a scris Yoshikawa acel „nu"?

— într-o zi „se împiedică" pe pasarela unei nave de agrement şi cade în apă în chiar zona plaselor, înoată vreo două minute, clar nu .vede plasele . . . Şi tocmai în ele se va încurca un submarin ja ponez, căci celelalte vor fi observate si scufundate . . .

-— Are pe conştiinţă nouă victime; al zecelea — aspirantul Kazuo Sakamaki — devine primul prizonier de război japonez al S.U.A. Dar iată-ne în luna noiembrie. Bănuiesc că eterul este inundat de undele ce poartă tot felul de mesaje.

•— O confirmă si Zacharias în jurnalul său: ,,. . . la începutul lui noiembrie . .. serviciul de informaţii radio al trupelor de transmisiuni a distins

unele indicii importante de intensificare a activităţii japonezilor". La 3 noiembrie se interceptează o telegramă a comandantului flotei adresată comandanţilor de unităţi, serviciului de informaţii al marinei din Tokyo si şefului Marelui Stat Major al Marinei: „Comandantul flotei reunite continuă să menţină legătura cu portavioanele şi submarinele".

— Pentru un civil mesiajul nu însemna prea mare lucru.

— Dar din telegramă reiese că Yamamoto dădea prioritate portavioanelor si submarinelor, exact tipul de nave cu care urma să se efectueze atacul. Dar iată că la 15 noiembrie se interceptează un mesaj nipon prin oare Tokyo îşi avertiza plenipotenţiarii — Nomura şi Kurusu, ultimul venit chiar în aceeaşi zi la Washington — că timpul rămas este scurt, că „nu vor surveni nici un fel de modificări" si în consecinţă va trebui să „exercitaţi presiuni asupra Statelor Unite în scopul terminării tratativelor pe baza propunerilor noastre". In 18 noiembrie Tokyo îi cere lui Yoshikawa trimiterea de rapoarte cît mai amănunţite despre mişcarea navelor americane la Pearl Harbor într-un „ritm" de cel puţin trei la decadă. Şi Yoshikawa transmite. Din această zi pînă în dimineaţa atacului sînt exact 20 zile si el transmite 25 de mesaje, mai mult de una pe zi. Una din tre acestea cuprinde informaţia că navele — duminica — sînt acos tate pe două rîncluri. La Tokyo se deduce că torpilele nu vor lovi decît navele situate spre exterior.

A doua zi se interceptează una din telegramele cele mai importante: este celebrul „cod al vînturilor". El urma să fie transmis — în eventualitatea unei crize în relaţiile cu principalele puteri — fiind inclus la mijlocul si la sfîrsitul buletinelor meteorologice. Co-eluj cuprindea expresii ce indicau ruperea relaţiilor, cu SUA — higashi no kaze ame, ploaie adusă de vîntul de est, cu QRSS —• Mta no kaze kumori, vînt nordic şi timp noros şi cu Marea Britanic — nishi no kaze hare, vînt de vest şi timp senin. Urma ca la recepţionarea unuia dintre aceste avertismente să fie distruse cifru-riie, maşinile şi documentele secrete.

— Mesajul a ajuns pînă *la* generalul Marshall, a fost ceva pa nică, dar astăzi nimeni nu ştie dacă s-a interceptat vreun asemenea mesaj vreodată. Exista la 19 noiembrie vreo probabilitate că s-ar fi putut auzi la radio în timpul transmiterii vreunui buletin meteo

expresia kita no kaze kumori? Gîndiţi-vă la 15 septembrie, deci cu două luni în urmă ambasadorul japonez la Berlin, generalul Hi-roshi Oshima telegrafiază colonelului Matsumara, şeful serviciului de informaţii al Marelui Stat Major al Armatei că pe frontul sovie-to-german 'au fost observate unităţi siberiene, iar alte informaţii confirmau plecarea continuă din Extremul Orient a unor divizii sovietice. URSS n-ar fi efectuat asemenea mişcări de trupe dacă

nu ar fi avut temeiuri, respectiv informaţii din surse foarte sigure, că din partea Japoniei scădea pericolul unui atac.

— Aveţi în vedere activitatea lui Richard Sorge. Ce se ştie în Europa despre el?

•— Sensei sân, el este unul dintre agenţii de elită al secolului, iar cele peste 20 de lucrări ce s-au scris despre el — două traduse si în limba română plus un lung serial dintr-o revistă — precum si sutele de studii şi articole îl consideră în majoritatea cazurilor unul dintre cei mai mari spioni ai tuturor timpurilor. Ce anume i-a adus această faimă binemeritată? Sorge se distinge de restul agenţilor, atît prin valoarea excepţională a informaţiilor' dobîndite de reţeaua Ramsay, pe care a organizat-o si a condus-o la Tokyo timp de opt ani cît şi prin efectele acestora, de o amploare şi importanţă considerabile la scară politică şi militară. Sorge se mai distinge printr-o personalitate remarcabilă, care sintetiza omul inteligent, savantul capabil să facă o adîncă analiză a fenomenelor sociale, diplomatul distins şi fin, ziaristul cu îndelungă experienţă, omul politic realist şi superior, poliglotul — vorbea perfect rusa, germana, franceza, engleza, japoneza, chineza — toate ajutîndu-1 cu prisosinţă pe agentul de mare clasă, curajos, dîrz, ferm, animat de idealurile comuniste, profund implicat în lupta antifascistă.

— Era de origine germană.

— Se născuse la Adjekent -— lîngă Baku •—• în 1895 ca fiu a unui inginer german, specialist în industria petrolieră şi al unei rusoaice, Nina Semionova, provenită dintr-o familie săracă de mun citori la calea ferată de pe lîngă Kiev. Cînd Richard avea trei ani, familia s-a mutat în Germania. Bunicul său, Adolf Sorge, se dedi case mişcării muncitoreşti ajungînd secretarul Internaţionalei a I-a. îl cunoscuse pe Karl Marx. Richard avea să aducă la Moscova, peste ani, corespondenţa dintre aceştia; tot aici va citi frumoasele cuvinte scrise de Lenin despre fratele bunicului său Friedrich Al- bert Sorge. Participă la primul război mondial ca simplu sol dat, este rănit prima oară în Galiţia apoi la Verdun, fapt care-i va lăsa o mică infirmitate, şchiopăta uşor. Este avansat şi decorat cu „Crucea de fier" pe cîmpurile de luptă; decoraţia o primeşte de la Hindenburg. Devine membru al organizaţiei social-democrate din

Kiel, apoi pleacă la Hamburg si-şi continuă studiile dîndu-şi doctoratul în sociologie. Lucrează la Universitatea din Aachen, dar este concediat deoarece a participat în comitetul de grevă. A lucrat în minele din Olanda si în 1919 devine membru al Partidului Comunist German. Este redactor al ziarului de partid din Solingen, publică trei volume de studii politice şi participă la acţiunile mişcării muncitoreşti, la răscoala din Hamburg, luptele revoluţionare din Sa-

xonia Roşie, la înăbuşirea puciului contrarevoluţionar ce urmărea lichidarea republicii de la Weimar. In primăvara anului 1924, Ernst Thălman îi încredinţează sarcina de a adăposti pe Manuilski, Piat-nitki, Kuusinen si Lozovski sosiţi de la Moscova în mod clandestin în Germania, pentru a participa la lucrările Congresului Partidului Comunist German de la Frankfurt pe Main. Apoi pleacă la Moscova unde lucrează patru ani în aparatul Internaţionalei a III-a. In 1929 devine agent al Biroului IV sovietic şi colaborator apropiat al lui Ian Karlovici Berzin, şeful acestuia. Colaborează şi la ziarul olandez Algemmen Handelsblad. în această calitate activează în China, dar în 1933 primeşte o nouă însărcinare si revine în Germania unde obţine acreditarea de corespondent pentru Extremul Orient al ziarelor Frankfurter Allgemeine Zeitung şi Berliner Borsen Zeitung, precum şi al revistei Zeitschrift fur Geopolitik. Pleacă la Tokyo avînd misiunea de a investiga şi afla intenţiile Japoniei faţă de Uniunea Sovietică, probabilitatea unei agresiuni la frontiera extrem orientală a URSS. în cadrul ambasadei Reichului din capitala niponă va frecventa cercurile naziste obţinîndu-le simpatia printr-un mod abil de a se face plăcut si util... El devine un apropiat al colonelului Eugen Ott, ataşatul militar german si al soţiei sale, astfel încît în primăvara anului 1936 cînd acesta va deveni ambasador, Richard îi va deveni cel mai apropiat sfătuitor si confident, făcîn-du-se util şi ajutîndu-1 în diverse prilejuri, în special la întocmirea rapoartelor către Berlin. Cu sprijinul prinţului Albrecht Urach •— unul din verii regelui Belgiei — corespondent al ziarului Volkischer Beobachter, şi Obergrupen leiter, adică şeful organizaţiei naziste a ambasadei, Sorge va fi primit în rîndurile partidului naţional socialist şi apoi numit în funcţia de ataşat de presă.

în felul acesta avea o acoperire mai puternică în activitatea sa de agent, unde printr-o muncă răbdătoare dusă zi de zi reuşi să-şi facă prieteni adevăraţi, colaboratori de clasă înaltă, oameni care înţelegînd imperativele timpului îşi vor închina viaţa luptei împotriva fascismului, pentru zădărnicirea unei agresiuni armate antisovietice în Extremul Orient. Printre aceştia se aflau ziaristul Hozumi Ozaki veche cunoştinţă de la Shanghai, consilier personal al primului ministru japonez prinţul Konoye şi după căderea aces-

tuia —'pentru scurta perioadă pînă ce va fi arestat — consilier la Direcţia Căilor ferate a Manciuriei de Sud, Branco Vukelic, patriot iugoslav, reprezentant al Agenţiei franceze Havas, împreună cu soţia sa Ecla, doctorul Yasuda şi pictorul lotoku Miagi care frecventau cercurile înalte politice şi militare japoneze, Max Klausen, marinar din Hamburg, radiotelegrafist cu o veche

experienţă în activitatea de informaţii în Germania, U.R.S.S., în Manciuria si Shanghai si alţii.

Sorge îmbina în activitatea de spionaj observaţia cu informaţia si deducţia. Astfel, urmărind evoluţia construcţiilor de nave militare din şantierele navale japoneze el constată că în structura flotei creştea ponderea si rolul portavioanelor si submarinelor, dedu-cîncl că flota japoneză nu se pregăteşte în mod deosebit pentru acţiuni de debarcare de amploare. De asemenea constatînd transferarea a numeroase unităţi japoneze din Manciuria în insule, scăderea traficului feroviar rezervat armatei în zona de frontieră cu Uniunea Sovietică, — a fost special pentru aceasta în Manciuria — el deduce că riscul unui război împotriva U.R.S.S. scade continuu. Cînd obţine informaţii că soldaţii acestor unităţi primesc echipament de vară si măşti de tifon împotriva ţînţarilor, deduce că destinaţia lor nu poate fi decît regiunile sudice. Mai tîrziu cînd Ozaki i-a furnizat anumite extrase din hotărîrea Consiliului Secret din 6 septembrie precum: „Japonia îşi menţine politica de expansiune spre sud" sau „. . . dacă în a doua jumătate a lunii octombrie, nu vom avea temeiuri să sperăm că pretenţiile noastre vor fi satisfăcute de către Statele Unite, trebuie să fim pregătiţi pentru un război cu America, Anglia şi Ţările de Jos", sau încă „Planurile Otu şi Can-tokuen se amînă în consecinţă", Sorge va lega cele două tipuri de informaţii, transmiţînd la 14 septembrie 1941 pe calea undelor, la Habarovsk şi Vladivostok, radiograma următoare: „Guvernul japonez a hotărît să nu acţioneze împotz'iva U.R.S.S. Totuşi, forţe armate vor fi menţinute în Manciuria. Acţiunile militare vor începe în primăvara anului viitor, dacă Rusia va fi înfrîntă. Ramsay". Informaţia primită de la Ozaki prin care află că cei cinci miniştri ce 1-au aniversat *pe* Konoye hotărîseră calea războiului în direcţia Nanshin e transmisă de Sorge spre „centru" în forma laconică: „Războiul nu va începe în acest an". Acum la o zi după acest ultim mesaj aude din gura ataşatului militar Kretschmer că pe frontul „occidental" apăruseră unităţi sovietice siberiene, înseamnă că radiograma sa de la mijlocul lui septembrie fusese luată în consideraţie în deciziile înaltului Comandament Sovietic. Se bucură, căci în urmă cu cîteva luni, cînd la l si 19 mai şi mai apoi la l iunie anunţa pe rînd că „hotărîrea definitivă asupra începerii răz-

boiului va fi luată de Hitler în mai", respectiv „pentru lupta împotriva Uniunii Sovietice sînt concentrate 9 armate şi 150 de divizii" — informaţii stoarse de la trimisul special al OKW-ului la Tokyo, colonelul von Niedermayer şi de la fostul ataşat militar, colonelul Scholl — el rămase uluit cînd citi în ziare la 14 iunie dezminţirea agenţiei Tass privind „zvonurile despre intenţiile Germaniei de a ataca U.R.S.S.". De aceea chiar în aceeaşi zi, pe baza ultimelor informaţii transmite la „centru": „atacul se va desfăşura pe un front larg în zorii zilei de 22 iunie 1941. Ramsay". După începerea războiului „centrul" luă

în consideraţie mesajele sale.

— La trei zile după radiograma din 15 octombrie 1941 conţi-nînd ştirea primită de la Ozaki este arestat cu întreaga reţea. Apoi anchetă, proces, sentinţă: „hikokunin o sikei ni siosu" — condamnare la moarte. Cu tot regimul sever din închisoare află de înfrîn-gerea forţelor germane din faţa Moscovei — despre care generalul Douglas Mac Arthur va afirma că este „cea mai mare realizare din întreaga istorie militară" — despre victoria de la Stalingrad din iarna lui 1942 ca şi despre înaintarea victorioasă a Armatei Roşii spre Vest. A fost executat la 7 noiembrie 1944, incinerat, urna cu cenuşa sa fiind depusă într-o groapă comună din cimitirul Zasi-gatani.

După cîţiva ani de căutări şi umilinţe prietena sa Hanako Ishi îi identifică urna după fragmentul de aur topit, rămăşiţă *de* la o proteză dentară. Transferă rămăşiţele lui Richard Sorge la cimitirul Târna, la 16 noiembrie 1949. Din aur va face un inel ce-1 va purta la mînă, ca o soţie credincioasă, tot restul vieţii. Din banii strînşi cu sacrificii va construi o piatră funerară, ce va fi dezvelită la 10 noiembrie 1959. Poartă inscripţia: „Richard Sorge. 1895— 1944. Aici odihneşte eroul oare si-a dat viaţa în lupta împotriva războiului, pentru pace în lume. S-a născut la Baku în 1895, a venit în Japonia în 1933, a fost arestat în 1941 şi executat la 7 noiembrie 1944".

— Cîndva vor ieşi la iveală multe lucruri necunoscute încă despre acest mare om. Mi-amintesc ce ecou puternic 1-a avut în mine filmul anchetă al lui Yves Ciampi din 1961 intitulat „Cine sîn-teţi dvs, Domnule Sorge?" realizat după un an de cercetări, încer-cînd să traducă prin această formulă dificultatea ce o întîmpinase punerea în reală lumină a acestui mare geniu din istoria serviciilor secrete, despre care toată lumea tăcuse pînă atunci. Ce satisfacţie a fost pentru cei ce aflasem cîte ceva despre el, cînd Sovietul Suprem al U.R.S.S. 1-a declarat Erou al Uniunii Sovietice în ianuarie 1965. Şi ce emoţie puternică m-a stăpînit cînd cu prilejul călătoriei mele în Japonia am avut prilejul să merg la mormîntul său din

cimitirul Târna, unde la 24 aprilie 1966, în prezenţa ofic^ tantilor japoneze, ale presei, radioteleviziunii din Tokyo, a ^e]^ezrci^n ambasadei URSS şi a multor prieteni de pe glob ce]„au t

şi admirat, s-a dezvelit încă un monument pe care erţ, / a _j R g naşterii şi morţii, steaua de aur a celui mai mare ordj^jf şi inscripţia: „Richard Sorge. Erou al Uniunii Sovietice* ^

în concluzie rolul lui Sorge — în contextul coi1jlic'tu

Pacific — a constat în prevenirea Uniunii Sovietice

, ,. . , -i. - -

taţii acordate de japonezi pentru un război in

;1 .

— Afară de cazul în care americanii acceptau
poneze . . . rpnside-
— Alternativa e absurdă. Nici japonezii n-o luaij j . • *~ - rare. Un singur mesaj urma să fie auzit la buletinul q-^ir ~ duit: higashi no kaze ame. Dar pentru americani un aj,',e]? i ~e~ saj prezenta vreun interes? Aducea el un element *inîc^/' ^* plus faţă de ceea ce se ştia? Raporturile cu japonezii e,
•^~"de
zic aşa — suficient de deteriorate. Iar data oficială a stă/U _ H° ~ pere definitivă a relaţiilor reieşea — putea fi calculată ' i *'-f1'* n
conţinutul mesajelor anterioare. ' «„
— într-adevăr, din radiograma Tokyo-ului adresat- i a _. f . n°7
iembrie celor doi ambasadori la Washington reiese ca ,. £ *m*l-. •
, , *f,* j. *j.* j. i- • T li /lieJnbne.
acestora un termen linal pentru tratative şi anume la ^Q /^
„La expirarea acestui termen, evenimentele se vor ^ /a--mod automat" scria acolo în final.
— Deci la ce se mai puteau aştepta americanii duj^g brie? Dar să vedem ce mesaje ne mai rezervă zilele ce ^

"
. _ „'
_.'

— Mesajele curg de la Yoshikawa la Tokyo şi cje escadra lui Nagumo, care era în drum spre Oahu începîj , iembrie. Iată o mostră de mesaj de la acest agent, dij brie ora 8 (ora locală), privind situaţia la Pearl HarK
2 cuirasate: Oklahoma şi Ne vadă — l portavion:
crucişătoare clasa A, 2 distrugătoare. Intră: 5 cuirasat^

toare clasa A, 3 crucişătoare clasa B, 12 distrugătoare, ~' .
pentru hidroavioane. După 24 de ore „Tora" transmito •,?••» *n* H S1~
tuaţia de la Pearl Harbor: „Zona A: KT — cuirasatel^ ^nnsyiva-
nia si Arizona; FV — cuirasatele California, Tenness^ ^&/
si West Virginia; *KS* — crucişătorul Portland, care intjj *v*
— 2 crucişătoare grele şi l torpilor; în diverse puncte <ţ „J3 l- t-
zona B: FV — portavionul Lexington şi în alte punct^ ^/va,'
Utah, l crucişător greu clasa Sân Francisco si 2 crucişă^ J' u§oare>
Zona C: 3 crucişătoare grele, 3 crucişătoare uşoare cl^ lIo^oio
şi 17 torpiloare; Zona D: 12 dragoare; Zona E: nimic". |.
de acest gen pleacă zilnic cel puţin cîte două. Iată-1 K •/

decembrie p.m., are ceva mai mult lirism decît cele de adineaori, reci şi stereotipe: ,, . .. Nici o grijă că veţi fi descoperiţi. Cuirasatele nu au plase

antitorpile. Nu se fac observaţii aeriene în jurul arhipelagului Hawaii. Portavionul Lexington a ieşit la 5 (decembrie) cu aparatele îmbarcate. Portavionul Entreprise îşi îmbarcă aparatele si va ieşi". Ultima pe care o primeşte Nagumo la 7 decembrie ora 1,20 (ora Hawaii): „în total se află la Pearl Harbor: 9 cuirasate, 3 crucişătoare uşoare, 3 nave bază pentru hidroavioane, 21 torpiloare şi 4 crucişătoare uşoare. Toate portavioanele şi crucişătoarele grele au ieşit. Nici o schimbare a atmosferei. Oahu este liniştită" şi cei din Tokyo adaugă: „Centrul. . . crede în succes".

— Şi toate, absolut toate mesajele sînt decriptate de americani. Am citit numeroase lucrări privind atacul de la Pearl Harbor dar n-am găsit nicăieri citat faptul dacă cei de la C.I.A. sau măcar de la ONI au efectuat vreo analiză comparativă a naturii, rolului şi im portanţei mesajelor interceptate de la diversele arhipeleaguri în Pacific în vederea identificării aceluia sau acelora „suspecte". . . mă înţelegeţi Sensei sân. Compararea mesajelor lui Yoshikawa transmise din Hawaii, cu mesajele altor agenţi japonezi din Fili- pine, Wake, Singapore, Guam şi din insulele din sud, ar fi reliefat accentul deosebit pus de japonezi atunci la începutul lui decembrie pe primele dintre acestea. Un exemplu doar: la 3 decembrie, ONI interceptează o radiogramă prin care „oficiile diplomatice şi consu lare japoneze de la Hong Kong, Singapore, Batavia, Manila, Was hington şi Londra au primit ordinul de a distruge imediat codurile si cifrurile lor şi de a arde toate celelalte documente secrete si con fidenţiale aflate în posesia lor". Pe lista localităţilor, Honolulu — care poseda de asemenea un consulat — nu figura. Oare de ce? Pen tru a linişti pe inamic? Dacă este aşa, oare nu existau şi alte indicii posibile de a pune în evidenţă rolul Hawaii-ului în întregul meca nism, omis în acest caz?

Faţă de informaţiile primite din restul zonelor —• nu puţine si nici lipsite de interes — cele din Hawaii erau solicitate pe baza unor chestionare minuţioase si erau aşteptate într-un ritm care îndrituieşte să bănuieşti că japonezii acordau o atenţie deosebită acestei zone.

— Mi-amintesc de lectura memoriilor poetului chilian Pablo Neruda publicată sub titlul „Mărturisesc că am trăit". Este poate omul la care rie- am gîndit cel mai puţin că ar putea avansa con cluzii privind iminenţa unui atac japonez pe baza unor elemente vagi, dar pe care le-a analizat cu atenţie, în cartea sa are un capitol intitulat „în ajunul evenimentelor de la Pearl Harbor" în care po vesteşte că în perioada premergătoare atacului — fiind consul ge-

•neral al Republicii Chile în Mexic — a avut prilejul să i se ceară viza de intrare în Chile a unui grup de 7 „specialişti" japonezi. Veneau de pe ţărmul nord-american — Sân Francisco, Los Angeles şi alte porturi — urmînd să prindă un vapor japonez din portul chilian Tocopilla. Cînd le-a spus că puteau lua vaporul din portul mexican Manzanillo, aflat în imediata apropiere si deci nu aveau nevoie de viză pentru Chile aflat tocmai la capătul pămîntului, i s-a răspuns că vaporul si-a schimbat itinerariul şi nu va mai trece prin Manzanillo. Japonezii erau grăibiţi, nu-şi puteau masca o oarecare nelinişte şi plăteau oricît pentru obţinerea vizei pe loc, fără nici o amînare. „încetul cu încetul am început să mă dumiresc" — povesteşte Neruda. „De ce plecaseră atît de precipitat din Statele Unite si de ce atîta grabă în obţinerea vizelor! Iată de ce pentru prima oară din cei 30 de ani de cînd exista cursa respectivă, vaporul japonez se abătea de la ruta stabilită? Ce însemnau toate astea?

In mintea mea s-a făcut lumină. Aveam în faţa mea un important grup de persoane bine informate, desigur din cadrul spionajului japonez, care fugeau din Statele Unite în faţa iminenţei unui fapt grav ce avea să se întîmple. Acest fapt nu putea fi decît intrarea Japoniei în război. Iar japonezii din povestea mea cunoşteau taina". „O săptămînă mai tîrziu lumea întreagă avea să afle despre bombardamentul de la Pearl Harbor".

— Poetul nu e copleşit de rutina şi sîcîila unor atribuţii cotir diene, el reuşeşte să se detaşeze de aspectul birocratic al solicitării unei vize şi folosind două elemente — graba japonezilor şi schim barea rutei vaporului — glisează în planul unor evenimente politice posibile.

Ori cei ce ar fi trebuit să analizeze radiogramele din Hawaii, militari fiind, puteau vedea uşor că sînt cusute cu aţă. . .

— Kaki. Totuşi o singură dată serviciile americane par să in tre în alertă. Cei de la contraspionaj capturaseră în 6 decembrie o convorbire telefonică transpacifică, dintre un ziarist al cotidia nului japonez Yomiuri Shinbun din Tokyo şi un prieten al său clin Honolulu, doctorul stomatolog Motokazu Mori, soţul coresponden tei locaie a ziarului respectiv din Hawaii. Discuţia se referea la avioane, nave de suprafaţă, submarine, condiţii meteorologice şi... flori. La o întrebare a tokoyotului — ambii vorbeau în japoneză — cel din Honolulu răspunse textual: „Pentru moment există mai puţine flori decît în oricare altă perioadă a anului, exceptînd flo rile de hibiscus si poiosettia". Şeful serviciului de contraspionaj al generalului Short, locotenent-coloneluJ George Bicknell — infor mat despre acest lucru — se duse la locuinţa generalului, dar ambii

nedînd de capătul problemei, decid s-o reia a doua zi, în 7 decembrie ...

— Deci se poate afirma că a existat şi a fost folosit şi un „cod al florilor".

— Noi japonezii avem un cult pentru flori. Cei din serviciile secrete, sensibili la farmecul lor, le-au găsit întrebuinţări şi în cifruri.

Cînd 1-am condus pe Sensei pînă la uşă, în faţa noastră lucea în lumina pală a lunii, albul şi rosul unor leandri şi magnolii im-
4 punătoare, ce împrăştiau în jur un parfum plăcut si discret. Şi m-am gîndit că natura ne transmite prin acest parfum, poate cel mai necodificat dintre mesajele sale. O invitaţie mută la viaţă . . .

Capitolul 3 **ARMELE ZEULUI HACHIMAN**

,,O marină fără aripi aparţine secolelor trecute" Amiralul Hamada. Pierre Belleroche: Histoire de la guerre aero-navale. Editions du Sagittaire. Marseille *1643,* pag. 238.

— Războiul dezlănţuit de Germania în 1939 şi de Japonia în 1941 a atras în viitoarea sa numeroase ţări de pe cinci continente, teatrele de operaţiuni desfăşurîndu-se pe teritoriul a trei dintre acestea, pe zeci de mări şi pe patru oceane. Tehnica de luptă ce va fi folosită — rezultat al evoluţiei suferite după anul 1918 — se v» modela noilor necesităţi, făcînd progrese chiar pe parcursul războiului, nivelul acesteia determinînd anumite condiţii noi în desfăşurarea operaţiilor. Războiul din Pacific — unde operaţiunile se vor desfăşura pe continent, în insule, pe apă şi în adînc — va antrena toate genurile de arme — terestre, aeriene şi navale, într-o gamă de tipuri de o mare varietate, înţelegerea operaţiilor din această dramatică epopee necesită o cunoaştere chiar şi fugitivă a tipurilor de arme utilizate. Altfel rolul portavioanelor sau raţiunea participării unor anumite nave precum cuirasatele, crucişătoarele, distrugătoarele, escortoarele, la o luptă navală, sau diferenţele dintre avioanele de bombardament şi cele torpiloare, modul de luptă a două flote navale dincolo de orizont deci care nu se văd, ne rămîn străine, iar operaţiile îşi pierd semnificaţia prin necunoaşterea particularităţii armelor folosite.

Nu trebuie omis nici războiul dintre constructorii de armament, fiecare tabără străduindu-se să depăşească performanţele celeilalte sau să inventeze, să realizeze şi să pună în serviciu arme noi. Lista acestor arme noi sau perfecţionate — de pînă la sfîrsitul războiului — este suficient de lungă.

Gîndiţi-vă la apariţia portavionului, la perfecţionarea submarinului, la sistemele de apărare antisubma-rină, vînătoare de submarine, grenade antisubmarine, mine marine, nave capcană etc. — la torpilă — un capitol de istorie imens şi dramatic — si la armele an ti torpilă, precum foxer-ul englez, şi siste-

mele de radiolocaţie şi de contraacţiune împotriva acestora, la instalaţiile de interceptare noctură a aviaţiei inamice, respectiv la avioanele de luptă pe timp de noapte, la sistemele de avertizare precum hidrolocaţia. Mai am în vedere perfecţionarea aviaţiei care numai după primul război mondial înregistrează o dublare a vitezei de zbor, o triplare a tonajului îmbarcat, o cvadruplare a autonomiei de zbor, şi o cvintuplare a puterii motrice. De aceea sînt de părere că va trebui să redăm în cea mai succintă formă drumul spinos şi întortocheat parcurs de diversele tipuri de arme în evoluţia lor precum şi rolul fiecăruia. Cu astfel ele cunoştinţe poţi avea o imagine mai realistă a luptelor, a raportului de forţe, a tacticii aplicate, a greşelilor comise, a şanselor de a cîştiga lupta.

— M-am gîndit mult la măsura în care se poate rezuma într-o discuţie de o seară o problemă atît de vastă, tratată în sute de cărţi şi enciclopedii.

— Desigur nu ne vom opri decît la unele aspecte *de* esenţă, omiţînd detaliile.

— Bunăoară — abordînd subiectul tentant al navelor de război, de cîte ori fiecare dintre noi şi-a întrerupt lectura unuia dintre romanele captivante ale lui Alister Mac Lean sau Douglas Reeman, pentru a căuta explicaţia sensului unor termeni de marină? Cîţi dintre noi ştim că „amiral" derivă din arabă? Aşa cum explică Claude Farrere în a sa „Histoire de la Marine Francaise".

— Sînteţi atras de etimologii, dar din păcate nu este timp pen tru aceste delicatese. Căci aţi deschis subiectul despre forţele mari time militare.

— Sînt compuse din nave de suprafaţă, submarine, aviaţia ma rinei, artilerie de coastă, unităţi de infanterie marină cu o dotare asemănătoare unităţilor din trupele de uscat (artilerie, tancuri etc.) si sistemul de baze maritime, ce pot îndeplini diverse misiuni ofen sive şi defensive.

— De fapt, ce sînt navele de suprafaţă, în înţelesul din anii războiului?

— Sînt nave destinate să ducă acţiuni de luptă în situaţii tac tice diverse, dar care pot fi specializate prin înzestrarea J or cu o anumită categorie de armament pentru acţiuni cu caracter specific. în funcţie de

armamentul principal cu care sînt dotate, se împart în cinci grupuri mari: nave cu armament principal artileria, nave cu armament principal torpila, nave speciale, nave şi mijloace plu titoare diverse.

In prima grupă intră: cuirasatele sau navele de linie, crucişătoarele, monitoarele, canonierele şi vedetele blindate. Urmează grupa distrugătoarelor, escortoarelor şi torpiloarelor. Grupa a treia cuprinde

navele portavion, puitoarele de mine, dragoarele, vînătorul de submarine, vedetele de siguranţă, navele de debarcare şi puitoarele de plase. Penultima grupă cuprinde navele de comandament, nave bază, ele legătură, de transport, nave hidrografice, spital, ateliere şi docuri plutitoare etc. In ultima intră şalupele şi vedetele de radă, petrolierele, şlepurile, navele de aprovizionare cu alimente, barcazuri etc.

Fiecare tip de navă din cele cinci grupe cuprinde — pe criteriul asemănării construcţiei, a armamentului din dotare si al misiunii — diverse clase. Vom discuta adesea de cuirasatul „West Virginia" din clasa „Maryland" sau de cuirasatul „Hiei" clasa „Kongo".

— Ambele nave nefiind identice . ..

— Dar cu caracteristici tehnice si tactice asemănătoare, în ca drul clasei navele se disting după cantitatea armamentului, dispu nerea lui la bord, modul de protecţie, etc. Micile deosebiri între na vele aceleiaşi clase ne conduc la diversele tipuri de vase — evi dent — navele de acelaşi tip avînd caracteristici identice.

— Acum putem să abordăm în discuţia noastră cîteva dintre tipurile de nave care s-au întîlnit în războiul din Pacific.

— Principalele tipuri de nave din cele cinci categorii sînt cele de suprafaţă şi submarinele. Primele reprezintă rezultatul unei lungi evoluţii, legată de materialul de construcţie pentru cocă — ele la lemn la metal — de apariţia tunurilor în secolul 16, de evoluţia materialelor explozive si a proiectilelor, a încărcării acestora pe la culasă, de apariţia cuiraselor etc.

-— De fapt prima confruntare de proporţii a tunurilor pe nave s-a produs în 1588 cu prilejul expediţiei invicibilei Armade, sub Filip al II-lea şi sub Tudori. De atunci navele se înzestrează cu tunuri. Aceste nave fac parte din prima grupă. Printre ele cuirasatul este cea mai mare şi mai puternică navă de război. Are un deplasament de pînă la 60.000 tone şi posedă blindaje de oţel — cuirasă — de pînă la 450 mm grosime, pentru protecţia instalaţiilor mai importante — bineînţeles — vulnerabile. Ele au menirea de a distruge navele inamice de orice fel si de a bombarda fortificaţiile şi bateriile de coastă adversare, în acest scop sînt dotate cu 8—12 tunuri de 356—406 mm şi de alte

categorii, spre exemplu artileria secundară constînd din 16—20 piese de calibru variind între 120— 152 mm, dispuse în turele, către centrul navei şi destinată luptei împotriva navelor torpiloare sau tragerilor împotriva ţintelor aeriene. Mai are şi artilerie A.A. formată din 16—20 piese de 85—127 mm dispuse în turele, deasupra punţii principale, spre centrul navei pe ambele borduri, folosită pentru respingerea atacurilor aviaţiei, vedetelor torpiloare şi chiar a distrugătoarelor.

Crucişătorul este o navă ce a avut o largă utilizare în ultimul război. Caracterizat prin marea diversitate a acţiunilor *de* luptă ce le poate îndeplini, este destinat lovirii navelor similare şi convoaielor, apărării comunicaţiilor maritime, cercetări îndepărtate şi sprijiniri prin foc de artilerie a acţiunilor de debarcare. Sînt nave rapide şi uşoare faţă de cuirasate. Se împart în trei categorii: uşoare, cu deplasament de 10.000 tone, mijlocii, cu deplasamentul între 10.000—17.000 tone si grele, avînd 17.000—24.000 tone. Ating viteze de 29—39 noduri si au o autonomie de navigaţie de 20 de zile în condiţiile unei viteze economice de 14—17 noduri, adică 26— 32 km/oră.

— Ce artilerie posedă crucişătoarele?

— Este în funcţie de tipul de crucişător. Astfel la tipul greu artileria principală constă din 6—9 piese de 280—356 mm faţă de cea a cuirasatelor formată din 8—12 piese de 356—406 mm. Si tuaţia e apropiată şi pentru artieria secundară si A.A. Crucişă toarele mijlocii au ca artilerie principală 6—9 piese de 150—203 mm, respectiv 8—12 piese de 105—127 mm care poate trage si A.A., plus 8—12 tunuri automate A.A. şi un număr mare de mitraliere. Cele uşoare au 9—16 piese de 150 mm, 8—6 piese de 85—137 mm şi o numeroasă artilerie A.A. Pentru a înţelege mai bine ce în seamnă artileria de pe o navă, e suficient să precizez că o singură salvă a artileriei principale si secundare a unei nave cu 9 piese de 406 mm si 10 piese de 120 mm îndreaptă spre ţintă 10 tone de oţel.

în plus crucişătoarele mai dispun de 2—4 hidroavioane cu instalaţii de catapultare, de două sau mai multe grupuri de tuburi lanstorpile, de instalaţii pentru lansarea minelor şi de îmbarcarea rapidă a acestora precum si de mijloace de apărare împotriva minelor şi submarinelor.

— Din cele de mai sus reiese că navele cuirasat au un arma ment mai bogat şi de calibru superior, deci cu totul sînt mai grele avînd deci o viteză mai redusă — de unde si necesitatea cuirasei — în timp ce crucişătoarele cu armament mai redus şi de calibru in ferior sînt cu totul mai uşoare şi deci cu viteză mai mare.

Din grupa a doua fac parte distrugătoarele, escortoarele si tor-piloarele.

— Să începem cu escortorul — denumit si torpilor — navă militară cu un deplasament de 600—1200 tone, o viteză de 20— 35 noduri şi avînd 2—6 tunuri de 127 mm si 3—6 tunuri lanstor pile, utilizat pentru siguranţa antisubmarină si antiaeriană a con voaielor *de* nave comerciale şi a navelor de luptă. Altă navă din această grupă este vedeta torpiloare, navă de luptă mică cu un

jsgsşs

deplasament de zeci — sute de tone, rapidă, cu o viteză de pînă la 50 noduri, posedînd l—6 tunuri antiaeriene si 2—4 tuburi lans-torpile, destinată pentru atacurile de noapte a navelor militare mari şi a celor comerciale, în război s-a utilizat tipurile mici de

25 40 tone, cu 2 tuburi lanstorpile şi 2—4 mitraliere antiaeriene

sau tunuri de 20 mm precum şi unităţi mari de 100 tone, cu acelaşi armament, dar acţionînd pe zone mai întinse.

Distrugătorul — cunoscut si sub denumirea de contratorpilor — a fost folosit în cursul celui de al doilea război mondial la escortarea navelor de luptă, înlocuind torpiloarele, nave de tip vechi. Are un deplasament de 1500—3000 tone, o viteză de 30—37 noduri si ca artilerie principală 4—6 tunuri de 120—127 mm si 6—10 tuburi lanstorpile.

— Da! Plecînd de la vechea navă cu trei punţi, avînd o ma şină cu vapori mică şi o elice unică, dotată cu peste 100 de tunuri cu bătaie mică s-au făcut progrese la nava cu două punţi şi apoi la aceea cu una singură. Al doilea progres a venit din partea tunu rilor, prin evoluţia propriu-zisă a artileriei navale. In lupta navală de la Trafalgar, din 1805, bătaia acesteia era doar de cîteva sute de metri. Mărind calibrele tunurilor şi în acelaşi timp şi puterea lor de foc, s-a ajuns la cuirasat, bătaia tunurilor depăşind 5000 me tri în 1905, la Tsushima. După această bătălie navală ruso-japoneză s-a pus problema invulnerabilităţii si rapidităţii cuirasatului. S-a mărit instalaţia de propulsie, si s-a armat cu tunuri de calibre mari, de 305 mm. Rezultatul a fost întruchipat de nava engleză ,,Dreadnought", cu 18.000 tone deplasament, 18 căldări de aburi, 4 turbine, un total de 23.000 CP, o viteză de 21 noduri, avînd

10 tu nuri de 305 mm, 27 de 76 mm şi 5 tuburi lanstorpile de 456 mm, realizată de italianul Cuniberti.

— Este o performanţă pentru primul deceniu al noului secol.

— Depăşită de marina S.U.A. care construieşte în 1912 nave „superdreadnought" clasa „Nevada" şi „Oklahoma" puse în ser viciu în 1914, respectiv în 1916, cu un deplasament de 31.000 tone si dimensiuni uluitoare — 177X33 metri — o viteză de 20 noduri, avînd la bord tunuri de 356 mm. Şi continuă în 1913 cu nave clasa „Pennsylvania" de 31.400 tone, 3L500 CP, 21 noduri, avînd 12 tu nuri de 356 mm, 4 nave din clasa „New Mexico" si „Arizona" în 1914 cu 33.600 tone şi 21 noduri. Majoritatea acestor nave le vom întîlni în discuţia de mîine, privind atacul de la Pearl Harbor. An glia va ţine pasul competiţiei cu „Repulse" si „Prince of Wales" victimele atacurilor japoneze de după dezastrul din Hawaii. Pri mul din clasa „Renown" construit în 1915 are 36.500 tone, motoare de 130.000 CP, 30 noduri, avînd 6 tunuri de 381 mm, 20 de 144 mm,

40 de 40 mm şi 62 de 20 mm iar al doilea de 40.000 tone, avînd 10 tunuri de 356 mm, 16 de 133 mm şi 32 de 40 mm.

— Nici Japonia nu rămîne în afara cursei.

— Mai întîi îşi va comanda în 1910 la firma Vickers din An glia nava „Kongo" ce va deveni o clasă de cuirasate de 34.200 tone, cu 8 tunuri de 356 mm. Nava „Kongo" va fi reconstruită în anul 1933 devenind portavion escortă. Cu asistenţă engleză, în arsenalul de la Yokosuka vor fi construite în următorii doi ani navele „Hiei" cu 34.800 tone şi 30 noduri, „Haruna" de 33.800 tone si „Kirishima" de 33.400 tone, toate cu motoare de 64.000 CP si avînd cîte 8 tunuri de 356 mm si 14 de 152 mm, superioare faţă de tunurile de pe cuirasatele engleze, de 343 mm. în aceeaşi perioadă se construiesc si navele „Setsu" şi „Kawachi". în 1915 vor construi navele din clasa „Ise" şi „Hyuga" — ambele de 40.000 tone cu motoare de 80.000 CP, avînd 12 tunuri de 356 mm, 16 de 140 mm si 8 de 127 mm.

— Desigur că toate ţările îşi construiesc si crucişătoare, distru gătoare precum şi alte tipuri de nave.

— Fără îndoială. Dar prin descrierea tipurilor de nave de mai sus în evoluţia lor pînă la sfîrşitul războiului prim mondial — si o vom face puţin mai tîrziu şi în continuare — am pus în evienţă competiţia puterilor navale, pentru cuirasate cu deplasamente şi calibre de tunuri tot mai mari. Pînă la apariţia portavionului, cui- rasatul va fi considerat principalul tip de navă de luptă.

— In schimb Japonia va pune accentul pe portavion. Ce ele mente noi aduce această navă în lupta, navală?

— Aşa cum arată şi numele, portavionul permite transportarea aviaţiei în largul oceanelor şi mărilor pentru a duce lupta împotriva aviaţiei si a navelor inamice, permiţând decolarea şi apuntarea dife ritelor tipuri de avioane de luptă. De la nava „armată cu tunuri" a secolului 16, marina militară face un salt — în secolul 20 — la nava „armată cu avioane" folosind expresia amiralului francez Pier- re Barjot.

— Avionul fiind la rîndul său, de fapt o „artilerie zburătoare".

— Vedeţi Sensei sân în aceste condiţii portavionul poate fi folosit pentru obţinerea supremaţiei aeriene în zona unde duce lupta, distrugînd navele de pe mare sau din porturi, efectuînd apărarea antiaeriană şi antisubmarină în folosul grupărilor de nave proprii si cooperînd cu aviaţia altor portavioane din larg. în timpul celui de al doilea război mondial portavionul se va dovedi în Pacific drept tipul de navă cu cea mai mare putere de acţiune si de distru gere.

Interesant, prima utilizare a portavionului a fost aceea de a transporta hidroavioane, lansîndu-le cu ajutorul unor catapulte în zona misiunii şi preluîndu-le de pe apă — după amerizare — cu ajutorul unor instalaţii speciale.

-— De ce hidroavionul?

— Să ne înţelegem, portavionul este o armă a marinei si deci este vorba de concepţia acesteia — din anii lui de apariţie — pri vind războiul de pe mare. Ori pentru marină hidroavionul era de preferat avionului deoarece putea ameriza. Hidroavioane ale na velor aflate în larg, posedînd o viteză de zbor de 150—180 km/oră şi o rază medie de acţiune de 1500—2000 de mile în jurul lor, puţind executa cercetarea în vederea depistării navelor inamice pe care le poate bombarda, avertizînd flota proprie, puţind executa misiuni în cadrul siguranţei îndepărtate şi antisubmarine a navei, de reglaj a focului artileriei navale proprii — în zborul lor de la înălţime — fiind în măsură să amerizeze departe de nava bază, să se aprovizioneze pe valuri, rămînînd pe timpul nopţii pe mare, piloţii odihnindu-se la bord, pentru ca apoi, în zori să-şi reia cer cetarea, sînt de un deosebit ajutor amiralilor pentru siguranţa uni tăţilor lor navale.

Englezii au utilizat pentru prima oară combinaţia navă-hidro-avion cu prilejul bătăliei din. largul Jutlandei, în 31 mai 1916. Atunci mica navă „Engadine", cu un singur hidroavion la bord, un Short, pilotat de locotenentul Rutland, zburînd circa 45 minute, observă — la orele 15,20 — crucişătoarele amiralului german Hipper, semna-lîndu-le navelor proprii. O pană de motor îl determină să amerizeze, încearcă o decolare la ora 16, şi nu reuşeşte. Dar

misiunea de cercetare şi-a făcut-o în plină mare, unde o navă nu poate cuprinde cu observarea decît zona de ape ce o înconjoară pînă la orizont.

In general hidroavioanele au început prin a fi folosite în dotarea tuturor navelor de suprafaţă. Dar odată cu apariţia şi omologarea elicopterelor pentru aceste funcţii, hidroavionul va dispare din dotarea navelor. Insă nu de tot, îl vom mai întîlni. . .

— De fapt locul de baştină al acestor nave purtătoare de hidro avion, este în Marea Nordului în anii 1914—1918.

— Pe această zonă de apă ce udă coasta Flandrei — dintre înăl ţimile Artois-ului şi estuarul Escuat-ului şi cea a Tamisei — cu prinsă între Dower si Harwich — a fost primul teatru de război aeronaval în miniatură din istorie, aici întîlnindu-se şi experimen- tîndu-se noile arme în formele lor iniţiale, rudimentare şi uneori chiar tipurile mai evoluate. Aici acţionează „U" şi „U-Boote" — sub marine germane — cărora Aliaţii le opun plase, baraje si mini anti submarin. Tot aici îşi fac treaba „UC"-urile, submarine germane,

destinate plantării cîmpurilor de mine, primele hidroavioane bimo-toare de vînătoare torpiloare, sau puitoare de mine, aşa-numitele „Fernlenk Boote". La Dunkerque s-a născut primul hidroavion cu tunuri destinat luptei împotriva submarinelor, tot aici are loc o j formă rudimentară de atac în picaj, iar la Bruges apare pentru prima oară sistemul de refugiere al submarinelor în adăposturi betonate, construite în coasta belgiană. Coasta Flandrei — scrie istoriograful submarinelor germane Gayer — a fost „şcoala înaltă a războiului submarin". Se poate adăuga că aici a fost poligonul de experienţă a multor arme, unele dintre ele verificîndu-şi eficacitatea, si intrînd în cursa perfecţionărilor si modernizărilor care le va aduce pe scena celui de al doilea război mondial, altele dispărînd pentru totdeauna din arsenalele armatelor . . .

— Ce caracteristici au portavioanele?

— Au un deplasament de pînă la 45.000 tone si mai mult o viteză maximă de 33 noduri, putînd lua la bord pînă la 150 de avioane, din care o treime pe punte, restul în hangare, operaţia de coborîre si ridicare a aparatelor efectîndu-se cu ajutorul unor lifturi.

— Portavioanele provin din modificarea unor nave sau sînt construite special în acest scop?

— Istoria apariţiei sale e legată de încercările de realizare a decolărilor şi apuntărilor pe nave. Ele aparţin americanilor. Primul zbor al unui avion de la bordul unei nave de război a avut loc la 14 noiembrie 1910 în rada portului american Hampton, unde pilotul Eugen Ely a decolat cu

avionul biplan terestru „Golden Flyer" dotat cu un motor de 50 CP, construit de Glenn Curtiss, folosind o plat formă de 17 metri, amenajată la prova crucişătorului „Birmingham". După rulajul pe întreaga punte Ely va trebui să planeze încă în aer pentru a-şi putea lua viteza necesară. Deşi e mulţumit de reuşită el îşi dă seama că nu e suficient experimentul cu decolarea. Era numai jumătate din ceea ce trebuia făcut. De aceea peste două luni, în ianuarie 1911 aterizează — în rada portului Sân Francisco

— pe o platformă de lemn de 40X11 metri, construită pe pupa altui crucişător, nava „Pennsylvania", frînarea realizîndu-se cu ajutorul unor frînghii transversale — fixate pe saci mobili umpluţi cu nisip

— de care se agăţa un cârlig fixat pe fuselajul avionului în mo mentul apuntării. Combinarea acestor două experimente vor sta la baza portavionului.

— Ce a urmat după încercările lui Eugen Ely?

— Mai au loc nişte încercări ale unor ofiţeri tineri englezi prin 1915 fără a aduce nimic nou. Amiralul Jellicoe — pe atunci comandant şef al lui „Grand Fleet" — nemulţumit de rezultatele

T5

decolării hidroavioanelor propune lansări cu avioane terestre, idee îndrăzneaţă pentru acei ani. Dar după eşecul hidroaviohului de pe „Engadine" în lupta navală din Jutland din 1916, Amiralitatea creează celebra comisie prezidată pe amiralul Evan Thomas, care după numeroase studii, încercări şi analize propune renunţarea la hidroavioane, echiparea a cinci nave cu platforme pentru transformarea lor în portavioane şi folosirea pe acestea, exclusiv a avioanelor terestre. Dînd curs acestei noi orientări în iulie 1917, crucişătorul uşor „Furious" a fost modificat: turela cu două tunuri de 15 ţoii de la provă este dezafectată si tot spaţiul pînă la comandă este utilizat obţinîndu-se o platformă de 65 metri ce se întindea de la puntea de comandă pînă la etravă, în rest nava rămînînd neschimbată.

— Deci, „Furious" este primul portavion?

— Istoriceşte da, dar realmente doar un sfert de portavion căci din lungimea sa de 240 metri doar 25% era utilizat ca plat formă de zbor.

— Ce avioane au fost utilizate pentru zboruri?

— Avioanele monoplan Sopwith „Pup" şi biplan Sopwith *„I[1]/2[li]* Strutter. Decolarea mergea dar apuntarea crea probleme. După numeroase încercări în iulie 1917 comandantul Dunning reuşeşte să pună roţile avionului său de vînătoare Sopwith „Pup" pe „Furious", dar la o doua încercare, avionul cade în mare şi pilotul dispare în valuri. Şi în loc de a se lărgi platforma con

struită la provă, se dezafectează turela a doua de la pupă cu tunu rile de 457 mm de care amiralul Beatty refuzase pînă atunci să se atingă cineva şi se instalează încă o platformă destinată exclusiv apuntărilor.

— Se pare că urmare a acestor modificări „Furious" ajunge 34 portavion.

— Da. Pentru că existenţa coşului de fum şi a punţii de co mandă din mijlocul navei pe o lungime de 50 metri separa cele două platforme, încercările de apuntare pe noua platformă nu dă dură rezultate, deoarece în această zonă fumul coşurilor şi aerul cald degajat de motoarele navei creau curenţi turbionari la supra faţa navei, în care avioanele nu-şi mai păstrau echilibrul de zbor, sufereau şocuri şi deteriorări modificîndu-şi direcţia pe timpul apuntării, toate într-o formă cu atît mai violentă cu cît viteza de navigaţie a navelor era mai mare. Armistiţiul din 1918 surveni fără ca să se fi rezolvat problema apuntării.

— Cum şi cînd s-a rezolvat problema apuntării avioanelor pe portavionul proaspăt născut, dar fără viaţă?

— In primul an de pace fu pusă în aplicare ideea de a se rabate grupul blocului de coşuri şi puntea de comandă — care pe un portavion poartă numele de „insulă". A fost aleasă o navă în construcţie ce urma să devină transatlantic — „Argus" de 14.000 to ne -— căruia i s-au efectuat unele transformări: s-a construit un

\hangar lung de 106 metri pentru primirea a 20 de avioane, piesele Ide artilerie AA fiind plasate în imediata apropiere, coşurile au fost deplasate lateral, permiţînd astfel montarea unei platforme de-a lungul întregii punţi, obţinîndu-se un portavion 100o/₀, aerofini-soanele eliminînd turbioanele de aer. Apuntarea se efectua fără inconveniente.

— Şi „insula" unde este plasată, la tribord sau babord?

—• La tribord — în partea dreaptă a navei, după direcţia de înaintare a acesteia, deoarece sensul de rotaţie al elicei avionului — care, prin tradiţie, a rămas spre stînga determină o uşoară tendinţă de virare a avioanelor monomotoare în acelaşi sens, fapt care a determinat degajarea babordului portavioanelor.

— Cu aceasta perioada copilăriei portavionului ia sfîrşit.

— E bine spus copilărie, deoarece atît încercările lui Eugen Ely, cît si proiectele inginerilor ruşi Lev Matkievici si Mihail Ko- nokotin au fost privite la început cu scepticism, lucru de înţeles. Orice nou tip de navă de luptă depinde de arma pentru care este destinat. Cuirasatul este creaţia tunului, torpilorul s-a născut ca urmare *a* apariţiei torpilelor. Şi portavionul s-

a născut după apa riţia avionului şi pentru a-1 servi cu armă. Şi totuşi. . . Proiec tilul si torpila au o singură funcţie, un scop unic, de a pătrunde într-o navă inamică, a exploda pricinuindu-i avarii şi eventual s-o scufunde. Avionul are un statut mai complex: el poate fi de bom bardament, torpilor, de vînătoare şi de recunoaştere. Un portavion însă are raţiune numai dacă duce în principal avioane din primele două categorii si anume de bombardament sau torpiloare. Dar la început lucrurile nu s-au petrecut aşa. Prima utilizare a portavio nului a fost de recunoaştere. Să ne amintim: prima navă pe care Ely şi-a amenajat o platformă de apuntare a fost „Birmingham" — un crucişător, „Pennsylvania" cea de a doua navă încercată e tot un crucişător, englezii decolează de pe „Vindex" — un transportor si apoi de pe crucişătorul „Aurora", iar mai tîrziu „Furious" — ales special pentru a fi transformat în portavion — este tot un crucişător. Aceste nave aveau ca scop ducerea bătăliei navale cu artileria din dotare. Ele nu-şi înlăturau artileria grea pentru a primi aviaţie, ci îşi păstrau funcţia de crucişătoare ataşîndu-si avi oane pentru efectuarea de recunoaşteri în larg. Dacă parcurgem literatura dinaintea primului război mondial, conchidem că ingi-

nerii, ofiţerii de marină si piloţii care participau la primele proiecte de transformare a unor nave în portavioane erau — ei înşişi — departe de a înţelege rolul noii nave. Altfel spus, se năştea o armă a cărei destinaţie adevărată avea să i se descopere mai tîrziu.., Căci în primul război mondial aceste nave vor fi utilizate la mi-1 siuni de cercetare pentru flotă şi de bombardare — nota bene —/ a bazelor germane de dirijabile de pe litoralul Mării Nordului,' însăşi avioanele nu vor juca un rol impotant în luptele navale. Bilanţul războiului arată că asupra navelor s-au lansat în anii 1916—-1918 doar 800 de tone de bombe.

în toată perioada care a urmat primului *război* mondial întreaga strategie navală continuă să se bizuie pe cuirasat. Concluziile de la Tsushima continuau să stea la baza orientării statelor majore din marinele militare ale marilor puteri.

O dovedeşte cursa pentru cirasate care continuă între toate statele. Să analizăm evoluţia celor două mari puteri Japonia si S.U.A. Prima va construi încă în anii primului război cuirasatele „Fuso" si „Yamashito" iar începînd cu anul 1918 va pune în aplicare un ambiţios program de construcţii de nave militare, inspi-rîndu-se după marina engleză. Va construi cuirasatele „Tosa" şi „Kaga" de 39.330 tone, cu o viteză de 26,5 noduri, avînd 10 tunuri de 406 mm calibru folosit pentru prima oară în lume — apoi navele „Hyuga",

„Ise", „Nagato" şi „Mutsu" de 43.400 tone, cu motoare de 12.000 CP si o viteză de 25 noduri, avînd 8 piese de 406 mm. S.U.A. nu va rămîne mai prejos punînd în operă în arse-salele sale navele „Tennessee", 4 nave din clasa „Maryland" respectiv „Carolina", „West Virginia" de 31.500 tone, si „South Da-kota" de 43.000 tone cu 12 tunuri de 406 mm. Ca o ripostă la pianul de dezvoltare al S.U.A. si Angliei, Japonia va construi în 1921—1922 cuirasate numerotate' de la „L3" la „L16" cu un deplasament de 47.500 tone, motoare de 130.000 CP, cu o viteză de 30 noduri avînd 8 tunuri de 457 mm, constituind o anticipare a viitorului cuirasat gigant „Yamato". Desigur se vor construi si crucişătoare — clasa „Amăgi" şi clasa „Awari" — de 41.217 tone şi respectiv 42.600 tone cu *30* noduri şi 10 tunuri de 406 mm.

— Dar să revenim la tehnica zborului de pe portavion. Cum au loc decolările şi apuntările în condiţiile de război, cînd avioa nele vin si pleacă permanent de pe puntea portavioanelor?

— Iniţial decolarea se făcea pe jumătatea dinspre pră, apun tarea pe jumătatea dinspre pupă, două lifturi, unul în faţă alimen- tînd puntea de zbor altul în spate coborînd avioanele în hangare, deci ambele operaţii simultan. Astăzi fiecare operaţie se face dis tinct. Dacă sînt sosite avioane pentru apuntare si pe punte aviaţia

trebuie să decoleze, primele aşteaptă în aer pînă pleacă cele pregătite pentru decolare.

— Şi care au fost primele portavioane?

— Cel dintîi portavion proiectat şi *realizat a* fost „Hermes" cu un deplasament de 10.850 tone lansat de englezi în 1919; era dotat cu trei escadrile de vînătoare şi de recunoaştere.

— După cum se vede departe de concepţia actuală privind olul acestei nave. După englezi, noi japonezii sîntem pe locul doi

(în construcţia de portavioane. Şi nu tîrziu, în 1921 vom lansa la apă primul nostru portavion, „Hosho", cu un deplasament de 7470 tone. Dar reţineţi, este proiectat si construit, ca si „Hermes", ca navă portavion si nu transformat din alt tip de navă, ceea ce arată Interesul acordat de marină portavionului.

— Americanii în schimb vor prelua o navă comercială, „Ju- piter", construit în 1912 pentru transportul de cărbuni si-1 vor transforma în 1921 în primul lor portavion. Avea un deplasament de 12.700 tone şi primea pe punte 34 de avioane dintre care 4 avi oane torpiloare, ill vor reboteza ,,Langley".

— Francezii îl vor avea pe Bearn" în 1923. Iar Germanii pe „Graf-Zeppelin" si „Deutschland", construite după 1936. Dar...

— Un moment Sensei sân. Dacă tot discutăm despre evoluţia navelor dintre cele două războaie, ar fi bine să precizăm baza juri dică a acestui start. Este ştiut că articolele 181 si 190 ale trata tului de pace de la Versailles — din 1919 — prevedeau limite pen tru flota de război a Germaniei. Nu e cazul şi locul de a vorbi despre Germania. Ceea ce doresc să precizez e că acest tratat limita numai numărul navelor si tonajul lor total, dar nu şi tonajul ma xim, nici armamentul si nici calibrul tunurilor de artilerie. La Conferinţa din 1922 a experţilor marilor puteri navale însărcinaţi să elaboreze cunoscutul Tratat de la Washington — despre care am discutat la prima noastră întîlnire — s-au stabilit prevederi obli gatorii numai pentru cele cinci puteri semnatare, respectiv S.U.A., Anglia, Franţa, Italia si Japonia. Aici s-au fixat din nou tonajul total al flotei de război precum si tonajul global admis pentru fie care categorie de nave în parte. Astfel pentru 'cuirasate plafonul maxim pentru S.U.A. si Anglia era de cîte 523.000 tone, pentru Japonia de 315.000 tone, iar pentru Franţa si Italia la cîte 175.000 tone. Cum la această conferinţă a fost înscris pe lista navelor şi portavionul, fiind situat între nava principală şi crucişătorul greu, s-a stabilit atît limita tonajului său pe flote, S.U.A. si Anglia cîte' 135.000 tone, Japonia — 81.000 tone şi Franţa, Italia cîte 60.000 tone. Tratatul stabilea deci în cazul portavioanelor un raport de tonaje între primele trei puteri de mai sus de 5:5:3. De aseme-

nea se fixa şi un raport între portavion *si* cuirasat de 1:3. Conform acestor'rapoarte atît S.U.A. cît şi Marea Britanie puteau deţine 15 cuirasate cu cîte un deplasament maxim de 35.000 tone, totalizînd 525.000 tone şi cinci portavioane cu cîte un tonaj maxim de 27.000 tone, adică un total de 136.000 tone. Conform raportului 5:3 Japonia nu putea să posede decît maximum 9 cuirasate i si respectiv 3 portavioane cu aceleaşi deplasamente ca acelea amin-/ t'ite.

— Acest raport a fost în tot acest timp defavorabil pentru) Japonia.

— Este drept i s-au cam impus Japoniei condiţiile — vom ve dea dintr-o discuţie viitoare prin ce mijloace — dar principalul că părţile s-au aruncat în perioada 1925—1928 în cursa pentri materializarea deplasamentelor limită la care aveau dreptul. Cele trei mari puteri maritime transformară, fiecare cîte două cuira sate sau crucişătoare în şantierele proprii în portavioane. In Ja ponia apar portavioanele „Kaga" şi „Akagi" cu cîte 42.000 tone, pe punţile cărora se vor alinia cîte 60 avioane, S.U.A. vor lansa „Saratoga" şi „Lexington" cu cîte 33.000 tone şi cu 70 de avioane la bordul fiecăruia.

— După cîte îmi amintesc în perioada 1928—1930 portavioa nele au trecut printr-o criză . . .

— Ideea portavionului se impunea încetul cu încetul şi pute rile maritime au adoptat noul tip de navă, ca pe un încă nou năs cut, trecînd efectiv la construirea unor exemplare, fiecare după concepţia si posibilităţile sale. Nimeni însă nu socotea încă aceste nave drept principala forţă de soc a flotelor. Să nu uităm că prin cipala destinaţie a portavionului de azi, aceea de a duce acţiuni de luptă cu avioane torpiloare şi avioane de bombardament nu se pusese încă. Problema portavionului era controversată ...

— Nu-şi puseseră astfel problema nici primii proiectanţi din anii 1918—1920 cînd portavionul era încă pe planşetele lor de lu cru, nici căpitanii de pe primele portavioane — „Hermes", „Hosho", „Langley" — acum spre sfîrşitul deceniului 3, dar vom vedea că şi în anul 1941 existau rezerve la nivelul cadrelor din conducerea marinei militare japoneze.

în memoriile sale căpitanul de fregată Minoru Genda, ofiţer de stat major al Flotei 1-a aeriene •— numit de contraamiralul Takejiro Onishi, şeful statului major al Flotei a 11-a aeriene, să studieze si să prezinte observaţii si propuneri la planul cu privire la atacul de la Pearl Harbor schiţat de amiralul Isoroku Yamamoto> comandantul Flotei Combinate din Pacific — povestind discuţia purtată cu Onishi pe această temă, arată că la obiecţia sa cu pri-

vire la *ideea* amiralului *de* a lovi la Pearl Harbor navele cuirasat

americane, expunîndu-i argumentele care susţineau ca obiectiv port-avioanele, contraamiralul i-a răspuns: „Este logic ceea ce spuneţi. Dar cred că el Yamamoto — consideră cuirasatele obiectiv principal pentru că toată lumea din marina noastră şi chiar specialiştii în aviaţie cred că sînt armele cele mai puternice. Poporul japonez crede la fel şi probabil poporul american are aceeaşi convingere". •— Şi cînd se poate vorbi de o autentificare a portavionului care foloseşte în luptă, în principal, avionul?

— Abia la 7 decembrie 1941 cu prilejul atacului de la Pearl Harbor si această autentificare, cum îi spuneţi, ne aparţine nouă japonezilor. Căci printre puţinii oameni din lume care au înţeles importanţa portavionului, respectiv posibilitatea lovirii inamicului, cu aviaţia, în mijlocul oceanului, de la distanţe mari de bazele aeriene si care depăşesc de zeci de ori lungimea tirului tunurilor de pe nave, a fost amiralul Yamamoto.

— Dar în 1928—1930 nu avusese loc un Pearl Harbor si sta tele majore ca şi constructorii discutau, erau în controversă, îşi exprimau îndoieli, emiteau ipoteze. Unii considerau portavionul vulnerabil datorită numărului mare de avioane îmbulzite în han gare si pe punţi, socotindu-1 si costisitor. Alţii se menţineau la ideea veche că sistemele de catapultare, capabile de a fi instalate pe orice tip de navă, orientabile în orice direcţie, în măsură să lanseze în aer hidroavioane ce pot ameriza, ulterior fiind recupe rate la bord, de pe apă, prezentau un avantaj faţă de avionul te restru ce nu poate ameriza. Alţii criticau portavionul socotindu-1 neconvenabil în mările înguste, unde era de preferat aviaţia cata pultată. Se mai vorbea despre ineficacitatea portavionului ca ur mare a capacităţii cuirasatelor de a respinge orice atac aerian. Existau si dintre acei care admiteau portavionul, dar armat cu tu nuri, un fel de crucişător cu punte de zbor . . . Prins între atîtea focuri desigur că portavionul trecea printr-o criză din care avea să iasă totuşi. . . învingător. Pentru că se pierdea din vedere ceea ce Yamamoto nu neglijase deloc, capacitatea avioanelor de la bord de a lovi ţinte aflate la distanţe mari faţă de bătaia artileriei de pe cuirasate.

•— Şi totuşi portavioanele au rămas în dotare si cu tunuri sau. . .?

— Prin conferinţa de la Washington din 1922 s-a fixat pentru fiecare categorie de nave atît tonajul maxim cît şi numărul de piese de artilerie şi calibrul maxim al acestora. Astfel cuirasatul a fost limitat la 35.000 tone, crucişătorul la 10.000 tone iar port avionul la 27.000 tone. Tunurile pe care avea dreptul să le aibă

Insă acestea din urmă nu puteau depăşi calibrul de 203 mm, respectiv jumătate din calibrul maxim al cuirasatelor, de 406 mm. S-a acordat

portavionului însă acelaşi număr de tunuri pe care-1 avea crucişătorul greu. Asfel portavioanele construite în perioada pînă în 1930 se prevăd cu astfel de tunuri: de 140 mm si 152 mm pe „Furious", „Hermes", „Eagle" şi „Hosho" şi pînă la 203 mm pe „Akagi" şi „Saratoga" etc.

— In conformitate cu prevederile Tratatului, ţările semnatare opresc construcţia navelor uriaşe si îşi limitează tonajele globale. In acest sens Japonia construieşte un portavion cu un deplasament mic — 7100 tone, cu o platformă de apuntare scurtă — 149 metri, adăpostind 20 de avioane de vînătoare. Se face şi un pas înainte, sacrificîndu-se artileria de suprafaţă, menţinînd exclusiv pe aceea AA de 127 mm.

— Se *realizează* deci portavionul „pur" spre deosebire de cel „mixt" cu tunuri pentru lupta între nave.

— Şi „Ryujo" devine prototipul portavionului de escortă, care va asigura succesul debarcărilor noastre aeronavale din insulele Pacificului, începînd imediat după Pearl Harbor şi pînă în apri lie 1942.

— De altfel este perioada cînd cursa înarmărilor ce precede al doilea război mondial, dă naştere celei de „a doua generaţii" de portavioane, cînd începe diferenţierea între tipurile acestei nave, respectiv portavionul de escortă tip „Ryujo", portavionul „cruci şător" armat cu avioane de vînătoare si de bombardament în picaj ce folosesc bombe de 250—500 kgr, precum tipul „Hanger" de 14.500 tone realizat de americani în 1932 şi „Soryu" de 20.250 tone realizat de japonezi în 1934—1936, cu 70 respectiv 45 avioane la bord si cu platforme de zbor de 150 metri respectiv 170 metri, şi în sfîrşit portavioanele de „linie", cu un deplasament de 14.000— 26.000 tone şi platforme de aproximativ 220 metri, caracteristici determinate de avioanele cu care sînt echipate: tipul cel mai greu, avionul torpilor, de aproximativ patru tone — folosind torpile antisubmarine de 750 kg — avionul de bombardament în picaj sau avioanele de vînătoare, nava fiind dotată şi cu artileria grea, mij locie si uşoară. Portavioanele de acest tip precum „Yorktown" de 19.900 tone si „Bonhomme Richard" de 26.000 tone, au fost con struite de americani în 1936 respectiv în 1942, în timpul războiu lui, sau „Illustrous" de 23.000 tone realizat de englezi în 1938 şi încă „Zuykaku" realizat de japonezi în 1939 cu un deplasament de 29.800 tone.

— Conferinţa navală de la Londra din ianuarie 1930 hotă răşte noi reduceri: tonajul cuirasatului scade de la 35.000 tone la

25.000 tone, iar calibrul tunurilor de la 406 mm la 305 mm. Cad de acord S.U.A., Anglia *si* Japonia. Franţa si Italia fac notă discordantă. Trecem peste naufragiul Conferinţei de Dezarmare din 1932, tentativele de acord Franţa—Italia din 1934, tratatul dintre Germania şi Anglia din 1935. In 1935

Japonia denunţă acordurile de la Washington şi Londra. Conferinţa navală de la Londra din 1936 începe fără Italia, iar Japonia se retrage ca urmare a dezacordului privind revizuirea raportului 5:5:3 cerut de aceasta. Cei rămaşi hotărăsc reducerea tonajului maxim al portavionului de la 27.000 tone la 23.000 tone şi calibrul tunurilor de la 203 mm la 115 mm permiţînd Statelor Unite si Angliei ca în condiţiile ne-modificării tonajului total al portavioanelor să mărească numărul lor teoretic de la cinci la sase. Pe baza acestor stipulaţii Anglia va începe construcţia a 5 cuirasate clasa „King George" şi 4 portavioane clasa „Illustrous", iar S.U.A. va construi 2 portavioane clasa „Hornet" şi 6 cuirasate clasa „North Carolina" păstrînd regula l : 3 dintre numărul acestor două tipuri de nave.

— Japonia nu mai acceptă situaţia impusă prin tratatul de la Washington de a avea portavioane cu un deplasament de 60% din tonajul fiecăruia din cele două rivale — S.U.A. şi Anglia — respectiv 30% din totalul ambelor puteri. Ca urmare a acestui tratat Japonia s-a văzut constrînsă mai întîi să nu depăşească un tonaj total în portavioane de 81.000 tone faţă de 136.000 tone cît aveau dreptul fiecare din cele două puteri maritime şi pentru a menţine o sursă egală cu adversarii ei în ceea ce priveşte numărul portavioanelor, au fost nevoiţi să construiască portavioane de tonaj redus, la limita permisă de tehnica aeronavală. Această situaţie de inferioritate explică părăsirea Conferinţei si refuzul de a mai participa la limitări, luîndu-şi libertatea totală de acţiune.

— Pe plan politico-militar trebuie să menţionăm războiul în ceput de guvernul nostru în 1937 împotriva Chinei pentru cucerirea „spaţiului vital". Faţă de S.U.A. si Marea Britanie se va duce o po litică mai precaută, deoarece un conflict cu aceste două mari puteri reprezenta un pericol deosebit pentru stabilitatea imperiului. Cu toate că aşa cum afirmă în memoriile sale un ofiţer al statului major al Armatei Imperiale, locotenent-colonelul Kumao Imato „ . . . Ja ponia se sforţa pentru a creşte influenţa sa în China, dar aceste manevre i-au atras nu numai ostilitatea Chinei, dar chiar şi a Statelor Unite a cărei penetraţie pe continentul asiatic era unul dintre principalele sale obiective diplomatice".

— Pe plan naval, după Conferinţa de la Londra, au loc unele înţelegri bilaterale: în 1937 se încheie un tratat anglo-rus, urmat în 1938 de un „gentlement's agreement" italo-englez.

Asta nu le împiedică să continue cursa înarmărilor. Franţa construieşte cuirasatul rapid „Dunkerque", apoi „Richelieu" şi „Jean Bart". Italia ripostează în 1934 cu „Vittorio Veneto" şi „Litto-rio" continuînd în 1937 cu „Roma" şi

„Impero", Germania cu „Gneisenau" şi „Schanhorst" iar în 1936 cu „Bismark" şi „Tirpitz", Anglia pune în serviciu „King George V", „Vanguard", 4 nave din clasa „Lion" şi 4 din clasa „Royal Navy", Statele Unite construieşte în 1936 „North Carolina" şi „Washington", apoi 4 nave din clasa „lowa" şi în 1940 lansează 4 cuirasate de 60.000 tone din clasa „Montana".

— Japonia liberă de orice angajament pune pe mare super- cuirasate cu un deplasament de 69.100 tone, cu motoare de 150.000 CP şi 27 noduri, în 1937 „Yamato" cu 8 tunuri de 406 mm si în 1938 „Musashi" cu 9 tunuri de 460 mm.

— Astfel încît la începutul celui de al doilea război mondial Anglia va poseda 20 cuirasate, S.U.A. — 27 si Japonia — 12, din care în Oceanul Pacific vor lupta 15 unităţi: 4 japoneze, 2 ameri cane şi 2 englezeşti.

— Cît priveşte portavioanele, — recuperînd tonajul rămas inferior faţă de cele două puteri, prin raportul oneros la care am fost supuşi — la noi se vor construi „Shokaku", „Hiryu" si „Ko- ryu" paralel cu cuirasatele amintite, căci în lume se afirmă înce- pînd cu anul 1939 necesitatea cuplului portavion — cuirasat, res pectiv nava armată cu avioane, cu rol egal în luptă alături de nava armată cu tunuri.

— Astfel încît la data începerii ostilităţilor dintre Japonia şi Statele Unite, la 7 decembrie 1941, marinele militare ale celor două puteri beligerante vor poseda acelaşi număr de avioane îmbarcate pe portavioane, aproximativ 400. Dar americanii vor poseda sase portavioane: „Lexington", ,,Saratoga", „Enterprise", „Wasp", „Hor- net", „Yorktown si „Ranger", în timp ce japonezii vor avea nouă: „Hosho", „Kaga",'„Akagi", „Ryujo", „Soryu", „Zyukaku", „Ryu- kahu", „Shokaku", „Hiryu" şi „Koryu".

— Ce se poate spune despre evoluţia si rolul aviaţiei?

— Subiectul este vast, despre o evoluţie a aviaţiei e mult si dificil de vorbit. Dar despre rolul acesteia în timp se poate spune cîteva lucruri, aşa cum am f?jut-o în cazul portavionului. Avionul luat în mod independent estu o armă de foc cu un rol deosebit în război. El transportă armamentul si poate duce lupta în funcţie de autonomia sa de zbor si de viteză, în situaţii variate, atacînd obiective terestre sau apărîndu-le, atacînd aviaţia inamică si apă- rîndu-se în acelaşi timp. Rolul lui creste din momentul în care

poate fi transportat pe portavioane, pentru acţiuni de luptă în mijlocul oceanelor. Ori ca şi navele, şi avioanele sînt de diferite tipuri. Varietatea lor îmbracă atît domeniul tactic — de unde avionul de bombardament, avionul torpilor, avionul de vînătoare şi avionul de recunoaştere alături de care va coexista multă vreme hidroavionul — cît si domeniul tehnic unde diversele tipuri sînt în funcţie de cerinţele impuse constructorilor, soluţiile acestora,

materialele utilizate, de performanţele reale precum si de limitele şi imperfecţiunile care caracterizează aparatele realizate. Povestea evoluţiei sale este legată de anii primului război mondial.

— Cineva ar putea să se întrebe de ce discuţia despre nave si aviaţie începe cu evenimente din perioada primului război mon dial. Dar sub aspect tehnic înţelegerea diferitelor arme este mai deplină în condiţia cunoaşterii evoluţiei acestora si a factorilor care au determinat această evoluţie. Sub aspect tactic esenţial este cunoaşterea modului şi a condiţiilor în care luptă un avion de bombardament, un avion torpilor, un cuirasat sau o navă torpilor. Ori, experienţa primului război mondial constituie un laborator tehnic si tactic important si de fapt singura sursă si punct de ple care pentru subiectul dezbătut. Evoluţia tehnică a armelor de după acest război a trebuit să ţină seama de concluziile tactice ale răz boiului, la care s-au adăugat realizările tehnice si concepţiile tac tice noi. Dar verificarea tuturor rezultatelor acestei evoluţii teh- nico-tactice o confirmă tot un război. Şi odată început acest al doilea război mondial, luptele si bătăliile dintr-o anumită perioadă, uneori relativ scurtă oferă o experienţă suficientă pentru modifi cări si salturi în tehnica si tactica militară, superioară oricărei ma nevre militare interbelice. Fără îndoială constructorii de portavioa ne, ofiţerii de stat major şi comandanţi de pe portavioanele ce vor ataca la Pearl Harbor în 1941 vor fi studiat detaliile acţiunii duse de „Furious" la Tondern în 1918, căci între aceste două date nu a mai existat nici un atac cu vreun portavion.

— Cît priveşte evoluţia aviaţiei militare începuturile — aşa cum spuneam mai sus •— sînt tot în spaţiul primului război. Au loc atacuri ale aviaţiei şi bătălii navale, încetul cu încetul războiul naval se transformă într-unul aero-naval. La început hidroavionul folosit cu precădere de britanici, apoi zeppelinele germane pe la mijlocul lui si în final avionul terestru.

— Marile coordonate ale acestei evoluţii sînt: perfecţionarea formelor de bombardament maritim şi ca urmare apariţia avioane lor de bombardament naval, a aviaţiei de torpiloare si a celei de vînătoare îmbarcată, bineînţeles în strînsă legătură cu evoluţia teh nică a avionului.

gut-, aspect tactic se punea problema — aşa cum aţi enun-

tat-o mai sus — a perfecţionării lovirii navelor prin bombarda mentul aviaţiei, în ce constă de fapt problema?

In cazul atacului aerian pe mare este vorba să ţinteşti cu

o bombă lansată dintr-un avion aflat în mişcare rapidă o navă aflată şi ea în mişcare, în plus puţind manevra în voie. Un astfel de atac cere pilotului o instruire specială si o precizie mai avansată decît în cazul

atacului asupra unui obiectiv terestru fix. Nu e un lucru uşor să lansezi de la 5000 metri înălţime, o bombă care să ţintească o navă în timpul navigaţiei sale pe mare, unde apare de mărimea unei bărci.

— Ce s-a făcut în direcţia creşterii preciziei bombardamentului aviaţiei asupra navelor?

— Iniţiativa revine unui american, în 1921, colonelul Billy Mitchel, care — dorind să combată teza invulnerabilităţii cuirasate- lor, susţinînd că odată cu apariţia portavioanelor, primele devin în cel mai bun caz „nişte obiecte decorative" — se hotărăşte să orga nizeze o serie de bombardamente de aviaţie asupra unor nave.

— Convingerea privind ineficacitatea unor astfel de încercări era în vremea aceea atît de puternică încît — mi-amintesc din presa vremii — Secretarul de Stat al Marinei americane declara că avea curajul să se aşeze liniştit într-un fotoliu, pe nava ce urma să fie bombardată din avion de către colonelul Mitchel.

— Nostim. S-au efectuat bombardamente asupra unor vechi nave germane precum torpilorul „G 101", crucişătorul „Frankfurt", submarinul ,,U 117", cuirasatul „Ostfriesland" ca si pe unele nave americane sacrificate. De boala experimentării se contaminează atît francezii cît si englezii. Distrugerea rapidă a navei „Ostfriesland" înclina balanţa de partea colonelului. Adversarii au însă obiecţii: nava fusese serios avariată de tirul artileriei unor cuirasate ameri cane ce făcuseră antrenamente anterioare, ea rămăsese nemişcată pe durata bombardamentului, nu ripostase cu artilerie AA împo triva aviaţiei ce a atacat-o si în sfîrsit nu posedase un echipaj care să fi luptat pentru supravieţuirea ei. în ajutorul celor ce înţeleg viitorul portavionului se aruncă în dispută si amiralul francez Pierre Barjot: „Sîntem martori ai apariţiei unui factor fundamen tal nou în războiul de pe mare, un factor similar ca importanţă, introducerii artileriei pe nave în timpul dinastiei Tudorilor si al -«Invincibilei Armade»". Este disputa din perioada crizei portavio nului, care s-a dus deopotrivă în cîmpul amiralilor, al aviatorilor şi între aceştia. Portavionul a ieşit din criză triumfător, iar expe rimentările au fost folositoare şi din alt punct de vedere. Ele s-au soldat cu rezultate ce au permis stabilirea grosimii punţilor şi bor-

dajelor diferitelor tipuri de nave. La acestea s-au adăugat eforturile pentru realizarea şi perfecţionarea vizoarelor menite să indice şi să delimiteze deplasarea relativă a navei în raport cu aceea a avionului, dînd indicaţii asupra vitezelor acestora si respectiv a rolului pe care îl are vîntul asupra direcţiei avionului.

— Dar timpul de vizare de către pilot în vederea bombardării navei plus timpul de cădere a bombei totalizează o durată sufi cientă ca nava să-şi permită efectuarea manevrelor de schimbare *a* drumului. Acesta este punctul slab al bombardamentului de pe un avion în zborul de la înălţime . . . Desigur va exista o ieşire din acest impas prin atacul în picaj.

— Din punct de vedere tehnic deceniul 1930—1940 *se* face simţit pe planul evoluţiei militare prin progrese remarcabile. Mo toare puternice în stea şi în linie în jur *de* 1000 CP, viteza de 560 km/oră, construcţii complet metalice, acoperiri rigide, dispare trenul de aterizare fix. Germania posedă în a doua jumătate a deceniului forţele aeriene cele mai moderne. Apar numeroase ti puri de avioane de bombardament precum „Heinkel He-III", „Dor- nier Do-17" la nemţi, „Hawker Hart", ,,Handley Page Heyford", „Bristol Blenhein", „Vickers Wellington", „Amstrong-Whitworch Whitley", „Handley-Page Hampden" la englezi, „Amiot 143", „Bloch 200" si „Farman 222" la francezi, „Savoia-Marchetti SM-79" si „Fiat BR 20 Cicogna" la italieni, „Tupolev ANT-6", „Tupolev SB-2" la sovietici. Statele Unite se lansează încă din 1933 cu seria ,,Boeing" punînd în serviciu în 1939 bombardierul greu cvadri- motor „Boeing model 299" cunoscut ca Fortăreaţă Zburătoare B-17, cu variantele B, C, F, G, concepute pentru a opera în grupuri si a lansa covoare de bombe, realizat din blindaje groase, cu motor în stea Wright R-1830 Cyclone cu viteze între 478—520 km/oră, după tip, cu o rază de acţiune pînă la 3960 km si plafon de zbor pînă la 11.277 m, putînd purta bombe cu un total de pînă la 4.000 kg pentru misiuni depărtate — avînd trei turele în coadă si în partea centrală, iar la tipul B 17 G si sub botul avionului — toate armate cu mitraliere Browning MGs, avînd si rezervoare de benzină protejate. A fost urmat de „Boeing B-29" Superfortăreaţă cu 4 motoare Wright R-3350 în stea, cu viteza maximă de 576 km/ oră, raza de acţiune 5228 km, plafon maxim 9700 m, fără armament defensiv, purtând un total de 10.000 kg de bombe precum si „Con solidated B-24 Liberator", un avion cvadrimotor mare şi greu, construit în 1941 prin modificarea lui B-24J, avînd o viteză de 476 km/oră, o rază de acţiune de 3480 km, putînd transporta o încărcătură de 6.000 kg,

avînd la bord 10 mitraliere de 12,7 mm.

87

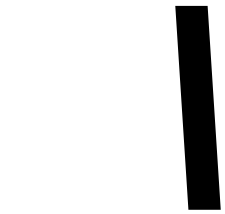

• nosedă bombardierele „Mitsubishi G 4 M" supranumit JaP^{onia} $^{p}{}_{vitez}$ă de 444 km/oră şi o rază de acţiune de 4216 km, ^$^{y}{}_{5}$' mitraliere de 7,7 mm MGs, bombe pînă la 800 kg total, ^{a}M«subislii Ki-21 IV B", cu două motoare tip Mitsubishi Ha 101 de |*450 CP,* cu o viteză de 475 km/oră la 3991 metri, plafon de 10.000 metri, o rază de acţiune de 2160 km şi o bombă de 1.000 kg„ „Kawasaki Ki 32" monomotor Ha-9-II b de 850 CP, cu 450 kg bombe, „Nakajima Ki 49 II B" bimotor PS Nakajima Ha-109 de 1450 CP, cu bombe de 1.000 kg total şi „Kawasaki Ki-48 II" bimotor PS Nakajima Ha-115 cu bombe de 800 kg total, avînd în mod variabil 2—3 mitraliere de 7,7 mm MGs şi l—5 mitraliere de 12,7 mm.

— în discuţia de ieri am amintit de exerciţiile din insulele Kyushu. Astăzi putem înţelege mai bine încercările efectuate acolo. Minoru Genda în memoriile sale scrie: „In cursul manevrelor care avură loc în martie 1941, exerciţiile de lansare a torpilelor şi de bombardament au relevat rate ale loviturilor la ţintă de aproape 100% pentru torpile, 60o/$_{0}$ pentru bombardamentul în picaj şi nu mai de 10% pentru bombardamentul de înălţime, încercările din 23 aprilie la sud de Kyushu — pe nava ţintă «Settsu», în mişcare — s-au soldat cu 4 bombe la ţintă din 9, aruncate de la 3000 metri înălţime. A doua si a treia încercare efectuate în aceeaşi zi se sol dară cu 3 şi 5 bombe la ţintă. Aceste rezultate demonstrau posibi litatea bombardamentului de la înălţime împotriva navelor anco rate la Pearl Harbor, în cazul în care utilizarea avioanelor torpi loare se dovedea imposibilă".

— De aceea încercările de bombardament au constituit preocu parea susţinută a unui număr mare de ofiţeri de stat major, teh nicieni şi piloţi. Bombardamentul de la înălţime avea ca punct de plecare caracteristicile portavioanelor americane. Se ştia că aces tea aveau o punte placată cu metal, groasă de 50—70 mm. Căpi tanul de navă Masami Kojima, de la Centrul de încercări al Arse nalului Armatei, instructor al corpului naval de la Yokosuka ex plică încercările efectuate la Kashima, în estul lacului Kasumi- gawa: „Bombele de 250 kg străpungeau punţile de 50 mm, dar pe cele de 70 mm le străpungeau doar bombele de 500 kg. Trebuia reglat detonatorul de întîrziere pentru ca explozia să aibă loc după traversarea punţii. S-a construit o ţintă pe

poligonul de la Kashima asemănătoare portavionului «Lexington» cu o punte blindată si două etaje de hangare, încercările se efectuau cu bombe de 250 kg şi cu un aparat de luat vederi de mare viteză, pentru determinarea acestei întîrzieri. S-au făcut modificări ale învelişului bombei care suferea deformări. S-a diminuat cu 40o/₀ cantitatea de explozibil,, pînă la 20% din greutatea bombei. S-a accelerat viteza de cădere

cu ajutorul unei fusee pentru a uşura penetrarea prin punţile de zbor. Dar s-au fabricat puţine bombe de acest tip şi nu s-au utilizat în operaţiuni. Cuirasatele aveau grosimea punţilor pînă la 150 mm. Trebuiau deci bombe de 800 kg ce urmau să fie lansate de la 4000 metri altitudine. Deoarece Arsenalul nu putea face atunci astfel de bombe, am propus utilizarea obuzelor navale de 400 mm, adăugîndu-le aripi. Planurile mele au fost acceptate şi producţia lor a început curîncl. încercările au dat rezultate. Bombele lansate de la înălţimea de 2600 metri pătrundeau prin blindajul de 150 mm. Acest tip de bombe a fost folosite la Pearl Harbor împotriva cuirasatelor. Dar stocul de bombe de 400 kg era insuficient şi nu toate avioanele noastre au avut astfel de bombe. Nava «Repulse» a fost scufundată cu bombe normale de 500 kg. In curînd am început producerea bombelor perforante de 1500 kg ce străpungeau blindaje de 25 cm. încercările au dovedit că erau capabile să străpungă blindaje de 27,5 cm. Dar din lipsa bombardierelor capabile să transporte bombe de 800 kg şi de 1500 kg, create de Arsenalul Aeronaval, nu au fost utilizate în operaţii".

— în deceniul 30—40 este pusă în discuţie si ideea bombar damentului în picaj pentru mărirea eficacităţii lovirii navelor.

— Este repusă Sensei sân, deoarece ideea a plecat iniţial de la un *francez* — un medic de marină, Le Burthe, care fusese pilot în anii războiului — şi prin anii 1920 si 1933 au experimentat-o con comitent francezii, americanii si mai apoi nemţii şi japonezii. Intr-o lucrare privind „Aviaţia de bombardament" a inginerului Francais Camille Rougeron, era considerată ca singura metodă eficace pentru bombardamentul pe timp de zi.

— Generalul german Ernst Udet — un as al aviaţiei clin primul război mondial —• director tehnic la Luftwaffe adoptă fără rezerve ideea bombardamentului în picaj si după rezultate pozitive obţi nute în 1933 cu un „Junkers K 47", impulsionează realizarea pri mului avion special pentru picaj, ,,Henschell 123", experimentat în războiul din Spania. După acest început inginerul Pohlman de la uzinele Junkers din Dessau a construit în 1938 avionul mono- motor „Junkers Ju-87" denumit Stuka.

— Ce înseamnă acest cuvînt?

— E o abreviere după Sturz-Kampfflugzer, adică avion de luptă în picaj. Denumirea va deveni generală pentru toate aceste tipuri de avioane.

Pohlman a rezolvat cîteva probleme tehnice dificile care se puneau în cazul zborului în picaj, precum asigu rarea unei viteze aproximativ egale pe timpul celor trei faze de zbor, orizontal, picaj şi redresare, perfecţionarea vizorului pentru

determinarea unghiului de coborîre corect şi declanşarea semiautomată a bombei. El va perfecţiona aparatul în 1940, scoţînd pe poarta uzinei aparatul „Junkers Ju-88", ce va putea lansa în zbor orizontal o încărcătură de bombe de pînă la 1.000 kg şi în picaj două bombe a 250 kg, suspendate în exteriorul fuselajului în poziţie orizontală.

— S-au dovedit Stukas-urile eficiente în *război?*

— Bineînţeles. In perioada aprilie—iulie 1940 au fost scufun date, ca urmare *a* atacurilor în picaj, 26 de nave de război, din care 23 contratorpiloare şi escortoare. Prima navă victimă a Stu- kas-ului este contratorpilorul britanic „Gurkha" de 1850 tone, scu fundat în prima zi a campaniei împotriva Norvegiei — la 8 aprilie 1940 — de către o bombă de 500 kg lansată de pe un „Junkers Ju-87".

— Acest sistem de bombardament a adus, fireşte, în prim plan problema acută a apărării antiaeriene a navelor.

— în 1935 cînd în Mediterana plutea ameninţător spectrul unui conflict anglo-italian, marina britanică pune în şantier două crucişătoare vechi, ,,Coventry" si „Curbew" de 4200 tone si le schimbă tunurile de 152 mm precum şi tuburile lanstorpile, cu piese antiaeriene de 102 mm si cu două afeturi cvadruple de mi tralieră de 13 mm. Acţiunea e continuată în 1939 cu modificări pe alte patru crucişătoare, douăsprezece distrugătoare şi un număr apropiat de escortoare. Dar aceste tunuri antiaeriene de 102 mm se dovedesc eficiente numai la atacul bombardierelor de înălţime

— în zbor orizontal — iar mitralierele de 13 mm total ineficiente la atacul avioanelor Stuka. De aceea s-a recurs la proiectile cu focoase cu acţionare dublă, în timp sau de contact, trase cu tunu rile automate cu mai multe ţevi, patru sau opt dispuse în fascicol

— cunoscutele pompom-uri de 40 mm, cu o cadenţă de tragere de 300—400 lovituri pe minut, realizate de firma Vickers din Anglia în 1937. Ironie a soartei, tocmai nava căreia i se instalează aceste pompom-uri crucişătorul „Southamptom" este scufundat în canalul Siciliei la 10 ianuarie 1941, zi de început pentru duelul pompom-bombardier în picaj. Dar după dezastrul naval din apele Cytherei din 23 mai 1941, unde în bătălia pompom — Stuka, au fost iscufundate şase nave, iar după alta ce a avut loc la cîteva zile cu pierderea a încă trei, se va mări densitatea pompom-

urilor pe puntea navelor, micşorîndu-se calibrul lor, ceea ce a modificat balanţa rezultatelor la atacul Stuka.

— Celelalte naţiuni au urmat Germania în ceea ce priveşte construirea de avioane de acest gen.

90

— Şefii de la Royal Army Force se arată ostili bombarda mentului în picaj şi doar aviaţia manifestă un oarecare interes aces tui nou sistem aşa încît în 1939 ea va dota portavioanele cu eîteva „Blackburn Skua".

— Japonezii sînt în schimb motivaţi si vor construi avioanele „Mitsubishi 98", „Aichi 99" şi „Aichi E 16 A l Zuiun" — „Paul" cu o viteză de 451 km/oră, o rază de acţiune de 966 km, cu 2 tu nuri de 20 mm, o mitralieră de 13,7 mm MG si 2 bombe de 250 kg. Avioanele „Mitsubishi 98" şi „Aichi 99" vor participa la spectacolul din 7 decembrie 1941 dat de amiralul Nagumo la Pearl Harbor sub regia amiralului Yamamoto . . . Avionul „Mitsubishi 98" va fi eroul senzaţionalului dezastru din 10 decembrie 1941, în care vesti tele cuirasate britanice „Repulse" şi „Prince of Wales" se vor aş terne liniştite pe fundul apelor din vecinătatea estică a Peninsulei Malacca.

— Americanii vor poseda si ei eîteva tipuri: „Vought", „Dou- glas SBD Dauntless" cu o viteză de 421 km/oră la versiunea SBD-6, o rază de acţiune de 1480 km, purtînd o încărcătură de 500 kg bombe; este un avion de o precizie si rezistenţă avansată. Ambele tipuri au servit în mare măsură pe portavioanele americane si ale Aliaţilor, avînd un rol hotărîtor în restabilirea echilibrului forţelor aeronavale ale Statelor Unite.

— Ce putem să spunem despre aviaţia torpiloare? Care este destinul acestui tip de avion?

— începînd cu anul 1911 italienii şi apoi englezii încearcă să ataşeze la avioane sau hidroavioane torpilele existente deja în arsenalul marinelor.

— Cînd au apărut pe lume aceste torpile?

— Pe la 1875. La ideea căpitanului de fregată austriac Luppis din portul Fiume — Rijeka de astăzi — un inginer englez Withe- head a construit o torpilă — care sub acţiunea unui motor în aer comprimat -— se autopropulsa cu o viteză de 10 metri pe secundă, parcurgînd o distanţă de peste o mie de metri. Whitehead nu este singurul. Colonelul american John J. Lay construieşte în 1880 o torpilă cu piston mecanic oscilant ce foloseşte presiunea acidului carbonic lichefiat, iar în acelaşi an, W. Scott Sims şi Edison reali zează prima torpilă electrică Sims-Edison. în sfîrşit se poate aminti de căpitanul de fregată american John Adams Howell care reali zează între 1884—1890, o torpilă ce folosea energia acumulată *de* un volant.

Pe la 1895 torpila Howell era considerată superioară celei a lui Whitehead. Şi numele celor preocupaţi de această jucărie pot continua: americanii Ericson şi Berdon, norvegianul Nordenfelt, inginerii de la uzinele germane Schwartzkoph cu vestitele G 7 a

si G 7 e care *vor* duce în anii războiului la cunoscuta „criză a torpilelor". Perfecţionările continuă pe torpila Whitehead, dar siajul produs de gazele evacuate de motorul alternativ propulsor trădează direcţia torpilei oferind posibilitatea navelor să efectueze atît manevre rapide de evitare a impactului cît şi urmărirea submarinului lansator. De aceea nemţii vor introduce în 1924 torpila electrică T-5 cu o viteză de 25 noduri şi o autonomie de 6.000 metri.

— Prima utilizare a torpilelor ne revine însă tot nouă japo nezilor care *le* vom folosi în luptele navale de la Port-Arthur din 8 februarie 1904 şi de la Tsushima din 26 mai 1905 împotriva cuirasatelor ruseşti „Suvorov" si „Borodino".

— Americanii vor poseda ,,B-25" intrat în serviciu în semes trul II 1940, „B-26" în 1941, cu o viteză ele 450 km/oră, rază de acţiune de 2413 km, respectiv 1770 km, al doilea tip ducînd o torpilă tip G sau bombe pînă la 2.000 kg, tipul „Douglas T B D—I Devastator" cu o viteză de 362 km/oră, o rază de acţiune de 1586 km, avînd o mitralieră de 7,7 mm MG şi una de 12,7 mm MG purtînd o torpilă de 453 kg, tip înlocuit cu „Grumman T. G. F. Avenger", apoi T B F-1 cu o viteză de 435 km/oră si o rază de acţiune de 1954 km. De asemenea mai aveau hidroavioanele torpiloare „Fairey Swordfish" de tip mai vechi, cunoştinţa mai veche „Consolidated P B Y Cătălina" şi „P B, Y Cornado" americane şi „Short Sunder- land" britanice afectate marinei, foarte utile, efectuînd acţiuni stră lucite pentru anihilarea ameninţării submarinelor. Deşi rolul lor nu a fost întotdeauna deosebit, ele au jucat în anumite situaţii, de loc un rol secundar. Să nu uităm că hiclrbavionul torpilor bimotor „Cătălina" •— cu mare rază de acţiune — echipat cu două torpile, a fost folosit pentru regăsirea navei „Bismark" a cărui contact fusese pierdut la 25 mai 1941. Iar la 3 iunie 1943 — să nu uităm iarăşi — tot un „Cătălina" a dat alerta, descoperind în largul Micl- way-ului Armada japoneză, despre care vom discuta peste cîteva zile.

— Ideea avionului torpilor în dotarea portavioanelor a inte resat în mod deosebit marina japoneză. Bazaţi pe proiectarea şi construirea unor motoare cu o putere de 4—5 ori mai mare decît acelea realizate în anul 1919, la sfîrsitul deceniului patru, noi japo nezii vom poseda motorul Kinsei de aproximativ 900 CP ce va fi montat pe avioanele torpiloare „Nakajima 96" cu o viteză de 250 km/oră la suprafaţa apei. Acestea vor fi armate cu o torpilă de 609 mm, realizată de contraamiralul Kishimoto împreună cu căpitanul de

corvetă Asakuma, superioară din punct de vedere tehnic şi tactic celei americane de 533 mm, prin aceea că închidea în conul de luptă 500 kg explozibil faţă de 300 kg a celei ameri-

cane. Era propulsată cu oxigen şi nu cu aer, nelăsînd pe timpul deplasării în apă nici o urmă de siaj, care ar fi permis navei ţintă să-şi modifice drumul. Pe parcursul războiului se vor adăuga tipurile' „Aichi D 3 A" — „Val", „.Nakajima B 5 N" şi „Nakajima B 6 N Tenzan" „Jil" cu o viteză de 481 km/oră, o rază de acţiune de 3576 km, avînd o mitralieră de 13 mm, una de 7,9 mm MG şi o torpilă de 816 kg sau 6 bombe a 100 kg. Ca şi italienii, noi japonezii am rezolvat si dificultăţile tehnice care survin odată cu creşterea vitezelor bombardierelor în picaj spre 350—450 km/oră, precum instabilitatea direcţiei torpilei pe parcursul traiectoriei la viteze de 100 m/sec, deteriorarea giroscoapelor la şocuri, unele abateri sub formă de sinuozităţi de la traiectoria de zbor a avionului, estimarea dificilă de către pilot a distanţei pînă la ţintă. •— Dar văd Sensei sân că lecturile v-au îmbogăţit şi cunoştinţele tehnice.

— Sînt cu totul generale şi spre exemplu, problema ultimă a estimării distanţei pînă la ţintă mi-e cu totul străină.

— Iată ce implicaţii are această din urmă dificultate: la 400 km/oră, o mie de metri cu avionul se parcurg în aproximativ 10 secunde. O ezitare de o secundă la lansarea torpilei poate în semna o lansare întîrziată, lipsită de timpul necesar de stabilizare a acesteia în timpul imersiei şi deci trecerea torpilei sub chila navei; invers o lansare timpurie este însoţită de pericolul de a nu ajunge la navă. Pentru a înţelege si mai bine situaţia, să com parăm torpilarea unei nave de către un avion, cu bombardarea aceleiaşi nave de către un alt avion în picaj, presupunînd că ambele au lansat încărcăturile în acelaşi moment, fiecare la 600 metri de ţintă. Avionul torpilor a lansat torpila în zborul său puţin planat la suprafaţa apei si pentru a parcurge cei 600 de metri în imersie torpila are nevoie de 30 secunde, în timp de bomba lansată de avion parcurge aceeaşi distanţă în 4 secunde. In timp ce torpila merge cu 20 metri pe secundă, bomba cade cu 150 m/sec, de unde reiese că apa opune o rezistenţă de opt ori mai mare ca aerul. Dar important e că în cele 30 de secunde de deplasare a torpilei în imersie, nava mai poate face o manevră prin care să evite impactul. Dacă la aceasta se mai adaugă si lipsa de antrenament a pilotului de pe avionul torpilor în aprecierea momentului lansării torpilei. . .

Pentru a se putea obţine o eficacitate maximă în torpilarea navelor americane la Pearl Harbor, am amintit aseară de macheta acestui port, reprodusă la Kagoshima în insula Kyushu.

Problema care se punea la antrenamentele de acolo consta în a reuşi lansarea din avioane a torpilelor, în aşa fel încît acestea să lovească navele din apele de mică adîncime — de 14 metri —

cît erau cele din Pearl Harbor, evitîndu-se împotmolirea lor în nămol, aşa cum s-a întîmplat la începutul exerciţiilor. Avioanele se ridicau de pe mai multe aerodromuri, se aliniau în formaţie deasupra colinelor din mijlocul insulei, apoi se lansau sub un anumit unghi către una din văi, şi deodată virînd brusc spre ţărm ieşeau înspre ocean la zece metri deasupra valurilor, unde îşi făceau reglajele şi lansau torpilele. Din cauză că acestea erau în curs de fabricaţie în uzinele de armament, se foloseau bombe obişnuite. Exerciţiile s-au repetat zilnic, necontenit cu cei peste 100 piloţi, pînă cînd lansările intrară în reflex.

— De fapt Florin sân, aici în cazul avionului torpilor are loc o extindere a utilizării torpilei existentă în dotarea navelor de suprafaţă.

— Tot aşa ca şi submarinele, care o au ca armă standard. —- Desigur, dar subiectul privind submarinele îl vom dezvolta

după o scurtă prezentare a aviaţiei de vînătoare. Mi se pare că aceasta e ordinea în discuţia noastră.

— Exact. S.U.A. începe războiul în 1941 cu tipul „Curtis P-40", solid, cu mare viteză în picaj dar care se va dovedi inutili zabil, depăşit. De aceea va construi tipul Republic-47 „Thunder- bolt", monoplan cu un motor în stea avînd o viteză de 663 km/oră -— la versiunea B atingînd 752 km/oră — o rază de acţiune de 1.000 km, rezervoare de benzină largabile, fiind înarmat cu 6 sau 8 mitraliere de 12/7 mm, purtînd o încărcătură mare de bombe sau rachete. A urmat tipul North American P-51 „Mustang" de concepţie clasică, cu motor Allison, ulterior schimbat cu motorul Therlin — construit de Packard — cu performanţe deosebite: mo delul A cu 627 km/oră, C cu 706 km/oră si H cu 783 km/oră, raza de acţiune crescînd de la 734 km la 1600 km, iar plafonul fiind la cele trei tipuri de 9555 m, 12.770 m si respectiv 12.800 m. Erau armate cu 6 mitraliere de 12,7 mm, purtînd mai mult de 2 bombe de 500 kg sau rachete. Ele vor însoţi Fortăreţele Zburătoare în acţiunile de luptă. Cel mai bun tip de avion de vînătoare american se va dovedi Lockheed P-38 „Lightning" armat cu un tun, 4 mitra liere, mai multe bombe şi rachete de ultimul model.

Marina va poseda tipul Grumman F 4 F „Wildcat" apărut în 1940, cu 530 km/oră, rază de acţiune 1.300 km, avînd 4 mitraliere de 12,7 mm. El va fi

înlocuit în 1942 cu Grumman F 6 F „Hellcat", mai puternic decît precedentul, avînd 603 km/oră, 1753 km rază de acţiune si 6 mitraliere de 12,7 mm. Folosit âtît ca avion de vînătoare cît si ca avion de asalt, tipul Vought F 4 U „Corsair" este cel mai bun aparat pentru portavioane. *Zboară* cu o viteză de

717 km/oră, iar în versiunea F 4 U-4 depăşeşte orice avion japonez de acelaşi tip.

— Japonia posedă ca avioane de vânătoare terestre, tipurile din seria Kawasaki şi anume Ki-61 Hien „Tony" cu o viteză de 560 km/oră, o rază de acţiune de 1.900 km, 2 tunuri de 20 mm MK, 2 mitraliere de 12,7 mm MG, tipul „Nick" avînd un tun de 37 mm şi 2 de 20 mm, „Randy" cu un tun de 57 mm, 2 de 20 mm, restul caracteristicilor fiind apropiate cu prima versiune. Mai au seria Nakajima si anume Ki-43 Hayabysa „Oscar", Ki-84 Hayate „Frank", asemănătoare tipului american „Hellcat", cu 625 km/oră, o rază de acţiune de 2.922 km, armat cu 2 tunuri de 20 mm, 2 mitraliere de 12,7 mm şi 2 bombe de 237 kg.

Pentru marină posedă vestitul Mitsubishi A 6 M „Zero" sau „Zeke", datorat inginerului în aeronautică Jiro Horikoshi, constructor la uzina ce dă numele aparatului. Este folosit pe portavioane, în memoriile sale căpitanul de fregată Minoru Genda — ofiţer de Stat Major al Flotei 1-a aeriene va scrie: „avionul *«Zero»* deja utilizat în China, era cel mai bun avion de vînătoare al timpului si într-adevăr puteam conta pe el. Haya avea obiceiul să spună: «avionul nostru poate să se opună uşor la trei avioane de vînătoare inamice». Eu însumi — pe cînd ocupasem postul de ataşat naval adjunct la Londra •— am pilotat aparate de vînătoare englezeşti, americane, franceze si germane şi eu nu le-am considerat apte să *se* opună celor din serviciul Marinei noastre, în plus experienţa mea servise la îmbunătăţirea avionului nostru si eu eram convins că antrenamentul piloţilor noştri era unul dintre cele mai bune din lume".

L-am citat pe Minoru Genda numai pentru că putea compara aparatul „Zero" cu tipurile similare, dar e suficient să menţionez că avionul nostru era primul din lume din această categorie, echipat cu rezervoare suplimentare de carburant, că depăşea toate caracteristicile avioanelor cu care se întîlnea în luptă, rămînînd — aşa cum o recunoaşte Christopher Chant în lucrarea sa „Forţele aeriene", „un redutabil adversar pînă la sfîrşitul războiului". Avea o viteză de 565 km/oră, o rază de acţiune de 1.931 km, avînd armament ca si tipul „Tony" descris mai sus. în ciuda afirmaţiei lui Chant va ceda locul în septembrie 1943 omologului american „Hellcat".

La începutul anului 1945 vor apare tipurile Nakajima C 6 N l Saiun „Myrt" şi Yokosuka PI — Y l Ginja „Frances" folosite de piloţii kamikaze. Primul cu o viteză de 611 km/oră, 5323 km rază de acţiune si o mitralieră de 7,9 mm MG,

al doilea cu 55 km/oră, 2.600 km rază de acţiune, un tun de 20 mm MK, o mitralieră de 12,7 mm MG. Fiecare va poseda cîte o bombă de 856 kg.

— Radar-ul va permite apariţia avioanelor de bombardament pe timp de noapte, reprezentate la nemţi prin „Messerschmitt Bf 110 G", „Junkers Ju 88 G 6", „Dornier Do 217 N", „Heinkel He 219-A Uhu" şi la americani prin tipurile Bristol „Beaufighter" cu o viteză de 515 km/oră si o rază de acţiune de 2.380 km, avînd 4 tunuri de 20 mm MG, 6 mitraliere de 7,7 mm MGs, o torpilă de 965 kg sau 748 kg, 2 bombe de 113 kg sau rachete, urmat de Havilland „Mosquito" MK XVIII, cu 612 km/oră la 4.000 metri înălţime, cu o rază de acţiune de 2.000 km, avînd un tun de 57 mm tip Molins, 4 mitraliere de 7,7 mm MKs, 2 bombe de 250 kg sau 8 rachete.

înainte de război circula în Occident ideea că urmare a unei subalimentaţii îndelungate precum şi avitaminozei C, japonezii au o lipsă de acuitate vizuală. Statisticile veneau să susţină această opinie, evidenţiind faptul că 40o/$_0$ dintre japonezi purtau ochelari. Intelligence Service mersese mai departe susţiiiînd că piloţii japonezi sînt în inferioritate faţă de cei englezi în luptele de după apusul soarelui. Se miza de aceea pe victorii sigure în luptele de noapte. Dar în bătălia din 2 august 1942 din insulele Solomon cît şi în aceea din 11 februarie 1943 s-a constatat că piloţii japonezi vedeau la apusul soarelui tot atît de bine ca radar-urile epocii.

— Şi în sfîrsit submarinul, a cărui armă redutabilă, este tor pila — considerată la un moment dat *ca* cea mai distrugătoare armă navală.

—• Apărut la începutul secolului, submarinul a fost folosit încă din timpul primului război.

— Ei bine, poate fi găsit ca arhetip în schiţele de proiect ale lui Leonardo Da Vinci, sau anticipat strălucit în „,20.000 de leghe sub mări" a lui Jules Verne. Prima întruchipare reală cunoscută însă este „butoiul" olandezului Cornellius Van Drebwell (1620), reluată de americanul David Dushnell (1766). Sînt numeroase nu mele care trebuie citate pentru a reconstitui întregul lanţ al celor ce au jucat un rol în apariţia acestui tip de navă: Niconov, Robert Fulton, Wilhelm Bauer, Henley, L D. Alexandrovski, Djevetki, Tuck, pentru ca să ajungem la John Holland cu submarinele sale bazate pe motorul cu ardere internă realizat în 1892 de inginerul german Rudolf Diesel, dispărut misterios în toamna anului 1913 de pe bordul unei nave ce-1 ducea în Anglia, unde urma să abor deze probleme legate direct de viitorul acestor nave.

— Şi numele sînt încă numeroase: L B. Petit, Lodwer Phillips, suedezul Nordenfelt, Romazotti si mulţi alţii.

— Apoi începe construcţia submarinelor militare. S.U.A. în 1893, Franţa în 1899, Anglia şi Italia în 1902, Germania si Rusia

în 1904. In orice caz în 1914 sînt consemnate 371 de submarine din care Franţa posedă 89, Anglia 87, S.U.A. 39, Rusia 37, Germania 36, Italia 20 şi Japonia 15. Germania va construi — sub auspiciile amiralului von Pohl, promotorul primului război submarin german — vestitele U, UB şi UC-uri, primele două tipuri fiind destinate acţiunilor operative, deosebirea fiind doar în numărul de torpile — 12 la tipul U, 6 la tipul UB, tipul UC fiind destinat pentru plantarea cîmpurilor de mine marine.

— Sînt mai multe feluri de submarine?

— în funcţie de întinderea spaţiului în care operează subma rinele pot fi: mari, cu un deplasament de peste 1.000 tone, acţio- nînd în oceane, sau în zona litoralului oceanic inamic, mijlocii, cu un deplasament între 500—1.000 tone si acţionînd în zone mai restrînse, mici, cu un deplasament pînă la 500 tone, acţionînd pe funduri mici şi în apropierea bazelor maritime şi în sfîrsit pitice sau vedete submarine, pentru atacul şi distrugerea navelor aflate în radă sau port.

în cadrul acestor tipuri pot exista încă trei categorii: submarine torpiloare, ce dispun de aparate lanstorpilă variind ca număr, 2—4 la tipurile mici, 4—8 la cele mijlocii, 6—12 la tipurile mari si 2—10 torpile de rezervă la fiecare în parte; submarine torpiloare puitoare, avînd instalaţii de lansare a torpilelor şi minelor atît la suprafaţă cît şi în imersiune, avînd ca misiuni lansarea minelor pe căile de manevră a navelor inamice, după care acţionează ca torpiloare; în sfîrsit submarinele cu destinaţie specială: de cercetare, de debarcare sau de transport, destinate să asigure aprovizionarea submarinelor torpiloare, ce acţionează la mari distanţe de bazele lor precum si transportul de oameni, armament si materiale, spre exemplu în bazele blocate de inamic. E lung periplul submarinului şi a implicaţiilor sale. Desigur vom „survola" perioada primului război mondial fără a omite o concluzie si un bilanţ. Submarinul s-a dovedit pe parcursul celor cinci ani o armă redutabilă. Bilanţul pe care îl oferă războiul submarin purtat de Germania împotriva navelor de suprafaţă ale Angliei si aliaţilor săi arată că tonajul navelor scufundate de submarine e superior celor scufundate prin acţiunile navelor de suprafaţă sau datorită cîmpurilor de mine. Dacă raportăm valoarea pierderilor Aliaţilor datorită submarinelor germane la valoarea submarinelor pierdute de germani, raportul este de 100 la 1. De aceea imediat după război toate puterile maritime pun în lucru în şantiere submarine. In 1939 toate aceste puteri posedau peste 600 de submarine.

Spre deosebire de Germania care se baza pe submarin ca armă principală de atac, celelalte puteri cu vechi tradiţii şi potenţial

naval printre care şi Japonia subordonau submarinul acţiunilor întregii flote, rezervîndu-i acestuia doar misiuni de cercetare marină şi de colaborare simultană cu navele de suprafaţă, în acţiunile desfăşurate de acestea. Un exemplu grăitor este însăşi atacul de la Pe'arl Harbor, unde submarinele clasice japoneze au avut doar rolul de a transporta submarinele pitice, care urmau să atace navele din port.

— Şi de fapt ce sînt aceste submarine pitice?

— în istoria torpilei a existat un moment cînd italienii au realizat pentru acţiunile contra navelor, torpilele conduse de oa meni — TCO — un mijloc submarin de transport, cu torpilă^ în ambele sensuri (dus-întors). Era prin anii primului război mondial cînd doi ingineri mecanici din marina de război italiana au con struit submarinele pitice tip SLC, — Siluro a Lenta Corso şi tip SSB — Siluro Sân Bartolomeo, cu o lungime de 6,7 m, un dia metru de circa jumătate de metru, propulsate de două elici acţio nate de un electromotor. Submarinele pitice erau dirijate de un echipaj format din doi marinari: în faţă pilotul avînd la tabloul de bord, un ceas-compas, un manometru şi un ampermetru, se cundul în spate putînd dubla comenzile la nevoie. Erau protejaţi de costume uşoare de scafandru, avînd tuburi de oxigen si măşti de protecţie. Submarinul se deplasa cu o viteză de trei noduri, se__ putea scufunda pînă la 4 m adîncime, avea o autonomie de navi gaţie de sase ore si după propulsarea torpilei se puteau întoarce la submarinele-mamă.

Aceste TCO-uri aveau o încărcătură mare de explozibil si italienii au scufundat în 1918, cu aceste submarine pitice, nava de linie „Viribus Unitis", iar în al doilea război mondial, cu toate eşecurile din anul 1940 din portul Alexandria cu submarinele „Iride" şi „Gondar" si din Gibraltar cu submarinul „Scira", TCO reuşesc să scufunde în 1941 trei mari petroliere, un cargobot încărcat cu muniţii şi navele de linie „Valiant" si „Queen Elisabeth".

După italieni, în 1942 englezii şi japonezii vor construi şi ei submarine pitice care nu se deosebeau prea mult de cele italiene.

— Japonezii însă vor modifica tactica utilizării lor, folosind submarinul pitic numai într-un sens, fapt pentru care au fost denumite „torpile vii" •— aşa-numitele kaiten. Pentru oamenii care dirijau torpila spre nava ţintă nu mai exista întoarcere, aceş tia dispărînd pulverizaţi în explozia înfiorătoare menită să ducă în adîncuri şi alte, multe alte vieţi omeneşti.

Şi care era situaţia submarinelor la începutul celui de al doilea război mondial?

— în preajma lui, S.U.A. vor avea 112 unităţi operative noi, construite în perioada 1930—1938 şi încă 70 în diferite stadii de execuţie, cu deplasamente între 1200—1500 tone, cu viteze de de plasare la suprafaţă de 20 noduri, cu o viteză în imersie de 8-—9 no duri şi dotate cu 8—10 tuburi lanstorpile; din acestea o parte o constituie grupul submarinelor oceanice de 2.700 tone. De ase menea mai existau 40 submarine de tipul S de 920 tone din pe rioada 1920—1925 şi 30 de unităţi de tip Holland din perioada 1916—1918. Dar fiecare şantier naval american lucra intens reu şind să pună la apă două submarine pe an, astfel încît S.U.A. a participat de-a lungul războiului cu aproximativ 315 submarine, din care în Pacific aproximativ 50 unităţi vor opera permanent.

De cealaltă parte Japonia poseda 68 unităţi operative, apar-ţinînd tipurilor „Ro" de coastă, cu un deplasament de 700—1000 tone, „1-21", plantatoare de mine de 1000 tone, „1-16" submarine purtătoare de submarine pitice de 2100—2200 tone şi „1-1", „1-7", 1400—2200 tone. Dar în cursul războiului Japonia va mai construi 114 submarine, din care unele tipuri noi precum „1-13" submarine purtătoare de aviaţie, „1-351" submarine tancuri de combustibil, „HA-101", ,,1-361" şi „1-371" submarine de transport, cu deplasamente cuprinse între 360—1600 tone si bineînţeles cîteva submarine pitice.

Din cele 287 de unităţi operative ale U.R.S.S., în Oceanul Pacific vor fi repartizate 87 submarine.

— Din acest periplu fac parte si sistemele de apărare împo triva submarinului.

— Apariţia si acţiunile de luptă purtate de submarin au deter minat crearea unui sistem tehnic şi tactic de apărare antisubmarină. Preocupările încep încă din timpul primului război mondial: la început se instalează microfoane sub coca navelor, rezultatele fiind minore, deoarece celelalte tipuri de nave difuzează zgomote simi lare, apoi s-a început dresura focilor şi pescăruşilor care urmau să indice periscopul, respectiv submarinul, dar nici această încercare nu reuşeşte; în sfîrşit s-a recurs la barajele de mine, grenadele antisubmarine, torpila si convoierea navelor comerciale si escor tarea lor cu nave de *război* care s-au dovedit mai eficace. A existat pînă la urmă un aparat pentru detectarea hidroacustică a subma rinelor, datorat cuplului americano-francez Dubiller—Tissot. Pa ralel s-au înarmat navele comerciale cu tunuri de calibru mic si mijlociu. La acestea s-au adăugat mijloacele scoase la lumină de cel de al doilea război mondial: apariţia unui nou tip de navă — vânătorul de submarine destinat exclusiv pentru căutarea şi distru-

gerea submarinelor. Apoi au apărut navele si convoaiele capcană, compuse din cîteva nave comerciale armate cu artilerie puternică si tuburi lanstorpile mascate, avînd aspectul exterior de nave paşnice care atrăgeau submarinele ce ieşeau la suprafaţă pentru atac şi asupra cărora acestea abăteau un foc de artilerie din care nu mai exista nici o şansă de scăpare. Mai trebuie adăugate lansatoarele de bombe de adîncime, aruncătoarele de mine cu reacţie cu mai multe ţevi. împotriva torpilelor acustice care goneau, după lansare, spre elicele navei ţintă a apărut foxer-ul — de la englezescul fox = vulpe •— care remorcate de nave, atrăgeau torpilele printr-un puternic zgomot artificial. De asemenea radarul încă o armă care a obligat submarinele să stea cît mai mult timp în imersiune, deoarece odată aflate la suprafaţa apei erau detectate de radiolocatoarele cu care erau dotate avioanele antisubmarine şi puteau fi lovite.

•—• Iar toată această întărire a capacităţii de luptă antisub-marină a reconsiderat în bună parte caracteristicile tehnico-tactice de bază a tipurilor noi de submarine ca: durata imersiunii, imersiunea maximă, viteza în irnersiune, raza sa de acţiune. Astfel in timpul celui de al doilea război mondial submarinele puteau naviga la 200—300 metri adîncime faţă de 30 metri în 1914 şi 80 metri în 1918.

— în aceste condiţii submarinul devine o armă puternică a flotelor militare. Astfel flota de submarine americană a scufundat 250 de nave militare, din care 26 submarine şi 1152 nave comer ciale cu un tonaj total de 5 milioane tone, pierzînd 54 submarine. în ultima parte a războiului principala ţintă a submarinelor ameri cane erau petrolierele japoneze.

în schimb submarinele japoneze au scufundat numai 147 de nave militare si comerciale, pierzînd 30 submarine.

— într-adevăr istoriografia militară americană pune în evi denţă victoriile flotei militare de submarine din Pacific, care lan- sînd 14.730 de torpile au scufundat 1152 nave japoneze. Dar se omite un lucru si anume că marina japoneză nu poseda apărare antisubmarină. Navele noastre navigau în plin război ca în timp de pace. Cargourile şi navele de suprafaţă străbăteau mările fără escortă si nu e de mirare că submarinele americane au realizat o astfel de performanţă, deoarece atacau navele noastre fără a se aştepta la vreo ripostă. De-abia pe la sfîrsitul anului 1943 a început să se aplice si navelor noastre regimul de escortă. Aşa încît dacă e să vorbim drept victoriile marinei americane — dacă se poate folosi un astfel de cuvînt — sînt de fapt un cadou gratuit oferit de flota noastră...

— Să recapitulăm acum, în încheierea discuţiei noastre — care s-a

prelungit de-acum, vedeţi e tîrziu — forţele armate ale celor două părţi.

— ... ale zeului Hachiman, al războiului.

•— Hachiman? După cîte îmi amintesc acest zeu a fost creat prin divinizarea împăratului Japoniei Ojin-tenno care a domnit între 201—310.

•— Da, şi căruia i s-au ridicat templele Iwashimizu-Hachiman-gu de lîngă Kyoto şi Isurugaoka-Hachiman-gu de la Kamakura si încă altele. Dar să revenim.

Japonia va poseda în momentul începerii războiului ca forţe terestre 55 divizii, din care 27 divizii angajate în China.. .

— ... pentru „lichidarea incidentului chinez", cum era enun ţat războiul purtat acolo, de propaganda vremii. ..

—- ... 23 divizii în faţa frontierei sovietice din Manciuria . . .

— ... armata japoneză va fi constrînsă să-şi blocheze aceste trupe la graniţele Uniunii Sovietice care menţinea acolo peste două milioane de soldaţi. . .

— ... şi 12 divizii pregătite pentru invaziile din Malayesia, Tailanda, Birmania, Filipine şi tot roiul de arhipelaguri ale Paci ficului . . .

Marina va fi reprezentată prin 10 portavioane, 10 cuirasate, 36 crucişătoare •— din care 50% grele, 50% uşoare — 118 distrugătoare, 63 submarine si o marină comercială de 9 milioane tone pentru a satisface atît necesităţile economice cît şi operaţiile militare.

Aviaţia japoneză va avea pregătite 4000 de avioane cu piloţi bine antrenaţi pentru diferite misiuni ofensive si defensive.

—• De „cealaltă parte a colinei" ca să folosesc expresia căpitanului Liddel Hart, americanii aveau la 22 iunie 1941 ... ca forţe terestre 5 divizii cu un total de 188.500 oameni — iar după mărturisirea lui Eisenhower numai 145.446 soldaţi şi ofiţeri la 21 februarie 1942 — în acestea fiind incluşi şi filipinezii dispersaţi în Alaska, Aleutine, Filipine, Hawaii si Australia; ca forţe maritime 2 flote, compuse din 12 cuirasate, 3 portavioane — cu 220 avioane — 28 crucişătoare, 83 distrugătoare, 50 submarine. Mai existau trupe de infanterie marină şi trupe de pază totalizînd vreo trei divizii. Aviaţa terestră, vreo 450 de avioane dispersate pe zeci de aerodromuri.

— La acestea se mai adaugă 3 crucişătoare, sase distrugătoare şi 12 submarine ale flotei olandeze.

— Desigur că pe continent trebuie considerate forţele chineze şi cele engleze, ultimele compuse din aşa-numitele Chindits, uni tăţi mixte cuprinzînd ostaşi britanici, australieni şi indieni.

Dar toate acestea, după cum se vede în inferioritate faţă de cele

japoneze.

— Ceea ce 1-a făcut pe Mac Arthur să afirme •— prin semes trul unu din 1942 — că participa la un „război de lefteri", ce se rezumau la operaţii „lans-pietre" . . .

Am început discuţia mai tîrziu, pentru că pe canalul 5 al postului de televiziune din Beijing, la ora 19 se transmitea un film reportaj despre Tibet. Zburasem cu avionul pe la marginea vestică a acestei provincii chineze şi undeva într-un colţ al inimii vibra o fibră după Lhasa, cu palatul Potala de 178 metri înălţime şi templul Dazhao, acoperit cu plăci aurite . . . Tot ce mai ştiam despre Tibet provenea din cîteva cărţi si un foarte bun reportaj, publicat de revista franceză „Regards", prin anii 1950—53. Acum urmăream, împreună cu Sensei, imaginile color care ne purtau pe un podiş ridicat aproape de cer, înconjurat de munţi semeţi, învăluiţi de un amestec de nori albi, albaştri, vineţi, un peisaj aspru, sfi-chiuit permanent de un vînt ascuţit, dar nu lipsit de verdeaţa unei flore bogate, culorile vii ale multor specii de flori si de trilul vesel al păsărelelor.

Ne-am despărţit după douăzeci de minute de voiaj prin cel mai captivant dintre locurile de pe glob ce mi-au fost oferite pe calea micului ecran . . .

Capitolul 4 **FORGET IT!**

„Mai încet puştiule; avem timp să ajungem la Pearl Harboi ca să fim omorîţi". Colonelul D. C. Emerson către aspirantul Malcolm, ce sofa grăbit spre port. după atac. Walter Lord: ,,Pearl Harbor'

Ed. Politică, Bucureşti, 1970, pag. 172.

Hawaii.. .

Toponim derivat parcă din numele unui instrument muzical. Căci pînă la război ecourile despre acest arhipelag îndepărtat rezonau în lumea europeană, mai întîi, prin melodiile cu accent exotic, venite pe calea undelor dintr-un nicăieri, cîntate — se spunea — la hawaiiană. Coloana sonoră — stimulînd zestrea de fantezie de care dispuneai — îşi alipea şi una plăsmuită, cu reprezentări ale unui tărîm veşnic însorit, o lume vieţuind într-o natură copleşită de o vegetaţie luxuriantă, un colţ de rai, paradis al dolce far nientelui sutelor de maharajahi plictisiţi, artiste de cinema încîntătoare, magnaţi opulenţi, prinţese răsfăţate, mandarini osteniţi în trîndăvie, miss-univers-uri superbe, ex-regi costelivi si amante preţioase, cu toţii veniţi să se mistuie în jarul unor vacanţe dionisiace si onirice ...

încercările de a îndepărta vălul de mister ce învăluia această Arcadie ispititoare se loveau de obstacole redutabile. Pentru european buricul Pacificului rămînea total în afara suprafeţei sale de interes. Distanţa

respectabilă si de continentul american îngusta accesul în arhipelag, astfel încît literatura se dovedeşte parcimonioasă asupra acestui.subiect. Răscolind prin memorie vei găsi amintirea notelor de voiaj din toamna anului 1866 cu care s-a făcut celebru tînărul scriitor Samuel L. Clemens pe numele mai cunoscut de Mark Twain. Şi găsindu-le ascunse undeva într-un raft, vei putea citi de pildă: „Pe întreg globul pămîntesc nu există nici o ţară care să aibă în ochii mei asemenea atracţie adîncă si încîntătoare ca acest arhipelag. Nici o altă ţară nu ar fi putut să-mi stăpînească cu atîta patimă gîndurile, atît în vis, cît şi aievea ... In permanenţă simt aroma ei, văd strălucirea mării ei, inundată

de razele soarelui, aud zgomotul fluxului mării, văd stîncile ei înfloritoare, cascadele ei minunate, palmierii ce dormitează pe litoral şi piscurile ei înzepezite, ce parcă plutesc în nori...". Pentru cei'mulţi Hawaii se ambiţionează să rămînă claustrat, în sine, un ţărm înconjurat de un şanţ de apă lat de cîteva mii de kilometri si de o aureolă de legendă şi mit. Tot ce rămîne real si perceptibil din şi despre Hawaii e numele său fermecător, amintit în egală măsură la recepţiile oficiale sau cocktailurile de tot felul ca şi în recitalurile dizeuzelor din dancingurile de pretutindeni.

Pînă într-o zi, cînd hawaiienele au amuţit, căci undeva pe Oahu, japonezii au început un spectacol cu totul insolit, sub auspiciile zeului Hachiman al războiului. De atunci, din ziua de 7 decembrie 1941 s-au scris sute de cărţi despre Hawaii, s-au publicat hărţi cu detaliile Pearl Harbor-ului si fotografii de avioane pustiitoare si nave pustiite, de eroi si victime. Se ştie acum foarte puţin în plus despre Hawaii în sine, dar legenda s-a spulberat, numele său a fost demitizat. Cuvântul Hawaii — cu toată aura sa veche — va trezi o imagine de război, atacul japonez din iarna anului 1941. întotdeauna vei încerca un sentiment straniu de reprobare şi părere de rău, ca atunci cînd ţi se dărîmă un crez în cineva scump, cînd ţi se clinteşte o convingere fermă ce ţi-a dominat fiinţa timp îndelungat, sau cînd la o imagine frumoasă si senină pe care o aveai despre un colţ de lume fixat puternic pe circomvoluţiuni, cineva a ţinut cu osîrdie să-ţi pună sub ochi o alta monstruoasă şi cutremurătoare. Vei mai auzi hawaiienele. Dar dacă sub ecoul muzicii lor vei rezona o clipă ca în trecut, totul îţi va apărea nedesluşit, confuz, precum un vis trăit într-o viaţă anterioară.

Pe planisferă găseşti în mijlocul părţii de Nord *a* Pacificului nişte puncte însemnate invariabil: ins. Hawaii. Geografi, studioşi şi călători norocoşi ne spun că acolo sînt peste 20 de insule, înşirate pe o distanţă de 25000 km, cu o suprafaţă de 16.600 km^2. Hawaii, cea mai mare — 10.500 km^2, — cea mai sudică — 19° latitudine nordică —, posedă cel mai înalt munte din tot Oceanul, Mauna-

Kea, Muntele Alb, de 4214 m, urmat de Mauna-Loa, Muntele Lung, de 4168 m, primul un vulcan stins, al doilea zguduind insula la 3—4 ani cu erupţiile sale terifiante şi distrugătoare.

Deşi situat în zona tropicală arhipelagul — sub influenţa curentului oceanic californian şi a vînturilor care bat în regiune — se bucură de o climă blîndă -— iarna minimum +18°C, vara maximum + 27°C. Vegetaţia tropicală domină peisajul — cocotierul, pendamusul, portocalul, bananierul, hibiscusul — floarea oficială a statului Hawaii — ananasul, curmalul, arborele de pîine, alliga-torul, Persea Gratissima, în limba localnicilor dui-dui, un arbore

cu fructe gustoase asemeni prunelor, din care se extrage un ulei superior calitativ celui de măsline, macadamia mu provenind din Australia şi arborele de pepene, Carica Papaya, cu ciorchini de pînă la 8 kg, fructele avînd gust de pepene. Solurile fertile, favorizează culturile de trestie de zahăr, grîu, orez, cafea, tutun, toate laolaltă constituind baza economică a arhipelagului, industria locală rezumîndu-se la prelucrarea unora din aceste produse agricole şi fructifere în zahăr, sucuri şi conserve, ce iau drumul S.U.A.

Spaniolii epocii mercantiliste descoperă insulele în 1568 — numele celui care ar fi pus primul picior pe insule ar fi al căpitanului Alvaro Mandaiîa de Neyra ;—, dar neacordîndu-le interes — din lipsa metalelor preţioase — lăsă navigatorului englez Cook şansa să le redescopere în 1778, botezîndu-le cu numele protectorului său, lordul Sandwich, omologîndu-i-se meritul. Găseşte aici kanacii, o populaţie polineziană, formată din indivizi atletici, cu pielea cafenie şi cu păr negru tuciuriu, buni agricultori şi iscusiţi navigatori. Bietul Cook, va fi „ucis de către indigenii din Hawaii, în Oceanul Pacific, la 14 februarie 1779, în al 51-lea an al vieţii sale" aşa cum scrie pe monumentul său de la Cambridge. în 1795 insulele Hawaii s-au constituit într-un stat unit independent, sub conducerea unui rege băştinaş, Kamehameha cel Mare (1789 —1819). Urmează penetraţia civilizatoare a colonialismului american, soldată în 1898 cu îndepărtarea — printr-o „mică revoluţie de palat" — a ultimei regine băştinaşe Liliuokalami si încorporarea oficială a insulelor în teritoriul S.U.A. Pe atunci kanacii •— peste 250.000 de oameni — constituiau populaţia majoritară, în 1941, dintre cei 380.000 de locuitori ai insulelor, japonezi, americani, chinezi şi filipinezi, kanacii reprezentau minoritatea, vreo 20.000 de suflete. Azi dacă au mai rămas jumătate din ei.

Tocmai terminasem de scris aceste rînduri, cînd sună telefonul, Sensei sân invitîndu-mă în apartamentul său din pavilionul central al hotelului „Friendship". Am străbătut aleile pavate, mărginite cu magnolii si leandri

înfloriţi, din care radia un parfum discret si în două minute mă găseam în faţa impozantei clădiri, probabil cea dinţii construită în cadrul ansamblului. Se distingea de celelalte patru pavilioane printr-o faţadă luminată, cu ferestre mari stăpîn-nite de un joc ingenios oriental al cercevelelor şi un acoperiş în două pante mari intersectate la capete cu altele perpendiculare, toate ridicîndu-se spre margini uşor în sus, printr-o arcuire graţioasă. Ceea ce te frapa la acest acoperiş era alcătuirea sa din „bambus", olane de culoarea verde a tulpinii acestui copac ce se găseşte aici, în zona Extremului Orient, în păduri imense — tulpinile aşezate una lîngă alta, coborînd din creastă pînă în „streaşini".

Culoarea verde a olanelor, cu uşoarele nuanţări spre galben şi irizări spre auriul copacului ce îmbătrîneste imitau într-atît biologicul, încît o vreme pusesem la îndoială probitatea unor descrieri ale arhitecturii chineze. Sensei sân tocmai pregătea ceaiul. M-am aşezat într-un fotoliu si i-am citit descrierea sumară a arhipelagului.

— La cele afirmate de dvs. Florin sân trebuie adăugat că pe americani nu i-au atras bogăţiile insulelor ci poziţia lor strategică. Priviţi harta Pacificului, acest desert imens, înghiţind 50% din apele globului şi măsuraţi cîteva distanţe plecînd de la Hawaii: pînă la Sân Francisco — 3900 km, pînă la Alaska — 4500 km, pînă la Tokyo — 6000 km, pînă în Filipine — 9000 km, pînă în Noua Guinee — 6000 km, iar pînă în Noua Zeelandă — 8000 km. O poziţie centrală de o importanţă strategică deosebită, ce justifică crearea unei baze aeronavale puternice.

—- De fapt principala bază navală şi aeriană nord-americană din Pacific înainte de război. Flota de aici era compusă din 12 nave de linie, trei portavioane cu 220 de avioane, 28 de crucişătoare, 83 de distrugătoare si 21 de submarine. Baza navală era instalată pe insula Oahu — situată la 350 km vest de Hawaii — în portul natural — de război — Pearl Harbor, tot aici, la zece kilometri, aflîndu-se si capitala arhipelagului, Honolulu, un oraş însorit cu faţa sudică expusă spre lunga esplanadă înecată în; vegetaţia luxuriantă ce se oglindeşte în apele azurii ale oceanului, în timp ce zona sa de nord urcă uşor pe pantele dealului Pancibola populat cu vile cochete cu cîte un etaj, năpădite de iederă pe toate feţele, din spatele cărora poţi privi spre culmile semeţe ale Muntelui Tantal.

— Sub aspect militar Hawaii prezintă un avanpost înaintat al Statelor Unite în Pacific şi în acelaşi timp o redută apărată de imensele întinderi de apă care o despart pe distanţe mari chiar de cele mai apropiate insule: în jur de 2000 km pînă la Midway spre nord-vest, pînă la Wake spre vest şi pînă la Palmyra spre sud. Aceasta a justificat o investiţie americană

considerabilă materiali zată în cîteva aeroporturi mari, baze aeronavale şi de submarine, şantiere şi arsenale navale, dane de acostare pe mulţi kilometri de ţărm, staţii radar fixe şi mobile, o puternică staţie radio, cazărmi pentru cîteva zeci de mii de oameni, locuinţe şi bungalow-uri pen tru sute de ofiţeri, generali şi amirali, depozite de muniţii, carbu ranţi, materiale, subzistenţă, toate aprovizionate de pe continent. Existenţa unei flote militare cu peste 150 de nave cuirasate, cruci şătoare, distrugătoare, submarine, avînd în frunte portavioanele cu peste 200 de avioane, plus flotilele cu aviaţia de bombardament

si cele de vînătoare de pe aerodromuri, cele 127 baterii de coastă fixe, 211 tunuri antiaeriene şi peste 3000 de piese de artilerie si arme automate dispuse pe tot litoralul precum şi cele două divizii de infanterie numărând peste 42.000 soldaţi, confereau insulei caracterul unei fortăreţe inexpugnabile.

— După cîte îmi amintesc — Sensei sân •— la sfîrşitul anului 1940 si începutul lui '41 au fost făcute patru numiri mai importante: amiralul Husband E. Kimmel devine comandant-sef al Flotei din Pacific •— Pacific Fleet -—, generalul Walter C. Short comandant al trupelor terestre din „sectorul hawaiian", generalul-maior Fre- derick L. Martin, comandant al aviaţiei militare din Hawaii, sub ordonat lui Short — în vremea aceea, aviaţia militară americană nu avea statut de armă independentă, escadrilele de recunoaştere, .vînătoare şi bombardament fiind afectate atît armatei cît şi ma rinei — şi în sfîrşit, contraamiralul Patrick N. L. Bellinger, coman dantul apărării aeriene şi a bazei navale de la Pearl Harbor, sub ordonat, în principal, contraamiralului Claude C. Bloch, coman dantul Districtului 14 naval, în raza căruia intrau arhipelagul Ha waii şi baza de la Pearl Harbor. Concomitent au fost aduse şi două regimente de aviaţie, care urmau să asigure patrularea zonei.

Imediat după preluarea posturilor lor, Martin si Bellinger constată carenţe serioase în grupările lor aeriene: dotarea „regimentelor de patrulare... cu... avioane vechi si necorespunzătoare" precum şi concentrarea lor mare pe cele trei aerodromuri. Ei cer înlocuirea lor de urgenţă şi construirea unor noi piste de decolare. Fără urmări. La rîndul său Short, care avea misiunea să apere teritoriul arhipelagului si să protejeze flota ancorată la Pearl Harbor, îşi dă seama de unele lipsuri din sistemul de apărare al insulei, frapîndu-1 vulnerabilitatea aerodroamelor sale cît si a celor apar-ţinînd marinei, prevenind Washingtonul în acest sens.

Kimmel luase măsura de a împărţi flota în trei grupări operative din care una era mereu în larg pentru manevre — si numai arareori aproba si pe a

doua — datorită lipsei de carburanţi, împreună cu Short sesizează pe Bloch şi Knox — secretarul de stat al Departamentului Marinei — asupra pericolului în care se găseau depozitele de carburanţi construite pe sol.

— Şi acestea rămîn tot fără urmări?

— S-a cerut lui Bloch, Martin si Bellinger să formuleze un plan de ripostă la un eventual atac japonez asupra insulei Oahu .. . Aşa-numitul „raport Martin—Bellinger" din martie 1941 merită toată consideraţia, îmi amintesc cîteva observaţii în „preambul". Citez textual: ,,Un atac va avea loc fără să fie precedat obligatoriu

de o declaraţie de război", sau „Din experienţa de pînă acum rezultă că puterile Axei îşi încep activitatea pe un front nou în zilele de sîmbătă, duminică sau de sărbători naţionale. . .", sau „cel mai propice moment al zilei pentru agresori ar fi în zori. . .", sau „ .. . forţele noastre aeriene nu sînt capabile nici să constate din vreme apropierea unei grupări operative venind din Pacificul de Vest". Şi tot aşa ...

— Parcă ar fi avut acces la planurile operative ale lui Yamamoto . ..

-— Şi deşi Washingtonul îşi însuşeşte raportul, toată lumea excludea ideea unui atac japonez, iar dacă îl acceptă — nici într-un caz „cu premeditare şi pe neaşteptate" — exclude Hawaii-ul şi în sfîrsit, dacă militarii din Hawaii •— Kimmel, Short si alţii, forţaţi să-si pună şi o astfel de alternativă, — acceptau un atac asupra arhipelagului, atunci acesta ar fi vizat ocuparea insulei Oahu şi atît. Ori insula era inexpugnabilă. Aşa gîndeau mulţi americani şi toţi factorii de răspundere de care te izbeşti, atunci cînd parcurgi istoria scrisă a acestui episod. „Dacă a existat vreodată o flotă gata pentru orice eventualitate si capabilă să înfrunte orice primejdie tot nu se poate compara cu cea de care dispune acum Unchiul Şam la Pearl Harbor". Dacă fraza aceasta extrasă dintr-un articol al cotidianului Honolulu. Advertiser din l februarie 1941 poate fi etichetată drept infatuare retorică, atunci răspunsul unui senator american dat unui reporter de la Associated Press din aceeaşi zi să fie o exaltare de moment?: „Marina Statelor Unite poate strivi flota japoneză oricînd şi oriunde". Charles I. Faddis, membru al Congresului, pare foarte convins cînd, în 19 februarie 1941 declară: „Japonezii nu vor risca o înfruntare cu o mare putere. Ei nu sînt pregătiţi pentru aşa ceva şi o ştiu foarte bine. Nu vor îndrăzni niciodată să provoace la luptă flota noastră. Marina lor militară nu este destul de puternică şi teritoriul lor metropolitan e prea vulnerabil". Iar dacă aceştia sînt cu toţii gazetari si politicieni ce-si pot permite „licenţe" în declaraţiile lor, iată un om — generalul Sherman Miles, şeful serviciului de informaţii al armatei de uscat al S.U.A. •—• care mai informat decît primii, va

afirma după război în mod „rezonabil": „M-am îndoit că niponii vor ataca arhipelagul, deoarece asta ar fi presupus două decizii distincte: mai întîi, să declare război Statelor Unite, ceea ce, pe atunci, mi se părea echivalent cu o sinucidere; al doilea, să rişti pierderea unor nave de neînlocuit, trimiţîndu-le împotriva inexpugnabilei fortăreţe de la Oahu şi a puternicei noastre flote".

— Deci trebuie înţeles că, în cel mai rău caz, factorii militari se aşteptau la un atac cu scopul ocupării Oahului, si-şi organizau

sistemul de apărare exclusiv în acest sens. Ei considerau că japonezii nu vor ataca flota.

— Existau şi opinii diferite. Ministrul marinei Knox într-o scrisoare adresată generalului Marshall în 24 ianuarie 1941 scria: „Dacă se va produce un război cu Japonia, ne putem imagina că acţiunile militare vor începe printr-un atac prin surprindere împo triva flotei sau a bazei militare de la Pearl Harbor". Dar şi aceste opinii lucide se limitau la simple declaraţii, fără urmări si măsuri practice. Că este aşa o dovedeşte şi concepţia „celor mai mari ma nevre organizate vreodată în arhipelag" ce au avut loc în mai 1941 sub conducerea generalului Short. Tema acestor manevre ca şi toată desfăşurarea lor privea respingerea unor „valuri de asalt" nipone ce debarcă pe plajele de la Oahu, în lipsa navelor proprii în rada de la Pearl Harbor. Dar însuşi Marshall scrie cam în aceeaşi perioadă într-un raport către preşedintele Roosevelt: „Datorită for tificaţiilor garnizoanei si reliefului său geografic, insula Oahu este considerată drept cea mai puternică citadelă din lume .. . Fără o zdrobitoare superioritate aeriană, invazia ar fi imposibilă".

— Deci americanii erau dominaţi de ideea invaziei, în timp ce Yamamoto avea în vedere lovirea flotei. Şi revenind la firul evenimentelor, părăsit prin primele două capitole să vedem ce a făcut amiralul în atingerea acestui scop. După efectuarea antrena mentelor aviaţiei, navelor de suprafaţă si submarinelor, el proce deză la constituirea grupării de nave ce urma să efectueze atacul. Comandantul acestei grupări, vă amintiţi, fusese numit viceamiralul Chuichi Nagumo. Pe baza unor ordine speciale, în perioada 10— 20 noiembrie diverse categorii de nave primesc ordinul de a părăsi bazele lor din Kure, Saseba, Yokosuka, Hashirajima, Saki si altele, cu direcţia golfului Tankau — i se mai spune şi Hitokappu — situat pe la mijlocul unei insuliţe, Etorofu, cea mai meridională insulă din arhipelagul Kurilelor — actualmente în componenţa U.R.S.S. — la o distanţă de aproximativ 1800 km Nord-Est de Tokyo. Navele plecau din baze izolat, una cîte una, iniţial luînd direcţia est şi abia cînd depăşeau linia orizontului se îndreptau spre nord,

mer- gînd fiecare pe un traseu aparte, nestiind nici una ce ordin au primit celelalte, în baza Kure, de unde plecaseră majoritatea acestora, telegrafistii au fost opriţi de a continua transmiterea unor mesaje între „navele" lor şi a înşela în acest chip interceptarea inamicului.

— Măsură justificată deoarece fiecare telegrafist are particula rităţi în transmiterea semnalelor, aceştia putînd fi recunoscuţi după modul de „scriere" propriu.

109

— Şi aşa apar la Tankau, pe rînd şase portavioane cu 393 de avioane '— le ştiţi din discuţia de acum două zile în urmă — „Zuy- kaku", recent'sărbătorit cu prilejul lansării la apă, „Hiryu", „So- ryu", „Kaga", „Shokaku" si „Akagi" — navă amiral, pe care sosi seră viceamiralul Nagumo si contraamiralul Kusaka, şeful său de stat major, apoi navele de linie „Hiei si „Kirishima", cinci cruci şătoare, unsprezece distrugătoare, opt tancuri petroliere şi 32 de submarine de diferite tipuri.

— Am auzit că de la bazele de aprovizionare s-au ridicat atît uniforme de vară cît si de iarnă, pentru a deruta pe oricare curios care s-ar interesa de direcţia atacului.

— Măsuri de mascare au fost numeroase, însăşi portul Tan kau — zonă necirculată, rece şi ceţoasă — este un adăpost ideal pentru această flotă cufundată într-o tăcere radio totală, de pe navele căreia nu are voie să coboare nici un marinar pe ţărm, iar orice reziduu este incinerat cu grijă, nici un pai peste bord. In aceste zile ataşatul naval S.U.A. la Tokyo transmite la Washington. o radiogramă despre un ordin al comandamentului bazei marinei militare din Yokosuka, care a dat permisie ofiţerilor şi marinari lor, văzuţi plimbîndu-se grupuri-grupuri pe străzile Tokyo-ului şi ale Yokohamei. La 6 noiembrie serviciile de interceptare americane află că aviaţia niponă se află concentrată în insula Formosa. Pe 8 noiembrie iaceleasi servicii identifică „o serioasă deplasare de aviaţie si unităţi auxiliare în zonele sudice" (Bonin, Okinawa, For mosa, Marshall). Radiospionajul S.U.A. din Guam a interceptat la începutul lui decembrie 1941 o radiogramă japoneză din care re ieşea că întreaga flotă unificată a Japoniei se găseşte în Seto Nai- kai — Marea Interioară a Japoniei — respectiv sistemul de bazine interioare care leagă insulele Honshu, Shikoku si Kyushu, iar de pe continent veneau ştiri că un convoi de nave nipone se îndreaptă spre golful Siam.

— Aşa încît americanii interceptau în cursul lunii noiembrie si la începutul luni decembrie informaţii reale, amestecate cu mis tificări şi trucuri de tot felul.

— Dată fiind gravitatea ce o vădeau evenimentele — tratati vele

de la Washington erau cel mai bun barometru politic în acest sens — era de datoria lor să fi mobilizat forţele necesare pentru a separa pe unele de altele.

— La „timpul" Pearl Harbor-ului aceasta nu s-a realizat. Cu aceleaşi mijloace, analiza, discernerea mesajelor ca si folosirea lor în scopuri proprii se vor realiza — în cel mai înalt grad — la Midway.

— Deocamdată evenimentele curg pe vadul croit de zeii răz boiului şi se precipită prin nişte ordine speciale şi secrete, ale Marelui Stat Major al Armatei Imperiale, ce defineau ziua Y — de începere a deplasării escadrei — fixată ulterior în 26 noiembrie şi ziua X — de începere a atacului, aceasta din urmă, fixată pentru duminică 8 decembrie, corespunzînd în Hawaii — în funcţie de diferenţa orară dintre Tokyo si Washington — tot zilei de dumi nică, dar 7 decembrie.

Sosit doar pentru 24 ore, amiralul Yamamoto se adresează în după-amiaza zilei de 17 noiembrie — de la bordul navei amiral Akagi — celor peste o sută de ofiţeri ai Flotei l aeriene şi ai restului escadrei. Deloc înflăcărate, mai curînd seci, cuvintele sale aveau rolul de a-şi convinge interlocutorii asupra responsabilităţii ce le incumbă atacul surpriză ce urmau să-1 efectueze, fără să excludă posibilitatea nerealizării surprizei scontate în cazul unor măsuri preventive luate de adversar, confruntarea transformîndu-se într-o luptă „crîncenă". Dar a încheiat încurajator: „mă aştept ca operaţia să fie încununată de succes!".

— încerca să insufle o undă de încredere în oameni, pentru ridicarea moralului.

Sensei sân dădu din cap aprobator şi continuă.

— In seara zilei de 22 si apoi în tot cursul zilei de 23 noiem brie Nagumo are o şedinţă cu statul său, major, unde comandorul Sugiro Suzuki — unul din „civilii" de pe Taiyo Maru care efectuase ruta Tankau—Oahu — expuse ultimele informaţii de pe Oahu. Nagumo fu bucuros să afle că deasupra arhipelagului nu se efec tuează zboruri, iar patrulările la nord de Oahu •—• de unde urma să efectueze atacul — erau rare si acelea după răsăritul soarelui. Totuşi Suzuki nu putea evalua mărimea a trei probabilităţi: prima, privea detectarea escadrei japoneze pe durata rutei sale, a doua, referitoare la numărul de nave americane prezente la Pearl Harbor la ora atacului japonez şi în sfîrşit a treia, avea în vedere natura, modul si gradul ripostei americane la atacul japonez. Au fost anali zate de asemenea traseul, modul de aprovizionare a navelor cu combustibil, s-a instituit tăcerea radio totală — constînd numai în recepţionarea mesajelor şi nu si emiterea lor — pînă în clipa pri mirii semnalului de atac „Tora! Tora!

Tora!" Cu orice risc şi pier deri efective. S-au stabilit măsuri — pe etape — în caz de repe rare a Forţei Z de către americani şi s-a precizat obiectivul ata cului: scufundarea portavioanelor americane şi a cel puţin patru cuirasate precum şi distrugerea aviaţiei militare de pe Oahu. Aces tea ar fi paralizat flota militară americană pentru o perioadă de cel

puţin şase luni. Toate erau frumoase, afară de cazul cînd şi-ar fi băgat coada Tengu sau Tanuki. __.?

— Primul este un fel de Scaraoţki japonez, iar al doilea unul dintre animalele de prin basmele noastre, care exercită puteri magice.. .

— Nagumo trebuia să accepte soarta aşa cum îi era scrisă. El nu se mai afla de mult înj faţa Rubiconului . ..

— în sfîrşit la 26 noiembrie escadra părăseşte portul Tankau. Submarinele au plecat urmînd să se plaseze în jurul obiectivului. Dintre ele cinci poartă pe cele de buzunar — conduse de către doi servanţi — avînd fiecare cîte două torpile mici. Escadra propriu-zisă naviga în următoarea formaţie: în faţă crucişătoarele grele „Chiku- ma" şi „Tone" de cîte 14.000 tone, fiecare cu cîte 8 tunuri de 204 mm şi 6 tuburi lanstorpilă de ultimul tip, ambele din Grupul de susţinere al viceamiralului G. Mikawa, urmat de crucişătorul uşor „Abukima", de 5500 tone, din Grupul de escortă al contra amiralului S. Omori, în rîndul doi, în centru, portavioanele „Akagi", de 41.300 tone — nava amiral — şi „Kaga", de 42.500 tone, ambele transformate din nave de linie, făcînd parte din Divizia 1-a de portavioane a viceamiralului Nagumo — comandantul escadrei de atac — avînd pe stingă si pe dreapta 4 distrugătoare de cîte 2500 tone, „Kasumi", „Arare", „Tamikaze" si „Urakaze", dotate cu cîte 5 tuburi lanstorpile, 6 tunuri de 127 mm, numeroase baterii AA instalaţii de lansare a grenadelor antisubmarine şi instalaţii de furnizare, pentru camuflarea escadrei la nevoie — toate din Grupul de escortă — si pe extreme cuirasatele „Kirishima", de 36.700 tone si „Hiei", de 37.000 tone, fiecare cu cîte 8 tunuri de 204 mm si 6 tuburi lanstorpilă, ambele din Grupul de susţinere. Pe rîndul trei urmau, în centru, portavioanele „Hiryu" şi „Soryu", tipuri uşoare, cu un deplasament de 20.500 tone, construite în 1937, din Divizia 2-a de portavioane a contraamiralului Tamon Yama- guchi, avînd pe stingă si pe dreapta distrugătoarele „Kagero", „Shi- ranuchi" „Hanakaze" si „Sokaze", cu caracteristici şi dotare iden tice cu cele 4 de mai sus, făcînd parte din acelaşi Grup de escortă. Pe rîndul patru, în centru, se aflau portavioanele „Shokaku" şi „Zuikaku", de 29.800 tone, construite în 1941, de mare viteză si cu mare autonomie de deplasare, din Divizia 5-a de portavioane a contraamiralului Chiuchi Hara. Au pe stînga şi pe dreapta distru gătoarele

„Arigumo", „Akebono" si „Ushio". Urmează cele două grupe de petroliere şi nave de aprovizionare. Patrula de avangardă a căpitanului de navă K. Imazumi — din care am amintit doar cele cinci submarine de la început — este formată din 3 submarine

de croazieră — „1-19", „1-21" si „1-23", plus 28 de submarine de explorare şi avangardă.

— A doua zi după plecarea escadrei lui Nagumo din Golful Tankau — respectiv în 27 noiembrie •— comandanţii bazelor americane din Pacific primesc din partea Marilor State Majore ale armatelor de uscat şi marinei, un „avertisment de război" •—• pe baza informaţilior recepţionate de Magics, de la japonezi, din ultima perioadă •— prin care li se indicau direcţiile vizate de un eventual atac nipon: Thailanda, istmul Kra, strîmtoarea Johore, nordul insulei Borneo. Kimmel putea fi liniştit: în cablogramă nu figura Hawaii-ul. De fapt conform ordinului de operaţii „Rainbow 5", în caz de ostilităţi, Kimmel trebuia să se deplaseze cu escadra sa spre sud, în vederea cuceririi arhipelagurilor Marshall si Caroline, unde urma să organizeze o bază americană la Truk. Short, care era îngrijorat doar de acţiuni de sabotaj, provocate de posibile comandouri japoneze din insulă, a luat măsura de a masa avioanele în perimetre restrînse, punîndu-le sub pază. Dar de fapt nu s-au luat „măsuri corespunzătoare de apărare", aşa cum prevedea „avertismentul", care — în caz de război — privea şi Hawaii-ul, deoarece, ca bază militară a S.U.A., nu rămînea în afara teatrului de operaţii. Iar acum, Nagumo înaintează cu escadra sa exact către acest arhipelag.

•— Urmează acele zece zile de drum — la nord de paralela 42 — prin „Marea cea pustie", cum era numită de serviciile de informaţii, zona de la est de insulele Kurile şi Aleutine. Zece zile mo-horîte, cu vreme rea, cu ceaţă, vînturi puternice şi mare agitată, cu furtuni ce menţineau navele ore în şir în tangaje şi ruliuri clocotitoare, făcînd insuportabilă viaţa marinarilor, în încăperile de sub punte, activitatea se desfăşura într-o irascibilitate

exasperantă si obositoare. Sus, pe punte •— sub ploaia şi rafalele de vînt — marinarii se încrîncenau să stabilizeze furtunurile lungi si grele — de pe petrolierele venite în imediata apropiere — în dispozitivele de la gura tancurilor rezervoare, pentru aprovizionarea cu carburanţi. Mişcarea deferlantă a talazurilor smulgea cîte un furtun şi motorina ţîşnea măturînd de pe etambou, în mare, cîte un marinar surprins de jetul ce baleia pe punte ca un anaconda scos din minţi. In probleme de decizie, această escadră impozantă este încă în mîinile Tokyo-ului, în ce priveşte soarta cu totul în mîna zeilor, dar răspunderea o are numai Nagumo şi el va fi neliniştit — în toate aceste zile care preced atacul — datorită celor două necunoscute ale ecuaţiei sale. Va putea rămîne nedescoperit? Va da atacul prin surprindere? Are de parcurs 6.000 de kilometri într-o tăcere radio absolută şi nu-i este deloc uşor să-si asigure controlul

navelor din flota gigantică ce se pierde în orizonturi. Iar timpul trece apăsător de încet. Fiecare clipă îi putea aduce dintr-un colţ aî cerului, de undeva de pe ape sau — mai diabolic — de sub apă, o surpriză, ce-i poate periclita şi zădărnici toată această operaţie de proporţii, fără precedent în istorie, nemaisocotind pregătirea şi tot deranjul. .. Un singur avion inamic, chiar într-un zbor îndepărtat, poate zări siajul cît o coadă de cometă a acestei Forţe Z — aşa cum a fost botezată escadra. Apoi e de ajuns un grup de fortăreţe zburătoare, cu mare rază de acţiune, pentru a-i produce un dezatru total. Nopţi cu insomnii, zile de veghe, cu nervii încordaţi. Fusese categoric împotriva planului lui Yamamoto, pe cane 1-a considerat „rodul unei minţi nu tocmai întregi". Era acest plan de o îndrăzneală caracteristică omului mărunt, inteligent, temperamental, gata să joace tare şi uneori totul pe o carte, aşa cum era cunoscut amiralul Isoroku Yamamoto. Dar dacă sta şi gîndea cinstit, era singura formulă bună în situaţia în care fusese adusă marina, de politica celor din armata terestră, cocoţaţi în guvern.

Căci sforile politicii imperiale le trăgea acum Armata. Şi nu de azi de ieri. Ea deţinea destinele ţării încă de la invazia în Manciuria, din 1931. Tot ea a provocat si invazia în China. Şi apoi tot ea a jucat un rol important în relaţiile cu Germania fascistă.

Militarii aceia din infanterie şi cavalerie, crescuţi prin cazărmile de la periferiile cîtorva garnizoane de renume, unii chiar cu Academii si cu experienţa celor patru ani de război din China erau marcaţi pe viaţă de aroganţa celor ce nu au suferit înfrîngeri după prima intoxicaţie a triumfului. Deşi se cam împotmoliseră în China.. . Cei mai remarcabili dintre ei ajunseră ataşaţi militari prin capitalele europene — se învîrtiseră prin Paris, Roma, Berlin, Madrid —. Dar vederile lor se limitau cel 'mult la adorarea ideologiei trufaşilor negustori de bere cu zvastica pe mînă. In timp ce ei, marinarii aveau state îndelungate la Londra si Washington, iar în special dincolo peste Ocean lucrurile nu semănau deloc cu cele din Europa.

Erau nete diferenţele dintre Armată şi Rengo Kantai — Marină. Acestea vizau atît sfera politicii cît şi pe cea a strategiei lor proprii, ca arme.

Pe plan politic Armata considera victoriile germanilor în Europa drept semnul şi garanţia dominaţiei sigure a continentului de către Hitler. Pentru şefii Armatei terestre obiectivul principal îl constituia U.R.S.S., ce reprezenta „un obstacol potenţial major al imperiului în tendinţa sa de expansiune pe continentul Asiei" aşa cum se exprima într-una din consfătuirile de la statul major al armatei, locotenent-colonelul acela mărunţel Kumao Imoto.

Marinarii nu agreau pe fascişti. „Maşinaţiunile lui Ribbentrop si Hitler îmi inspiră numai dezgust. Mă înfior gîndindu-mă la consecinţele pentru Japonia ale alianţei cu Germania şi Italia. . .", scria în septembrie 1939 Yamamoto

viceamiralului Shigetaro Shi-mada — fost coleg de an la Academia Navală — ce va deveni ministru al Marinei în octombrie 1941. Yamamoto fusese student la Harvard si mai tîrziu ataşat naval la Washington — prin anii 1924—1927 — şi *el* cunoştea resursele naturale şi potenţialul industrial şi tehnologic al Statelor Unite, care-i conferea o superioritate netă asupra Japoniei. Ziariştii niponi scriau că raportul dintre populaţiile S.U.A. şi Japonia era de 2 la 1. Dar nu arătau că raportul dintre potenţialele industriale ale aceloraşi ţări era de 5—6 la l, iar Yamamoto ştia acest lucru. Nici generaţia tînără nu era în întregime contaminată de spiritul profascist. Locotenentul comandor Toshio Shiga, comandantul flotilei de vînătoare de pe portavionul Kaga, care figura pe lista primului val ce va bombarda Hawaii-ul, îşi va aminti în jurnalul său despre convingerile generaţiei lui încă din perioada cînd erau elevi la Academia navală. Avusese o discuţie cu camaradul său de promoţie — locotenentul Hyakutake — unul din fiii amiralului Hyakutake, pe atunci Marele Şambelan al Maiestăţii Sale. „Acesta îmi spunea că ţara noastră nu trebuia niciodată să pornească război împotriva S.U.A. şi a Angliei, ceea ce eu agream întru totul. In acest timp Japonia a intrat în alianţa cu Axa şi inimile noastre vibrau de frică, pe măsură ce zgomotele războiului începuseră să se intensifice. Dar. . . acum este . . . prea tîrziu şi noi trebuie *să* ne • facem datoria".

Marina în dorinţa de a obţine materiile prime strategice necesare Japoniei, considera ca obiectiv principal dominaţia în Asia de •Sud-Est. Ironia sorţii făcea ca tocmai o asemenea orientare să lezeze interesele Americii şi Angliei. Marinarii ştiau acest lucru de bună seamă. Nimeni din Marină nu ar fi putut susţine că la Statul lor Major fusese crescut si hrănit vreun porumbel al păcii...

Şi de aici începe diferenţa dintre Armată şi Marină pe planul strategiilor proprii... Şi Steaua şi Ancora doreau războiul si militau pentru el. Astfel încît şi una şi alta — citez din nou pe loco-tenent-colonelul Imoto — „îşi continuau pregătirile lor în direcţiile pe care şi le-au fixat, încercînd fiecare ele a avea cea mai mare influenţă în politica internă. Aceasta a condus la constituirea a două armate care nu aveau nici un raport între ele. Cum acestea se pregăteau de război de mai mult de 20 de ani, avînd concepţii strategice şi obiective diferite, aspectul războiului la nivelul Statelor Majore a celor două armate diferea profund. Ideea unui comandament unificat şi a unor operaţii combinate într-un teatru de

operaţii definit, indispensabil într-un război modern era absent în spiritul statelor noastre majore".

Rivalitatea Armată terestră — Marină se va reflecta şi în activitatea serviciilor secrete militare, care îşi vor ascunde informaţiile proprii unele faţă de celelalte — de o manieră ceva mai reuşită decît ambele faţă de americani.

— Totuşi amiralul Yamamoto spera să poată fi ocolită calea unui conflict cu Statele Unite. Ei îi spusese prinţului Konoye în septembrie 1940: „sper că vă veţi strădui să evitaţi un război cu Statele Unite".

•—• Da, dar Armata invadase în Indochina si aceasta *a* constituit cauza brutalei deteriorări a relaţiilor cu S.U.A. însăşi generalul maior J. F. C. Fuller • — un american — va declara că instituirea embargoului de către cele trei puteri S.U.A., Anglia şi Olanda, poate fi socotită drept ,,o declaraţie de război economic", ceea ce impunea Japoniei să aleagă între război şi ruină economică.

Yamamoto devenise conştient de perspectiva războiului, căci el va scrie în ianuarie 1941 unui alt prieten, amiralul Koshiko Oikawa, predecesorul lui Shimada la portofoliul Marinei, că aceasta din urmă „trebuia să se pregătească serios de război, deoarece un conflict cu S.U.A. şi Marea Britanie a devenit inevitabil". De aceea susţinea acest plan, cu, care totul era jucat pe o lovitură, sau mai bine spus, pe un grup de lovituri simultane date celor două puteri din Pacific, prima dintre lovituri revenindu-i lui Nagumo, în Hawaii.

Căci Yamamoto conta doar într-un război fulgerător si puternic faţă de aceste puteri cu care guvernanţii de la Tokyo intraseră în conflict. Dra el era japonez. Fusese crescut — în familia de nobili Yamamoto care-1 adoptaseră •— în spiritul vechilor tradiţii ale samurailor, vestiţii eroi ai Yamato-ului de odinioară, precum Yori-tomo Minamoto, Oda Nobunaga, Toyotomi Hideyoshi, Sugawara - Michizane, Tokukawa Leyasu, legendarul Saiisiro, oameni de arme, eroi de legendă şi conducători înţelepţi, care au lăsat urme adinei în spiritul acestei „rase superioare", destinată să joace un rol de frunte în Asia de astăzi si poate în lumea de mîine . .. Istoricul american Gordon W. Prange scrie că Yamamoto „era un naţionalist din cap — cu părul tuns perie — pînă în picioare — încălţate în pantofii regulamentari, bine lustruiţi întotdeauna".

De aceea Yamamoto îi va declara lui Konoye prin septembrie 1940: „Dacă mi se va ordona să lupt, indiferent de urmări, mă voi bate ca un diavol în primele şase, cel mult douăsprezece luni, dar nu am nici o încredere în ce se va întîmpla peste doi sau trei ani. . .". Deci Yamamoto se îndoia de o victorie japoneză într-un

război îndelungat. Mai mult, el spunea că „soarta războiului avea să fie decisă încă din prima zi".

De aceea, Nagumo a luat măsuri diavoleşti pentru a asigura conspirativitatea acţiunii. Şi acum îi stăteau în faţă aceste zece zile blestemate, pe care ar fi dorit din toată inima să le fi dat la spate — le-ar fi luat de la activul vîrstei sale fără să le fi trăit, ignorînd materialitatea lor temporală, extirpînd din carnea celei de a patra dimensiuni această secţiune malignă — dar timpul îşi scurge nisipul uniform prin clepsidră, si numai psihicul nostru îşi trăieşte unul propriu, relativ, care acum lui Nagumo i se pare că

măsoară o veşnicie, căci fiecare oră, fiecare minut, fiecare secundă se transformă într-un coşmar, îşi aruncă privirea pe horoscopul săptămînii, o traducere din franţuzeşte: „Timpul nu respectă ceea ce a fost făcut fără el. în natură, totul se face cu, încetineală. Nerăbdarea e cel mai mare duşman al spiritului. Forţa rezidă în calm. Alegeţi bine momentul şi apoi trosc! Trageţi la ţintă!" Deci aşa! Atunci aşa să fie!

— într-adevăr Nagumo bătea la poarta închisă a istoriei, a că rei cheie se află în mîna sorţii.

— La 2 decembrie Nagumo primeşte de la Yamamoto, prin radio, celebrul mesaj: „Niitaka yama nobore, ichi —• ni — rei —• ya!" •—• „treceţi muntele Niitaka, / — 2 —-O — 8" ceea ce în semna că Japonia a optat pentru război, pentru el Nagumo în- semnînd „începeţi atacul în primul minut al zilei de opt". Mesajul deşi privea direct escadra lui Nagumo, era un semnal general pen tru toate forţele navale japoneze din Pacific, care se vor pune în mişcare în acţiuni simultane de război, imediat după atacul de la Peaii Harbor. Niitaka — munte în Formosa — cel mai înalt vîrf de pe cuprinsul imperiului însemna „escaladarea celui mai înalt pisc simbolic din întreaga sa istorie".

— Mi-amintesc de un proverb vechi: Cînd se aprinde o aşchie mică, te poţi aştepta ca de la ea să ardă o lume. Dar cînd focul e pus din mai multe locuri nu mai e nevoie să aştepţi, incendiul e sigur.

•— Pe 3 decembrie pe puntea hangarelor de pe Akagi este expusă o hartă a Pearl Harbor-ului în relief. Nagumo convocă echipajele si le dezvălui obiectivul. Se bea o ceaşcă de sake, se strigă „Banzai". Apoi aviatorii sînt instruiţi asupra misiunii lor, venind zilnic ore întregi în faţa hărţi pentru a-şi însuşi obiectivul în toate detaliile. Li se spune clar: nu vor ocupa insulele Hawaii, sarcina lor constă în a lovi flota S.U.A. existentă la Pearl Harbor, paralizînd-o, astfel ca Pacificul să-şi deschidă căile libere flotei imperiale ce urma să aducă pe întinderile ei nesfîrsite zorile marii

coprosperităţi. Tot în această zi, la aproximativ 1300 km nord-vest de Pearl Harbor, Nagumo dă ordin ca flota să-şi schimbe direcţia spre sud-est. Pe 4 şi 5 decembrie escadra staţionează în două reprize, făcîndu-se aprovizionarea cu combustibil. Şi pentru ca în ziua atacului să aibă o disponibilitate totală, pe 6 decembrie dimineaţa se face plinul din nou, ultimele patru petroliere cu misiunea încheiată făcînd calea întoarsă pînă în punctul de aşteptare unde aveau să se reîntîlnească, după atac. Echipajul ascultă la aparatele de radio emisiunile postului de radio Honolulu. Se transmitea muzică. Cu siguranţă că americanii nu bănuiau nimic.

— Şi în timp ce Nagumo înaintează îngrijorat dar cu obstinare spre ţintă, în această ultimă zi dinaintea atacului, între Washington si Tokyo au loc

ultimele pase din meciul tratativelor iniţiate la 14 februarie 1941 pentru reînnoirea acordului nipono-american ex pirat în ianuarie 1940.

— Ambasadorul Nomura, departe de a se considera în graţiile noului premier Togo se vede secondat, pe la mijlocul lunii noiem brie, de Sa'buro Kurusu, diplomat cu experienţă, fost ambasador la Berlin, om ambiguu în ceea ce priveşte convingerile politice, deci uşor de manevrat de noul guvern. Cu atît mai mult cu cît pasele veneau de la Tokyo, cei doi fiind puşi doar să mişte fileul pe par cursul partidei cînd în sus, cînd în jos, după comandă. In discuţiile ce au succedat momentului primirii lui Kurusu la Casa Albă, japo nezii propun un pact comun ce preveda revenirea la stadiul dinain tea pătrunderii lor în Indochina, respectiv retragerea trupelor din peninsulă, în „schimbul deblocării bunurilor japoneze sechestrate si ridicării embargoului asupra petrolului de către S.U.A. Huli con voacă pe ambasadori în 26 noiembrie' şi le remite o notă de răs puns din care reieşea acordul S.U.A. asupra pretenţiilor japoneze în schimbul retragerii trupelor din China, Indochina, subscrierea la un pact de neagresiune ce includea Filipiiiele, Indiile Olandeze, Tailanda, Siberia şi retragerea din Pactul Tripartit. Nomura si Ku rusu ştiau că la Tokyo nota acesta va fi considerată drept un ulti matum. Poate pentru a atenua din acest efect, ei adaugă în radio gramă către guvernul de la Tokyo şi această frază: „considerăm că întreruperea actualelor tratative nu înseamnă neapărat război între Japonia si Statele Unite. Dar după această întrerupere, trebuie să ne aşteptăm la ocuparea militară a Indiilor Olandeze de către An glia si Statele Unite. Atunci noi îi vom ataca şi ciocnirea va fi de neînlăturat".

Bieţii ambasadori, încredinţaţi de rolul lor de mesageri pentru tratarea unei înţelegeri de pace cu S.U.A., se aplecau şi în faţa inevitabilităţii unui război, dar îl doreau impus, provocat de parte-

tier. Ei nu ştiau că şeful Marelui Stat Major al Marinei, amiralul Nagano îi considera „sacrificaţi" în numele unei „diplomaţii concepută în aşa fel încît Statele Unite să se concentreze asupra tratativelor pînă în ultimul moment". In concluzie între cele două părţi „se căscase o adevărată prăpastie", iar tratativele ajunseseră 3ntr-un punct mort.

— Si totuşi japonezii nu le întrerup.

— Stătu quo-ul durează pînă în noaptea de 6 spre 7 decembrie cînd serviciul ONI interceptează si descifrează un mesaj din partea lui Togo către ambasadorii japonezi.

— Este mesajul „în 14 puncte"?

— Da, dar din care Tokyo transmite doar 13 puncte, ultimul fiind recepţionat de ONI a doua zi la 7,30 dimineaţa.

— Prima parte — cele 13 puncte — ajung la Roosevelt sîm- bătă seara la 22,45 care le citeşte — în prezenţa consilierului său apropiat Harry Hopkins — „eminenţa cenuşie a preşedintelui" •— exclamînd: „asta înseamnă război". Este căutat amiralul Stark, şeful operaţiilor navale, dar acesta este la Teatrul Naţional. Asistă la piesa „Prinţul student". Totuşi Roosevelt va reveni în aceeaşi seară şi-i va comunica ştirea. Marshall va afla toate acestea abia a doua **zi** dimineaţa pe la 11,30 după partida sa de călărie.

— Intre timp Tokyo a transmis cel de al 14-lea punct — re cepţionat de ONI aşa cum spuneam, la 7,30 — care ajunge la •Roosevelt la ora 10,00. Ultima frază a paragrafului pare să conţină o ameninţare: „Guvernul japonez regretă că trebuie să notifice .guvernului american că, urmare a atitudinii sale, este forţat să considere ca imposibilă o înţelegere prin continuarea tratativelor".

— Este schimbarea de macaz de pe linia tratativelor pe cea a războiului.

—• Şi între timp •—• pe la ora 9,00 — Magic este în posesia traducerii unui al treilea mesaj, interceptat tot în cursul nopţii. Venit din partea ministrului Afacerilor Externe cu menţiunea „urgent şi important", este adresat lui Nomura: „Ambasadorul este rugat să remită răspunsul nostru guvernului Statelor Unite, de dorit secretarului de stat, în 7 decembrie, la ora 13 exact, ora Washingtonului", în continuare se dădeau instrucţiuni cu privire la distrugerea codurilor JN-1 si JN-2, a documentelor si actelor din seifuri si în final a maşinilor de codificat Tip 91 şi Tip 97.

— Căpitanul de corvetă Alwin Kramer din serviciul ONI, pus la curent duminică dimineaţa cu ultimele două mesaje primite în cursul nopţii — după ce seara alergase să predea plicurile sigilate •cu primul mesaj preşedintelui Roosevelt, lui Cordell Huli, lui Stim- ;son, Knox, Marshall si Stark — se va întreba, ca si noi de altfel,

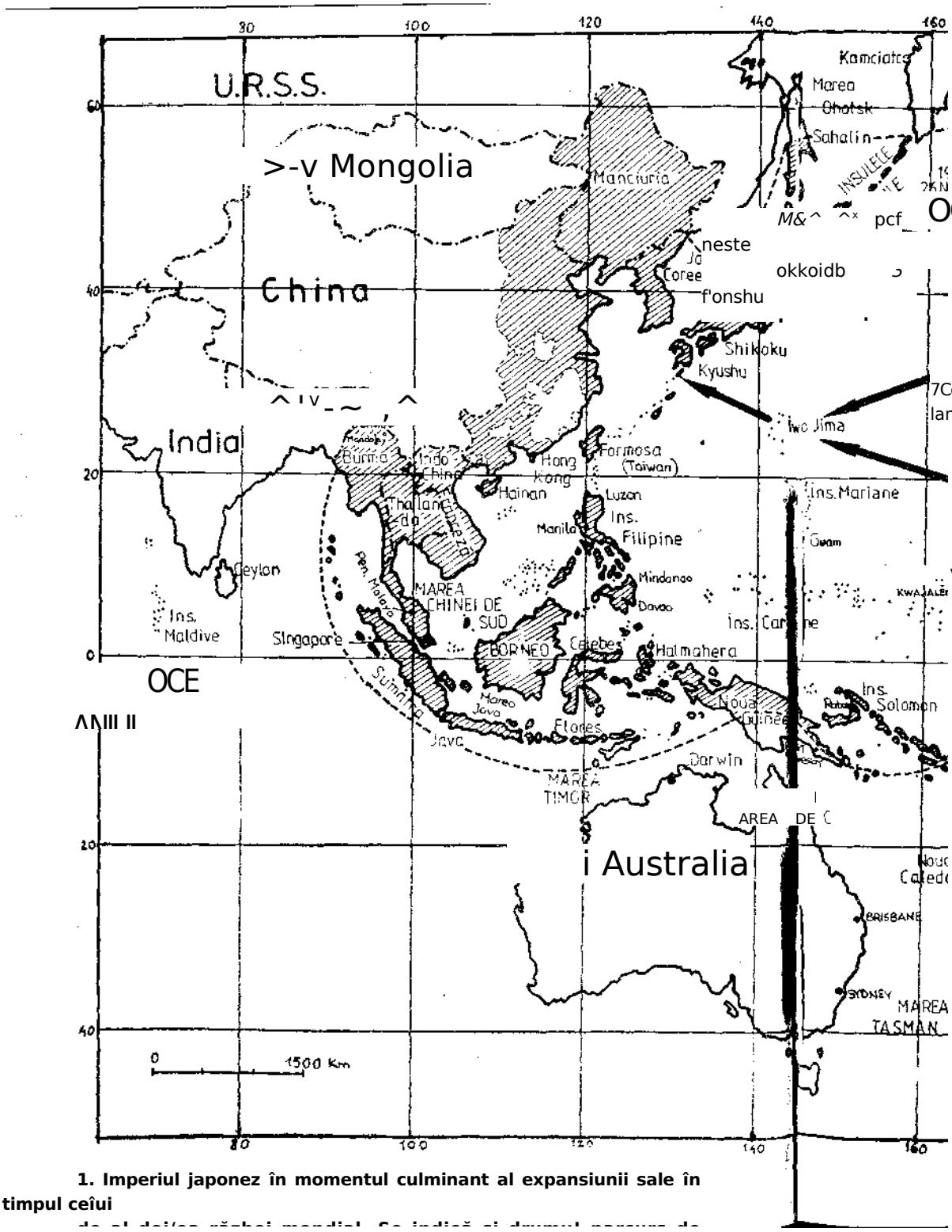

1. Imperiul japonez în momentul culminant al expansiunii sale în timpul ceîui

dacă poate exista vreo legătură între această oră 13 şi un anume punct de pe Oceanul Pacific pe care ar urma să aibă loc un eveniment uşor de bănuit. Şi după ce baleiază harta oceanului, socotind fusurile orare, se opreşte pe singurul loc unde — pentru ora 13 de la Washington — corespundea o oră „matinală", 7,30, de efectuarea unui atac: Hawaii.

— Totul se leagă de minune astăzi şi pertinenţa noastră de acum vrea parcă să acuze pe cei ce n-au gîndit atunci, ca noi. Doar că şi noi, în mod firesc

am fi împărtăşit atunci îndoielile lor.

— Kramer aleargă din nou —de fapt de fiecare dată '"este condus de soţia sa care sofa excelent — predînd mesajele la cei sase. Amiralului S tar k i se sugerează să alerteze marina. El consi deră însă că avertismentul dat în 27 noiembrie -— fără nici o legă tură si cu totul independent de nota lui Cordell Huli înmînată ambasadorilor japonezi în ziua de 26 — era suficient. Fusese foarte clar atunci: „Acest mesaj trebuie considerat ca o alertă de război. Negocierile cu Japonia în vederea unei stabilizări a situaţiei în Pacific s-au întrerupt. Trebuie să ne aşteptăm în următoarele zile la o acţiune de război din partea Japoniei. Efectuaţi măsurile de apărare prescrise în instrucţiunile planului operativ WPL 46". Marshall consideră situaţia gravă. Deşi Stark susţine că o nouă alertă este inutilă, după ce închide telefonul, Marshall pune mîna pe stilou: „Japonezii trebuie să prezinte la 13, ora Washingtonului, un memorandum care echivalează cu un ultimatum. Totodată ei au primit ordin să distrugă codurile lor. Nu ştim ce semnificaţie poate avea această oră precisă, dar ţinînd seama de aceasta fiţi în stare de alarmă".

Sună telefonul. Stark revine asupra părerii anterioare. E pentru alertarea .Pacificului. Şi telegrama va ajunge la timp în toate punctele din Pacific, cu excepţia uneia: Hawaii.

— Ironia sorţii.

— Şi nu ultima. Secţia de coduri a armatei terestre nu trans mitea duminica pe lungimea de undă din Hawaii, iar serviciul ma rinei solicitat ,s-o facă, refuză, cramponîndu-se de rivalitatea care mai domnea în relaţiile cu armata, astfel încît aceasta trebuie să recurgă la serviciile unei 'companii particulare. Mesajul ajunge la Honolulu la 7,35 şi după cartare, pachetul cu telegrame este predat unui băiat de 13 ani, care-şi cîstiga banii pentru taxe şcolare fă- cînd în timpul liber 'munca de curierat. Şi ca o nouă ironie a sorţii se numea .. . Tadao Fuchikami, fiind japonez de origine. Conştiin cios el îşi ia bicicleta si pachetul de telegrame plecînd la diversele adrese menţionate pe banderole. Peste cîteva minute începe bom bardamentul la Pearl Harbor. Spectacolul si zgomotul îl ţintuiesc

locului cîteva minute. E înspăimîntat.. . Nu mai văzuse niciodată ceva asemănător . . . Apoi se deşteaptă, încalecă în grabă bicicleta si aleeargă spre port. Alte adrese. O patrulă din gărzile civile se sperie de apariţia sa bruscă de după un colţ de stradă. Il opresc; pentru moment este luat drept ostaş japonez diversionist. Confuzie datorită culorii jachetei sale de curier poştal. Puştiul e speriat şi el de-a binelea şi . . . telegrama lui Marshall ajunge în mîna generalului Short la o oră şi jumătate după atac.

— La rîndul său Roosevelt avînd în mînă telegrama cu indi caţiile

privind distrugerea codurilor ia hotărîrea să adreseze un mesaj personal împăratului nostru. Este înmînat de ambasadorul Joseph Grew, ministrului Afacerilor Externe Shigebori Togo, în seara de 6 decembrie la ora 21,00. Era amintită acolo lunga amiciţie dintre Japonia si S.U.A. şi se exprima speranţa că dacă Japonia va evacua Indochina . . . etc., etc. Nimic nou. Togo aleargă la pre mier, generalul Tojo: „Ce noroc că această telegramă a venit aşa tîrziu . . .". Togo fuge la palat. E primit de prinţul Kido, păstrătorul sigiliului privat: „Nu prezintă nici un interes, nu-i aşa?". Se încro peşte un răspuns politicos si se pătrunde noaptea tîrziu la împărat: ,,De acord".

— Revenind la mesajul purtînd recomandarea ca paragraful 14 să fie transmis guvernului american la ora 13, Nomura intervine telefonic pentru a obţine o întrevedere cu Cordell Huli la ora indi cată. Cu unele ezitări — trebuie să aştepte în telefon — obţine acordul. Cînd cere funcţionarilor ambasadei memorandumul pentru a-1 parcurge înainte de plecare, i se spune că mai este încă de lucru cu descifrarea textului.

— Pe care americanii o făcuseră cu cîteva ore în urmă.

— Nomura e pus în situaţia să solicite o amînare de 45 minute; Huli e de acord. De acum bănuieşte că ambasadorii îi vor remite memorandumul în 14 puncte care oficializa ruperea tratativelor' si a relaţiilor.

— De ce îi primeşte totuşi?

•— A dat răspuns la această întrebare în „memoriile" sale, mărturisind că a făcut-o în speranţa că „mai exista una din o sută de şanse ca cei doi diplomaţi să se prezinte în alt scop!"

— De fapt la Tokyo se urmărea ca înaintarea memorandumu lui ce instituia în mod oficial starea de război să preceadă cu jumă tate de oră atacul de la Pearl Harbor astfel încît americanii să nu aibă timp pentru a lua vreo măsură de apărare. Oricît de acută era necesitatea realizării surprizei în această operaţie, militarii nu voiau să neglijeze hîrtiile ce intrau în arhivele istoriei, dorindu-le „curate", tratate cu toată atenţia şi dichisul tipic oriental.

— Dar Soarta, pândind de undeva din umbra evenimentelor, avea să joace guvernului japonez un renghi de zile mari. Bine înţeles cu concursul total al propriilor săi oameni. Căci Nomura nu reuşeşte să respecte nici noul termen obţinut pentru întrevedere, ajungmd la Departamentul de Stat la 14,05. însemna că flota japo neză era punctuală, fiind gata de atac, în timp ce Nomura întîrzia,. înecat în hîrtii. Ori după declanşarea atacului, la 7,55 — ora Ho- nolulului, respectiv 13,25 ora Washingtonului, alarma dată prin radio, la numai trei minute după începerea bombardamentului de către

contraamiralul Patrick Bellinger: „Air raid to Pearl Harbor, This is not drill. This is not drill". (Atac aerian la Pearl Harbor. Nu este un exerciţiu) este captată de Marină şi transmisă telefonic de către Frank Knok preşedintelui Roosevelt. în acel moment — era ora 13,47 -— acesta se întreţinea cu Hopkins în Salonul Oval. Roosevelt după ce primeşte şi o confirmare a ştirii se va adresa interlocutorului său: „Este în maniera japonezilor de a declanşa războiul prin surpriză, în chiar momentul cînd ei negociază pacea!"

•— Spunea un adevăr. Căci în 1894 Japonia atacă trupele chineze, în 1904 loveşte flota rusă la Port-Arthur şi acum, la Pearl Harbor pe cea americană, în toate cazurile fără declaraţie de război.

— Roosevelt telefonează apoi lui Cordell Huli, aducîndu-i la cunoştinţă evenimentul.

— După cît se ştie cei doi ambasadori mai fac anticameră la Huli vreo 15 minute. Acesta îi primeşte calm, ştiind că ai noştri aruncaseră zarurile. Intinzîndu-i memorandumul Nomura adaogă stînjenit o scuză: „Am primit instrucţiuni să vă înmînăm această notă la ora 13,00". Huli impenetrabil: „Pentru ce trebuia să mi-o remiteţi la ora 13?". „Nu ştiu" răspunse Nomura, reflectînd la rostul acestui recul minor din intervenţia secretarului de stat. Huli aruncînd o privire fugară pe text declară dur: „în nouă luni de negocieri am fost permanent loial şi drept. Ori dvs. îmi remiteţi astăzi un document ce reprezintă o însăilare de inexactităţi şi min ciuni". Cei doi pleacă uluiţi de intransigenţa tonului lui Huli. Vor înţelege totul la ambasadă cînd primul secretar le va comunica emo ţionat: „Avioanele noastre au bombardat Pearl Harbor-ul".

— Mă gîndesc la seara aceea de sîmbătă care a precedat ziua

atacului, la cele 96 nave de război ancorate la Pearl Harbor, ali niate cuminte două cîte două de-a lungul cheiurilor, pentru a se oferi jertfă planurilor ambiţioase ale amiralului Yamamoto si avia ţiei nimicitoare a viceamiralului Nagumo, constituindu-se în primul cimitir al marinei americane, cu ambiţia de a se omologa în cel mai spectaculos si preţios depozit de fierărie al S.U.A. Mă gîndesc, de asemenea la miile de marinari si aviatori, cohorte de tineri care

—

invadează numeroasele dancinguri, baruri, cinematografe si parcuri sau la sutele de ofiţeri, generali si amirali ce si-au dat întîlniri cu colegi şi prieteni de familie la restaurantele marilor hoteluri precum „Street", „Rex", „Ritz", „Ancora" sau somptuosul „Halecu-lani" — unde la o masă poate fi văzut însuşi amiralul Husband Kimmel, comandantul-şef al Flotei Pacificului — la clubul ofiţerilor sau în locuinţele lor, răspîndite de-a lungul splendidelor bulevarde ale capitalei si prin localităţile din jur, toate şi toţi copleşiţi de ignoranţa sublimă a zilei de mîine. Nimeni dintre toţi aceştia nu ghiceşte ce

le rezervă peste cîteva ore destinul. . .

Short e reţinut vreo oră de Bicknell cu o poveste încurcată, cu un dentist din Honolulu ce vorbeşte prin telefon cu Tokyo despre nişte flori... O vor clarifica mîine. Căci acum soţia sa si doamna Fielder, soţia locotenent-colonelului Kendall Fielder ofiţerul său cu informaţiile, sînt impacientate. De mult trebuiau să fie la clubul ofiţerilor de la Schofield. Dar nu vor rămâne acolo. Generalul nu e în apele lui. Se întorc. Străbat cei 25 de kilometri si Short priveşte marea, portul, catargele semeţe de pe navele impozante ce ţîsnesc spre înălţimea bolţii albastre, cu stelele parcă în replică la apoteoza de lumini în care se îneacă insula Oahu. Şi dunga în mişcare a unui proiector ce nu-şi găseşte liniştea pare ca o trăsătură de unire între cele două imense platforme de cădel-niţi aprinse, licărind mute, rugi cu tîlc ascuns.

— Şi în timp ce la Pearl Harbor oamenii îşi petreceau week- end-ul în felul lor obişnuit, conform rosturilor şi aspiraţiilor lor dintotdeauna, sîmbăta aceasta înscriindu-se în zodiac, aşişderea al tora pe care le trăiseră very well, thank you, la adăpostul nopţii, flota japoneză — neobservată timp de zece zile de navigaţie ca printr-un miracol — se apropie de zona de staţionare, fixată la 275 mile nord de Oahu. Şi cînd vor fi ajuns în punctul stabilit vor începe pregătirile pentru lansarea primului val de avioane spre Hawaii.

Iată cum povesteşte locotenent-comandorul Heiti Matsumura, comandantul escadrilei de torpiloare de pe portavionul Hiryu — momentele din preajma începerii atacului din 7 decembrie.

— Este personajul despre care Valter Lord scrie în cartea sa „Pearl Harbor" că umbla pe puntea lui Hiryu cu o mască de gaze la gură, în spatele căruia ascundea de fapt o mustaţă, ce mijise dosnic si avea s-o dezvăluie cu cîteva clipe înainte de decolarea avioanelor.

— Reţineţi nume si detalii din lecturile dvs. tocmai de acasă, din România, în ce mă priveşte, mă *bazez* si pe memorie, dar tre buie să recurg la rafturile Bibliotecii Naţionale de aici, pentru a

găsi materialele necesare discuţiilor noastre. Dar să citim din jurnalul locotenentului: „Intr-o cabină îmi trec în revistă efectele mele personale. Scot un -«surtuc cu o mie de puncte», o vestă croşetată la care mii de femei au făcut cîte un ochi, rugîndu-se pentru soldatul care o va purta. Este o mamă care mi-a trimis-o, sau mai curînd două pentru că mi-au parvenit două exemplare. Una e pe numele meu, cealaltă poartă numele fratelui meu . . . căzut în timpul invaziei în Indochina franceză. Acest incident minor mă

emoţionează şi hotărăsc să le îmbrac pe amîndouă. In sfîrsit, scriu cu pensula pe fularul meu şase kangi..." — ştiţi Florin sân . ..

— Da ştiu, kan înseamnă China, gi — literă, deci semne chine zeşti, care formează fondul de bază, utilizate de japonezi în scriere. Seninele şi le-a scris pe hashamaki, tradiţionala eşarfă pe care războinicii japonezi şi-o înfăşoară în jurul capului, purtînd-o în timpul luptelor. Confirmînd cu o mişcare a capului Sensei con tinuă.

— ,,. . . apoi mă întind pe pat. Trezirea aviatorilor este fixată la 22,30 ora Tokyo-ului. Mă îmbrac si mă duc la altarul shintoist de pe Hiryu pentru a mă ruga . . . Mă duc la briefing, pentru ulti mele informaţii despre inamic, ruta probabil a portavionului după lansare, starea meteo etc. O picătură de sake, consacrată evenimen tului, şi ne urcăm pe punţi. Motoarele se încălzesc, e un zgomot asurzitor si scînteile eşapamentelor sînt vizibile în negreala zorilor. Mecanicii noştri îmi spun că totul e în regulă, armurierul de ase menea, adăogînd că mi-a pus o amuletă pe capul torpilei pentru a asigura lovitura la ţintă. Inspectez totul încă o dată, mîngîindu-mi torpila. Un balon sondă urcă de pe unul dintre portavioane purtînd o sursă luminoasă.

La ora 1,40 urc în avion. Mai întîi decolează vînătoarea, luminiţele lor din coadă dispar una cîte una. Cerul este. acoperit. Le urmează bombardierele de înălţime şi apoi e rîndul nostru. Fac un semn comandantului, ambalez motorul si decolez. Simt pe timpul zborului greutatea torpilei, simbol al grelei misiuni care apasă pe epoleţii mei.

Mă întîlnesc în aer cu avioanele mele şi iau loc în capul escadrilei. Disting dedesubt liniile albe ale siajelor navelor noastre în negrul nopţii. Virăm cu întreg grupul spre sud. Ziua începe a miji si constat că toate escadrilele sînt la locul lor. Cam 500 de metri deasupra şi înaintea noastră, şase aparate de vînătoare de sub ordinele locotenentului Okajima zig-zaghează încontinuu din cauza vitezei lor mari. Okajima şi cu mine sîntem din aceeaşi promoţie . . . Enorma formaţie e majestuoasă: 200 de avioane, pline cu arme ale morţii. . ."

— Dar înaintea plecării avioanelor fuseseră trimise spre Ha waii grupul de submarine.

— într-adevăr, ele se aflau în apele Hawaii-ului. Cele cinci submarine de buzunar fuseseră lansate la apă pe la mijlocul nopţii de pe submarinele mari şi se strecuraseră pînă în apele portului Pearl Harbor. Unul e observat de un aspirant de pe dragorul de mine „Condor", dar reuşeşte să-i scape, dispărînd. Distrugătorul „Ward" în schimb după ce semnalează pe rînd cîte un submarin, atacă şi le scufundă. Dar cel puţin două submarine reuşesc să pă trundă la Pearl Harbor spre dimineaţă, cînd plasa de protecţie antisubmarină si

antitorpilă — ce închidea şenalul coralier de acces în port — a fost dată la o parte pentru ieşirea remorcherului „Keosanqua", intrarea dragoarelor ,,Grossbill" şi „Condor" si re venirea primului. Vor reuşi să culeagă si să transmită informaţii despre navele reperate, dar primul, bombardat din avion, va eşua, comandantul său, aspirantul Kazuo Sakamaki devenind primul pri zonier de război al S.U.A., iar al doilea va fi descoperit printre navele americane, lovit cu prova acestora, scos din luptă apoi transportat în S.U.A. unde va deveni piesă de muzeu, obiectul cu riozităţii multor sute de mii de americani.

— Esenţial Sensei sân este că toate raportările despre aceste submarine si aşa întîrziate, sînt înţelese confuz, în mod justificat pînă si de amiralul Bloch, care hotărăşte „să aştepte să vadă cum se vor desfăşura lucrurile".

De altfel o altă semnalare e tratată identic. E vorba de trans-misionştii George Elliot si John Lockard de la staţia radar de la Opana, care rămaşi lîngă aparate, după serviciul de noapte — aşa de amorul artei, oamenii vor să se instruiască — vor identifica xpe ecran o serie de pete dispuse în grupuri, ce alunecă spre insula Oahu. Au îndoieli, acuză defecţiuni în instalaţie, o verifică, totul e corect, iar petele se mişcă în continuare. Se aşteaptă într-adevăr o escadrilă de B 17 din S.U.A., dar aceea trebuia să vină dinspre vest. Staţia lor nu posedă un post IFF —. Interrogation Friend or Foe — care să le permită determinarea apartenenţei avioanelor, aliate sau inamice. Stau ţintuiţi în faţa ecranelor, determină că au de-a face cu avioane, ştiu si distanţa la care se găsesc — la ora 7,02 erau la 200 km nord de Oahu — si cu toate că e duminică si e anapoda de dificil să trezeşti şefii vorbindu-le de avioane, o fac totuşi. Telefonează locotenentului Kermit Tyler, ofiţer de gardă la postul de comandă central al staţilor radar de pe Oahu. • Tyler ştie despre cele 12 fortăreţe zburătoare B 17, care într-adevăr zboară spre Oahu urmînd să meargă în Filipine şi nu-si mai bate capul cu abaterea de rută semnalată. Ascultă la telefon raportul sergen-

tului Lockard — care pierde din vedere să menţioneze numărul mare de avioane — şi-i răspunde: „Forget it!".

— Cu alte cuvinte . . . „lăsaţi-o baltă!".

— A rămas celebră expresia bietului locotenent. Iar băieţii mai urmăresc avioanele pînă cînd, protejate de colinele din veci nătate, dispar de pe ecran. Opresc aparatele, închid staţia şi se duc să servească . . . micul dejun.

— Dar înainte de a discuta ceea ce a urmat, dvs. Florin sân ştiţi că războiul din Pacific a fost declanşat de fapt înainte de Pearl Harbor?

— Cum asta?

— La 6 decembrie, vă amintiţi, fusese reperat un convoi de nave

japoneze ce se îndreptau spre golful Siam, transportînd trupe pentru atacul Singaporelui. Cîteva nave japoneze prevăzute pentru atac sosesc pe coastele malayeze înaintea termenului prevăzut. Tru pele engleze ce asigurau apărarea zonei Kota Bharu deschid focul cu artileria de coastă. Este ora 12,45, ora Singaporelui, respectiv 5,55 dimineaţa ora Hawaii-ului.

— Deci războiul din Pacific fusese declanşat din eroare de către englezi. Cum reacţionează Yamamoto?

— Ignoră accidentul. Toată atenţia sa e concentrată asupra flotei lui Nagumo şi nu se va lăsa tîrît de destin, care vrea să-i joace o festă stupidă. Ei bine nu, el face istoria şi destinul nu-1 va încurca în calculele sale. în aceste clipe el trimite lui Nagumo si oamenilor de pe nave un ultim mesaj: „A sosit clipa. Este în joc soarta imperiului nostru .. .".

—• Şi într-adevăr sosise momentul.

— Da. Exact la ora 7,50, cînd echipele de serviciu înălţau la Pearl Harbor drapelul înstelat, primul val de asalt, format din 183 de avioane, de sub comanda căpitan-comandorului Mitsuo Fu- chida se apropiau de Oahu.

Dar poate că e mai bine să-1 lăsăm pe însuşi căpitanul de fregată Mitsuo Fuchida să povestească după jurnalul său: „Cum ne apropiam, cerul se făcu clar şi eu recunoscui prin binoclu cuirasatele americane cu catargele lor, opt în total, dar spre marele meu regret nu descoperii nici un portavion. Sperasem că vor fi intrat în port în cursul nopţii. Este ora 3,19 — el menţionează, Florin sân, ca toţi ostaşii niponi de pe orice meridian, ora Tokyo-ului — si mi-am condus formaţiile spre locul de atac, avioanele torpiloare «Kate» putînd lansa atacul exact la ora 3,30".

— Erau 40 de avioane „Kate", sub comanda locotenent-comandorului Murata. El urma să atace navele mari.

— „Cer radistului să lanseze ordinul de atac pe care-1 trans mite prin Morse, în codul convenit: To, to, to ...".

— Ce înseamnă aceste silabe, Sensei sân?

— To este prima silabă a cuvîntului japonez „totsugekiseyo", care înseamnă „atac".

— „Văd avioanele torpiloare în picaj în plină viteză. Vînă- toarea înaintea noastră, caută vînătoarea inamică, în timp ce bom bardierul în picaj «Val» urcă la înălţimea de atac şi le pierd din vedere.

Eu conduc bombardierele mele la înălţimea de palier — sub ordinele mele directe •— printr-un circuit prin vestul insulei, către Barbers Point, capul cel mai sud-vestic. Nici un avion de vînătoare deasupra şi nici un DCA la sol".

— DCA fiind iniţialele cuvintelor franţuzeşti „defence contre

aviation", respectiv „apărare AA".

— „Am realizat surpriza şi-i spun radistului să transmită flo tei mesajul cu privire la aceasta: Tora, tora, tora! Imediat constat că primele bombardamente au avut loc pe terenurile de la Wheeler si Hickam. Căpitanul de corvetă Takahashi.. ."

— . . . este comandantul formaţiei de bombardiere în picaj . . .

— Căpitanul de corvetă Takahashi confirmînd ordinul meu~~ de atac prin radio, a repartizat grupul de 51 de avioane „Val" în două divizioane. Takahashi, luînd comanda unuia atacă aerodromul Hickam si insula Ford, celălalt sub ordinele locotenentului-coman- dor Akira Sakamoto atacă aerodromul Wheeler.

Informaţiile noastre ne fac să credem că există aproximativ 200 de avioane la Wheeler şi eu observ, într-adevăr, că ele sînt aliniate înaintea noastră şi par gata să-si ia zborul imediat. Sakamoto *le* alese pe acestea ca primă ţintă şi le atacă sub vînt, pentru ca fumul primelor distrugeri să nu acopere vederea ţintelor încă intacte, pentru avioanele următoare, ceea ce este excelent.

Takahashi atacă Hickam şi instalaţiile marinei de pe insula Ford. Noi ştim că la Hickam trebuie să se găsească 40 de bombardiere cvadrimotoare şi 100 bimotoare, iar 60 de hidroavioane la apă. Terenul Marinei este destul de mare pentru a primi atîtea avioane de pe portavioane şi eu gîndesc că deşi portavioanele sînt pe mare, avioanele lor de rezervă trebuie să se găsească pe teren.

Cele două terenuri sînt vecine, separate numai prin dane de acostare a cuirasatelor şi mă întreb dacă nu cumva fumul incendiilor nu le maschează. Căpitanul de corvetă Murata, care conduce torpiloarele „Kate" grăbeşte atacul căci ţintele sînt în mod precis acelea care vor dispare în fum. El lansează torpila sa si dă prima lovitură unui cuirasat; „West Virginia" este prima victimă si un

imens gheizer se ridică de-a lungul bordului său. Apoi imediat a doua lovitură, a treia, a patra.

Vînătorii, comandaţi de căpitanul de corvetă Haya patrulează deasupra cîmpului de bătaie pentru a contracara o eventuală aviaţie de vînătoare inamică, dar de jos se ridică numai patru avioane de vînătoare americane, care sînt repede doborâte. Către ora 3,30 Haya confirmă că el a curăţat cerul şi ca urmare împarte vînătoarea în sase grupuri pentru mitralierea terenurilor de aviaţie.

în acest timp văzînd că totul se desfăşoară ca la un exerciţiu am condus personal avioanele „Kate", după axele SONE. Ca şi Murata am grăbit

să execut atacul meu pe unităţile flotei inamice, înainte ca ele să dispară în fum. Am cerut radistului meu să trimită mesajul «tsu, tsu, tsu» care declanşează atacul si am spus pilotului meu să transmită ordinul celorlalte bombardiere, bătînd din aripi în acest scop. Escadrilele si-au luat spaţiul cuvenit prin valuri separate de cîte 2000 metri, în timpul apropierii, pilotul meu, loco-tenent-comandorul Natsuzaki îmi spuse că el lasă trecerea bombardierului cercetaş. El face semn, urcă puţin si cedează locul.

DCA-urile încep să ne încadreze şi avionul meu traversează rapid nori de explozii, cea ce mă irită pentru moment, încerc să nu le văd dar aud exploziile si simt un neastîmpăr. Puţin cîte puţin cerul e plin de flocoane cenuşii si aplecîndu-mă constat că cea mai mare parte din focul la care sîntem supuşi provine de pe cuira-sate, dar trag şi numeroase baterii terestre. Nu mă pot reţine să admir eficacitatea lor căci în pofida surprizei ei trag la tot trei minute, de unde am dedus că sînt în stare de alertă avansată. Adesea avionul meu este lovit, fuselajul găurit de cîte o lovitură de obuz. Un cablu de comandă este .secţionat. Apoi un al doilea şoc, o]ovitură aproape de ţintă. Este practic momentul de a mă desprinde. Am în colimator ,,Nevada" în nordul aleii de cuirasate. Cîteva momente înainte de a mă lansa, DCA-ul îşi concentrează tirul pe primul nostru val. Nu sîntem decît la 3000 metri dar nu prea cred să scap neatins. Tehnica noastră de bombardament cere ca să menţinem direcţia si viteza perfect constante, încă o lovitură: avionul nr. 3 lasă o urmă de benzină, rezervorul lui este spart si spre marea mea surprindere bombele sale pleacă, fără îndoială, smulse de explozie. Ii dau ordin să revină la portavioane. Ţinta se apropie chiar sub nasul meu. încerc de asemenea să nu slăbesc din ochi bombardierul conducător, dar nişte ghemotoace de nori mi-1 fură, dispărîndu-mi si ţinta. Apoi cînd străpungem stratul, ţinta e depăşită. Avionul de cap bate din aripi, ceea ce înseamnă că trebuie să refacem trecerea. Virăm si privind înapoi văd DCA-urile concentrîndu-se pe al doilea val care a realizat primul bombarda-

ment pe Pearl Harbor. Ceasul meu arăta 3,34. Cîteva escadrile văzîndu-ne că virăm, virează şi ele. Către intrarea în port, văd cercuri concentrice formîndu-se pe apă. Poate e locul în care a căzut bombardierul nr. 3. Exact alături o mică unitate, care presupun că e un distrugător. Apoi observ că această navă merge de-a lungul ieşirii docului plutitor. Privind mai atent constat că acest doc e un cheson ce închide intrarea în port, manevrat cu ajutorul unor cabluri. Distrugătorul este deci de gardă, ceea ce mi-a permis să gîndesc că submarinele noastre de buzunar trebuie să manevreze într-adevăr prin acele locuri. Cu toate că misiunea lor era ţinută sub un secret absolut, eu aveam cunoştinţă de operaţia acestor submarine de sub

comanda căpitanului de fregată Shibuya, detaşat de la Statul Major al lui „Akagi". Aceste cinci unităţi minuscule trebuiau să se infiltreze la Pearl Harbor cu ordinul expres de a nu declanşa un atac decît după începerea raidului aerian. Micile noastre unităţi curajoase puteau fi acolo, sub apele liniştite, aşteptînd răbdătoare momentul în care puteau lovi, ru-gîndu-se pentru reuşita noastră. Dar portul fiind închis, ele nu aveau nici o şansă să scape, după ce misiunea lor va fi fost îndeplinită. Săracii mici peştişori. Eu nu pot să-mi reţin emoţia mea, pînă la lacrimi. Bravi camarazi, noi vom face tot ce ne revine!

începînd cel de al doilea atac, văd o explozie colosală lîngă ţinta noastră, flăcări stacojii si o coloană de fum negru gigantică începînd să se ridice pînă la 1000 metri. Este, după cum am judecat imediat, explozia magaziei de muniţii a cuirasatului sub efectul celor două bombe ce au pătruns în navă, lansate de escadra nr. 2 *de* pe „Kaga" şi prin binoclul meu am identificat victima. Era „Arizona", „Nevada" la nord arde de asemenea. A treia de la „Ne-vada", o navă de tip „Tennessee", ancorată spre ţărm arde puternic si drept la sud, una tip „Maryland" îmi pare intactă. Dau ordin pilotului meu să ne îndreptăm spre aceasta. Traversăm barajul antiaerian care creşte în intensitate. Trecem si lansăm bombele. Mă culc în cockpit pentru a vedea în mod distinct cele patru bombe zbu-rînd spre ţintă. Pe linia mea de vedere se afla cuirasatul tip „Maryland". Rotindu-mi privirea, văd bombele devenind din ce în ce mai mici şi în final dispărînd. Apoi deodată doi nori de fum pe puntea navei. Mă aud strigînd: «Două lovituri la ţintă».

—• După acest prim val „Arizona" nu mai e decît o epavă în flăcări. „Oklahoma" s-a răsturnat într-o rină, „West Virginia" s-a scufundat, „California" a luat apă si toate navele cuirasat — afară de „Pennsylvania" care se afla în reparaţie — sînt serios avariate. La orele 8,25 japonezii au atins aproape 90o/₀ din obiectivele lor: „au izbutit să scoată din circulaţie flota americană din Pacific"

scrie istoricul american Samuel Elliot Morison.

ra

oanelor, anunţînd că atacul reuşise, sînt recepţionate, Nagumo şi Kusaka la bordul lui „Akagi" îşi strîng mîinile.

Urmează apoi la ora 9.00 atacul unui al doilea val format din 170 de avioane de bombardament în picaj si de înălţime, acoperite de aviaţia de vînătoare, sub ordinele căpitanului de corvetă Shima-zaki, avînd ca obiectiv distrugerea aerodromurilor, cuirasatelor si distrugătoarelor scăpate din primul asalt. Avioanele se năpustesc asupra cuirasatelor „Pennsylvania" — din

docul uscat si „Ne-vada", care deşi fusese lovit, încercă să scape. Dar după ce primeşte încă sase bombe, punţile si suprastructurile sînt cuprinse de flăcări. Avioanele au făcut ravagii pe toate aerodromurile insulei: Hickam, Wheeler, Ewa, Bellows, Kaneohe. Şi, chiar în aceste momente sosesc din California cele 12 fortăreţe zburătoare. La început se creează confuzii si sînt mitraliate. Apoi începe tortura aterizării: se zboară la Wheeler — flăcări, la Bellows — incendii, la Hickam — foc, carburanţii sînt pe sfîrşite si piloţii americani pun aparatele la risc pe pistele scurte ale aviaţiei de vînătoare, ba unul aterizează cu bine ca prin minune pe terenul de golf de la Kanuka.

Atacul a atins paroxismul. „Vuietul bombelor — scrie istoricul american Gordon W. Prange — şuierul gloanţelor, vacarmul făcut de avioane, bubuitul tunurilor apărării antiaeriene (care, instalate în cele patru colţuri ale lui Pearl Harbor au -şi început să-si scuipe cu furie obuzele), mirosul acru al prafului de puşcă si al fumului, toate acestea se amestecară într-o învălmăşeală de nesuportat, într-un haos care seamănă cu cel mai negru infern."

— în cele 100 de minute cît au durat asalturile, opt cuirasate din rada portului au primit lovituri de moarte. — „Arizona" a fost ţinta a cinci bombe, una pătrunzînd în magazia de muniţii, nava explodînd ca o singură bombă uriaşă, tîrînd în adâncuri 1100 oameni care au murit instantaneu în clipa deflagraţiei. „Oklahoma"-primi cinci torpile în decurs de un minut. Ea se răstoarnă încet ajungînd cu chila în aer ceea ce a eliminat posibilitatea salvării unor oameni prinşi în interior. S-a lucrat cu aparate de sudură si ciocane pneumatice pentru efectuarea unor spărturi, stiindu-se că se aflau oameni în unele compartimente ale navei. Au fost salvaţi 32 de oameni, dar 400 au rămas zăvoriţi acolo în burta cuira-satului si au supravieţuit pînă la 25 decembrie. S-au găsit însemnări pe pereţii încăperilor interioare la desfacerea navei în şantier. „California" lovită de două torpile se răstoarnă ca si „Oklahoma" ajungînd cu chila în aer într-un timp record de 8 minute. Bătrînul cuirasat ,,Utah" e scufundat. Pe ,,West Virginia" o explo-

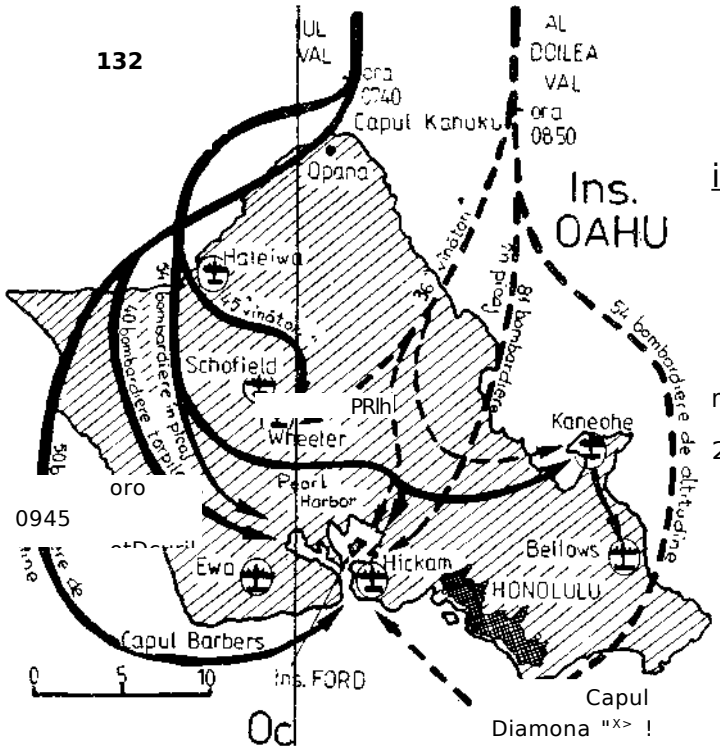

isgy

mile **l mila morifia =**

2I°30'N

eanul Pacific

21°50'N

2. Atacul de la Pearl Harbor. Direcţiile de zbot ale celor două valuri ale aviaţiei nipone.

zie interioară şi una la tribord zguduie nava din rărunchi, gata-gata s-@ zvîrle din mare ca pe o nucă de cocos. Are soarta celorlalte, scufundîndu-se. „Nevada" eşuează, „Maryland" şi „Tennes-see" sînt grav avariate, iar „Pennsylvania", nava amiral a flotei din Pacific a primit doar o bombă. Din cele nouă cuirasate ale fio-

tei americane din Pacific — „Colorado" era atunci în şantier la Sân Francisco — va fi recuperat doar „Pennsylvania", restul fiind distruse total şi şterse pentru totdeauna din evidenţele marinei.

Ceea ce nu au găsit japonezii la Pearl Harbor sînt portavioa-nele „Enterprise" şi „Lexington". In această dimineaţă primul se afla în drum spre Hawaii la o distanţă de 200 mile est de arhipelag, al doilea supraveghind .navigaţia în apele insulelor Midway.

— Yamamoto şi-a dorit si aceste trofee, dar şi fără ele era de ajuns: lovitura dată armatei si marinei Statelor Unite — „care au fost surprinse dormind adînc în acelaşi pat" cum scria senato rul Connally a doua zi după atac —• a fost catastrofală.

— Bilanţul este pentru americani zdrobitor: 2335 militari si 68 civili morţi, 1178 răniţi, 18 nave scufundate şi avariate, 188 de avioane complet distruse pe aerodromuri, plus 159 avariate. Plus pagubele materiale . . . Plus prestigiul. . .

— In schimb japonezii au pierdut 55 de aviatori, 9 din cei 10 marinari de pe submarinele de buzunar, 29 de avioane, un submarin mare cu personalul din echipaj si cele 5 submarine pitice.

Interesantă este reacţia pe care a avut-o acest atac în insulă si pretutindeni în lume.

— Pe insulă tot felul de reacţii, de la gînduri nemărturisite pentru moment, privind aplicarea unor exerciţii „în condiţii de luptă reale", căci cei de la statul major luaseră chiar măsura vop sirii pe aripile avioanelor a cercurilor roşii. . . care sînt însemnele aviaţiei nipone, pînă la exclamaţii intrigante, de genul: ,,Un afuri sit de pilot al armatei s-a ţicnit, atacă si mitraliază locuinţele ofi ţerilor necăsătoriţi" sau: „I-ai văzut pe nebunii ăia? Trebuie să fi fost beţi ca să facă exerciţii cu muniţii de război" şi în sfîrşit

pînă la acele reacţii realiste: „Sîntem atacaţi!" Sînt japonezi. . ."

— Dar Short si Kimmel?

— Ambii sînt la locuinţele lor. înştiinţat prin telefon, Kim mel fuge la Statul Major al Comandamentului, unde asistă nepu tincios la răsturnarea cuirasatului „Oklahoma" si la martiriul flo tei sale. Short aude bombardamentul şi pentru moment bănuieşte că ar putea fi nişte manevre ale marinei, cu trageri de luptă. Dar sună telefonul şi aude vestea. Mii de soldaţi si marinari, sute de ofiţeri vor avea un rol cît de cît însemnat în aceste două ore de infern, fiecare va putea mărturisi ce a făcut în acele momente grele. Cei doi comandanţi însă nu au mai avut nimic de făcut. Ei au asistat la un atac. Lupta o pierduseră din primul minut, în schimb, din momentul în care s-a primit de la Washington mesa jul către toată flota şi unităţile din Pacific: „Război total aerian

şi submarin contra Japaniei" echipa de agenţi ai F.B.I.-ului se pune pe lucru. Ea descinde la consulatul japonez unde tocmai se ardeau telegramele si codurile secrete, pe care unul din agenţi reuşeşte să le scoată din foc. Unul din documente ce avea menfiu-nea „kioku mitsu" — „strict secret, în caz de pericol se arde" — cuprindea o listă a agenţilor de pe insulă în serviciul Japoniei. Şi culmea, deşi insula Oahu avea peste 15.000 de cetăţeni de origine japoneză, doar cîţiva, cinci dintre aceştia figurau pe listă. In timp ce o parte a echipei încerca să desluşească „noutăţi" prin aceste documente, membrii consulatului, printre care si Yoshikawa, au fost ridicaţi şi internaţi. Agenţii F.B.I. nu bănuiau atunci ce „pasăre rară" se ascunde în persoana acelui viceconsul. Tîrziu după repatriere, după război, Yoshikawa şi-a publicat memoriile sale de spion, într-o revistă. .. americană. Despre el s-a zvonit că ar fi ajuns în unul din vîrfurile înalte ale serviciului secret al marinei imperiale, dar cineva 1-a întîlnit prin 1957 undeva într-un orăşel din Shikoku, trăind liniştit, retras de lume şi păstrînd o tăcere cuminte asupra trecutului său ... „norocos".

—• Studiul documentelor extrase din foc au oferit americanilor încă o surpriză: „Prinţesa mării", *pe* numele obişnuit Ruth Kuhn, fiică vitregă a unui specialist în ştiinţe antropologice, Dr. Bernhard Julius Otto Kuhn. Fost cadet în marina germană în primul război mondial, prizonier de război la englezi, membru al formaţiilor SD şi mai apoi — pe baza cunoştinţelor de limbă engleză — în biroul de contraspionaj al SD-ului, are relaţii apropiate cu Heydrich si Himmler, ceea ce a uşurat tinerei sale fiice, o blondă frumoasă şi atrăgătoare, accesul la „graţiile" lui Goebbels. Pînă într-o zi cînd întreaga familie trebuie să plece la Honolulu. Pretextul era bun — moştenirea ce

urmau s-o ia în primire de la o mătuşă emigrată de mult în S.U.A. Astfel că în februarie 1937 familia Kuhn se instalează într-o vilă situată pe o colină ce aluneca dulce spre baza de la Pearl Harbor.

Erau de fapt trimişi ca agenţi germani, dar curînd întreaga familie va avea relaţii strînse cu serviciul de contrainformaţii al marinei japoneze. Preocupările ştiinţifice ale capului familiei — studiul culturilor polineziene si a celei japoneze —, reputaţia de oameni bogaţi, cu rădăcini adînci în industria germană, farmecul fiicei sale, ce trecea drept asistenta sa, laboratorul şi salonul de cosmetică deschis de aceasta din urmă, deservit de coafori de la New York, maseuri de la Hollywood, manichiuriste din Detroit, lărgesc cadrul relaţiilor celor doi — tată şi fiică — pătrunzîrid în cercurile societăţii americane din insulă, ultima preferind compania tinerilor ofiţeri de marină. Invitată la festivităţile oficiali-

taţilor militare, favorită la recepţii, permanent în anturajul ofiţerilor de stat major, Ruth intră încetul cu încetul în posesia unui bagaj de informaţii bogat, mici frînturi de discuţii schimbate între ofiţeri, trăncăneli ale soţiilor de ofiţeri si amirali, care o integraseră în cercul lor, mişcările de nave din port, pe baza observaţiilor directe din vilă şi excursiilor în insulă şi pe mare. După ce s-a logodit si cu un ofiţer american, se putea considera în computerul viu al statului major al marinei americane; de aceea serviciul de spionaj japonez îi încredinţează conducerea întregii reţele de spionaj din Hawaii. Face excursii prin arhipelag, vede tot, memorează perfect, transmite rapoarte scrise, simultan la Berlin si To-kyo, ştie ce valoarează si vinde informaţiile scump. Rapoartele zilnice privind mişcările flotei americane? 500 dolari bucata. Planurile de viitor ale unităţilor marinei americane? 50.000 dolari. Acont 15.000, restul la predarea integrală a mărfii.

Japonezii ştiu că se apropie războiul. Condiţiile de lucru si de legătură cu agenţii lor vor deveni dificile. Canalele normale vor fi întrerupte. Era necesară o nouă modalitate de legătură. S-a făcut apel la reţeaua existentă pe insulă organizată încă în lunile precedente şi pusă sub conducerea lui Ruth. Era formată din agenţi stabiliţi în trei puncte de pe coastele insulelor cu vederea către sud de Pearl Harbor: în satul Kamala din estul Oahului, pe pantele meridionale ale insulei Maui şi la Lanikay bay. Agenţii foloseau un cod de 8 senine convenţionale. Informaţiile erau preluate de către un submarin japonez venit în apele din preajma insulei Hawaii. Ziua semnalizarea se efectua de Ruth Kuhn care — amatoare de sporturi nautice şi înotătoare excelentă — se plimba în preajma insulei Oahu într-o barcă cu pînze. Submarinul o recunoştea de restul ambarcaţiunilor din zonă

după steaua colorată ce se vedea pe vela principală. Echipajul submarinului privea prin periscop diversele obiecte agăţate pe puntea micii ambarcaţiuni, indicînd tipul navelor intrate sau ieşite din rada portului, preciam si numărul lor. Anumite informaţii suplimentare erau date prin mişcările bărcii — în cerc închis, în zig-zag, triunghi — sau după culoarea costumelor de baie. în timpul nopţii se foloseau luminile de la locuinţele agenţilor din satul Kemala şi de la Lanikay bay precum si un foc de lemne de pe insula Maui. în plus Ruth folosea ori o lanternă cu care semnaliza de la fereastra locuinţei, sau farurile automobilului, venit chiar lîngă ţărm. Ora aleasă de fiecare punct pentru aprinderea iuminilor transmitea o cifră care în codul de 8 semne avea un anumit sens, ce era imediat interpretat pe submarin şi coroborat cu datele anterioare.

Se ştie că semnalele radio de pe submarine nu se pot transmite decît atunci cînd acestea ies la suprafaţă, şi se pare că multe din mesajele transmise de submarinul japonez ce prelua informaţiile de la Ruth nu au ajuns la Tokyo. Comandamentul flotei japoneze de la Tokyo era informat despre existenţa a patru portavioane americane la Pearl Harbor: „Yorktown", „Hornet", „Lexing-ton" şi „Enterprise". Atacul lui Nagumo viza în primul rînd lovirea acestor nave, tocmai pentru că Yamamoto le considera, în cadrul flotei, arma hotărîtoare în războiul modern, iar în cazul Pearl Harbor-ului „braţul cel lung al flotei Statelor Unite în Pacific". Cele patru portavioane staţionară la Pearl Harbor. Dar primele două trecuseră încă din aprilie, respectiv iunie, prin canalul Panama si participau la luptele din Atlantic. Celelalte plecaseră cu puţin înainte de începutul lunii decembrie, aşa cum am discutat adineaori. Radiograma lui Kita, bazată pe informaţiile lui Ruth, privind lipsa portavioanelor americane de la Pearl Horbor a derutat pe cei din conducerea flotei, unii considerînd acţiunea compromisă. Printre aceştia este chiar Fuchida, comandantul aviaţiei de atac. Nagumo „amiral din şcoala veche" are însă altă concepţie: „cele opt cuirasate aflate la Pearl Harbor constituie coloana vertebrală a forţei navale pe care a primit sarcina s-o distrugă". Nu are rost să revenim, am vrut doar să arăt cum numele lui Ruth se amestecă la un moment dat cu cel al „eroilor" care au zămislit paginile de istorie de la Pearl Harbor.

Cum documentele au scos la iveală activitatea familiei Kuhn, agenţii F.B.I. aleargă la vila de pe colină. Consulul general Kita făcuse tot ce i-a stat în putinţă pentru ca familia Kuhn să fie preluată de pe insulă de chiar submarinul care recepţionase informaţiile acesteia, dar agenţii F.B.I. au ajuns mai devreme, ares-tînd întreaga familie. Anchetă, dezvăluiri, recunoaşteri,

proces, condamnări. Doctorului Kuhn i se comută pedeapsa cu moartea prin împuşcare — pentru activitate de spionaj împotriva S.U.A. — în 50 de ani de muncă silnică, iar mai apoi într-un. ordin de expulzare. Nu a mai revenit în Germania, aşa cum au făcut Ruth si mama sa, care au fost internate pe perioada războiului într-un lagăr, iar apoi eliberate. Vechi cunoştinţe de „partid" 1-au atras în Argentina, unde o societate largă de criminali de război de notorietate mondială cuibărită în cotloanele cele mai obscure ale vieţii deapănă amintiri vetuste si mocnesc ura neputincioasă a stigmatizaţilor.

— în ceea ce priveşte ecoul în lume, demne de menţionat sînt două locuri de pe glob: Berlin si Washington.

13?

— Hitler se întorsese de pe front la cartierul său general din Prusia; Orientală şi auzind vestea la radio intră în sala de comandament, unde transmite noutatea generalului Jodl şi' mareşalului Keitel, calificînd iniţiativa japoneză drept „greşeală strategică de neiertat".

•— Această acreditare cu privire la necunoaşterea de către Hitler a intenţiilor japoneze de a ataca Pearl Harbor-ul este pusă la îndoială odată cu apariţia, la Londra, în anul 1972 a cărţii" „Sistemul agenţilor dubli în războiul 1939-—1945", a reputatului istoric Şir John C. Masterman. El îşi va da demisia din postul de prorector al Universităţii din Oxford, la începutul războiului, in-trînd în serviciul de contrainformaţii britanic, celebrul M. Y—5, participînd direct la evenimentele despre care va scrie mai tîrziu. în cartea amintită el va descrie şi cazul agentului dublu „Tricicleta", un patriot iugoslav ce-si făcuse studiile în Germania. Este luat în evidenţă de Abwehr, prezentînd interes pentru legăturile de afaceri pe care le avea cu unele firme industriale din Anglia, încă; înainte de război un agent al serviciului lui Canaris la Belgrad îl contactează propunîndu-i „colaborarea". Urma să plece în Anglia pentru a face spionaj în favoarea Germaniei. Acesta intră imediat în legătură cu un reprezentant al Intelligence Service-ului din capitala Iugoslaviei, comunicîndu-i propunerea germană. Din acest moment el va urma să acţioneze conform instrucţiunilor de la Londra. Timp de un an „Tricicleta" aduce „servicii" valoroase serviciului de spionaj german, fapt pentru care se hotărăşte- trimiterea sa în S.U.A., unde urma să se creeze şi să conducă o reţea nouă de spionaj în locul celei căzute în mîinile F.B.I.-ului. în acest scop Intelligence Service anunţă în august 1941 plecarea sa la New York, pentru a se evita vreo arestare inutilă. El purta o cravată pe dosul căreia era imprimat, într-un cod special, sub forma unor ,,micropuncte", un chestionar de vreo trei pagini din care două se refereau la situaţia bazei navele si aeriene americane de la Pearl Harbor: aerodromuri, hangare, ateliere, depozite de armament, combustibil, instalaţii, dispozitive de apărare din

arhipelag. Iată una din întrebările chestionarului: „Pearl Harbor — amănunte precise si în măsura posibilului schiţa principalului chei, a staţiilor electrice, a atelierelor de întreţinere şi reparaţii, a depozitelor de petrol si benzină, precum şi amplasarea docului de reparaţii nr. l şi a noului doc pe cale de a fi construit".

Şi iată cum comentează aceste fapte istoricul englez: „Se poate deduce cu multă probabilitate din modul cum este redactat chestionarul că, în eventualitatea intrării în război a Statelor Unite, Pearl Harbor urma să fie cel dinţii punct atacat si că pregătirile

pentru acest atac ajunseseră la un stadiu destul de avansat în august 1941. Căpătînd dezlegările necesare din partea noastră, „Tricicleta" a comunicat americanilor toate elementele chestionarului, aşa încît lor le revenea sarcina de a aprecia importanţa sa şi a trage concluziile necesare. Totuşi, dacă noi, englezii, am fi cunoscut mai bine intenţiile generale ale Axei şi dacă am fi avut mai multă încredere în omul nostru, ne-am fi străduit să atragem mai insistent atenţia organelor de contrainformaţii din S.U.A. asupra semnificaţiei unui astfel de chestionar, chiar cu riscul să ni se reproşeze că ne vîrîm nasul unde nu ne fierbe oala".

— Reiese din aceste rînduri interesul Abwehr-ului în chestiu nea Pearl Harbor-ului, dată fiind colaborarea cu Joho Kioku — serviciul secret naval japonez. Să nu fi informat Canaris Wehr- macht-ul şi pe Hitler despre direcţia în care îşi orientau japonezii acţiunile în Pacific? Aşa cum colaborau organele naziste între ele n-ar fi de mirare această „neglijenţă" a lui Canaris. Şi mai reiese tot din aceste rînduri cît de aproape erau serviciile secrete americane şi pe această cale a „Tricicletei", de o informaţie capitală privind interesul Japoniei în direcţia Hawaii. Dar au ignorat-o. Şi nu în primul caz.

— Despre ecoul atacului la Washington, primul moment îl cunoaştem. După reconfirmarea atacului, Roosevelt convoacă pe Stimson, Knox, Stark, Marshall si pe comandanţii şefi ai marinei si armatei terestre. Se decise războiul. Churchill care aflase nou tatea prin radio telefonează la Washington. Vocea grea de stentor a Preşedintelui îi aduce în ureche cuvinte ce se întipăresc puternic în mintea şi inima sa: „De acum sîntem pe aceeaşi corabie". Ex presie de solidaritate marinărească, explicabilă între un fost secre tar al Departamentului Marinei şi un fost lord al Amiralităţii. „Sper că nici un american nu-mi va lua în nume de rău dacă re cunosc că a fost o mare bucurie pentru mine să ştiu Statele Unite alături de noi" scrie Winston Churchill în „Memorii". Intr-adevăr englezii şi americanii, pe două continente diferite, evoluînd pe direcţii de civilizaţie si cultură deosebite, separaţi de o limbă . . . comună, erau acum aliaţi pe viaţă si pe moarte . . . Era visul de

aur al premierului englez, care în acea clipă istorică ştia că a cîş- tigat războiul.

Roosevelt cel care pînă acum, în orice discuţie cu Churchill, îi servea invariabil — la orice aluzie a acestuia privind intrarea S.U.A. în război — formula laconică „AU but war", „totul în afară de război" — datorită influenţei puternicului curent izolaţionist care stăpînia opinia americană, ei bine Roosevelt ştia acum că America era cu el. El va merge sigur şi senin la 8 decembrie

1941 în sala Congresului de la Capitoliu, apărînd calm în faţa senatorilor, membrilor Curţii Supreme, membrilor Cabinetului, comandanţilor armatei, reprezentanţilor presei şi a unor invitaţi. Un discurs scurt: „Ieri, 7 decembrie 1941 — o dată care va rămîne în istorie ca o zi a infamiei — Statele Unite ale Americii au fost atacate pe neaşteptate si în mod deliberat..."

— Mă întreb Florin sân de ani de zile, ca şi dvs. probabil, ca şi mulţi istorici şi oameni de bună credinţă: cum a fost posibil, ca avizaţi prin sutele de telegrame descifrate prin Magics — pentru care s-au chinuit să-1 posede şi să-1 reproducă — puşi în faţa unor lucruri evidente, convorbiri telefonice suspecte, submarine în rada portului Pearl Harbor, semnale radar la Opana, serviciile secrete, marina, ofiţeri şi amirali să piardă prilejul de a evita surpriza? Cum, avînd un „as în mînecă" să piardă partida?

— E o întreagă literatură despre acest capitol. Oficial au fost organizate opt anchete pentru a se stabili responsabilităţile. Nu mai una a rodit patruzeci de volume publicate. Sute de istorici au scris si scriu în continuare dezvăluind aspecte noi. Sînt multe întrebări fără răspuns. Nu putem aborda aceste întrebări şi a le discuta, pentru că am aluneca în analize fără sfîrsit. Din toate însă rămîne un adevăr care nu mai este negat de nimeni: ameri canii au fost surprinşi total la Pearl Harbor. Şi nu se poate nega că atacul japonez a servit politica preşedintelui Roosevelt, ca un „minunat casus belii".

Convorbirea luă sfîrsit, fiecare din noi păstrînd în minte o imagine a Hawaii-ului — cea din ziua de 7 decembrie 1941 — rezultată din topitura lecturilor, filmelor, fotografiilor şi a fanteziei noastre. La Pearl Harbor s-a construit un Memorial si există acolo o placă de marmoră magnifică pe care sînt săpate numele tuturor celor care au căzut atunci în decembrie. De undeva de aproape se aude o voce în piano — înregistrată pe bandă magnetică — care şopteşte zi si noapte, neîntrerupt, numele lor, reluîndu-i şi reluîndu-i mereu. Bolta albastră a Pacificului arde cîte un licăr pentru fiecare dintre ei. O privesc de aici de pe marginea marelui continent si încerc să-mi înving sentimentul că ceea ce mă acoperă este cosmosul rece si indiferent la tot ce se petrece pe Terra ...

Capitolul 5

OLANDA VA ÎNVINGE!

„Domnilor, noi sîntem exact în situaţia unui bun oîine de vînătoare, *care* şi-a pîr-lit urechile la prima sa ieşire". Colonelul Eubank către ostaşii de pe aerodromul Clark Field, în noaptea de 8 decembrie 1941;

John Toland: „Banzai" Calmau Levy, Paris, 1963, pag. 95.

— „Sfera de coprosperitate a marii Asii" constituia în ochii Gumbatsu-lui — clica militaristă japoneză — singura cale de ieşire din criza economică şi politică în care se zbătea imperiul. Desigur, situaţia favorabilă a Japoniei din primul război mondial, de aliată a Angliei, i-a permis să se înfrunte — fără nici un efort militar — din prada, cît i se oferea, preluînd în posesie din stăpî-nirea Germaniei, pe care o învinseseră alţii, cele cîteva arhipelaguri din Micronezia. Dar accesul la marile insule şi arhipelaguri rămînea doar visul unei nopţi de vară, cîtă vreme drapelele de stat ale puterilor occidentale continuau să fluture deasupra palatelor rezidenţiale ale guvernatorilor de la Singapore, Manilla, Bang-kok, Rangoon, Batavia. Aici nu se mai punea problema în termeni asemănători. Numai încleştări de mari forţe ar fi putut face să triumfe idealul generos al „coprosperităţii", providenţiala salvare a coloniilor de într-adevăr crunta exploatare a puterilor europene hrăpăreţe si aducerea lor sub scutul protector al imperiului, pe care vor trebui să-1 slujească, jertfindu-se unei noi exploatări — nu are importanţă că e mai cruntă — dar este mai cinstită, între „galbeni", fără amestecul oneros al albilor.

-— Japonia căreia îi revenea acest măreţ rol — prin voinţa celor opt milioane de zei ce-i populează mitologia •— îşi va dezvolta — după ce părăseşte în 1936 conferinţa puterilor navale — o marină militară formată din aproximativ 250 de nave, posedînd cele mai puternice cuirasate din lume şi o „Flotă combinată" — compusă în bună parte din portavioane -— ce nu avea echivalent pe atunci. Dacă la acestea se mai adaugă o armată de două milioane si jumătate de soldaţi, plus o rezervă de trei milioane şi o aviaţie de 7000 de avioane, oricine poate considera Imperiul de la Soare Răsare pregătit pentru un război de anvergură şi necruţător.

— Era la un asemenea grad de pregătire încît la Pearl Harbor va ignora una din legile de bază ale strategiei care statorniceşte obligaţia de a lovi inamicul acolo unde este mai slab. Ori, Forţa Z a lui Nagumo a lovit în

punctul cel mai puternic al marinei S.U.A. din Pacific.

— Aceasta deoarece comandamentul japonez va declanşa răz boiul bazat pe postulatul victoriei rapide obţinute în urma unor lovituri simultane, date pe un teatru de operaţiuni larg din Paci fic, avînd ca premieră „lovitura de măciucă" surpriză de la Pearl Harbor, menită să paralizeze grosul flotei americane.

— Deci Pearl Harbor-ul — deşi în strîns determinism cu evoluţia ulterioară — nu rămînea decît un episod izolat în cadrul planului general, o bătălie ce trebuia neapărat cîştigată acolo, pentru a fi părăsită si exploatată în alt spaţiu, uşurînd dezvoltarea operaţiilor de pe direcţia principală Nanshin.

— „Direcţie" care —- cu un decalaj de la o oră la trei zile faţă de momentul cînd ultimul avion japonez dispărea de pe cerul înecat în fum al Oahului — începea să se dezlănţuie în alte cîte- va puncte: Singapore, Kota Bharu, Filipine, Wake, Hong-Kong şî Guam.

— Cu două zile mai înainte, mai precis în 5 decembrie, la cartierul generalului Douglas Mac Arthur, comandantul forţelor armate ale Extremului Orient (U.S.A. FFE) cu sediul la Mariilla, veniseră amiralul Thomas Hart comandantul flotei americane din zona Pacificului — Asiatic Fleet — şi viceamiralul Tom Phillips, comandantul flotei britanice, cu baza la Singapore. Deşi primul estima că ostilităţile nu vor începe înainte de aprilie următor, toţi erau preocupaţi de acest convoi de nave japoneze care dispăruse chiar de sub nasul lor undeva în ceaţă. Ce ţintă avea? O debarcare în Siam? Atac în Malaysia? Singapore? Oricum Mac Arthur spera că în aprilie 1942 cu o armată de 200.000 de oameni şi o aviaţie puternică de peste 250 de bombardiere şi 200 de avioane de vînă- toare va putea face faţă japonezilor în toată zona. Mai circumspect, Hart — ştiind că Mac Arthur nu avea decît 130.000 de soldaţi, majoritatea filipinezi, prost echipaţi si neinstruiţi, fără să fi tras vreodată un foc de armă, iar dintre avioane se putea conta doar pe cele 37 fortăreţe zburătoare, celebrele bombardiere cvadrimo- toare ,,Boeing" B 17, ce-i drept ultimul strigăt în tehnica aero nautică a epocii şi cele 100 de avioane de vînătoare P 40 — ignora acel aprilie de mîine, gîndindu-se că în acest decembrie de azi, apărarea americană din sud-estul asiatic era neîndoios vulnerabilă faţă de un agresor prsmpt.

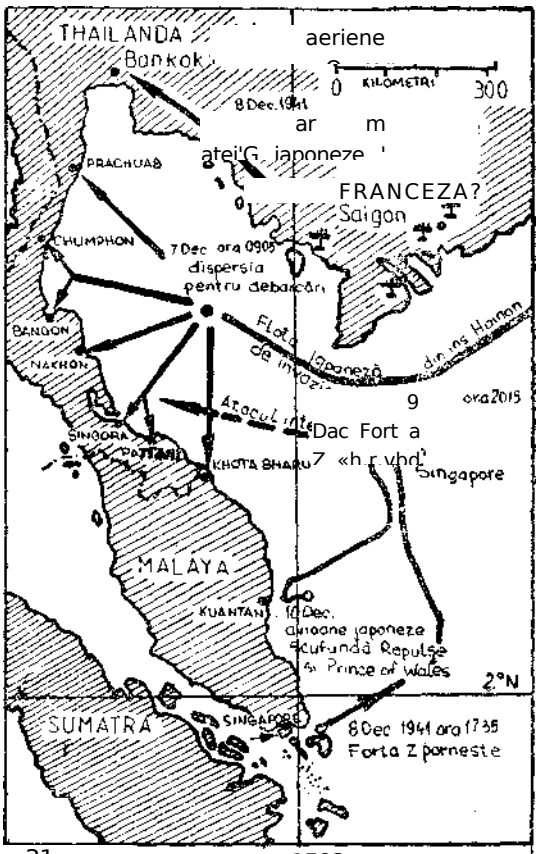

31 1502

iGn.19« Ultimele forţe aliate se re trag 'n 1942 PreJarea forlelo

3. Debarcarea Armatei a 25-a japoneză în Peninsula Malacca. Drumul urmat de Forţa Z pînă în momentul scufundării cuirasatelor engleze „Prince of Wales" şi „Repulse".

Churchill făcuse un gest de forţă, trimiţînd aici în Extremul Orient, la baza engleză din Singapore puternicele cuirasate „Prince of Wales" de 35.000 tone şi „Repulse" de 32.000 tone. Cunoştea

L

bine aceste nave. Pe „Prince of Wales" călcase ultima oară în august 1941, cînd se întîlnise cu Roosevelt în apele de lîngă Terra Nova, unde avusese loc Conferinţa Atlanticului; dumnică 11 august asistaseră împreună pe punte, la oficierea unei slujbe religioase. Acum dorea ca aceste nave să constituie nucleul unei puternice Forţe Z.

— Parcă ar fi o obsesie acest Z în marinele militare ... Zîmbii la remarca sa şi continuai ideea:

— El însuşi va mărturisi în memorii că hotărîrea sa urma „să exercite acel fel de ameninţare a navelor de mare valoare, a că ror intenţii disimulate pot îndemna la prudenţă pe un eventual inamic naval" căci „Prince of Wales" poseda cel mai modern, „dre- adnought" din lume precum şi patru baterii de cîte 25 ţevi, ce debitau 60.000 de proiectile pe minut. Churchill declara marinari lor ce urmau să ridice ancora spre Extremul Orient: „Un singur cuirasat modern cu baza la Singapore va imobiliza întreaga flotă japoneză. V-a obsedat «Bismark», acum vă obsedează «Tirpitz». Inversaţi situaţia si obsedaţi-i pe japonezi cu «Prince of Wales»". Phillips, devenit comandant al acestei forţe, era hotărît s-o folo sească într-o acţiune de contracarare a convoiului japonez, în 6 decembrie cînd cei trei generali purtau discuţii în faţa hărţii, un mesaj le făcea cunoscut că aviaţia de la Singapore tocmai detec tase flota japoneză în largul coastelor Siamului. Phillips ia avio nul şi pleacă imediat la Singapore unde se întîlneşte cu comandan tul şef al Extremului Orient, Şir Robert Brooke Popham, Air Marshall al Royal Air Force.

Brooke considera că planul de apărare britanic în peninsula Malacca se baza pe realizarea unei superiorităţi aeriene, menită sa contracareze orice tentativă de invazie. In acest scop era necesară o acţiune rapidă de luare în stăpînire a aerodromurilor siameze din imediata vecinătate a frontierei. De asemenea trebuiau apărate toate aerodromurile din câmpiile aluvionare ale zonei occidentale ale peninsulei. Brooke era alături de cei care preconizau un război aerian si care luaseră măsurile de construire a peste 22 de aerodromuri, e drept majoritatea fără piste de beton. Cei din trupele terestre departe de a agrea această idee, cu atît mai mult cu cît nu fuseseră consultaţi la amplasarea aerodromurilor, luaseră măsuri de întărire a coastei. Fuseseră instalate două linii de tunuri, prima de 380 mm şi cea auxiliară de 234 mm. Cît despre aerodromuri un general de brigadă nu s-a abţinut să facă remarca: „Unele din blestematele de aerodromuri sînt imposibil de apărat, imbecilii le-au construit în locuri de neconceput".

Parola „Raffles" — amintind de şir Stamford Raffles, pio-nerul care

pusese bazele oraşului modern Singapore în 1819 — fusese dată în toată peninsula şi întreaga suflare militară era în alertă. Şi această suflare reprezenta Corpul 3 de armată britanic, al generalului locotenent A. E. Percival, format din trei divizii de infanterie: a 9-a si a 11-a anglo-indiene, care vor fi plasate în prima linie de apărare — pe cei 280 de kilometri cît măsoară peninsula în lăţime — şi a 8-a australiană ce va fi păstrată în rezervă.

Ora era înaintată şi cei doi comandanţi stînd la geamul clădirii comandamentului marinei, priviră cîteva minute oraşul luminat, pe cerul căruia alunecau ca nişte spaghetti uriaşe, fascicolele albe ale cîtorva proiectoare puternice.

-- înaintea războiului se spunea că „Singapore e poarta Extremului Orient". Nu ştiu dacă a mai spus-o şi altcineva înainte de Blasco Ibanez. Adevărul este că şi noi cei din Extremul Orient vedem în ea tot o poartă. Yamamoto si-a dat seama că stăpîni-torii ei deţin accesul şi controlul în Extremul Orient. De aceea era hotărît să lovească acest bastion al apărării engleze. Dar cum? Un atac asemănător celui de la Pearl Harbor era exclus. Englezii nu „dormeau în zori" deloc si cu atît mai mult după cacialmaua pe care o înghiţiseră americanii. Singapore trebuia cucerit în alt mod. Yamamoto socotea că cea mai bună formulă este atacul de pe uscat şi în nici un caz de pe mare, aşa cum se aşteptau si se întăriseră englezii. Mai întîi o debarcare undeva în nord pe ţărmurile răsăritene ale Malayei, apoi ocuparea aerodromurilor din zonă, mai apoi avansarea prin junglă — care reprezintă aproximativ 75% din teritoriul ţării — unde englezii vor fi daţi uşor peste cap, şi în sfîrşit în faţa Singaporelui. Asediu, izolare şi apoi deznodă-mîntul. . .

— La ora 1,15 noaptea atît guvernatorul oraşului, Şir Thomas Shanton cît si cei doi generali abia ajunşi în locuinţele lor — sînt înştiinţaţi prin telefon că japonezii încearcă o debarcare la Kota Bharu, un port pe ţărmul estic al Malayei la vreo 750 km nord de Singapore.

— De fapt era Armata a 25-a japoneză, de sub comanda ge neralului Tomoyuki Yamashita, compusă din 3 divizii de infante rie, o divizie de aviaţie, posedînd 600 de avioane, 4 regimente de tancuri si 11 divizioane de artilerie, adusă din Indochina. Fusese îmbarcată pe nave în portul .Saigon si reperată în zilele de 6 si 7 decembrie. Dar japonezii au debarcat chiar în 7 decembrie în zona istmului Kra, în Siam (Tailanda de astăzi) la Singora şi Pattani, în noaptea de 8 decembrie (ora Tokyo-ului, şi 7 decembrie ora

Pearl Harbor-ului). Aici la Kota Bharu batalioanele indiene vor opune o

rezistenţă energică dar în dezordinea creată comandantul australian al aeroportului local, Douglas Allenby ordonă retragerea si părăsirea oraşului. Trupe de desant aerian au fost lansate şi în alte puncte din interiorul Siamului si Malayeziei în scopul cuceririi aerodromurilor— acelea pe care si le dorea Şir Brook Pop-ham — înaintînd spre sud — de altfel conform planului — cucerind si puternica bază aeronavală Victoria, micsorînd în bună parte mijloacele de sprijin şi aprovizionare a trupelor engleze din Ma-layezia pe calea aerului.

— Peste trei ore, respectiv la 4,15 în 8 decembrie, la două ore deci după atacul de la Pearl Harbor, deasupra Singaporelui îşi fac apariaţia 17 avioane japoneze. Piloţii surprinşi de luminăţia fe erică a oraşului, nedistingînd obiectivele militare aruncă bombele la nimereală. Cele cîteva zeci de clădiri distruse din cartierul chi nezesc „cei 66 de morţi şi 133 de răniţi" nu au avut vreun ecou deosebit si fură repede ignoraţi, cînd dimineaţa posturile de ra dio anunţaseră vestea cea mare: Pearl Harbor-ul fusese atacat de aviaţia japoneză. Comunicatul vorbea şi despre respingerea tenta tivei japoneze de debarcare de la Kota Bharu.

— Era adevărat că navele se depărtaseră de ţărm, dar nu mai după ce japonezii debarcaseră trupe şi tancuri. Toate acestea nu se ştiau încă la Singapore. Aici bombardamentul, fără a lăsa urme materiale deosebite — de consecinţe militare nici vorbă — şocase puternic populaţia, zdruncinînd convingerile şi încrederea în administraţia care proferase luni în şir atotputernicia engle ză, excluzînd orice posibilitate de atac. Acum pluteau în aer un sentiment de nesiguranţă, o bănuială ce se răspîndise ca o molimă si cuprinse întreg oraşul. Oamenii aveau în faţă o dovadă palpabilă, certă că sub aparenţa invincibilităţii europenilor se ascundea de fapt o neputinţă, dacă nu un pericol în care erau implicaţi ei ma- layezii, chinezii, indienii si de ce nu chiar aceşti albi trufaşi şi ignoranţi. Ceea ce mai întreţinea speranţa oamenilor erau cuirasa- tele. Erau prea înarmate pentru a putea fi ignorate. Doar de la acestea mai putea veni salvarea. Royal Navy îşi păstra încă presti giul de la înălţimea impunătoare a celor două bastimente . . .

— După ce primise vestea dezastrului de la Pearl Harbor, Phillips era convins că trebuia să acţioneze imediat pentru a nu-i scăpa de sub nas escadra japoneză ce naviga încă în apele Ma- layei. Convocă o conferinţă unde se discută raportul de forţe. Ja ponezii posedau vechiul cuirasat „Kongo" — din timpul primului război mondial •— însoţit de cinci crucişătoare de tip mai nou. Forţele proprii erau constituite din cele două cuirasate escortate

de patru distrugătoare. Oportunitatea acţiunii? Nici discuţie. O singură problemă acută: lipsa aviaţiei. Dar Phillips va cere vice-marshall-ului Pulford o acoperire aeriană pentru zilele de 9 şi 10 decembrie. Se hotărăşte plecarea si în 8 decembrie la orele 17,35 forţa Z părăseşte baza navală de la Singapore, cu amiralul Phillips la bordul lui „Prince of Wales", luînd direcţia nordului. La bordul cuirasatelor sînt si doi ziarişti: Yates Mc Daniel, corespondent al agenţiei Associated Press si Cecil Brown corespondent al CBS-ului. Noaptea decurge liniştit; un mesaj merită atenţia: „Regrete. Protecţie vînătoare imposibilă".

•— La Saigon *e* panică. Amiralul Kondo, comandantul şef al escadrei a 2-a ştie că la Singapore se află două nave puternice, care constituie un pericol real. Organizează o patrulare permanentă şi la 9 decembrie, pe la prînz submarinul I 56 reperează cuirasatele şi escorta. Mesajul transmis e recepţionat si rodeşte două măsuri: escadra lui Kondo va schimba direcţia, de la sud de Poulo Condore spre vest, pentru a tăia drumul englezilor iar aviaţia de recunoaştere va urca în văzduh.

— In schimb pe cuirasate se instalează starea de alertă. A doua zi va fi întîlnirea cu inamicul, deci lupta. Cei de pe „Repul- se" care au tot vegetat timp de doi ani şi jumătate pe la periferia războiului trăiesc ore de surescitare. In sfîrşit lumea va auzi şi despre „Repulse". Forţa Z zig-zaghează pentru a evita neprevăzu tul. Cerul e acoperit şi plouă. Navele se deplasează cu viteza ma ximă, pe o direcţie determinată, sus norii îşi văd de călătoria lor aleatorie. O gaură largă si în ea, exact în ea, un avion. E ora 18,20. Poate nu au fost văzuţi. Peste o oră alt avion, şi apoi încă unul. Un mesaj din Singapore le semnalează două cuirasate japoneze la sud de golful Siam precum si puternice concentrări de avioane pe aerodromurile cochinchineze. în plus nici o speranţă în acoperire *aeriană.* Este ora 21,05. Se hotărăşte întoarcerea la Singapore. Cei de pe „Repulse" sînt consternaţi. Cerul continuă să rămînă în chis. La ora 1,00 un nou mesaj din capitală: japonezii debarcă la Kuantan. Se *analizează* harta. E la jumătatea distanţei dintre Kota Bharu şi Singapore. Trebuie folosit prilejul. Cu 25 noduri spre Kuantan!

— Peste două ore submarinul japonez I 58, ce naviga în ace eaşi direcţie, întîlneste Forţa *Z la o* distanţă apreciabilă. Lansează şase torpile. Distanţa e prea mare. Dar alertează Saigonul. Radio grama e recepţionată. Kondo ridică în aer de pe aerodromul Than- son-Nhut flotila 22-a de aviaţie a contraamiralului Matsunaga. Sînt alertate şi avioanele torpiloare din grupul Kanoya precum şi două divizioane din grupul Ganzan, în patrulare prin

diverse zone. Lo-

cotenenţii Haruki Iki şi Sadao Takai din fruntea unor divizioane se iau la întrecere pentru a descoperi fiecare primul, flota engleză.

— Phillips nu ştie nimic din toate acestea şi cînd e în faţa Kuantan-ului, constată o linişte de vecernie. In direcţia de sud-est, doar radarurile de pe nave recepţionează puncte strălucitoare. Este 10 decembrie ora 10,20. Pe nave se dă alarma. Artilerie, pompom- uri, vickers-urile stau gata să întîmpine inamicul. Ziariştii foto grafiază în stînga si în dreapta. Păcat că au contracte de exclu sivitate. Altfel s-ar face oameni cu fotografiile acestea. Oricum îşi au asigurate concedii pentru piramidele din Mexic, sau pe la poalele lui Kilimanjaro. La ora 11,07 este văzut primul val de nouă avioane la 3000 m înălţime. De pe nave marinarii privesc şirul de bombe ce vin, crescînd înfiorător în dimensiuni. Ţinta este cuirasatul „Repulse". Una din bombe atinge hangarul de avi oane. Un aparat incediat e aruncat în mare. Artileria doboară un avion japonez. Urale pe puntea navelor. Un al doilea val: din cinci avioane avîndu-1 în frunte pe locotenentul Iki, trei sînt doborîte, dar două reuşesc să-şi înfingă torpilele în „Prince of Wales". Una în spate imobilizîndu-i elicele de la babord, una în faţă scoţînd din funcţie cîrma. Nava înaintează cu 15 noduri tîrîndu-se ca un in firm. „Prince of Wales" arborează semnalul „inguvernabil" si lan sează prin radio mesajul „atac aerian". Singapore îl recepţionează la ora 12,04 şi trimite în sprijin sase aparate de vînătoare tip Buffalos. Căpitanul Tennant de pe „Repulse", încearcă să intre în legătură cu „Prince of Wales". Dar Phillips tace.

— Takai, în fruntea altui grup înaintează spre „Repulse". Pentru moment i se pare că este în faţa cuirasatului lor „Kongo", într-atît de mare e asemănarea — mărturiseşte prin radio îndo iala vecinilor săi — dar în ultima clipă îşi dă seama că greşise!

— Marinarii de pe nave sînt uluiţi de precizia cu care atacă piloţii japonezi. „Unde sînt ofiţerii aceia stupizi care afirmau că japs-ii nu ştiu să piloteze, sînt slabi antrenaţi, ţintesc prost şi cîte si mai cîte?" ţipă cineva. Ziaristul Cecil Brown aude pe veci nul său răspunzînd, fără urmă de resentiment: „E cel mai frumos atac pe care 1-am văzut vreodată!" „Repulse" încetineşte viteza apropiindu-se de „Prince of Wales" pentru a-i da ajutor. Şi deo dată apare al treilea val, de nouă avioane: şase luînd direcţia spre ,,Prince of Wales", trei spre „Repulse". Acesta încearcă să vireze dar nu poate să evite torpila, care loveşte nava — lungă de 238 m —• exact în mijloc. O uşoară înclinare spre babord. Iki apare din nou cu nouă avioane si se îndreaptă cu toată forţa din ambele părţi ale navei, în norul de obuze cu

care îi întîmpină artileria

înverşunată de pe „Repulse". Lupta e pe muchia destinului. Aripile avioanelor sînt ciuruite, avionul lui Momoi explodează într-o jerbă de sfărîmături, Taue cu avionul său se înfige în mare ca o săgeată. Cele rămase în aer vin la 40 metri deasupra apei si de la aproximativ 500 metri de cuirasat lansează torpilele: prima loveşte prova ridicînd un munte de apă, imediat a doua se înfinge la cîţiva metri mai în spate. Cîrma e blocată, „Repulse" virează, urmează a treia şi a patra care lovesc babordul iar a cincea tribordul. Nava e pierdută. Tennant comandă ordinul de evacuare. Marinarii încinşi cu colacii de salvare se aliniază pe punte într-o ordine exemplară de parcă veniseră să asiste la ceremonia arborării pavilionului. Calm Tennant li se adresează prin haut-parleur: „Toată lumea părăseşte nava!" Şi după o scurtă pauză: „Domnul să vă aibă în grijă!" Nu e timp si mai ales nu e momentul pentru vreun discurs. Oamenii rămîn descumpăniţi cîteva clipe. Ştiu că soarta navei e pecetluită, dar gîndul părăsirii acesteia le tulbură fiinţa. Şi totuşi trebuiau să accepte cu toţii că „Repulse", mândrul lor cuirasat, fărîma de punte ce însemna pentru ei patria, acela care le-a oferit atîta zile şi nopţi adăpost, linişte şi siguranţă, departe de locurile lor natale, va dispare peste cîteva momente înghiţit de adîncuri. Trăiau clipa cumplită a prăbuşirii micului lor univers, întruchipat în legătura sfîntă dintre cele peste o mie patru sute de fiinţe ce însufleţeau această cetate de metal plutitoare, simbol al puterii si măreţiei Regatului Unit pe mările si oceanele lumii. Se simţeau ca nişte exilaţi, părăsiţi în mijlocul apelor nesfîrşite, fără nici o speranţă ...

Oamenii încep să coboare în apă, alunecând pe frînghiile fixate de-a lungul bordurilor. O mai făcuseră de sute de ori la antrenamente, la exerciţii, manevre, la întreceri sportive sau în diversele situaţii care se ivesc în viaţa marinarului. O făceau pentru a se remarca sau pentru a salva pe cineva. Astăzi însă trebuiau să se salveze pe ei înşişi. Fiecare pentru el. Unii ajung în apa caldă fără probleme, alţii se lovesc de etravă, cîţiva care au sărit pe la pupă sînt traşi de curentul elicelor. Cei dinăuntru urcă scările spre puntea exterioară, fac eforturi disperate să nu' fie desprinşi şi aruncaţi înapoi în navă din cauza înclinării acesteia, în diverse încăperi blocate, adevărate capcane fără ieşire, pentru zeci de marinari prizonieri, cuvântul speranţă nu mai există. Dintre cei ce plutesc, unii se îndreaptă spre bărcile lansate, alţii mai curajoşi si siguri de ei înoată spre distrugătoarele ce se apropie de cuira-satul în agonie. Brown, ziaristul, sare în apă protejîndu-si aparatul de fotografiat. Tennant ordonă ofiţerilor să se grăbească. Refuză să părăsească

nava. „Repulse" e înclinată de 70°. Ofiţerii işi smulg

comandantul şi-1 forţează să sară în apa uleioasă. De pe „Repulse" au fost salvaţi doar 780 de oameni. In clipa cînd nava a dispărut în valuri Brown îşi priveşte ceasul. E ora 12,35.

„Prince of Wales", atins de cinci torpile avansînd ca un melc primeşte la 12,40 asaltul a nouă avioane, în zadar se dezlănţuie artileria antiaeriană. Nava primeşte lovitura de moarte. Comandantul navei Leach ia măsuri pentru transbordarea răniţilor si a unei părţi din echipaj pe distrugătorul „Express" venit în grabă la tribordu] cuirasatului. Phillips încearcă să alerteze Singapore — de ce abia acum? — pentru a se trimite remorchere. Dar e prea tîrziu. Nava începe să se scufunde. Se dă ordin de evacuare. 1200 de oameni sînt salvaţi. La ora 13,19 cuirasatul e învăluit de valuri, împreună cu Phillips şi Leach, rămaşi neclintiţi pe puntea lui.

Piloţii japonezi mai privesc o dată marea învolburată pe locul dezastrului, întorc capul de la drama celor rămaşi în voia valurilor şi apoi dispar spre bazele lor. Cele sase Buffalos vin exact cînd nu mai era nimic de făcut. Zboară pe deasupra bărcilor, făcîn-du-le celor din interior semne încurajatoare. Mai mult nici nu li se poate cere . .. Distrugătoarele vor debarca la Singapore 2081 marinari salvaţi. 840 dispăruseră pentru totdeauna din evidenţele marinei, lăsînd goluri de neînlocuit în sînul tot atîtor familii.

Vestea scufundării celor două cuirasate a făcut ocolul lumii. Pentru Churchill ştirea — transmisă de Şir Dudley Pound, prim lord al Amiralităţii — a fost ca o lovitură de trăsnet. Ii va fi dificil şi va trebui să se ţină tare în Camera Comunelor cu prilejul discursului pronunţat înainte de plecarea sa în S.U.A. Nu 1-a interpelat nimeni acolo şi atunci. O va face istoria mai tîrziu. De ce şi-a încetinit Anglia construcţia de portavioane între anii 1930 si 1936? De ce după eşuarea portavionului „Indomitable", care trebuia să însoţească cele două nave, nu li s-a asigurat un sprijin aerian? Orice acţiune întreprinsă de marile nave fără escorta unui portavion sau fără acoperire aeriană se dovedea de la început o operaţie eronată.

— In schimb în Japonia cei de la comandamentul marinei ju bilau că tinerii lor piloţi au putut dovedi posibilitatea scufundării unor nave militare de către aviaţie, în pofida unor rezerve ţapene? încheiate la toţi nasturii.

— Era de fapt prima probă reuşită a ipotezei colonelului ame rican Billy Mitchell din 1921, privind lovirea unor nave de către aviaţie, efectuată de piloţi japonen.

— Şi aceasta cu preţul unor eforturi deosebite. Am să citez declaraţiile contraamiralului Matsunaga, comandantul Flotilei a 22-a de aviaţie,

unul dintre ofiţerii de stat major care a pregătit

şi supravegheat atacul de la Pearl Harbor si a participat la atacul soldat cu scufundarea celor două cuirasate engleze. Chiar dacă aceste declaraţii — scrise şi publicate în martie 1942 •—• cuprind unele inexactităţi meteo şi unele exagerări, inevitabile unui marinar marcat de emfaza celor din comandamentul marinei ce-si arborau victoriile, din Pacific drept propriile lor succese, ele conţin un adevăr cînd. se referă la pregătirea piloţilor niponi. Iată opiniile sale cu privire la cele două atacuri, de la Pearl Harbor şi din zona peninsulei malayese: „Dacă americanii ar fi cunoscut spiritul samurailor, nu s-ar fi putut niciodată întîmpla catastrofa din Hawaii. Flota americană din Pacific se reîntorsese la sfîrşitul săptămînii în portul Pearl Harbor si echipajele erau cufundate într-un somn adînc. Nimeni nu credea în eventualitatea unui atac japonez, deoarece se dezlănţuise o violentă furtună în apele Hawaii-ului şi o perdea groasă de nori zădărnicea orice vedere în depărtare.

Căpitanii Mahan şi Hector Bywater, consideraţi cei mai buni experţi americani în probleme de marină, declaraseră solemn că un atac japonez executat asupra bazei navale Pearl Harbor este absolut cu neputinţă. De aceea nu trebuie să surprindă pe nimeni auzindu-se că marinarii americani au trebuit să sară din pat îmbrăcaţi în haine de noapte, atunci cînd a început nimicitorul atac japonez asupra celei mai puternice fortăreţe maritime a Americii din Oceanul Pacific.

Arma aeriană a marinei japoneze datorită pregătirii sale extrem de serioase si deosebit de aspre, este totdeauna în situaţia de a intra în acţiune pe orice vreme, în plus, piloţii niponi şi echipajul avioanelor care au acţionat în aceste atacuri speciale, au fost iniţiaţi pînă la cel mai mic amănunt asupra punctelor slabe din apărarea bazei navale americane de la Pearl Harbor, cunoscînd perfect în ce constau slăbiciunile flotei sale militare. Astfel s-a reuşit ca numai foarte puţine torpile să nu-şi atingă obiectivul. Siguranţa lovirii în plin a fost atît de desăvîrşită, încît mai multe torpile au lovit aceeaşi navă de linie succesiv în acelaşi loc, per-forîndu-i blindajul, după care urma o explozie considerabilă.

In timpul atacurilor engleze asupra navei de linie germane «Bismarck», avioane torpiloare 1-au lovit cu nouă torpile, nimerin-du-1 în plin, dar fără să-1 poată reduce la inerţie. «Bismarck» si-a continuat lupta pînă în momentul în care torpilele crucişătorului greu englez «Dorsetshire» i-au dat lovitura de graţie, reuşind să scufunde eroica navă germană. La Hawaii nimicirea navelor de linie americane a fost realizată exclusiv de avioane, în minimum de timp şi în condiţii extrem de grele.

Torpilele şi bombele avioanelor care au acţionat la Pearl Har-bor, aveau o putere de explozie mai mare decît acelea ale flotei britanice.

Trebuie menţionat faptul că flota japoneză şi mai ales aviaţia afectată forţelor navale de război, a trecut printr-o scoală extrem de severă, care a cerut jertfirea a mai mult de 15.000 de ofiţeri si oameni din echipaje.

Mai ales după conferinţa de la Washington, toate forţele japoneze au fost concentrate pentru pregătirea la maximum a armei aeriene afectate flotei de război, pentru a putea îndepărta ruşinea cu care a fost tratată această mare putere maritimă.

Trei dintre piloţii cei mai buni ai avioanelor noastre torpiloare, căpitanul Hirabayashi, căpitanul Ono si căpitanul locotenent Kemaki şi-au jertfit viaţa lor cu prilejul exerciţiilor de la începutul organizării armei noastre aeriene pentru marină.

Cea mai dificilă problemă pentru pilotul unui avion care se află pe o navă purtătoare de avioane, este apuntarea, deoarece porţiunea de spaţiu destinată decolării şi apuntării acestor avioane e de 300 de ori mai mică decît spaţiul unui cîmp de aterizaj normal. La acestea se adaugă tangajul navei şi toate dificultăţile inerente, mai ales în cazul apuntărilor cu luminile stinse, impuse de necesităţile războiului.

Cu prilejul unor manevre din anul 1923, la care a luat parte primul portavion nipon, numai un singur ofiţer din flota aeriană a marinei japoneze a executat cu măestrie şi regularitate aceste exerciţii. Acesta era locotenentul Kira, din şcoala căruia au ieşit cei mai vestiţi aviatori torpilori, precum sublocotenenţii Kamei şi Babastamm, autorii marilor succese înregistrate în Pacific.

Au trebuit să fie executate nu mai puţin de 6.000 de decolări si manevre de apuntare pentru ca într-adevăr, să se realizeze piloţi desăvîrşiţi pentru flota aeriană a marinei, care să facă faţă oricărei situaţii, pe orice fel de vreme, să-şi poată lansa torpilele în orice moment prielnic, pe timpul celei mai sufocante călduri tropicale, zi si noapte, şi chiar sub dezlănţuirea cea mai cumplită a taifunului.

Personalul navigant care a executat atacul asupra Hawaii-ului, a fost selectat în mod scrupulos, fiind cel mai bun dintre miile de aviatori torpilori verificaţi. Ei urmau să execute o misiune extrem de primejdioasă cu siguranţa unui ceasornic.

Cînd s-a declanşat atacul asupra navei de linie britanice «Prin-ce of Walles», aviatorii torpilori au zburat atît de jos deasupra valurilor, încît artileria antiaeriană a marii nave de război britanice nu le-a putut prinde pe linia de vizare. Nava de linie engleză

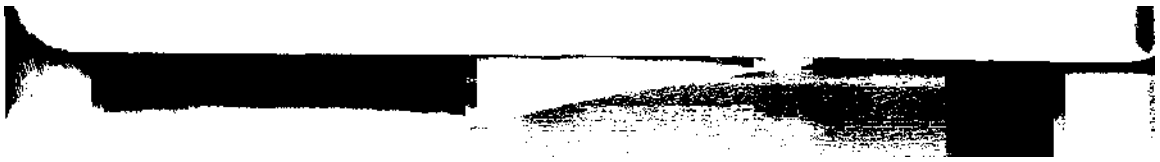

primise mai multe torpile în plin, mai înainte ca tunurile antiaeriene să tragă împotriva unui obiectiv atît de apropiat.

Pentru a ochi cu toată siguranţa, aparatele nipone s-au apropiat aşa de mult de navele de linie, încît cele mai multe nici n-au putut să vireze spre a se întoarce, ci; au trebuie să zboare printre catargele lui „Prince of Walles", situaţie în care marinarii englezi au început să mitralieze.

Cu prilejul acestui atac cu torpile lîngă coasta Malayei, rezultatul loviturilor nimerite în plin a fost în medie mai bun ca oricînd, întocmai la manevre, în condiţii optime".

•— într-adevăr atacurile de la Pearl Harbor şi cele de lîngă coasta Malayei sînt două reuşite ale aviaţiei nipone; cu rezerva că în ambele situaţii aviaţia americană a lipsit. Oricum, scufundarea navelor engleze, pe lîngă zdruncinarea prestigiului englez în colonii — dacă nu va constitui chiar semnalul de început al procesului destrămării sistemului însuşi •— avea să slăbească simţitor sistemul de apărare al Angliei în Peninsula Malacca.

Iar în sfera concretului şi imediatului, scafandrii japonezi vor scotoci măruntaiele cuirasatelor proaspăt depuse pe fundul oceanului si vor demonta aparatele radar englezeşti, care vor permite celor din cercetare să depăşească unele dificultăţi în realizarea acestui important instrument.

— Yamamoto îl va lăsa pe generalul Yamashita să desăvîr- şească cu trupele Armatei a 25-a cucerirea peninsulei, el urmînd să dezvolte în continuare, cu ajutorul Flotei Combinate, celelalte eta pe ale planului Sud, cunoscuta direcţie Nanshin. Vin astfel la rînd Filipinele •— cu o întîrziere de cîteva ore faţă de cea planifi cată, din *cauza* condiţiilor atmosferice nefavorabile decolării floti lelor japoneze de pe aerodromurile din Formosa — acestea consti tuind flancul stîng, estic, ce trebuia eliminat — o dată cu cel ves tic, peninsula Malacca — în vederea asigurării înaintării nestin gherite a marinei imperiale în marşul ei triumfal, spre sud.

— Filipinele îmi amintesc de călătoria lui Magellan, care după douăzeci şi două de zile străbătute prin strîmtoarea ce-i va purta numele, intră în marele ocean în 28 noiembrie 1520. Mult timp a fost ignorat numele celui „dinţii care a zărit această mare şi a arătat-o pe urmă însoţitorilor săi" cum scrie Andres de Valder- rabano — martor al evenimentului de la 25

septembrie 1513 — despre „prea cinstitul căpitan Vasco Nunez de Balboa, guvernato rul Măriei Sale". Denumit „Pacific" dintr-o eroare, de Zigelar, deoarece 1-a străbătut în partea lui sudică pe o vreme excepţional de liniştită, neîntîlnind nici o furtună, Magellan călătoreşte pe apele lui timp de patru luni, acostînd la 16 martie 1521 pe una din

cele 7000 de insule ale arhipelagului, căruia îi dă numele sfântului menţionat în calendarul catolic din acea zi, Sân Lazaro. In. 1543 navigatorul Lopez de Villalobos îl va preschimba în Filipine, în cinstea moştenitorului tronului, regele de mai tîrziu al Spaniei, Fi-lip al II-lea, fiul lui Carol Quintul. Magellan, primul european care a călcat în arhipelag nu va supraveţui aici decît 40 de zile, fiind omorît într-o încăierare stupidă, de băştinaşii insulei Mactan, de sub conducerea căpeteniei Silapulapu. Viceregat spaniol timp de 300 de ani, pînă în 1896 cînd se proclamă republică, Filipinele intră în 1898 în stăpînirea Statelor Unite, din 1936 obţinînd autonomia internă.

•— Dar nu si independenţa deplină.

— Vedeţi, această „eliberare" din mîinile spaniolilor a avut ca motiv principal imensele bogăţii ale solului şi subsolului Fili- pinelor. Natura a binecuvîntat insula cu diverse specii de vegeta ţie: piperul, arborele de scorţişoară, cuişoarele, arborele de cafea. Oamenii cultivă pe suprafeţele cîmpiilor, orez, copra, tutun, trestie de *zahăr,* cînepa din care se fabrică vestita „sfoară de Manilla".

Agricultura şi pescuitul par a constitui ocupaţiile de bază ale filipinezilor. Spre exemplu în ceea ce priveşte copra insulele deţin monopolul pe glob. Dar Filipinele prelucrează si lemnul, tutunul, au şi ceva industrie alimentară (margarina, zahăr, bere, ulei de palmier etc.).

Subsolul arhipelagului este bogat în minereuri de fier, crom, nichel, molibden, cupru, zinc şi mai este aici sare, sulf, mercur, petrol, ba încă si argint şi aur. Acestea toate i-au permis să-.şi dezvolte si o oarecare industrie siderurgică, sînt cîteva rafinării la Limay, Rosario si Baung. Arhipelagul ar putea deveni independent. Dar aceste bogăţii au exercitat o atracţie puternică asupra tuturor acelora dornici de a se îmbogăţi peste noapte. De aceea Filipinele au constituit multă vreme unul din locurile preferate din lume, pentru investiţiile de capital, pentru afacerile si speculaţiile de tot felul.

— Una clin bogăţiile Filipinelor este însăşi Manilla.

—• într-adevăr. Oraşul se află pe cea mai mare şi importantă dintre insulele arhipelagului. Este Luzon, străbătută de masive lanţuri de munţi, cu culmi înzepezite, de rîuri sălbatice, ce-si sapă albii prăpăstioase printre stînciile abrupte. Ţărmurile se scufundă adînc în abisul oceanului, aici aflîndu-

se, vestita „groapă a Filipinelor" — de 11.516 m.

Cît despre capitală, Manilla formează împreună cu Hong-Kong-ul si Shanghai-ul, celebrul triunghi al marilor oraşe de renume in-

dustrial, comercial, bancar si de trafic oceanic din zona Pacificului. Spre exemplu, portul Manilla cunoştea înainte de război uii trafic de 1200—1400 de nave, înregistrînd 9 milioane de tone, din care o pătrime sub pavilion american.

Oraşul Manilla este aşezat într-un golf larg la gura estuarului rîului lasiga. Este o aşezare veche, în centru aflîndu-se o cetate înconjurată de ziduri, de fapt un orăşel spaniol — i se spune astăzi „Intramuros", adică „între ziduri" — construit în 1585 pe vremea lui Filip al II-lea, de Miguel Lopez de Legaspis. Tot din vremea aceea, •—• 1611 — dăinuie şi Universitatea Santo-Tomas, o arhitectură remarcabilă. Dar de fapt plecînd din bulevardul Roxas ce alunecă de-a lungul cheiului, bordat de cocotieri si magnolii, pe care se află hotelurile de lux, ambasadele, legaţiile, vilele aristocraţiei filipineze, trecînd prin cartierele moderne Ermita, Malati, Pako, Urdaneta cu blocuri moderne, apoi pe bulevardul Ayala unde *se* înşiră băncile, societăţile de transport, internaţional si pînă la marile cartiere proletare Tondo si Binondo unde se găsesc numeroasele fabrici de textile, de *zahăr,* de prelucrarea tutunului, Manilla îşi păstrează un farmec unic, de simbioză a Occidentului cu Orientul. Deşi i-a rămas un nume de cîmpie — Manilla, înseamnă „acolo unde creste Nila", o iarbă tropicală, — oraşul trăieşte o viaţă trepidantă, aliniindu-se prin aspiraţii de marile metropole. Populaţia oraşului, în timpul războiului, număra 350.000 de fili-pinezi, chinezi, americani, englezi şi spanioli. Oraşul era reşedinţa guvernului Filipinelor si al guvernului american.

Din punct de vedere militar Manilla, de altfel ca şi întregul grup de insule sînt dispuse pe ruta dintre coasta americană, Australia şi Indonezia.

De Filipine este legat numele familiei Mac Arthur. Tatăl, participant la cucerirea arhipelagului — în războiul hispano-american — si apoi primul guvernator militar al insulelor, fiul, generalul Douglas Mac Arthur, va activa în arhipelag, prima oară între anii 1920-—1930, la început ca simplu locotenent, devenind în cele din urmă şef al Statului Major General al armatei americane si a doua oară după 1935, revenit la Manilla ca general de brigadă, apoi şef al misiunii militare şi mai apoi „consilier militar", o funcţie semioficială, pe lîngă şeful statului filipinez, preşedintele Quezon, ambii legaţi printr-o strînsă prietenie.

Generalul, care considera arhipelagul drept „avanpostul Statelor Unite în Pacific" era preocupat de întărirea militară a acestuia. Era conştient că poziţia Filipinelor — „de pod al Asiei" în drumul Japoniei către Indonezia, Asia sud-estică si India — obliga America să creeze un sistem de apărare superior

celui existent, pentru

ca insulele să poată fi la adăpost de orice surprize. Abia în iulie 1941 cînd Mac Arthur fu numit Comandant al forţelor armate din Extremul Orient, i se acordă — în urma insistenţelor sale repetate — unele unităţi de infanterie şi aviaţie. Atunci va iniţia şi lărgirea pistelor aerodromurilor Clark Field si Nichols de pe insula Luzon si aerodromului Del Monte din insula Mindanao si va instala radar-uri pe două înălţimi din nordul si sudul insulei Luzon. In luna noiembrie, va poseda două divizii americane si patru filipineze cu armament învechit, dar cu moralul şi disciplina satisfăcătoare. Baza aeronavală de la Cavite, de lîngă capitală, adăpostea 3 crucişătoare, 13 distrugătoare şi 29 submarine. Pe aerodromuri se alăturaseră la cele 88 avioane existente, 36 fortăreţe zburătoare B 17 si 72 avioane de vînătoare, din care 18 P-40, de model recent. Mac Arthur renunţă la o parte din Asiatic Fleet, trimiţînd trei crucişătoare şi zece distrugătoare la Surabaja în Marea Javei, întărind forţele navale olandeze si australiene, oprindu-si doar cîteva vedete torpiloare si submarinele. O parte din fortăreţele zburătoare le transferă pe aeroportul Del Monte din insula Mindanao, sco-ţîndu-le din raza de acţiune a aviaţiei nipone.

— Yamamoto are pregătite pentru atacul asupra Filipinelor două divizii de infanterie, două regimente de tancuri, sase divi- zioane de artilerie, ce urmau să fie sprijinite de 550 de avioane aflate pe diverse aerodromuri, plus 100 de avioane de pe port avioane. Toate aceste forţe se aflau concentrate în insula Formosa şi în zorii lui 8 decembrie, 192 de bombardiere ale Flotilelor 21 şi 22 de sub comanda viceamiralului Tsukahara urmau să se ridice pentru a bombarda aerodromurile din Filipine. O ceaţă puternică îi ţintuia însă locului pe piloţii nerăbdători.

— Bietul general Brerenton, comandantul aviaţiei din Extre mul Orient insistase în două rînduri pe lîngă generalul Sutherland, şeful de stat mapor a lui Mac Arthur pentru a i se permite bom bardarea aerodromurilor din Taiwan. „Guvernul nu e de acord. Nu trebuie să începem ostilităţile". Ca şi cum la Pearl Harbor — des pre al cărui atac se ştia aici — japonezii veniseră doar să-i anunţe pe americani că urmau să înceapă ostilităţile ... în Filipine. Reţi nerea lui Mac Arthur avea însă raţiuni — numai? — juridice. Filipinele nu erau teritoriu al S.U.A. Dar are oare războiul ra ţiuni?

In cursul dimineţii de 8 decembrie la Cartierul General sosesc informaţiile cele mai diverse: aerodromul Apari din nordul insulei Luzon a fost bombardat, iar o formaţie de bombardiere japoneze se îndreaptă spre golful Lingayen. Fortăreţele zburătoare de pe Clark Field, cele 18 avioane de vînătoare P-40 de

pe aeroportul Nielson

şi tot atîtea de pe Iba sînt ridicate în aer pentru a întîmpina inamicul. Apoi *se* primeşte o nouă informaţie: micile localităţi Baguio şi Tuguegarao din nordul insulei Luzon au fost bombardate. Intre timp vînătoarea ca şi fortăreţele revin la baze pentru a-şi face plinul. Pe aerodromuri se instalează calmul.

— In Formosa ceaţa s-a ridicat si flotilele iau direcţia sud. Două grupuri mari de cîte 53 bombardiere însoţite de 53, respectiv 36 avioane de vînătoare „Zero" se îndreaptă spre aerodromurile Clark Field, respectiv Iba[1].

— Pe aerodromul Iba, a doua bază de avioane de vînătoare din Filipine, situat lîngă un mic port de pe coasta vestică a insulei Luzon, radarul înregistrează la ora 11,27 o formaţie de avioane ce traversează Marea Chinei. Sînt alertate toate aerodromurile: Niel- son, unde se află si postul de comandă al apărării aeriene a lui Brerenton, apoi Apari, Nichols, Del Carmen, Clark, Zablan şi se transmite o radiogramă si capitalei. Toate recepţionează semnalul de alertă cu excepţia lui Clark Field. La Manilla se dă alarma, dar nimeni nu se sinchiseşte. La ora 12,10 aviaţia de pe aerodromurile din Luzon, este toată în aer, cu excepţia celei de pe Clark. In zadar colonelul Alexandre Campbell se străduieşte să intre în le gătură cu cei de acolo. Nici ordinul transmis la Del Carmen pen tru ca aviaţia lor să asigure acoperirea la Clark Field nu e recep ţionat. Probabil că băieţii de la aparatele de recepţie sînt la masă. Intr-adevăr aici e ora 12,25 si e linişte. In afară de piloţii care sînt la posturile lor, gata de zbor, majoritatea sînt la cantină. Ei aud cum radio Manilla transmite printre altele la buletinul de ştiri: „Dintr-o informaţie ce nu a fost confirmată, terenul Clark este în acest moment bombardat de aviaţia niponă". Cei din sala de mese izbucnesc în hohote. „Probabil ca si treaba de la Pearl Harbor. .." Soldatul căruia-i scăpară vorbele nu apucă să-şi termine ideea. Un zgomot puternic de avioane se auzea prin ferestrele deschise ale sălii *de* mese.

— într-adevăr, survolînd muntele Arayat, nu mai înalt de 1100 metri, piloţii japonezi avură deodată sub ochi cazărmile Stotsenberg şi alături terenul Clark, cu cele 17 fortăreţe zburătoare aliniate perfect, strălucind în plin soare.

— Americanii încă nu învăţaseră nimic din acele zece ore de cînd fuseseră treziţi din somn pentru „botezul" de la Pearl Harbor. Mulţi dintre cei ce-si vedeau de treburi, făcînd plinul sau acroşînd bombele în dispozitivele avioanelor — se pregătea un atac asupra Taiwanului pentru care se primise aprobarea — priveau nedumeriţi perfecta formaţie de avioane ce se apropia. Un sergent găsise că

[1] a se vedea harta 5 pag. 200.

avioanele ce se profilau pe fundal — cer, munte, soare, ocean — constituiau un decor pitoresc ce trebuia imortalizat. Alergă spre dormitoare după aparatul de fotografiat. Extazul fu rupt de vuietul sirenelor. Locotenenţii Moore, Keator şi Gilmore — într-o mişcare inspirată — reuşesc să decoleze cu P 40-urile lor în ultima clipă. Urcă spre înălţimi aproape la verticală. De preferat o confruntare acolo sus în condiţii de inegalitate, decît striviţi ruşinos de talpa neîndurătoare a valului de bombe. Şi băieţii angajaţi în luptă cu vînătoarea japoneză vor doborî trei ,,Zero"-uri. Primul căzut deasupra Filipinelor îi va aparţine lui Keator. Celelalte două vor fi victimele lui Moore. Cît despre .cei de la sol vor rămîne în voia dansului dementţial al bombelor, totul înecîndu-se în zgomotul exploziilor, vacarmului flăcărilor şi fumului ce se declanşară automat, asemeneea erupţiei neaşteptare a unui vulcan. Oamenii fug în cîmpiile înecate de ierburi din vecinătatea aerodromului, o parte reuşind să se arunce îl a pămînt nevătămaţi. Alţii aleargă înnebuniţi pînă la colinele din apropiere. După uri minut bombardamentul încetă, avioanele dispărură şi jos începu să se desluşească un spectacol tenebros şi aberant. Nimeni încă nu avu timpul să mişte un deget că urmă un al doilea val care reluă bombardarea aerodromului. Exact peste cincisprezece minute sosi un al treilea, care desăvîrşi ceea ce ar fi părut că nu reusisră cele două de dinainte.

— Ceva asemănător se petrecu şi pe aerodromurile Apari, din nordul insulei Luzon, unde cele cîteva avioane de vînătoare P 35 fură transformate în semifabricate, bune tocmai pentru o operă suprarealistă. Aici spectacolul va fi completat spre zorii zilei de 10 decembrie cu debarcarea unor trupe japoneze în frunte cu colo nelul Toru Tanaka, ce vor pune stăpînire pe litoral, cu uşurinţa cu care o echipă zgomotoasă de actori, figuranţi si tehnicieni se instalează în cîte o insulă din Pacific pentru turnarea vreunei supraproducţii cu subiect răscolit din epocile de răsunet ale vesti ţilor vikingi de la soare răsare, argonauţi ai întinsului ocean. Căci locotenentul Alvin Hadley cu cei 200 de filipinezi neînarmaţi şi tot aşa de antrenaţi, cu care se înţelege doar prin semne, cînd vede armata japoneză îndreptîndu-se spre ţărm hu-i rămîne decît să telefoneze, raportînd că 10.000 de japonezi sînt gata să debarce. Primeşte răspunsul prompt: „Contraatacaţi si aruncaţi-i în mare".

— Pe aerodromul Nielson vuietul lugubru al sirenelor scoase afară oamenii de prin hangare şi pe cei din clădirea cartierului ge neral. Colonelul Eubank, caporalii Douglas Logan si Brooks privesc în sus spre V-ul gigantic

format din trei grupuri de avioane aşezate în V-uri mai mici. Admirau alături de alţii perfecţiunea zborului acestei formaţii si se întrebau cine vor fi fost cei de acolo. Nimeni

nu făcu vreo legătură cu alertarea de-adineaori. Nonşalanţa care stăpînea spiritele mersese pînă-ntr-acolo încît unul dintre armurieri exclamă: „Ce Dumnezeu le-a venit ălora să arunce cu cutii de conserve?"

Apoi, cînd „conservele" începură să explodeze, oamenii se aruncară de-a valma în tranşeele săpate zilele trecute, cam în silă, neavînd încotro de ordinele locotenent colonelului Maitland, comandantul bazei. „Ieri blestemam aiurelile astea ale lui Maitland şi azi ne prind bine", reflectă autoironie un sergent, îngrămădit f alături de cîţiva bucătari, pe fundul şanţului. Şi deodată se făcu linişte. Oamenii se iviră din diferitele locuri unde se adăpostiseră si acum priveau avioanele japoneze care dispăreau spre orizont. Colonelul Eubank apăru cu uniforma prăfuită, scăpase ca prin miracol sărind de sub un planşeu de beton, în ultima clipă înainte de a se prăbuşi la sol. Inspecta aerodromul si hangarele. Pierderile în avioane erau minime, în schimb muriseră mulţi băieţi: doi filipi-nezi fuseseră azvîrliţi unul spre celălalt si păreau uniţi într-o îmbrăţişare ultimă, un tînăr englez fusese rupt în două; peste tot se vedeau corpuri sfărîmate în bucăţi, mîini si picioare izolate, restul. . .

Cei de pe aerodromul Del Carmen văzînd fumul din spre nord, înţeleseră că la Clark este nevoie de ei şi decolară. Vechile aparate de vînătoare P 35 au intrat ca o pradă benevolă în gura lupului. Locotenentul Robert vede cum trei dintre camarazii săi sînt do-borîţi. „Zero"-urile sînt superioare avioanelor lor hodorogite: au o maniabilitate şi o viteză ascensională net mai mari. Din urmă îl ajunge un „Zero". Simte la picior o împunsătură, urmată de o durere ascuţită. Indicatorul rezervorului de benzină e aproape de zero. Reuşeşte să doboare un „Zero" ce-i vine din dreapta si alunecă spre ocean vrînd sa amerizeze. Motorul îl lasă şi cade în mare, dar reuşeşte să se elibereze din cabină înotînd spre ţărm. Aici totul arde. Cei de la turnul de control şi de la radar-uri sînt cu toţii morţi, iar aparatele-s ţăndări. După aviaţia de bombardament, „Zero"-urile se năpustesc asupra terenului asemenea vulturilor de pradă, mitraliază tot ce le apare în cale. Un grup de chinezi ieşiţi clin case sînt tăiaţi de linia de gloanţe ca de lama unui brici ascuţit.

— Ce s-a întîmplat pe Iba, unde radar-urile au înregistrat primul val?

— Vînătoarea care zbura deasupra insulei primeşte ordin şi pleacă în ajutor la Clark, între timp valul de 52 de bombardiere japoneze sesizat prin

radar vine si-si face treaba nestingherit. Alarma pentru Clark fusese falsă şi cele şapte P 35 revin la Iba exact în timpul bombardamentului. Locotenentul Krieger era gata

să aterizeze cînd vede flăcările de jos. Urcă la înălţime şi descoperă soarele pe aripele avioanelor ce se roteau în jurul lui. Fixează direcţia către unul dintre ele trăgînd în plin, apoi se vede urmărit de trei „Zero"-uri. Terenul Iba este transformat în ruine, iar oamenii, majoritatea morţi şi răniţi. Cei vii au întipărită pe faţă groaza. Cînd totul s-a liniştit locotenentul doctor Frank Richardson sare si ajutat de brancardieri urcă răniţii în nişte camioane. Acestea se îndreaptă spre primul spital lăsînd de-a lungul străzii urme roşii de sînge.

— Bilanţul primului ceas de război din Filipine e catastrofal: 96 de avioane distruse, din care 71 la sol. Pentru americani este un al doilea Pearl Harbor. Japonezii au doborîte doar şapte „Ze- ro"-uri si nici un avion de bombardament.

— Seara Mac Arthur mai renunţă la o parte dintre navele de linie, trimiţîndu-le în mările sudului.

— Se pare că e o precauţie, provenită din trista istorie de la Pearl Harbor.

— în acele momente avea motive de îngrijorare. Pentru ame ricani surprizele veneau de pretutindeni. De călătoria acestei esca dre spre Java e legată o nostimadă. Se povesteşte că într-una din zile spre amurg ofiţerul de veche de pe una din nave zăreşte prin tre nori ceva argintiu ce i se pare a fi un avion bimotor. Anti aeriana deschide focul. La scurt timp primeşte o radiogramă trans misă de pe un petrolier vecin: „N-o s-o atingeţi! Trageţi în Venus".

în 10 decembrie dimineaţa puţin după debarcarea de la Apari are loc cea de la Vigan. Aici navele japoneze sînt reperate de locotenentul Grant Mahony de pe un P 40. Sînt chemate prin radio fortăreţele zburătoare şi vînătoarea. Este primul atac pe care-1 dă aviaţia americană în acest război. Dar lupta e anemică. Sînt scufundate cîteva şalupe şi lovite trei nave. Ba nu, pe una din nave o bombă a produs o explozie internă de toată frumuseţea. Asta n-a făcut decît să se întîrzie debarcarea, pe ţărm japonezii neîntîmpinînd nici o împotrivire. Ei intrară în oraş ca nişte turişti veniţi să cumpere suveniruri şi kakapiţuri.

— La periferia Manillei, la statul major al lui Brerenton, că pitanul Allison Ind e trezit din somn: „Japonezii! Ne-a venit şi nouă rîndul". Aerodromul Nichols este bombardat de 27 „Betties"' după care „Zero"-urile îşi fac numărul lor sadic. Vînătoarea ame ricană •—• puţină cît mai este — încearcă în zadar să riposteze. Aparatele sînt doborîte la prima înfruntare. In oraş se instalează panica. Bineînţeles, sirenele încep să sune după căderea primelor bombe. Se aud si clopotele catedralelor.

—• Bombe si clopote. Cele dintîi semănând moartea, celelalte consfinţind-o.

— Al doilea val zboară peste Del Carmen. Dar acolo nu mai °ste nimic de făcut. Totul e desăvîrşit â la japonaise. Grupul de *27* bombardiere se lansează atunci asupra portului Manilla. Al treilea val — din nou 27 de „Nells"-uri —• vin la mare înălţime deasupra bazei navale Cavite din vecinătate, încît tunurile de 75 mm sîntj-ineficace. Sînt atinse centrala electrică, dispensarul, comandamentul, depozitul de torpile, arsenalul. Depozitul de mu niţii scapă ca prin minune.

Amiralul Hart, comandantul lui Asiatic Fleet priveşte de pe acoperişul unui bloc cum baza Cavite e lovită sistematic metru cu metru. Acolo în mijlocul iadului amiralul Rockwel, locotenentul Malcolm Champlin şi cîţiva voluntari, încarcă răniţii — care cad încontinuu în jurul lor — în nişte maşini, ce încearcă să se strecoare cu greu înspre spitalele din apropiere, printre dărîmături, copaci culcaţi la pămînt, maşini sfîrtecate, cadavre, prin focul incendiilor si fumul care te îneacă din toate părţile.

— După cele trei incursiuni pustiitoare, Cavite este în între gime distrusă şi din acest moment nu mai valorează ca bază mili tară. Amiralul Hart va expedia ultimele nave •— două distrugă toare, trei torpiloare si două dragoare de mine — spre sud. El va păstra aici doar submarinele.

— Mac Arthur se adresează Washingtonului: „Teatrul de ope raţii din Filipine este punctul crucial al victoriei sau al înfrîn- gerii". Pentru a salva Filipinele trebuie să i se rezerve „întreaga producţie actuală de avioane.. ." Marshall decide să-i trimită tu nuri, avioane, trupă. Hart e sceptic că „Pensacolo", convoiul ajuns la Brisbane, în Australia, va putea urca nevătămat — cu oameni şi tehnică de luptă — pînă în Filipine. Japonezii au întregul con ţi-ol în apele Filipinelor. In 14 decembrie ei debarcă la Legaspi si în sudul insulei Luzon. Mac Arthur gîndeşte că sînt operaţii minore. El le va spune reporterilor: „Principiul tactic de bază constă în a păstra trupele intacte pînă ce inamicul se va angaja temeinic în luptă". Cîteva zile se instalează o stare de aşteptare. Ziariştii — aceşti făuritori ai miturilor moderne — inventează tot felul de istorii: „Marea bătălie de la Lingayen", „Căpitanul Kelly scufundă cuirasatul Haruna". Şi ziarele se vînd, se citesc, lumea discută. Dar în noaptea de 20 decembrie vraja se destramă: un submarin reperează 80 de nave japoneze la 60 km nord de Lin gayen. Şi a doua zi ştirea e confirmată de alt submarin. Miroase a invazie de proporţii. Alertă! Artileria să se concentreze la gura rîului Agno! Aviaţia va ataca în zori!

— Dar forţele japoneze vor debarca cu 60 km mai la nord. Sînt comandate de generalul de corp de armată Masaharu Horn- mă. Era un tip unic, avea peste 1,80 înălţime. Puţini japonezi ating asemenea performanţe. Participase la primul război mondial pe frontul din Franţa. Cunoscuse tranşeea, luptele corp *la* corp, ata cul cu gaze organizat de inginerul Fritz Haber, dezastrele. Era adeptul încetării războiului din China. Fusese şi rămase un adver sar înverşunat al lui Tojo. Dar acum era sub ordinele lui...

La ora 1,10 noaptea navele convoiului pun ancora iar la ora 2,00 şalupele de debarcare sînt încărcate cu cei 43.000 de oameni ai Armatei a 14-a. E hulă si valurile puternice împiedică înaintarea acestora. Vor trebui să aştepte aproape cinci ore pînă se va putea da semnalul de plecare. Oamenii trăiesc clipe de încordare sub apăsarea gîiidului că bateriile de coastă pot deschide focul în orice clipă. Şi oamenii încep să pună piciorul pe ţărm. Nu s-a tras un foc de puşcă. Nu s-a văzut nici un avion.

— Şi totuşi submarinele •— vreo cinci •— cutreieră chiar zona debarcării. Unul dintre ele, un S 38 e chiar în mijlocul lor. Co mandantul Chapple va încerca să lanseze patru torpile, dar nu ţinteşte decît cu următoarele două, scufundînd „Hayo Maru", de 5500 'tone.

•—• Mai apare — nu se şti de unde — un batalion de filipi-nezi. Atacă pe japonezi prin surprindere provocînclu-le pierderi însemnate. Nu e decît o explozie de mînie, înăbuşită prompt de invadatori; pe la amiază Homma şi-a debarcat infanteria, o parte din tancuri. Din spre nord se apropie si face joncţiunea o altă grupare debarcată cu 11 zile mai devreme. După ce înaintează vreo cinci kilometri japonezii ajung la o colină aflată în stăpînirea a 500 cercetaşi filipinezi din regimentul 26 de cavalerie. Tancurile de susţinere americane se retrag pe la orele 20, în baza unui ordin de repliere. Cînd se apropie cele japoneze — cavalerişti rămaşi între timp izolaţi — le. lasă să se infiltreze în liniile proprii cre-zînd că au revenit americanii. A ieşit un măcel pe seama bieţilor cavalerişti filipinezi. Comandantul american Trapnell mai are timp să dea ioc unui pod de lemn de la poalele colinei, oprind înaintarea japoneză pentru cîteva ore. Oamenii lui Homma repară podul şi continuă marşul spre Rosario, tăind retragerea spre sud a unităţilor de sub comanda locotenent-colonelului John Horan. Tancurile japoneze atacă frontul într-o zonă apărată de două regimente filipineze. Ca de altfel toată armata din Filipine oamenii sînt slab antrenaţi, vechile lor puşti făcînd mai mult zgomot decît victime. Bieţii ostaşi, buni la orice altceva decît la luptă, părăsesc poziţiile.. Generalul Wainwright, comandantul zonei Lingayen — va cere

aprobarea de repliere la sud de rîul Agno. De acolo ar putea organiza o contraofensivă, dacă i s-ar pune la dispoziţie o divizie fili-pineză. In noaptea de 24 spre 25 decembrie japonezii debarcă în golful Lamon, la 95 km sud-est

de Manilla *si* imediat, fără împotrivire, iau drumul capitalei.

Mac Arthur se vede nevoit să abandoneze tactica de încercuire şi de^arancare a japonezilor în mare — ăştia din urmă de-acum instalaţi în cîteva capete de pod — şi să accepte o situaţie impusă de împrejurări. Era ceea ce statul major concretizase în planul „Portocala 3", ce consta în retragerea trupelor din întreaga insulă Luzon în mica peninsulă Bataan si consolidarea poziţiilor pe un termen cît mai îndelungat pînă la primirea de întăriri în vederea recuceririi Filipinelor.

în 24 decembrie dimineaţa — în timp ce Manilla e bombardată de aviaţia japoneză •— generalul Sutherland convoacă statul major *şi* pe comandanţii de unităţi: Cartierul General în frunte cu generalul Mac Arthur se mută pe insula Corregidor, de unde va organiza operaţiile din peninsula Bataan — Regimentul 4 de puşcaşi marini fiindu-i pus la dispoziţie —• amiralul Hart se va instala la Borneo, generalul Brerenton, cu puţinele bombardiere rămase nedistruse va pleca de asemenea în sud, generalul George Parker se va retrage cu cele două divizii din sudul insulei Luzon si se va alătura unităţilor generalului Wainwright din Bataan, generalul de brigadă Albert Jones va organiza stăvilirea înaintării spre Manilla a forţelor jopneze ce au debarcat la Lamon, toţi trei punîndu-se sub ordinele amiralului Rockwell, rămas comandant al forţelor din zonă. Vor trebui distruse rezervele de petrol, cele cu benzină de aviaţie şi de păcură existente pe ţărm, iar instalaţiile de la Sanglay şi arsenalul de la Cavite vor fi aruncate în aer.

Corregidor era o insuliţă în formă de mormoloc. Capul, o rocă de 200 metri înălţime si cu un diametru de 1800 metri •— insulei i se mai spunea şi Roc — coada prelungindu-se cu un teren plat uşor spre est. Roc deţinea o poziţie strategică, permi-ţînd controlul intrării în golful Manilla si legătura cu peninsula Bataan de la nord. De aceea americanii au instalat aici o garnizoană, constituind cu ani în urmă, pe *coadă* cazărmi si un aerodrom. Capul mormolocului avea două „piscuri". Primul acoperit cu vegetaţie cobora spre ţărm, mascînd perfect poziţiile de artilerie instalate pe coastă si în interior. Pe al doilea, Malinta Hil s-au construit 4 forturi, iar în stînca abruptă s-a săpat un tunel de 200 metri lungime, cu cîteva ramificaţii, în care se puteau adăposti pe timpul bombardamentelor peste 10.000 de persoane.

La 500 metri de la intrarea în tunel, deasupra forturilor se afla o vilă cochetă avînd două aripi, una pentru cartierul general, a doua urmînd să adăpostească familia generalului.

<în cursul dimineţii începu îmbarcarea tuturor celor care urmau să vină pe Roc. Generalul Mac Arthur cu tînăra sa soţie —• era un al doilea mariaj — şi fiul său Arthur de patru ani. împreună cu aceştia vor veni pe insulă şi preşedintele Manuel Que-zon, soţia sa Aurora, fiicele lor Măria Aurora şi Zeneida, fiul lor Manuel precum si vicepreşedintele Sergio Osmana. Stăpînit de o emoţie puternică, preşedintele •— îmbrăţişîndu-i pentru ultima oară •—• se va despărţi de cei doi colaboratori apropiaţi, secretarul executiv Jorge Vargas si Jose Laurel. Ei vor rămîne în locul lui, simbol al cursului nou pe care merg Filipinele, nepermiţînd altor forţe să pătrundă si să ia puterea la palatul Malacanang. Trist mandat, să rămîi conducător în condiţiile umilitoare ale ocupaţiei,, servindu-ţi poporul şi slujind istoria, primul neiertîndu-te, în ochii lui fiind un colaborator sau chiar trădător, a doua rămînînd să te judece poate mai drept. Dar cînd?

Quezon, pe puntea vedetei ce-1 va duce pe nava „Mayon" îşi aruncă pentru ultima oară privirea spre oraş. Va lăsa în urmă o ţară ce se afla la începutul renaşterii sale. Ştia că va ieşi independentă din chinurile războiului ce secera acum printre fiii acestui pămînt. Se gîndeste la planurile lui de transformarea Filipinelor într-o ţaă avansată economic şi spiritual si pe care ar fi dorit din toată inima să le vadă realizate. Acum este nevoit să amîne totul. Să amîne? Nu. Ştia bine că nu va mai apuca ziua reîntoarcerii. Stă anchilozat într-un scaun, deoarece tuberculoza îi macină ultimele rezerve de viaţă din trupul său firav... La căderea serii acestui ajun de Crăciun al anului 1941 mica navă „Don Esteban" se îndepărta încet de ţărm, urmînd să străbată cei 56 de kilometri pînă la Corregidor, ducînd Cartierul General şi familiile acelor ce veneau aici. Mac Arthur nu se lăsase copleşit de amintiri, el se gîndea de-acum la ceea ce urma să facă. . . „Don Esteban" era urmată de o sumedenie de vedete, şlepuri si remorchere care transportau oameni, alimente, tehnică de luptă, muniţii şi materiale pentru un sejur ce se arăta îndelungat. . .

— Manilla urma să fie declarat oraş deschis şi pentru acest motiv toate unităţile militare trebuiau să se evacueze imediat. Ordinele indicau ca direcţie peninsula Bataan. Dar problema evacuării nu era simplă deloc. Dacă faci socoteală e de încărcat şi transportat un sfert din oraş: depozite de muniţii, altele de subzistenţă, intendenţă, administraţie, tehnică de luptă, carburanţi. Sînt necesare trenuri întregi şi sute de camioane. Trebuie rechiziţio-

nate tot felul de mijloace de transport. Mai sînt familiile ofiţerilor americani ST filipinezi, dar mai sînt mii de oameni care nu vor să rămînă sub ocupaţie şi se alătură coloanelor ce iau calea exodului. Străzile se aglomerează cu tot felul de camioane, maşini, căruţe, cărucioare trase de oameni care se

scurg în toate direcţiile, făcînd circulaţia tot mai anevoioasă. Dincolo la micile aeroporturi, ordinele de repliere au pus în mişcare puţina suflare militară rămasă în viaţă după bombardamente. Pe terenul de la Zablan un ofiţer filipiiiez dă ordin de incendiere a celor cîteva avioane rămase intacte . .. Şoselele şi drumurile ce duc spre Bataan se transformă în cîteva ceasuri într-o coloană neîntreruptă de refugiaţi în mişcare unidirecţională. Mii de oameni înaintează anevoie, moleşiţi de arşiţa neîndurătoare a soarelui ce urcă spre zenit, respirînd sufocaţi aerul îmbîcsit de praful stîrnit de propria lor curgere. Valuri de avioane japoneze în formaţii regulate trec neîntrerupt în sens invers spre Manilla ignorînd lungile coloane de refugiaţi. Statul major nipon nu ţine seama că Manilla a fost declarat oraş deschis şi aviaţia va primi ordin să-1 bombardeze.

— în acest timp o vedetă rapidă venită dinspre Corregidor lasă în portul Manila un grup de persoane printre care se dis tinge figura stîncoasă a amiralului Rockwell si a aghiotantului său, aspirantul de marină Malcolm Champlin, fost agent F.B.I. Ultimul are misiunea să contacteze pe căpitanul de fregată Morsell si să asigure aruncarea în aer a tuturor rezervoarelor de petrol exis tente la Manilla. Este vorba de a convinge pe proprietarii ameri cani, englezi, olandezi şi francezi să dea foc la milioanele de do lari închise în aceste „case de fier" rotunde şi înalte, aliniate în şiruri resfîrşite în zona Pandacan din rada portului.

— Era acolo petrol pentru asigurarea aprovizionării întregii flote americane din Asia pentru doi ani de zile. Champlin umblă prin toată Manilla dar nu dă de acest Morsell. In schimb intră în contact cu un oarecare M. Rock de la Standard Oii ce avea con trolul asupra tuturor depozitelor si care se oferi să-1 ajute? „Să-i dăm foc? Riscăm să prefacem în scrum tot oraşul. Singura moda litate rămîne scurgerea tuturor rezervoarelor de petrol în pămînt, pe un perimetru supravegheat, păzit de poliţie. Altfel un capăt de ţigară aruncat şi ajungem tot la scrum". Analizară problema, dar cum în oraş japonezii urmau să intre în două trei zile nu le ră măsese decît soluţia incendierii depozitelor. Apoi au fost convocaţi proprietarii de petrol. Englezii nu s-au prezentat. Discuţii sterile. Rock sparge gheaţa: telefonează contramaistrului său să dea foc rezervoarelor lui Standard Oii. Ceilalţi urmează exemplul colegului lor. Sînt trimise forţe poliţieneşti si de pompieri la Pandacan.

Champlin alergă la Shell. Englezii refuzaseră zilele trecute să dea foc depozitelor de la Kowloon, lîngă Hong Kong, care acum erau în mîinile japonezilor. Aici Champlin nu-i va lăsa pe reprezentanţii lui Shell să

parlamenteze prea mult. Era si războiul lor si erau interesaţi în egală măsură ca japonezii să nu obţină victorii împotriva Aliaţilor alimentîndu-si navele, aviaţia şi tancurile cu propriul lor petrol, oferit în mod stupid şi încă gratuit. Şi în timp ce englezii se ţineau tare pe poziţii neacceptînd propunerea americanului clecît cu aprobarea celor de la Singapore, o explozie puternică întrerupe discuţia: „Domnilor, petrolul dvs. arde!", se adresă Champlin inginerilor englezi, aşezîndu-şi cascheta si părăsind încăperea grăbit.

Zona Pandacan era anticamera iadului; o torţă uriaşă de peste o sută de kilometri pătraţi se ridică la o înălţime de o sută de metri, transformîndu-se într-o trombă apocaliptică, o Calea Lactee neagră si răsturnată ce inunda tăriile, lăţindu-se ca o fantomă fără formă si contur, pînă în orizontul îndepărtat. Manilla părea acoperită de o manta lugubră care se îngrosa pe măsura trecerii orelor. Sub acest linţoliu de catran, către seară se aşternu o linişte de înmormîntare. Părea că oraşul îşi scrisese ultima filă de istorie şi acum o copertă grea ca o piatră de mormînt avea să se închidă pentru totdeauna. Vor trebui să treacă zile si nopţi pînă ce oamenii vor apuca să revadă albastrul cerului. Cînd Manilla se va trezi din acest coşmar, străzile vor avea culoarea kaki închis a uniformelor soldaţilor niponi. Fuseseră aduşi parcă de această maree aeriană şi aşa cum apăruseră •—• faustian •— puteai jura că erau produsul ei autentic.

— Dar să lăsăm cerul Filipinelor să se limpezească pe de plin şi să urmărim cum îşi încep japonezii marele lor război în mica insulă Wake, denumită şi insula păsărilor.

— Este un atol de 6 kilometri pătraţi, compus din trei insu liţe, — Wake, Peal si Wilkes — segmente ale unui V căscat spre nord-vest, cu braţele de cîte 8 kilometri lungime — situat la 3800 kilometri vest de Pearl Harbor, un bastion important în Pa cific, uitat însă în bună parte de comandamentul american. Căci apărarea atolului se reducea la 2 avioane, 6 tunuri de 127 mm, 12 tunuri de 12 mm, cîteva mitraliere, pistoale automate şi puşti penti u cei 388 puşcaşi marini si 6 transmisionisti, cu toţii avîndu-1 în frunte pe comandantul James Devereux.

— Nu trebuie omisă nici escadrila de 12 avioane de vînătoare Wildcats, din grupul de Puşcaşi Marini 211 al comandantului Paul Putnam, aduse pe insulă de portavionul „Enterprise" la 5 decem brie, cu numai două zile, înaintea atacului de la Pearl Harbor.

— Interesant destinul ,,Enterprise"-lui din aceste zile: este pe drumul de întoarcere de la Wake cînd Pearl Harbor-ul e bom bardat şi *e la* Pearl Harbor cînd Wake va fi bombardat la rîndul său. Această ultimă revenire la Pearl Harbor, după atacul japonez vrînd parcă să adeverească recomandarea de a te arunca în groapa unei bombe dacă vrei să scapi cu viaţă

într-un bombardament.

— Dar întorcîndu-ne pe Wake trebuie să conchidem cu oare care uimire că americanii au foarte puţine forţe cu care pot să-i întîmpine pe japonezi.

— De altfel comandamentul american era conştient că forţa de pe insulă nu era în măsură să facă faţă decît unui atac minor.

— Şi aceasta cu condiţia ca atacul să fie anunţat prin telefon, lucru nu prea obişnuit în astfel de evenimente si cu atît mai de neaşteptat din partea japonezilor. La aproximativ trei ore după Pearl Harbor, Putnam vede cum din norii de deasupra insulei, 34 de avioane cu emblema soarelui pe aripi se năpustesc asupra acestei ţinte minuscule din largul oceanului, venind exact spre pista pe care stăteau înşirate din 50 în 50 de metri aparatele de vînătoare Wildcats. Mai are timp să trige: „Bombardiere! . . . La adăposturi! . ..", aruncîndu-se în prima tranşee la îndemînă. Ni merise în şanţul latrinelor. Nu-si punea deloc problema că-1 va deranja mirosul. N-ar fi ieşit de acolo în acele clipe nici chiar dacă-i făceau cadou banca lui Rockfeeler din New York.

Avioanele au bombardat şi mitraliat insula timp de cinci minute. Veneau în şir indian lăsând fiecare 2—3 bombe, apoi se înscriau într-un cerc revenind şi repetînd bombardamentul, încît insula părea cuprinsă de un cutremur ce nu se mai sfîrşea. Putnam. simte un şoc în sold si apoi căldură. Cînd zgomotul avioanelor se micşorează se ridică în picioare. Şchiopăta. Fusese lovit, dar scăpase cu bine. Pe pistă 7 avioane ardeau, iar rezervoarele de benzină ridicau o pălălaie portocalie, ofrandă zeului Hachiman. Privea spectacolul paralizat. Venise din Hawaii cu 12 avioane şi cu o echipă minunată de piloţi si acum, înainte de a mişca vreun pai aici pe insulă, jumătate din oameni erau sfîrtecaţi şi răniţi. Cît despre avioane patru scăpaseră ca prin minune. In plus vreo zece tunuri fuseseră scoase din uz. Gemetele oamenilor căzuţi nu departe de el îl trezi din starea de buimăceală şi şoc provocată de bombardament. Se îndreptă spre aceştia, călcînd anevoie.

Dintre bombardierele japoneze, zece luară direcţia aeroportului civil de pe insula vecină Peal, unde cu un sfert de oră mai înainte tocmai aterizase, pentru a face escală, un avion de pasageri al lui Pan American Airways, în drum spre Midway. Au fost lovite hotelul, nişte blocuri de locuinţe şi rezervoarele de benzină.

10 funcţionari ai aeroportului cad sub ploaia de schije ale exploziilor. Majoritatea celor rămaşi în viaţă s-au alăturat pasagerilor avionului, care — scăpat cu cîteva găuri în aripi — îşi ia zborul spre destinaţie, oameni şi piloţi trăind în aer cîteva ore sub apăsătorul gînd al unei întîlniri nedorite ...

— După acest preludiu va urma invazia.

— Exact. Concomitent cu bombardamentul o escadră de 11 nave

japoneze părăseşte insula Kwajalein de la aproximativ 1200 kilometri sud de Wake, sub conducerea contraamiralului Sada- michi Kajioka, urcat pe crucişătorul uşor „Yubari". Nava amiral e urmată de 6 distrugătoare, 2 nave de patrulare si 2 transportoare, ducînd la bord 560 de soldaţi din infanteria marină.

— După bombardamentul de aviaţie care surprinsese armata americană şi la Wake, ostenită de-atîta aşteptare a războiului, Ja mes Devereux nu mai avea îndoieli asupra mişcării următoare a japonezilor. Era vorba de un mat. Pe care trebuia să-1 amîne cu orice preţ. A făcut puţină ordine în insulă după deranjul avia torilor ăia zănateci şi apoi şi-a instalat cele 4 tunuri de 127 mm rămase întregi, în nişte puncte cheie de pe insula sa fistichie, şi-a grupat puşcaşii de o manieră elastică în cîteva zone probabile unei viitoare debarcări si a dat indicaţii stricte locotenenţilor săi Barninger şi McAlister să nu deschidă focul decît la ordinul său. El urmărea să-i lase pe japonezi să se apropie cît mai mult de insulă si să-i atace apoi cu maximum de efect. Putnam urma să-si ridice „aviaţia" numai după deschiderea focului, lovind navele lui Kajioka şi din aer. Şi-apoi aşteptă.

— De data aceasta proceda ca un bun tactician. Căci în 11 de cembrie la ora 3,00 „Yubari" împreună cu 4 distrugătoare se apro pie de Peacock Point, vîrful V-ului şi navigînd de-a lungul unui braţ, la o respectabilă distanţă de insulă, deschid focul. După ce face exact aceeşi treabă şi pe celălalt braţ, repetă plimbarea, men- ţinînd insula sub tirul permanent al artileriei.

— De pe insulă nici o ripostă. Locotenenţii lui Devereux se cam impacientaseră: „Ce Dumnezeu aşteaptă isteţul ăsta? Vrea să se ofere jertfă fără să fi tras vreo salvă?" Devereux rămînea însă neclintit, făcînd să-i crească lui Kajioka convingerea că in sula fusese lovită mortal de către aviaţia lor şi că sistemul ei de apărare fusese complet distrus. Cînd pe la ora 6,10 japonezii se apropiaseră de insulă, intrînd în raza de bătaie a tunurilor, De vereux ordonă: „Foc!" Ţinta era „Yubari", care virează imediat si

fuge zig-zagînd. Tunarii îşi reglează tirul si la a treia salvă dis trugătorul „Hayate" dispare în apă. Putnam cu cele 4 avioane este în cîteva clipe în aer. Prima sa grijă este să se asigure că

nu există aviaţie japoneză. Ei, atunci este loc şi de distracţie. Piloţii virează, pun capul pe navele de jos şi coboară toţi patru nebuneşte, neglijînd artileria A.A. care-i întîmpină la disperare. Putnam preia un distrugător si-i trimite două bombe. Nu ţinteşte. Atacă un al doilea. Unul din piloţi coboară la înălţimea lui „Yu-bari" mitraliindu-i puntea de-a lungul ei în cîteva reprize. Cît pe-aci un glonte să treacă prin cascheta contraamiralului, care ordonă retragerea. Un altul dintre piloţi reuşi să plaseze o bombă exact în magazia de muniţii a distrugătorului „Kisarogi". Mai întîi s-a văzut o

strălucire luminoasă, apoi s-a auzit o detunătură şi mai apoi pe locul unde fusese nava se vedea apa clocotind, în curîrid orizontul înghiţi ultima navă a lui Kajioka şi pe Wake se instala liniştea.. . Iată că o mînă de oameni curajoşi administraseră japonezilor o lecţie memorabilă. Ea a făcut înconjurul lumii si America se simţea mîndră cu aceşti fii viteji care se plămădiseră pe pămîntul ei liber.

— Şi în aceeaşi zi înainte de a se întuneca, oamenii de pe insulă avură prilejul să vadă cum spre Wake se îndreptau o puz derie de nave. Dinspre vest se apropiau pe un front larg 4 cruci şătoare grele, 2 uşoare şi 2 distrugătoare. Dinspre sud se vedeau 3 distrugătoare tomate de 3 crucişătoare grele şi 3 uşoare. Iar dinspre sud vest, 2 portavioane. Făceau parte din escadra lui Na- gumo care după Pearl Harbor revenise în portul Kure — piloţi şi marinari fiind sărbătoriţi pentru triumful lor — după care Ya- mamoto trimise 6 portavioane la baza navală de pe insula Palau, din arhipelagul Caroline. Noaptea după ora 23,30 cîteva ambar caţiuni de asalt reuşiră să acosteze si să debarce în trei puncte, fără ca americanii să prindă de veste.

— Destinul îşi băgase coada sa neagră si aici la Wake. De- vereux îşi masase oameni şi îşi organizase apărarea pe braţul sudic al V-ului în timp ce japonezii debarcaseră pe cel nordic. Pe la ora 1,15 noaptea oamenii locotenentului Hanna aud un huruit dinspre mare. Folosesc un tun antiaerian de 76 mm şi lovesc în plin nava de debarcare. Putnam, căruia aviaţia de pe cele două portavioane i-a doborît aparatele cu care luptase dimineaţa, formă un pluton de luptători cu cei 22 ofiţeri şi soldaţi rămaşi în viaţă şi organizează o linie de apărare în faţa tunului lui Hanna. Cam la un kilometru în dreapta sa, unde debarcase un grup mai impor tant de japonezi, Devereux trimise pe locotenentul Poindexter cu 36 oameni, militari şi voluntari. Acesta instala un tun de 76 mm, două mitraliere, înşirîndu-şi oamenii pe o zonă a braţului sudic, făcînd joncţiunea cu un punct de apărare constituit din patru cui buri de mitralieră.

Descoperiră prin întuneric două nave de debarcare japoneze. Aveau oameni la bord? Un proiector de pe Wilkes ce controla zona, mătură plaja tocmai în clipa aceea, suficient pentru a le permite să constate că pe nave nu mai era nimeni, în schimb dez-văluindu-le — exact în faţa lor — o a treia navă de debarcare, ce-şi cobora tocmai oamenii pe ţărm. Servanţii tunului, de 76 mm deschid focul, dar se pomeniră cu o ploaie de grenade. Vor fi nevoiţi să se retragă spre est, rămînînd izolaţi de restul insulei.

Devereux •— la rîndul său — pierduse contactul cu oamenii săi.

Ordonă adjunctului lui, Potter să organizeze — împreună cu plutonul ce-1 avea la dispoziţie -— apărarea punctului de comandament, pe o linie de rezistenţă la aproximativ 100 de metri mai în faţa clădirii.

Cunningham — tînărul guvernator al insulei — încercă să obţină sprijin din partea amiralului Pye, comandantul interimar al Flotei Pacificului. Spre dimineaţă o ploaie violentă spălă stîn-cile goale ale atolului, făcînd imposibilă orice legătură între diversele grupuri de militari care duceau lupte de apărare peste tot, pe cele două braţe ale insulei. Nici grupurile de debarcare japoneze nu erau mai favorizate, căci şi acestea nu aveau nici o legătură între ele. Şi în plus, membrii fiecărei tabere — americani şi japonezi — erau stăpîniţi de convingerea că ceilalţi sînt peste tot si că pericolul îi paste de pretutindeni.

Cînd ploaia încetă, se puteau desluşi împrejurimile şi grupurile de oameni ai lui Devereux întreprinseră tot felul de acţiuni, după situaţia în care se aflau. Poindexter copleşit de superioritatea numerică a adversarilor ordonă oamenilor să se rupă în grupuri mici şi să încerce retragerea spre vest. Putnam cu grupul său ţine piept japonezilor care pătrund în zona tunului lui Hanna. Piloţii sar în întîmpinarea atacanţilor şi în cîteva clipe se încinge o luptă încleştată corp la corp. Japonezii sînt opriţi pentru moment, dar reatacă cu forţe sporite. Nu reuşesc însă să rupă apărarea aliniamentului. Putnam e rănit la gît dar continuă să lupte. Devereux ordonă telefonic grupului din Peale să se replieze spre el, pentru întărirea punctului de comandă.

Japonezii debarcă trupe noi în zona pistei de aviaţie unde luptă Poindexter. Sînt surprinşi peste tot şi acolo unde luptă oamenii căpitanului Platt si grupa locotenentului Mc Alister şi cea a servantului de tun Mc Kinstry de pe insula Wilkes.

Devereux primeşte vesti tot mai proaste. Pe la 7,30 intră în contact cu Cunningham: „Mai este vreo speranţă de ajutor? Este confirmat vreun sprijin de undeva?" „Absolut nimic". Conchid că

nu mai are raţiune să continue lupta. Sînt pierderi inutile de vieţi omeneşti. Maiorul Devereux dă ordinul de capitulare. Cei ce recepţionează mesajul prin radio iau măsuri pentru aruncarea închizătoarelor de la arme şi tunuri, pentru distrugerea aparatelor de transmisiuni şi a cablurilor de legătură. Devereux urmat de un sergent — ce poartă un steag alb improvizat — se îndreaptă spre spital. Le iese în cale un soldat japonez ce-i însoţeşte pînă la un ofiţer japonez. In aceeaşi clipă apare si Cunningham în uniforma sa de marinar. El va rămîne să discute termenii capitulării. Devereux încadrat

de doi militari japonezi urcă într-o maşină şi cutreieră prin insulă pentru a opri focul acolo unde ordinul de capitulare nu fusese recepţionat. Primii întîlniţi sînt cei de la bateria lui Hanna. Din 13 luptători doar unul nu e rănit. Apoi ajung la Putnam care e slăbit din *cauza* hemoragiei de la gît. Din cei 100 de aviatori cu care venise pe insulă mai are în viaţă 20, iar din civili jumătate. Poindexter nu ştia de capitulare şi cînd văzu maşina cu steagul alb crezu că japonezii sînt cei care veneau să se predea, în ultimele ore el şi oamenii lui le respinseră cîteva atacuri si acum i se părea normală decizia lor. Ordonă puşcaşilor să-1 acopere şi înainta singur pe mijlocul drumului, cu buzunarele pantalonilor si bluzei umflate de grenade, cu pistoletul în poziţie de tragere şi privirea aţintită spre maşina care se apropia. Rămase ţintuit locului cînd auzi vocea categorică a lui Devereux: „Aruncă arma la pămînt!" Maiorul ordonă tuturor celor valizi să-1 urmeze, luînd măsuri de transportare a răniţilor din ambele tabere spre spital. Se opriră cu toţii în faţa clădirii comandamentului. Aici japonezii urcaseră doi soldaţi pentru a înlocui steagul înstelat. Prizonierii luară poziţia de onor privind cu amărăciune coborîrea drapelului naţiunii lor. Fură martori si la ridicarea celui japonez. Scena le va rămîne întipărită în minte dar ei vor fi scoşi din marea scenă a războiului, rămînînd pentru mult timp neputincioşi în conul lui de penumbră, acolo unde domneşte deziluzia apăsătoare si umilinţa crudă a prizonieratului.

— După amiază amiralul Kajioka va coborî pe insulă, în uni formă albă cu decoraţiile pe piept, mănuşi albe şi sabie de gală . . . Este 12 decembrie 1941.

—• Apoi vine rîndul insulei Guam să cadă în mîinile japonezilor.

— Era firesc. Insula — cea mai sudică şi cea mai mare din arhipelagul Marianelor •— este singura dintre acestea sub tutelă americană, restul fiind preluate de japonezi de la germani încă din primul război mondial. Japonezii nu agreau această imixtiune în arhipelag si încă din partea yankeilor.

•— Guam-ul este deci -— aş cum pe drept cuvînt s-a spus — un pumnal înfipt în inima Japoniei.

— Intr-adevăr. Arhipelagul Marianelor — ca şi cel al Caroli- nelor si Marshall •— face parte din Micronezia, un grup de 2141 de insule situate între Ecuator si Tropicul Racului, ocupînd o supra faţă de 10—12 milioane kilometri pătraţi, din care uscatului îi re vine doar trei mii. Zona a fost călcată pentru prima oară de *Ma-* gellan, în primăvara anului 1521. Trecuse chiar pe lîngă Guam, căci pe insula Rota, vecina ei nordică, băştinaşii i-au furat o bar că. Celebrul călător i-a dat atunci numele de Insula Hoţilor. Micro- iiezia devine posesiune spaniolă. Numele de Mariane a fost dat arhipelagului în cinstea reginei Măria Anne a Spaniei. După 400 de ani de stăpînire, spaniolii

vînd Micronezia în 1899 unui ambasador al Prusiei, pentru 18 milioane de mărci aur. Iar de pe urma răz boiului hispano-american S.U.A. se aleg cu Guam-ul.

Insula, -— pierdută în imensitatea apelor — a fost descoperită în 1841 de Charles Wilkes. Are o lungime de 50 de kilometri, o lăţime de 5 pînă la 16 kilometri şi o suprafaţă de 549 kilometri pătraţi, în timpul războiului avea 15.000 locuitori. Insula a fost administrată efectiv de Marina americană care a construit puternice instalaţii pentru transformarea ei într-un punct de sprijin pentru flotă şi aviaţie. Au costat peste 60 de milioane de dolari.

— O cheltuială exagerată pentru o insulă aflată într-o con diţie defavorabilă faţă de S.U.A.: la 2800 kilometri depărtare de Manilla, la 3400 kilometri de Hong Kong, la 16.650 kilometri de Panama, la 10.000 kilometri de San-Francisco, şi cu totul favora bilă accesului japonez: la 2500 kilometri de Yokohama, la 2600 kilo metri de Nagasaki si la 90 pînă la 900 kilometri de fiecare din insulele Mariane. Deşi toate posesiunile aliate din Pacific erau vulnerabile, Guamul deţinea — printre ele — primul loc.

— La trei zile după atacul de la Pearl Harbor, deci pe 10 de cembrie în zori, patrula de coastă din faţa micei capitale Agana constată că spre ţărm se îndreaptă cîteva nave de debarcare. Co mandantul patrulei Juan Perez aleargă spre oraş pentru a da de ştire guvernatorului insulei George McMillen, despre invazie.

— Pe insulă nu erau atunci decît 430 puscani marini ce po sedau 13 mitraliere Lewis, din primul război mondial, vreo 180 de puşti Springfield si Browning pentru jumătate din puşcaşi.

— Folosiţi pentru a treia oară termenul de puşcaşi marini Florin sân: Regimentul 4 de puşcaşi marini afectat lui Mac Arthur în Corregidor, grupul de Puscani marini 211 din care făcea parte escadrila de vînătoare a lui Paul Putnam şi acum din nou. Ce sînt aceşti puşcaşi marini?

— Este una din cele trei tipuri de arme ale Statelor Unite în timpul celui de al doilea război mondial: marina, armata te- festră şi puşcaşii marini (Marines), ultima constituită din trupe de infanterie afectate marinei, care luptă pe uscat, în sprijinul imediat al unităţilor de marină. Fiecare din aceste arme dispunea —• cred că am mai spus-o, dar o repet — de unităţi de aviaţie proprii, aviaţia ca armă nefiind înfiinţată decît în 1947.

Revenind la invazia japoneză în Guam, adaug că în afară de Agana, aceştia au debarcat încă în trei puncte. Dar nu mai era necesar. Grupul debarcat pe plaja de la Agana a pătruns în oraş fără dificultăţi si pe la ora 5,00 era de-acum în faţa palatului guvernatorului. S-au schimbat cîteva rafale între cei veniţi si ostaşii din gardă. Dar imediat s-a sunat încetarea focului.

Departe de încrîncenarea si eroismul de pe Wake. Alte locuri, ale obiceiuri. . . Căpitanul de navă Giles coboară scările palatului si declară capitularea. Ofiţerul japonez venit în întîmpinare garantează drepturile civile pentru locuitori şi respectarea convenţiilor internaţionale pentru prizonierii de război. Cavalereşte. La asemenea gazdă, oaspeţi pe măsură. Şi pentru a nu lăsa dubii nimănui asupra modului cum înţeleg japonezii spiritul acestor convenţii, la apariţia lui Mc Millen, care vine şi el să se predea, soldaţii japonezi sînt puşi să-i rupă veşmintele şi-1 lasă pe prizonier în chiloţi.

— Nemţii dezbrăcau omul în pielea goală. Era o chestiune de psihologie. Un om gol nu se poate considera într-o situaţie de egalitate în faţa celui îmbrăcat. Primul este în afara condiţiei nor male cu care ne-am obişnuit să privim şi să considerăm semenul nostru. El nu este numai deposedat de veşminte, ci si de condiţia sa de om civilizat. Omul se simte frustrat, lipsit de demnitate. Este în totală inferioritate faţă de bruta din faţa lui. Orice om îmbrăcat în haine de guvernator, poate fi luat ca atare. Dar un om în chiloţi nu mai poate pretinde să fie tratat ca un guvernator, mai ales cînd se află în faţa învingătorului trufaş. In cazul din Guam avem de-a face cu unii ofiţeri ce uzau prin împrumut, de maniere din recuzita fascistă . ..

— Dar să revenim la subiect. Mi se pare că vine rîndul Hong Kong-ului.

— Da. In transcrierea nouă Xiang Gang si în pronunţia „pu tong huâ", Siangan. Dar cea ce numim Hong Kong este un teri toriu ce face parte integrantă din Republica Populară Chineză, cu statut de dominion englez pînă în 1987 si cuprinde peninsula Kow- loon — Jiulong — insulele vecine — Hong Kong si Lan Tao si „Noile Teritorii" — ca să nu amintesc decît de cele mai principale. Pe Hong Kong se află capitala Victoria..

— Oraşul mi-e cunoscut. Cu ani în urmă un avion Caravelle m-a adus pe aeroportul Kay Tak de pe peninsulă. Mi-amintesc de frumoasele coline din jur, cu formele lor puţin bizare. Kowloon care în dialectul cantonez înseamnă „nouă dragoni" a fost cîndva o cetate împrejmuită de ziduri, unde s-a refugiat, de invadatorii mongoli, ultimul împărat al dinastiei Sung. O legendă străveche spune că în colinele din jurul cetăţii sălăşluiau nouă dragoni ce apărau oraşul de invadatori. Privirile îţi mai sînt atrase si de vîrfurile Peak şi Victoria. Aici între arbori tropicali şi o vegetaţie bogată se găsesc vilele luxoase si reşedinţele de vară ale aristocraţiei britanice şi a milionarilor americani. Pe văile muntelui sînt presărate satele chinezeşti ce alunecă pînă în cîmpii, coborînd odată cu terasele în trepte, ce se pierd în pătratele ordonate ale culturilor de orez. La poalele muntelui se întinde oraşul chinezesc •— Kowloon-ul •— cu căsuţe din lemn de bambus si

acoperişul plat. Pe ţărmul sudic al peninsulei se află portul în care sînt ancorate nave comerciale mari, de pasageri, tot felul de bărci, jonci chinezeşti, sampane, caiace. Vis-â-vis în insula Hong Kong se află oraşul Victoria. Este oraşul modern cu palatul guvernatorului, sediul marilor bănci, ale companiilor comerciale si de transport, al cotidienelor, al marilor hoteluri dintre care se distinge atrăgătoarea siluetă în formă de vapor a Hotelului Lido. In centru bulevarde largi cu tot felul de magazine ornate de o puzderie de firme şi inscripţii multicolore cu însemnele chineze,, cu forfota tramvaielor, omnibuzelor, automobilelor si rikşelor. Aluneci în periferia cu străzi înguste bordate de ceainării, baruri, taverne, maghernițe, unde se înghesuie o lume pestriță asemenea unui banc de peşti prins de năvoade. Apoi urci uşor panta ce te duce spre vîrful Victoria de unde poţi privi amurgul. Seara după scăpătatul soarelui dincolo de orizonturi, jos, oraşul fierbe în feeria de lumini. Tabloul de zi se împleteşte cu cel de noapte si călătorul care a văzut şi a cunoscut oraşul va împărtăşi ideea că Hong Kong-ul poate fi supranumit „Perla Orientului". Privind muntele din faţă, se poate vedea — pe umărul lui dinspre mare — reduta Shing Mun, care asigură apărarea portului şi bazei navale. Tunurile acestei citadele puternic fortificate îşi întindeau •— în decembrie 1941 — ţevile ameninţătoare către marea deschisă, în perioada dinaintea războiului s-au construit aici fortificaţii după modelul celor de la Gibraltar, săpîndu-se în stîncă depozite de muniţii si de benzină si amplasamente pentru tunuri antiaeriene. Teren de aviaţie nu exista, apărarea aeriană fiind în grija hidro-avioaiielor si a portavioanelor. Aviaţia japoneză avea în schimb baze pe ţărmul chinez. Peninsula era străbătută de şosele strate-

gice şi o cale ferată ce'lega Kowloon-ul cu Guangzhou (Canton). Traficul pe această cale a încetat odată cu începerea ostilităţilor. Peninsula, era izolată de hinterlandul chinez încă din 1938 cînd japonezii au debarcat în golful Bias alăturat. Ocuparea ei s-a făcut însă abia în 1941. Bineînţeles, principalul obiectiv 1-a constituit fortăreaţa Shing Mun, care -— în ciuda aşteptărilor — a fost scoasă din uz fără prea mari eforturi. Un comando japonez a escaladat .muntele şi a aruncat grenade prin gurile de ventilaţie. La începutul lunii decembrie ultimele trupe indiene, scoţiene si canadiene sînt aduse de pe continent şi transferate în insula Hong Kong. — în 13 decembrie la ora 9,00 dimineaţa, o vedetă japoneză avînd prins pe catarg un steag alb îl aduce pe insulă pe locotenent-colonelul Toduchi Tada. El înmînează guvernatorului insulei, Young, scrisoarea comandantului forţelor de asalt a Hong Kong-ului, generalul de corp de armată Takashi Sakai cu propunerea de capitulare a insulei. După refuzul categoric al guvernatorului începe asediul oraşului.

iîn noaptea de 14 decembrie japonezii încearcă să debarce. Artileria engleză e la posturi şi cele patru ambarcaţiuni de asalt ce au îndrăznit să sfideze insula sînt scufundate. Peste patru zile, respectiv în 18 decembrie, japonezii iniţiază un bombardament puternic de artilerie în nord estul

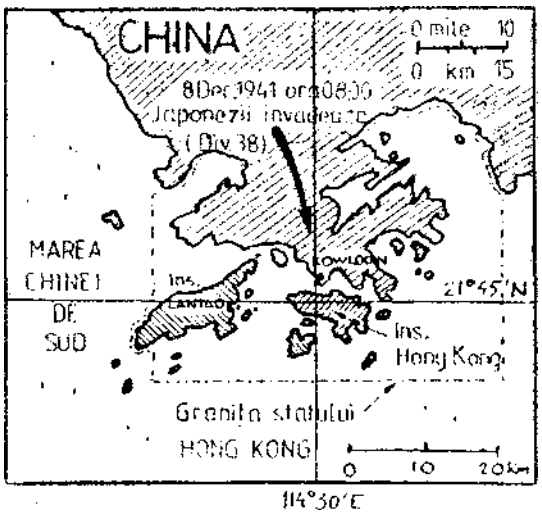

4. Statul Hong Kong.

insulei, acoperind înaintarea

spre ţărm a unei mici armate de şalupe şi bărci pneumatice pline ochi cu infanterie marină. Debarcarea reuşeşte şi pînă înspre seară, unităţile nipone pun stăpânire pe colinele Leymum si Saiwan, respectiv pe jumătatea estică a insulei. Dincolo, englezii au încă moralul ridicat.

— întîlnirea Maltby — Young din 19 decembrie, ce a avut loc în adăpostul subteran al Statului Major avea să confirme aceasta. In ciuda presupunerii generalului Sakai, englezii nu numai că nu vor ridica mâinile după ce japonezii vor pune piciorul în insulă, dar se vor înverşuna într-o apărare dură şi curajoasă. Soldaţii englezi aveau proaspete în minte cuvintele din mesajul lui Win- stoii Churchill: „Noi urmărim zi de zi, ceas de ceas lupta voastră îndîrjită pentru apărarea portului si fortăreţe! Hong Kong". Este adevărat că la hotărîrea celor doi de a nu recurge la soluţia capi tulării si de a continua lupta atîrna în mare măsură şi ajutorul ce urmau să-1 primească din partea armatei a 7-a chineze, a cărei intervenţie fusese considerată iminentă pînă la 20 decembrie, cînd ataşatul din Changking le spulberă orice speranţă, anunţîndu-i că înainte de l ianuarie nu se poate conta pe sprijinul acesteia. Hong Kong-ul se putea considera, pierdut.

— într-adevăr. Pînă în seara de 24 decembrie japonezii cu ceriră trei sferturi din insulă, forţele britanice fiind rupte în două: 2500 de militari erau înghesuiţi în peninsula Stanley din sud iar peste 5000 de oameni se

îndîrjeau să apere capitala. Dar de fapt ce apărau si cu ce?

— Iată numai una dintre situaţiile create. Hong Kong-ul nu are surse de apă potabilă. Oraşul poseda nişte rezervoare în care se aducea apa din peninsulă; pe vreme de secetă apa era adusă de la Shanghai cu nave speciale. Acum apă este suficientă, dar rezervoarele sînt în mîna japonezilor. Oraşul îşi drămuia ultimii litri de apă. Vă imaginaţi blocurile de locuinţe şi hotelurile în care chiuvetele si toaletele au secat? Dar ostaşii, epuizaţi în luptele care se duc de două săptămîni de zile neîntrerupt, hărţuiţi din toate părţile, nedormiţi, nehrăniţi, neîngrijiţi. Dar cu moralul ridi cat, gata să se arunce în foc, să înfrunte pe cotropitori, preten denţi la hegemonia ţărilor din zona Pacificului. Alături de cei peste 11.000 de puşcaşi marini, dovedesc o înaltă bravură si volun tarii, cei aproape 2.000 de cetăţeni ai suburbiilor care au sărit să-şi apere oraşul. Dar fiecare ceas în plus de rezistenţă înseamnă pen tru luptători eforturi supraomeneşti, vecine cu disperarea, pier deri de vieţi, iar pentru cei 1.750.000 de locuitori privaţiuni ma xime, ce le afecta în mod direct supravieţuirea. Japonezii au

pătruns în suburbii si s-au strecurat chiar pînă la colegiul Sf. Ştefan, transformat în spital.

Englezii apar cu un steag alb şi cer un răgaz pentru evacuarea răniţilor. Li se acceptă trei ore timp în care pot hotărî dacă mai continuă lupta. Maltby convoacă ofiţerii: se hotărăşte continuarea luptei. Şi japonezii sînt uluiţi de această bărbăţie ...

— E un fel de vitejie pe marginea prăpastiei...

— Poate, dar lumea întreagă a admirat curajul acestor eroi. Desigur nu mai puteau rezista mult, dar primiseră lupta şi au cedat fiecare metru pătrat cu pierderi mari pentru japonezi. A fost de ajuns încă un bombardament al artileriei japoneze, ca să se de cidă capitularea.

Japonezii organizează intrarea triumfală în oraş. Din toate părţile unităţile aliniate ca pentru paradă intră pe principalele rute spre centrul capitalei. Din aer avioanele lansează zeci de mii de hîrtii multicolore pe care sînt descrise avantajele coprosperi-tăţii. Steguleţele cu însemnul soarelui apar peste tot, japonezii trăind euforia unei zile de glorie, ce le va rămîne puternic înscrisă în memorie.

Unul dintre cronicarii războiului — John Toland — descrie intrarea triumfală a armatei japoneze în oraş. în fruntea coloanei de trupe ale Armatei a 23-a japoneze — în momentul în care pătrundea în centrul oraşului — generalul Sakai, comandantul acesteia, într-o limuzină surîde privind spectacolul care face din el personajul numărul l al zilei. Stă pe

bancheta maşinii, rechiziţionată din faţa prăvăliei unui olandez. O hîrtie lipită pe parbriz are tipărită în engleză o scurtă deviză: „Olanda va învinge!".

— O subtilă ironie a sorţii ce poate fi citată într-un final de capitol, iar deviza, bună pentru titlul lui.

— Desigur, cu o mică precizare. O fotografie publicată într-o istorie celebră a celui de al doilea război mondial îl arată pe Sakai călare pe un cal străbătînd una din străzile Hong Kong-ului, urinat de trupele victorioase. Şi oricum o fotografie e un document mai autentic decît o povestire.

— Dar atunci cum rămîne cu limuzina olandeză a lui Toland?

— Dacă acceptăm ambele surse ca adevărate, atunci au existat două momente distincte: Sakai pe cal si Sakai în limuzină.

— Nu înţeleg!

— Ori a intrat în oraş călare şi a fost fotografiat atunci, ulte rior punîndu-i-se la dispoziţie limuzina rechiziţionată, ori invers a intrat în oraş cu limuzina şi aici putem admite că i s-ar fi putut opri maşina dintr-un motiv oarecare, recurgînd la cal...

Rîdem împreună cu Sensei la această alternativă hazlie în care apare Sakai în cele două documente istorice. Dar de cîte asemenea dubii nu este presărat „maiestosul fluviu al istoriei"?

Sensei m-a condus la ieşirea din apartamentul său, dar odată trecuţi pragul, aerul proaspăt de afară, liniştea nopţii tulburată arareori de cîte o sonerie de biciletă de pe bulevardul Beihuan, ne-au îndemnat la o scurtă plimbare pe aleile dintre clădirile complexului hotelier. Am continuat să depanăm gînduri incitate de evenimentele despre care discutaserăm. Firul istoriei pe de o parte şi cel al reflexiilor de tot felul pe de alta. Captivantă aventură, ori de cîte ori încerci să împleteşti cele două fire...

Capitolul 6 VOI REVENI!

„Ei nu vor putea să ne oprească orologiul nostru".

Inscripţie pe faţada palatului guvernatorului din Singapore, din zilele premergătoare războiului.

•— Posesiunile ţărilor „occidentale" în Pacific se dovedeau vulnerabile din primele ore de război. Americanii sînt surprinşi total la Pearl Harbor. „Aleea cuirasatelor" se transformă într-un uriaş altar ahintoist, pe care ard ca nişte

torţe opt nave americane închinate zeului Hachiman. Englezii participă la holocaust, oferind zeiţei soarelui, Amaterasu omi Kami, cele două cuirasate gigantice ,,Repulse" şi „Prince of Wales". Debarcările din Peninsula Malacca si de pe insula Luzon din arhipelagul Filipinelor apar în ochii lumii ca nişte simple anabaze lipsite de aventură si culoare, cu toată opunerea eroică a unor grupe locale ce-şi înţelegeau menirea lor de ostaşi, luptători si patrioţi. Devereux si oamenii lui au făcut tot ce le-a fost în şi peste puteri să marcheze cu cinste steagul înstelat. Wake e prima insulă pe care ai noştri o obţin plătind un preţ scump în oameni. Guam-ul în schimb e preluat la maniera veni, vidi, viei. La Hong Kong englezii la rîndul lor dau un exemplu strălucit de eroism. Oraşul însă cade în mîinile trupelor noastre. Din păcate toate aceste pierderi ale Aliaţilor nu se înscriu pe ultimele locuri în inventarul cuceririlor nipone.

în 16 decembrie, japonezii debarcă în cîteva puncte din Bor-neo, apoi în luna ianuarie în insula Labuan din Indiile Olandeze, în insulele Celebes, la Rabaul în Noua Britanie, la Kavieng în Noua Irlandă apoi în Bougainville, în insulele Rossel din arhipelagul Louisiade si în Noua Guinee iar în ultima zi a lui ianuarie 1942 în Java, Moluce şi Amboine, ameninţînd de peste tot Australia.

Poate este timpul să precizăm că puzderia de insule ale Oceanului Pacific din zona ce se întinde la nord-estul Australiei poartă numele de Oceania si marea lor majoritate sînt situate între cele

două tropice, avînd o suprafaţă totală de 1,3 milioane kilometri pătraţi, ceea ce reprezintă, 1,8% din aria marină a Oceaniei. Insulele acestei zone se împart în trei grupuri. Primul, din imediata vecinătate a continentului australian, este Melanezia, sau „insulele negre" — de la cuvintele greceşti melas şi nisos, care însemnează negru si respectiv insulă — cuprinde în pricipal insulele Noua Guinee cu 413.000 km^2, şi Noua Caledonie cu 19.000 km^2, precum si 'arhipelagurile Bismarck — 37.816 km^2, Solomon — 40.000 km^2, Noile Hebride — 14.763 km* si Fiji cu 18.272 km^2. Imediat la nordul Melaneziei se află grupul Micronezia, cu peste 1500 de insule ce nu totalizează decît 3380 km^2, deci toate insule mici, de unde si numele grupului, căci micris înseamnă mic în limba greacă. Acest grup cuprinde arhipelagurile Mariane cu 1452 km^2, Caroline cu 1200 km^2, Marshall cu 431 km^2 şi Gilbert cu 297 km^2. In sfîrsit grupul Polinezia răspîndite pe 2/3 din aria Oceaniei, cuprinde cîteva insule si 30 de arhipelaguri, totalizînd 312.000 km^2. Dintre insule, mai importante Noua Zeelandă cu 269.057 km^2 si Insula Paştelui — 118 km^2, iar dintre arhipelaguri cel hawaiian, Samca, Cook — de Nord şi de Sud — Tonga si altele fără incidenţă cu războiul.

— Şi planul Nanshin se va realiza în continuare sub semnele fatidice ale unor victorii parte obţinute de japonezi, parte oferite de Aliaţi. Căci ocuparea peninsulei Malacca, realizată cu eforturi si sacrificii minore, s-a încheiat cu căderea Singaporelui însoţită de un carnagiu sinistru, ocuparea FiMpinelor desfăşurată fără re zistenţă din partea Aliaţilor — mă refer la americani şi filipinezi •— se va finaliza cu bătăliile înverşunate din peninsula Bataan, în vinşii urmînd să-şi poarte crucea unui destin crud spre o Golgotă a veacului 20, pe tragicul si fără sens drum, rămas în istorie sub ruşinosul nume de Marşul Morţii. Odată Malayezia şi Filipinele pierdute, Aliaţii se văd în umilitoare postură — de voie, de ne voie •— de deschizători ai culoarului de acces al Japoniei spre Indiile Olandeze şi Australia.

— Ei, dar să intrăm în subiect pentru a vedea cum s-au pe trecut toate acestea.

— Vă amintiţi, că după Pearl Harbor, prima debarcare japo neză are loc în peninsula Malacca, la Khota Baru în 8 decembrie. Sînt trei divizii — a 5-a, a 8-a, si Divizia de Gardă Imperială — ale Armatei a 25-a, comandată de generalul locotenent Tomoyuki Yamashita. Totalizează 26.000 de soldaţi, avînd artilerie, tancuri si aproximativ 600 de avioane, întreaga armată este transportată şi adusă pe coasta estică a Peninsulei Malayeze pe portavione. De barcările au loc concomitent, cu Diviziile 5 şi 18 la Singapore si

—

Patani în Thailanda şi cu un regiment — aşa-numita „Forţă Ta» kumi" — la Khota Baru în Malaya. în Thailanda Armata 15-a de sub comanda generalului Hidda va înainta ca la paradă, în schimb în Malaya japonezii lui Yamashita se lovesc de o oarecare rezistenţă. Aici se găsesc forţele britanice de sub comanda generalului locotenent A. P. Percival, o armată eteroclită de 87.000 soldaţi formată din englezi, australieni şi indieni, avînd puţină artilerie, tancuri si 150 de avioane, tipuri vechi americane.

De la poalele munţilor situaţi la mijlocul peninsulei cobora •spre sud o junglă aproape de nepătruns — o zonă cu o vegetaţie variată, cînd pădure deasă cu toate speciile de copaci si plante exotice legate de liane într-un hăţiş fără de sfîrşit, cînd mocirlă saturată de tot felul de reptile, şerpi si insuportabilele gekko, şopîrla cu ventuze, cînd plantaţii de hevea —= cu totul ocupînd 650 kilometri pătraţi. Japonezii — trupe si tancuri •— dotaţi cu armament uşor, adaptaţi condiţiilor tropicale, traversează fără dificultăţi imensa junglă, alunecînd spre sud de-a lungul căii ferate. Divizia 5-a japoneză cu un avans faţă de restul armatelor de invazie atacă în 11 decembrie divizia 11 indiană aflată la Jitra. Japonezii aplică tactica infiltrărilor disimulate, forţând trupele engleze să se retragă în dezordine mai întîi la Alor Star, apoi împinse şi de Divizia 18, pînă la linia de apărare Kampar şi mai apoi pe rîul Slim. Capitala Kuala Lumpur cade în 11 ianuarie. Englezii aduc în apărare Diviziile a 8-a australiană şi 91 indiană pentru a

păstra linia de apărare de pe rîul Muad. Un atac din flanc, de pe mare, în 20 ianuarie obligă forţele britanice să înceapă retragerea în insula Singapore. La sfîrsitul lunii japonezii ocupă Johore Bharu, oraşul cel mai sudic al peninsulei, avînd în faţă peste strîmtoarea Johore, panorama de vis a oraşului Singapore.

Paralel cu înaintarea forţelor nipone în peninsula Malacca, diviziile existente în Indochina trec graniţa siameză iar la 8 decembrie un desant maritim debarcă la gurile fluviului Mânam Ping. A doua zi trupele japoneze ocupă „satul cu pruni slăbatici" Bangkok-ul, capitala Siamului (Thailanda). Ofensiva continuă concomitent spre nord, către frontiera birmană. Cea mai mare parte a teritoriului Siamului este cucerit. Guvernul acestei ţări va încheia la 21 decembrie o alianţă militară cu Japonia declarînd la începutul anului 1942 război Statelor Unite şi Angliei.

La 21 ianuarie 1942 trupele japoneze trec frontiera birinano-thailandeză, avînd ca obiectiv principal înfrîngerea trupelor anglo-chineze si tăierea drumului birmanez — şoseaua Mandallay —• lunan — spre China, respectiv către Ciuntin, capitala lui Ciaa Kai-şi.

Birmania este apărată de două divizii engleze şi aproximativ o divizie chineză, ambele sprijinite de 85 de avioane, în prima urgenţă este ameninţat oraşul Moulmein, de pe coasta vestică a peninsulei Malacca, port în golful Martaban. Britanii sînt nevoiţi să-1 evacueze, încercînd o apărare pe linia naturală de rezistenţă a fluviului Salween. Japonezii cuceresc oraşele Martaban si Paan. si trec fluviul în urma unor lupte crîncene. La sfîrşitul lunii februarie capitala ţării, Rangoon, este puternic bombardată de aviaţia japoneză. Combinînd acţiunea terestră de dezvoltare a ofensivei -— după traversarea fluviului Salween — cu o debarcare, japonezii ocupă la 8 martie oraşul Rangoon. Numele acestui oraş înseamnă în limba birmană ,,sfîrsitul strădaniilor". Dar pentru locuitorii lui, ca si pentru toţi fiii acestei mari ţări începeau strădanii noi, care aveau să-si găsească sfîrşit abia peste vreo şapte ani, cînd Birmania îşi va dobîndi independenţa naţională.

•— Cucerirea porturilor Moulmein, Martaban şi Rangoon a avut o importanţă deosebită în desfăşurarea războiului. In primul rînd prin ruperea legăturii de aprovizionare a Chinei cu exteriorul, prin Birmania, silind pe aliaţii chino-englezi la amenajarea, cu mari dificultăţi, a unei legături noi, folosind marea cale fluvială a Brahmaputrei, prin provincia Assam — dintre Pakistanul de Est şi Birmania — pe calea ferată ce merge pînă la punctul de frontieră indian cu China, Sadyia si de acolo pe drumurile croite sub Himalaia şi prin Tibet pînă la Ciuntin. In al doilea rînd prin ocuparea întregii Birmanii, în urma ofensivei din sud ce progresa pe cursurile fluviilor Irawady si Ciang-

Mai spre Mandallay, care va atinge oraşele Lashio si Mytkyina, punctele terminus ale celor două căi ferate birmane spre nord, de unde începeau autostrăzile spre Yang-tse-Kiang. In al treilea rînd prin dezvoltarea unei ofensive divergente, pornită din zona inferioară a fluviului Irawady, combinată cu acţiuni de debarcare, direct înspre delta Ka-landanului, oraşul Akyab si golful Bengal, ameninţînd India. In al patrulea rînd prin atacarea Chinei — prinsă între două focuri — şi pe la frontiera cu Birmania, trupele japoneze — străbătînd exact drumurile birmane pe care odinioară circulau imensele autocamioane cu arme, muniţii, carburanţi, material rulant, provizii pentru armata lui Cian Kai-şi — înaintînd spre provincia lunan.

— Dincoace, în sudul peninsulei Malacca, japonezii au în faţă Singapore bastionul englez fortificat, care îi înfruntă semeţ.

Temasek — Oraşul Mării — a fost întemeiat în 1160 şi rebo- . tezat de prinţul Sang Nila Utama din Sri Vijaya în Singa Pura, care în limba sanscrită înseamnă „Oraşul Leului". Plecase într-o> zi la vînătoare pe locurile unde astăzi este oraşul. I-a ieşit în cale

un animal ce i s-a părut a fi leu. A întemeiat o aşezare care a evoluat în vreme. Lei nu există prin aceste părţi ale lumii, dar felinele pot trăi liniştite, oraşul Singapore e al lor ...

Ca si Hawaii, Singapore îţi incită curiozitatea.

Stai ţintuit cu privirea pe acel colţ al peninsulei Malacca, cel rnai sudic pămînt al Asiei continentale — e drept o minusculă insulă, punctul de jos a unui semn de mirare desenat puţin deasupra liniei ecuatoriale — şi ai dori să ţi se deschidă o fereastră prin care să vezi oraşul, dar punctul de pe hartă — cu corespondenţă în spaţiul real — continuă să-ţi ascundă în miezul lui, misterul acelei lumi îndepărtate. Nici documentarea livrescă nu te satisface. Pentru că nimeni şi nimic nu poate înlocui cunoaşterea pe viu. Dar parcă si aceasta e derutantă. Căci de n-ai simţi dogoarea soarelui tropical, nu ai vedea în jurul tău palmierii răs-frîngîndu-şi spre cerul azuriu evantaiul lor de verdeaţă, dacă n-ar fi ficuşii, magnoliile, milioanele de orhidee din magnifica grădină botanică, maimuţele ce se zbenguiesc pe terenul clubului de tenis, nu de puţine ori ai avea senzaţia că te afli pe Backer Street, gata să-ţi apară sub nas misteriosul Sherlock Holmes, atunci cînd calci printre clădirile masive din unele zone centrale, construite pe la mijlocul secolului trecut, ce îţi amintesc de Anglia epocii victoriene. Aşa simţi cînd parcurgi cartierul Telok Blanga, Raffles Place sau unele bulevarde nelovite de bîta nemiloasă a războiului, în scurt timp te dezmeticeşti. Căci odată ieşit din cartierele centrale, Orientul îţi dezvăluie din belşug vraja şi tainele sale de basm. Străzi inundate de amestecul pestriţ al tipurilor umane din această parte a

pămîntului si de aiurea, malayezul în cămaşa sa de culori ţipătoare, chinezul în kimono, indianul în alb şi europeanul în costumul său nemţesc, cu toţii prinşi în fiertura haotică a unei circulaţii fără legi a feluritelor mijloace de transport: limuzine, care trase de boi, camioane, rikse, camionete, trishaw-uri — biciclete cu trei roţi — din străzile şi străduţele pline de magazine elegante, prăvălioarele în care se îngrămădesc în ordine si mai ales în dezordine tot felul de produse, de la mătăsuri fine şi cuiburi de rîndunele la căşti orientale si papagali sau de la înotătoare de rechini şi diverse sortimente de alge uscate la motociclete şi veninurile feluritelor specii de şerpi, tămăduitoare la orice boală. Şi ca să nu uit, la acestea se adaugă mirosurile picante de ardei iute, mirodenii şi carne, preparată din bogata faună oceanică în bucătărioarele stradale precum si ţipetele celor ce-si vînd mărfurile, mai numeroşi aici decît cei ce cumpără.

Nu lipsesc în tot acest univers împletit din piatră, vegetaţie si freamăt, nici colţurile austere ale pagodelor, moscheelor si tem-

plelor, cartierul albilor cu vile somptuoase, cheiul cu squarurile si monumentele din jurul portului, parcul Luneta mustind de o floră exotică, numeroasele chioşcuri şi lăculeţe pe care plutesc lotuşi visători, poduri de lemn curbate, viu colorate, statui ale lui Buddha şi ale atîtor întruchipări stranii din mitologiile chineză, malayeză sau indiană, palatul guvernatorului de un alb imaculat încadrat de străzi şterse cu peria, flancate de tufe de iasomie roşie. Şi dincolo de farmecul său oriental, inefabil, oraşul — în care adie unda spiritului englez — te duce cu gîndul la un trecut îndepărtat, cînd europeanul neastîmpărat, luînd calea apelor — tot aşa cum bătînd drumurile necunoscute ale uscatului a ajuns pînă în Cathai — a ieşit din Mediterana, a ocolit Africa şi a pătruns în Oceanul Indian. A numit această parte a lumii Orient. Dincolo de el începea necunoscutul. Pînă cînd, corăbieri temerari, se avîn-tară prin strîmtoarea Malacca. „Marele d'Albuquerque" îşi dă seama că se află în faţa unei porţii ce se deschide spre o altă lume. *1-a* spus Extremul Orient. El a încercat să lase această poartă în stăpînirea naţiunii sale, de la extrema vestică a Peninsulei Iberice, dar peste două secole englezii au luat-o în posesia lor, montîndu-i o broască de tipul acelora verificate prin cîteva ţări ale Orientului, unde flutura steagul Albionului.

— E vorba de Şir Raffles?

— E vorba de colonelul Thomas Raffles, guvernatorul englez al Jawei, care dîndu-şi seama de importanţa poziţiei pe care o deţine, cumpără insula de la sultanul din Johore cu suma de 6000 de lire.

— Un „pumn de galbeni" cum s-a spus ...

— în raportul înaintat la Londra la 6 februarie 1819 propune transformarea oraşului într-un „port comercial", el însuşi înte meind aici o factorie a lui British East India Company. A devenit Şir Thomas .. .

— Singapore a fost inclus în posesiunea britanică „Straits Settlements" (,,Guvernământul Strîmtorilor") a cărui capitală de vine în 1936.

— Capitală a cui?

— Sînt aici 55 de insule din care principala e Singapore, lungă de 42 kilometri, lată de 23 kilometri şi cu o suprafaţă de 581 kilo metri pătraţi. Dobîndeşte autonomia în cadrul Commonwealt-ului britanic la l ianuarie 1958, face parte din Federaţia Malayezâ între 16 septembrie 1963 şi 9 august 1965 cînd devine stat independent.

— Poporul, conştient că această „fereastră deschisă către două oceane" — situată la răscrucea „drumului fără pulbere" comercial dintre India, Indonezia şi China — este prin natura sa o sursă

de îmbogăţire a numeroase companii străine, şi-a luat soarta în propriile mîini. Dar să revenim la războiul din Malayezia.

Ultimele trupe engleze, indiene si australiene din peninsulă trec peste podul de beton ce leagă continentul de Singapore în zorii zilei de Anul Nou. în sunetul cimpoaielor, ce cântau „A Hundred Pipers" supravieţuitorii batalionului englez Argyll, încheie coloana comandantului lor, generalul Mac A. Steward mărşăluind ultimul. In jur batiste înlăcrimate. După aceea podul şi digul au fost aruncate în aer de genisti.

Şi iată că acum, la sfîrşitul lui ianuarie 1942 acest paradis al păcii este confruntat cu un fenomen cu totul nou: asediul. Bastionul principal al Angliei în Pacificul de Sud se vede ameninţat dinspre nord. Nimeni în Anglia nu ar fi crezut vreodată că cineva — indiferent cine — ar fi venit de-a lungul junglei malayeze si ar fi atacat insula Singapore dinspre nord. Dar dacă ne uităm bine pe hartă nici noi n-am fi gîndit altfel. Căpeteniile flotei engleze ei au convinse că într-un eventual război, un atac va avea loc de pe mare. De aceea făcuseră din insulă o adevărată fortăreaţă. Litoralul era garnisit cu 5 tunuri de 380 mm cu o bătaie de 35 kilometri -— li se spunea Jupiter tonans — cu 18 baterii de 230 mm şi 34 baterii de 150 mm. Cît priveşte aviaţia existentă pe aerodromul Tenggah, comandantul Royal Air Force în Malayezia, Air Vice-marshall Pulford declară „suficiente pentru Singapore" avioanele de vînătoare tip Brewster F 2 A „Buffalo". Acestea însă se dovediseră complet inapte pe celelalte fronturi din Europa şi Africa. Uriaşa bază navală costase 60 de milioane de lire sterline şi radia de forţă. Mai ales cînd aici se mai aflau cei doi uriaşi — „Prince of Wales" si „Repulse" — ce străjuiau oraşul asemenea

unor zeităţi apotropaice. Acum aceştia lipseau, în plus Generalul Simpson numit cu patru luni în urmă inginer şef al lucrărilor de fortificare ale insulei constată că sistemul ei de apărare era vulnerabil exact în nord de unde venea ameninţarea. El propune consolidarea poziţiilor de artilerie, crearea unui sistem de apărare antitanc, realizarea unor obstacole pe fundul strîmtorii, gropi-capcane, întărituri din sîrmă ghimpată etc. Se izbeşte peste tot în jurul lui de o indiferenţă crasă, pînă la nivelul generalului Percival, comandantul apărării insulei: „Construirea fortificaţiilor propuse de dumneata ar submina moralul soldaţilor şi locuitorilor oraşului". „Şir, după ce japonezii vor intra în oraş, moralul va fi şi mai scăzut", i-a servit Simpson într-o discuţie pe această temă. Lucrurile s-au schimbat abia cu prilejul inspecţiei generalului Şir Archibald Wa-vell — numit recent comandant suprem în zona de sud est a Pacificului — si cînd personal Churchill a fost înştiinţat de situaţie. El

va declara atunci că „ . .. nici un şef, de la începutul războiului şi în special de cînd japonezii s-au instalat în Indochina nu a luat iniţiativa de a fi semnalat şi de a face să se construiască fortificaţii de război. Nimeni nu a arătat că acestea nici nu existau". Vorbind de „penibilul sentiment de surpriză" din 19 ianuarie, cînd a primit un mesaj prin care era încunoştiinţat asupra situaţiei fortificaţiilor, el va declara: „o fortăreaţă fără un sistem de apărare pe uscat mi se pare la fel de fantezistă ca ideea construirii unei nave fără fund" cerînd punerea în aplicare a propunerilor lui Simpson. E ar prea tîrziu . . . Căci tot ce va mai reuşi să facă acesta din urmă, în ceasul al 12-lea ca de altfel şi aducerea pe insulă a Brigăzii 53 de infanterie, a două regimente de apărare antiaeriană, a unuia antitanc precum si a 51 de avioane de vînătoare Hurricane se vor dovedi de prisos.

— Aviaţia japoneză bombardează oraşul în tot cursul lunii ianuarie iar începînd cu întîi februarie şi cu artileria instalată pe colinele Johore. Cele două milioane de locuitori ca si armata asistă neputincioase la distrugerea oraşului, la prăbuşirea clădirilor, la moartea zilnică a peste 200 de oameni. Şi de neînţeles în aceste condiţii deosebite este hotărîrea plecării flotei din baza navală, Această lucrare de proporţii ce acoperea 22 kilometri pătraţi fusese construită în scopul apărării Singaporelui si respectiv pentru a se face simţită într-un astfel de moment. Ori plecarea flotei tocmai acum lasă loc unei întrebări: pentru ce fusese construită baza na vală? Paralel cu bombardamentele japonezii pregătesc debarcarea pe insulă: repară digul, construiesc şlepuri metalice si în 8 februa rie la orele 20,30 după o înteţire a focului artileriei, cîteva sute de ambarcaţiuni, pontoane şi bărci de cauciuc se îndreaptă spre nordul insulei, exact în punctul slab al sistemului de fortificaţii.

Peste 4000 de infanterişti japonezi pun piciorul pe insulă sub pro tecţia unei perdele de fum realizată de tirul de baraj ai artileriei. Australienii aruncă o navă în aer, explozia producînd scufundarea altora din apropiere, trec la lupta corp la corp, se bat toată noap tea cu îndîrjire, dar japonezii reuşesc să ocupe poziţii sigure. Mai mult, ei cuceresc un cap de pod si în sudul insulei.

— Zadarnică sosirea lui Wavell în 9 februarie şi apelul său înflăcărat către trupe. Yamashita ocupă satul Bukit Timah punînd stăpînire pe rezervoarele de apă cu care este alimentat oraşul.

— Se repetă situaţia de la Hong Kong cu lipsirea locuitorilor metropolei de apă.

— Exact. In cleştele asediului, pe o suprafaţă de şase kilo metri pătraţi se găsesc — în seara acestei zile — un milion de oameni, locuitori si trupe. Acest teritoriu este permanent sub focul

bombelor şi obuzelor, exploziile făcînd numeroase victime. Pe străzi zac la vedere mii de cadavre, iar ide sub dărîmături se degajă mirosurile pestilenţiale ale leşurilor ce se descompun sub acţiunea căldurii toride a zilei. Rafinăriile şi numeroase întreprinderi sînt aruncate în aer, incendiile răspîndindu-se în cartierele învecinate. Flăcările ce se ridică la mari înălţimi, trombele compacte de fum negru si greoi ce se lasă peste oraş, ruinele ce-şi înalţă scheletele bolnave si bizare, străzile inundate din cartierele unde conductele sînt sparte, oamenii ce năvălesc pe străzi cu durerea si groaza întipărită pe chipuri, femeile deznădăjduite ce-şi caută copiii printre dărîmături sau aiurea, toate oferă un spectacol dezolant.

Apa este pe terminate ca si rezervele de alimente —• chinezii îşi trăseseră obloanele prăvălioarelor încă din prima zi de asediu — şi oameni sînt supuşi unor încercări si privaţiuni apăsătoare. Clădirile mari fuseseră transformate în spitale. Nu scăpase nici catedrala Saint Andrew, plină de răniţi, sacristia fiind transformată în sală de operaţii.

Vineri 13 februarie cheiurile portului erau pline de lume si bagaje gata să se urce pe orice fel de ambarcaţiune, pentru a scăpa din acest oraş transformat într-o sucursală nefericită a iadului. Deodată apare aviaţia de vînătoare japoneză şi mitralierele taie în carne vie de cîteva ori prin mulţimea cuprinsă de panică, lăsînd si aici urmele sinistre ale morţii. Cîteva nave pe care fuseseră îmbarcaţi aproximativ 1200 de specialişti necesari în alte zone ale frontului ca si o sumedenie de iahturi, şalupe, goelete, jonci si bărci cu rame, înţesate de lume sînt aşteptate la ieşirea din strîm-toare de două crucişătoare. Acestea deschid focul asupra ambarcaţiunilor fără apărare şi majoritatea lor sînt scufundate. Cei care scapă din masacru se

vor stinge în scurtă vreme pe unele insule izolate, lipsite de viaţă. Printre aceştia amiralul Spooner si vice-marshallul Pulford.

Şi canonada artileriei ca şi bombardamentul aviaţiei continuă iar cercul de fier al încercuirii se micşorează simţitor. Percival convoacă în 15 februarie pe comandanţii militari la Fort Canning, în centrul oraşului. Nici vorbă de un contraatac pentru a relua din mîinile japonezilor rezervoarele de apă, depozitele de alimente, de muniţii si de carburanţi, care lipseau acum cu desăvîr-sire. Armata ar mai fi putut rezista numai cu condiţia reuşitei unei astfel de acţiuni. Dar populaţia? Se decide capitularea.

Trei ofiţeri de stat major — primii emisari au fost respinşi de japonezi — îl însoţesc pe Percival în clădirea companiei „Ford" din Bukit Timah. In încăpere apare Yamashita. Rece si dur el se

adresează englezului: „Armata japoneză nu aşteaptă decît o capitulare necondiţionată", în zadar intervenţia lui Percival care încearcă să obţină un *răgaz* de două zile pentru a evacua familiile ofiţerilor. Nu este acceptată amînarea nici pentru femei sau copii. „Dacă nu vă predaţi vom lansa un atac în această noapte". Percival insistă: „Armata japoneză nu poate rămîne pe poziţiile actuale?". ,,Nici vorbă. Vreau ca ostilităţile să înceteze în această seară". Se cade de acord ca lupta să înceteze la ora 20,30, trupele engleze urmînd să fie dezarmate cu excepţia a 1000 de soldaţi desemnaţi pentru menţinerea ordinii. „Aţi acceptat condiţiile — a adăugat Yamashita — dar n-aţi precizat dacă vă predaţi sau nu". „Răspundeţi cu da sau nu. Capitulare sau luptă". Cu o voce înecată, generalul îngînă un „da" suspinat. „Semnaţi atunci acordul de încetare a focului". Este „cea mai mare predare din analele armatei britanice". După plecarea englezilor, cineva îl întrebă pe Yamashita dacă trebuie făcute pregătiri pentru o intrare triumfală în Singapore. „Nu, războiul nu s-a terminat. Am pierdut în luptă 3300 de oameni. Ce merite au supravieţuitorii? Noi trebuie mai întîi să onorăm morţii noştri. Apoi ne vom pregăti de bătăliile următoare". Trebuie s-o spunem cinstit japonezii au 9824 morţi şi răniţi, englezii la rîndul lor 10.000 de morţi şi răniţi, dar iau calea prizonieratului peste 70.000 de soldaţi şi ofiţeri.

La ora 20,30 peste Singapore s-a lăsat o linişte de moarte . . . Şi deşi oamenii avură pentru prima oară după două luni de coşmar o primă noapte liniştită, ei vor începe odată cu zorii zilei următoare calvarul unei vieţi pline de pericole, privaţiuni şi umilinţe de tot felul.

Căderea Singaporelui este cea mai mare şi mai răsunătoare victorie a Japoniei în această campanie, iar pentru Anglia o pierdere inestimabilă,

întreg spaţiul meridional al Chinei este ameninţat. Abandonul Singaporelui este considerat în Australia drept o trădare si primul ministru Curtin îl va acuza pe Churchill pentru lipsa sa de preocupare pentru apărarea Pacificului. Căci popoarele din Indonezia şi Australia nu se pot aştepta la nimic bun. Viitorul lor este în mîna noilor conchistadori de la Soare Răsare. Iar unul dintre reprezentanţii lor de frunte, amiralul Yarnanioto stă aplecat asupra planurilor operaţionale, cuprinzînd etapele următoare ale variantei ofensive Nanshin.

-— El este preocupat acum de asaltul „barierei malayeze" cum numeau strategii anglo-americani linia ce separa Oceanul Indian de Pacific. Asaltul „barierei. . ." însemna punerea stăpînirii pe insulele şi arhipelagurile dintre Malayezia si Australia: în prim plan se găseau Kalimantan, Borneo, Sulawes: (Celebes), Maluku (Mo-

luce), Noua Guinee, Solomon, avînd în spate cununa insulelor Sumatra, Java, Băii, Lambok, Sumbawa, Tanibora, Flores şi Ti-mor, ce îmbrăţişează linia Ecuatorului pe o lungime de peste 5000 de kilometri, formînd un maiestuos pod natural între Asia si Australia, majoritatea făcînd parte pe atunci — împreună cu încă vreo 13.677 de insule — din bogatele Indii Olandeze. Pe aceste insule şi în special pe Kalimantan şi Java se găsesc imensele resurse de petrol şi cauciuc. Aici se află din belşug speciile de lemn de esenţă tare •— teakul şi santalul, aici cresc si sînt cultivate bambusul, orezul, tutunul, chinina, trestia de zahăr, ceaiul, arahidele, copra, vanilia. Şi tot aici sînt rezerve imense de bauxită, staniu, tungsten etc.

Yamamoto nu putea să se încumete cu portavioanele si cuira-satele în Marea Javei unde Aliaţii îşi concentraseră forţele lor navale — din *cauza* adîncimii mici a acestei mări — astfel încît consideră necesar cucerirea unei punţi de aerodromuri de la bazele puroprii pînă la obiectiv. In acest scop în 17 si 19 decembrie 1941 flota japoneză efectuează cîteva debarcări reuşite la Miri si Ku-ching, pe coasta nord-vestică a Sarawakului portughez iar în 11 ianuarie 1942 flotilele 11 şi ale amiralului Tsukahara ocupă — pentru prima oară în istoria armatei nipone — cu ajutorul desantului aerian localităţile Tarakan si Menado, primul un mare port petrolier pe coasta estică a Kalimantanului, la intrarea în strîm-toarea Makassar, al doilea situat în extremitatea nordică a insulei Sulawesi (Celebes) — orhideea Ecuatorului —• numită astfel datorită asemănării formei sale cu minunata floarte tropicală. In foarte scurt timp pun în stare de funcţiune aerodromul de la Kendari din insula Sulawesi si apoi pe cel de la Amboine din Maluku, cucerite în 17 ianuarie, respectiv 2 februarie 1942. Yamamoto poate acum să acţioneze cu

forţele terestre si aeronavele spre obiectivele fixate. Flota a 2-a navală japoneză a viceamiralului Kondo, din baza de la Davao — ce urma să străpungă „bariera malayeză" şi căruia i-au fost afectate şi portavioanele lui Nagumo — consta din crucişătoare, distrugătoare, forţe de acoperire aeriene si navale. Ea a fost împărţită în două grupuri mari în vederea acestei acţiuni: Forţa Est-Centru de sub comanda viceamiralului Takahasi şi Forţa Vest a viceamiralului Ozawa.

— De partea Aliaţilor, comandant şef al Indiilor a fost numit generalul englez Wavell, avîndu-1 ca adjunct pe amiralul american Hart, comandant şef al forţelor navale aliate, aflate acum în Marea Javei. Aceste forţe au primit denumirea criptică de ABDA de-semnînd iniţialele părţilor participante, americană, britanică, olan-dezâ-Dutch si australiană. Ele constau din escadra contraamiralului

olandez Karel Doorman, formată din trei crucişătoare uşoare, „De Ruyter", ,,Java" si „Tromp", aceea a contraamiralului american Glassford, avînd în compunere un crucişător greu, „Houston", şi două crucişătoare uşoare, „Boise" şi „Marblehead", precum şi aceea a carnmodoruilui britanic Colins cu un crucişător greu, „Exe-ter" si unul uşor, „Perth". Se mai adăugau la toate acestea 7 distrugătoare olandeze, 9 americane şi 4 englezeşti, precum şi 38 submarine olandeze şi americane.

Aviaţia — de sub comanda generalului Brerenton — se compunea din 12 avioane de bombardament, 39 aparate de vînătoare, si cîteva avioane de tip învechit, olandeze si engleze. La acestea se vor adăuga şi cîteva escadrile de avioane de vînătoare venite din Australia.

•— Parcă mai existau si nişte fortăreţe zburătoare?

— Da, dar inutilizabile din lipsă de personal de întreţinere şi deservire si a pieselor de schimb necesare. Cit priveşte forţele te restre — ale generalului olandez Hein ter Poorten — se rezumau la o serie de garnizoane răzleţite prin insule, totalizînd 26000 de soldaţi si ofiţeri, la care se adăugau nişte batalioane engleze si in diene fugite din Kalimantan.

înfiinţarea acestei ABDA a creat o situaţie puţin delicată. Insulele unde urmau să se desfăşoare acţiuni militare erau colonii ale Olandei, iar comandantul şef al Marinei olandeze, viceamiralul Conrad Helfrich era convins că japonezii pot fi înfrînţi, el însuşi fiind hotărît să o facă. Se ştia doar că submarinele lor scufundaseră un tonaj de nave japoneze superior celui realizat de ameri-'cani. Ori el era pus sub ordinele lui Hart, care considera patria pierdută. Dar Hart n-avea încotro, trebuia să-1 sprijine pe olandez de pe această funcţie.

— Hart se pare că avea încă prezent gustul amar al întîlnirii din Filipine cu japonezii.

— Se poate, dar cred că în raţionamentele sale era precum pănitor raportul de forţe. După cele două debarcări efectuate de japonezi pe insula Borneo, din decembrie respectiv din ianuarie, teatrul de operaţiuni se va muta mai la sud, confruntările desfă- şurîndu-se alert. O încercare de debarcare a japonezilor în noap tea de 24 ianuarie 1942 în portul Balikpapan •—• pe coasta estică a Kalimantanului, puţin mai la sud de Tarakan — este întîrziată prin intervenţia unui divizion de distrugătoare americane de sub comanda căpitanului de fregată Ralph Talbot, care scufundă 4 car gouri. Navele japoneze coboară puţin mai spre sud reuşind un caj) de pod în portul Bandjermasin, situat la gurile mlăştinoase ale fluviilor Barito si Martopura. Cu cele patru porturi cheie — Miri,

Kuching, Tarakan si Bandjermasin — insula Borneo se poate considera pierdută, japonezii intrînd în posesia unuia dintre cele mai bogate zăcăminte de petrol din Indiile Olandeze.

In 11 februarie este identificat un convoi de nave japoneze în dreptul insulelor Anambas, la 150 kilometri nord est de Singa-pore. Doorman îşi concentrează navele în apele din nord-vestul insulei Java, iar Brerenton trimite aviaţia în întâmpinarea lor. O furtună tropicală de o violenţă rară acoperă debarcarea japonezilor în insula Sumatra efectuată în strîmtoarea dintre aceasta si insula Bangka, americanii alegîndu-se si cu trei avioane zdrobite la aterizare. Japonezii ocupă imediat — nu fără o rezistenţă tenace a olandezilor — două aerodromuri, dintre care, cel de la Palembang, localitate importantă din partea de jos a insulei. Flota lui Doorman încearcă în zadar să atace. Neavînd protecţie aeriană se expune unui pericol iminent si japonezii nu vor pregeta să-1 atace. Evită ploaia de bombe a aviaţiei inamice zig-zagînd încontinuu, pentru a nu deveni ţinta gratuită a acestor piloţi niponi de o precizie satanică.

— După cucerirea aerodromului de la Palembang, insula Su matra a fost ocupată în întregime. Acum se putea uşor intui că forţele nipone vor exploata succesul, de maniera lor promptă, în 19 februarie aviaţia lor bombardează si distruge instalaţiile por tuare Darwin din nordul Australiei, scufundînd cinci nave aliate, din care un cargou cu muniţii. Atacul se repetă şi seara, soldîndu-se cu distrugerea a 25 de avioane aflate la sol precum şi a rezervoa relor de benzină. Darwin, importantă bază navală aliată este fă cută inofensivă pentru o perioadă îndelungată.

Paralel japonezii debarcă pe insula Băii, situată imediat la extremitatea

estică a Javei. Flota lui Doorman se afla parte în nordul insulei Java, parte în sudul ei. Fixează ambelor grupări un punct de întîlnire în zona debarcării în vederea unui contraatac. Cu toată intervenţia sa energică el va trebui să se retragă — nu reuşeşte să-şi unifice navele — lăsînd în strîmtoare un distrugător eşuat si pierzînd un al doilea, contra unuia japonez. Insula Băii este pierdută.

în 20 februarie este ocupat şi Timorai. Prin cucerirea acestor insule se efectuează cîteva breşe în „bariera malayezǎ" mărindu-se ameninţarea asupra Australiei.

— Brerenton nu-şi mai justifică prezenţa pe teatrul de opera ţiuni, cedînd comandamentul viceamiralului britanic Maltby. Roosevelt foloseşte momentul şi Hart se va retrage din joc pe mo tive de sănătate. Comandamentul său este preluat în a doua ju mătate a lunii februarie de guvernatorul general al Indiilor Olan deze, van Starkenborgh.

Dar acum se ivise momentul pentru a pune în discuţie si rostul acestei ABDA nefericite. Era considerat de olandezi ca un cui înfipt în talpa lor. într-o lună şi jumătate de cînd fusese înfiinţată le făcuse mai mult rău decît bine în colonii. In 25 februarie 1942 acest stat major „suprapus" este dizolvat. Rămîne să se descurce de-acum înainte o echipă formată din Helfrich, Doorman, ter Po-orten şi Maltby.

Amiralul Doorman îşi unifică navele într-o singură escadră. Este alcătuită din două crucişătoare grele, „Houston" si „Exeter", cu un total de 12 tunuri de 203 mm, 3 crucişătoare uşoare, „De Ruyter", „Java" si „Perth", avînd 25 piese de 150 mm în total, 9 distrugătoare si 20 submarine. Escadra va fi adusă în estul insulei Java. Vicemareşalul Maltby avea 35 avioane de bombardament, 20 de cercetare, urmînd să primească pînă la sfîrşitul lunii 25 avioane de vînătoare. Generalul ter Poorten — comandantul trupelor terestre •—• dispunea de cîteva divizii de infanterie formate din olandezi si autohtoni — aproximativ 35.000 de oameni — la care s-au adăugat 2 regimente de apărare A.A. aduse din Sumatra, 2 batalioane de infanterie australiene, tancuri uşoare şi cîteva instalaţii radar.

— Odată realizată „puntea" de aerodromuri dintre metropolă şi obiectiv, amiralul Kondo socotea că sosise timpul să-si facă promenada si prin insulele Indiilor Olandeze sudice. Nu-1 putea deranja în această plimbare de agrement decît forţe slabe, din acelea cu care se confruntase la Balikpapan şi în strâmtoarea Bangka. Dar, pentru orice eventualitate puţină precauţie nu strică; el trimite patru portavioane din escadra lui Nagumo la sud de Indii, pentru a tăia calea vreunui eventual convoi australian, trimis în sprijin

inamicului. Şi acestei capcane îi va cădea victimă primul portavion american, veteranul „Langley" — un vechi cargo datînd din primul război mondial şi transformat în 1922 în portavion — care aducea din Australia 32 aparate tip P 40 cu piloţii lor. El va fi scufundat în 26 februarie la ora 15,32 de către aviaţia de pe port-avioanele lui Nagumo. Nici un avion de pe puntea lui nu si-a luat zborul. Şi în 22 februarie cele două forţe navale, pregătite în tot cursul lunii, transportînd Armata 16 japoneză, compusă din trei divizii de infanterie se pune în mişcare. Forţa Centru-Est, de sub comanda contraamiralului Sokichi Tagachi este formată din 41 de nave venite din bazele de la Balikpapan si Bandjermasin, protejate de 2 crucişătoare grele — ,,Nashi" şi „Haguro" — ale contraamiralului Takeo Takagi, două flotile de distrugătoare, de sub comanda contraamiralului Nishimura, compuse din 9 respectiv 6 unităţi, fiecare avînd si cîte un crucişător uşor si trei nave bază de hidro-.

avioane pentru protecţie antisubmarină. Forţa Vest cuprindea 56 nave escortate de 4 crucişătoare grele, ale contraamiralului Ozawa, 2 crucişătoare uşoare, 2 flotile de distrugătoare. Ambele forţe se întîlnesc la 26 februarie în strîmtoarea Bangka.

— Intre timp pe baza unui ordin de la eşaloanele superioare aviatorii americani de sub comanda lui Maltby sînt chemaţi şi plea că în Australia. Pentru japonezi, decizia, era luată în momentul cel mai potrivit. La 27 februarie sînt detectate cele două convoaie de nave ce se îndreaptă spre Java.

La ora 14,27 Doorman, instalat pe „De Ruyter" — nava amiral •— părăseşte Surabaya — baza navală unde îşi avea flota — pentru a le ataca. El avea o formaţie cuprinzînd două crucişătoare grele, „Exeter" şi „Houston", trei crucişătoare uşoare, „De Ruyter", „Java" si „Perth" şi nouă distrugătoare. Escadra — în total 14 nave de război — nu avea nici un avion — fiind într-un fel oarbă •— neputînd vedea peste orizont. In plus nu exista un cod de comunicaţie între aceste nave engleze, olandeze, australiene si americane. Moralul marinarilor de pe toate navele era însă bun. Trăiseră săptămîni la rînd sub focul bombardamentelor, fuseseră înfrînţi şi alungaţi din baze şi din mări, rătăcind fără rost, iar acum cînd în sfîrşit se îndreptau spre inamic, fremătau de perspectiva revanşei.

— Conform ordinului, Karel Doorman urma să contacteze con voiul 2 al contraamiralului Takagi, care avea o formaţie de 17 nave ele escortă, formată din crucişătoarele grele „Nachi" si „Ha- guro" două crucişătoare uşoare din care unul „Jintsu" •— nava amiral — si 13 distrugătoare. Trei avioane de recunoaştere îi sem nalizează apropierea inamicului. El aşază în faţă crucişătoarele grele şi cîteva distrugătoare si aşteaptă.

Lupta se va da între tunurile de 203 mm ale crucişătoarelor grele. Japonezii au 20, aliaţii au numai 12, pe „Exeter" şi „Houston".

— De ce numai 12?

—• In 3 februarie dimineaţa, cînd Doorman se îndrepta cu o formaţie de nave pentru un atac asupra portului Balikpapan —• cucerit de japonezi — aviaţia acestora 1-a surprins la nord de Băii si în acest bombardament „Houston" a pierdut cea de a treia turelă de la pupă.

Doorman lipsit de avioane de recunoaştere trimite înainte la limita vizibilităţii, distrugătorul „Electra", care la ora 16 semna--lizează optic: ,,2 crucişătoare şi 12 torpiloare NNE" si peste cîteva minute: „un crucişător si mai multe distrugătoare japoneze...", dîncl coordonatele. Tunurile de pe „Exeter" şi „Houston" deschid

focul bătînd la 27.000 metri. Cele de 203 mm de pe „Nashi" şi „Ha-guro" răspund într-o cadenţă accelerată. Timp de 20 de minute match egal. Doorman păstrează distanţa respectivă pentru a nu se expune. Takagi procedează la fel, surprins de a i se înfăţişa o flotă ce depăşea datele ce le poseda din informaţiile puse la dispoziţie.

— Aceste informaţii provin, de regulă în război de la esca drilele de aviaţie sau navele care mai întotdeauna scufundă mai multe nave sau doboară mai multe avioane decît în realitate.

— Aşa este. De pe „Houston", locotenentul Hamlin de la turela nr. l, reglează tirul. O primă salvă încadrează un crucişător greu japonez. Apoi a doua. Şi dincolo o flacără portocalie si o coloană neagră de fum. Doorman era într-o situaţie dificilă. El nu putea folosi în luptă decît crucişătoarele grele, dacă dorea să păstreze o distanţă protectoare faţă de inamic, cele uşoare, cu o bătaie mai scurtă, reclamînd o apropiere. Dacă s-ar fi apropiat, Tagaki ar fi virat în unghi drept, putîndu-1 ataca cu toate navele în timp ce Doorman era şi mai expus, căci n-ar fi putut folosi artileria de pe crucişătoarele uşoare, distanţa dintre flote rămînînd constantă într-o astfel de situaţie. De aceea Doorman este cel ce virează. Iar Tagaki îl imită şi un timp cele două flote merg paralel.

— Istoricii povestesc că în momentul acela o formaţie de 10 avioane americane P 40 survola spaţiul luptei, avînd ca misiune lovirea navelor japoneze cu trupele de debarcare aflate undeva mai la norcl. Ei nu vor întîlni nimic în drumul lor care va continua spre nord. Ori aceste 10 avioane ar fi înclinat decis balanţa luptei de partea Aliaţilor, dacă s-ar fi abătut puţin din drum, pentru a lovi navele noastre.

— în acest caz se poate vorbi de o lipsă condamnabilă de cooperare între Aliaţi, părţile neacordîndu-si sprijin în astfel de si tuaţii. Dincolo de o

înţelegere, este discutabil dreptul sau datoria comandantului formaţiei de avioane de a-şi permite vreo iniţiativă în afara misiunii sale. Aşa încît atunci cînd balanţa nu poate fi înclinată net în favoarea unei părţi, soarta evenimentului rămîne agăţată de firul de păr al destinului. . . Takagi sesizînd pericolul unui bombardament de pe crucişătoarele uşoare ale lui Doorman, lansează o perdea de fum protectoare în jurul flotei sale. Pentru a cunoaşte situaţia flotei inamice ridică în aer avioanele de recu noaştere, în timp ce Doorman, izolat orbecăieşte în jurul perdelei de fum opace. La ora 17 un obuz de pe „Haguro" loveşte compar timentul maşinilor lui „Exeter", scoţînd din funcţie 6 din cele 8 maşini. Viteza reducîndu-i-se la jumătate, el virează pentru a evita ciocnirea cu „Houston" venit în urma sa. „Houston", la rîn- dul său — crezînd că e vorba de o manevră normală •— virează

în mod automat, urmîndu-şi predecesorul şi reacţia se produce în Lanţ cu „Perth" şi „Java". In acest moment de încetinire a mersului flotei, una dintre torpilele japoneze întîlneşte distrugătorul olandez „Kortenaer", care rupt în două se scufundă în cîteva clipe. Pentru a evita un dezastru Doorman transmite tuturor navelor ordinul ca să-1 urmeze, situîndu-si nava între japonezi si „Exeter" pentru a-1 proteja pe acesta din urmă care se tîra. Este ora 17,21.

— Interesant că Takagi nu realizează tevatura în care a intrat flota lui Dorman si nu foloseşte momentul.

— între timp Doorman ordonă ca trei distrugătoare să con tracareze atacul japonez. „Electra" avînd un avans nu mai aşteaptă sosirea celorlalte două şi străpungînd perdeaua de fum se trezeşte între opt nave japoneze. In faţă „Jintsu" — nava amiral. Nu pre getă si deschide focul lovind-o. Dar e încolţită din toate părţile. Mai trage încă clouă obuze în nava lui Takagi. Nu are timp să guste plăcerea succesului deoarece este lovită si o explozie asurzi toare învăluie nava. Apoi a doua şi a treia. „Electra" e imobilizată si inofensivă. Ea se va scufunda la ora 18,09, echipajul salvîndu-se în puţinul răstimp cît va mai rămîne la suprafaţă. Pe punte, căpitanul de fregată May salută pentru ultima oară făcînd un gest de adio celor ce înotau în jurul navei, care-1 privesc înmăr muriţi de hotărîrea sa. O va însoţi în abisuri, împărtăsindu-i soarta.

— După scufundarea „Electrei", Takagi are cale liberă şi na vele sale atacă crucişătorul greu „Exeter".

Soarele păleşte uşor în depărtări împrăştiind de-a lungul orizontului o undă portocalie ce irizează uşor în galben şi mai apoi într-un verde cald ce se pierde nuanţat în azuriul cerului. Doorman ordonă ca „Exeter" şi „Witte de

With" să se retragă la baza din Surabaya. Cu patru nave mai puţin decît la începutul luptei Doorman este într-o inferioritate netă faţă de flota lui Takagi.

— Acesta din urmă nu ştie însă nimic despre starea flotei inamice si îşi retrage navele din zona de luptă, dînd ordin con voiului cu trupele de debarcare — ce se afla undeva în nord — să ia direcţia Java.

— Doorman foloseşte momentul de acalmie care a survenit, îşi reuneşte navele si se îndreaptă spre nord cu intenţia de a con tacta flota lui Takagi si convoiul cu navele de debarcare ce urma să-i apară la orizont în orice clipă. Pentru mai multă siguranţă ia legătura cu viceamiralul Helfrich prin radio, dar acesta nu-i poate da nici o informaţie despre poziţia inamicului. La ora 19,25 îi apare — în sfîrşit — în babord, „Jintsu" urmat de 3 distrugă toare. Fără îndoială — gîndeşte Doorman — convoiul se află în spatele acestora. Dă ordin şi flota virează spre sud, încercînd *o*

învăluire a inamicului. Multe din navele sale nu mai au nici o torpilă iar carburantul e aproape de fundul rezervoarelor. Căpitanul de fregată Binford se rupe de flotă cu cele 4 distrugătoare americane, îndreptîndu-se spre Surabaya pentru a-şi face plinul.

Se lăsase noaptea şi luna arunca o lumină pală peste întinderile de apă adormite, răscolite doar de tăişul de cuţit al navelor. Evantaiul de siaje născut în urma lor îşi interfera valurile într-o geometrie tulburătoare, pentru ca încetul cu încetul totul să se liniştească. Pe locurile unde trecuseră navele, marea în nemărginirea ei amorţea într-un somn plin de basme fantastice, nepovestite de nimeni. . . Luciul apei nu reflecta decît o boltă arcuită pe orizonturi, indiferentă la tragedia care se desfăşura între semenii acestei lumi, biete fiinţe nevolnice măcinate de ambiţii fără hotar . . .

Şi dintr-o dată o explozie teribilă găureşte liniştea nopţii. Distrugătorul „Jupiter" este încins de o flacără uriaşă. Bănuind că e vorba de prezenţa unor submarine inamice Doorman virează spre nord, navele înaintînd sub stăpînirea terorii permanente a unor noi surprize, care de cele mai multe ori deschid porţile ferecate ale neantului, pentru a înghiţi jertfele cerute de destin . . .

— La ora 21,50 un baraj de paraşute luminoase se aprinde exact deasupra liniei de nave ale lui Doorman. Erau lansate de pe cîteva avioane, ce aveau ca misiune să permită reglarea tirului artileriei de pe două crucişătoare japoneze. „De Ruyter", „Perth", „Houston" si „Java" deschid focul. Tirul se înteţeşte vreme de cinci minute după care încetează brusc. Takagi face o manevră de învăluire cu ,,Nachi" si „Haguro". Şi la ora 23,22, cînd acestea se găsesc în babordul liniei de nave ale lui Doorman, „Nachi"[1] lansează opt

torpile, iar „Haguro" patru.

— Torpilele au de străbătut o distanţă de numai 10 kilometri pînă la linia de nave ale lui Doorman. Flota lui înaintează liniştit spre nord, fără să ştie nimic . . . Doorman este însoţit doar de sase nave „De Ruyter", „Houston", „Java", „Perth" si două distrugă toare. Spre ele se îndreaptă 12 torpile. Se poate calcula vreo pro babilitate de lovire sau evitare? Sînt prea numeroşi factorii care concură într-un astfel de eveniment pentru a-i putea nota mate matic într-un simplu raport 1/2 sau 1/5000. Nu-ţi rămîne altceva decît să te laşi în grija celei ce-o numim în mod obişnuit SOARTA. Nu în sensul pur a ceea ce gîndeau stoicii antici Zenon, Seneca, şi adepţi ai fatalismului ca Van Ciun, Nizami sau Spinoza. Nu în modul în care se exprima spre exemplu Seneca •— vă amintiţi: „Va- lentem fata ducunt, nolentem trahunt" — „Pe cel ce voieşte, soarta ti conduce, iar pe cel ce nu voieşte, îl tîrăşte".

Nu ca supus în faţa acelui fatum dat, ci în sensul evenimentelor care atîrnă de *hazard* — aşa cum e cazul acestor torpile — si cărora nu te poţi împotrivi. Dar torpilele s-au apropiat de flota lui Doorman şi acum îşi aleg ţintele. La ora 23,36 „De Ruyter" — nava amiral ia foc. E atinsă magazia de muniţii. Un trăsnet de apocalips zguduie nava, iar o flacără strălucitoare orbeşte marinarii de pe „Perth" care o urmează. Căpitanul de fregată australian virează brusc crucişătorul „Perth" pentru a evita ciocnirea cu „De Ruyter", iar colegul său Rooks de pe „Houston" îl imită. La ora 23,40 o nouă deflagraţie de data aceasta pe „Java", imediat în spatele lui „Houston". Nava e cuprinsă în întregime de flăcări, se înclină pînă la verticală, apoi se înfige în ape, ducînd în abisuri 500 de oameni. Pe puntea lui „De Ruyter" o mînă de oameni ce supravieţuiesc ca printr-o minune pot fi văzuţi în strălucirea unei a doua explozii care nu mai lasă loc nici unui gest; navă şi oameni sînt traşi implacabil în genuni... Pe locul unde se afla nava, apele vor borborosi o vreme, acoperind un sicriu uriaş cu 366 marinari si ofiţeri, în fruntea lor bravul contraamiral olandez Karel Doorman, intrat în legendă.

•—• Luptaseră eroic scriind o frumoasă pagină de istorie. Le-a lipsit o aviaţie cu care le-ar fi crescut şansele de victorie. Le-a lipsit o mai bună cooperare interaliată ce le-ar fi mărit cel puţin şansele de supravieţuire, în lipsa lor au trebuit să lupte pe terenul lunecos al riscurilor, unde singurul element pe care poţi conta este norocul. Din păcate le-a lipsit şi acesta. Cu patru minute înainte de a prinde un nou răsărit de soare — cel al iui 27 februarie — ei vor fi în barca lui Carron, traversînd Styx-ul.

— Căpitanul de fregată Hector Waller, de pe nava australiană „Perth" este cel mai vechi ofiţer, cu gradul cel mai înalt din ca drul flotei. El

ordonă lui „Houston" să-1 urmeze, ambele luînd direcţia spre sud, la noroc. Reuşesc să scape de sub urmărirea lui Takagi, ancorînd nevătămaţi la Surabaya.

De fapt sînt 10 nave aliate care au supravieţuit acestei bătălii. Ele vor trebui să dispară pentru a nu fi lovite de cele două forţe de invazie japoneze, care avînd cale liberă prin Marea Java, urmau să sosească în orice moment. Vor încerca să treacă, unele prin strîmtoarea Sunda -— dintre Java şi Sumatra — altele prin strîmtoarea Băii, de la extremitatea estică a insulei Java. Comandanţii au informaţii că — deşi Batavia fusese bombardată de aviaţia niponă •— strîmtoarea Sunda era liberă.

— Din nefericire lucrurile nu stăteau aşa. Forţa Vest ocupase strîmtoarea, deschizînd calea navelor cu trupele de debarcare ce se aflau încă pe drum. „Houston" si „Perth" se vor găsi surprinse

în seara de 28 februarie, apărînd înaintea întregii Forţe Vest. „Pearth" este atacat de opt nave japoneze. La început primeşte lupta, apoi încearcă să se strecoare spre sud. Două torpile îl vor duce la fund. „Houston" este bombardat intens, măturîndu-i-se efectiv artileria de pe punte. Este lovit în sala maşinilor si abia se tîrăşte. Comandantul ei Rooks ordonă adunarea pe punte pentru părăsirea navei. Deşi obuzele cad ploaie în jurul lor, oamenii se aliniază în ordine. Rooks vine în faţa lor pentru a-i saluta. O explozie de obuz îi îneacă vocea . . . Nava va mai supravieţui pînă după miezul nopţii, jumătate din cei 1000 de oameni ai ei sal-vându-se . . .

Şi de pe ,,Perth" tot jumătate din cei 680 marinari au reuşit să scape.

-— Cît priveşte crucişătorul greu „Exeter", acesta escortat de distrugătoarele „Pope" si „Encouiiter" — plecate spre nord — sînt surprinse a doua zi dimineaţa la 100 de kilometri sud de Kaliman-tan de escadra viceamiralului Takahashi, formată clin 8 nave, din care crucişătoarele grele „Nachi" şi „Naguro" cunoscute nouă. Trei ore de luptă crîncenă se desfăşoară între cele două părţi. La l martie 1942 ora 13,15 în Marea Javei nu mai există nici o navă aliată.

— Şi aşa s-a încheiat marea bătălie din Marea Javei, cum i-a rămas numele în cărţile de istorie.

— Cu prilejul acestei bătălii a avut loc şi o întîmplare mai aparte. In timpul luptei împotriva crucişătorului greu „Houston", distrugătoarele flotilei a 5-a a căpitanului de fregată Toshikawa au torpilat şi scufundat din greşeală 4 transportoare japoneze, obligînd pe însuşi generalul Imamura să sară în apă pentru a se sarva. Se spune că ajuns la mal aghiotantul său văzîndu-1 aşezat pe o grămadă de beţe de bambus, murdar de păcură i-ar fi spus: „Felicitări, domnule general pentru această debarcare reuşită". Cînd Toshikawa a vrut să-i

prezinte scuze pentru greşeala co misă, şeful de Stat Major al generalului îi spuse: „Nu-i spuneţi nimic generalului. El crede că a fost lovit de «Houston». Lăsaţi-1 în credinţa lui".

In aceeaşi zi Forţele Centru-Est şi Vest debarcară la Sura-baja, în centrul insulei şi la nord-vest de Batavia. La 5 martie Forţa Vest interceptează linia de cale ferată şi înaintînd spre sud-est cucereşte capitala Batavia. Dîrza rezistenţă a trupelor terestre olandeze este zadarnică. Ea nu este sprijinită de populaţia locală, ostilă faţă de aceşti stăpîni care le-au exploatat ţara secole în şir. Helfrich va părăsi Java în 2 martie cu un hidroavion, generalul H. ter Poorten, comandantul forţelor terestre aliate va ordona în 8 martie încetarea focului, iar guvernatorul Jonkheer van Starken-

borgh se va înfăţişa umil japonezilor pentru a semna capitularea .necondiţionată. Japonezii vor face un gest onorabil: vor lăsa săbiile ofiţerilor olandezi. Java — insula paradisului — al treilea rezervor de mari bogăţii al Indiilor Olandeze, după Borneo si Sumatra, trece în zona sferei marii coprosperităţi nipone, după trei secole şi jumătate de stăpînire olandeză.

— în timpul acesta mica insulă Bataan din Filipine — o fîşie îngustă de pămînt lungă de 48 kilometri si lată de 24, ieşită în mare parcă pentru a rotunji golful Manila, este teatrul unei bătălii de răsunet. MacArthur departe de a se lăsa bătut, precum Kimmel şi Short în Hawaii, Percival la Singapore, Maltby în Hong Kong şi chiar Hart şi Wavell — oamenii lui — în Indii, rezistă cu un pumn de oameni bravi în faţa unei adevărate invazii, punîndu-i pe japonezi în situaţia de a cîştiga fiecare kilometru pătrat cu sa crificii mari. Bataan nu are nici o importanţă strategică. Pare stu pidă îndîrjirea americano-filipineză de acolo. Dar Bataan va figura pe banderolele marilor ziare americane săptămîni la rînd. Iar fi gura generalului va creşte şi va fi aureolată în ochii opiniei ame ricane, cu forţa aceea necunoscută a oamenilor, gata să glorifice pe eroii lor preferaţi, de care se pare că au o neţărmurită nevoie. MacArthur însă avea raţiuni serioase şi puternice pentru a se menţine si lupta în Bataan. El nu voia să cedeze Filipinele, a căror importanţă strategică pentru Statele Unite a susţinut-o întot deauna. El avea convingerea că o rezistenţă de şase luni în arhi pelag constituia un efort ce putea să-1 impună diviziilor americane si filipineze ce le avea acolo şi rămîneau încă sub comanda sa, cu condiţia, ba chiar si numai cu speranţa pe care o nutrea că între timp, primind întăriri va putea răsturna balanţa, alungîndu-i pe japonezi.

Peninsula era un amestec de regiuni muntoase si zone de junglă, doi vulcani stinşi — Natib la nord şi Limay la sud — marcînd ţinutul cu prezenţa lor conică.

— Aici spre Bataan se îndreptau forţele de invazie debarcate în nord-vestul arhipelagului, în golful Lingayen şi cele debarcate în golful Lamon, la sud-est de Manila, ambele sub comanda ge neralului de corp de armată Masaharu Homma. Erau foarte bine pregătie şi dotate cu armament modern.

•— MacArthur dispune de 3 divizii'americane, şi de divizia 21 'ilipineză de sub comanda generalului Matteo Capinpin — vreo 65.000 ie oameni din care doar 10.000 bine instruiţi şi apţi de luptă.

Trupele erau epuizate după lungul marş executat timp de zece zile sub soarele tropicelor, oamenii ducîndu-şi anevoie pe lîngă clasicul echipament şi armament individual — de la Alexandru

Armata

120"E

U

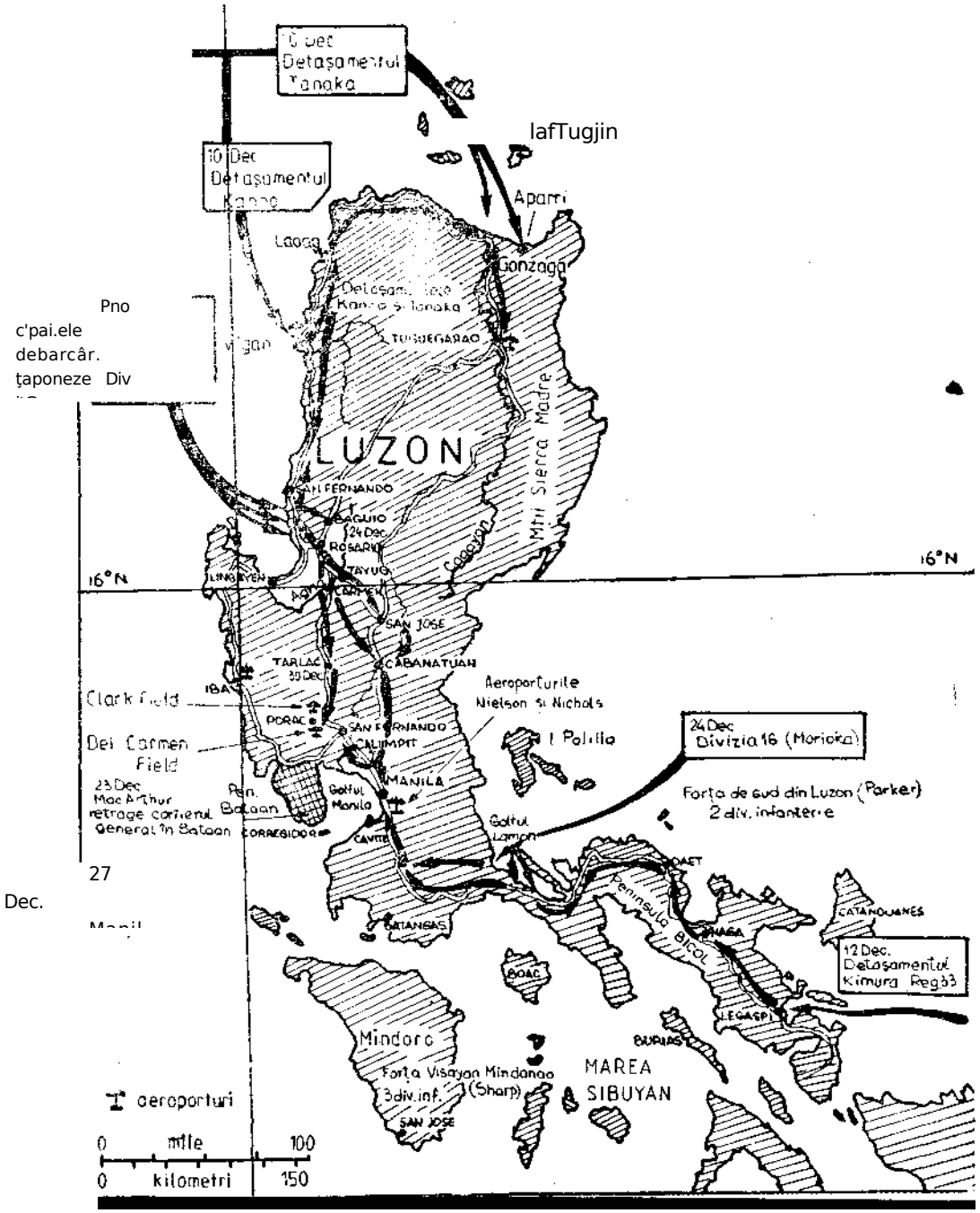

Macedon încoace nu s-a făcut nici un progres în privinţa aceasta •— şi lăzi cu muniţii, alimente, articole sanitare, efecte, purtîndu-le cîte doi, pe umeri, pe tulpini de bambus. Hrana nu le fusese niciodată îndestulătoare. Iar

cei de la subzistenţă nu posedau de fapt provizii decît pentru cîteva zile. La toate necazurile si privaţiunile de care aveau parte urma să se adaoge şi înjumătăţirea raţiilor de hrană. In schimb moralul era excelent, americanii' dorind să lupte, iar filipinezii să-şi apere pămîntul lor, cu orice preţ.

Conform planului lui MacArthur s-a organizat o linie principală de apărare în dreptul muntelui Natib, situat la jumătatea distanţei dintre marginile estice şi vestice ale peninsulei, acesta împărţind aliniamentul în două părţi egale. Secţiunea vestică a frontului era încredinţată generalului Wainwright, în timp ce cea estică era sub comanda generalilor Jones şi George Parker. Divizia filipineză s-a încadrat pe aliniament, între diviziile americane. Zona muntelui Natib — vreo 8 kilometri de front — rămăsese neacoperită cu trupe, deoarece nimeni nu s-ar fi încumetat să se avînte în grohotişurile si rîpele de acolo sau să încerce escaladări pe pereţii lui abrupţi. Parker, un general tenace şi bun organizator si-a asigurat flancul estic, dinspre coastă -— de unde exista probabilitatea cea mai mare de atac din partea inamicului — cu unităţile cele mai bune. Era numită „linia Abucay" după numele unui sătuleţ pricăjit aflat în mijlocul unei plantaţii de trestie de zahăr.

— De partea japoneză domnea convingerea că In faţa lor se află resturile unei armate dezorganizate si în retragere umilitoare, care nu este în măsură să opună vreo rezistenţă înaintării lor impetuoase. Homma pătrunsese cu trupele sale într-un marş continuu pînă la Manila, la fel ca şi Yamashita în peninsula Malacca. Statul Major de la Tokyo consideră că Homma nici nu avea nevoie de toate trupele debarcate. Ii supraestimaseră pe americani. Vor repara greşeala. Se decide imediat invadarea Indiilor Olandeze în avans faţă de planul iniţial. Divizia 48 a lui Homma va fi transferată acolo în sud unde era atîta treabă serioasă. Era păcat să-şi piardă timpul şi să-şi consume forţele într-o peninsulă prăpădită. Astfel că lui Homma îi rămîne doar Brigada 65-a, trupe de ocupaţie, vreo 7500 de oameni vîrstnici care nu luptaseră pe vreun front. In plus generalul Nara — sub a cărui comandă trec aceste trupe — nu avea nici o informaţie despre poziţiile inamice. Colac peste pupăză cei de la statul major i-au pus în mînă doar o hartă turistă a zonei. Şi pentru a nu pierde vremea i s-a dat ordin să atace imediat.

5. Debarcarea Armatei a 14-a japoneză in Filipine ţi drumul urmat de forţele de invazie, pină în faţa Peninsulei Bataan,

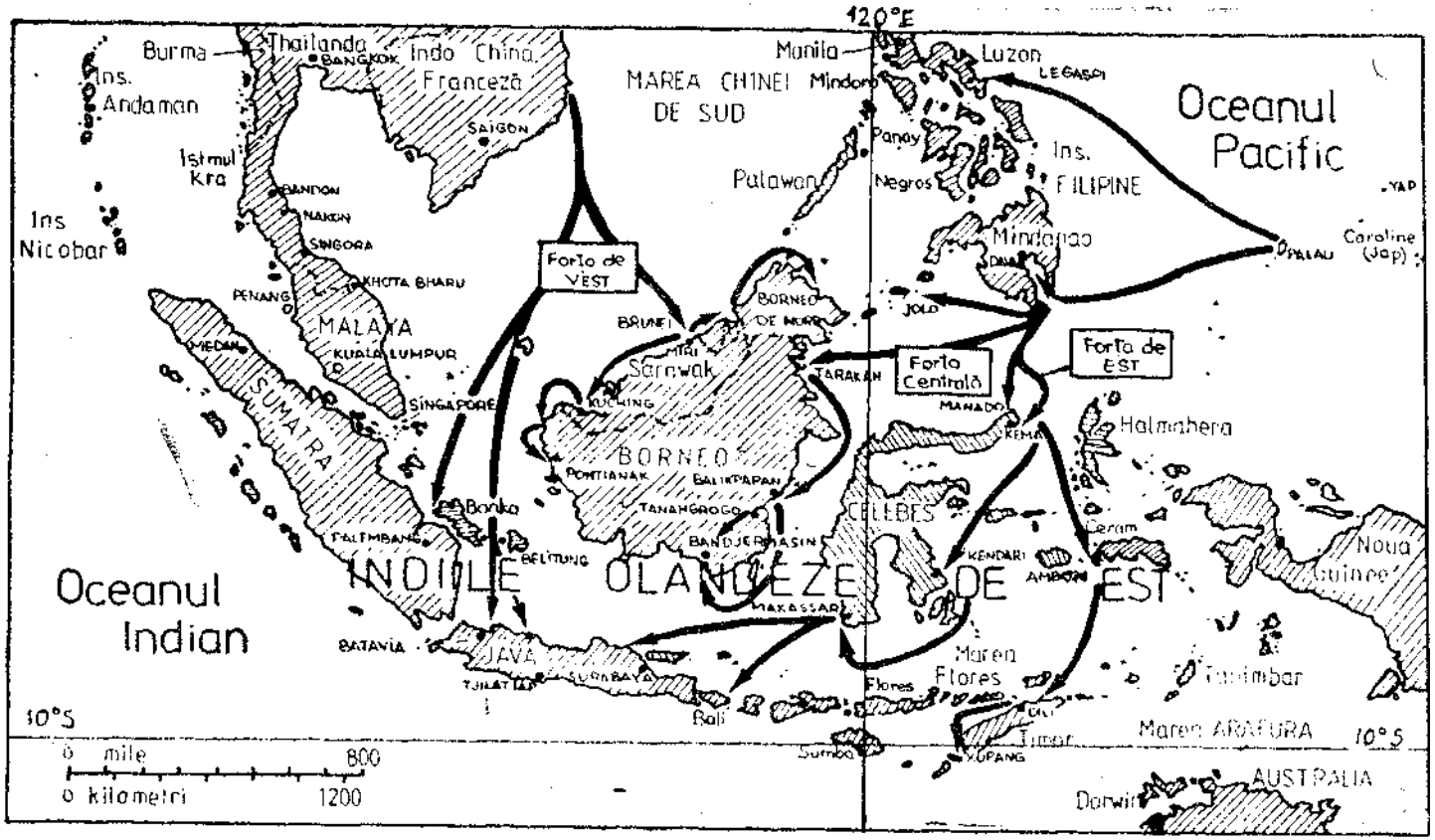
120°E
Burma
Thailanda
BANGKOK
Indo China Franceză
SAIGON
Manila
Luzon
LEGASPI
MAREA CHINEI DE SUD
Mindoro
Oceanul Pacific
Ins. Andaman
Istmul Kra
Panay
Negros
Ins. FILIPINE
Palawan
YAP
Ins Nicobar
BANDON
NAKON
SINGORA
Mindanao
Caroline (Jap)
PELAU
Forta de VEST
KHOTA BHARU
PENANG
MALAYA
BRUNEI
BORNEO DE NORD
JOLO
Forta de EST
Forta Centrală
Sarawak
MIRI
TARAKAN
MEDAN
KUALA LUMPUR
SUMATRA
SINGAPORE
KUCHING
MANADO
Halmahera
BORNEO
PONTIANAK
BALIKPAPAN
Borneo
TANAHGROGO
CELEBES
PALEMBANG
BANDJERMASIN
Ceram
Nouă Guinee
KENDARI
AMBON
Oceanul Indian
INDIILE OLANDEZE DE EST
BELITUNG
MAKASSAR
BATAVIA
JAVA
SURABAYA
Maren Flores
Timbar
TJILATJAP
Flores
Bali
Timor
Maren ARAFURA
10°S
Sumba
KUPANG
AUSTRALIA
Darwin
0 mile 800
0 kilometri 1200

_o
dl

Planul lui Nara prevedea un atac pe flancul estic condus de colonelul Imai si o pătrundere a unităţii colonelului Takechi pe flancurile vulcanului pînă în spatele americanilor, urmată de încercuirea acestora.

— Spre surpriza japonezilor, de la primul atac — o pregătire de artilerie în dimineaţa zilei de 9 ianuarie, urmată de o încercare de pătrundere de-a lungul coastei estice — se lovesc de un baraj de artilerie energic şi prompt al liniei Abucay. Trei zile de atacuri si contraatacuri se soldează cu pierderi serioase pentru Imai.

— Japonezii schimbă tactica. Organizează grupe mici de puş caşi pe care le infiltrează în spatele liniilor americane. Atacurile lor răzleţite si prin surprindere au efectul scontat. Linia americană se dezorganizează permiţînd efectuarea unor lovituri din partea japoneză. La 16 ianuarie un contraatac al lui Jones. Este lăsat să pătrundă adînc în liniile japoneze; Imai acţionează pe flancul estic al breşei, iar colonelul Takechi care escaladase cu unitatea lui vulcanul — numai el ştie cum i-a reuşit treaba — cade în spatele americanilor pe flancul vestic. Jones este încercuit şi scapă cu o sută de oameni ca prin minune. „Comand cea mai mică divizie din lume" va exprima el cu amărăciune. Şi această sută de oameni era tot ce mai apăra flancul stîng al liniei Abucay. Imai nu realizează şansa, bătîndu-se în continuare pe partea estică a liniei.

— Desigur luptele în detaliu sînt mai bogate în fapte şi întîm- pîări eroice sau stranii, victorii de moment si răsturnări de situaţii. Toate aceste zile sînt caracterizate prin lupte continui, crîncene, cu pierderi mari de ambele părţi, cu lipsa acută a hranei de partea americană şi filipineză, cu oboseala accentuată şi mizeria unei vieţi duse în gropi improvizate.

Iar atacurile repetate, insistente, bombardamentele de artilerie precum şi ofensiva declanşată în ziua de 22 ianuarie pe întreg aliniamentul, determină pe MacArthur să efectueze o retragere a trupelor pe o a doua linie de apărare, organizată între cei doi vulcani, împărţită de asemenea între Wainwright si Parker.

— Deşi aparent japonezii vor cîştiga teren, trupele lor înregis trează pierderi în oameni. Ei vor lăsa pe linia Abucay 2000 de morminte . . . Iar în noul aliniament atacurile colonelului Takechi din 27 si 28 ianuarie se lovesc din nou de o rezistenţă hotărîtă. Americani şi filipinezi ies la luptă corp_ la corp şi după o noapte de înfruntări, Takechi pierde sute de oameni. Filipinezii au numă rat 97 de cadavre japoneze numai într-un sector de 150 de metri de front.

—• Paralel cu luptele terestre japonezii încearcă o debarcare pe coasta vestică a peninsulei, la Quinauan, cu scopul de a ocupa

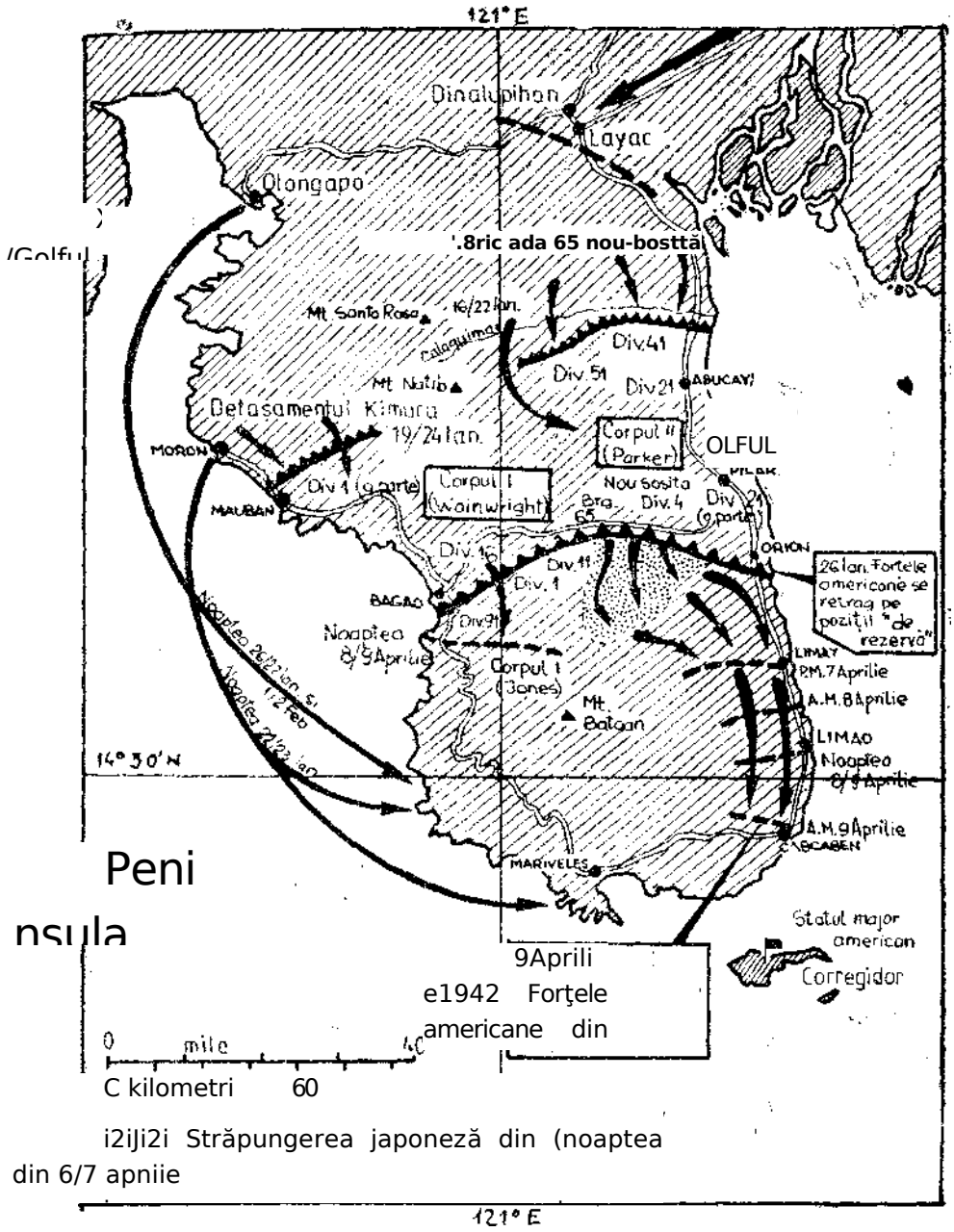

i2iJi2i Străpungerea japoneză din (noaptea din 6/7 apniie

7. Evoluţia războiului in Peninsula Bataan,

portul Mariveles din sudul peninsulei şi a rupe orice posibilitate de aprovizionare şi legătură cu Corregidorul. Japonezii debarcă, reuşind să introducă două grupări ce se consolidează în spatele poziţiilor americane. Dar ele vor fi lichidate pînă în 8 februarie prin intervenţia celor din Corregidor.

—• Aceasta în ceea ce priveşte spatele frontului. Cît despre frontul propriu-zis toată luna februarie va fi dominată de o stabilitate alarmantă pentru japonezi. Filipinezii intraseră în Bataan ca nişte recruţi novici, sperioşi si nevolnici — dar luna aceasta de război constituise o scoală deosebită pentru ei. Dobîndiseră experienţă, curaj, dîrzenie, şiretenie si capacitate de a ieşi din situaţii dificile. Duşmanul lor principal nu mai părea să fie armata japoneză ci

foamea atroce, oboseala exasperantă, malaria necruţătoare, dezinteria ce secera nemilos rîndurile lor. Dar oamenii nu se lăsau înfrânţi nici în faţa acestor nenorociri. Ei rămîneau luptători neînfricaţi ai pămîntului lor, menţinînd frontul pironit pe aliniamentul fixat, în cursul lunii februarie însă au intervenit unele schimbări în cadrul comandamentului din Corregidor.

Roosevelt îi presa pe MacArthur să părăsească Filipinele. Efortul cerut de frontul european, nu permitea Statelor Unite trimiterea unor trupe sau forţe aeriene în sprijinul lor — acolo în Filipine — iar submarinele şi micile nave din Asiatic Fleet destinate să ţină legătura şi să aprovizioneze Corregidorul riscau prea mult încercînd să se strecoare prin hăţişul de nave japoneze ce foiau peste tot în apele oceanului.

în 23 februarie MacArthur primeşte ordinul de a părăsi Cor-regîdorul cu destinaţia Melbourne, unde este numit comandantul teatrului de operaţiuni ale Pacificului de Sud-Vest.

— Se pare că la început MacArthur se opune. El promise filipinezilor că nu-i va părăsi.

— Sutherland, şeful său de stat major îşi va lua rolul de avocat personal arătîndu-i că noul comandament din Australia este exact locul unde putea constitui o armată ce va fi folosită şi la eliberarea Filipinelor. MacArthur urmează să reflecteze. A doua *zi* răspunde preşedintelui că „avînd în vedere operaţiile în curs si obligaţiile contractate, plecarea imediată din Corregidor nu este posibilă".

— între timp cade „bariera malayezâ".

— Preşedintele revine: „Preluaţi imediat comandamentul Mel bourne". Şi MacArthur se execută. El va convoca pe generalul Wainwright de pe front pentru a-i cere să spună tuturor celor din Bataan că nu părăseşte Filipinele decît obligat de ordinele repetate ale Preşedintelui. „Dacă reuşesc să ajung în Australia, să

ştiţi că voi reveni de cum va fi posibil, cu trupele şi tehnica de care voi dispune" îi spuse generalul. Şi strîngîndu-i mîna îi adăugă: „Voi reveni!". Palpitantă este şi călătoria generalului cu familia şi statul său major pînă la Melbourne, o adevărată aventură desfăşurată între 11 şi 20 martie 1942.

In seara primei zile s-au urcat într-o maşină generalul, soţia sa, micul Arthur, o dădacă chineză şi doctorul Charles Morhose. Acestuia din urmă nu-i venea să creadă ceea ce i se întîmpla. î)n zorii zilei era încă în Bataan, pansînd răniţii în iureşul gloanţelor si dintr-o dată fu adus aici. Generalul îl alese ca doctor al familiei, fără să-1 fi cunoscut personal.

împreună cu personalul din statul său major erau cu, toţii patruzeci de

persoane. Aveau la dispoziţie patru mici nave rapide, faimoasele vedete torpiloare P.T. ce făcuseră cursele de aprovizionare a Bataanului în tot acest timp. Comandantul grupului de vedete era locotenentul Bulkelley, un tînăr de vreo douăzeci şi cinci de ani. El se vedea copleşit de perspectiva de a îmbarca atîţia oameni si materiale în micile sale nave neîncăpătoare. Dar îşi aminti cum cu două săptămîni în urmă salvase 296 de naufragiaţi de pe „Jupiter", ce se scufundase în Marea Javei în urma ciocnirii cu o mină plutitoare.

Familia generalului, împreună cu generalul Sutherland au urcat pe vedeta locotenentului, amiralul Rockwell, generalul Casey se îmbarcară cu cîţiva ofiţeri în a doua, condusă de locotenentul Kelly, iar restul se înghesuiră în ultimele două. Urmau să străbată cu aceste patru vedete o primă etapă pînă în insula Mindanao. Plecaţi noaptea, au avut de înfruntat o mare agitată cu hulă ceea ce a dispersat grupul pe distanţe necontrolabile, îşi dăduseră în-tîlnire la miezul nopţii lîngă o mică insulă la jumătate de drum spre Mindanao. Acolo prima a sosit vedeta a treia, dar cu o întîr-ziere de trei ore faţă de ora stabilită.

Vedeta lui Kelly avusese dificultăţi cu maşinile încă de la plecare. Amiralul Rockwell constată din prima oră că pierdeau viteză, neputîndu-se ţine de vedeta generalului. Cînd îl văzu pe Kelly că vizează orizontul cu degetele, află că acesta nu poseda nici aledadă. „Şi cum navigaţi, atunci?" „După nas si cu ajutorul celui de sus" îi răspunse locotenentul.

Vedeta a treia care sosise la locul de întîlnire trebui să aştepte toată dimineaţa pînă ce sosi aceea a generalului. Ambele rămîn si aşteaptă în continuare pe celelalte două, expunîndu-se unui risc iminent; oricînd puteau fi victimele unui atac aerian. Spre seară sosi si vedeta lui Kelly. Trei din cele patru motoare nu mai funcţionau. Se tîrîse anevoie numai pentru a atinge locul

întîlnirii. Trebuia abandonată. Şi cei îmbarcaţi, plus personalul navigant — nouă persoane — se înghesuiră pe primele două. Apoi se luă hotărîrea de plecare, folosind întunericul protector al nopţii, fără a mai aştepta ultima vedetă. Cea de a doua noapte se dovedi mai furtunoasa decît prima. Vînt, ploaie torenţială, valuri ce de-ferlau punînd la grea încercare pe tinerii naviganţi. Urmară permanent linia coastei. In zorii zilei de 13 martie insula Mindanao apărea la' orizont şi pe la ora 7 acostau în micul port Del Monte. Roockwell mărturisiri că nu crezuse deloc că vor reuşi. . .

MacArthur le\ promise temerarilor de pe PT-uri Distinguished Medal pentru că le\ salvase vieţile.

Oamenii părăsesc cele două ambarcaţiuni epuizaţi, cu chipurile palide si ochii cerniţi. Micul Arthur avusese tot timpul rău de mare. Aici, pe

aerodrom toate în regulă, în afară de cele trei fortăreţe zburătoare desemnate să vină din Australia pentru a-i prelua şi duce la destinaţie. Generalul Sharp îi explică lui Mac Arthur că fuseseră expediate patru aparate, două avuseseră defecţiuni mecanice si se întorseseră iar unul căzuse în mare. Era aşteptat ultimul pentru a doua zi. încercase să solicite sprijin viceamiralului Leary, comandantul forţelor australiene si neozeelandeze dar acesta nu se putea dispensa de nici un aparat. Generalul se iritä. Nu era permis ca transferul unui comandament întreg să fie tratată cu o asemenea lipsă de responsabilitate. Trimite o telegramă generalului Marshall. Urmează trei zile de aşteptare. Colonelul Morse care răspunde de apărarea antiaeriană a aerodromului era pe ghimpi. Vestea sosirii generalului transpirase. Era suficient ca aviaţia japoneză să surprindă momentul sosirii avioanelor sau mai grav cel al plecării lor. In 16 martie toţi răsuflă uşuraţi. Pe Del Monte aterizează trei fortăreţe zburătoare. Veniseră la intervenţia celor de la Washington. S-au încărcat bagajele, s-au urcat si oamenii, dar avionul generalului refuză să răspundă la comenzi. Iar tevatură. Toată lumea coboară, se transferă bagajele în al doilea. In sfîrsit MacArthur strînge mîinile celor de jos promiţîiidu-le revenirea sa iminentă, în 17 martie dimineaţa aterizează cu bine pe terenul de la Bachelor Field de lîngă Darwin, pe coasta nordică a Australiei. Aici generalul şi suita sa iau alt avion. In momentul plecării, alarmă: aviaţia de vînătoare japoneză se îndreaptă spre aerodrom. Comandantul fortăreţei zburătoare Carmichael ambalează motoarele si decolează zburînd la. mică înălţime. Timp de trei ore survolează 1300 km de pustiu. Aterizează la Alice Spring. Pe aeroport, gazetarii şi reporterii îl întîmpină pe general cerîndu-i o declaraţie. O va face cu oarecari Deţineri: „Preşedintele Statelor Unite mi-a ordonat să răzbat prin

liniile japoneze şi să vin din Corregidor în Australia /pentru a organiza ofensiva americană împotriva Japoniei, avînd ca prim obiectiv eliberarea Filipinelor. Am reuşit si voi reveni"/ Orgolios generalul voia ca lumea să ştie că n-a fugit din Filipine ... Şi mai ales că noua funcţie nu-1 rupe de angajamentele luate.

Apoi s-au urcat cu toţii în două vagoane vechj tîrîte de o locomotivă antideluviană. Nu mai contau pentru *toii* aceşti oameni epuizaţi de cîteva nopţi de nesomn, ce trecuseră /prin atîtea p^ri-cole, unele mici disconforturi ale voiajului. La ^delaida din nou transbordare într-un tren guvernamental australian care îi va duce pînă, la Melbourne. Primire oficială. Primul ministru Curtin, diplomaţi, ştaifuri, discursuri, ovaţii. Generalul veşnic în uniforma sa kaki puţin decolorată, purtînd patina frontului, cu o caschetă deformată de

atmosfera tropicală, pe care străluceau insemnele aurite ale gradului său de mareşal al armatei filipineze, reuşi să le spună cuvinte de îmbărbătare. El personal se va pune în slujba idealurilor comune pentru ca împreună să ajungă la victorie.

Şi se va ţine de cuvînt. Era un tip straşnic.

tztCapitolul 7 **BOALA VICTORIEI**

„Mă simt ca o mireasă înainte de noaptea nunţii. Ştiu ce se va întîmpla, dar nu am idee cum va fi". Remarcă a că-pitan-comandorului Legan Ramsey, făcută în noaptea de 3—i iunie *1842* la postul său de comandă din adăpostul blindat de la Midway. Walter Lord: Victoria de la Midway. Ed. Politică, Bucureşti 1972, pag. 108-

— După plecarea generalului MacArthur din Corregidor co manda tuturor trupelor din insula Luzon revine generalului lona- than Wainwright. în locul său, comandant al trupelor din pen insula Bataan fu numit generalul de divizie Edward King. Ge neralul Jones prelua comanda Corpului II de Armată a lui Wainwright, din zona vestică a frontului. Washingtonul acordă aces tora din urmă cîte încă o stea pe epoleţi.

— Pe front situaţia se menţinea staţionară.

•—• Precum în februarie, la fel şi în martie. Marele Cartier General imperial intrase în alertă, însuşi primul ministru se sesizase de situaţia intolerabilă din peninsulă. Tojo nu avusese niciodată o părere prea bună despre generalul Homma. Dar acum se vedeau carenţe grave în activitatea sa. Era de neadmis ca un general să se încurce într-o campanie măruntă de manieră să compromită armata imperială, glorioasă peste tot unde îşi făcea apariţia, pe întinderile Pacificului, în mod hotărît trebuia reconsiderată situaţia în această peninsulă măruntă, ce bloca divizii, armament, materiale, provizii, atît de necesare în alte operaţiuni ce aşteptau să-si deschidă dosarele la Statul Major.

Tojo trimite pe front pe secretarul său personal, colonelul Ta-kushiro Hatori, un ofiţer de stat major din crema armatei nipone. Acesta inspectează frontul ntşi elaborează un plan ce consta în atacarea colinei Samat — înaltă de vreo 500 metri — situată în mijlocul liniei de apărare inamnice, ruperea frontului si dezvoltarea ofensivei, avînd drept obiectiv final ocuparea întregii peninsule. Planul e elaborat şi prezentat de o manieră corespunzătoare generalului Homma — cu toată eticheta birocraţiei militare, pentru a nu leza orgoliul de comandant, care are întotdeauna ultimul cu-vînt — si în sfîrsit acesta îşi dă acordul.

Ofensiva a fost pregătită în tot cursul lunii mantie şi a fost dezlănţuită în 3 aprilie. Era Kigensetsu, ziua naţională a Japoniei. Se împlineau 2525 de ani de la moartea primului împărat, legen darul Jimmu Tenno. Iware no Mikoto, strănepot al zeiţei soarelui, Amaterasu omi Kami se încoronează ca prim împărat al Yama- to-ului — sîmburele de provincie din partea centrală a insulei Honshu, din care va răsări imperiul de mai tîrziu/— în ziua întîi din prima lună a cocoşului — adică la 11 februarie — din anul 660 î.e.n., sărbătorită ca zi de întemeiere a imperiului. Iware no Mikoto a domnit — se spune — 66 de ani si a piurit în 3 aprilie 584 î.e.n., primind numele postul de Jimmu Tehno, aşa cum este cunoscut în istorie. /

— Japonezii întăresc Armata 16, cu o divizie nouă şi cu Bri gada 69 a generalului Nara care fusese amplasată chiar în zona colinei Samat. Flancul drept al frontului din/ zona colinei a fost pusă sub comanda directă a colonelului Hatori. Din totalul de 50.000 de ostaşi care acopereau linia frontului 15.000 de oameni erau trupe proaspete, fixate în prima linie, pentru efectuarea asal tului. Iar în spatele lor 150 de tunuri grele, obuziere şi mortiere erau destinate să răscolească pământul din faţă metru cu metru.

— Dincoace, colina este apărată de trupele americane coman date de generalul Vincente Lim si de cele filipineze ale genera lului Capinpin. Sînt 80.000 de soldaţi dar dintre ei doar 27.000 sînt apţi de luptă. Iar dintre aceştia trei sferturi sînt slăbiţi de mala rie. Raţiile înjumătăţite de două luni i-au adus pe bieţii oameni în situaţia unei trupe vlăguite. Dacă pînă atunci erau flămînzi, de bine de rău avînd ce să mai ducă la gură — o fiertură de orez ce-o înghiţeau la amiază, hrană pentru o zi întreagă — începînd din 5 aprilie nu o mai aveau nici pe aceasta.

— Ofensiva a început la ora 9 cu o pregătire de artilerie, care s-a înteţit după vreo oră, concomitent aviaţia începînd un bombardament intens. Liniile aliate erau supuse unui foc nimici tor. Pe la *amiază* un val de avioane lansează bombe incendiare. Ţinutul este format din şiruri de coline dulci, acoperite de o ve getaţie tropicală bogată, densă şi încîlcită, alternînd cu culturi de trestie de zahăr şi păduri de bambus, avînd în centru colina Sa mat. De aici din vîrful ei se pot vedea cum în depărtări colinele coboară încet lunecînd într-o plajă netedă si mlăştinoasă, care oco leşte peninsula pe întregul ei contur. Pe locurile unde cad bom bele incendiare, lianele uscate se aprind, focul mistuind cu uşu rinţă vegetaţia si silind oamenii să-şi părăsească gropile indivi duale. La

început se tîrăsc retrăgîndu-se sub ameninţarea focului si ferindu-se de schijele proiectilelor. Mai apoi descoperă că şi în

spate, peste \tot în jurul lor se ridică perdele uriaşe de foc ce le închid căile de retragere. Şi uitînd parcă de pericolul bombardamentului, oamenii fug încercînd să iasă din zona incendiată, mulţi alegîndu-se cui arsuri sau căzînd seceraţi de schijele proiectilelor. Cei răniţi, pe clare nimeni nu-i mai vede în vacarmul care se produce, cad prada flăcărilor. Linia frontului devine dintr-o dată un rug uriaş ce mistuie într-un ultim supliciu sute de oameni, ce înfruntaseră atacuri, bombardamente, foame, nesomn, acum total neputincioşi în faţa focului, transformat în armă de luptă.

Urmează un acac cu tancuri care lichidează urmele de apărare ce mai supravieţuiau în zonă. Spre amurg se făcu linişte şi la adăpostul ei generalul Parker încercă să cîrpească breşa creată, acoperind linia frontului cu 600 de oameni din rezervă.

•— Războiul din'Bataan mai durează patru zile, respectiv pînă în 8 aprilie. Zile lungi pline de evenimente şi întîmplări ce pot constitui subiect demn de pana unui Norman Mailer sau a unui scenariu de film în regia lui Akiro Kurosawa. Din păcate acest colţ de pămînt, teatru al unui eroism al cărui ecou este indirect proporţional cu măreţia lui, e doar o fărîmă dintr-un război ale cărui dimensiuni nu au atins încă cota lui maximă. Aşa încît ne vom mulţumi, punînd în evidenţă cîteva din momentele lui cele mai semnificative.

Primul are loc în cursul dimineţii din 5 aprilie cînd, după trei ore de lupte încleştate, japonezii pun stăpînire pe colina Samat. Luptele continuă toată ziua, divizia lui Capinpin fiind decimată în cursul nopţii. Generalul cade prizonier.

— Hatori prevăzuse o rezistenţă mai puternică din partea ina micului calculînd un termen de şapte zile pentru cucerirea colinei.

— El nu avea informaţii despre gradul de epuizare fizică a trupelor aliate, neimaginîndu-şi că dincolo de linia frontului ina micul e confruntat cu propriul lui război, al foamei, din care nu putea ieşi învingător chiar în condiţii tactice si tehnice egale. Căci aici în liniile americane si filipineze peste atmosfera de dramatism implicată de starea de război se consuma tragedia cumplită a unor oameni supuşi tuturor felurilor de încercări: boală, mizerie, ne somn, lipsă de medicamente, dar în primul rind foamea, căci pro viziile se sfîrşiseră iar legătura cu exteriorul era întreruptă. Ni meni nu ştia cît va mai dura acest calvar, dar nimeni nu se în doia pînă la

suferinţă, pradă nevolniciei trupeşti; nimeni nu se lă sase copleşit de neputinţa fizică şi nu alunecase în ceea ce părea firesc să domine fiinţa umană într-o atare situaţie — obsesia atroce şi sălbatică a foamei si nesomnului. O flacără se aprinse în ochii oamenilor şi dacă în licărirea ei puteai citi urma unei unde de

deznădejde, era si ceva viu în ea; dincolo de starea de surescitare a soldatului ce-şi pîndeşte duşmanul, strălucirea dispreţului faţă de moartea din faţă, sfidarea războiului pierdut, dorinţa arzătoare de a mai cîştiga o luptă şi îndîrjirea de a-si vinde/cît mai scump pielea.

Contraatacul american din 6 aprilie, o înceroare disperată si eroică de a recuceri colina se transformă într-un dezastru, în vestul colinei divizia americană plecată la atac e zdrobită şi frontul este rupt, japonezii înaintînd spre sud prin breşa creată, măturînd totul în cale. Trupele lui Jones dinspre coasta vpstică a peninsulei, rămase în urma valului de trupe nipone ce înaintează spre sud, nu vor mai avea nici un rol pînă în ziua capitulării. Cînd lui Jones i se va cere să înainteze spre est în vederea stăvilirii puhoiului inamic şi restabilirii liniei frontului, el va explica generalilor Parker si King că îi este imposibil să realizeze ceva cu nişte fantome. Nu-i rămîne decît să se retragă pentru a nu'fi încercuit.

La est de colină japonezii vor întîmpina o rezistenţă ceva mai accentuată. Aici generalul Cliffort Bluemel se îndîrjeste să opună rezistenţă inamicului. In 6 aprilie îşi organizează poziţiile pe o linie de apărare la sud de rîul Sân Vin cente. O pierde în cursul zilei de 7, repliindu-se pe un nou aliniament, la sud de rîul Mamaia, unde pune în poziţii regimentul 26 de cavalerie. Bombardamentul din 8 aprilie de o violenţă neobişnuită îl va forţa să se retragă din nou.

— Este curios şi inexplicabil cum într-o astfel de situaţie atît Roosevelt cît şi MacArthur interzic orice încercare de capitulare.

— King va fi primul care îşi dă seama de imposibilitatea con tinuării luptei. El nu va contacta pe Wainwright care se afla în Corregidor pentru *a* nu-1 implica în responsabilitatea pe care şi-o ia şi hotărăşte trimiterea de emisari de pace în liniile japoneze. Cu riscul ea revenit în S.U.A. să fie tras la răspundere pentru încăl carea ordinului. Doar Bluemel continuă să lupte. Wainwright ne-putînd să-1 contacteze pe King — care se debransase de legătura cu Corregidorul — îl găseşte pe Bluemel. King? Bluemel nu are nici o ştire despre el. Wainwright îi ordonă să reziste pe poziţii. Şi

Bluemel se îndîrjeste să facă faţă situaţiei. Mai sânt 10 kilo metri pînă la capătul cel mai sudic al peninsulei. Linia frontului? Bluemel o apără doar cu 1400 de oameni. Urmează apoi o gaură de doi kilometri, după care colonelul Irwing — cu vreo mie două sute de oameni — ţine frontul pînă pe coasta estică a peninsulei. Aviaţia japoneză lansează bombe incendiare. Şi iarăşi foc. Oamenii cunosc bine riscul si părăsesc gropile individuale. Japonezii au descoperit breşa prin care infiltrează grupuri ce atacă din spate.

Şî atacurile 'izbucnesc din faţă, din spate sau din flancuri si se poartă cu o îndîrjire egal de sălbatică de ambele părţi. Ele se vor prelungi pînă vtîrziu noaptea. Regimentul 26 cavalerie este în final încercuit de tancuri. Bluemel primeşte ordin să se replieze pe rîul Gamao, iar Joiies să atace din nord pentru a slăbi înaintarea niponă.. Cei de la\ statul major sînt ridicoli cu ordinele lor. De trei zile generali, ofiţeri şi trupe nu înghiţiseră nimic.

între timp parlamentarii lui King stabilesc cu japonezii întîlnirea cu Homma pentru a doua zi — în 9 aprilie — la ora 11 dimineaţa. Parker, Jones si Bluemel sînt înştiinţaţi, în sfîrşit, încetează o luptă inegală şi fără de speranţă. Sînt aruncate în aer depozitele de muniţii. Exploziile fac să se cutremure peninsula. Cei din Cor-regidor nu mai au legătura cu frontul, dar vor fi înţeles că bubuiturile ce se auzeau erau bătăi în poarta destinului lor propriu. King acceptă capitularea necondiţionată.

— „Cea mai mare capitulare din istoria militară a Statelor Unite" vor scrie istoricii.

— Sînt 12.000 de americani şi 60.000 de filipinezi ce cad pri zonieri. Această imensă omenire dă proporţii de catastrofă înfrîngerii Aliaţilor. Şi în spaţiul acesta mărunt, ignorat de lumea ce are aţintite privirile la marile bătălii din Europa, Africa şi chiar de aici din Pacific se petrece o dramă ce amplifică dimensiunea înfrîngerii militare. Este o nenorocire ce se abate acum direct asu pra prizonierilor. Aceştia trebuie adunaţi din toată peninsula în zona ei sudică şi de acolo transferaţi în cîmpul de concentrare de la O'Donnell, din apropierea aerodromului Clark Field, la respec tiv 170 de kilometri nord de locul de adunare. Japonezii estimaseră durata luptelor — după dezlănţuirea ofensivei lui Hatori — la o lună. în ce priveşte numărul americanilor şi filipinezilor ce li se opuneau, erau informaţi că sînt aproximativ treizeci de mii. Şi deodată s-au văzut

învingători şi copleşiţi de un număr de două ori şi ceva mai mare de prizonieri. Bănuiau că americanii nu aveau suficiente provizii dar nu si-au imaginat deloc că întreaga armată ce li se predase murea literalmente de foame, că oamenii erau într-o stare de epuizare avansată şi incapabili de vreun efort deo sebit, că un număr mare dintre ei sufereau de malarie, le lipseau medicamentele iar mulţi răniţi erau în pericol de moarte.

Generalul Yoshikata Kawane, comandantul transporturilor din armata lui Homma, nu era pregătit să efectueze transferul prizonierilor cu mijloace de transport. El nu avea în dotare decît 200 de camioane ce erau încă în nordul peninsulei, iar cele americane erau folosite la transportul trupelor japoneze ce urmau să efectueze invazia în Corregidor. Se aprobă atunci un plan improvizat

de efectuare a drumului pe jos, pe o distanţă de 90/ de kilometri pînă la Sân Fernando, de unde prizonierii vor fi /urcaţi în vagoane şi transportaţi pe calea ferată pînă la Capas, yutimii 33 kilometri urmînd să-i parcurgă tot pe jos. S-au alcătuit grupe de cîte 300 de oameni însoţite şi supravegheate de soldaţi' japonezi. Erau nişte trupe ce nu făcuseră frontul — aduse de undeva din nord -— si de la început mulţi dintre ei se arătaseră ostili faţă de prizonieri, manifestînd aversiune în contactul cu aceştia. Sînt încolonaţi soldaţi, ofiţeri, generali, cu toţii de-a valma. Răniţii vreo 5000 sînt scoşi din spital si împinşi în coloane. Dar vreo 500 nu pot părăsi paturile. Vor fi omorîţi sau răniţi pentru a doua oară de un obuz american venit din Corregidor după atacul japonez asupra insulei.

Apoi se dă semnalul de plecare. Hrana? Li se promit raţii japoneze în nişte puncte intermediare: Balanga, Orani, Lubao, Sân Fernando. Şi coloana e pusă în mişcare, începe marele exod.

— A rămas în istorie sub numele de Marşul Morţii.

— Din două motive. In primul rînd prin hotărîrea genera lului Homma de a se efectua un marş de 90 de kilometri pe jos cu 70.000 de oameni ajunşi la limita dintre viaţă şi moarte. Căci marşul pe care-1 fac aceşti prizonieri nefericiţi, minaţi pe drumu rile prăfuite ale insulei Luzon, ce şerpuiesc prin pustiul nesfîrsit, sub soarele torid, într-o regiune unde apa se găseşte greu si hrana e inexistentă este un adevărat supliciu, în al doilea rînd pentru. că între punctele intermediare pe care le parcurg, prizonierii sînt lăsaţi

în grija unor sentinele cu un comportament lipsit de ra ţiune, în care simţul datoriei soldatului e înlocuit cu arbitrarul în formele lui aberante şi absurde. Este vorba de comportamentul acestor sentinele, de întîlnirile sporadice ale prizonierilor cu sub ofiţeri si ofiţeri niponi. In multe cazuri militarii sînt indiferenţi de soarta prizonierilor şi această atitudine este singurul gen de raporturi omenoase dintre cele două tabere: învingători şi învinşi. Căci cazurile în care o sentinelă va oferi bidonul său vreunui pri zonier însetat sau va tolera oprirea grupei din marş pentru ca oa menii să se odihnească, să-si potolească setea la marginea unuî rîu sau să-şi spele feţele iritate de mîzga provenită din colbul dru mului şi transpiraţie, care li se prelinge în ochi, nas, pe buze si pe corp, repet aceste cazuri sînt rare, au loc ici colo dar cu totul izolat si mai curînd ca o excepţie.

Multe sentinele vor adaogă nenorocirii acestor prizonieri, una suplimentară, inutilă si absurdă: brutalitatea si uneori sadismul. Aceasta pare să fie regula ...

E cald si prizonierii însetaţi aleargă disperaţi spre apa unui rîu ivit în drumul lor. Sentinelele se reped şi lovesc oamenii cu patul armei, împiedicîndu-i şi interzicîndu-le să bea. La fel si cînd trec prin sate; vor vărsa fără milă cănile cu apă întinse de ţăranii filipinezi. In schimb una dintre sentinele depune o rîvnă diabolică pentru a îndrepta prizonierii spre zonele cu mocirle si bălţi, savurînd cu satisfacţie primitivă scena oferită de cîţiva nenorociţi ce nu se pot abţine să soarbă apa lor infectată.

Unii prizonieri sînt epuizaţi, arătînd ca nişte cadavre ambulante. Nu pot ţine ritmul de mers si rămîn în urmă. Un american tocmai a căzut. Sentinela se opreşte privindu-1 atent. Omul de jos simte pericolul, se desprinde de pămînt cu greu si întinde o mînă, privind îndurător spre sentinela din faţă. Celălalt a hotărît. Un tăiş de baionetă în gîtul uscat al nenorocitului, o chircire si o prăbuşire surdă. Un filipinez şi-a ieşit din minţi şi fuge din rînduri. Un foc de revolver. Un altul începe să scoată ţipete disperate. Este scos din coloană si împins într-un tufiş. Un foc de armă.

Şi marşul continuă chinuitor, oamenii fiind permanent loviţi cu patul armei sau împinşi cu baioneta pentru a menţine un ritm „viu" de mers. In acest exod entitatea o forma masa şi nu individul. Scopul consta în transferul masei ca entitate statistică. Preţul pentru realizarea cît mai grabnică a acestui scop era desigur plătit cu indivizi. Dar nu indivizii contau acum, masa este aceea care trebuia „salvată".

După trei zile de calvar, un popas la Balanga; pentru prima oară li se dă de mîncare. O porţie de orez. Dar aici apar subofiţerii si ofiţerii japonezi ce-şi vor arăta măestria şi rafinamentul în materie de brutalitate şi sadism. Un subofiţer aliniază o grupă de prizonieri în faţa sa şi le ordonă dezbrăcarea. Oamenii vor fi ţinuţi cîteva ore sub un soare nimicitor. Şi marşul reîncepe. Şi brutalitatea ia proporţii. Un prizonier american cade şi doi camarazi sar să-1 ajute. Sentinelele îi pedepsesc, îşi vor omorî colegul — sub ameninţarea pistolului — cu lovituri de bîtă. Colonelului Ray O'Day — instructor în divizia generalului Capinpin — i se iau obiectele personale de către una din sentinele. La fel păţeşte si colonelul Harrison Browne. Generalul Maxon Lough este lovit în mod brutal în cap cu un baston de către un locotenent japonez. Mulţi dintre prizonieri cad din mers şi scapă de sub controlul sentinelelor. Cei ce mai au o urmă de vigoare vor reuşi să se ascundă prin satele filipineze retrăgîndu-se apoi în cîteva puncte muntoase unde se vor alătura Frontului unic antijaponez care a luat fiinţă la 6 februarie 1942, organizînd lupta de rezistenţă împotriva ocu-

panţilor în cadrul armatei populare Hukbalahap. Cei care sînt la limita puterilor vor rămîne pradă — încă de vii — corbilor şi roiurilor marilor muşte albastre, specifice locului.

Figura unui american nu place sentinelei sale, care nu încetează să se răzbune pe om înfingîndu-i vârful baionetei în figură. Dintr-un camion ce trece pe lîngă coloană un soldat japonez loveşte în cap pe generalul Stevens cu patul armei. Doi americani extenuaţi cad în mijlocul drumului. Sentinela se va încrâncena să le sfarme capetele cu lovituri de bîtă. Şi atrocităţile sporesc după Orani. Un căpitan american deliregază. Sentinela pune pe doi fili-pinezi să sape în grabă o groapă de nici jumătate de metru adîn-cime. Prizonierul este aruncat acolo iar filipinezii primesc ordin să-1 omoare cu lovituri de cazma. Coloana oprită priveşte înmărmurită scena. După ce groapa a fost umplută cu pămînt, oamenii au văzut ieşind din stratul de ţarină două degete într~un gest de ... eliberare.

In dreptul unei fîntîni sase filipinezi ies din coloană repezin-du-se după apă. Au figuri de martiri. Privirile le sînt pierdute, îşi doresc apa ca pe o mîntuire. O rafală de automat. Sînt doborîţi la pămînt cu toţii. Patru nu mai mişcă. Doi răniţi grav se tîrăsc cu obstinaţie spre fîntînă. Setea este mai puternică decît rănile gloanţelor. Puteau îndura gloanţele, setea nu. încă o rafală. Şi

oamenii vor duce cu ei pe celălalt tărîm, o sete nepotolită pe acesta. Muriseră, pentru că un semen le-a luat dreptul de a bea puţină apă.

Un tînăr american între 19 şi 20 de ani evadase din coloană şi fusese prins. Este legat de un copac si două sentinele se pregătesc să-1 împuşte. Ochesc, trag si ratează. Un ţipăt sălbatic; un ofiţer japonez se repede la sentinele, le admonestează indignat si le îndepărtează. Dezleagă pe tînăr şi-1 asază în genunchi. Apoi scoate sabia din teacă prinsă-n şold si-şi fixează victima. O lovitură fulgerătoare si năprasnică executată asemenea kaishakumin-ului ce secondează pe condamnatul de seppuku, mai frecvent folosit termenul harakiri — şi capul cade alături de trup. Apoi ofiţerul îşi spală sabia de sînge la o pompă de apă. Fascinat de parcă învinsese pe perşi la Maraton.

Sînt scene la care au fost martori mii de prizonieri si alte mii de filipinezi din satele şi oraşele străbătute de cei 70.000 de oameni plecaţi din sudul Bataanului. Au ajuns la O'Donnell doar 54.000. După unele estimări 9.000-—14.000 au murit de malarie, epuizare, foame, tratament neomenos sau executaţi. Dintre aceştia 2330 americani.

— Oare există vreo explicaţie Sensei sân pentru acest comportament sadic al soldatului şi ofiţerului japonez, dominaţi de o sete primitivă de răzbunare, un apetit pronunţat pentru cruzime si o poftă nesăţioasă de sînge pe timpul Marşului Morţii?

-— în prima seară •— poate vă mai amintiţi — am? atins, cu totul în treacăt, subiectul privind caracterul rigid al vieţii ostaşului şi ofiţerului din armata niponă, modul strict şi detaliat în care este reglementat întregul comportament al militarului. Va trebui să explic lucrurile ceva mai concret pentru a se înţelege ceea ce s-a petrecut după înfrîngerea Aliaţilor din peninsula Ba-taan.

Japonezul în general este educat de mic în spiritul pietăţii filiale, a devotamentului faţă de suveran şi de ordinea statului. El este modelat încă de copil pentru a clobîndi o sumă de calităţi precum bravura, abnegaţia de sine, un pronunţat sentiment al onoarei si mărinimiei, un calm desăvîrşit, un stoicism demn, modestie si austeritate, respect si politeţe faţă de cei din jurul său. Ca cetăţean japonezul se dovedeşte o fire complexă în care trăsături precum hărnicia, meticulozitatea, raţionalitatea, sistematizarea, sinceritatea se îmbină armonios cu sensibilitatea, duioşia, dragostea faţă de natură, înclinaţia către artă. Japonezul posedă o mare dorinţă de

cunoaştere, o minte cercetătoare şi un suflet tolerant.

Componenta principală a educaţiei elevului si mai tîrziu a soldatului este patriotismul. De copil el intră în contact cu lumea eroilor din trecutul său istoric. Povestirile pline de fapte măreţe ale unor figuri legendare precum Yoshitsune, Hideyoshi, Nobu-naga, Takeiki, Soga, Motomaru, Shingen îi servesc de exemplu în conduita sa.

Odată intrat în cazarmă tînărul japonez este supus unui permanent regim de educaţie patriotică dublat de o intensă şi aspră instruire cazonă. Educaţia se *bazează* pe un patriotism al cărui ţel suprem constă în a-şi da viaţa pentru Majestatea Sa Mikado-ul. Tot timpul cît va trăi între zidurile cazărmii i se va insufla spiritul unei forţe morale menite să-i întărească dîrzenia de a nu ezita să-si sacrifice viaţa dacă i-o cere superiorul său, astfel ca să devină un demn urmaş al samurailor de altă dată. El va ajunge să aibă pentru Japonia — ocrotită de puterea sacră a împăratului său — o pasiune exaltată pînă la misticism. Şi această pasiune poate, în anumite împrejurări, să atingă valenţe paroxistice, astfel încît toate calităţile de care am amintit se pot volatiliza — aşa cum explică un istoric european — făcînd clintr-o dată loc unei furii şi brutalităţi inumane. „Este un fenomen de sublimare — trecerea

fără tranziţie între două stări extreme — cbrutant pentru creierul occidental".

Şi concomitent are loc eroziunea lentă a vieţii de cazarmă. Citez din regulamentului soldatului japonez modul în care acesta începe o zi: „Dimineaţa, în zori, soldatul îşi va strînge patul, se va spăla si va mînca. Apoi va ieşi pe poarta cazărmii în piaţa din faţa acesteia, se va opri la piatra ce indică punctele cardinale. După ce s-a convins că stă în direcţia cuvenită, se va apleca adînc încrucismd braţele pe piept, întîi în direcţia palatului imperial, apoi înspre casa părinţilor săi. După îndeplinirea acestui ritual, se va înapoia în cazarmă, unde — după apel — va citi câteva pasaje din edictul imperial, privind înalta ţinută morală a soldatului japonez".

Dar această înaltă ţinută morală era întemeiată în viaţa sa de toate zilele pe o brutalitate care se imprimă încetul cu încetul pe firea si comportamentul individului asemenea unui program introdus într-un calculator. Soldatul era educat si crescut pe principiul sancţiunilor şi pedepselor corporale. El trebuia să execute orice i se cerea fără să cîrtească. Cea mai mică şovăire, urma unei ezitări, greşeala neintenţionată ca si încercarea de iniţiativă, erau sancţionate

cu bătaia. Soldatului să-i fie frică de superior, că de inamic mai scapă, încetul cu încetul comportarea superiorilor devenea pentru soldat modelul său de comportament şi el va proceda — atunci cînd va urca pe scara „ierarhiei" militare, caporal, sergent, subofiţer — de o manieră asemănătoare cu „inferiorii"' săi. în condiţii de război şi mai ales în contextul victoriei repurtate de armata niponă e uşor de înţeles că refulările acumulate în anii de încazarmare vor răbufni mai ales în contactul cu inamicul, înfrînt, patriotismul soldatului si ofiţerului simplu si dur sublimîndu-se în brutalitate si sete de sînge. Soldaţii japonezi vor acţiona brutal ori de cîte ori vor avea senzaţia că prizonierii nu le execută ordinele, neţinînd seama de starea sănătăţii acestora si nici de imposibilitatea înţelegerii limbii japoneze, care le era complet străină.

— Bine dar crimele?

— Vedeţi si aici există o explicaţie, în educaţia soldatului ja ponez noţiunea de prizonier si captivitate nu exista. Spiritul dem nităţii nipone era incompatibil cu statutul de prizonier. Acest lu cru era oglindit în chiar regulamentul soldatului nipon: „Ai dato ria să nu cazi prizonier, chiar dacă nu ai altă alegere decît moar tea. Nu uita niciodată că acceptând captivitatea, vei dezonora nu numai armata imperială ci şi părinţii tăi si familia ta, care nu vor mai putea ţine niciodată capul sus. Păstrează întotdeauna ultimul

cartuş pentru tine". Pentru a înţelege mai bine cum aplicau japonezii această prevedere a regulamentului lor vă voi da două exemple.

Minoru Genda — care de acum vă este cunoscut — povesteşte următoarele în legătură cu atacul de la Pearl Harbor: „Locotenentul Fusaka lida, comandantul celei de a 3-a escadrile de avioane de vînătoare, din valul doi spuse piloţilor săi înainte de atac: -«dacă vă e imposibil să ajungeţi portavioanele — la întoarcere — datorită unor defecţiuni ale aparatului vostru, va trebui să vă aruncaţi cu avionul pe un obiectiv inamic, pentru a nu fi făcuţi prizonieri*. Pe drumul de întoarcere — după atac — el observă că rezervorul de benzină al propriului său avion era găurit de gloanţe inamice. Indicând piloţilor lui direcţia spre portavioane, el le făcu semn cu mîna si se întoarse pentru a se sfărîma de baza de la Kaneohe".

Tot Minoru Genda ne povesteşte cazul maistrului principal Ip-pei Goto de pe un alt avion de vînătoare, care nu a mai revenit pe portavionul de pe care decolase. „Un alt pilot 1-a văzut coborînd către baza aeriană Hickam, în mijlocul fumului. După război în cursul unei

vizite în Hawaii am auzit că un pilot japonez a aterizat la Hickam si a început să tragă cu pistolul asupra avioanelor care nu luaseră încă foc. întîlnind un funcţionar de origine japoneză care lucra la bază, i-a spus că nu are intenţia să-i facă rău, dar că ar fi bine să se pună la adăpost. Goto era campion de judo, rnic, dar perfect capabil de a acţiona astfel".

Din acest exemple puteţi înţelege că japonezii aveau un dispreţ total faţă de prizonieri care •— în concepţia lor — acceptau dezonoarea de a suporta captivitatea numai pentru a-şi salva viaţa. Prăpastia care-i separa de aceşti oameni lipsiţi de simţul onoa-rei era uriaşă. Prezenţa lor le provoca dispreţ, scîrbă si ură în acelaşi timp . . .

— Printre alte acuze ce-i vor fi aduse lui Homma — la pro cesul ce-i va fi intentat peste patru ani de MacArthur — va fi gura si ruşinosul Marş al Morţii. Condamnat drept criminal de război, Homma va fi executat.

între timp japonezii cuceresc fortăreaţa Corregidor.

— Atacurile durează din 10 aprilie, timp în ra-e insula a fost ţinută continuu sub tirul obuzierelor de 240 mm instalate pe coasta peninsulei Bataan, a căror tir vertical a distrus toate construcţiile de pe insulă si a secerat rîndurile luptătorilor. Homma nu putea debarca pînă nu reducea la tăcere cele două baterii de mortiere, Geary şi Way. în 29 aprilie, de ziua împăratului, insula este ono rată cu un bombardament din zori pînă noaptea. Insula e supusă

unui cutremur continuu. Două depozite de muniţii sar în aer şi sute de oameni sînt îngropaţi de vii. în 2 mai un bombardament feroce amuţeşte gurile celor două baterii de mortiere, cele opt ţevi ale lor — de cîte zece tone — zboară prin aer ca un pumn de macaroane aruncate de bucătarul Muppets-ilor. în 4 mai armata japoneză poate trece la atacul decisiv. Sub o grindină de 16.000 de obuze ce cad în acest perimetru redus, ce realizează q concentrare a loviturilor demnă de a scoate din minţi şi pe ultimul şobolan din tunelul de la Malinta; cîteva nave mici transportă 2.000 de oameni ce urmează să pună piciorul în nordul Corregidor-ului, urmaţi în seara următoare de un nou val de 3000. Spre surpriza japonezilor, ei vor fi întâmpinaţi de o ripostă puternică din partea americană. Nave scufundate, soldaţi înecaţi, dar 3 din 10 pun piciorul pe insulă. Cîteva atacuri si contraatacuri în care fiecare parte se ţine dîrz şi deodată trei tancuri japoneze. Wainwright este nevoit să arboreze steagul alb, nu înainte de a dispune distrugerea armamentului cu calibrul peste 45 mm. El va transmite generalului Sharp -— comandantul forţelor aliate din insulele

Mindanao şi Visayan, subordonat pînă în acel moment lui personal — comanda forţelor armate din Filipine, punîndu-1 direct sub ordinele lui MacArthur. Voia ca hotărîrea sa de capitulare să se limiteze la forţele din Corregidor, restul armatelor putînd să continue lupta în Filipine. întîlnirea cu Homma are loc în peninsula Bataan.

— Dar acesta nu acceptă propunerea americană de capitulare a Corregidor-ului. El cere capitularea tuturor forţelor aliate din arhipelag. Homma se *bazează* pe faptul că Wainwright fusese nu mit de Washington comandant şef în Filipine. El nu se lasă antre nat de subterfugiul americanului. Dacă Wainwright nu e coman dantul Filipinelor să se predea în Corregidor omologului sau ja ponez, Sayonara. Şi Homma pleacă. Wainwright s-a întors seara în Corregidor unde a redactat capitularea generală a trupelor din Filipine, înaintînd-o colonelului Sato, comandantul trupelor japo neze din Corregidor.

•—• Dar nu era suficient. Căci dacă restul forţelor americane din Filipine nu mai recunoaşte autoritatea generalului Wainwright menţinând starea de război, Homma ar fi reluat ostilităţile. Situaţia era foarte delicată şi periculoasă.

— A doua zi generalul Wainwright trimite pe colonelul Tray- wick în insula -Mindanao, la generalul Sharp cu un mesaj, expli- cîndu-i situaţia şi ordonîndu-i să semneze capitularea, faţă de co mandantul japonez local, în caz de refuz Traywick avea ordin să-1 aresteze.

— Colonelul este preluat într-o maşină, dus pînă la Manila si de acolo în insula Mindanao, în liniile japoneze — aceştia de barcaseră în trei puncte — de unde este lăsat să meargă pe jos către liniile americane. A fost o întreagă aventură pe cei 60 de ki lometri ce despărţeau liniile fronturilor.

Intre timp lui Wainwright i se cere să rostească la radio o declaraţie adresată generalului Sharp. Era o cerere de încetare a luptei şi de capitulare a trupelor aliate din insulele Mindanao şi Visayan. MacArthur recepţionînd mesajul îi transmite lui Sharp indicaţia de a se considera scos de sub ordinele lui Wainwright, lă- sîndu-i însă mînă liberă pentru a lua hotărîri dictate de împrejurări si situaţia locală.

•— în sfîrşit Traywick este în faţa lui Sharp. Inţelegînd circumstanţele acesta din urmă ordonă — printr-un mesaj — tuturor forţelor din insule să arboreze drapelul alb şi să aştepte sosirea

unui ofiţer de stat major în vederea stabilirii condiţiilor capitulării, îl informează si pe MacArthur în acelaşi sens.

Au urmat cîteva zile de frămîntări din partea unor comandanţi subordonaţi care ezitau să execute ordinele lui Sharp. Unii credeau că şefii lor făcuseră declaraţiile sub presiunea japoneză. Alţii nu înţelegeau ca trupe apte de luptă să se predea inamicului fără să-şi facă datoria. Cînd ofiţerii de stat major trimişi de Sharp sosiră şi le explicară starea de ostateci în care erau ţinute de către japonezi trupele americane din Corregidor respectiv pericolul per-mament în care se aflau, comandanţii se predaseră pe rînd: colonelul Horan, generalul de brigadă Bradford Chynoweth si în final colonelul Albert Christie.

— Cu aceasta Filipinele întră în „sfera coprosperităţii . . .[K]. în octombrie 1943 Filipinele vor fi declarate „independente", guver nul — condus ele Vargas — semnînd un tratat de alianţă cu Ja ponia.

— A fost o alianţă bazată pe jaful sistematic al imperialis mului nipon ce va ruina economia ţării şi va împila poporul, împingîndu-1 la lupta antijaponeză. O carte care redă lupta pentru independenţă a acestui popor este „Fortăreaţa în orez" a lui Ben jamin Appel, apărută la mijlocul deceniului şapte şi în România, prin mijlocirea căreia, am înţeles mai bine ororile prin care a tre cut poporul filipinez si eroismul de care a dat dovadă, organizat în armata sa proprie, detaşamentele Hukbalahap.

Cît priveşte pierderea Filipinelor — urmînd pe acelora a Gu-amului şi Wake-ului — „a dat niponilor stăpînirea completă a spaţiului oceanic din sud-estul metropolei japoneze si a tăiat orice posibilitate de penetraţie anglo-americană spre coastele Chinei si

Indochinei", cum afirmă un ofiţer de marină român ce semnează „cronica războiului din 1942" într-o publicaţie a vremii.

— Dacă privim harta Pacificului se observă că direcţia cuce ririlor nipone .plecînd din China, acoperă o bandă lată ce cuprinde Birmania, Tailanda, Indochina, Filipinele, Indiile Olandeze oprin- du-se în faţa Noii Guinee. Pentru a închide un adevărat „peri metru al coprosperităţii Marii Asii", banda ar putea continua •— extrapolînd direcţia considerată — măturînd în cale Guineea, ar hipelagurile Solomon, Noile Hebride, Fidji, Noua Caledonie, ţin tind spre Zoua Zeelandă si ameninţînd direct Australia . . . Succe sele obţinute de Japonia pînă în prezent îndreptăţesc să se acre diteze ideea continuării operaţiunilor de extindere *a* perimetru lui.

— Nu mă îndoiesc că mişcarea următoare de pe tabla de şah a Pacificului este efectuată tot de japonezi.

— Da, dar în contextul unei controverse — permanenta şi ne dezminţita opoziţie — dintre Armata terestră şi Marină . . . Aceasta din urmă este adepta continuării operaţiunilor de anvergură. Po-•ziţia Marinei se *bazează* pe un calcul de eficienţă. Japonia a cîs-tigat — în cele cîteva luni de război — un imperiu imens format din Asia continentală de est şi principalele colonii aliate — ma rile arhipelaguri -— pline de resurse nelimitate de materii prime agricole, petroliere, minerale etc.

— Preţul?

— 5 contratorpiloare, 8 submarine, 50.000 tone nave comer ciale, 10.000 de morţi si 4.000 de răniţi, cea mai mare navă pier dută fiind de proporţiile unui distrugător. Bilanţul era net în fa voarea Japoniei.

•— Fără a mai socoti — în afara pierderilor de teritorii la Aliaţi —• cele nouă cuirasate, şapte crucişătoare, un portavion uşor, nenumărate nave militare, 200.000 tone nave comerciale •— în parte recuperate •— si peste 300.000 de prizonieri militari şi civili puşi să refacă — în folosul imperiului -— industria teritoriilor cucerite, ruinată de ravagiile războiului. Dacă rata afacerilor s-ar putea menţine la aceleaşi cote şi în viitor, războiul se dovedea pentru Japonia o investiţie rentabilă.

— Şeful Statului Major al Flotei Combinate, contraamiralul Ugaki promova ideea ofensivei şi din considerente de timp. „Tim pul lucrează împotriva Japoniei, din cauza imenselor resurse ma teriale ale S.U.A. în consecinţă Japonia trebuie să reia ofensiva cît mai curînd posibil, altfel va fi repede incapabilă de a acţio na ... singura sa speranţă. . . este să acţioneze în mod ofensiv". Idei creionate prin luna ianuarie 1942 la bordul cuirasatului „Na-

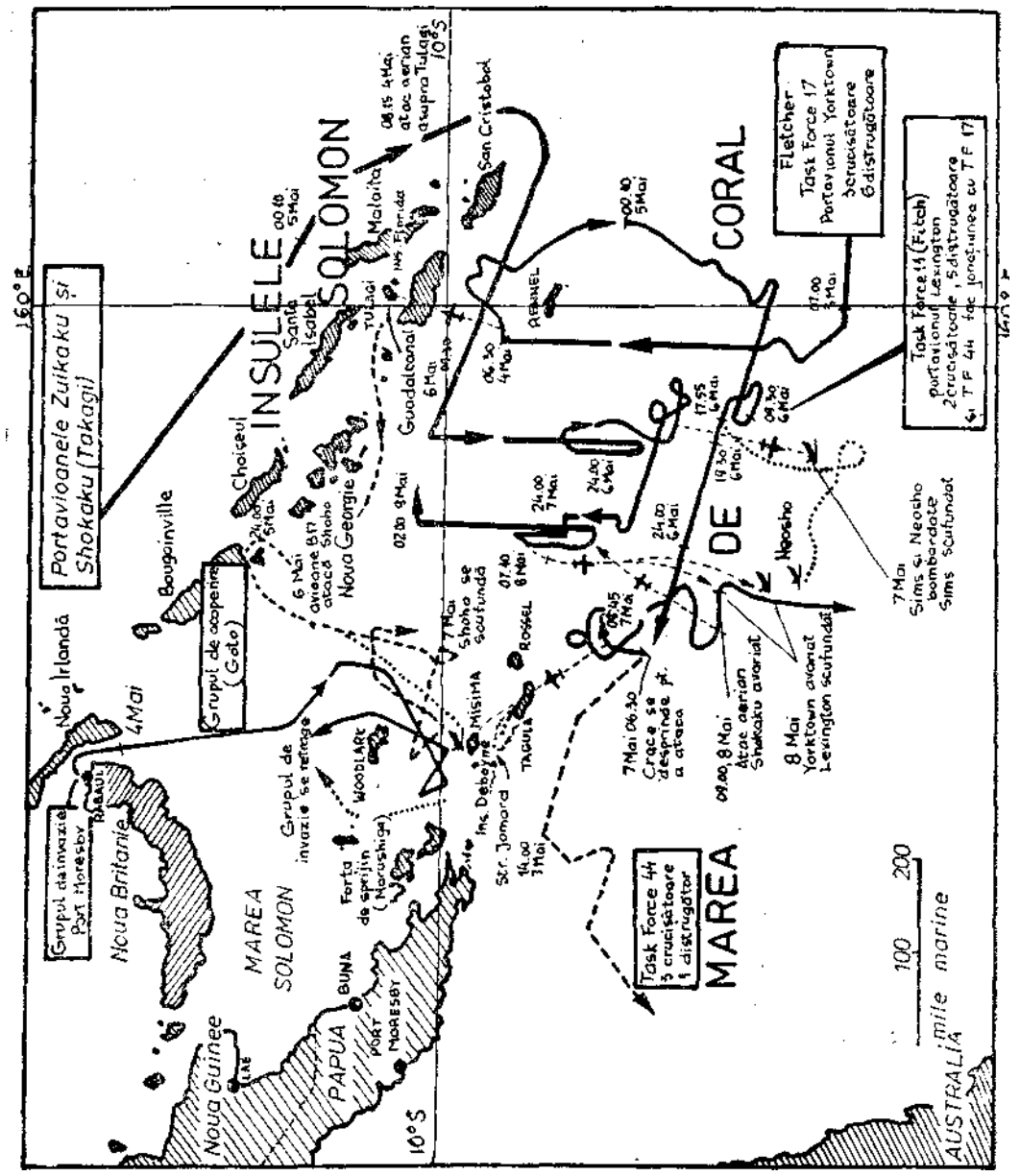
INSULELE SOLOMON
MAREA DE CORAL
MAREA SOLOMON
Portavioanele Zuikaku şi Shokaku (Takagi)
Fletcher
Task Force 17
Portavionul Yorktown
2 crucişătoare
6 distrugătoare
Task force 11 (Fitch)
Portavionul Lexington
2 crucişătoare, 5 distrugătoare
şi TF 44 fac joncţiunea cu TF 17
Task force 44
3 crucişătoare
1 distrugător
Grupul de invazie Port Moresby
Grupul de acoperire (Goto)
Grupul de invazie se refugiază
Forta de sprijin (Narushige)
Nouă Irlandă
Nouă Britanie
Bougainville
Choiseul
Guadalcanal
Santa Isabel
San Cristobal
Malaita
Tulagi
Rennel
Nouă Guinee
PAPUA
PORT MORESBY
BUNA
LAE
Woodlark
Misima
Rossel
Deboyne
Tagula
Str. Jomard
Nauru
Nauru
Nouru
Nauru
Nauru
Nau

viceamiralii Konto şi Ozawa — părăsind Oceanul Indian, ca după o luptă de cocoşi, întreruptă brusc.

— Mai exista şi „şcoala australiană" al cărui' promotor era amiralul Fukudome susţinut de amiralul Nagano, şeful Statului Ma jor general al Marinei, care sprijinea o operaţie în Australia, con siderată ca o rezervă potenţială de atac a Aliaţilor, periculoasă atîta timp cît nu intra sub controlul japonez. Cu totul pe alte poziţii, Armata terestră consideră că accentul trebuie pus pe consolidarea succeselor dobîndite, pe de o parte prin exploatarea resurselor noi cucerite şi pe de alta prin acţiuni de anihilare a intervenţiilor ina mice. Deloc ofensivă strategia tereştrilor instaura un stătu quo ce prelungea războiul indefinit, bineînţeles la un voltaj scăzut.

— In concepţia Armatei, orice extindere a perimetrului Marii Asii era echivalentă cu dispersarea armatei nipone într-un spaţiu maritim, ce scădea în importanţă pe măsura lărgirii lui.

— Dar Yamamoto îşi avea un plan al său propriu, îşi trăgea seva din aceleaşi rădăcini prin care circulau ideile contraamiralu lui Ugaki. „Putem să ne dezvoltăm cuceririle noastre — susţinea amiralul •— timp de un an. După aceea nu mai ştiu". Şi el era ho-tărît să folosească acest an de o manieră rapidă şi eficientă, con form spiritului său pragmatic. Ideea de bază a planului său era simplă: flota japoneză poseda în prezent o superioritate evidentă ce trebuia menţinută şi în viitor, în acest scop era necesară orga nizarea unei diversiuni de proporţii, prin care flota americană ur ma să fie atrasă undeva în Pacific, într-un loc convenabil — o ade vărată capcană — unde să fie surprinsă, lovită şi distrusă. Yama moto considera că faţă de flancurile sudic şi sud-estic ale Pacifi cului — unde japonezii se puteau socoti în propria lor curte — cel estic si cel nord-estic erau vulnerabile. Linia Hawaii — Mid- way •— Aleutine era în posesia Statelor Unite si de aici pericolul

era iminent. Era necesar *să se* organizeze un atac de anvergură pe Aleutine şi Midway, unde flota S.U.A. trebuia nimicită.

— Dar, după cîte ştiu nici Yamamoto, nu ducea lipsă de ad versari. Din nou armata terestră ridică obiecţiuni. Erau aceleaşi ca şi în cazul variantelor sudice. Acum cînd se punea în discuţie atacarea acelor insuliţe minuscule din Marea Pustie spiritele erau şi mai aprinse. De ce nu Alaska? De ce nu chiar Polul Nord?

— A triumfat tot punctul de vedere a lui Yamamoto, balanţa înclinîndu-se datorită unui eveniment a cărui pondere apăsă puter

nic talerul amiralului. Este vorba de bombardamentul efectuat asu pra oraşului Tokyo.

— O idee pusă pe hîrtie de către locotenentul colonel de avia ţie James Doolittle şi aruncată sub forma unui proiect pe biroul Preşedintelui Roosevelt, tocmai în acele zile negre pentru Aliaţi. In alte condiţii o astfel de idee „extravagantă" nu intra în calculele unor oameni politici serioşi. Şi acum era etichetată la fel, dar at mosfera la Casa Albă ca şi dincolo la Londra era apăsătoare. Intr-un discurs ţinut în parlamentul britanic fostul ministru de război Ho- re-Belisha declara: „în o sută de zile ne-am pierdut imperiul din Extremul Orient. Ce se va întîmplia oare în următoarele o sută de zile?" în memoriile sale W. Churchill scrie că „nu cred că vreun om de stat cu o înaltă misiune să fi fost vreodată, în absenţa sa, batjo corit în patrie cum am fost eu în timpul şederii mele în Statele Unite ..."

— Deşi vizita sa depăşeşte ca perioadă cu puţin momentul is torisirii noastre — el va fi în S.U.A. în iunie 1942 — atmosfera în Anglia era defavorabilă premierului începînd încă din zilele pier derii celor două cuirasate mari în apele Malayesiei.

Dincolo în Statele Unite, presa •— mimosa senzitivă a mai tuturor evenimentelor vieţii •— se întreba îndreptăţit: „Oare ce naiba se întîmplă cu flota noastră?". Roosevelt intuieşte în planul colonelului — pe cît de nesăbuit pe atît de îndrăzneţ — o şansă de a schimba atmosfera în rîndul americanilor. Dorind neapărat să ofere o victorie menită să-i refacă popularitatea, cam şifonată după Pearl Harbor, aprobă ideea.

Se hotărăşte ca unei echipe de 80 piloţi, antrenaţi şi sub comanda locotenent-colonelului James Doolittle, să i se pună la dispoziţie 16 avioane bimotoare B 25 „Mitchel" de 15 tone, intrate de curînd în dotarea marinei şi purtînd numele îndrăzneţului colonel ce experimentase în 1921 bombardarea navelor de la înălţime. Operaţiunea de bombardare a Tokyo-ului se va efectua de la bordul portavionului „Hornet", plecat în 4 aprilie din Sân Francisco, cu o escală la Hawaii pentru ultimele instrucţiuni necesare

piloţilor, care se va alătura apoi, undeva în Pacific, Flotei contraamiralului Halsey — aflat la bordul vestitului portavion „Enterprise" — cu misiunea să asigure protecţia operaţiunii pînă la decolarea avioanelor.

— După cîte îmi amintesc era stabilită pentru decolare dis tanţa de 925 kilometri de coastele arhipelagului nipon.

—• Exact. Avioanele trebuiau să decoleze la acea distanţă, luînd direcţia obiectivului lor, portavioanele revenind la baza lor. După efectuarea misiunii avioanele urmau să parvină pe teritorii aliate — China lui Chang Kai-si sau Uniunea Sovietică.

In zorii zilei de 18 aprilie, cînd naviga prin apele teritoriale nipone, flota americană întîlneşte un distrugător japonez. Cîteva salve îl duc în adîncuri. Halsey nu ştie .dacă — înainte de a dispare în valuri •— nava n-a transmis vreun semnal S.O.S. alertînd Statul Major al Marinei. Pe „Hornet" se ia hotărîrea de a se decola imediat, altfel secretul operaţiunii fiind în pericol. Portavionul se afla la 400 de kilometri de punctul prevăzut pentru decolarea avioanelor. Era ora 8.18. Au zburat la nivelul apei pentru a evita detecţia radar. Spuneţi-mi Sensei sân, Tokyo a primit vreun semnal S.O.S.?

— Da. Şi coordonatele locului. Din cauza distanţei semnalul era confuz şi nu s-a considerat necesar să se dea alarmă aeriană.

— în acest fel Doolittle şi-a continuat liniştit zborul si la prînz a putut lua înălţime pentru a bombarda capitala dvs.

— Eram la Tokyo în acea zi. Venisem tocmai într-o permisie din insula Panang, unde după invazia si ocuparea acesteia de că tre trupele noastre, la 20 decembrie 1941, rămăsesem detaşat pe

, lîngă comandamentul de la Georgetown, îmi amintesc vizita făcută în ultima zi la impresionantul templu chinezesc Ayer Itam •— la punctul terminus al căii ferate electrice — în frumoasa perspectivă a muntelui Kraghill, zborul cu avionul la Tokyo şi întîlnirea de a doua zi — 18 aprilie 1942 — cu logodnica mea, aceea care îmi este astăzi soţie. O aşteptam pe la prînz, la ora cînd urma să iasă de la cursurile Universităţii Waseda. Eram chiar acolo pe scările de la intrare în impunătoarea clădire, cînd am auzit huruitul greu al avioanelor. Am ridicat privirile spre cer, ca de altfel majoritatea concetăţenilor aflaţi la acea oră pe străzi. Zborul lor în formaţie ne strecura în suflet un sentiment de mîndrie pentru aviaţia imperiului şi pentru piloţii eroi, ce aduceau probabil un ultim salut capitalei, înainte de a se îndrepta într-o acţiune de luptă undeva într-un arhipeleag pregătind şi acoperind debarcarea infanteriei noastre marine.

Şi deodată explozii, bubuituri, unele îndepărtate prin cartierele

industriale, altele foarte apropiate. Apoi imediat tirul artileriei A.A. Se vedeau coloane de fum ridicîndu-se spre înălţimi. Au început să sune şi sirenele, strident si înspăimîntător, dînd alarma. Oamenii au început să alerge înspre ceea ce sperau a constitui un adăpost. Cursarile facultăţilor s-au întrerupt şi studenţii au năvălit în stradă. Nu ştiu cum a ajuns Saiko sân lîngă mine. Nici n-am avut timp să ne privim după sase luni de despărţire. Am smuls-o de mînă şi am fugit înspre clădirea Memorialului Okuma — Shigenobu Okuma — fondatorul, în 1882, al Universităţii Waseda . . .

— ... aflat chiar lîngă clădirea Universităţii, în cartierul Shinjuku Ku.

— Vă mai amintiţi bine locurile din capitala noastră gigant. Abia acolo ne-am privit pentru prima oară. Dar secvenţa revederii — prima clipă a întîlniri noastre — cu tot ceea ce conţine ea la vîrsta studenţiei, o mulţumire intensă şi profundă se consumase, în ghiţit de spectacolul zguduitor si monstruos al bombardamentului care ne copleşise, strivindu-ne orice simţămînt nobil. Acum cînd privirile noastre s-au întîlnit pentru prima oară, n-am avut tăria să ne învingem spaima care ne stăpînea, fiecare din noi schiţînd cîte un zâmbet reţinut şi amar. Saiko sân — care nu văzuse avioa nele — nu înţelegea bine nici ceea ce se petrecuse. Dacă eu ve neam de undeva de pe un front •—• primisem botezul focului — pentru ea războiul începuse — brusc si brutal — într-o sală de curs, sfîrtecînd o prelegere despre „Dharma şi Vipassana" •—• calea adevărului şi dreptăţii şi introspecţii în natura lucrurilor — prin cipii esenţiale în gîndirea buddhistă. In scurt timp avioanele au dis părut. Cînd s-a dat ordin să fie ridicată aviaţia de vînătoare, era de acum prea tîrziu .. .

— Pentru Doolittle si oamenii lui a urmat partea dificilă a misiunii. Aceea de a se salva: 16 avioane şi echipajele, totalizînd 80 de oameni. Rezerva de benzină scăzuse din *cauza* distanţei su plimentare ce se adăugase din start, la aceea prevăzută iniţial. De aterizare nu se mai putea vorbi, căci ţărmul continentului se survo leză într-un întuneric de catran şi pe o furtună ca în picturile lui Aivazovski. Doolittle urmat de nouă echipaje sar cu paraşutele, avioanele urmînd să se prăbuşească la voia întîmplării. O singură paraşută nu se deschide . . . Trei din celelalte sase cad în mare, pe plaja de nisip si într-o orezărie. Toate echipajele se salvează. . . Cei căzuţi pe plajă au însă răni, unele grave. Al patrulea aterizează în apropiere de Vladivostok. Ultimele două cad în zona controlată de japonezi. Din echipajele lor, doi piloţi se înecă, restul cad prizonieri

în mîinile japonezilor. Au fost judecaţi drept criminali

rr

de război deoarece au bombardat obiective nemilitare. Trei dintre aceştia — doi ofiţeri şi un sergent — au fost spînzuraţi, iar cinci închişi într-un lagăr de concentrare. Restul echipajelor au fost ascunşi de ţărani chinezi, ajungînd — după nenumărate peripeţii — la Chunţin.

Ecoul în Statele Unite a fost cel scontat de Roosevelt. Presa a prezentat lucrurile euforic: pierderi mari pricinuite inamicului..., primire călduroasă făcută piloţilor în China. . ., marina americană înregistrează o mare victorie . . . ambalaj policrom ... panglică roz cu fundă . . . entuziasm . . .

•— în realitate, bombardamentele efectuate asupra capitalei si oraşelor Yokohama, Yokosuha, Nagoya şi Kobe sînt fără urmări.

— După cîte am aflat, cu prilejul călătoriei mele la Tokyo, o bombă a căzut în grădina Palatului Imperial din centrul oraşului.

— Generalul comandant al apărării A.A. al capitalei, considerîndu-se nedemn pentru modul în care a fost periclitată viaţa Mikado-ului, neasigurînd protecţia persoanei Sale, a cerut în scris Marelui Stat Major să i se aprobe să-şi facă seppuku.

— Bineînţeles, nu i s-a aprobat. Faptul că aviaţia americană a putut sparge sistemul nostru de apărare, bombardînd teritoriul imperiului a constituit o umilire a marinei japoneze si a determi nat o vie reacţie la Marele Stat Major. Yamamoto va trebui să se prezinte la împărat pentru a-şi cere scuze în numele Flotei Com binate . ..

— In schimb tezele sale privind necesitatea unui atac în nord si nord-est se impun imediat. Căci resturile avioanelor B 25 puse seră în evidenţă că decolaseră de pe un portavion.

— In 5 mai şeful Statului Major al Marinei emite ordinul na val nr. 18 al Cartierului imperial prin care, pînă la 20 iunie, co mandantul Flotei Combinate „va proceda la ocuparea insulei Midway şi a poziţiilor cheie din Aleutinele occidentale, în colaborare cu Armata".

— Cucerirea Midway-ului permitea japonezilor lovirea — la mişcarea următoare — a arhipelagului Hawaii, pentru moment con stituind un punct de supraveghere şi control avansat în Pacificul nordic central, înlăturînd ameninţarea bombardamentelor asupra teritoriului japonez si tăind legătura S.U.A.-—U.R.S.S., pe ocean.

—• Dar ordinele pentru un atac în Pacificul de sud fuseseră date si operaţiunile erau în curs de desfăşurare.

— Este vorba de proiectata debarcare la Port Moresby de pe

coasta sudică a Noii Guinee şi cucerirea insulelor Solomon, în scopul izolării totale a Australiei de Statele Unite.

-—• Exact. Marina se baza în acest plan pe cuceririle din Ja-nuarie 1942, cînd au fost ocupate porturile Rabaul şi Kavieng din Noua Bretanie, respectiv Noua Irlandă, devenite acum baze navale puternice pentru atacurile în curs. Debarcarea la Port Mo-resby reveni comandantului Flotei a 4-a japoneze din Rabaul, viceamiralul Shigeyoshi Inouye. El îşi organiză Forţa de Intervenţie „Mo", împărţită în 5 grupuri. Primul, grupul de invazie Port Mo-resby format din 4 transportoare cu trupe, sub protecţia a 3 distrugătoare, urma să plec din Rabaul, să traverseze strîmtoarea Jo-mard să debarce şi să ocupe Port Moresby, obiectivul nr. l al operaţiunii. Un grup mai mic urma să se îndrepte spre insulele Solomon, să ocupe mica insulă Tulagi din faţa insulei Guadalcanal în vederea creării unei baze aeriene. Un alt grup mic trebuia să realizeze acelaşi lucru în arhipelagul Louisiade, de lîngă strîmtoarea Jomard. Grupul de acoperire de sub comanda contraamiralului Goto, format din 4 crucişătoare grele, un distrugător şi un portavion uşor „Shoho" avea misiunea de a acoperi debarcările de la Tulagi şi Port Moresby. în sfîrsit, ultimul grup, Forţele de portavioane de lovire, de sub comanda viceamiralului Takagi avînd în compunere portavioanele „Zuikaku" şi „Shokaku" părăsea Pacificul Central cu misiunea de a intra în Marea Coralilor dinspre est protejînd întreaga operaţiune de orice intervenţie americană.

— Dar situaţia în Marea Coralilor era diferită de aceea de la Pearl Harbor. Codul PK-2 folosit de japonezi în lunile martie si aprilie fusese ,,spart" si americanii erau la curent cu planurile ni pone privind operaţia Port Moresby. iîn marină avuseseră loc schim bări după 17 decembrie 1941. Amiralul Kimmel fusese înlocuit la 27 decembrie 1941 de la comanda flotei din Pacific cu amiralul Chester W. Nimitz, un bărbat energic, analitic pînă la minuţie, nuanţat în relaţii, plin de tact cu subordonaţii şi popular.

— La Washington se făcuse o schimbare analoagă la conduce rea Comandamentului Marinei. Amiralul Stark a fost înlocuit cu amiralul Ernest J. King, un marinar cu o pronunţată personalitate, de loc dispus să-si însuşească, fără discernământ ordinele Casei Albe, reticent si faţă de Amiralitatea britanică, căreia îi păstra un cui pentru nerespectarea angajamentelor din Pacificul sud-estic.

— La sfîrşitul lui martie 1942 Statele Unite — pe baza unui acord semnat dintre Roosevelt şi Churchill -—• s-a angajat să preia apărarea întregului Pacific, inclusiv Australia şi Noua Zeelandă. In acest sens King luase măsuri de întărire a unor puncte de spri jin în Pacific: atolii Palmyra, Canton si Christmas — situaţi puţin la nord de Ecuator pe o perpendiculară ce cobora din Hawaii — au fost amenajaţi cu puncte relee pentru aviaţie ce urma să traverseze Pacificul. Şi coborînd pe aceeaşi linie spre sud la Bora-bora .— în insulele Societăţii — se amenaja o uriaşă bază de aprovizionare a navelor, în continuare la vest în insulele Samoa a fost adus un regiment de puşcaşi marini — avînd în compunere artilerie, tancuri si aviaţie — iar Noua Caledonie, în estul Australiei •— unde guvernatorul francez Santot se raliase Franţei Libere — a acceptat să primească un corp expediţionar de 17.000 de oameni. Din Noua Zeelandă au fost trimise întăriri la nord în insulele Fidji, iar Australia i-a urmat exemplul la Port Moresby. Intr-o discuţie purtată cu Nimitz în faţa hărţii Pacificului, din biroul său de la Washington, King trase o linie unind Midway-ul, Samoa, Fidji şi Brisbane •— localitate pe coasta estică a Australiei — si spuse: „Iată linia pe care trebuie s-o păstrăm cu orice preţ. Spun: cu orice preţ". Ea constituia baza ultimă de plecare pentru recucerirea poziţiilor pierdute. Extremele acestei linii erau acum în joc. Cea sudică însemna pierderea Australiei. Soarta ei se hotăra în Marea Coralilor, iar cheia luptei era Port Moresby.

King întăreşte flota din Pacific aducînd portavionul „York-town", preluat din flota Atlanticului. Acum Nimitz poseda trei portavioane „Enterprise", „Lexington", „Yorktown" si „Hornet". El organiză trei Task Force, grupări operaţionale formate dintr-un nucleu central — l—2 portavioane — în jurul cărora „gravitau" l—2 distrugătoare antiaeriene cu toată artileria de la bordul antiaeriană — cui-rasate, crucişătoare-grele, uşoare şi distrugătoare „normale". Task Force reprezenta o formă de organizare nouă, mai suplă faţă de vechile eşaloane — flotilă, divizie, escadră, flotă — putîndu-si mări sau micşora numărul de unităţi şi avînd posibilitatea grupării lor după nevoie. Comandate de amirali, aceştia puteau fi schimbaţi de la o Task Force la alta după necesităţi. Se vor dovedi eficiente în Pacific, supravieţuind pînă la sfîrşitul războiului.

— După cîte ştiu numirea lui Nimitz la comanda flotei Paci ficului, îl punea în faţă cu MacArthur, comandantul forţelor ar mate din Pacific.

— King nu voia sub nici o formă să-şi subordoneze amiralii unui general. Pe de altă parte Marshall nu-1 prea agrea pe Mac Arthur. Roosevelt rezolvă diferendul trăgînd o linie pe meridianul 128 vest, si hotărî ca tot ce se găsea la stînga să aparţină de Mac Arthur

iar ceea ce se găsea la dreapta, lui Nimitz. Lui MacArthur îi „reveneau" Australia, Indiile Olandeze, Noua Guinee şi Filipi- nele. Operaţiunea Port Moresby se desfăşoară deci în plină „zonă Nimitz" şi în vederea contracarării ei, amiralul pregăteşte Task Force 17 sub comanda amiralului Fletcher, avînd în compunere portavionul „Yorktown", Task Force 11 în subordinea contra-

amiralului Fitch avînd ca nucleu portavionul „Lexington" si Task Force 44 — o grupare operaţională cuprinzînd crucişătoare si distrugătoare americane şi australiene — de sub comanda contraamiralului englez Crace. Acestea urmau să facă joncţiunea în 4 mai în Marea Coralilor.

— Dar japonezii lansează atacul în 3 mai oeupînd — fără nici o rezistenţă •— insuliţa Tulagi, capitală a arhipelagului Solomon. Un neozeelandez — observator de coastă — martor la debarcare, transmite ştirea prin radio după ce s-a refugiat în Santa Isabel. Fletcher — aflat în Marea Coralilor, cu Task Force 17 •— pleacă spre nord şi în zorii zilei de 4 mai ridică 99 de avioane de pe „Yorktown" pentru a bombarda Tulagi. Deşi atacul nu produce pierderi, viceamiralul Takeo Takagi ştie că are în preajma sa o forţă inamică importantă. Din cele trei portavioane americane exis tente în Pacific, are informaţii că două sînt prin nord. Să existe oare un portavion în Marea Coralilor? El coboară cu Forţa de portavioane de lovire spre sud pentru a ieşi în întîmpinarea flotei americane.

— Fletcher, este încunoştiinţat că forţele japoneze urmau să atingă punctul sud-estic al insulei Noua Guinee în 7 mai. El se ali mentează cu combustibil de pe petrolierul „Neosho" în tot cursul zilei de 4 mai si evitînd întîlnirea cu Takagi se îndreaptă spre sud pentru a face joncţiunea cu celelalte două Task Force — a 11-a şi *a* 44-a — traversînd Marea Coralilor spre vest. „Neosho" protejat de distrugătorul „Sims" vor fi trimise undeva mai la sud pentru următoarea întîlnire de realimentare. In tot cursul zilei de 5 şi 6 mai flotele japoneze si americane se caută reciproc.

— Flota americană joacă o carte tare în Marea Coralilor, pen tru prima oară de la începutul războiului opunîndu-se unei invazii japoneze. Aruncă în luptă forţe importante, dintre care două din cele patru portavioane ale Flotei din Pacific. Dacă pierde, şansele unei victorii împotriva Japoniei scad pentru un timp îndelungat. ..

— începînd din 7 mai evenimentele se precipită. Grupul de

invazie Port Moresby, plecat din Rabaul este aproape de strîmtoarea Jorn^rd, protejat de grupul de acoperire al amiralului Goto, respectiv de aviaţia de pe portavionul „Shoho". Takagi cu portavioanele „Zuikaku" şi „Shokaku" este puţin mai la est. Hidroavioanele „Kanawishi" — cu rază de acţiune considerabilă — nu i-au adus nici o informaţie. El nu ştie nici acum unde se află flota americană si nici că ea posedă două portavioane.

La ora 6.30 Fletcher ordonă lui Crace să se detaşeze cu Task Force 44 spre vest şi să detecteze grupul de invazie Port Moresby. La ora 8.10 Grace este însă descoperit de aviaţia japoneză şi luat

drept gruparea principală americană. Va fi hărţuit si atacat în tot cursul zilei. Scapă ca prin minune, cu pierderi mici.

— Tot în cursul dimineţii cu „Kawanishi" descoperă un „port avion" si un „crucişător" prin sudul Mării Coralilor. Takapi trimite două valuri de bombardiere de înălţime si 36 bombardiere în picaj. Atac impetuos si „portavionul" e scufundat. „Crucişătorul" împărtăşeşte aceeaşi soartă. Pilotul japonez făcuse de fapt două confuzii. Prima, luase drept portavion petrolierul „Neosho" şi drept cruci şător, distrugătorul „Sims". Şi a doua, luase aceste nave drept gru parea principală a flotei americane. „Sims" a fost scufundat în- tradevăr, dar „Neosho" a suferit avarii, îndreptîndu-se în derivă spre coasta australiană.

— Istoricul Morison defineşte această fază drept „bătălia erorilor navale" si are dreptate căci — trebuie precizat — erorile japoneze îi permit lui Fletcher să acţioneze eficient. O patrulă lansată în zori de pe „Yorktown" descoperă gruparea lui Goto, cu portavionul „Shoho" în mijlocul transportoarelor japoneze. La ora 11.00 sînt lansate spre "nord 93 de bombardiere de pe „Yorktown" si „Lexington". Surprins „Shoho" nu are timp să-si ridice avioanele şi în 15 minute primeşte 7 torpile si 13 bombe. La ora 11.36 e înghiţit de valuri. Transportoarele se dispersează — cîteva îl vor însoţi pe „Shoho" — si amiralul Inouye dă ordin grupului său de invazie să se retragă spre nord. După-amiază aversele tropicale acoperă cerul şi împiedică continuarea luptei. La ora 18.00 toate avioanele — cu excepţia unuia — sînt recuperate pe cele două portavioane americane. Noaptea decurge într-un calm total.

•— Nu fără un interludiu, creaţie exclusivă a întunericului,

demiurg şi adăpost al misterelor. S-a întîmplat că o flotilă de vînătoare de pe portavionul „Shokaku" să vină în formaţie perfectă, gata să apunteze pe „Yorktown".

— Şi?

— O rafală de mitralieră A.A., le-a atras atenţia că greşiseră adresa. La aflarea vestii privind pierderea portavionului „Shoho", viceamiralul Takagi realizează confuzia de dimineaţă. Adevărata forţă principală americană nu fusese detectată şi ea se afla undeva pe aproape.

— Acelaşi simţămînt al vecinătăţii iminente îl stăpîneşte şi pe Fletcher. El ştie că în dimineaţa următoare va avea loc confrunta rea decisivă.

în 8 mai în zori un avion de patrulare de pe „Shokaku" descoperă flota americană undeva în sud, sub cerul senin. Aproape simultan un avion de recunoaştere de pe „Yorktown" zăreşte prin-tr-o spărtură de nori — în nord încă ploua — navele japoneze:

2 portavioane, 4 crucişătoare grele, numeroase distrugătoare. Alertă reciprocă, aviaţia se ridică în văzduh simultan de ambele părţi si formaţiile se încrucişează în aer fără să se zărească.

— Atacurile se desfăşoară simultan. Formaţia de 39 avioane de pe „Yorktown" condusă de comandantul Taylor, jenată de prezenţa masei de nori reuşeşte să atace doar portavionul „Shokaku". Nici o torpilă la ţintă. In schimb două bombe devastează întreag punte de zbor. Izbucnesc incendii mari. „Shokaku" nu va mai putea primi nici unul dintre avioanele sale. La ora 10.57 portavionul este scos din luptă.

— Formaţia de avioane japoneze — 70 în total — favorizate de cerul senin se năpustesc asupra lui „Lexington" si ,,Yorktown". Primul primeşte 2 torpile în babord şi 2 bombe în provă. Prin spărturile căscate izbucnesc incendii. Al doilea a primit o bombă de 400 kg ce a străbătut cîteva punţi. Incendiul provocat a fost stins rapid. Pe „Lexington" însă marinarii se chinuiesc toată di mineaţa să atenueze flăcările. După ce este readus în stare de navi-gabilitate— înaintează cu 25 noduri — Fletcher se consideră mul ţumit de rezultat. Scufundase un crucişător, un distrugător şi alte trei nave, doborîse 80 de avioane, avariase un portavion şi cel mai important lucru, reuşise să contracareze invazia la Port Moresby. El părăseşte zona bătăliei retrăgîndu-se cu flota spre sud.

— Şi Takagi — la rîndul său — este mulţumit de luptă. Ra poartele aviatorilor arată că au fost scufundate 2 portavioane.

— In realitate la amiază cînd se termină bătălia Fletcher pier duse un petrolier, un distrugător şi 81 de avioane.

— Din punct de vedere tactic se poate vorbi de o remiză în care pierderile sînt fifty-fifty. Strategic este însă o victorie ame ricană, deoarece flota japoneză nu va rata numai o debarcare, ci nu-si va realiza unul din obiectivele sale principale, izolarea Aus traliei de Statele Unite.

—• Marea Coralilor mai poartă o caracteristică: este prima

bătălie între portavioane, unde nici o navă nu a fost în raza vizuală *a* inamicului si unde nu s-a tras nici o lovitură de tun, lupta du-cîndu-se între avioane si nave.

Dar după-amiază pe „Lexington" au loc două explozii care declanşează iar incendiile. Lupta marinarilor pentru salvarea navei se dovedeşte zadarnică. La ordinul contraamiralului Fitch, căpitanul navei Ted Sherman hotărăşte evacuarea. La ora 19.56 „Lady Lex" — aşa. cum o numeau marinarii — va fi înghiţită de valuri.

Statul Major al Marinei americane si personal Nimitz nu au timp să se felicite pentru victoria din Marea Coralilor şi nici să deplîngă pierderea portavionului „Lexington". Prin văzduhul stră-

veziu traficul radio se intensifică simţitor şi o puzderie de semnale radio ce rătăcesc în toate direcţiile păreau să anunţe apropierea unei furtuni. Căpitanul de navă Joseph Rochefort, şeful serviciului american de decriptare din Hawaii — un tip înalt, uscăţiv, absent la tot ce e în jurul său, preocupat parcă de rezolvarea unei probleme dificile, gen cvadratura cercului, — stătea de cîteva zile înmormântat într-un desiş de mesaje decodificate, pe care le ordona — cu o răbdare de ascet — într-un sistem articulat. Totul semăna cu jocul puzzle în care copiii reconstituie cu ajutorul unor fragmente decupate, o imagine. Şi Rochefort reconstituise un tablou măreţ. Ceea ce îi va pune sub ochi amiralului Nimitz era mană cerească: o operaţiune de mare anvergură al cărei demiurg era Yamamoto. De fapt am discutat intenţiile sale. Ştiţi cum îşi imagina rezolvarea lor, nu?

— S-o luăm sistematic: Scopul: atragerea flotei lui Nimitz în plină mare pentru a o lichida definitiv. Zona de acţiune: Aleutinele şi Midway-ul. Modul de acţiune? Pe 3 iunie urma să fie ocupate Aleutinele pentru protejarea flancului stîng şi pentru crearea di versiunii, respectiv ducerea în eroare a lui Nimitz. In 4 iunie ami ralul Nagumo trebuia să-si trimită aviaţia asupra atolului Midway pentru distrugerea rezistenţei aeriene, iar în cazul apariţiei flotei lui Nimitz, să bombardeze navele americane. O flotă condusă de însuşi Yamamoto — ce o urma pe aceea a lui Nagumo — avea să încheie lupta printr-o lovitură decisivă. Yamamoto sconta pe efec tul surprizei. De aceea era sigur că evoluţia operaţiunii îi va per mite în 6 iunie să debarce şi să ocupe cele două insule ale atolului: Sand Island si Eastern Island. Dealtfel avea în vedere si schim barea

numelui atolului. Avea să sune înălţător: „Ziua glorioasă a lui iunie".

— Şi mijloacele? Respectiv forţele puse în joc?

— Era implicată aproape întreaga flotă a Pacificului, respectiv 200 de nave militare, repartizate în următoarele grupări:

Unu. Forţa de Nord de sub comanda viceamiralului Moshiro Hosogaya, constituită din 2 portavioane uşoare — „Ryujo" şi „Junyo" — 7 crucişătoare, 12 distrugătoare şi nave transportoare de trupe — vreo 2000 de oameni — cu misiunea de ocupare a Aleuti-nelor, de fapt bombardarea portului Dutch Harbor si debarcarea în insulele Kiska, Adak si Attu din arhipelag.

Doi. Forţa de portavioane de lovire încredinţată viceamiralului Chuichi Nagumo, avînd în compunere portavioanele „Kaga", „Aka-gi", „Soryu" şi „Hiryu" — celelalte două „Zuikaku" şi „Shokaku" prevăzute pentru operaţie, erau în reparaţie după „deranjul" suferit în Marea Coralilor •— toate patru posedînd 250 de avioane în

hangare şi pe punţi, 2 crucişătoare „Haruna" şi „Kirishima", 2 cui-rasate „Tone" şi „Tikuma" şi 12 distrugătoare, înaintînd dinspre nord vest. Pe „Âkagi" — nava amiral — se aflau din nou cele două personaje — căpitanii de navă Genda şi Fuchida — „veterani" din bătălia de la Pearl Harbor.

Trei. Forţa de ocupaţie Midway, a viceamiralului Nobutake Kondo, cu trupe de ocupaţie şi sprijin naval, avînd 2 cuirasate, 7 crucişătoare, 25 distrugătoare, 12 nave bază pentru 5000 de oameni, două transportoare de hidroavioane si un grup de dragoare de mine, venind dinspre sud-vest.

Patru. Forţa principală a lui Yamamoto, cu portavionul uşor ,,Hosho", destinat protecţiei aeriene, 7 cuirasate, din care trei grele — „Yamato" •— nava amiral, „Nagato" si „Mutsu" — 4 cuirasate uşoare — „Ise", „Hyaga", „Fuso" si „Yamashiro", 2 crucişătoare uşoare, 13 distrugătoare şi 2 nave bază pentru hidroavioane, ce navigau în spatele flotei lui Nagumo, cu misiunea de a interveni în luptă imediat după angajarea flotei americane în atac.

Cinci, în sfîrşit un ecran de 18 submarine ce urmau să supravegheze si să opereze în zona dintre Pearl Harbor şi Midway. Formaţia de submarine fusese pusă în poziţii la opt zile după plecarea flotei americane din Hawaii spre Midway. în acest fel submarinele nu au furnizat lui Yamamoto nici o informaţie importantă despre prezenţa vreunei flote americane, ceea ce îi va întări convingerea în caracterul efectiv de surpriză a operaţiunii sale.

Flota japoneză dispunea pe toate aceste nave, de 700 de avioane şi hidroavioane. Era răspîndită pe un spaţiu de 3400 km — cît distanţa . . . Bucureşti — Reykjavik, în Islanda — ceea ce conferea independenţă de acţiuni celor cinci forţe navale, fără însă să le permită o cooperare, atît dee necesară într-o bătălie de asemenea proporţii.

— Interesant în reconstituirea lui Rochefort *a* fost demonstra rea faptului că obiectivul operaţiunii era Midway. Existau temeiuri să fie luat în consideraţie Hawaii-ul. „

— îmi amintesc. Mesajele dintre eşaloanele japoneze menţio nau indicativul „AF". Washingtonul presupunea că e vorba de Oahu. Nimitz bănuia că japonezii vizau un atac pe Midway. Dar era o simplă presupunere. Era necesară o dovadă certă. Rochefort propune ca garnizoana 'de pe Midway să lanseze în aer un mesaj fals prin care anunţa defectarea instalaţiei de alimentare cu apă potabilă. Două zile mai tîrziu serviciul de transmisiuni, intercep tează un mesaj japonez: „AF lipsă apă dulce". Cînd Nimitz va fi informat asupra mesajului japonez va exclama: „Vălul este în lăturat!"

.4' ; — ,Din clipa aceasta Nimitz va acţiona hotărît si alert pentru

organizarea apărării Midway-ului si pregătirea flotei sale în vederea contracarării operaţiunii japoneze, în concepţia sa Midway-ul reprezenta o „sentinelă" aflată într-un avanpost, destinată să străjuiască ţărmul vestic al Statelor Unite. Ca atare nu putea accepta pierderea ei, iar această hotărîre îl forţa să accepte lupta impusă de Yamamoto. Midway era prea preţioasă pentru japonezi pentru a nu rîvni la ea si prea scumpă pentru americani că ,să o piardă. Dar de fapt istoricul Morison a definit mai bine momentul Midway: „O insulă pe care nici o parte nu si-o dorea cu adevărat, dar pe care nici una din părţi nu-şi putea permite s-o abandoneze inamicului". De aceea va întări atolul într-un timp record. Este amenajat un aerodrom format din trei piste încrucişate în formă de A, sînt aduse si puse în poziţii 8 mortiere, 14 tunuri pentru apărarea de coastă, 32 tunuri antiaeriene, 5 tancuri, iar pe aerodrom aterizează 120 de avioane. Acestea vor efectua recunoaşteri îndepărtate şi vor constitui

una din forţele de atac împotriva flotei japoneze. In jurul insulei sînt puse în poziţie de apărare un cordon puternic de submarine si 11 nave de patrulare. Se aduc tot felul de materiale, muniţii, provizii, se construiesc cazemate, adăposturi, un post de comandă întărit, garnizoana numără peste 3600 de oameni. Nimitz doreşte docu'mente filmate de prima mînă si pe insulă apare un cineast, celebrul John Ford. Americanii erau conştienţi că ceea ce avea să urmeze acolo depăşea ca dramatism si inedit măruntele epopei navale de la Lepanto sau Yutland.

— **Ce flote şi-a pregătit Nimitz?**

— **Flota din Pacific poseda 3 portavioane: „Hornet", „Enter prise" si „Yorktown". Ultimul rămas la Tongatabu după bătălia din Marea Coralilor, este trimis de urgenţă spre Pearl Harbor şi deşi necesită reparaţii ce reclamau o durată de trei săptămîni este adus în stare de luptă de către personalul Arsenalului — peste 1400 de muncitori ce lucrează nonstop — într-un timp record de trei zile. Flota Pacificului — vreo 27 de nave — strânsă păr la Pearl Harbor este împărţită în două grupări: Task Force 17 sub comanda contraamiralului Frank Jack Fletcher ce polariza în jurul port avionului „Yorktown", 2 crucişătoare si 7 distrugătoare si Task Force 16 comandată de amiralul Raymond Spruance avînd port- avioanele „Enterprise" si „Hornet" precum şi 6 crucişătoare şi 9 dis trugătoare. Primul deţinea comanda generală. Cele trei portavioane totalizau 250 avioane.**

— **... faţă de 272 cîte erau pe cele patru portavioane ale lui Nagumo.**

— **Americanii sînt cu totul în inferioritate, opunînd doar 27 de nave celor 190 japoneze. As adăuga cîteva cuvinte despre cei doi**

generali americani. Pe Fletcher îl cunoaştem din recenta bătălie din Marea de Corali unde a reuşit să oprească invazia japoneză în direcţia Australiei. El prelua comanda operaţiunii de la Midway aureolat de nimbul învingătorului. Spruance dorise încă de la zece ani să devină amiral. El îl înlocuia la comanda lui Task Force 16 pe Halsey, care se trata într-un spital din America de o boală de piele. Nimitz îl califica pe Spruance drept „o inteligenţă excepţională, austeră si exigentă". Şi aşa se dovedi, căci rezultatul bătăliei de la Midway este în mare parte rodul „computerului uman", aşa cum era considerat Spruance de majoritatea celor care îl cunoscuseră.

— înainte de a anticipa rezultatul este bine să subliniem că în ceea ce priveşte raportul de forţe, şansele erau minime pentru americani. Există însă un factor ce îi avantajează pe aceştia. Ni mitz este informat asupra întregului plan al operaţiei; el ştie si ce forţe a mobilizat Yamamoto în acest scop. în ciuda convingerii for mulate la comandamentul marinei, unde Nagumo — apreciind situa ţia generală — afirmase că „inamicul nu cunoaşte planurile noas tre", în schimb Yamamoto nu cunoştea nimic despre situaţia de la americani. Fusese informat în mod eronat că portavioanele „Lexing- ton" şi „Yorktown" au fost scufundate. Le elimina din calcule. Pri ma eroare. Cît priveşte „Enterprise" şi „Hornet" presupunea că s-au deplasat pentru a lua parte la bătălia din Marea Coralilor, acum aflîndu-se undeva prin Pacificul de Sud. A doua eroare. Era simplu pentru oricine că trebuia folosit imediat acest moment „fa vorabil" ivit la sfîrşitul lunii mai, respectiv la începutul lui iunie pentru a lovi Midway-ul. Concluzie şi hotărîre bazate pe erori. Pri ma eroare de înţeles, dar a doua?

— Nimitz — din contra — nu are motiv să comită erori. El ştie tot. Dar ce tactică poate să adopte în faţa unui inamic net su perior? Va adopta una elastică. Ordinul său către cele două grupări sună de o. manieră corespunzătoare: ,,Fixaţi-vă în poziţii la nord-est de Midway şi menţineţi-vă la limita razei de acţiune a avioanelor de recunoaştere a flotei inamice. Din momentul în care inamicul va fi localizat de către avioanele noastre de la sol, vă veţi strădui să-1 slăbiţi prin atacuri repetate . . ."

„Aplicaţi principiul riscului calculat şi nu expuneţi navele la ameninţarea unei forţe superioare decît dacă sînteţi siguri că puteţi să-i provocaţi pagube superioare celor ce vi s-ar aduce dvs." Cît priveşte ordinul lui Spruance, din acesta răzbate ideea că scopul de bază al flotei americane consta în *a* lovi forţa lui Nagumo, respectiv portavioanele acesteia.

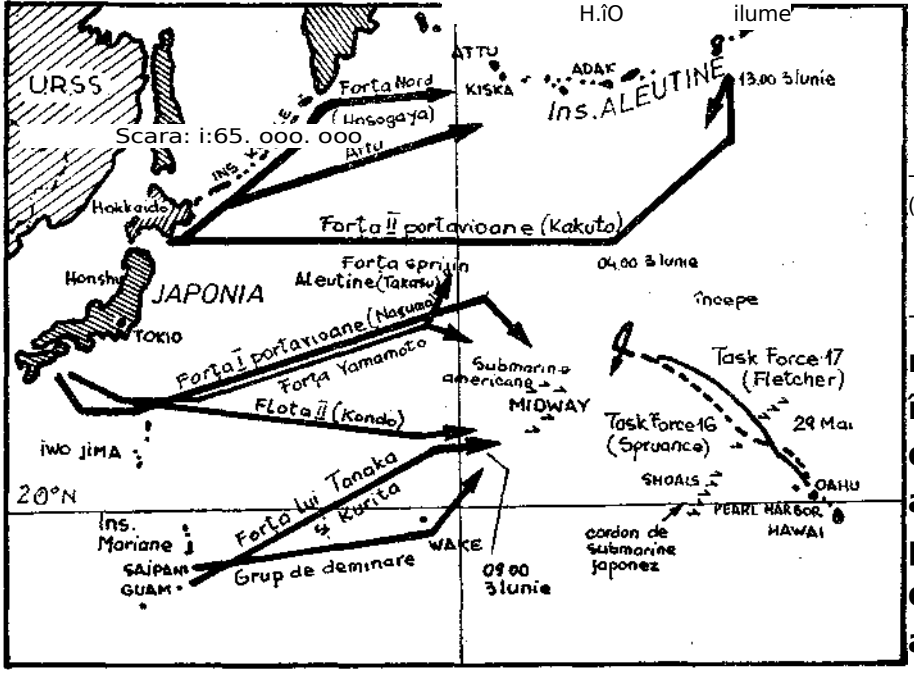

-170° E 9. Bătălia de la Midway (Traseele şi dispunerea forţelor).

— Principiul riscului calculat împreună cu directiva de a se ataca în principal portavioanele domină spiritele la americani. De aceea cînd între 3 şi 7 iunie Forţa de Nord a viceamiralului Moshi- ro Hosogaya împreună cu aviaţia amiralului Kakuta atacară si apoi ocupară Aleutinele, Nimitz — cu întreg programul operaţiunii ja poneze pe birou — nu se va lăsa atras în capcana lui Yamamoto. Pe el îl interesează mişcările lui Nagumo.

— în acest sens' el a iniţiat si a organizat cercetarea aeriană încă din 30 mai. Pe atunci Yamamoto era stăpînit de credinţa că americanii nu ştiau nimic despre mişcarea flotei sale spre Midway. Aceştia nu o descoperiseră încă, dar erau informaţi asupra inten ţiilor lor.- Nu va trece mult si situaţia aceasta va fi depăşită. Mai exact în 3 iunie, în jurul orei 9.00 doi piloţi americani — locote-tenţii Lisle şi Reid — aflaţi pe cîte un hidroavion „Cătălina" des coperă la sud-vest şi la vest de Midway 6 respectiv 11 nave nlpo-

ne. Căpitanul *de* fregată Cyril T. Simard, comandantul bazei aeriene din Midway — de cum este în posesia informaţiei — trimite în direcţia celor două grupuri 9 avioane „B—27" şi 4 hidroavioane ' „Cătălina". Dar atacurile lor nu au provocat pagube inamicului.

Fletcher reflecta la gîndul că aviaţia sa i-a făcut lui Yamamo-to — prin. descoperirea navelor japoneze — o contra surpriză, ceea ce era mai mult decît un bombardament ratat. De asemenea era convins că ceea ce văzuse Reid era doar convoiul de transport, grosul flotei trebuind să vină din nord-vest. De acea îndreptă flota spre sud-vest pentru a putea lansa a doua zi aviaţia sa împotriva flotei lui Nagumo.

— A doua zi la ora 4.30 de pe cele 4 portavioane japoneze —

aflate la 450 km nord-vest de Midway — au decolat 72 de bombardiere în picaj şi 36 avioane de vînătoare luînd direcţia Midway. Era necesar ca forţele americane de pe atol să fie bine „înmuiate" înainte de efectuarea debarcării. Restul avioanelor rămase pe portavioane sînt armate cu torpile în vederea lovirii flotei americane, în momentul luării contactului. Valul de avioane japoneze plecat spre atol este descoperit de un hidroavion. Midway-ul este alertat. Aviaţia de acolo decolează, parte pentru a întîmpina valul de avioane, parte pentru a lovi flota lui Nagumo. Barajul de aviaţie american este străpuns uşor şi japonezii bombardează Midway-ul între 6.30 si 6.50 răvăşind instalaţiile de la sol: construcţii, rezervoare de benzină, magazii cu materiale, provizii, cazărmi. Doar bateriile de apărare A.A. — ţinta nr. l a bombardamentului japonez — rămîn intacte. Acest fapt împreună cu lipsa enigmatică a aviaţiei de pe aerodromul din Midway 1-a determinat pe locotenentul Tomonaga — comandantul primului val de avioane — să-i solicite lui Nagumo un al doilea atac pe Midway. Mesajul e primit la ora 7.00. Peste cîteva minute un val de 10 avioane americane de bombardament în picaj se abate asupra portavioanelor şi deşi torpilele nu-şi ating ţintele, Nagumo se convinge de pericolul ce-1 reprezintă aviaţia de pe Midway şi ordonă pregătirea unui al doilea atac asupra insulei. Avioanele pregătite pentru luptă, de pe portavioane, sînt descărcate de torpile şi încărcate cu bombe de înălţime. Operaţia necesită aproximativ o oră. Intre 7.40 si 7.58 Nagumo primeşte de la un avion de recunoaştere două mesaje prin care i se dezvăluie pe rînd „nave inamice", apoi o precizare „5 crucişătoare si 5 distrugătoare". Confirmîndu-i-se bănuiala că flota inamică nu posedă portavioane el ridică liniştit „Zero"-urile în aer împotriva unui al doilea val de 16 bombardiere americane ce se năpusteau din înaltul cerului asupra portavioanelor sale. Dar la 8.20 primeşte un nou mesaj: „Forţa inamică este însoţită de ariergardă de ceea

ce pare un portavion". Din acest moment lucrurile încep să se încurce. Căci exact acum cînd Nagumo trebuie să atace portavionul descoperit se află în imposibilitate de a acţiona. Avioanele de bombardament — valul unu — erau pe drumul de reîntoarcere de la Midway, iar cele 93 de aparate ce formau valul doi, se aflau în hangare unde se efectua înlocuirea torpilelor cu bombe. Operaţia

încă nu se terminase. Dar şi în cazul cînd ar fi fost gata de atac Nagumo nu le putea asigura acoperirea cu aviaţia de vînătoare, parte din aceasta fiind angajată acum în lupta împotriva bombardierelor americane, parte plecată pentru interceptarea valurilor de avioane americane de pe Midway ce continuau să se îndrepte împotriva lor. Dar valul doi — în sfîrşit cu bombele sub aripi -— tot nu putea fi trimis la atac, deoarece chiar atunci sosea la apuntare locotenentul Tomonaga cu valul unu de bombardiere şi de vînătoare şi bineînţeles punţile portavioanelor trebuiau menţinute libere . . . Benzina acestora era pe terminate iar unele dintre aparate prezentau tot felul de defecţiuni la motoare de pe urma luptelor. Intre timp Nagumo — ştiindu-si poziţia descoperită de către primele valuri ale aviaţiei americane •— schimbă din precauţie — la ora 9,18 — direcţia flotei sale cu 90°, navigînd spre nord-vest. Direcţie care-1 apropie totodată de inamic. Şi în sfîrşit începe recuperarea avioanelor venite de la Midway, înarmarea lor urgentă cu torpile si alimentarea cu combustibil, urmînd a fi trimise imediat împotriva flotei americane. La ora 10.20 totul era gata si s-a dat ordinul de decolare: 54 bombardiere torpiloare şi 36 bombardiere în picaj urmau să se arunce cu întreaga lor forţă asupra flotei americane clin Pacific.

— **Dacă ne gîndim că pînă la ora 10.20, americanii pierduseră jumătate din aviaţia lor de pe Midway şi se aleseseră cu un „de ranj" general pe atol, în timp ce japionezii aveau doar 6 avioane doborîte, confruntarea cu un al doilea val de avioane nipone nu putea să ducă la o situaţie mai bună pentru americani. Afară doar de cazul. . .**

— **Exact. Afară doar de cazul în care ar fi putut fi împiede cat atacul acestui al doilea val.**

— **De fapt a fost mai mult decît atît. Dar să o luăm sistema tic, în afară de atacurile efectuate cu aviaţia de pe Midway, Fletcher — informat asupra zonei în care naviga Nagumo cu forţa sa — ordonă lui Spruance să atace portavioanele japoneze. De pe „En terprise" şi „Hornet" vor pleca la 7.02 primul val de avioane com pus din 60 bombardiere în picaj tip „Dauntless", 24 avioane torpi loare „Devastator" şi 20 avioane de vînătoare „Wildcatt". Peste o oră de pe „Yorktown" — aflat mai la surd-est — decolează 12 bom-**

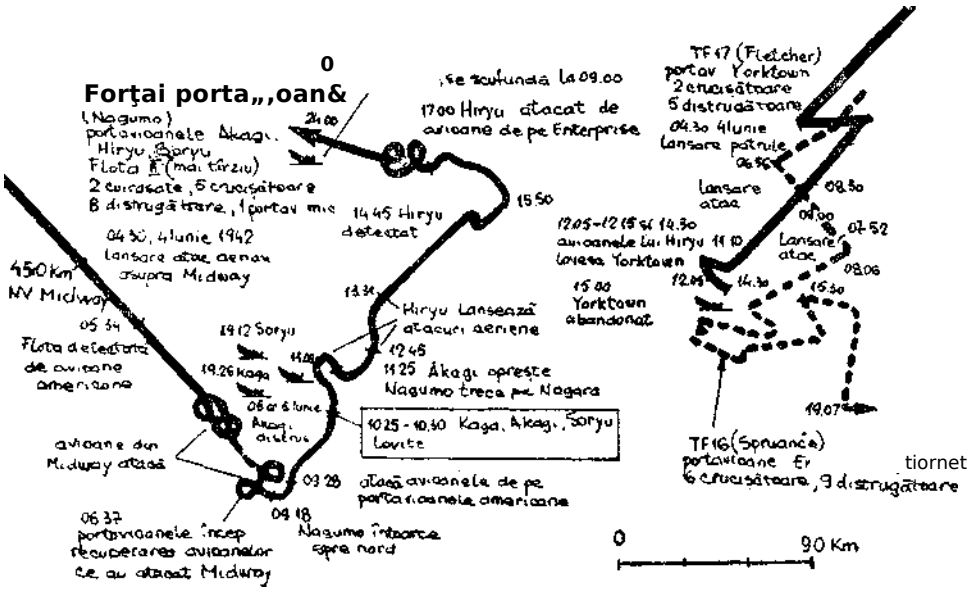

10. Bătălia de la Midway (4 şi 5 iunie 1942).

bardiere, 17 torpiloare si 6 aparate de vînătoare. Aceeaşi direcţie . . . Unele formaţii ce n-au găsit flota lui Nagumo la locul ştiut — pe baza vechilor informaţii, de dinaintea schimbării direcţiei de navigaţie — rătăcesc prin aer si cunosc tot felul de peripeţii.

Primele trei valuri de bombardiere torpiloare „Devastator" de sub comanda căpitanilor de corvetă John Walddron, Eugene Lind-say si Lance Massey, fără nici o protecţie de vînătoare sînt masacrate de către „Zero"-uri şi tirul A.A. al cordonului de crucişătoare şi distrugătoare nipone.

— La ora 10.00 Nagumo era triumfător şi stăpîn pe situaţie. El este convins că aviaţia celor două portavioane este distrusă — între timp avionul de recunoaştere comunicase despre existenţa unui al doilea portavion — şi că de fapt nu mai are în faţă decît două nave ce se vor oferi ţintă aviaţiei sale si jertfă zeilor shintoisti. De acea era hotărât să trimită întreaga aviaţie de pe cele patru portavioane, gata pregătită pentru atac, pentru a zdrobi flota americană, ce căzuse în cursă, conform planului operaţiunii.

— Dar Nagumo nu ştia că mai existau bombardierele în picaj: 35 pe „Hornet" de sub comanda căpitanului de fregată Ring, 17 pe „Yorktown" sub comanda căpitanului de corvetă Maxwell Les- lie şi 37 pe „Enterprise" sub căpitanul de corvetă Clarence McClus ky. Aceştia din urmă decolează la 7.52 si zboară spre sud-est de- părtîndu-se de obiectiv. O oră pierdută. Negăsind nimic virează spre nord. Intîlnesc la 9.55 distrugătorul „Arashi" si-1 urmăresc.

Şi brusc — era ora 10.05 — piloţii aud vocea căpitanului de navă Browning, şeful de stat major al lui Spruance strigînd înflăcărat, emoţionat şi poruncitor totodată în difuzorul radio-ului: „Atacaţi! Atacaţi! .. ." urmat de coordonatele exacte ale flotei lui Nagumo.

— Deci, exact la ora 10.20 cînd Nagumo dădea ordinul de zbor avioanelor de pe portavioane, virînd navele pentru a le plasa cu direcţia de decolare a punţilor contra vîntului, în acea clipă esca drilele americane descopereau flota noastră.

— Exact. Primele sînt avioanele de pe „Yorktown" ale căpi tanului de corvetă Leslie. De cum zăresc portavioanele îşi refac formaţia într-un nor, la nord-vest de portavioane, apoi pornesc în jos. Leslie pierduse — printr-o decrosare accidentală — bomba sa de 500 kg, dar acum cobora impecabil sub un unghi de 70°, trăgîn- du-si echipa cu o viteză drăcească spre cercul roşu al soarelui, pic tat pe puntea galbenă a portavionului „Kaga". în aceeaşi clipă din spre sud-vest apar bombardierele căpitanului McClusky — o for maţie impresionantă de 37 de aparate — ce prind momentul viră rii portavioanelor pentru,- a se aşeza în vînt. în cîteva minute for maţiile de avioane de pe punţi gata de zbor, aveau să fie în aer. McClusky dă ordin escadrilei locotenentului Best să atace portavi onul cel mai mic „Soryu" în timp ce el si cu escadrila locotenentu lui Gallaher se îndreptau decis spre „Akagi".

— Au urmat vestitele „5 minute de la Midway" care au în tors cursul războiului din Pacific.

— Cinci minute în care s-a produs lovitura destinului si care a permis unui istoric să numească bătălia „a dracului de pe mu chie". Ca la Waterloo. încă din primul minut sînt lovite „Akagi" şi „Soryu", apoi „Kaga".

— Bombardarea celor 4 portavioane japoneze a fost descrisă amănunţit si magistral — ca dealtfel întreaga bătălie — de Wal- ter Lord, în cartea sa „Victoria de la Midway". Nu e loc aici pen tru prea

multe amănunte. Dar voi reda amintirile unui fost sub ofiţer japonez supravieţuitor al atacului de atunci, deci martor ocular de pe „Akagi", necitat de Walter Lord.

„Am ridicat privirea si am zărit trei aparate care veneau spre nava noastră. Cîteva mitraliere au deschis focul dar era prea tîrziu. Siluetele „IDauntless"-urilor se măreau rapid si brusc si de sub aripile lor se detaşară mai multe bombe negre. Bombe! M-am aruncat instinctiv pe punte si m-am tîrît pînă în spatele măştii metalice a unui tun. Mai întîi am auzit şuieratul asurzitor şi în-spăimîntător al avioanelor. Apoi o primă explozie. O străfulgerare si o a doua explozie mai mare decît prima. Simţii un suflu de aer dogoritor ce îmi linse spinarea. Un nou zgomot dar mai înăbuşit era cu siguranţă al unui proiectil. A strălucit o clipă în vecinătatea cocăi. Apoi mitralierele tăcură brusc. Se aşternu o linişte stranie. Mă ridicai şi privii cerul. Avioanele dispăreau la orizont. Aruncînd privirea spre punte am fost îngrozit la vederea distrugerilor cauzate într-un timp atît de scurt. Pe puntea de zbor drept în spatele ascensorului central se căsca o gaură uriaşă. Ascensorul însuşi — răsucit ca o bucată de sticlă topită — atîrna în hangar. Flăcări livide si un fum negru, gros ieşeau din avioanele ce se bălăbăneau pe nava lovită. Nu mi-am putut împedica emoţia — îmi dădură lacrimile — văzînd dezastrul, incendiile care se extindeau,, gîndind la noile distrugeri ce vor urma de pe urma exploziilor bombelor şi torpilelor răspîndite prin toate locurile . .."

Nagumo va părăsi „Akagi", fiind transbordat pe crucişătorul „Nagara". La ora 10.50 nava amiral e abandonată.

— „Kaga" nu e lovit de escadrila lui Leslie ci de următoarea formaţie de 4 torpiloare, în cîteva clipe puntea, pe toată lungimea ei, este în flăcări. Nu mai are nici o şansă. Best — la rîndul său

— a atins în plin „Soryu".

— La 10.25 o bombă a traversat puntea, alte două au lovit grav puntea si ascensorul. Focul cuprinde rezervoarele de benzină si depozitele de muniţii. Peste zece minute întreaga navă e o torţă. Comandantul navei, căpitanul Ryusaku Yanagimoto dă ordin de evacuare. Oamenii coboară pe frânghii în apa învolburată. Nava e abandonată. Pe puntea goală un singur om rămăsese liniştit si calm, urmărind cum oamenii erau preluaţi de un distrugător. Căpitanul Yamagimoto nici nu-i trece prin minte să se salveze, îşi cimentase

fiinţa de soarta navei din clipa în care preluase comanda acesteia. El alesese atunci si azi nu avea să se dezică. Se va despărţi de această lume — vis şi fum — dar va rămîne nedespărţit de nava sa. în zadar este trimis un atlet — maestrul Abe, campion de jiu-jitsu

— să-1 ia cu forţa. Sub ochii subofiţerului luceşte neînduplecată sabia căpitanului. Gest ferm. Abe se retrage cu lacrimi în ochi. Jos în apă marinarii plîng. „Soryu" dispare tîrînd în neant pe coman-

dantul neclintit. Oamenii 1-au auzit cîntînd în ultimele clipe, imnul naţional Kimigayo. Era 4 iunie, ora 14.00.

— După-amiază se va scufunda şi „Kaga" iar în zorii lui 5 iunie si „Akagi". „Hiryu" este încă în stare de luptă. La 10.40 de pe puntea sa decolează — la ordinul amiralului Yamaguchi, co mandantul navei — 18 bombardiere în picaj şi 6 „Zero"-uri, sub comanda locotenentului Kobayashi. Escadrila va urmări cîteva bom bardiere americane care o va duce deasupra portavionului „York-town". Aviaţia de vînătoare americană se aruncă în luptă dar 8 bombardiere japoneze reuşesc să treacă prin filtrul ei. Două sînt do-borîte de artileria A.A., dar 6 îşi lansează bombele. Trei ating ţinta. La 12.20 „Yorktown" este imobilizat. La 13.40 reporneşte cu numai 18 noduri. Apoi un al doilea val de avioane japoneze. „Wildcat"- urile se aruncă din nou în luptă, iar 10 bombardiere torpiloare sca pă, 5 cad doborîte de A.A., 4 torpile lansate, 2 lovesc nava care se înclină cu 17°. La ora 15.00 comandantul Buchmaster ordonă aban donarea navei. Va fi scufundat după-amiază de către un submarin japonez. La ora 15.30 Spruance lansează în direcţia portavionului „Hiryu" al doilea val de 24 bombardiere în picaj — tot fără avia ţie de vînătoare — sub comanda locotenentului Gallaher care-1 în locuieşte pe McClusky, rănit la un braţ.

— Aici pe „Hiryu" la ora 16.00 se întorseseră aparatele ce ata caseră „Yorktown". De ce trăsese amiralul Yamaguchi concluzia — din rapoartele piloţilor — că fuseseră scufundate două portavioane americane, nu mai contează. Nu mai contează nici faptul că înainte de ora 17.00 el dă ordin pentru pregătirea atacului împotriva „ulti mului" portavion american. Căci în momentul cînd avioanele erau gata de plecare — se repetă exact situaţia de dimineaţă de la ora 10.25 — Gallaher vine cu cele 24 bombardiere ale sale în picaj spre „Hiryu" si-1 loveşte cu 4 torpile. Peste o oră „Hiryu" va fi

rebombardat de 12 fortăreţe zburătoare. Amiralul Yamaguchi şi căpitanul de navă Tomeo Kaku se vor lega cu cîte o bandă de pîn- ză de punte, pentru a însoţi nava în adîncuri. ..

— **Şi Yamamoto?**

— **Va afla la 10.50 de pierderea primelor trei portavioane. Nu se consideră înfrînt. Mai crede în victorie. Dă ordine în acest sens lui Kondo şi lui Kakuta. 11 mai are pe „Hiryu". Speranţele lui sînt acum concentrate pe puterea distructivă a acestui portavion. I s-a comunicat că avioanele de pe „Hiryu" au decolat de 10 minute pentru a ataca portavionul american descoperit la 8.20. Dar peste cîteva ore de aşteptare este înştiinţat — cît de greu le-a fost ofi ţerilor săi să o facă — şi de pierderea acestuia. Yamamoto va ră- mîne împietrit, la prova uriaşului cuirasat „Yamato", cu privirea**

pierdută de-a lungul liniilor de sudură a plăcilor metealice din structura punţii. Pumnalul destinului se înfipsese nemilos în inima flotei sale. Cele patru portavioane — floarea Flotei Combinate — era opera vieţii sale. Fuseseră făurite în decursul atîtor ani de eforturi supraomeneşti, în care înfruntase cu curaj adversităţile conservatoare şi obtuze ale celor din Armată si mai ales învinsese rezistenţa cîtorva „solemnităţi" scheletice din guvern — punînd în joc toată abilitatea si dibăcia de care a fost nevoie — pentru a le smulge fondurile necesare construirii lor.

Acum erau pierdute, nave, avioane si piloţi, pentru totdeauna. In clipele acelea i-a străfulgerat prin minte — pentru o clipă doar — gîndul că ideile sale privind realizarea celei mai redutabile flote din lume se năruiseră. Yamamoto îşi dădu seama că bătălia de la Midway era pierdută. Se închise în cabina sa şi tîrziu noaptea redacta ordinul de retragere generală. In timp ce scria se gîndea că Japonia nu' pierduse numai o bătălie crucială, ci ceva mai mult.. . Deşi încerca să-si refuze acest ultim gînd . ..

Stau si mă gîndesc Florin sân cum a putut fi înfrîntă această uriaşă Armadă de 190 de nave, numai de o flotă de 8 ori mai mică.

— **Trebuie să fim de acord cu punctul de vedere al viceami ralului român Sandu Gheorghe, care în prefaţa la cartea lui Walter Lord: „Victoria de la Midway", arată că „din cele 190 de nave de care dispunea Yamamoto, numai gruparea operativă de lovire a lui Nagumo cu 21 de nave a participat la bătălie. Mai precis angaja mentul decisiv a avut loc între 4 portavioane japoneze si 3 port**

avioane americane.

— Dar chiar în aceste condiţii, japonezii au comis erori stra tegice si tactice de neexplicat. Prima. Ei angajează portavioanele în bombardarea insulelor Midway în loc să folosească restul na velor în acest scop, păstrîndu-le pe primele pentru lovitura port-avioanelor americane. A doua. Nagumo îi refuză contraamiralului Yamaguchi cererea de a lovi flota americană cu avioanele — abso lut disponibile — de pe „Hiryu" si de pe „Soryu". A treia. Decizia de acordare a priorităţii apuntării primului val de avioane venit de la Midway este luată de pe poziţia unui avion în timp ce în acel moment se cerea o decizie de marinar, care implica plecarea urgentă la atac a valului doi de avioane, pregătit si gata pentru a efectua o astfel de misiune. Patru .. .

— Sînt suficiente Sensei sân acestei trei erori, care să explice înfrîngerea flotei japoneze la Midway. Desigur specialiştii mai pot găsi şi altele. O singură rezervă am însă la spusele dvs. Erorile de mai sus nu sînt de neexplicat. Literatura epocii vorbeşte de „boala victoriei" care a cuprins pe toţi şefii militari şi politici de la To-

kyo. Cuceririle realizate în primele cinci luni de război, care au depăşit însăşi termenele prevăzute prin planurile statelor majore, spaţiul imens cîştigat, bogăţiile nelimitate cu care metropola s-a văzut înzestrată şi onorată, poziţia cheie strategică câştigată în Pacific şi în Asia, loviturile uriaşe date puterilor occidentale în acest spaţiu, toate cu preţul unor pierderi neînsemnate, au ameţit capetele politice si militare nipone. Ele au fost cuprinse de „boala victoriei", care se manifestă prin exces de încredere în forţele proprii, subestimarea adversarului, întemeierea pe informaţii incerte, ne-verificarea scrupuloasă a acestora, luarea unor ipoteze si credinţe drept realităţi. Nu te poţi arunca într-o luptă, hotărît să obţii o victorie atît timp cît îţi construieşti întreaga operaţiune, exact pe ceea ce un medic psihiatru ar diagnostica drept componente etiologice ale unei... boli. Decît cu un risc maxim.

Am rămas amîndoi pe gînduri. Ne înăbuşeam avalanşele de idei gata să alunece pe buzele noastre, sub forţa atîtor lecturi vechi, noi si unele proaspete de tot. N-am mai fi terminat nici odată acest subiect atît de captivant. Afară cosmosul sticlea prin miriadele de stele făcîndu-ne cunoscută prezenţa noastră în

univers. Pe una dintre bucăţile cvasirăcite ale unei rămăşiţe de astru, o specie ce devine conştientă de sine se desprinde din echilibrul biologic natural si porneşte pe calea unei evoluţii proprii, către un ideal pe care-1 caută obstinat. In cîteva milenii si-a creat condiţii pentru ca într-un ultim secol să făurească un peisaj nou pe planetă. O stăpîneste în bună parte şi ar putea fi fericit. Printre lucrurile rele pe care le-a creat este si războiul. Este ruşinea cea mai mare a speciei umane ....

Capitolul 8 INSULA BLESTEMATA

„Cunoaşteţi pe cineva pe **care să-1 fii au-2ât vorbind vreodată despre Guadalcanal? Pentru ce debarcăm într-mn colţ de lume de oare nimeni n^a auzit niciodată, nimic?" Un soldat din Divizia de Puşcaşi Marini a Forţei Exgpediţionare americane în Guadalcanal.**

Roben Leckie: „Leş Marines dans la guerre du* Pocifique (1942—*1945)". Ro-bert Laffont. Paris, 1965, pag. 19.

— **Care erau planurile americanilor după victoria de la Midway, Florin sân?**

— **în intenţii, transformarea caracterului defensiv al războiului într-unul ofensiv. Unanimitate din acest punct de vedere. Asupra modului în care urmau să fie realizate operaţiunile ofensive menite să lovească punctele nevralgice din perimetrul „Marii Asii" existau poziţii diferite. Viceamiralul Robert Ghormley, comandantul şef al Pacificului de Sud — cu statul major la Auckland în Noua Zee- landă — susţinea ideea unei debarcări la Tulagi, insuliţa aceea din arhipelagul Solomon cunoscută de noi, pe care se aflau unităţile de infanterie marină din forţa amiralului Takagi, debarcate la 3 mai, la începutul bătăliei din Marea Coralilor. Generalul MacArthur, care avea în vedere urcuşul înspre Filipine, voia să pună stăpî- nire pe Rabaul, portul din extrema estică a Noii Bretanii, din ar hipelagul Bismark. Amiralii King si cu Nimitz care nu agreau planul acestuia din urmă — ce se ambiţiona să subordoneze şi forţele navale ale lui Ghormley operaţiunii pe care o preconiza — căutau o formulă de compromis. Discuţiile se purtau între Mel- bourne, Auckland, Pearl Harbor si Washington. Variante, argu mente, obiecţii, înţeposeli, totul se desena pe hărţile Pentagonului, în acest timp în Pacific părea să domnească o acalmie reciprocă. Ce se petrecea Sensei sân în tabăra japoneză după Midway?**

— **Aici Yamamoto, adept al portavionului în războiul maritim, văzîndu-si ciuntită flota cu 40o/₀ din acest tip de navă, încerca**

pentru moment formula „portavioanelor nescufundabile" — ca să mă exprim aşa — respectiv construirea cîtorva aerodromuri în unele insule, pentru protecţia aeriană a frontului. Aceasta pînă la lansarea la apă a portavioanelor puse în lucru în şantierele navale.

— Unul dintre aceste aerodromuri a fost descoperit din în tâmplare în dimineaţa zilei de 9 iulie 1942 de către un hidroavion, un PBY „Cătălina", ce patrula în zona de sud a arhipelagului Solomon. Aparatul survola insula Guadalcanal, cînd pilotul zări jos

— sub ramurile meşteşugit înnodate ale unei plantaţii de coco- tieri — numeroase tractoare si buldozere ce lucrau de zor la amenajarea unei piste pentru avioane. Erau trupe de geniu japo neze debarcate la începutul lunii iulie acolo.

— Bănuiesc că această ştire a scos din amorţeală Washing tonul.

— Exact, în 10 iulie Statul Major ordonă lui Ghormley şi lui MacArthur să debarce în insula Guadalcanal punînd în apli care operaţiunea „Watchtower". S-a hotărît să se constituie o forţă de debarcare puternică ce avea *să* înglobeze majoritatea po tenţialului aeronaval american din Pacific. Practic urma ca Di vizia l de Puşcaşi Marini de sub comanda generalului maior Alexander A. Vandergrift, formată din 19.000 de oameni să fie îmbarcată la Wellington în Noua Zeelandă pe 31 transportoare de sub comanda contraamiralului Turner, împreună cu artileria, mu niţiile şi proviziile necesare si să se îndrepte spre nord, sub escorta unei puternice Task Force, a amiralului Fletcher, formată din port- avioanele „Enterprise", „Saratoga" — proaspăt adus din Atlantic

— şi „Wasp", plus crucişătoare, torpiloare, un cuirasat, petroliere, în total 60 de nave de război. Ca si la Midway, Fletcher avea co manda întregii operaţiuni, avîndu-1 adjunct pe amiralul britanic Crutchley, — „împrumutat" de MacArthur — comandînd cîteva crucişătoare australiene grele, precum „Quincy", „Astoria", „Vin- cennes", „Australia", „Canberra" două uşoare, „Hobart" şi „Sân Juan" şi distrugătoare de escortă.

— Şi în 7 august japonezii aflaţi pe insulele Tulagi, Guvutu, Tanambogo şi Guadalcanal se pomenesc cu musafiri neanunţaţi. In primele trei — importante pentru porturile lor şi pentru posi bilitatea construirii de aerodromuri •— americanii întîmpină o rezistenţă dîrză. In Guadalcanal forţele neînsemnate japoneze se repliază în interiorul

insulei din faţa celor 10.500 de puşcaşi ma rini, care pun stăpînire pe colinele Kukum si aerodromul desco perit cu o lună în urmă de hidroavionul „Cătălina". I se va da nu mele comandantului erou Lofton Henderson, care în lupta de la Midway s-a aruncat cu bombardierul său asupra unei nave japo neze. Genistii americani vor începe lucrul chiar în seara de 7 au gust desăvîrsind opera deloc rău începută de japonezi. Americanii cuceresc insulele cu preţul a 108 morţi *si* 140 răniţi. Japonezii pierd 1500 de oameni.

— Guadalcanal. Cea mai septentrională insulă a arhipelagului Solomon, de forma unei omide, cu o lungime de 148 km şi o lăţime de 45 km, este străbătută de o culme de munţi, ce urcă în partea sa centrală la 2500 metri în vîrful Austen. Insula este posesoarea unei vegetaţii şi faune subtropicale. Relieful începe cu falezele calde udate de valuri molcome, plajele aluvionare cu un nisip strălucitor, secţionate de peste 30 de rîuri cu denumiri exotice: Tenaru, Lunga, Matanikau, Ilu, Nalimbiu, Metagona, Momaru. . . Zona, populată de cocotieri, manghieri şi palmieri, continuă pe pantele munţilor cu pădurea densă, plină de păsări multicolore ce umplu văzduhul parfumat, cu o larmă asurzitoare. Nu lipsesc nici lagunele si mlaştinile cu ape stătute ce exală mirosuri pesti lenţiale, adăpostind cu generozitate cohorte de crocodili încremeniţi într-o amorţeală de bestii vigilente, nici jungla densă, semiobscură, toridă şi ostilă, în care mişună cele mai feroce dintre reptilele şi insectele globului. Păianjeni cît cîrtiţele, cu împunsătura mortală, viespi cît degetul şi furnici rapace cu muşcătura lacomă şi co- rozivă, omizi ce inflamează pielea asemenea iperitei, lipitori si scorpioni oribili, veşnic în poziţie de atac împotriva a tot ce mişcă si cu care vin în contact. O atmosferă aflată permanent sub seni nele căldurii toride şi ploilor furioase, una deshidratând trupurile, sugrumînd gîtlejurile şi vlăguind fiinţa de forţă, cealaltă inundînd si transformînd totul într-o mlaştină continuă, ambele ridicînd în atmosferă o mîzgă densă şi fetidă ce îneacă şi sufocă pe omul rătăcit prin aceste locuri.

în acest decor de paradis si infern totodată — „locul cel mai de pe urmă de pe glob unde cineva ar veni să construiască un aerodrom", în afară de japonezi — se vor purta timp de sase luni neîntrerupt, un şir de lupte acerbe, desfăşurate concomitent pe pămînt, pe mare şi în aer, constituindu-se într-un capitol dintre cele mai dramatice din tot cursul războiului.

—- Simbolic pentru acest capitol poate fi luat faptul că numărul mare de nave scufundate în luptele desfăşurate în apele din nordul insulei Guadalcanal va îndreptăţi numele dat de marinarii americani acelor locuri: Iron Bottom Sound, strîmtoarea Fond de Ferraille.

— Căci japonezii nu se vor resemna în poziţia umilioare de a oferi gratuit — ba chiar cu pierderi mari de vieţi omeneşti — aerodromul de pe insulă — dorind să-1 redobîndească nu atît din orgoliu cît pentru motivul că el avea în planurile lor rolul impor tant de bază de plecare înspre Noile Hebride. Exact acolo unde însă amiralul Ghormley voia să-si întărească poziţia pentru con tracararea ameninţării nipone pe direcţia Hawaii—Australia. Se

vede treaba clar, că ambele părţi acordau insulei o importanţă majoră, că fiecare şi-o dorea decis, că dreptul primului ocupant nu a exclus şi nici nu a deranjat apariţia celui de al doilea ocupant şi în sîîrsit că stăpînirea definitivă a insulei urma să se dispute pe calea forţei, respectiv al celui mai tare, lucru ce nu ţine neapărat de legile junglei. Căci japonezii vor recurge şi la şiretenie, lecţie împrumutată primordial de la natură, omul modern învăţînd-o prin şcoli, unde formează un capitol sofisticat al strategiei militare.

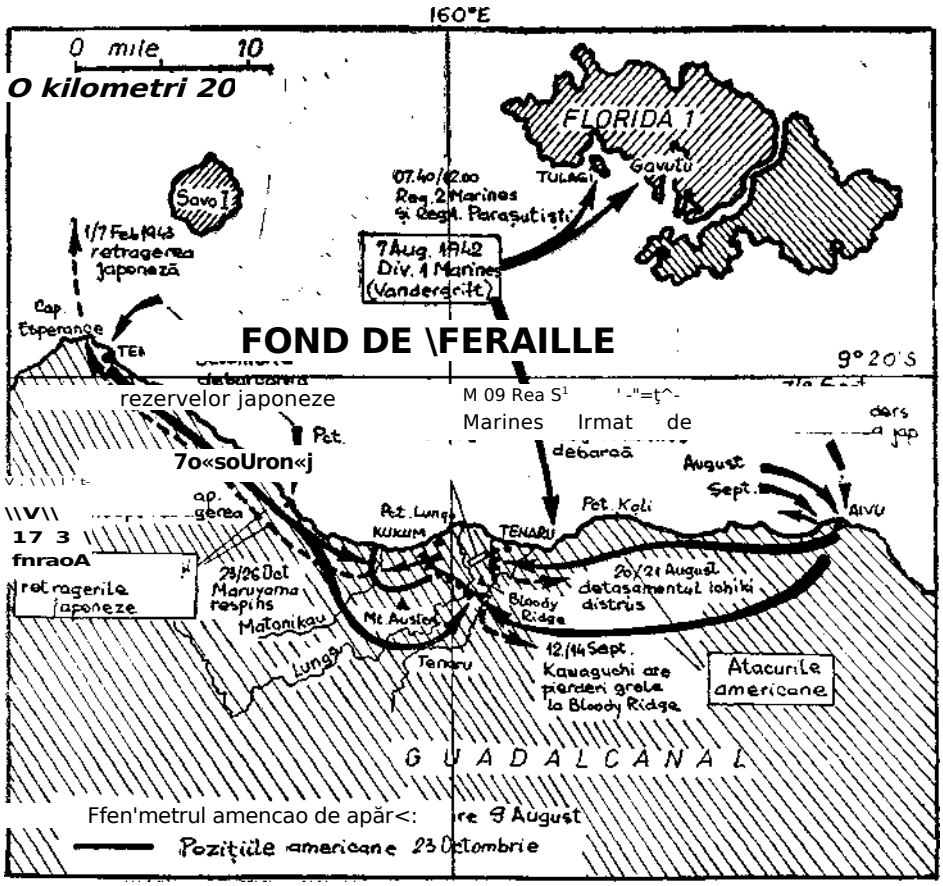

I60°E 11. Guadalcanal (august 1942-februarie 1943).

259

De aceea chiar în noaptea de 8 spre 9 august, o escadră formată din 7 crucişătoare şi l distrugător, de sub comanda contraamiralului Gunichi Mikawa, plecată din Rabaul, reuşeşte să se strecoare neobservată în apele insulei Savo — puţin spre nordul capătului vestic al Guadalcanalului — unde surprind navele amiralului Turner, acostate pentru debarcarea imensului volum de materiale al Diviziei l de Puşcaşi Marini, căreia Pentagonul îi încredinţase nobila misiune de a înclina balanţa războiului din Pacific de partea Aliaţilor.

— Expertă în lupta de noapte, flota japoneză reuşeşte să intre în dispozitivul de nave american, strecurîndu-se prin zona de strajă, constituită de torpiloarele „Blue" şi „Ralf Talbot", împăr-

f-orta *Liit*

Grupul
crucir
ăti atei»

9°5

, ,

Furuta^a **.Ttnryu .Yubqr» distrugătorul:**

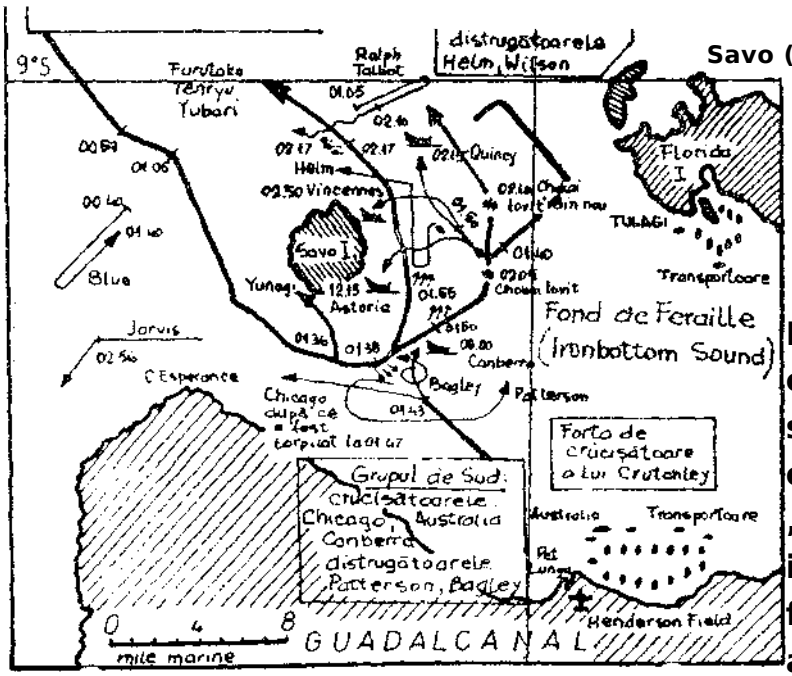

160'£ 12. Bătălia din largul Insulei Savo (9 august 1942).

251

ţindu-se în două grupe. Prima formată din 4 crucişătoare lansează simultan torpilele asupra omoloagelor lor „Chicago" şi „Canberra" aflate în sudul insulei Savoi, iar a doua formată din 3 crucişătoare, atacă „Quincy", „Vincennes" şi „Astoria". O ploaie de obuze de pe „Chokai"", „Aoba" şi „Furutaka" cad asupra navelor aliate, surprinse în amorţeala celui de al doilea cart de noapte. Intr-o luptă ce nu a depăşit 32 de minute sînt scufundate 4 crucişătoare si avariate 2 nave americane. Dincolo „Chokai" si „Aoba" înregistrează pierderi neînsemnate. Amiralul Mikawa se gîndea că îi era imposibil să se mai îndrepte spre Guadalcanal pentru a-şi duce la capăt misiunea de distrugere a trupelor de invazie americane, fără riscul iminent de a fi surprins — în zorii ce se apropiau — de aviaţia americană, alternativă ce i-ar fi fost fatală. El va dispare cu flota sa din zona incendiată în umbra orelor.

Cînd itrigoii-n ţintirim
Ies din gropi întredeschise .. .'

cum s-ar exprima marele Will...

— **Turner va ridica ancora flotei sale de transportoare şi de escortă părăsind apele Guadalcanalului, cu aproximativ jumătate de materiale nedescărcate. In zori oamenii Diviziei de Puşcaşi Ma rini vor avea în faţă o mare liberă, nişte epave fumegînde deterio- rînd decorul cu un spectacol dezolant. Oamenii vor realiza cu amă răciune că rămăseseră singuri, aici la marginea unei insule, ce nu avea darul să le insufle nimic liniştitor . ..**

— **Era firesc să gîndească astfel deoarece ei ştiau că se aflau de fapt în zona de control niponă si că asupra lor se vor exercita presiuni continui în vederea recuceririi aerodromului, pierdut pentru moment într-un mod stupid.**

— De aceea generalul Vandergrift — un tip cu o statură im pozantă, voinic, dîrzi curajos, popular în relaţii, pragmatic, trecut prin experienţa campaniilor din Nicaraugua, Mexic şi China — avea de rezolvat cîteva probleme de bază: punerea în stare de funcţiune a aerodromului Henderson, organizarea unui sistem defensiv puter nic întărit pe un perimetru exterior capului de pod, articulat cu un mecanism de cercetare atît de-a lungul întregului litoral din zona stăpînită cît si spre interiorul insulei precum si asigurarea men ţinerii statu-quo-ului pînă la primirea unor întăriri.

în acest scop întreaga divizie a fost pusă în stare de „mobilizare totală". S-au accelerat lucrările la aerodrom, s-au transportat

[1] Shakespeare, *Visul unei nopţi de vară,* Opere, voi. III, ESPLA, Bucureşti, 1956, pag. 408.

toate materialele debarcate pe plajă în. depozite răzleţe si bine camuflate în desişurile junglei, s-au săpat tranşee, adăposturi, linii de bretelă de-a lungul unui perimetru de aproximativ 10 km ce îngloba Henderson Field, mărginit la est prin rîul Tenaru şi la vest prin colinele Kukum, partea de sud dintre rîurile Tenaru şi Lunga fiind întărită prin posturile izolate, au fost amplasate în poziţii convenabile bateriile de artilerie uşoară, mortierele, tancurile.

în 10 zile s-a fealizat ceea ce în condiţii normale reclama două luni de muncă, folosind acelaşi număr de oameni, în 15 august terenul Henderson era „operaţional" si în 20 primeşte 19 avioane de vînătoare F4F „Grumman", si 12 bombardiere în picaj SBD „Danntless".

— Şi japonezii se grăbeau. După lovitura dată de Mikawa, generalul de corp de armată Haruyoshi Hyakutake, comandantul Armatei a 17-a cu baza la Rabaul dorea să folosească situaţia defa vorabilă a americanilor din Guadalcanal pentru a-i alunga de pe insulă. Un raport confidenţial primit de la Tokyo, asupra capaci tăţii de luptă a americanilor îi întărea convingerea în slăbiciunea inamicului: „S-a putut constata că luaţi din scurt, americanii sînt incapabili de vreo acţiune coordonată, îndeosebi în ceea ce pri veşte planurile de foc. Ca urmare este necesar de a avansa si a ataca rapid pentru a nu le lăsa timp de a se pregăti". Ca atare s-a acţionat rapid. In 18 august un detaşament de 900 infanterişti ma rini de sub comanda colonelului Kiyono Ichiki — un prim eşalon a

unei brigăzi de 2.000 de oameni aduşi la Truk din Guam — sînt debarcaţi în Guadalcanal la Taivu, la aproximativ 20 km est de Henderson Field. Ichiki, adus din Indiile Olandeze unde repurtase succese facile atacă fără să aştepte eşalonul doi al detaşamentului. Aruncă în luptă în noaptea de 20 spre 21 august la ora 2.50 vreo trei sute de oameni, ce atacă la baionetă. Prinşi din părţi de artile ria uşoară şi armele automate sînt în majoritate lichidaţi.

— Peste o oră alţi trei sute atacă din nou cu sprijin de arti lerie, dar obuzele tunurilor americane le taie din elan. Vandergrift trimite trei companii în sud pentru a-i prinde pe la spate. In 22 august la ora 14.00 puşcaşii marini dau asaltul general, japonezii fiind atacaţi simultan din faţă, din spate şi cu aviaţia de pe Hen derson Field. Infanteriştii marini niponi se aruncau în luptă revăr-sîndu-se în stilul lor aprig şi înverşunat, scoţînd ţipete sălbatice, deschizînd foc puternic de arme automate. Pierd mulţi oameni dar îşi continuă asaltul înspre liniile americane. Puşcaşii marini i-au ţinut sub un permanent foc încrucişat slăbindu-le rîndurile. După un ultim avînt în jurul orei 17.00 japonezii vor fi daţi total peste cap, detaşamentul fiind practic lichidat. Din cei 900 de oameni

r

plecaţi la atac vor supravieţui numai 130. Colonelul Ichiki va fr găsit scăldat într-o baie de sînge, cu un wakizashi lucind alături. Ofiţerii japonezi poartă cu ei în campanie kimono-ul şi wakizashi-ul, stiletul personal, păstrîndu-le — învelite în mătase fină şi apoi într-o cutie specială — ca pe nişte lucruri de preţ, sacrosante. Stau şi aşteaptă în cutie, fiecare cu folosinţa sa fundamentală: kimo-noul, momentul de sărbătoare, care la extremă poate fi si... „moartea ... ce ne umple de fiori solemni" cum se exprimă Jo-hannes Volkelt[1], iar wakizashi-ul.. . „simplul său vis de tigru .. . omorul pentru care a fost făurit" aşa cum frumos scrie marele Borges într-un poem scurt[2].

Colonelul Ichiki si-a făcut seppuku, deschizîndu-şi abdomenul după *ce* va fi lăsat pe ţesătura kimonoului cîteva cuvinte de scuză la adresa mikadoului. A plătit cu viaţa graba si convingerea într-o victorie facilă.

— Tojo va cere generalului Hyakutake să declanşeze asupra insulei Guadalcanal operaţia „Ka". Acesta va numi la comanda trupelor terestre de debarcare pe generalul de brigadă Kiyotake Kawaguchi. Transportoarele de trupe vor fi acoperite — con form dispoziţiilor lui Yamamoto — de către o escadră, pusă sub comanda viceamiralului Kondo, cuprinzînd un grup de diversiune format din portavionul uşor „Ryujo" si două distrugătoare, sub co manda lui Hara si o forţă de lovire cuprinzînd portavioanele „Shokaku" şi „Zuikaku" — cu 268 avioane — 3 cuirasate, 13 cru cişătoare si distrugătoare.

— Aliaţii aveau pregătiţi în cîteva insule din regiune — încă din timp de pace — cîţiva „observatori de coastă", oameni aleşi dintre funcţionarii sau fermierii locali, bărbaţi încercaţi si cu ex perienţă, buni patrioţi, temerari, caractere nobile, cunoscători ai locurilor. Instruiţi îndelung si dotaţi cu aparate de emisie-recepţie, ei informau pe Aliaţi asupra mişcărilor flotei sau formaţiilor de avioane inamice. Donald Kennedy — unul dintre aceştia — situat în Noua Georgie anunţă terenul Henderson că în zona Rabaul — Shortland are loc o vie activitate navală. Era un indiciu că japo nezii constituiau o nouă flotă ce avea să-şi găsească niscaiva treburi prin apele Guadalcanalului.

— Avizat, Ghormley pregăteşte o Task Force, sub comanda lui Fletcher, cuprinzînd portavioanele „Enterprise" şi „Saratoga" es-

—

[1] **Johannes Volkelt, *Estetica tragicului,* Ed. Univers, Bucureşti, 1978, pag. 325.**

[2] **Jorge Luds Borges, *Cartea de nisip,* Ed. Univers, Bucureşti, 1983, pag. 10.**

cortate de cuira.şatul „North Carolina" — adus din Atlantic — 10 distrugătoare, 4 crucişătoare, 12 submarine şi 254 avioane.

Intîlnirea celor două flote are loc în 23 si 24 august în estul insulelor Solomon. Prima zi se încheie fără confruntări, dar a doua zi dimineaţa avioanele de cercetare americane zăresc portavionul „Ryujo", împotriva căruia Fletcher lansează un val de avioane de bombardament. Aproape simultan avioane de recunoaştere descoperă „Shokaku" si „Zuikaku". încercarea de a dirija aviaţia spre acesta din urmă 'eşuează datorită dificultăţilor survenite în legătura radio. La 15.50 „Ryujo" este scufundat. O parte din aviaţa de pe „Enterprise" descoperă „Shokaku" si-1 atacă. In acelaşi timp aviaţia de pe portavioanele nipone descoperă „Enterprise" si la 16.41 trei bombe îl lovesc, fără urmări grave, portavionul reuşind să-şi

i6°e

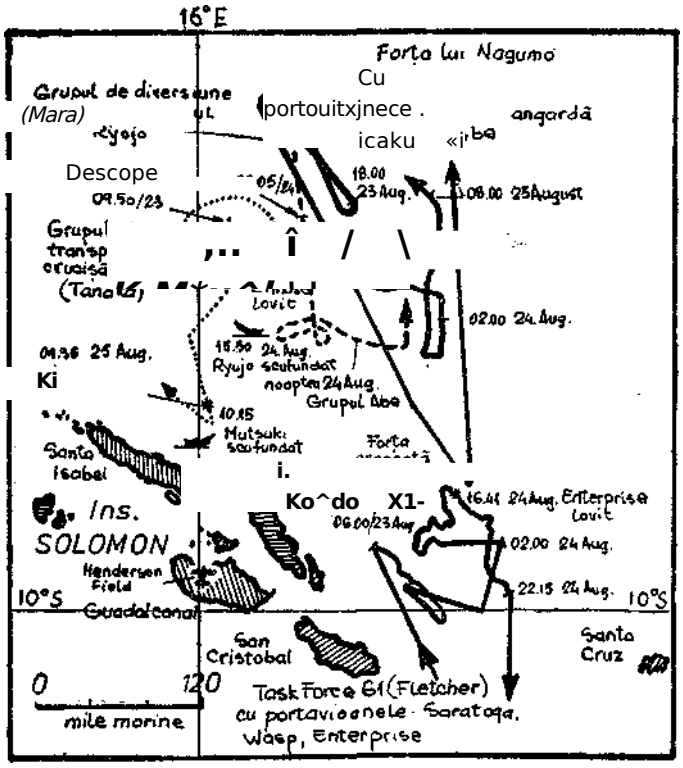

13. Bătălia din estul Insulelor Solomon (24 august 1942).

recupereze aparatele, în afară de „Ryujo", japonezii mai pierd distrugătorul „Uzuki" şi 90 de avioane. Aliaţii pierd 20 de aparate. Apoi cerul se închide şi cele două forţe pierd contactul. Fletcher decide să se retragă, adăpostindu-si escadra la Espiritu Santu. In dimineaţa zilei de 31 august un submarin .japonez torpilează pe drum portavionul „Saratoga" avariindu-1 grav. In acest atac amiralul Fletcher este rănit.

— Grupul de riave cu trupele de debarcare ale generalului Kawaguchi îşi continuă drumul, dar în 25 august bombardierele în picaj de pe Henderson Field le descoperă si lovesc „Kinryu Maru" şi „Jintsu", iar fortăreţele zburătoare scufundă distrugătorul „Mut-suki".

— Bătălia din insulele estice Solomon — analoagă cu acee~ din Marea Coralilor — deşi nu a împiedicat debarcarea trupelor japoneze în Guadalcanal, a demonstrat supremaţia americanilor pe mare în timpul zilei, obligînd pe japonezi să-şi efectueze transpor turile exclusiv pe timpul nopţii. Puşcaşii marini — dotaţi cu fan tezie semiotică si cu un pronunţat simţ al humorului •— vor de numi aceste transporturi „Expresul de noapte de Tokyo".

— Cum se desfăşura viaţa pe Guadalcanal?

— Cumplit. Hyakutake începu să bombardeze aerodromul Hen derson în vederea dezlănţuirii ofensivei terestre. Raidurile au avut loc zilnic între 24 august şi 12 septembrie. Piloţii americani se vor trezi cu o oră înaintea apariţiei zorilor, vor mînca în grabă si în picioare un amestec de tocană cu orez putrezit — hrana cea de toate zilele din Guadalcanal — cafeaua o vor consuma în hurducă turile jeep-urilor ce-i duc la aerodrom şi de acolo, sus în înaltul cerului, în straturile rarefiate de oxigen, năpustindu-se în zgomotul asurzitor al motoarelor si armelor de bord, cînd deasupra bombardie relor bimotoare „Betty", cînd — după ce se vor avînta în curajoase lupinguri si volte pentru a ieşi din raza de foc inamică — asupra ,,Zero"-urilor ambiţioase şi necruţătoare, dispărînd în ghemotoace de nori opaci sau ieşind brutal în cercul de foc al soarelui orbitor, virînd brusc pentru a evita fatala sfichiuire de metal a destinului ce musca egal de nemilos din carne, parbriz, motor sau aripă ...

Pe lîngă „Aviaţia Bluzelor Murdare" de pe Henderson Field formată din băieţii aceia necăjiţi, ce duceau o viaţă departe de

condiţia şi confortul oferit unor piloţi de înaltă clasă, la începutul lunii septembrie li s-a alăturat un nou corp de aviaţie „Cactus Air Force", denumire convenţională pentru flotila generalului Ron Gei-ger, pe durata sejurului în Guadalcanal. Generalul, fost căpitan în primul război mondial, era unul dintre pionerii aviaţiei. I se spunea „Bătrînul", poreclă reprezentînd, pentru ce-i ce-1 cunoşteau, o îm-

pletire reuşită a înţelepciunii si bonomiei de care dădea dovadă în orice împrejurare. Oamenii lui, piloţi pe sprinceană, erau cu toţii nişte ţipi complet excentrici, şapcă albastră cu vizieră lungă, bluze kaki spălăcit, pistoale mari prinse în centiroane late. Caracteristic acestor aşi ai aerului, era lupta în doi. Ei au descoperit că în zbor singular, deveneau victimele uşoare ale ,,Zero"-urilor, în timp ce în binom, Wildcat-urile puteau ataca simultan cinci aparate japoneze, concentrînd cele sase mitraliere din dotare asupra lor si acoperindu-se reciproc. Formaţiile „gemene" ale generalului Geiger vor intra în luptă la Guadalcanal si-si vor împleti acţiunile cu „Bluzele murdare". Japonezii vor simţi nu numai un stil nou la inamic ci si o intensificare a luptelor în aer. Vor trebui să-şi ia măsuri corespunzătoare.

Cît priveşte nopţile la Guadalcanal, acestea aveau „farmecul" lor inedit. De cum se lăsa întunericul, deasupra „perimetrului" american apăreau „maşinile de spălat", cum numeau puşcaşii marini avioanele de patrulare japoneze eu huruitul lor sacadat. Acestea nu bombardau si nici nu mitraliau, în schimb se roteau cît era noaptea de lungă, sus, deasupra aerodromului, iielăsînd pe nimeni să doarmă. Cînd rezerva de carburant era pe sfîrsite plecau, luîndu-le locul altele si tot aşa. Hotărît lucru, Guadalcanal era o insulă blestemată .. .

— Kawaguchi continuă pregătirea marelui atac. El taie prin junglă un drum larg cu scopul de a înconjura pe la sud „peri metrul" american si a face joncţiunea cu japonezii rămaşi izolaţi în vestul insulei, încă de la debarcarea americană.

— între timp Vandergrift primeşte întăriri de ordinul a 24 de avioane de vînătoare si a două regimente de puşcaşi marini, din-tr-o a doua divizie, pe cale de constituire. Printre aceştia 850 Rai-deri[1] — sub comanda locotenent-colonelului Edson, alias Mike Roşcatul — un batalion de comando format din crema west-ului, un amestec de geambaşi de cai, parlagii, şoferi, muncitori forestieri, cow-boy,

specialişti în mînuirea a cel puţin uneia din specialităţile tripourilor: zaruri, pistol, cărţi de joc, şiş etc. Aceşti din urmă se aruncă într-o incursiune pînă în ariergarda lui Kawaguchi. De fapt gagiii căutau nişte basamac să se trotileze puţin, dar n-au avut noroc să găsească nici măcar o sticlă de bere. în lipsa unei trebi serioase băieţii pun mîna pe cîteva tunuri, le scot blocurile de culasă, şi le aruncă în mare, se joacă si cu vreo cîteva depozite de materiale ce sar în aer, festiv şi iremediabil, într-un cantona-

[1] **to raid = a întreprinde o misiune; raider este un participant la un raid. Se va păstra în text denumirea americană.**

ment mai luxos se aleg cu o pradă semnificativă: pantalonii din uniforma albă a generalului... Ii vor duce în chip de trofeu la Henderson Field. Căci nu e un semn prevestitor de bine cînd un general îşi pierde pantalonii. . .

Există, Sensei sân, la aproximativ 1500 metri sud de terenul Henderson, o colină nu mai lungă de un kilometru. Deşi expusă bombardamentelor aeriene, această creastă golaşă constituia soluţia în ecuaţia Guadalcanalului. Cine era în posesia ei deţinea Henderson Field, iar cine era stăpîn pe aerodrom avea Guadalcanal în palmă. Exact aici îşi va posta Mike Roşcatul oamenii săi si tot aici îşi vor concentra japonezii atacul lor furibund.

— Pregătirile odată terminate Kawaguchi va dezlănţui atacul, cu cei 7.000 de oameni ai săi în noaptea de 11 septembrie. El infiltrase din vreme în zona sudică a perimetrului cîteva sute de soldaţi, aşi în mînuirea săbiei. Aceştia vor ataca sentinelele din avantposturi, secerîndu-le fulgerător, înainte de a schiţa umbra unui semnal de alertă, operând în acest fel numeroase breşe si slăbind poziţiile americane. A urmat apoi canonada de artilerie acompaniată de bombardamentele aeriene efectuate de valuri succesive de avioanele tip „Betty", protejate de vînătoare.

Din înălţimi s-a năpustit aviaţa de pe Henderson Field si cu-rînd cerul deveni o replică aeriană — mai vie si mai dinamică — a infernului de jos.

După încetarea pregătirii de artilerie japonezii trec la atac năpustindu-se cu urlete sălbatice asupra Raider-ilor. Au urmat două zile de lupte acerbe pe durata cărora Kawaguchi aruncă în foc valuri succesive de oameni. Bătălia s-a fărîmiţat într-o mulţime de

grupuri izolate, fiecare grup luptând pe socoteala lui. Lupta e scăpată de sub controlul operaţional si rezultatul ei se *realizează* aleatoriu si neuniform. Flancul stîng american dinspre rîul Lunga a slăbit si în zorii lui 13 septembrie japonezii sânt la 300 de metri de terenul Henderson. Aceştia din urmă şi-au permis un *răgaz* pentru a-si consolida poziţiile cucerite.

— Pauza intervenită cădea minunat pentru băieţii din Texas, Oklahoma si de aiurea, pentru a-şi odihni mădularele si a âmbuca câte ceva. Erau 400 cu toţii şi trebuiau ,să ţină piept la 4.000 de japonezi. De sprijin nici vorbă. Vandergrift repartizase trupele uniform de-a lungul perimetrului. Fiecare trebuia să-şi apere zona în-credinţată. Cît n-ar fi dat oamenii lui Mike Roşcatul să se vadă prin cîmpiile udate de Colorado sau Cimarron River. Vise . . . Se socoteau ghinionişti lumii. Din toată armata Americii, caizii ăia de la Washington i-au ales tocmai pe ei pentru Guadalcanal. Şi aici din ghinion în ghinion. Desigur la noapte va fi bal în toată regula.

zss

Mike Red le spuse franc comandanţilor de unităţi: „Intre Japsi şi aerodrom sîntem numai noi. Dacă nu rezistăm, Guadalcanalul e pierdut!"

— La mijlocul nopţii Batalionul Ishitari atacă la est de Tenaru, în direcţia rîului. Flancul drept american nu rezistă si e gata să se realizeze o breşă periculoasă, în frunte cu Edson, cîţiva ofiţeri curajoşi, Sweeney, Torgerson, Bailey se avîntă prin focul dezlănţuit de atacanţi, determină oamenii să rămînă pe poziţii, aduc servanţi noi şi repun mitralierele în funcţiune, completează golurile, fac joncţiuni în porţiunile slăbite, reorganizează linia de apărare. Pre siunea japoneză e covîrşitoare. Edson cere sprijin de artilerie. E singurul lucru ce mai poate salva situaţia de la un dezastru. 11 primeşte. Situat la 800 de metri în spatele liniei lui Edson, solda tul Watson declanşează cu o precizie de ac, un tir al obuzierelor de 105 mm ce cade ca un tăiş de lamă, exact la 200 de metri în faţa liniilor americane, transformînd atacul japonez într-o tocătură de carne inofensivă. Cînd Kawaguchi va trimite la un ultim atac un nou val de oameni Watson îl va masacra cu tirul de uragan al artileriei, aţintit parcă pe fiecare om în parte. Miracolul s-a pro dus! Cei 400 au dat peste cap armata de invadatori de zece ori mai numeroasă. Kawaguchi nu mai poate face nimic. A doua zi Watson e propus pentru ridicarea la gradul de sublocotenent.

După 36 de ore de lupte grele, japonezii se vor retrage lăsînd în spate 950 de morţi si 250 de răniţi. Americanii au pierdut în această confruntare 40 de oameni şi vor număra 104 răniţi. Dar „Creasta Sîngeroasă" cum o vor numi Puşcaşii Marini rămăsese în mîinile lor.

— Imediat după această înfrîngere a japonezilor, statele ma jore ale ambelor părţi pompează în continuare noi întăriri ce se adaugă forţelor beligerante existente în insulă. Un observator din afară ar fi avut senzaţia că întreaga soartă a războiului din Pacific se miza acolo în Guadalcanal, în lupta îndîrjită dintre batalioanele celor două părţi încleştate într-un carusel blestemat de atacuri ce păreau să se perpetueze pînă în ziua cînd una din părţi îşi va pierde ultimul său om, cu ultimul său glonte.

Vandergrift primeşte în 18 septembrie în sprijin regimentele 7 de Puşcaşi Marini si 164 de Infanterie — în total peste 4.000 de oameni — precum si 147 de blindate, astfel încît la l octombrie totalul forţelor americane pe insulă se ridică la 23.000 de oameni.

— Şi în tabăra japoneză se produc reevaluări. „Expresul de noapte de Tokyo" aduce încontinuu întăriri. Vor fi debarcate pe insulă Cartierul General al Armatei a 17-a şi o parte a Diviziei

a 2-a de Infanterie marină „Sendai", de sub comanda generalului locotenent Maruyama. Acum sînt 20.000 de japonezi pe insulă. —- Americanii vor întări din nou „perimetrul" — un oval în jurul terenului Henderson, cu axa mare de 8 km si cea mică de 4 km — acoperind exteriorul cu o linie de front continuă formată din tranşee, puncte întărite, fortificaţi, ambuscade, zone cu sîrmă ghimpată. Peste tot de jur împrejur puşcaşii marini erau gata să facă faţă atacurilor nipone.

— Pentru a străpunge linia de apărare americană, Maruyama — avînd în minte lecţia ultimei bătălii — solicită să i se trimită tunuri. Mai cere să se înteţească bombardamentele navale asupra instalaţiilor si rezervoarelor de carburanţi de pe Henderson Field. în acest scop în zona Shortland încep pregătiri pentru organizarea unei escadre de nave formată din crucişătoare şi cuirasate.

— Prevenit de către un observator de coastă, Ghormley creează o barieră de nave în jurul insulei Savo. întîlnirile navale nocturne nu reuşesc să împiedice bombardarea de pe mare a „perimetrului". Dosarul celei de a treia mari bătălii din Guadalcanal

este deschis.

— Maruyama este hotărît să arunce pe americani în mare. El emite un ordin de zi menit să ridice moralul de luptă al Divi ziei Sendai. Personal scrisese aceste rînduri electrizante: „Privirile întregii omeniri sînt aţintite asupra bătăliei din Guadalcanal. Nu speraţi ca vreunul dintre voi să-şi mai revadă patria dacă nu vom relua în stăpînire insula. Nu încetaţi nici o clipă să vă gîndiţi decît la onoarea împăratului; de aceea nu disperaţi în faţa inamicului si nu vă lăsaţi pradă îndoielilor. Fiţi tari ca oţelul si hotărîţi ca stînca! înaintaţi cu o îndrăzneală necruţătoare! Loviţi inamicul cu forţă, astfel ca să nu-si revină niciodată!"

— Intr-adevăr fulminant!

— Maruyama plănuia să lanseze ofensiva pentru a ocupa malul estic al rîului Matanikau. Regimentul 4 de Infanterie marină de sub comanda colonelului Nakaguma urma să traverseze rîul în zorii zilei de 7 octombrie si să dezlănţuie marea ofensivă.

•— Şi de această dată japonezii au în faţă Raider-ii lui Mike Red —• dîrji si ai naibii de neînduplecaţi —• şi japonezii vor pierde două zile în lupte nedecise. Un atac declanşat în 9 octombrie pe crestele de vest de rîul Matanikau, apărate de trupele locotenent colonelului Puller — ,,Solidul" cum i se spunea de către oamenii săi — se va încheia cu un nou dezastru pentru Nakaguma. El va lăsa în mărăcinisurile rîpelor Matanikau 900 de morţi, în timp ce americanii pierd 65 de oameni si au 125 *de* răniţi. Intre timp apare şi flota japoneză ce transporta obuzierele de 150 mm. Maruyama

era convins că an sfîrşit avea să-i dezmorţească pe americanii înţepeniţi în perimetrul lor afurisit.

— Era un convoi transportînd Regimentul 164 infanterie ma rină cu 2837 militari din Divizia „Sendai", cargouri cu materiale de aprovizionare, pe care fuseseră încărcate şi 10 obuziere de 150 mm. Convoiul era escortat de o flotă de trei crucişătoare grele, „Aoba", „Kinugasa" si „Furutaka", două nave bază pentru hidro- avioane şi opt distrugătoare, de sub comanda contraamiralului Ari- tomo Goto, avînd ca misiune să bombardeze de pe mare terenul Henderson.

— O escadră similară americană, „Task Force 64" sub comanda contraamiralului Norman Scott, formată din crucişătoarele grele „Sân Francisco" şi „Salt Lake City", crucişătoarele uşoare „Boise" si „Helena" si cinci contratorpiloare, ce escorta la rîndul ei un

—

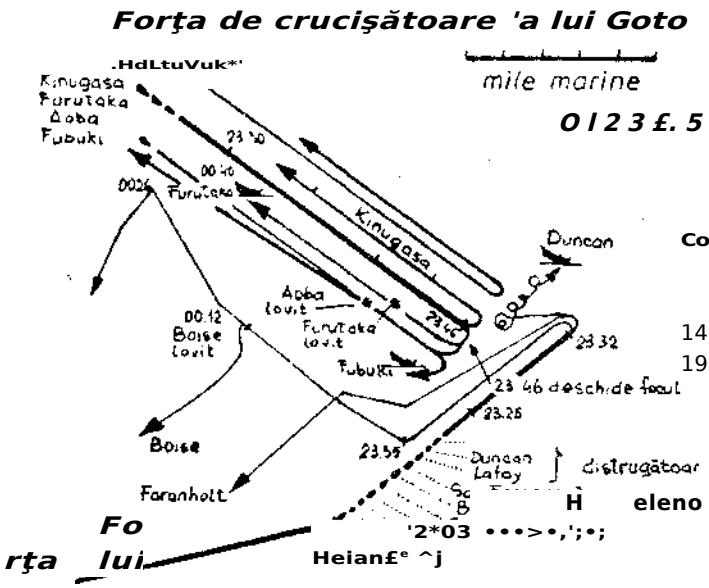

Copul Espsranc Inodâ ' l

14. Bătălia din Capul Esperanee (11-12 octombrie 1942).

160°£

convoi de aprovizionare spre Guadalcanal, aflată în largul apelor din Capul Esperance — punctul nord-vestic al insulei — primeşte ordin — în noaptea de 11 spre 12 octombrie — să atace flota japoneză. La ora 23.35 distrugătorul „Helena" prinde în radar navele inamice, dar dintr-o neglijenţă Scott nu este înştiinţat. Neavînd contact cu flota inamică, el face o manevră de întoarcere dislocîndu-si o parte din nave. Intre timp află de apropierea lui Goto. Distrugătoarele „Duncan" şi „Helena" precum si 2 crucişătoare — ce aveau în ecranul radarului flota lui Goto — deschid foc puternic. Crucişătorul „Furutaka" este despicat efectiv în două si se scufundă, nava amiral ,,Aoba" este grav avariată pierzînd jumătate din echipaj inclusiv pe contraamiralul Goto, torpilorul „Fubuki" este întors cu coca în sus, cîteva distrugătoare încărcate ochi cu trupe sînt de asemenea scufundate, în zori aviaţia de pe Henderson Field mai reduce din flota japoneză scufundînd două contratorpi-loare, „Natsugumo" şi „Murakamo".

— Deşi americanii pierd contratorpilorul „Duncan" şi înregis trează avarii pe crucişătoarele „Boise" şi „Salt Lake City", lupta din Capul Esperance rămîne o victorie a lor, reuşind să aducă pe insulă întăririle aşteptate.

Şi deşi Goto a fost surprins total în această luptă anihilîndu-si posibilitatea folosirii torpilei, cîteva cargouri se strecoară nevătămate şi reuşesc să debarce pe coasta estică a insulei, obuzierele cerute de generalul Maruyama.

— Ele vor fi amplasate imediat pe poziţii şi vor intra în funcţiune, combinîndu-se cu bombardamentele de aviaţie şi de pe mare, adăugind la concertul general tunetele si explozilie lor violente.

Bombardamentul din 13 octombrie — obuziere, tunuri de pe nave, bombe de aviaţie — a întrecut în ritm şi intensitate tot ceea ce înduraseră soldaţii din perimetru, în toate cele nouăzeci de zile si de nopţi petrecute în eşantionul acela minuscul al iadului. Tere nul Henderson si împrejurimile lui erau cuprinse de dansul demen ţial si lugubru al morţii. Avioane zdrobite şi incendiate, tranşee răscolite, copaci smulşi şi zvîrliţi în toate direcţiile, rezervoare *de* carburanţi înălţîndu-si flăcările în înaltul cerului asemenea unor torţe uriaşe, sute de răniţi gemînd înfiorător şi zadarnic, neauziţi de zgomotul luptei. Cei valizi „adăpostiţi" sub canonada infernală ce nu contenea se rugau cerului să aibă puterea de a rezista şi a supravieţui acestor clipe de coşmar, ce le puneau nervii la cea mai puternică probă de anduranţă din viaţa lor. Toţi se simţeau la limita suportabilităţii, dorind ca totul să se termine odată într-un fel, unii scoşi din minţi fiind gata să se smulgă din tranşee si să

f

o ia la fugă, oriunde, numai să dispară — dacă era posibil — din această insulă în deflagraţie . ..

— ... „oriunde, oriunde, numai în această lume nu!" vorba poetului francez Charles Baudelaire.

— După o oră şi douăzeci de minute navele părăsiră apele Guadalcanalului şi bombardamentul slăbi în intensitate. Aerodro mul e făcut chisăliţă. Dar în învălmăşeala de fuselaje si aripi de avion ce întrecea în reuşită orice operă suprarealistă a lui Salvador Dali, patru avioane făceau notă discordantă. Puşcaşii marini, piloţii si mecanicii sar din tranşee si se antrenează într-o cursă nebună contra cronometru, pentru repararea celor patru avioane, singurele care supravieţuiseră cu avarii mai mici, de pe urma bombardamen tului, pompează benzina din rezervoarele avioanelor distruse si le pregătesc de zbor. Piloţii din „Cactus Air Force" erau a doua zi în aer lovind cargourile japoneze, ce continuau să aprovizioneze forţele lui Maruyama.

Lucrurile însă numai puteau continua astfel. Amiralul Nimitz nu mai suportă indiferenţa Pentagonului şi redactează un raport: „Este o dovadă certă că nu sîntem capabili să controlăm apele în zona Guadalcanal. De aceea nu ne putem face aprovizionarea unităţilor noastre decît cu preţul unor mari sacrificii. Situaţia nu este disperată, dar extrem de critică". Amiralul King obţine de la Roose-velt ordinul ca membrii Comitetului statelor majore să întărească de urgenţă Guadalcanalul. „Să se facă tot ce este posibil pentru păstrarea Guadalcanalului chiar dacă aceasta ar determina amî-narea executării unor alte angajamente ale noastre" suna ordinul Preşedintelui.

Şi ca mai întotdeauna sau de cele mai multe ori în asemenea prilejuri, se începe cu ceea ce este nevoie mai puţin. Se operează schimburi de comandament, Ghormely şi Fletcher sînt înlocuiţi cu amiralii William F. Halsey şi respectiv cu Kinkaid. Flotei din Guadalcanal îi sînt afectate două Task Force, 16 şi 17, comandate de Halsey, ce aveau în compunere portavioanele „Hornet"

si ,,Enterprise", ultimul reparat în grabă, 6 crucişătoare, 24 submarine, un grup de vedete rapide, 90 de bombardiere în picaj, 75 aparate de vînătoare, 2 flotile de B-17 si cuirasatul „South Dakota", ieşit proaspăt din şantierele navale şi dotat cu numeroase piese A.A.

— In 17 octombrie generalul Hyakutake debarcă personal în Guadalcanal. Cu prilejul conferinţei reunite de la Truk, amiralul Yamamoto i-a promis lui Hyakutake un sprijin naval substanţial. Ca urmare la flota de portavioane a lui Nagumo — ce poseda patru unităţi — se alăturară 4 cuirasate, 8 crucişătoare, 28 distru gătoare, 4 petroliere şi 3 cargouri. Comanda Flotei Combinate se

împărţi între viceamiralii Nagumo şi Kondo. Planul stabilit la Truk prevedea ca trupele terestre să atace aerodromul Henderson şi simultan flota japoneză să navigheze în apele Guadalcanalului pentru a împiedica orice debarcare a americanilor precum şi pentru protejarea aviaţiei proprii ce urma să aterizeze pe terenul Henderson cucerit de forţele lui Maruyama. Conform planului, acesta din urmă trebuia să declanşeze atacul în noaptea de 21 octombrie, dinspre rîul Matanikau, cu detaşamentul colonelului Oka şi Regimentul 4 de Infanterie Marină de sub comanda colonelului Naka-guma sprijinit de tancuri, iar în noaptea următoare să organizeze un atac şi dinspre sud, cu două regimente de infanterişti marini sprijinite de o baterie de tunuri de munte.

Maruyama tăiase prin junglă cu ajutorul geniştilor o trecere pe o adîncime de 50 de km — i s-a spus „drumul Maruyama" — pentru apropierea forţelor terestre japoneze debarcate în nord-vestul insulei de zona „perimetrului". Ploile necontenite au îngreuiat mersul acestor oameni încărcaţi cu echipamentul individual, cu diferite materiale, provizii, muniţii şi în noaptea de 20 octombrie trupele nu atinseseră poziţiile stabilite. Maruyama solicită amînarea atacului său pînă în 26 octombrie deoarece fotografiile aeriene nu au pus în evidenţă obstacolele de care se loveau efectiv în teren. Hyakutake este însă presat de Flota Combinată, care cu fiecare zi pierdută consuma carburanţi. De aceea prelua comanda sectorului Matanikau şi ordonă un bombardament cu obuzierele de 150 mm asupra terenului Henderson, urmat în cursul nopţii de atacul trupelor terestre sprijinite de tancuri.

Artileria americană îi întîmpină cu un baraj puternic ce distruge tancurile din faţă, scoate din funcţie două obuziere, infanteriştii

japonezi retrăgîndu-se în dezordine. Hyakutake anulează atacul. Un al doilea atac în noaptea de 23 octombrie condus de Nakaguma — Maruyama şi Oka nu atinseseră încă poziţiile stabilite — se încheie cu distrugerea a 10 tancuri si cu numeroase pierderi de vieţi omeneşti. Sute de ostaşi ai Regimentului 4 de Infanterişti marini morţi si grav răniţi rămîn pe tot cursul nopţii la discreţia unei cohorte de crocodili care se năpustesc într-un festin rapace si pantagruelic. Oka va redacta un raport în care încearcă să justifice înfrîngerea unităţii sale: ,,Regimentul a făcut eforturi să-si ducă la îndeplinire misiunea ce i-a fost încredinţată, dar inamicul a fost hotărît să apere acest sector."

— 24 de ore mai tîrziu Maruyama şi Oka se îndreptau spre nord încercînd marea bătălie, menită să conducă la cucerirea aerodromului. Generalul pregătise şi o telegramă pentru Comandamentul General de la Tokyo, redactată în termeni ce prezentau victoria

sa. Dar, parcă dracul îşi băgase coada şi în această afacere, căci un puşcaş marin observă din întîmplare un ofiţer japonez, pe o colină apropiată din sudul terenului Henderson, cercetînd prin binoclu poziţiile americane. El dă alarma. De prisos. Căci Vandergrift folosise ultimele rezerve disponibile pentru întărirea frontului de pe rîul Matanikau.

— Atacul s-a declanşat în noaptea de 24 spre 25 octombrie la ora 0.30, la 2 kilometri sud de aerodrom. Personal colonelul Furumiya, fluturînd drapelul Regimentului 29 Infanterie Marină, al cărui comandant era, pătrunde cu un batalion — printr-o breşă — în liniile americane.

— Puller însă a luat imediat măsura de a astupa breşa, izolînd batalionul condus de colonel. A început o luptă pe viaţă şi pe moarte. Cuiburi de mitralieră sînt pierdute şi japonezii trag în americani cu fostele lor mitraliere. Aceştia din urmă reuşesc să si le redobînclească. Atacul se generalizează pe tot frontul sudic. Un ofiţer de stat major transmite generalului Hyakutake un mesaj anunţînd victoria. Un ofiţer de legătură de la comandament retrans mite ştirea lui Yamamoto: „Banzai! Am ocupa aerodromul!". Ame ricanii însă ţin frontul pe loc. Un nou asalt japonez. Maruyama îşi dă seama că se loveşte de o rezistenţă dîrză. La ora 2.00 intensitatea luptei scade. La 3.30 japonezii efectuează al treilea asalt. S-a transformat într-o bătălie dură şi sălbatică, cu sute de perechi de oameni încleştaţi în lupte corp la corp, cu carnagiu confuz, în care fiecare se lupta pentru el. înainte de toate pentru el. La ora 7.00 japonezii renunţă.

Yamamoto va fi înştiinţat că aerodromul e tot la americani.

—• Era duminică 25 octombrie 1942 Florin sân. Ploaia tropicală încetase. Se putea ieşi din tranşee. Americanii au numărat 3500 de japonezi morţi, părăsiţi de Maruyama în retragerea sa dezastruoasă.

— Acum Vandergrift ar fi putut trece la contraofensivă. Dar starea de epuizare a oamenilor din „perimetru" nu-i permitea să se gîndească, după această umilă victorie, decît la un somn de cîteva ore ...

— Din păcate lupta nu era terminată. 'Yamamoto prinde radio grama cu privire la victoria de la Henderson iField, dar ştirile ur mătoare erau confuze. Conform planului iniţial trebuia ca Flota Combinată să se apropie de ţărmurile insulei pentru a bombarda cu aviaţia şi artileria ultimele elemente de rezistenţă ale america nilor. Totuşi, dat fiind situaţia neclară din insulă — comunicatele se contraziceau — Yamamoto reţine flota la aproximativ 500 km nord de Guadalcanal şi trimite spre insulă doar crucişătoarele

—

„Akatsuki", „Ikazuchi" şi „Shiratsugo". Acestea se apropie de ţărm şi la ora 10.00 încep bombardarea „perimetrului". Dar se trezesc cu o ripostă promptă si precisă a artileriei americane; cîteva lovituri au atins o navă şi au provocat unele avarii. Se lansează în grabă un ecran de fum si crucişătoarele dispar. Este apoi trimisă aviaţia care ajunge deasupra terenului Henderson pe la ora 14.

— Generalul Geiger alarmase din timp escadrilele din ,,Cactus Air Force" care se aflau în aer. Erau printre piloţii de acolo unii care luptau de două luni de zile. îi puteai cunoaşte după numeroasele cerculeţe roşii desenate pe aripile aparatelor, ce indicau numărul adversarilor doborîţi. Dar chiar şi dintre aceia care sosiseră de numai două săptămîni — precum căpitanul Foss — aveau de acum unsprezece victorii la activ. Iar astăzi 25 octombrie va mai doborî patru „Zero"-uri. El va încerca să depăşească recordul de 26 victorii aeriene deţinut de americanul Eddie Rickenbacker în primul război mondial. Şi va reuşi. Va fi primul, dar vor veni alţii cu noi recorduri...

Programul lor era de acum stereotip: decolare, luptă — aici secvenţa comporta iniţiativă, agilitate, viteză, şiretenie, precizie, deloc. . . monotone — apoi aterizare, refacerea plinului si iarăşi reînceperea ciclului...

In aceste lupte nu de puţine ori se întîmpla ca piloţi rivali, ce erau nevoiţi să se arunce cu paraşutele — după lovirea aparatelor lor într-o luptă aeriană — să se afle faţă în faţă, pe pămînt sau în apă. I s-a întîmplat aceasta locotenentului Conger, care după ce a

fost preluat de o vedetă rapidă a încercat să salveze un pilot japonez aflat în apă în apropierea sa. Acesta însă a scos din bluză un revolver si de acolo din apă a tras în american. Pistolul n-a luat foc nici cînd japonezul şi 1-a îndreptat spre tîmplă spre a se sinucide. Conger a trebuit să recurgă la serviciile unui bidon, plasat zdravăn în capul adversarului pentru a-1 face inofensiv. In după-amiaza aceea piloţii americani doborîseră 26 aparate inamice. Şi după o raită pe mare vor trimite la fund şi un crucişător . . .

•— Noaptea, pe la ora 23.00 atît Maruyama la sud de „perimetru" cît şi Oka pe malul vestic al rîului Matanikau îşi regrupează forţele şi declanşează un nou atac. Japonezii se avîntă cu îndrăzneală şi folosesc orice breşă creată în liniile americane pentru a forţa străpungerea apărării lor. Dar mitralierele vor fredona fără întrerupere melodiile lor cadenţate si îndrăcite, în zori japonezii vor cuceri o colină de unde vor ataca furibund. Dincoace intră în luptă alături de puşcaşii marini toată rezerva: transmisionişti, brancardieri, bucătari ba, chiar şi cele trei telefoniste de la comandamentul lui Vandergrift. în zorii zilei de 26 octombrie Divizia Sen-

dai înregistrează atît în sectorul batalionului lui Puller cît şi în acela al comandantului Conoley pierderi considerabile.

•— Dar ce s-a întâmplat cu colonelul Furumiya, Sensei sân?

—.....Toţi oamenii batalionului încercuit au fost masacraţi. Colo nelul Furumiya şi şeful său de stat major rămîn izolaţi cîteva zile, fără hrană, sperînd să facă joncţiunea cu ai lui, cu prilejul primu lui atac. Dar aceasta nu i-a reuşit. El decide să se sinucidă. Va îngropa drapelul Regimentului 29 de Infanterie Marină şi va re dacta o scrisoare pe care ofiţerul său de stat major o va înmîna generalului Maruyama. Furumiya se va sinucide dar ofiţerul său de stat major cade prizonier si scrisoarea va fi găsită asupra sa. Cîteva frînturi: „Nu ştiu ce scuze că aduc . . . Sînt dezolat de a fi sacrificat în mod inutil atîţia oameni. Nu mă aşteptam la un ase menea dezastru mă simt ostenit, epuizat de eforturile ulti melor zile. Astăzi îmi voi da viaţa... fără să fi adus vreun servi ciu însemnat..."

— în cursul zilelor de 25 si 26 octombrie are loc si întîlnirea de pe mare. Dimineaţa Halsey primeşte ordin să patruleze cu cele două Task Force în zona insulelor Santa Cruz, pentru a inter cepta orice forţă japoneză ce s-ar îndrepta spre Guadalcanal. Ca şi în trecut,

lupta pentru supremaţie în zonă. La ora 12.00 un hidro- avion de patrulare PB-Y „Cătălina" descoperă flota japoneză. Avioa nele de bombardament în picaj de pe „Enterprise" atacă micul portavion ,,Zuiho". Nu supravieţuieşte bombelor lansate de două dintre avioane.

— **Bătălia decisivă se dă în 26 octombrie. La ora 6.59 Nagumo lansează de pe portavioane primul val de avioane şi apoi aduce pe punte aparatele pentru a pregăti un al doilea val. Simultan sînt descoperite portavioanele japoneze si la 6.40 şi 7.30 sînt lansate două valuri de avioane de pe „Hornet" si „Enterprise". Valurile de avioane japoneze si americane se întîlnesc pe parcursul zboru lui şi „Zero"-urile se năpustesc asupra bombardierelor americane, doborînd aproape jumătate din formaţie. Cele care au reuşit să scape atacă şi lovesc portavionul „Shokaku", avariindu-1 grav. Pi loţii japonezi zăresc la rîndul lor portavionul „Enterprise" la 9.10, dar o aversă tropicală îl scoate din cîmpul lor de acţiune pentru scurtă vreme, îşi continuă zborul şi la ora 9.15 lovesc portavionul „Hornet" cu două torpile şi şase bombe. Pilotul unui avion torpi lor care ratase ţinta şi fusese lovit îşi îndreaptă aparatul spre portavion, sfărîmîndu-se de puntea sa de zbor.**

— **Aşa a fost inaugurat — se spune —• sistemul tactic de sinu cidere „kamikaze". Portavionul „Hornet" este în flăcări de la un capăt la celălalt şi continuă să fie lovit de valuri sucesive de**

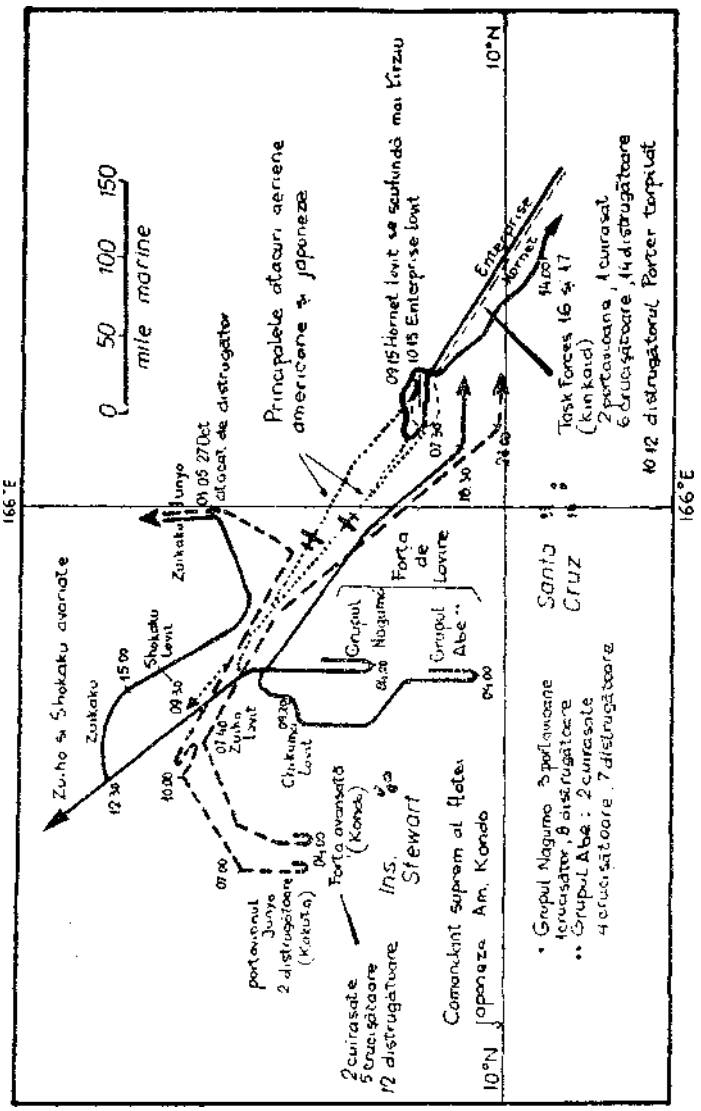

.o o

u
u

***o* io**

_o

2 >o m

avioane japoneze. *Se* dă ordinul de abandonare şi la scurt

timp după părăsirea navei de către echipaj, va fi înghiţit de valuri •căptuşind cu metal încă o porţiune din Iron Bottom Sound.

•— Un al doilea atac japonez; îl lovesc pe „Enterprise", două bombe distrugîndu-i liftul si o parte a punţii de zbor si dacă nu se declanşa firul artileriei A.A. de pe „South Dakota", cu cele 10 piese de 127 mm şi 68 de Bofors-uri de 40 mm ce au doborît nu mai puţin de 26 aparate japoneze, portavionul n-ar fi putut evita un sfîrşit dramatic.

Cînd Kondo a aflat că ,,Hornet" e lovit si „Enterprise" e în flăcări decide să nu mai continue lupta, retrăgîndu-şi flota spre baza din Rabaul, convins că a repurtat o mare victorie navală, ce se împerechea fericit — conform comunicatului ce-i parvenise în cursul dimineţii — cu aceea a lui Maruyama, ce înălţase steagul alb cu soarele scânteietor în mijloc, pe pavilionul de la Henderson Field. In realitate flota japoneză încheia bătălia din Santa Cruz cu un bilanţ negativ: portavionul „Zuiho" scufundat, „Shokaku" avariat iar „Zuikaku" virtual scos din luptă şi prin pierderea a 100 de avioane şi 80 de piloţi, din crema aviaţiei nipone.

— Nici flota lui Halsey nu iese din luptă mai avantajată: ,,Hornet" pierdut, „Enterprise" avariat, 75 de avioane doborîte.

— Cel puţin americanii şi-au recuperat piloţii căzuţi în luptă. De • altfel ei au depus întotdeauna o stăruinţă neobosită pentru a-i culege de peste tot, din zonele unde s-au purtat lupte aero-navale în care au fost doborîte aparate de ale lor. Spre deosebire de ma rina noastră care a rămas indiferentă faţă de propriii ei oameni, aflaţi în situaţii similare, lăsîndu-i în grija zeilor, care-i vor fi primit si aşezat în „loja piloţilor", conform viziunii regizorale din filmul „Drumul spre stele" . ..

— Mi-amintesc scena din film .. . dar în antiteză cu aceasta" mi-a venit în minte un desen în creion văzut undeva, într-un muzeu de prin R. D. Germană, înfăţisînd trei cranii identice, sub care scria succesiv: „Ein Konig, ein Dichter, ein Bauer"[1]. E o viziune mai realistă despre ce vor fi devenit piloţii nerecuperaţi. ..

—• Această politică greşită faţă de asemenea luptători de elită se va resimţi în scurt timp sub forma unei crize acute de piloţi, luptători cu o calificare ce nu se poate obţine repede si nici nu se găsesc pe toate drumurile Yamato-ului.

— După această luptă Halsey este lipsit total de portavioane, fapt ce-1 va împiedica să-i acorde lui Vandergrift vreun sprijin aerian. In schimb japonezii vor primi în insulă întăriri în conti-

[1] **Un rege, un poet, un ţăran.**

nuare — „Expresul de noapte de Tokyo", are mers regulat •—• şi ei vor ataca începînd din 2 noiembrie în cîteva puncte din jurul „perimetrului", cu forţe proaspete ale Regimentului 230 Infanterie, De fiecare dată însă vor întîmpina rezistenţa îndîrjită a Puşcaşilor Marini sau a Raider-ilor, înregistrînd pierderi în oameni şi materiale, într-una dintre acţiunile în care s-au aruncat, japonezii se trezesc încercuiţi şi le-a trebuit un efort deosebit pentru a-şi crea o breşă şi a se retrage, hărţuiţi obstinat de Raideri, la maniera unui joc cinic de-a pisica şi şoarecii.

Vandergrift la rîndul său solicită întăriri, provizii, muniţii. După Santa Cruz flota americană nu putea acţiona pentru transporturile cu întăriri, decît imitînd formula japoneză a „Expresului de noapte de Tokyo". S-au organizat în mod similar curse navale cu transporturi ce efectuau, exclusiv pe timpul nopţilor debarcări cu cele necesare, în acest scop Turner hotărăşte controlul strîmto-rilor din jurul insulei Guadalcanal si organizează bombardarea poziţiilor japoneze pentru a distruge bateriile de artilerie ce blocau accesul spre ţărm.

Divizia I-a de Puşcaşi Marini sprijinită de artileria terestră a generalului Del Văile proaspăt debarcată, precum şi de artileria de pe distrugătoarele „O'Bannon" şi „Radford" pătrunde la l noiembrie în zona Pointe Cruz, Metapona şi Kokumbona. A doua zi, după un bombardament efectuat asupra poziţiilor japoneze de pe distrugătoarele „Shaw" si „Conyngham", Regimentul 5 Puşcaşi Marini încercuieşte forţele japoneze de la Pointe Cruz şi Kokumbona.

— Seara „Expresul... de Tokyo" debarcă alături — la Pointe Koli — 1500 de infanterişti marini din Regimentul 228 al Armatei

-a 17-a.

— Ei sînt neutralizaţi de soldaţii Regimentului 164 Puşcaşi Marini. Iar „Expresul. . . american" debarcă în 6 noiembrie la Âoba

trupele grupării generalului Carlson. De fapt din plimbările aces tor „Expresuri .. ." în zilele următoare vor avea loc cîteva întîlniri dramatice.

— Prima în 12 noiembrie. De partea japonezilor o escadră compusă din 11 transportoare ce aveau pe punţi 13.000 de oameni din Divizia 38 de infanterie marină. Escorta era formată din trei distrugătoare sub comanda amiralului Tanaka. Debarcarea urma să se efectueze sub acoperirea a două cuirasate, două crucişătoare si 14 distrugătoare ale viceamiralului Abe, ce aveau misiunea să bombardeze terenul Henderson. Protecţia de aviaţie o asigura port- avioanele aflate undeva la nord de insulele Solomon. .

— „Expresul. . . american" ce se îndrepta spre Guadalcanal, cu forţele Regimentului 182 de Puşcaşi Marini, escortat de 5 crucişă toare şi 8 distrugătoare se afla sub comanda viceamiralului Callaghan. Protecţie aeriană nu avea, deoarece portavioanele lui Kinkaid erau mult spre sud. Callaghan sconta să compenseze inferio ritatea sa prin factorul surpriză, bazîndu-se pe serviciile radarului. Dar folosirea necorespunzătoare a instalaţiei a determinat în cursul nopţii, la ora 1.41, o îmbulzeală, în care, timp de 36 de minute a avut loc o încleştare confuză dar dură. Apele se lăsau despicate de slalomurile navelor ce ocoleau cu graţie tăişul de argint al torpilelor, explozii violente luminînd punctul terminus al acestora, impactul cu o navă nefericită.

— Lupta s-a încheiat cu un bilanţ negativ pentru ambele ta bere: japonezii pierd două crucişătoare, cuirasatul „Hiei" este grav avariat, restul navelor înregistrînd fără excepţie tot felul de avarii. Americanii pierd şase nave, toate celelalte — cu excepţia uneia — fiind avariate. Amiralii Daniel Callaghan şi Norman Scott dispar împreună cu mulţi ofiţeri şi marinari în deflagraţia navei amiral.

•— Cu toate pierderile, americanii au împiedicat debarcarea transportoarelor japoneze precum si bombardarea terenului Henderson. Cît despre cuirasatul „Hiei" el va fi supus — în dimineaţa ce urmează bătăliei — unui bombardament al avioanelor de pe „Enterprise". După ce vor fi doborîte cele opt „Zero"-uri din es-

160° 6 16. Bătălia din strimtoarea Fond de Feraille (13-15 noiembrie 1942).

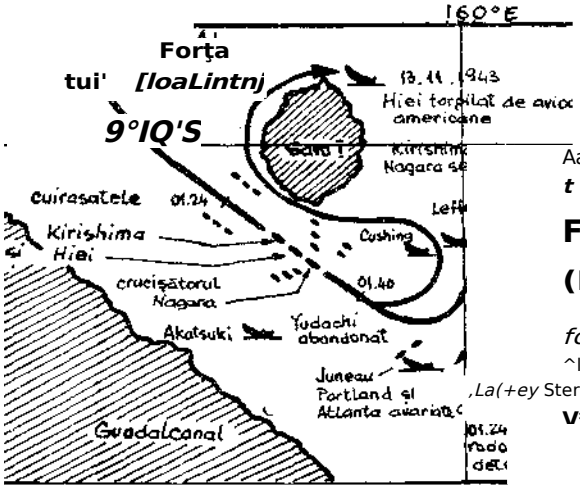

O

mile m **9°'0'3..**

Aaron *Vând* avariat

t

Fond de

(Ironbottom

forţa iui CaUaghon .

^l-rtrugătocifele •. Cushi'ng

,La(+ey Sterett si O'Sannon

V*%S ./Croci'tătoareLe :

271

cortă, o bombă pe ultima turelă A.A., o torpilă în cocă, urmată de o serie de bombe ucigătoare. Explozii, incendii. . . Nava arde pretutindeni în interior, plăcile blindajului de pe punţi ajung la roşu incandescent. Nava rătăceşte în derivă. In cursul nopţii va fi sabordată.

— **A doua întîlnire are loc în 14 noiembrie. Tanaka revine cu transportoarele spre sud, sub escorta escadrei amiralului Nikawa, formată din 6 crucişătoare si tot atîtea distrugătoare. In cursul dimineţii aviaţia americană scufundă 7 din cele 11 transportoare si 2 crucişătoare. Flota lui Mikava vine pînă în apele Guadalcanalu- lui bombardînd Henderson Field, dar este pusă pe fugă de 6 ve dete lanstorpile, care scufundă încă un crucişător. Cele 4 transpor toare intacte ale lui Tanaka, escortate de o escadră comandată de amiralul Kondo, formată din cuirasatul „Kirishima", 4 crucişătoare si 9 distrugătoare dispar luînd direcţia sud.**

— **îi iese în cale Task Force 64 compusă din 2 cuirasate şi 4 distrugătoare de sub comanda amiralului Lee si în strîmtoarea din tre insula Savo si Capul Esperance are loc în noaptea spre 16 no iembrie ciocnirea celor două flote. Deşi o grupare de cercetare japoneză „forţa Hashimoto" este aceea care detectează Task Force 64, iniţiativa revine acesteia din urmă. La ora 23.16 — unii istorici susţin că la miezul nopţii — 75 obuze de 480 mm plecate de pe „South Dakota" şi de pe „Washington" cade ploaie pe un cuirasat japonez, transformîndu-1 într-o torţă.**

— **Japonezii îşi revin din buimăceală, scufundă distrugătoa rele „Preston" si „Walke" şi avariază alte trei nave, printre care „South Dakota".'**

— **„Washington" luptă în continuare contra a 14 nave japo neze, scufundă cuirasatul „Kirishima" şi un distrugător din escortă,**

punînd pe fugă restul flotei lui Kondo.

—- Şi cu toate acestea Taryka cu o stăruinţă si o tenacitate caracteristică unui bătrîn lup de mare îşi strecoară transportoarele si debarcă la ţărm 4.000 de oameni. Sînt în mare majoritate răniţi, arşi, goi, fără echipament, mai curînd „buni de spital decît de luptă".

— Americanii primesc întăriri cu „Expresul de noapte . .." de ordinul unei Divizii. . .

— Şi „Expresul... de Tokyo" încearcă o debarcare în 30 no iembrie. Flota 2 japoneză de distrugătoare de sub comanda contra amiralului Raizo Tanaka, este întîmpinată în strîmtoarea Fond de Ferraille în faţa localităţii Tassafaronga de Task Force 67 de sub comanda contraamiralului Carleton H. Wrigth.

)59°50'£

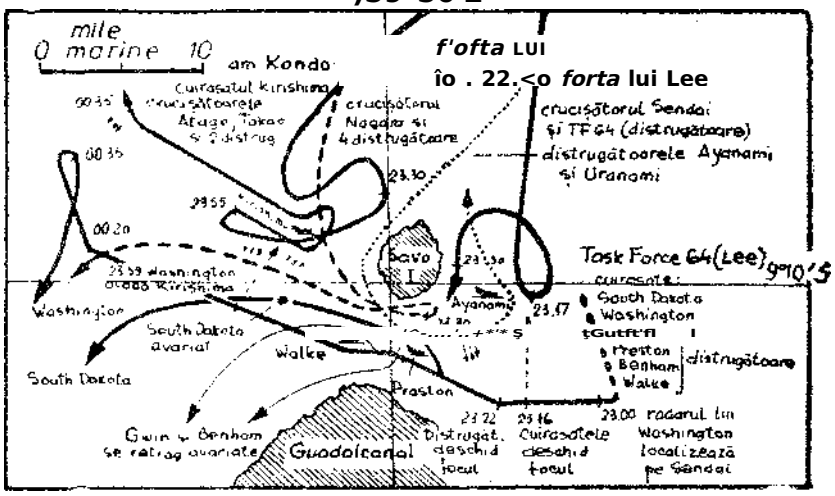

I59°50'£ 17. Bătălia din strîmtoarea Savo-Guadalcanal (14 noiembrie 1942).

— Flota japoneză e compusă din 8 distrugătoare, cea ameri cană clin 5 crucişătoare şi 5 distrugătoare. La ora 23.06 americanii detectează prin radar forţa japoneză. Wright are în avangardă dis trugătoarele. El nu foloseşte prilejul de a utiliza torpilele •— mijloc de luptă ideal pentru întâlnirile nocturne — şi ordonă atac de arti lerie. Alertaţi de flăcările gurilor de tun, japonezii — cu echipaje de mina întîia — manevrează rapid şi deşi luaţi prin surprindere se instalează rapid în poziţie de luptă. Americanii reuşesc să scu funde distrugătorul „Takanami". Japonezii însă torpilează un cru cişător american şi avariază alte trei.

•— încă o clată japonezii îşi dovedesc superioritatea în lupta de noapte.

— In schimb pe insulă presiunea lor scade clin intensitate. La

începutul lui decembrie americanii au 40.000 de oameni, în timp ce japonezii numără 25.000, dar starea lor fizică si morală este jalnică. '

— Nici a americanilor nu e mai strălucită: malaria, dezinteria, depresiunea nervoasă seceră rîndurile puşcaşilor marini ai Diviziei 1-a. Inaptă pentru a mai duce lupta este evacuată. Oamenii vor părăsi Guadalcanalul împreună cu comandantul lor, generalul Van- dergrift cu care au împărtăşit cot la cot, timp de sase luni în această

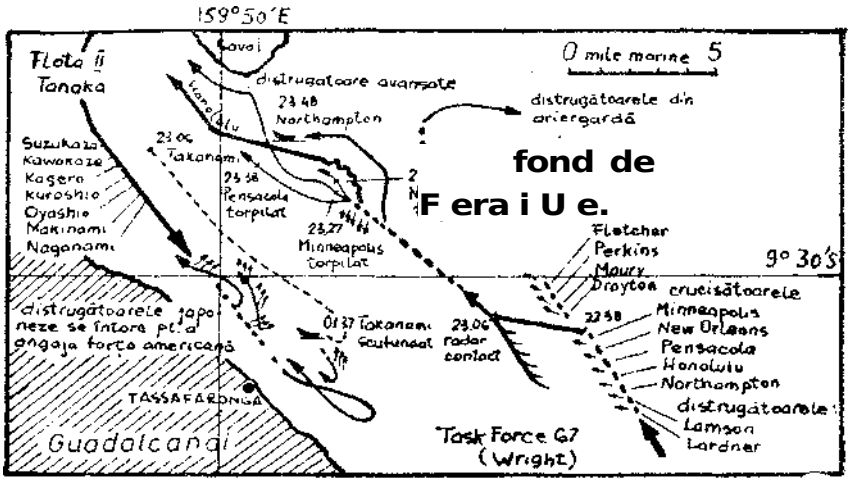

159"50'E 18. Bătălia de la Tassafaronga (30 noiembrie-1 decembrie 1942).

junglă toridă, tirania bombardamentelor, şiruri de atacuri şi lupte sălbatice, suferinţele rănilor, supliciile bolilor, la care s-au adăugat torturile fizice şi morale ale climatului de pe insulă, lucruri ce-î făceau pe oamenii de acolo să aibă senzaţia că au fost zvîrliţi într-un iad din care nu mai au nici o şansă . . .

•— Guadalcanalului pare să i se fi potrivit cunoscutul vers ai Divinei Comedii: ,, ... lasciate ogni speranza voi ch'entrate . . ."[1].

•— în locul lor vin trupele proaspete ale Corpului 14 de armată de sub comanda generalului Alexander Mc Carrell Patch, format din două divizii — a 2-a de Puşcaşi Marini şi a 2-a „Americal" precum şi Regimentul 25 de Infanterie. După o scurtă acomodare cu mediul şi climatul ostil din insulă trupele americane trec la ofensivă, Regimentul 132 de Infanterie cucerind muntele Austen. Ca o replică eroică, dar ineficientă în noaptea de 22 ianuarie un detaşament de vreo 200 de japonezi în frunte cu maiorul Inagaki se avîntă într-un atac sinucigaş tip „Banzai" aruncîndu-se asupra liniilor americane cu grenade si arme automate. Ziarul Yomiuri din acele zile scrie că ,,. . . la miezul nopţii trupele au cîntat «Ki-migayo» tristul şi solemnul iran al împăratului, după ce au strigat de trei ori «Banzai!» („Trăiască!") spre veşnica lui prosperitate.

Dante: *Infernul,* Cîntul III, versul 9, ESPLA, BUCUREŞTI, 1954, pag. 56.

Apoi s-au închinat în direcţia palatului imperial. Şi în vreme ce, din întuneric megafoanele americane repetau fără întrerupere, în limba japoneză, apelul la capitulare, cei 200 de ostaşi, cu bolnavii, şi răniţii lor pe care nu apucaseră să-i împuşte, s-au năpustit mortal într-un suprem atac,..."

— Au fost lichidaţi aproape toţi. Victime ale fanatismului, co mandantul Inagaki înconjurat de 23 ofiţeri si peste 180 de ostaşi au eliminat deliberat alternativa prizonieratului.

Pînă la 6 februarie americanii avansează spre vestul insulei, japonezii retrăgîndu-se cu pierderi omeneşti şi materiale însemnate. Armament, vehicule, muniţii ... toate sînt părăsite . ..

— Vor mai ieşi la atac la 8 februarie, asaltînd violent liniile americane dar fără urmări. Se lovesc de rezistenţa dîrză a oamen-nilor lui Patch.

— Pe 9 februarie americanii sesizează o linişte neobişnuită şi suspectă. Oamenii ies din adăposturi şi tranşee, cîteva patrule se hazardează şi fac investigaţii în împrejurimi. Era clar, pe insulă nu mai era nici un japonez. In cursul nopţii 20 de contratorpiloare au acostat în micul port Visale din nord-vestul insulei îmbarcînd 10.000 de oameni cu care au dispărut ca în basme ... De fapt se supne că au dispărut fără urme imediat după sosirea la Rabaul pentru a nu rămîne martori ai acestei înfrîngeri ruşinoase.

•—• înfrîngere despre a cărei consecinţă căpitanul de navă Ohmae — din statul major al marinei imperiale — va scrie în jurnalul său: „Eu am început să înţeleg că noi nu mai putem cîstiga războiul. Atunci mai aveam îndoieli dacă îl vom pierde, dar victoria nu îmi mai părea posibilă".

— Intuia corect situaţia acest ofiţer de stat major. Căci harta îi arăta clar avantajele imense oferite de victoria americană în Guadalcanal: Australia şi Nou Zeelandă în siguranţă, frontul aliat rupînd prima verigă din lanţul protector al coprosperităţii, zona hărăzită acesteia putînd fi asaltată acum cu mai multe şanse de succes ...

Capitolul 9 SALTURI DE PURICE ŞI DE. . . GREIER

„Yamamoto a avut noroc. El a murit la timp".

Din declaraţia amiralului Soemu Toyoda ultimul comandant şef al Flotei Combinate, făcută după război în cadrul unui interogatoriu luat de americani.

Albert Vulliez: „Tonnerre sur le Pacifi-qhe", Pion, Paris, 1961, pag. 276.

— **Guadalcanal este o mică insulă pierdută în imensitatea Ocea nului Pacific. In timp de pace nimeni şi nimic n-ar fi scos-o din anonimat. Numai dacă vreun Schliemann ar fi găsit acolo în junglă secretul alfabetului linear B, mumia vreunui paleoastronaut sau mormîntul lui Attila. Şase luni de reportaje despre luptele de acolo au făcut înconjurul lumii, astfel încît victoria de la Guadalcanal din 10 februarie 1943 a avut în marile capitale aliate un răsunet asemănător celui provocat de încercuirea armatei lui von Paulus la StaKngrad sau de replierea lui Rommel în Africa, pe linia Mareth.**

— **Dacă istoricii au spus abia prin deceniul sase că „la Midway japonezii nu au pierdut nimai o bătălie, ci războiul", apoi imediat după Guadalcanal, fiecare putea înţelege că lucrurile în Pacific se vor termina rău pentru japonezi.**

— **Victoria de la Guadalcanal constituia — şi prin poziţia pe care o avea insula în ansamblul arhipelagului, priviţi harta Florin sân — baza acţiunilor ulterioare ale Aliaţilor, duse pentru recu cerirea teritoriilor pierdute în prima parte a războiului. Cucerirea insulei coincide si cu momentul în care industria americană adap tată şi mobilizată în scopul sprijinirii războiului oferea fronturilor — de pretutindeni — noi arme şi muniţii, superioare calitativ celor ale adversarilor şi în cantităţi îndestulătoare faţă de necesităţi.**

— **Guadalcanal se poate considera deci începutul unei cotituri a cărei a doua secvenţă o constituie „Planul Elkton" cuprinzînd două Teatre de acţiuni militare. Unul pe flancul drept destinat for ţelor Pacificului de Sud sub comanda viceamiralului Halsey, ce avea drept scop alungarea forţelor japoneze din insulele Solomon, direcţie compusă dintr-un şir de operaţiuni codificate sub denu miri ca „Cleanslate", „Toenails", „Goodtime", „Cherryblossom" şi**

„Cartwheel" ultima vizînd cucerirea oraşului Rabaul din Noua Britanie. Al doilea pe flancul stîng destinat forţelor Pacificului de Sud-Vest de sub comanda generalului MacArthur ce urmărea eliminarea forţelor nipone din Noua Guinee. Odată închis cleştele Planului „Elkton", bazele japoneze din Noua Britanie şi Noua Irlandă vor fi complet izolate şi practic ineficiente în evoluţia ulterioară a evenimentelor. In prima parte a anului operaţiile pe aceste două flancuri vor avea un caracter limitat, ele căpătînd amploare abia în al doilea semestru, după întărirea flotei americane cu cîteva

portavioane noi.

— Dar, ca şi în episodul anterior Yamamoto avea si el planul său. De astă dată însuşit de Marele Cartier General, fără rezerve. 'Era cunoscut drept Planul ,,A". De fapt era vechea sa idee de a zdrobi flota americană, înainte ca aceasta să devină periculoasă. Cum Flota Combinată se întărise cu două portavioane noi „Junyo" si „Hiyo", numărul lor total ridicîndu-se la şase — faţă de numai două cît posedau americanii, „Enterprise" si „Saratoga" — Yama moto — avînd în spate reazimul oferit de Bariera Bismark — ţinea să folosească din nou momentul prielnic al superiorităţii navelor nipone, pentru a atrage flota americană — în special portavioanele — şi a o zdrobi. Era o treabă de nimic să distrugă apoi bazele americane din Guadalcanal si să imobilizeze trupele terestre aflate acolo, în acest fel Planul „Â" avea ca rezultat întărirea poziţiilor japoneze în zona de nord a arhipelagului Solomon, în Noua Guinee şi în Noua Britanie. S-ar fi atenuat puţin — în ochii Mikadoului — si ruşinoasa, pierdere a Guadalcanalului. Mişcarea următoare consta din invadarea insulelor Noua Caledonie, Samoa si Fidji, care des chideau perspective noi în direcţia Australiei şi Noii Zeelande.

— Situaţia pe flancul drept ne este proaspătă în memorie. Care este însă Sensei sân aceea de pe flancul stîng?

— Despre Noua Guinee am discutat ultima oară cu prilejul bătăliei din Marea Coralilor. Dar situaţia s-a schimbat după încer carea de debarcare a Flotei a 4-a japoneze din Rabaul, de sub comanda viceamiralului Shigeyoshi Inouye la Port Moresby — pe coasta de sud a marii insule — în mai 1942. Zădărnicirea acţiunii de invazie şi cucerire a Port Moresby-ului de pe mare nu a con stituit un motiv pentru marele cartier general imperial să renunţe la insulă. Armata japoneză încearcă peste două luni atacul pe uscat. In noaptea de 21 iulie trupele Armatei a 18-a de sub comanda ge neralului maior Horii debarcă la Buna, pe coasta nordică a insulei Papua — ocupată cu 9 zile mai devreme de americani prin ope raţia „Providence" — îndreptîndu-se pe calea Kokoda spre lanţul de munţi centrali Owen Stanley, forţînd trupele americano-austra-

liene de sub comanda generalului maior Hering din zona Awala să se retragă spre Wairopi. La 12 august trupele japoneze cuceresc principala trecătoare peste munţi şi continuă înaintarea, ajungînd la 26 septembrie la 55 km de Port-Moresby.

— **Rezistenţa îndîrjită, superioritatea aeriană şi presiunea ce lor două divizii aliate — a 32-a si a 41 de sub ordinele generalului-locotenent Robert L. Eichelberger — opresc înaintarea japoneză, trupele lui Horii fiind nevoite să se retragă, astfel încît prin no iembrie 1942 acestea sînt împinse pînă în zona iniţială de debar care Buna — Gona.**

— **Toată coasta septentrională papuană este acoperită de o junglă densă şi impenetrabilă, asemănătoare celei din Guadalcanal, în care forţele japoneze s-au consolidat în poziţii defensive reduta bile. Diviziile australiano-americane s-au lovit ca de un zid de această înăditură stranie formată din jungla sălbatică si Diviziile nipone.**

în rîndurile trupelor aliate lucrurile nu se prezentau deloc roz. Aprovizionarea efectuată din Australia, pe mare şi apoi în interiorul insulei era anevoioasă, oamenii sufereau de foame, erau slăbiţi si lipsiţi de vlagă, osteniţi de pe urma retragerii din faţa invadatorilor şi apoi a marşului lung de urmărire a trupelor japoneze. Mulţi dintre oameni prezentau forme accentuate de nevroză, în plus jungla oferea cu mărinimie deliciile ei variate: malarie, şerpi veninoşi, febră tifoidă, mlaştini fetide pe care oamenii le traversau afundîndu-se pînă la piept. Aliaţii atacau ziua forţînd poziţiile japoneze fără prea mari rezultate. Japonezii contraatacau noaptea în stil „banzai" plecînd la atac cu urlete înfiorătoare menite să înspăimînte pe adversar. Se înregistrau pierderi de vieţi omeneşti fără să se .obţină nimic pentru că japonezii luptau la disperare ne-manifestînd nici o urmă din ceea ce numim instinct de conservare si recurgînd deliberat la sacrificiul suprem. A trebuit să se combine atacurile trupelor terestre cu acţiuni ale forţelor paraşutate şi cu debarcări de detaşamente amfibii în apropierea obiectivelor pentru a slăbi rezistenţa inamicului. S-a organizat un sistem de curăţire a terenului în pătrate de 100 X 100 de metri, altfel jungla neputînd fi controlată. La 14 decembrie 1942 trupele Brigăzii 21 australiană ocupă Gona, iar în ianuarie unităţi ale Diviziei 32-a americană cucereşte Buna. Luptele continuă şi rînd pe rînd pînă la sfîrşitul anului 1943 sînt cucerite localităţile Papondeta, Soputa si Giruwa, comandanţii japonezi recurgînd peste tot, în ultimele clipe, înainte de a fi capturaţi, la seppuku. Apoi după lupte grele sînt cucerite localităţile Tarakena şi Sanananda si capul Killerton pe care se afla^

un aerodrom. Trupele japoneze se retrag spre Lae una din

bazele lor aeronavale de pe coasta estică a insulei.

— Comandamentul nipon trimite din Rabaul noi întăriri. Con voiul format din 8 transportoare avînd la bord 6000 de oameni ai Diviziei 51 de Infanterie marină, escortate de 8 distrugătoare — flota aflată sub comanda contraamiralului Masatomi Kirmira — este surprinsă la 3 martie 1943 în zona insulelor Marshall, de bom bardierele cvadrimotoare din Forţa 5-a Aeriană a generalului maior George K. Kenney. Intîlnirea nenorocoasă se termină cu un dezastru total, navele japoneze sînt în majoritate scufundate ducînd în adîncuri 3500 de oameni.

— Cu victoria în mînă şi stăpîn pe situaţie în sud-estul Noii Guinee MacArthur este gata să dezvolte planul „Tulsa II" ce consta din recucerirea Noii Britanii, Noii Irlande si insulelor Amiralităţii. Ca urgenţă avea în vedere cucerirea oraşului Rabaul, bază aero-navală ce reprezenta o ameninţare permanentă pentru forţele sale. Nimitz nefiind în măsură să ofere o acoperire aeriană temporizează operaţiunea pentru următoarele luni. Va fi reluată prin septembrie.

Cît priveşte flancul drept, imediat după alungarea armatei lui Hyakutake din Guadalcanal americanii efectuează la 21 februarie prima dintre operaţiunile amintite. Gruparea 3-a Amfibie a amiralului Turner, transportând Divizia 43 americană debarcă în insulele Russel fără o opoziţie deosebită din partea trupelor japoneze. Era un pas mic, dar aerodromurile de la Pavuvu si Banika, apropiau forţele aeronavale de cele două insule cheie din arhipelagul Solo-mon, Noua Georgie şi Bougainviile.

— Imediat după cele două ultime insuccese japoneze — scu fundarea convoiului de transportoare şi pierderea insulelor Rus sel — Yamamoto face un gest unic în cariera sa de marinar: părăseşte cuirasatul „Musachi" uin aceeaşi clasă cu „Yamato", lăsînd Flota Combinată la Truk si îşi stabileşte comandamentul la baza din Rabaul. In conformitate cu Planul ,,A", Yamamoto îşi propune să bombardeze bazele americane din Noua Guinee, insulele Russel si Guadalcanal. In acest chip flota americană va ieşi din ascunză toare, si încercînd să alunge adversarul din zonă, va trebui să ac cepte inevitabila confruntare, care va constituit sfîrşitul ei. Princi palul consta în modul în care aviatorii vor şti să realizeze provo carea. El va reuni şefii formaţiilor şi le va vorbi în stilul său laco nic, mobilizator: „Vom avea de purtat multe bătălii dure pe mare şi în aer. Rezultatul lor si totodată victoria în război depind de modul în care vă veţi comporta în bătăliile aeriene". Erau pregătite peste 350 de avioane, cifră impresionantă pentru acea vreme.

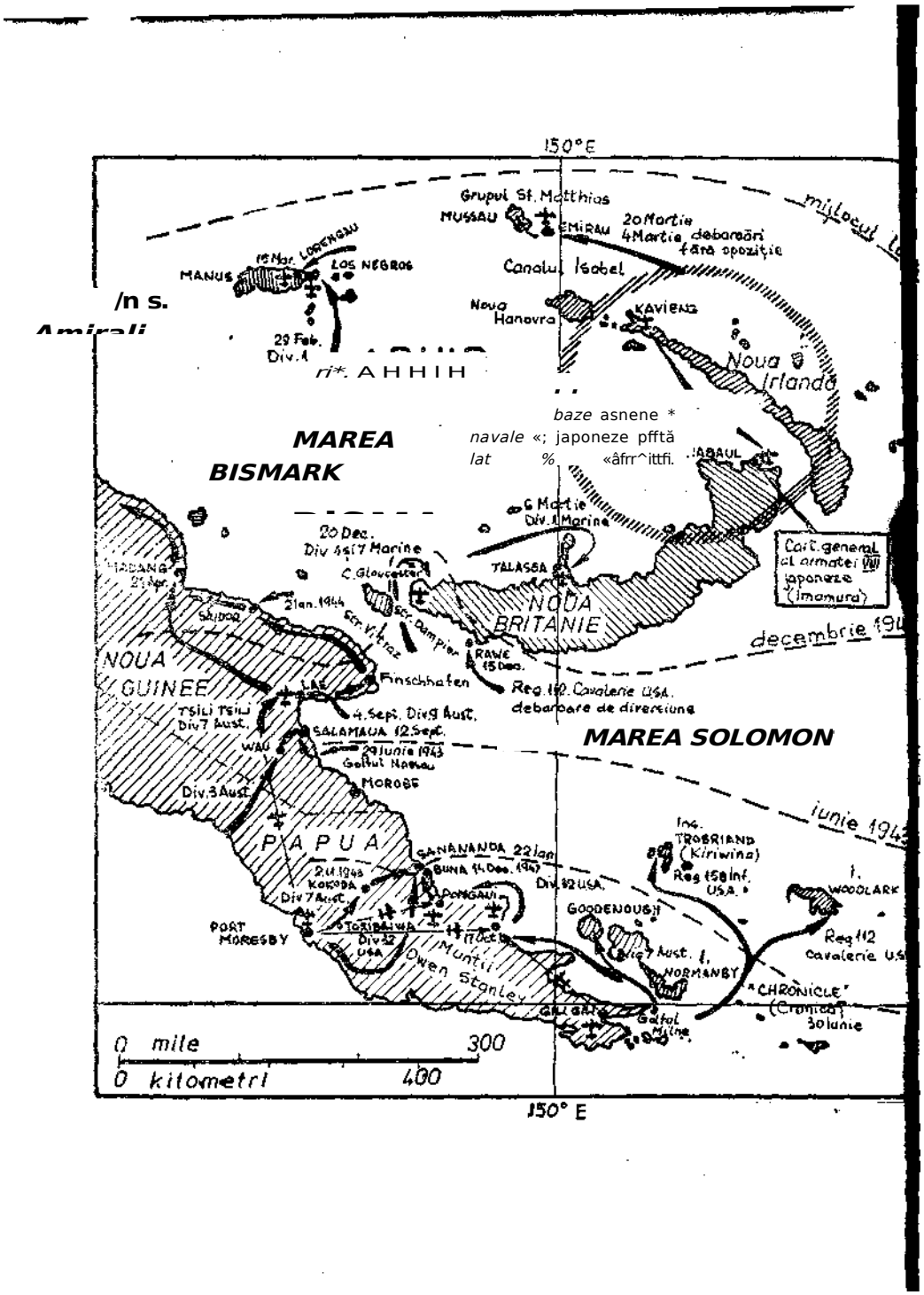
150°E
Grupul St. Matthias
MUSSAU
EMIRAU
20 Martie
4 Martie debarcări fără opoziție
MANUS
LOS NEGROS
Canalul Isabel
Nova Hanovra
KAVIENG
Noua Irlandă
29 Feb.
Div. 1
MAREA BISMARK
baze asnene *
navale «; japoneze pfftă
lat % «âfrr^ittfi.
ARAWE
6 Martie
Div. 1 Marina
20 Dec.
Div 4 și 7 Marine
C. Gloucester
TALASEA
Cart. general al armatei a VIII japoneze (Imamura)
NOUA BRITANIE
decembrie 19
21 Ian. 1944
Scr. Cumpier
RAWE
15 Dec.
NOUA GUINEE
Finschhafen
Reg. 112 Cavalerie USA.
debarcare de diversiune
4. Sept. Divg Aust.
TSILI TSILI
Div. 7 Aust.
SALAMAUA 12 Sept.
WAU
29 Iunie 1943
Golful Nassau
MOROBE
Div. 3 Aust.
MAREA SOLOMON
iunie 194
Inc.
TROBRIAND
(Kiriwina)
PAPUA
SANANANDA 22 Ian
BUNA 14 Dec. (44)
Div. 32 USA.
Reg 158 Inf. USA.
WOODLARK
KOKODA
Div. 7 Aust.
PONGAU
GOODENOUGH
PORT MORESBY
TORIBAIWA
Div. 32 USA
Munții Owen Stanley
Div. 7 Aust.
NORMANBY
Reg 112 Cavalerie U.S.
CHRONICLE
(Cromica)
30 Iunie
Golful Milne
0 mile 300
0 kilometri 400
150° E

OCEANUL

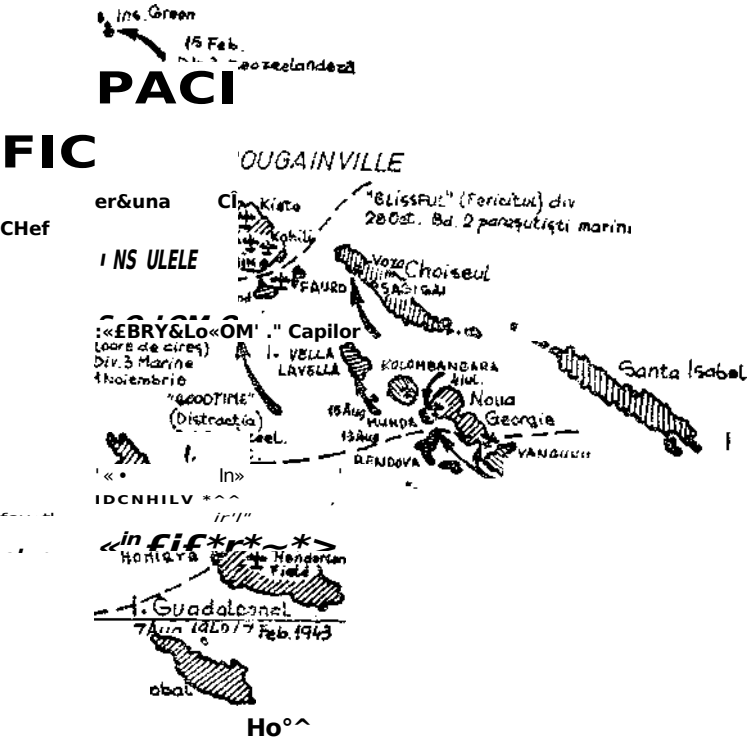

19. Noua Guinee - Arhipelagul Bismarck - Insulele Solomon-

•—• Bombardamentele s-au desfăşurat începînd cu 8 aprilie. Au plecat după pradă bogată dar au scufundat doar patru nave americane aflate în apele din Noua Guinee, în schimb au pierdut numeroase aparate în luptele purtate cu aviaţia de vînătoare americană ridicată de pe Henderson Field şi Tulagi. Din 69 de bombardiere japoneze plecate în acea zi la atac, 39 au fost doborîte. Bombardamentele au continuat cîteva zile, cu riposte identice şi din partea americană pe aerodromul de la Munda din Noua Georgie, la 300

km de Guadalcanal. Pe baza rapoartelor piloţilor japonezi Yamamoto a conchis că rezultatele acestor raiduri erau mulţumitoare: 30 de nave scufundate, 150 de avioane doborîte ... Ca urmare consideră încheiată prima fază a Planului „A".

— In 12 aprilie Yamamoto hotărăşte să efectueze o inspecţie la Buin, în insula Bougainville — la comandamentul Armatei a 17-a a generalului Hyakutake — după o escală pe insula Ballale. în acest scop a fost lansată, la 13 aprilie 1943 ora 17.45 o radiogramă ce detalia programul inspecţiei.

— Staţiile de radioascultare de la Ankorage din Alaska si de la Wahiawa din Pacific recepţionează mesajul. Este dactilografiat simultan la maşini de scris cu caractere nipone. Radiştii, sesizînd importanţa mesajului din faptul că staţia de emisie îl repetase de patru ori, scriu pe colţul dactilografiat: „A se trata cu prioritate". Apoi mesajele sînt introduse în „Purple machine" si de acolo iese textul în limba japoneză. La Pearl Harbor, colonelul Alva Brian Laswell — cunoştea perfect japoneza, trăise mult timp la Tokyo — îl traduce în engleză, fapt repetat si la Washington, în 13 aprilie seara Frank Knox, secretarul de stat al .marinei militare, iar în 14 aprilie contraamiralul Edwin T. Layton comandantul bazei de la Pearl Harbor, citeau textul radiogramei.

— Am în mînă, Florin sân, textul acesteia publicat de Minoru Genda, în „Memorii de-război", traduse la Beijing. Iată-1: „Turneul de inspecţie al comandantului şef din ziua de 18 shigatsu este programat după cum urmează: ora 6.00 — plecarea din Rabaul la bordul unui bombardier „Betty" escortat de sase „Zeke" —. Ora 8.00 — sosirea la Ballale si plecarea la Shortland (Baza l navală va pregăti o navă pentru această deplasare). Ora 8.40 sosirea la Shortland. Ora 9.45 — plecarea de la Shortland la bordul unui distrugător. Pentru deplasare va fi pregătită o vedetă rapidă la Shortland. Ora 10.30 — înapoierea la Ballale. Ora 11.00 — plecarea ' de la Ballale la bordul unui bombardier mijlociu. Ora 11.10 — sosirea la Buin. Dejunul va fi luat la cartierul general al Forţei l navale. Prezenţa obligatorie pentru ofiţerii superiori din escadra 26. Ora 14.00 — plecarea de la Buin la bordul unui bombardier Betty.

Ora 15.40 — înapoierea la Rabaul. In cazul cînd condiţiile meteo vor fi nefavorabile, inspecţia se va amîna cu 24 ore". De fapt vor fi două bombardiere care vor pleca în ziua de 18 aprilie la ora 6.00

dimineaţa din Rabaul. In primul se afla Yamamoto cu trei dintre ofiţerii săi. In al doilea şeful său de stat major, amiralul Ugaki. Bombardierele erau escortate de 9 aparate de vînătoare.

— Layton, care îl cunoscuse personal pe Yamamoto la Washing ton cu ani în urmă — îi urmărise ascensiunea şi-i cunoştea valoarea — îşi dă seama că îl are în mînă. Era un prilej bun pentru a strînge pumnul. In aceeaşi zi îl pune la curent pe Nimitz cu propunerea sa. Cîteva rezerve eliminate pe parcursul discuţiei şi se ajunge la un acord comun. Nimitz analizează a doua zi cu statul său major proiectul si modul de realizare. Comandantul forţelor aeriene ame ricane din Pacific, generalul de aviaţie Fredric Alsey arată că pen tru o asemenea acţiune nu se pot folosi avioanele de vînătoare, cum ar părea logic, ci bombardierele tip P 38 cu rază de acţiune superioară celorlalte. S-a hotărît folosirea unei escadrile de pe Henderson Field. Avînd în vedere rangul personajului ce urma a fi eliminat, Nimitz se simte obligat si cere aprobarea specială a guvernului. In după-amiaza zilei de 15 aprilie căpitanul Ellis M. Zaccharias — şeful serviciului secret naval — se prezintă la Knox.

— Care este la curent cu mesajul japonez.

— Exact. Knox vede lucrurile pragmatic: pe cît de necesară eliminarea lui Yamamoto pe atît de dificilă înlocuirea lui. Cu atît mai bine pentru americani. Ezită însă pe considerente de ... eti chetă. Era corectă „agresiunea" împotriva amiralului? Zaccharias insistă si pe 16 aprilie Knox îşi dă acordul. Vrea să aibă însă cer titudinea reuşitei misiunii cu acest tip de avion. O confirmă însăşi proiectantul avionului, inginerul Frank Meyer.

Se transmite generalului MacMitscher, comandantul grupului de aviaţie din Guadalcanal ordinul de efectuare a operaţiei: „Pău-nul se pregăteşte de drum. Apucaţi-1 de coadă!"

**In zorii zilei de 18 aprilie echipajele află de misiunea zborului: vor străbate 600 de km deasupra Oceanului, evitînd staţiile radar japoneze. **

— Interceptarea cu formaţia de avioane a avut loc la ora 11.04, cînd bombardierele japoneze — două aparate Betty bimotor de construcţie Mitsubishi — de cum părăsiseră marea coboară pentru a zbura deasupra junglei, la 600 metri înălţime. Un „Zero" văzînd deasupra sa un grup de P 38 coboară în picaj voind să-1 avertizeze pe amiral. Piloţii celor două bombardiere japoneze iau manevra

drept un semnal de coborîre mai jos pentru a lăsa spaţiu avioaneloi de vînătoare.

— Manevra a folosit grupului P 38 care au coborît în mare viteză si echipajul, format din piloţii Besby F. Holmes si John W Mitchel, navigatorul Rex D. Barber şi mitraliorii Douglas E. Car- ming şi Thomas L. Lanphier doboară aparatul amiralului, care se prăbuşeşte în flăcări, în junglă.

Al doilea bombardier japonez cade în mare si patrulele de coastă salvează pe Ugaki, grav rănit. A fost găsit si bombardierul lui Yamamoto. Aparatul a ars în întregime, dar scaunul cu amiralul era la cîţiva metri în apropiere. Corpul era intact, mîna pe sabie, un glonte i-a străbătut occipitul. Moarte instantanee. A fost incinerat si înmormîntat la Buin, peste drum de comandament, în Bougainville.

— Istoricul Eddy Bauer scrie că „Yamamoto *a* murit simplu si rapid nu ca nefericiţii de pe Oklahoma care au agonizat în inte riorul cuirasantuîui 17 zile fără lumină" şi încheie: „La ambus cada din 7 decembrie 1941 s-a răspuns cu cea din 18 aprilie 1943",

—• într-o „Istorie controversată"[1] poate fi loc pentru asemenea aluzii talmudiste . .. deşi atunci aţi „plătit istoria la preţ redus" ... vorba unui poet român.

Despre moartea lui Yamamoto s-a păstrat o vreme, o tăcere suspectă. Nu aflaseră nici cercurile militare din jurul comandamentului său. Iată un exemplu concludent petrecut peste sase zile la Rabaul. în 25 aprilie căpitanul de navă Hara, comandantul unui divizion de distrugătoare, vine pe cuirasatul „Musachi" să discute cu şeful de stat major al Flotei Combinate, amiralul Ugaki, unele aspecte ale concepţiei sale tactice. Vă citesc acum chiar din „Memoriile . . ." lui Hara, găsite aici la Biblioteca Naţională: „Singur, în capul scării de bord — scrie el — m-a primit un ofiţer de marină. Era un lucru extraordinar: nu se primea astfel un şef de Flotilă. Ascultînd cererea mea de a vedea pe amiralul Ugaki, omul mă privi o vreme cu un aer stupid. Apoi mă rugă să-1 urmez prin coridoarele si scările gigantului cuirasat. N-am văzut nici un ofiţer si toţi marinarii aveau o expresie abătută. Cînd am ajuns la uşa marcată cu insripţia „Comandant şef", ghidul meu o deschisese şi mă invită să intru. Camera era slab luminată şi încadrată cu un miros de santal. In centru am văzut o estradă drapată pe care se găseau şapte sicrie. Mă întorsei către ofiţerul ce mă însoţea, cu o privire întrebătoare. El lăsă capul în jos şi spuse: «Duminica trecută, amiralul Yamamoto şi statul său major au plecat din Rabaul la

bordul a două bombardiere. Aproape de Buin, aparatele au fost

[1] **vezi poziţia bibliografică 15.**

surprinse şi doborîte de nişte P 38 venite, se pare, din Guadal-canal. Aici sînt resturile comandantului nostru şef şi ale şase dintre ofiţerii săi. Amiralul Ugaki si alţii au fost grav răniţi». Nu-mi venea să cred ceea ce auzeam si vedeam. Era realitatea amară. Mă rugai, plîngînd, pentru odihna morţilor".

Ziarele din Tokyo au publicat un comunicat scurt anunţînd moartea amiralului într-un „accident" de avion, abia la 21 mai, cu o întîrziere de cinci săptămîni.

— în America nu s-a făcut nici un fel de publicitate asupra modului în care a fost eliminat comandantul şef al Flotei Combi nate. Exista temerea justificată a desconspirării Magics-ului, deşi e momentul să o subliniem, înaltul comandament japonez nu a glisat deloc niciodată spre această idee. Şi încă un motiv, unul dintre participanţi, căpitanul Lanphier care doborîse aparatul amiralului avea un frate prizonier în Japonia.

— O! dacă s-ar fi aflat acest lucru, bietul om ar fi plătit scump „crima" fratelui său.

— în schimb în America ştirea morţii amiralului a provocat satisfacţie pentru că în ochii opiniei publice Yamamoto era res ponsabil pentru atacul perfid de la Peaii Harbor. Cum a primit poporul japonez ştirea morţii lui?

— Consternare în toată Japonia. Amiralul constituia pentru în treaga naţiune un erou triumfător, asemenea zeului Hachiman care întruchipa atotputernicia. Ori moartea acestui erou, simbol al in vincibilităţii era considerat de popor un semn prevestitor de rele.

— Mi se pare că 1-a urmat la comandă amiralul Mineichi Koga.

— Da. El îşi începe activitatea cu vînarea observatorilor de coastă, cărora li se atribuia vina de a fi ştiut mişcarea amiralului între insule.

— Dacă prezenţa acestor observatori de coastă nu are nici o legătură cu moartea lui Yamamoto, activitatea lor pe diversele insule nu e deloc străină de acţiuni de o importanţă tactică deosebită. De exemplu, o cunoştinţă mai veche Donald Kennedy — ascuns în peninsula Segi din insula Rendova, din arhipelagul Solomon — descoperă într-o noapte, cu prilejul unei explorări a ţărmului insulei Noua Georgie, un aerodrom japonez — la Munda —

bine camuflat. Pus la curent oTlioutatea, generalul Patch dispune construirea de urgenţă a unui teren de aviaţie la Segi.

Halsey care îşi dă seama de gravitatea poziţiei acestui aerodrom ce se găsea la numai 300 km de Henderson Field ar fi acţionat de maniera sa promptă şi tenace, dar îi lipseau portavioanele

necesare, în schimb poseda noile tipuri de nave de debarcare LST, LCI şi LCP[1] cu care putea efectua „salturi de purice" din insulă în insulă. Un prim salt şi cel mai urgent îl constituie debarcarea în Noua Georgie pentru a lua în posesie aerodromul de la Munda.

—• Respectînd regula „saltului de purice" americanii vor ocupa mai întîi insulele Rendova şi Vangunu. O fac mi se pare la l iulie.

— Cu o zi mai înainte. Sub comanda contraamiralului Turner, aflat la bordul lui „Mac Cawley", Flota a 3-a din Pacificul de Sud formată din 12 distrugătoare-transportoare, 9 transportoare si 20 LST-uri şi LCT-uri va debarca Divizia 43 Infanterie a generalului Hester, din Corpul de Armată nr. l al generalului Vandergrift pe insula Rendova. Ca si la Guadalcanal aviaţia japoneză nu întîrzie să apară bombardînd zona de debarcare. O adevărată ploaie de bombe îneacă insula într-o imensă ciupercă de praf şi fum, sufocînd-o. In scurt timp îşi face apariţia aviaţia de pe Henderson Field. Sînt acolo sus peste 170 de avioane de vînătoare de tip nou Hellcat si Corsair care se încaieră cu cele 130 de aparate nipone. Bătălia aeriană se fărîmiţează în grupuri mici şi se desfăşoară pe un spaţiu larg cuprinzînd toată zona centrală a arhipelagului So- lomon. „Zero"-urile se dovedesc depăşite de caracteristicile noilor aparate americane. Confruntarea este dramatică şi se încheie cu pierderi mari, japonezii întorcîndu-se la bază fără 100 de avioane, contra 14 americane doborîte. Şi debarcarea continuă, în cîteva ore sînt puse în poziţie piesele de artilerie ce vor bombarda Munda. Apoi

convoiul de debarcare, cu „Mac Cawley" în frunte părăseşte ţărmul Rendovei. înaintarea în insulă are loc anevoie din cauza junglei.

Flota 3-a debarcă simultan forţe de infanterie pe insula Vangunu, unde este ocupată baza Wickham. Anchorage si pe insulele Sasavele si Baranlu. Apoi se îndepărtează de ţărmuri.

— Pe la ora 16.30 în aceeaşi zi asupra navelor americane se năpustesc vreo 50 de avioane torpiloare japoneze. „Corsair"-ele doboară numeroase „Zero"-uri şi avioane torpiloare. Cîteva aparate japoneze reuşesc însă să lovească distrugătorul „Farenholt" şi trans portorul „Mac Cawley". Primul nu prezintă avarii, în schimb al doilea este inutilizabil. Va fi părăsit urmînd ca un petrolier să-1 remorcheze pînă la Rendova. Amiralul Turner îşi va muta comanda pe „Farenholt". Peste o oră capitanul.de fregată Kelly, coman-

[1] Landing Ships Tanks, Landing Craft Infantry, Landing Craft Personal şalande de debarcarea tancurilor, infanteriei şi personalului de luptă.

dantul flotilei de vedete rapide, care patrula în larg în amurgul care îşi lăsa umbra violacee peste întinderea nemărginită, zăreşte silueta lui „Mac Cawely" şi ştiind convoiul lui Turner plecat cu cîteva ore mai înainte, îl ia drept o navă japoneză şi-1 torpilează. O eroare peste care amiralul trece cu superioritate si comprehensiune: „Oricine se poate înşela" va spune el.

— Al doilea „salt de purice" a urmat imediat a doua zi — respectiv la 2 iulie cînd Diviziile 37 şi 43 de infanterie de sub comanda generalului Hester — transportate de Flota 3-a de sub comanda contraamiralului Turner — debarcă în două puncte de pe coasta insulei Noua Georgie: la est de baza Rice Anchorage, infiltrîndu-se în zona Giza-Giza, grosul forţelor pe plaja de la Zenana — la 10 km est de aerodromul Munda — îndreptîndu-se spre baza japoneză de aici, unde vor înfrunta forţe numărînd aproximativ 10.000 de oameni.

— Sistemul de apărare nipon era favorizat de relieful, flora, fauna si clima insulei, mediu în care japonezii se încadrează perfect,

folosindu-i caracteristicile în avantajul lor.

— în schimb americanii se vedeau intraţi într-un iad verde, dens, lipsit de orizont, plin de imense zone mlăştinoase, dominate de ţintarul anofel atotputernic, rîuri întretăiate de o sumedenie de canale naturale, în care se împotmoleau de-a valma infanterie, artilerie, tancuri. Un teren precar, buretos, unde soldaţii erau per manent expuşi ambuscadelor, şiretlicurilor si capcanelor inamice, toate concepute într-un mod diabolic. Un ţinut duşmănos în care glontele ucigător nipon venea aleator din desişul copacilor înalţi sau de la nivelul mlaştinii. Iar noaptea, cine reuşea să ghicească în „zborul" straniu al unor luminiţe minuscule la înălţimea omului, licurici sechestraţi în câte o cutiuţă din fire de bambus, fixată pe căşti de ostaşi, si că sub acele căşti se aflau întotdeauna ostaşi niponi — ei foloseau acest sistem pentru orientarea si legătura dintre membrii plutoanelor proprii — atunci, aceia care ghiceau toate acestea, puteau fi absolut siguri că în mîna acestor ostaşi se găsea cîte o sabie îndelung exersată în subtilităţile scrimei şi atacurilor fulgerătoare, fără de replică. Aceasta era Noua Georgie din arhipelagul Solomon, descoperit de Alvaro Mendana în februa rie 1567 şi pe care americanii voiau s-o smulgă \din mîinile unui inamic necruţător, îndîrjit într-o apărare sălbatică") Trupele japo neze de aici erau conduse de generalul Sazaki, unul dintre cei mai mari specialişti japonezi în luptele de junglă, în faţa căruia trupele generalului Hester vor bate pasul pe loc timp de 15 zile. Halsey încredinţează în 15 iulie conducerea Diviziilor 23, 27 si 43 generalului Griswald, un militar energic şi întreprinzător. Japonezii

rezistă. Griswald organizează o ofensivă de proporţii, cu Diviziile 37 si 43.- Japonezii se ţin tare în zona Bartley Ridge. Dar există pentru toate materialele din lume — inclusiv omul — o limită a rezistenţei, de la care începe cedarea şi această limită a rezistenţei japoneze s-a manifestat sub efectul presiunii declanşate de toate diviziile americane. Rînd pe rînd cad Bartley Ridge, localităţile Ilangana şi cele de coastă Terere si Kia. Apoi cu o linie de tancuri în faţă pe care s-au montat aruncătoare de flăcări, Divizia 25-a cucereşte aerodromul de la Munda. La 15 august orice rezistenţă japonează în Noua Georgie încetează. Operaţiunea „Tocnails" reuşise.

— Trupele japoneze care au supravieţuit vor trece în insula vecină Kolombangara. Amiralul Kusaka, comandantul bazei aero-

navale japoneze de la Rabaul va organiza cîteva convoaie pentru a întări şi a aproviziona apărarea insulelor din arhipelag.

— Suprvegherea zonei Noua Georgie — Kolombangara, încre dinţată de Halsey divizionului de crucişătoare format din navele „Helena", „Honolulu" si „Saint Louis" de sub comanda contra amiralului Ainsworth se dovedeşte ineficientă. Astfel în noaptea de 5 spre 6 iulie divizionul american întîlneşte un convoi japonez de sub comanda contraamiralului Izaki. Ainsworth deschide focul de la 15 km depărtare. Distrugătoarele japoneze răspund lansînd, de la această distanţă, un evantai de torpile, de un tip nou. Cruci şătorul „Helena" primeşte trei lovituri si se va scufunda, în timp ce convoiul japonez va reuşi să debarce 4.000 de soldaţi în portul Vila, la sudul insulei Kolombangara, adăugîndu-i la cei 3.200 exis tenţi. In noaptea de 12 spre 13 iulie are loc o nouă întîlnire şi Ainsworth va pierde crucişătorul britanic „Leander" care înlocuise „Helena". în aceste două întîlniri sînt torpilate şi distrugătoarele americane „Strong" şi „Gwin". Japonezii pierd si ei contratorpj- loarele „Nagatsuki" si „Nuzuki".

O a treia întîlnire are loc pe 6 august între un convoi japonez format din distrugătoarele „Hagikaze", „Aragi", „Kawakaze" si „Shigure", plecat din Rabaul cu 8.200 de oameni si materiale la bord, pentru a debarca la Kolombangara şi „Task Group 31" formată din 8 distrugătoare. Ciocnirea a fost dură şi s-a încheiat cu scufundarea a trei distrugătoare japoneze şi moartea a 1500 de militari.

Controlul zonei Solomon — Noua Guinee — Rabaul va fi efectuat în continuare de aceste Task Force aduse de amiralul Nimitz: Task Force 42 — submarine, Task Force 63 condusă de amiralul Mc Cain, Task Group 39 a amiralului Nerrill şi numeroase grupe de vedete rapide.

— Ultimele au adus servicii imense Comandamentului ameri can, dar nici pe de parte nu puteau surprinde întregul trafic al navelor japoneze.

— Ştiţi, Sensei sân, că în acele zile, de pe o vedetă rapidă părăsită de echipaj într-o „întîlnire" cu inamicul, a scăpat cu viaţă ca prin minune viitorul Preşedinte al Americii, John Fitzgerald Kennedy.

— Am auzit ceva despre un act curajos, săvîrşit de John pe timpul războiului, dar nu cunosc detaliile.

— Tînărul John era îmbarcat pe una din vedetele căpitanului de fregată Kelly, cel care dăduse din greşeală lovitura de graţie navei „Mac Cawley". Una din aceste vedete şi anume PT 109 era

comandată de John, pe atunci încă locotenent, un tip atletic, as al sporturilor nautice. Vedetele patrulau în strîmtoarea Blackett dintre insulele Kolombangara si Wana Wana, pentru a intercepta' un con voi japonez semnalat de radar-urile de pe coastă. O canonadă în zona Kolombangara si o ploaie torenţială dispersează vedetele. PT 109 rămîne izolată.

Viaţa pe vedetă este strict concentrată pe activităţi specializate: comandantul la pasarelă, pe margini ofiţerii torpilori, în faţă ofiţerul de la tunuri, în spate mecanicii la motoare. Majoritatea personalului, tineri studenţi, încorporaţi din rezervă, care după un antrenament rapid în California, pe cai... în Pacific. Cei mai cu ... experienţă, la comanda unei vedete.

Cei de pe PT 109 scrutau împrejurimile pe la ora 1.00 în noaptea de 2 spre 3 august 1943, pentru a zări vreuna dintre vedetele din grup. Cînd colo, sub nasul lor, îşi ridică semeaţă prova, o navă ce venea din direcţia lor cu toată viteza, „înainte, viteză mărită!". Prea tîrziu. Etrava unui distrugător japonez îi izbeşte, benzina ia foc, se aşteaptă clipa următoare . . . explozia şi... sfîrşi-tul. Miracol! Explozia nu are loc, dar nava începe să se încline spre pupă. Se confecţionează în grabă o plută, pe care echipajul se evacuează precipitat deoarece nava se înclină dramatic si se va scufunda din clipă în clipă, într-adevăr peste cîteva minute PT 109 dispare într-o viitoare, pe care marinarii şi-o imaginează mai curînd în întunericul nopţii, ducînd cu ea în genuni puţina lor avere, îmbrăcăminte, hrană, fotografii de familie . . .

Cei apţi vîslesc. Pluta purtată şi de vînt îndreptă pe supravieţuitori — cîţiva dintre ei răniţi — spre un atol. Cînd reuşesc să atingă stînca coralieră se simt cu toţii epuizaţi. Se odihnesc o vreme, apoi îşi astâmpără foamea cu nucile de cocos care se găsesc din abundenţă pe insulă. Seara Kennedy îşi revine şi deşi îl stă-pîneşte o durere atroce a coloanei vertebrale, decide să plece înot

spre zona Ferguson, despre care îşi imaginează că este undeva pe aproape, în speranţa să găsească vreo vedetă. Altfel, aici pe atol sînt pierduţi, înoată toată noaptea. Un martiriu . .. Ajunge la un recif. Nimic. Se odihneşte toată ziua iar seara pleacă înapoi. Dar acum înoată contra curentului. După o noapte de înot, cade epuizat pe un atol. După 24 de ore se reface şi pleacă la drum. li trebuie o zi întreagă pentru a reveni la tovarăşii lui. Este primit cu bucurie. Fuseseră îngrijoraţi de soarta sa. Intre timp aici pe atol au apărut băştinaşi melanezieni. Kennedy le scrie un mesaj pe o coajă de nucă de cocos, pentru cazul în care, la pescuit, aceştia vor în-tîlni vreun vas american. Urcat cu secundul său pe o pirogă împrumutată de la băştinaşi pleacă în larg, dar fără .mari speranţe. Piroga este şubredă si după o ciocnire de un val mare se rupe, cei doi fiind nevoiţi să înoate din nou contra curentului. Proba este copleşitoare, cei doi au febră, sînt nevoiţi să rămînă pe un atol şi după încă două zile de înot revin. De astă dată hotărăsc plecarea tuturor spre un atol vecin, din zona de trafic oceanic, datoria pe plută e anevoioasă, obositoare, cu peripeţii dintre cele mai neplăcute. Acostează pe un alt atol, cu speranţele pierdute. Şi deodată balanţa se înclină spre talerul cu noroc. In ziua de 7 august sosesc numeroase pirogi. Dintr-una un melanezian le întinde un bilet: „Celui mai mare în grad de pe PT 109. Purtătorii acestui mesaj au misiunea să vă conducă la Wana Wana pentru a organiza repatrierea echipajului vostru."

— Mă-ntreb Florin sân, dacă John Kennedy n-ar fi ajuns Preşedinte al Statelor Unite, povestea aceasta ar fi ajuns să fie cunoscută, ca şi autorul ei de altfel?

— De fapt întîmplarea a ieşit repede la iveală datorită unei prime informaţii parvenite în S.U.A. prin care locotenentul John Kennedy figura pe lista celor dispăruţi. Familia a trecut prin mo mente grele. Fratele său Joseph era locotenent de aviaţie şi lupta în acele zile în Anglia, pe aerodromul din Dunkeswell, în cadrul escadrilei VB 110 a forţelor aeriene ale marinei americane. După şocul provocat de prima informaţie vestea salvării lui John i-a făcut o bucurie imensă. I-a trimis o lungă telegramă de felicitări. Ultima frază suna astfel: „Pariez că tu vei fi primul Kennedy la Casa Albă".

— O profeţie greu de închipuit ca să iasă din condeiul celui mai mare fiu al milionarului american, predestinat să ajungă pre şedinte al S.U.A. — conform voinţei de nezdruncinat a conducă torului clanului — şi ca urmare crescut, educat şi pregătit ani în sil în

acest scop.

— Poate că avansa această perspectivă din faptul că John mai tînăr — dobândise în decurs de un an două decoraţii în luptele din Pacific, în timp ce pe el şansa îl ocolise pînă atunci. Din păcate şansa îl va ocoli implacabil pe bietul Joseph.

La un an după în-tîmplarea cu John, un exploziv la la 12 august 1944 va dispare dezintegrat în urma unei explozii accidentale a 12 tone torpex de cîteva ori mai puternic decît trinitrotoluenul - inului avion Liberator Germania[1].

— Dar să revenim. Flota lui Halsey se află deci în faţa insulei Kolombangara. Cum acţionează?

— Comandamentul american constată că sistemul „saltului de purice[1]' din insulă în insulă este defectuos. Ofensivele durează mult, iar pierderile sînt mari. La Munda 8.000 de japonezi au ţinut pe loc 36.000 de americani timp de 66 de zile. In ritmul acesta e necesar un deceniu pentru a ajunge la Tokyo. MacArthur folosise în Noua Guinee, la începutul anului, la scară redusă, tactica depă şirii punctelor de sprijin foarte puternice şi atacarea japonezilor „acolo unde nu sînt". Ideea era preluată şi aplicată la scară stra tegică. Nimitz făcuse prin mai un experiment. Trimisese o grupare navală cu o Divizie de infanterie pentru a recuceri de la japonezi insulele Attu şi Kiska din arhipelagul Aleutinelor. Din cauza cli mei dure japonezii şi-au concentrat unităţile în insula Kiska. Gru parea navală din Pacificul de Nord, de la Dutch Harbor, de sub co manda amiralului Kinkaid va trimite forţele amfibii de debarcare ale contraamiralului Francis W. Rockwell în direcţia Aleutinelor, unde printr-un „salt de greier" peste insula Kiska va debarca Divizia 7-a Infanterie de sub comanda generalului Brown în mai multe puncte, respectiv la Punta Alexa din golful La Massacre, la Chi- cagof Harbor si la vest de golful Holtz, în nordul insulei. Trupele debarcate înaintează în defileul Jarmin, ocupă creasta Fish Hook şi pînă la sfîrsitul lunii mai vor curaţi insula de japonezi. Izolaţi, aceştia vor părăsi peste o lună şi insula Kiska permiţînd generalului H. Corbelt să debarce la 15 august o grupare de 30.000 de ameri cani si canadieni pe plaja sa de vest, sprijiniţi de gruparea navală a amiralului Rockwell.

Cu această experienţă reuşită din nordul Pacificului Forţa 3-a Amfibie de sub comanda contraamiralului Theodore S. Wilkinson va efectua un „salt de greier" peste Kolombangara — lăsînd forţele

generalului Sazaki să vegeteze în izolare — şi va debarca în ce pleca într-o misiune

[1] **Vezi: Nicolae Minei: *Dosare confidenţiale 1939—1945,* Editura Militară, Bucureşti, 1975, pag. 257.**

15 august 6.000 de oameni lîngă Barakoma si la Biloa în sudul insulei Wella-Lavella, situată la nord-vest de Noua Georgie. Puţinii apărători ai insulei se vor retrage în junglă. La mijlocul lui septembrie insula e curăţată total de japonezi. Intre timp, batalioanele de constructori, veniţi imediat după debarcarea trupelor neo-zeelan-deze se pun pe treabă şi în două zile pe insulă apare o pistă de zbor. Armata a 17-a japoneză de sub comanda generalului Hyakutake îşi vede poziţiile slăbite.

— Este adevărat, „saltul de greier" sau „ ... de oaie" — cum a mai fost denumit — a avut efectul scontat, pentru că generalul Hyakutake va fi nevoit să-si retragă trupele din Kolombangara.

— Pînă la sfîrşitul lui octombrie pe flancul drept nu se înregistrează acţiuni deosebite, în schimb pe flacul stîng, în Noua Guinee generalul MacArthur continuă pregătirile pentru ofensiva împotriva trupelor inamice din Noua Guinee. Imediat după alungarea

japonezilor din zona Buna — Gona în ianuarie 1943, Brigada 17 australiană a generalului maior Haring este transportată pe calea aerului la Wau, la 56 km vest de baza aeronavală japoneză Salamaua. Acţiunea e completată la sfîrşitul lunii iunie cu o serie de debarcări: ocuparea insulelor Woodlark si Kiriwana din Marea Solomon şi debarcarea detaşamentului colonelului MacKechnie în golful Nassau stabilindu-si poziţii la sud de Salamaua. Baza aeronavală japoneză e ameninţată din două direcţii.

Temporizarea acţiunilor ofensive în Noua Guinee, impusă lui MacArthur din lipsa unor unităţi de aviaţie de sprijin încetase practic la începutul toamnei. Generalul primea sub ordinele sale Forţa 5-a Aeriană de sub comanda generalului Kenney — recent reconstituită — precum si Forţa 7-a Amfibie, de sub ordinele contraamiralului Barbey.

— Mi-1 imaginez pe impetuosul MacArthur, văzîndu-se în sfîrşit în largul său, după o jumătate de an de chinuitoare aşteptare, coordonînd trupe terestre, aeriene, si navale proprii, nemaifiind nevoit să ceară sprijinul lui Nimitz.

— El va declanşa ofensiva în 4 septembrie. In timp ce aviaţia generalului Kenney a bombardat aerodromul de la Nadzab la nord-vest de baza aeronavală japoneză de la Lae, forţele amfibii ale contraamiralului Barbey debarcă Diviziile 9 si 20 australiene în peninsula Huon, la est de Lae si respectiv la 10 km nord de Finsch-hafen. In cursul nopţii aerodromul de lîngă Finschhafen este cuce rit, a doua zi Regimentul 503 de parasutişti este lansat şi ocupă ae rodromul de la Nadzab şi zona Kaiapit împiedicînd retragerea trupe lor japoneze în lungul văii Markham. Aviaţia debarcată pe aero-droamele proaspăt cucerite va domina întreaga zonă. Ea va sprijini

Brigada 20 australiană în lupta pentru cucerirea oraşului şi portului Finschhafen.

Trupele Diviziei a 7-a australiană debarcate trec la ofensivă simultan cu cele ale Diviziilor 9 şi 20 australiene existente la est de Lae, strîngînd în cleşte baza japoneză, în acelaşi timp Brigada 17 australiană de la Wau împreună cu Divizia 5-a australiană debarcată la sud de Salamaua realizează un atac convergent asupra acestei baze. Salamaua este cucerită în 12 septembrie iar Lae peste patru zile, trupele nipone repliindu-se spre nord în zona Sio, în vederea apărării portului Finschhafen.

— Japonezii deţineau în acest port din faţa marii insule Noua

Britanie, o poziţie puternică.

— O debarcare a unei brigăzi australiene urmată de un atac terestru se va încheia cu ocuparea portului la 20 octombrie 1943.

— Cu aceasta părăsim flancul stîng unde acţiunile americane vor conduce la încercuirea trupelor japoneze în peninsula Huon pînă la sfîrşitul lui aprilie 1944 si apoi a celor din restul insulei Noua Guinee pînă în iulie 1944.

— Pe flancul drept, la sfîrşitul lumii octombrie au loc două operaţiuni de debarcare. Prima în 27 ale lunii, operaţiunea ,,Good-time" prin care o brigadă a Diviziei a 3-a neozeelandeză debarcă în micul grup de insule ale Comorii (Treasure Islands) iar în cursul nopţii spre 28 — operaţiunea „Blissfull" — debarcarea unui bata lion de desant în insula Choiseul.

— Nume date insulei la 28 iunie 1768, de către Bougainville, primul francez care a făcut ocolul lumii cu prilejul expediţiei sale cu fregata „La Bordeuse" şi nava de transport „Etoile". I-a dat numele omului de stat francez Etienne Francois Choiseul în ser viciul căruia fusese în perioada cît slujise sub arrne, atît în Canada cît şi în Germania.

— Cu aceste cuceriri ne-am apropiat de marea insulă Bougain ville.

— Şi pentru că sîntem la momentul remember-urilor istorice, să menţionăm că această insulă a fost descoperită tot de Bougain ville, la cîteva zile după părăsirea insulei Choiseul, la „ieşirea din trecătoare" — cum povesteşte Jules Verne[1] — referindu-se la strîmtoarea dintre cele două insule. De altfel insula Bougainville fusese văzută cu un an înainte de Philippe Carteret, fost însoţitor al commodorului Byron — bunicul ilustrului poet — în ocolul pămîntului pe care 1-a efectuat acesta între anii 1764—1766. în 1767 plecase cu navigatorul Wallis într-o expediţie comună, dar la in-

[1] **Jules Verne:** ***Istoria marilor descoperiri,*** **voi. I, pag. 383.**

trarea în Pacific, un vînt puternic îndepărtă nava cu un catarg „Swalow" — pe care o comanda — de restul navelor, cutreierînd Marele Ocean si ajungînd şi în Arhipelagul Solomon.

Dar cum a fost tratată insula sub aspect militar de Aliaţi?

— Problema centrală a planului „Elkton" consta în a pune mîna pe baza aeronavală japoneză ele la Rabaul, considerată ca poziţie cheie in Pacificul de Sud. Cit timp era în posesia japonezilor — se vede bine Sensei sân privind harta — aceştia puteau acţiona în

trei direcţii imediate: la vest spre Noua Guinee, la sud spre arhipelagul Solomon si la nord-est spre insulele Gilbert şi în con tinuare spre arhipelagul Marshall. Invers, lipsa japonezilor la Rabau] permitea lui MacArthur să acţioneze liniştit în Noua Guinee, iar forţele aliate din Pacificul Central puteau declanşa ofensivele plă nuite, nestingherite de pericolul bombardamentelor inamice de la această *bază.* Dar pentru a ataca Rabaul este necesar ca Aliaţii să dispună de un aerodrom apropiat de Noua Britanie. Flota 5-a aeriană ele sub comanda generalului Kenney se concentrase — încă pe la mijlocul lui octombrie — pe aerodroamele din zona centrală a arhipelagului Solomon: Munda, Barakoma, Segi. Dar toate erau jîndepărtate de obiectiv. MacArthur şi Nimitz se pun de acord pentru o acţiune în Bougainville cu scopul de a se alege un teren de aviaţie potrivit scopului propus. Pentru această operaţiune an fost destinate Diviziile 3 de Puşcaşi Marini şi 37 Infanterie, din cadrul Corpului I de Puşcaşi Marini de sub comanda proaspătului general de corp ele armată Alexander Vandergrift. Urmau să fie transportate de „Task Force 31" de sub ordinele contraamiralului Wilkinson.

— In. faţa lui Vandergrift se afla vechiul său adversar, gene ralul Hyakutake, care urmînd logica simplă că inamicul se afla în insulele de la sud de Bougainville — şi deci va ataca în sudul aces teia — si-a concentrat forţele în zona Kahili.

— Vandergrift se pare că a intuit gîndurile adversarului său şi a hotărît să debarce la capul Torokina din zona centrală a laturii estice a insulei. Debarcarea a avut loc la l noiembrie, dar pentru a linişti inamicul, convoiul a plecat în cursul zilei de 31 oc tombrie spre Kahili, pentru ca în cursul nopţii să se îndrepte spre Torokina. Au fost lăsate şi cîteva unităţi care vor debarca la nord si la sud de Kahili, pentru reuşita diversiunii.

— Bietul Hyakutake, avea 33.000 de oameni pe Bougainville: 3.000 în nord, 25.000 în sud, restul răspîndiţi pe tot litoralul. La Torokina . . . 300 de militari.

— Aşa încît, după un bombardament aerian şi unul de artile rie de pe navele venite în golful Imperatrice Augusta, urmată de o

curăţire a terenului efectuat de un comando american ce lucra cu baionetele, Wilkinson a debarcat pe plajele de la Torokina 14.000 de oameni şi 6.000 tone de materiale.

— După vreo 2—3 zile de derută, timp în care aviaţia japo neză ba zboară deasupra insulelor Comorii, ba la Choiseul, ba la Kahili căutînd grosul forţelor inamice, află în sfîrşit pe l noiem brie la amiază de adevăratul loc de debarcare. O formaţie de peste 30 de avioane apare pentru a bombarda navele şi trupele debarcate. Din înălţimi coboară 5 avioane „Corsair", care le atacă impetuos. Piloţii de pe aparatele de vinătoare se întrec în a doborî avioanele japoneze. Locotenentul Hanson atinge performanţa si doboară cinci. Atacul japonez se soldează cu un eşec: în cîteva .minute sînt dobo-rîte 22 de avioane. Lupta a fost condusă pentru prima oară printr-o metodă operaţională nouă, prin radar şi radio de la un post de comandă fixat pe un distrugător, în noaptea de l spre 2 noiembrie în golful Imperatrice Augusta îşi face apariţia Flota 8-a japoneză a contraamiralului Sentaro Omori. I se spune „Task Force 39", co mandată de contraamiralul Stanton Merrill compusă din 4 cru cişătoare şi 8 distrugătoare. Americanii descoperă prin radar la timp apariţia inamicului şi deşi numeric sînt în inferioritate cîştigă lupta prin puterea de foc totală a navelor, superioară faţă de a adversarilor. Crucişătorul „Sendai" şi distrugătorul „Hatsukaze" sînt grav avariate, în timp ce flota lui Merrill înregistrează uşoare avarii la crucişătorul „Denver", şi la distrugătoarele ,,Foote"„ ,,Spence" şi „Thatcher". Dar Hyakutake era un spirit echilibrat. Eşecul lui Omori nu îl afectează. Din contră, va încerca să lichideze capul de pod american, printr-o contrainvazie aici în golful Impe ratrice Augusta. Era un moment cît se poate de potrivit, mai ales că în zonă nu era semnalat nici un portavion american. El formează la Rabaul o escadră puternică — 7 crucişătoare grele, unul uşor şi 4 distrugătoare — sub comanda contraamiralului Takeo Kurita, urmînd să le îndrepte spre Bougainville — sub protecţia aviaţiei de vînătoare de la baza aeronavală — astfel că, după un bombar dament de artilerie de pe nave, infanteriştii marini — fură pre gătiţi în acest sens 3.000 soldaţi — să debarce pe insulă.

— Mişcarea navală japoneză n-a scăpat neobservată aviaţiei americane. In plus exact în acele zile flota lui Nimitz primea port avionul uşor „Princetown" de 12.000 tone. împreună cu omologul său „Saratoga" venise în cursul nopţii de 4 noiembrie la aproxi mativ 300 km de Rabaul. Din ordinul lui Nimitz, fuseseră puse la dispoziţia lui Halsey, care încredinţa comanda lor contraamiralului Frederick C. Sherman. In 5 dimineaţa la ora 9.00 au decolat de pe portavioane 22 bombardiere în picaj „Dauntless", 23 avioane torpi-

loare „Avenger" si 42 avioane de vînătoare noi tip „Hellcat". Cele 70 de avioane de vînătoare care însoţeau escadra lui Kurita doboară doar 10 dintre avioanele americane. Restul s-au aruncat asupra navelor japoneze. Distrugerile sînt mari. Crucişătoarele „Agano", „Atago", „Chikuma", „Mogami", „Maya", „Nashiro" şi „Takao" precum si două distrugătoare, „Fujinami" şi „Amăgiri" sînt grav avariate, avînd nevoie de reparaţii îndelungate, de cîteva luni de zile, în şantierele navale. Aviaţia americană bombardează şi portul Ra-baul provocmd mari stricăciuni. O sută de avioane de vînătoare si bombardiere japoneze au plecat din Rabaul pe urmele agresorilor şi cînd reveniră la bază raportară lucruri năstruşnice, care au ajuns imediat pe buzele speaker-ului de la radio Tokio: „In apele din vecinătatea insulei Bougainville flota imperială a scufundat un mare portavion, a incendiat si scufundat un portavion mijlociu, două crucişătoare grele, unul uşor şi un distrugător", în realitate aviaţia japoneză a întîlnit o navă de debarcare escortată de o canonieră si o vedetă torpiloare, care n-au suferit nici o avarie. Mal mult acestea din urmă au reuşit să mai doboare cîteva avioane japoneze.

— Apoi în zorii zilei de 7 noiembrie în zona Koromokina, la est de capul Torokina, vor apare 21 de nave mici de transport japoneze care vor debarca numeroase detaşamente de Infanterie Marină ce vor dispare în desişurile junglei.

— Incepînd cu 9 noiembrie „Şea Bess"[1]-!! — batalionul de construcţii — debarcat pe insulă începe lucrul si după o lună, res pectiv la 10 decembrie în zori, 18 avioane „Corsair" VFM 216, 6 ,,Dauntless" şi un avion de transport „Skytrain" aterizează la Bougainville. Peste cîteva zile şi alte escadrile din Armata Aerului se vor adăuga primelor. Imediat vor fi organizate patrulări de zi şi de noapte — cu aparatele de vînătoare Lightnings — plecînd de pe aerodromul de la Torokina. Rabaul era în raza lor de ac ţiune . . . Dar ce s-a întîmplat cu detaşamentele japoneze debarcate pe insulă, Sensei sân?

— Bougainville este toată o junglă ce întrece ca privelişte ceea ce oferea Guadalcanal. „Este ca o frunză de nenufar verde si imensă", cum o numeşte un scriitor american. Japonezii ca peste tot în astfel de situaţii se simt ca acasă. Detaşamentele vor urca pe cursul rîului Laruma, apoi vor coborî spre sud-vest, ocolind aerodromul si se vor întări în patru poziţii la vest de aerodrom, respectiv pe cotele 600, 600 A, 1000 si pe una fără nume. Puşcaşii Marini o vor boteza — aşa

va rămîne pe atlasurile de scară mică — Helzapoppin Bridge —

[1] Iniţialele C.B. — Constructor Batalion — ce pronunţau de aceeaşi manieră ca si cuvîntul „şea bees" — albină de mare.

Colina Bubuiala Iadului — după modul în care au fost primiţi de japonezi şi în care se vor desfăşura luptele de acolo.

— Au fost confruntări foarte dure şi au început imediat după debarcare. De la început puşcaşii marini s-au lovit de rezistenţa dîrză a acestora. Căpitanul Warner — care cunoştea limba japo neză încă din perioada cînd luptase în China — va organiza o pătrundere cu un tanc în spatele căruia înainta împreună cu o grupă de puşcaşi marini, în apropierea liniilor inamice, imitînd la perfecţie vocea stridentă a caporalilor niponi, va striga: „Porniţi la atac! Atac la baionetă! La atac". Soldaţii japonezi vor ieşi din tranşee avîntîndu-se înainte. Vor cădea răpuşi de rafalele de pe tancuri şi de puştile automate ale puşcaşilor marini 377 de soldaţi japonezi.

Cota 1000 a căzut la 11 decembrie ca urmare a unui atac de desant al batalionului 3 de paraşutisti. Cît priveşte Helzapoppin Bridge cinci zile de atacuri continue cu nouă companii de puşcaşi marini din regimentul colonelului Evans Ames sînt fără rezultat. Sînt trimise avioane torpiloare tip „Avenger" care bombardează colina. Fără efect. Se cere un bombardament pentru „zdrobirea totală" a colinei. Trei escadrile întorc Helzapoppin Bridge pe dos, în 18 decembrie. Vegetaţia a dispărut si colina e goală. Atac al puşcaşilor marini din stînga si din dreapta. Inamicul apare din tranşeele si adăposturile nelovite si respinge atacurile. Este chemată din nou aviaţia. 24 tone de bombe pritocesc colina, urmată de mitralierea ei. Colina cedează. Pînă la sfîrsitul .anului sînt cucerite si celelalte cote. După aceste lupte insula nu va mai cunoaşte acţiuni însemnate. Americanii deţineau aici un perimetru defensiv de 18 km lăţime şi 10 km adîncime, pe care au mai fost construite două piste de aviaţie. Golful Imperatrice Augusta şi perimetrul cucerit au fost transformate într-o bază aeronavală. La numai 355 km de Rabaul. Flancul drept al planului „Elkton" era realizat.

•— Cu toate acestea baza aeronavală din Rabaul reprezenta încă o ameninţare reală pentru americani atît în insulele Solomon cît şi în Noua Guinee.

— Că este aşa o dovedeşte transferul efectuat de Nimitz în

Marea Solomon a încă trei portavioane luate de la baza aeronavală de la Pearl Harbor. E vorba de două unităţi noi, „Essex" si ,,Bimker Hill" de cîte 30.000 tone fiecare şi portavionul uşor „Independence" aflate sub comanda contraamiralului Montgomery. Ele vor ataca baza aeronavală Rabaul pe 11 noiembrie cu 185 de avioane. Cu toată rezistenţa aviaţiei japoneze, portul Rabaul este serios lovit. Koga pierde 50 de avioane şi pe piloţii acestora, fără să lovească nici unul din portavioanele americane.

— Roga, un marinar realist, îşi dă seama că raportul de forţe s-a răsturnat şi că nu mai are şanse într-o confruntare navală de proporţii cu un adversar ce posedă cinci portavioane si o forţă aeriană considerabilă. El nu-si ascunde nici gîndul că planul ambiţios al lui Yamamoto, de a zdrobi flota americană în apele din zona Rabaul s-a spulberat. Mai mult va fi necesar să-şi retragă escadrele din raza de acţiune a aviaţiei americane. Vor fi duse la Truk si Palau în Caroline. Cit despre Rabaul şi Bougainville, acestea nu mai merită sprijinul sau întăririle —• justificate pentru condiţii favorabile — dar care în momentul de faţă trebuiau economisite pentru situaţiile deosebite care le rezervă viitorul. Şi nu prea departe de Rabaul •— pe care va fi nevoit să-1 sacrifice curînd — spre est se află un atol neînsemnat, care va juca peste cîteva zile un rol pe cît de important pe atît de efemer în această istorie tulburătoare a Pacificului. Se numea Bititu.

— O! e vorba de arhipelagul Gilbert unde americanii începuseră unele acţiuni cu peste un an în urmă. In august 1942 debarcară pe insula Makin; acolo se dădeau lupte crîncene chiar în zilele acestea. La l septembrie 1943 *a* avut loc o debarcare si în insula Backer, concomitent cu un bombardament pe insula Marcus •— ambele din acelaşi arhipelag — efectuat de către aviaţa decolată de pe portavioanele „Yorktown", „Essex" şi „Independence".

Şefii statelor majore aliate se întîlniseră la 4 septembrie la Pearl Harbor, unde puseseră în discuţie trei dintre variantele evoluţiei războiului din Pacific. Aceea a generalului MacArthur, care susţinea ruta Noua Guinee — Filipine — Tokyo, căreia autorul ei îi va rămîne consecvent. Amiralul King preconiza un salt din So-lomon în arhipelagul Marshall — care luat în stăpînire — permitea un al doilea în Mariane. De acolo pînă în Japonia ... un pas. Acestui plan i se opunea Nimitz. Japonezii erau foarte bine fixaţi în aceste două arhipelaguri, în plus pe flancul drept al insulelor Marshall exista Tarawa — un grup de atoli din arhipelagul Gilbert — puternic fortificat,

care reprezenta un pericol real pentru forţele americane angrenate în operaţiunile de cucerire a marilor arhipelaguri. Atacarea Tarawei era posibilă, fiind în raza de acţiune a aviaţiei de pe unele aerodromuri americane din vecinătate. Din contra, atacarea arhipelagului Marshall era complet exclusă. Acolo americanii ar fi fost puşi în situaţia de a simţi gustul hapului înghiţit de japonezi la Midway . . .

S-a hotărît orientarea ofensivei americane spre Pacificul Central, prin declanşarea operaţiei ,,Galvanic", de cucerire a arhipelagului Gilbert.

— **Insule care intrau în planul de apărare japonez „Yogaki", încredinţat de Koga contraamiralului Keiji Shibasaki.**

— **Cîteva zeci de puncte minuscule situate — ca răspîndire — simetric faţă de linia Ecuatorului şi echidistanţate faţă de insulei? Elice, din sud, în posesia americanilor şi faţă de arhipelagul Marş-hali, situat la nord-est şi pe care erau stăpîni atotputernici japonezii**

— **După cîte ştiu şi meridianul 180° trecea prin dreptul lor.**

— **Exact. Era acest grup de insule deci egal distanţat de poli şi de cele două coninente mari, departe de zgomotul lumii. Şi de la descoperirea lor de către căpitanul englez Gilbert în 1788 nici un eveniment răsunător nu a adus numele lor în gura lumii. Faptul că pe acolo trecuse celebrul scriitor englez Robert Luis Stevenson exact la un secol de la descoperirea insulelor se va pierde uşor prin paginile cotidienelor vremii, sau în cărţile ce au rodit din cele 18 luni de călătorie prin Oceanul Pacific şi din sejurul său fericit in insula Samoa.**

— **Ori astăzi ziarele întregii lumi vor înscrie cu litere mari numele rahipelagului si îndeosebi acela a unui colier de atoli va face ocolul globului. Era Tarawa.**

— **Ce este un atol? O insulă formată din schelete de corali — animale celenterate ce trăiesc în colonii a căror suporturi cal- caroase se ridică din adîncuri, plecînd din crestele lanţurilor sub marine şi ies din mare formînd şiraguri de insulă în formă inelară, ce închid în interior o mică lagună nu prea adîncă. Tarawa era numele a 16 atoli ce formau un lanţ coralier unitar în forma unui triunghi dreptunghi c, cu baza de vreo 25 km pe o catetă, orien tată de la est la vest şi cu cealaltă, tot de 25 km a fortiori spre nord, incluzînd o lagună Puţin mai la nord de punctul unghiului drept si la aproximativ 10 km sud de singurul loc de acces al navelor spre interiorul lagunei se afla atolul Betio. Japonezii îi vor spune Bititu, folosind numele dat de francezi. E o fărîmă de pămînt în formă de pasăre culcată pe spate**

— priviţi harta Sensei sân — avînd 4 km lungime şi în medie 400 metri lăţime. De pe un promon toriu al plajei nordice, care desparte plajele Roşii 2 de 3 — se vede şi pe hartă — pleacă în mare, un chei din scîndură, pe piloni de lemn.

— Dar ce e cu denumirile acelea de culori?

— Erau fixate în mod convenţional de ofiţerii de stat major pentru delimitarea acţiunilor de luptă.

— După debarcarea americană pe insula Makin din august 1942, japonezii sesizează interesul acestora faţă de arhipelag şi încep peste o lună să fortifice Bititu. A fost trimis acolo contra amiralul Seichiro, care a condus lucrările. In primul rînd s-a ame-

najat un aerodrom. Apoi pe cei 2,6 km² ai atolului s-au construit cîteva cazemate si „blochaus"-uri, care au fost umplute ochi cu piese de artilerie şi muniţii. Erau acolo 6 tunuri de 70 mm, 8 de 75 mm, 10 de 75 mm de munte, 4 tunuri de 127,5 mm, 6 tunuri de 80 mm, 4 tunuri de 130,5 mm, 8 piese enorme de 203 mm aduse de la Singapore. Mai erau 62 mitraliere grele si 44 uşoare, numeroase cu ţeava dublă, 9 tunuri antitanc de 37 mm, 14 tancuri uşoare cu tunuri de 37 mm, acestea din urmă camuflate în nisip şi acoperite cu frunze de palmier, nenumărate puşti, pistoale, grenade, baionete. .Apoi trupele de apărare.

— 4836 de japonezi.

— De unde cifra asta exactă?

— Fotografiile aeriene făcute de aviaţia americană au pus în evidenţă printre altele şi un număr mare de latrine. Serviciul de informaţii care cunoştea — conform regulamentelor japoneze '— numărul de militari ce foloseau o asemenea „instalaţie" au stabilit efectivele existente, valoarea care nu era deloc departe de cifra reală. Plajele fuseseră întărite cu un parapet înalt de 1,5 m, rea lizat din trunchiuri de cocotieri, avînd legături din crampoane de oţel si întărituri din blocuri de corali. Ar părea o idee ridicolă, cu oarecare iz shogunal să construieşti în plin secol 20 un astfel de val în jurul unei insule. Dar gardul acesta va provoca sute de victime în luptele ce se vor desfăşura în zilele ce vor urma. Pe linia lui îşi vor da viaţa aproape cinci sute de puşcaşi marini.

In august 1943 Seichiro termină lucrările. Contraamiralul Shi-basaki care prelua comanda planului ,,Yogaki" îşi stabili cartierul general pe insulă. Era considerat specialist în fortificaţii. El a

multiplicat obstacolele de coastă, creînd în larg culoare mărginite de tetraedzi de beton, menite a pbliga navele — în drumul lor de înaintare spre ţărm — să vină în bătaia tunurilor grele.

Planul „Yogaki" era completat cu măsuri de sprijin din partea aviaţiei de la bazele navale din Kavieng — din Noua Irlandă —, Rabaul, si Truk, a Flotei a 2-a a amiralului Kondo si a numeroase submarine, toate menite să lovească orice încercare de apropiere a navelor americane din insulele Gilbert, în special de atolul Tarawa şi de cheia arhipelagului, insula Bititu.

Ordinul dat ofiţerilor de pe insulă suna clar: „Aşteptaţi ca transportoarele de trupe să se adune pentru bedarcare şi apoi deschideţi focul. Nu trageţi decît asupra transportoarelor şi nu vă ocupaţi de navele de război. Dacă inamicul începe debarcarea, concentraţi toate armele asupra .mijloacelor şi trupelor sale pe toată durata pînă la atingerea ţărmului. Apoi concentraţi focul pe primele elemente debarcate pe plaje. Avînd în vedere că adversarii au

TTimai 20 de metri de la ţărm pînă la parapet, nu vor putea să-şi unească forţele, nici să efectueze o străpungere pentru a stabili un jap *de* pod".

In octombrie 1943 Shibasaki îi declară lui Kogo că „le-ar trebui americanilor un milion de oameni si o sută de ani de eforturi pentru a pune stăpînire pe Betio".

— Se pare că Shibasaki îşi pregătise insula pentru propriul lui război, dar nu cred să fi fost stăpînit de ideea că lupta de aici va fi crucială pentru soarta ii-ăboiului. în schimb americanii erau si guri că vor cîstiga acest mic război. Ei nu bănuiau ce surpriză le rezervă japonezii pe acest atol mărunt si ce zile de infern le pregă tesc .. . Conducerea întregii operaţiuni „Galvanic" ce avea drept, scop cucerirea întregului arhipelag Gilbert fusese încredinţată ami ralului Raymond A. Spruance, avînd în subordine o flotă formată din 139 de nave . ..

— ..... cea mai impresionantă concentrare de nave realizată

pînă în clipa aceea de către forţele americane ...", cum afirmă eminentul scriitor francez George Blond[1].

— în răspunderea sa directă reveneau gruparea operaţională 50 avînd în compunere cîteva portavioane ,cu 800 de avioane la bord,

cuirasate şi crucişătoare, o forţă de asalt formată din Gruparea operaţională 52, destinată cuceririi insulei Makin si .Gruparea operaţională 53 cu misiunea de a ocupa atolii Tarawa si Apamana şi în sfîrşit o forţă de aviaţie terestră cu bazele în insulele Ellis, Phoenix, Samoa şi Baker. Forţa navală amfibie de asalt de sub comanda contraamiralului Richmond K. Turner era formată din S portavioane, 7 cuirasate înarmate cu tunuri de 356 mm şi 406 mm, 8 crucişătoare grele si uşoare si 35 distrugătoare. Corpul 5 Armată Amfibiu ce urma să fie debarcat — şi care totaliza 14.000cle puşcaşi marini, îmbarcat pe 20 de transportoare •— era sub comanda generalilor de divizie Holland M. Smith şi Julian Smith, ultimul comandant al Diviziei a 2-a de Puşcaşi Marini. In sfîrşit o forţă navală de acoperire i— de sub ordinele amiralului Harry L. Hill — constituită din cuirasate, crucişătoare şi distrugătoare, urma să asigure sprijinul operaţiei de debarcare. Din această forţă un grup de interceptare — avînd ca nucleu 3 portavioane — patrule între Gilbert si Marshall pentru a asigura protecţia operaţiei.

— După cum se vede flota americană poseda numeroase port avioane grele şi uşoare. Este vorba deci de apariţia unor nave noi.

[1] George Blond, *Supravieţuitorul din Pacific,* Editura Militară, Bucureşti, 1976, pag. 189.

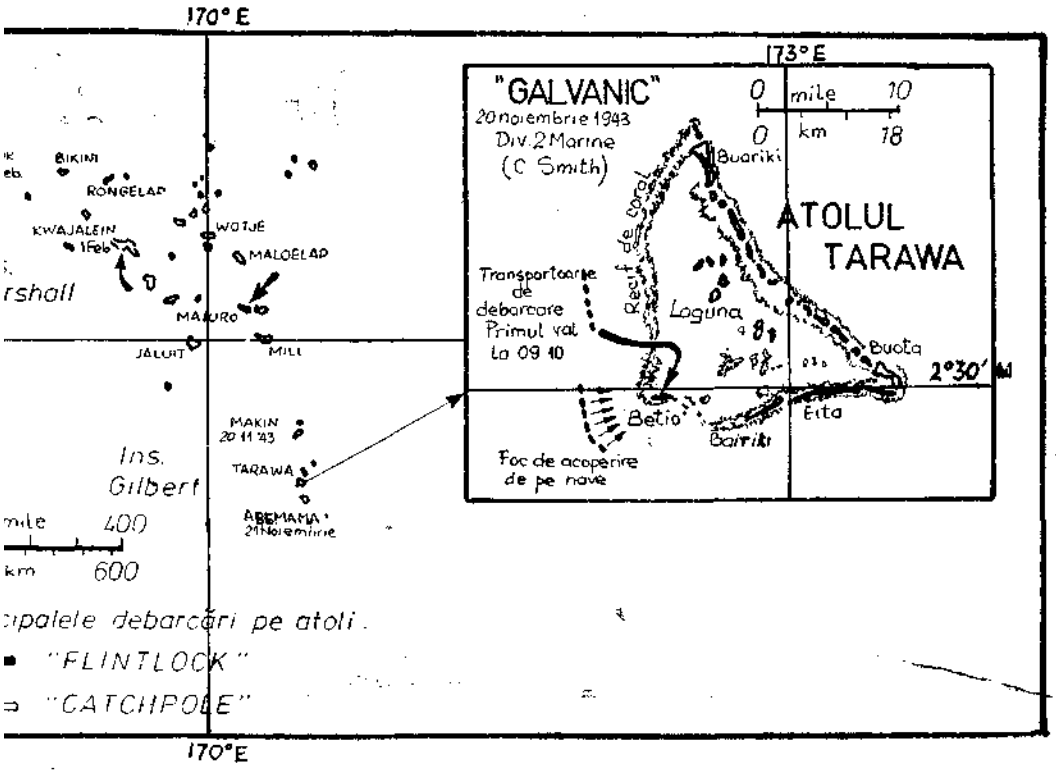

20. Insulele Gilbert, Marshall (Tarawa).

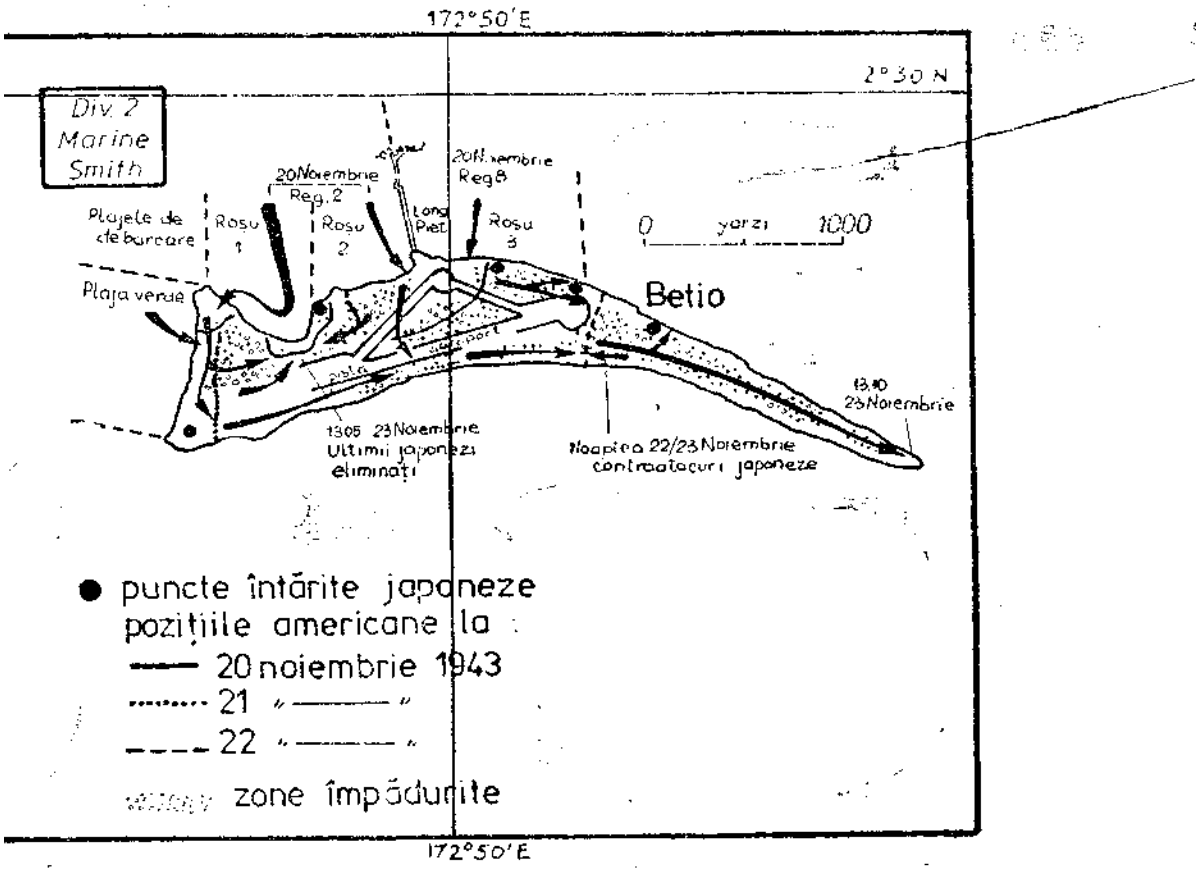

21. Atoul Betito.

— Da, Sensei sân, de pe şantierele lor au fost lansate port- avioanele „Essex", „Yorktown II", „Wasp II", „Bunker Hill", „Han cock", „Bonhomme Richard" şi încă multe altele. /

Forţele care urmau să ocupe Betio cuprindeau 6 portavioane, 6 cuirasate, 4 crucişătoare, 21 distrugătoare, dragoare' de mine, transportoare, LST-uri şi şalupe cu motor pentru transportul tancurilor, artileriei şi trupelor precum şi vehicole blindate amfibii poreclite „Aligatori", pentru transportul trupelor pe distanţa dintre transportoare si plaje.

— Debarcarea a fost hotărîtă pentru 20 noiembrie.

— Au fost discuţii îndelungate si controversate în jurul datei în care marea prezenta un nivel maxim pentru apropierea de plaje.

— Se urmărea, de fapt, fluxul maxim al apelor, Florin sân, pentru a se asigura depăşirea recifelor. Insula Betio — dealtfel ca si restul lanţului da atoli de pe laturile estică şi sudică ale triun ghiului — erau mărginite de recife coraliene — liniile punctate de pe hartă — care ies peste nivelul mării în timpul refluxului. Tre cerea navelor de debarcare peste recife, indiferent din ce parte — dinspre mare sau dinspre laguna interioară — este posibilă numai la începutul fluxului. Ori acest moment trebuia prins la linia reci fului pentru a se asigura înălţimea fluxului necesar trecerii navelor. Caculele au condus la concluzia că acest moment cădea în 20 no iembrie. La începutul lunii au avut loc eîteva evenimente triste pentru Shibasaki. Pe ziua de întîi, cu prilejul debarcării -americane în Bougainville, în bătălia navală din Marea Solomon, navele ce trasportau trupe pentru Betio au fost scufundate, în 5 si 6 noiem brie ca urmare a bombardamentelor efectuate cu aviaţia de pe port-avioanele „Saratoga" si „Princeton "asupra portului Rabaul a fost lovită o parte din flota lui Kondo — şapte crucişătoare si două dis trugătoare — iar în 11 noiembrie aviaţia portavioanelor ameri cane a distrus la Rabaul numeroase aparate încît Shibasaki nu putea spera în vreun sprijin aerian. Despre forţa de submarine fu înştiinţat că suferise pierderi ca urmare a numeroaselor accidente si că nu putea conta decît pe cîteva dintre ele. în plus aviaţia ame ricană începuse bombardamente masive pe Betio.

— Incepînd din 10—12 noiembrie porţia rezervată insulei era de aproximativ 100 tone bombe pe zi pentru ca în 18 noiembrie să fie aruncate acolo 115 tone bombe de aviaţie, în timp ce trei crucişătoare şi două distrugătoare lansează 250 tone proiectile.

Forţele destinate debarcării se întîlniseră în 19 noiembrie în sudul insulelor Gilbert şi în drum spre Betio oamenii sînt încunoştiinţaţi asupra misiunii. La puţin timp după miezul nopţii trasportoarele

şi navele de bombardament se aliniază pe poziţii. Ambarcaţiunile de debarcare adunate în vederea atacului pătrund prin coridorul vestic de la nord de Betio pentru a se alinia pe poziţia de plecare din interiorul lagunei. Privind harta cu insula se vede că zona cea mai lată $ acestei a fost împărţită în 6 plaje: cele „Roşii", l, 2 si 3 spre nordi cea „Verde" spre est si cele „Negre" l si 2 spre sud. Grupurile \navale de susţinere cu foc se plasează la est, sud est şi sud de Betio, în afara lagunei. Pe la 4.00 dimineaţa în timp ce distrugătoarele „Rinffold" si „Dashiell" încep să se îndrepte către senalul de intrare în interiorul lagunei pentru a acoperi activitatea dragoarelor de mine „Pursuit" si „Requisite", cuirasatele „Mary-land", „Colorado" şi „Tennessee" escortate de crucişătoare si distrugătoare se apropiau de atol în gruparea sa de susţinere de la sud. Cam cînd aveau loc aceste ultime manevre o baterie de pe Betio deschide focul. După două lovituri de pe „Maryland" pentru reglarea tirului pleacă primul obuz de ruptură. Avea 406 mm diametru si cînterea 500 kg. Era o performanţă a războiului. Astăzi au ajuns la 1500 kg. Pe coasta estică a insulei izbucneşte o jerbă imensă, ce se ridică la peste două sute de metri înălţime, urmată de o explozie înfiorătoare. Obuzul a lovit în plin o cazemată de artilerie grea, cu cîteva sute tone de proiectile. A fost semnalul de început al unei ploi de peste 3.000 tone obuze aruncate pe atol de toate tunurile din grupurile navale de susţinere. O căciulă uriaşă de praf şi fum înghiţise totul pe insulă. Flăcări uriaşe se ridicau spre tării de la un capăt la altul al acesteia. La 5.42 focul de pe cuirasate încetează. S-ar fi părut că pe atol totul fusese distrus, zdrobit, pisat si pulverizat, că nimeni şi nimic nu scăpase din acest potop de obuze si că insula însăşi se fărîmiţase, oferindu-se ca o jertfă jalnică sub presiunea acestui ciocan uriaş de metal ce căzuse ritmic pe ea timp de 45 de minute. La scurt timp după liniştea instalată se aude huruit de avioane.

— Urmează bombardamentul de aviaţie, care vine în două va luri: primul al torpiloare!or urmat de cele în picaj. Betio e din nou o pară încinsă din care se ridică o coloană înaltă de fum.

— Şi din nou linişte . .. Puşcaşii Marini din primele şalupe cu

motor care se îndreaptă spre linia de plecare privesc muţi insula incendiată şi se întreabă în sinea lor dacă acolo mai mişcă cineva. Privelisea din faţă e sinistră, încep să se zărească cocotierii dezgoliţi de frunze, sfîrtecaţi, smulşi, întorşi cu rădăcinile în sus. La ori zont soarele îşi aruncă primele raze. Şi în acele momente de acolo de pe insulă o baterie japoneză deschide focul asupra dragoarelor.

— **Stupefacţie generală . . .**

— **Şi insula e supusă din nou bombardamentului de aviaţie**

Cîteva avioane se ocupă exclusiv de bateria aceea din estul, cheului care deschisese focul. Vînătoarea mitraliază ţărmurile de/jur îm prejur. /

— **Pentru a treia oară o altă baterie japoneză deschide focul. De astă dată lovitura a vrut să deranjeze un trasportor, dar obu zul se înfinge în apă la vreo 50 metri de navă, explodînd sec. ..**

— **Navele din larg deschid focul asupra insulei. Sub urzeala de foc a obuzelor „Aligatorii" înaintează urmărind lumina proiec toarelor de pe dragorul „Pursuit" care-i ghidează spre ţărm. Oamenii din ambarcaţiuni au senzaţia că înaintează încet, mult prea încet. Şi într-adevăr operaţia „Galvanic" e întîrziată de bombardamentele care s-au repetat peste prevederi. Ora H de începere a debarcării trupelor e amînată pentru ora 9.00 si comunicată tuturor navelor pentru decalarea corespunzătoare a tuturor fazelor operaţiunii, sta bilite în detaliu. Primul val de „Aligatori" părăseşte linia de ple care la 8.42, urmînd să parcurgă pînă la plajele „Roşii" sase mii de metri. Din acest val un comando condus de locotinentul Wil liams D. Hawkins va trebui să debarce pe Betio primul, pentru a ocupa cheiul si a executa o deschidere în parapetul ce înconjura insula. Tunurile de pe nave pustiau insula în tot acest timp. Cînd au încetat au venit avioanele care au mitraliat plajele. Iar după ple carea lor navele au reînceput canonada.**

— **Şi înrt-o pauză în care tunurile s-au liniştit, cîteva proiec tile de pe insulă se abat asupra „Aligatorilor".**

— **Loviturile au fost neeficace. Grupul lui Hawkins atinge ţărmul sub un foc necruţător al japonezilor. Deşi plajele erau mi traliate neîntrerupt de către aviaţia americană pentru a ocroti pă trunderea comandoului pe insulă, pierderile în oameni sînt impor tante. Şi totuşi băieţii aceia ocupă cheiul si reuşesc să rupă para petul pe a distanţă de 15 metri.**

— **Cînd „Aligatorii" din primul val au ajuns în dreptul, reci fului asupra lor se abate o grindină de foc a bateriilor japoneze. Se produce o învălmăşeală generală.**

— **Era ora 9.00 si începuse refluxul. Singurele ambarcaţiuni care mai pot înainta sînt „Aligatorii" ce duc ostaşii pînă în apropie rea plajelor. Acolo oamenii sar în apă şi înaintează spre ţărm, ţinînd puştile deasupra nivelului apei. Mitralierele japoneze îi seceră la nivelul apei şi rîndurile puşcaşilor marini se răresc. Din acest prim val sînt ucişi peste şase sute de oameni. Doar cîteva zeci dintre ei vor atinge plajele „Roşii." Oamenii care puneau piciorul pe ţărm se aruncau în gropile obuzelor, se adăposteau în spatele grămezilor formate de tovarăşii lor ucişi sau se aruncau într-un asalt fulgerător prin ploia de gloanţe ce musca nisipul, pînă în**

unghiul mort al parapetului, căzînd sleiţi de puteri sub focul artileriei ce-i acoperau cu un giulgiu de metal, foc si moarte . . . Şi deşi greul începea de aici de la escaladarea parapetului, dincolo de care puşcaşii marini nu au nici un japonez în faţă, ci numai focui nimicitor plecat din zeci de cazemate, ei îşi continuă lupta înverşunaţi îndîrjiţi. . . După plecarea primelor trei valuri de asalt, şalupele cu motor nu mai putură înainta dincolo de recif datorită apelor scăzute si oamenii au trebuit să fie transbordaţi în „Aligatori", care făceau acum naveta între recif si plajă. Cum numărul acestora era mic, capacitatea de transport redusă si şansele de a ajunge nevătămaţi în apropierea plajelor scăzute debarcarea se anunţa anevoioasă. „Aligatorii" se legănau pe valuri într-un dans acrobataic sub loviturile obuzelor. Unii loviţi în plin ardeau, alţii se scufundau, puţinii scăpaţi înaintau ducîndu-si oamenii cît mai aproape de plaje. Efectivele de trupe debarcate reprezentau uneori doar 30—40% din cele îmbarcate. Japonezii împroscau cu foc încrucişat de mitraliere ţinînd sub control întreagă zonă a plajelor „Roşii". Capetele de pod cucerite erau nişte biete insuliţe de cîte douăzeci de metri pătraţi şi doar ruperile efectuate de bombardamente în sistemul de legături interne create de Ehibasaki i-a împiedicat pe japonezi să organizeze un contraatac de anvergură, care să arunce în 'mare puţinele forţe americane ce puseseră piciorul pe insulă.

— **Debarcarea a costat multe vieţi din rîndurile puşcaşilor marini. „Aligatorii" vor debarca pe cei vii — întotdeauna o minori tate — şi vor încărca mulţi, foarte mulţi răniţi pentru a-i duce înapoi**

către transportoare. Restul. . . vor putea fi văzuţi peste o zi, apărînd la lumină, odată cu refluxul apelor, înţepenit în nisipul calcaros dintre recif si plajă, cu mîinile crispate pe cîte o puşcă, într-un gest neputincios.

— Cei debarcaţi erau oamenii din subunităţi diferite. Se vor constitui pe loc în grupuri mici de cîte trei sau patru oameni. Va prelua „comanda" cîte un sergent major sau vreun tînăr loco tenent, încercînd să întreprindă acţiuni de înaintare pe plajă spre parapet sau uneori tentative de escaladarea lui. Fiecare mişcare se lovea de riposta dîrză a japonezilor care ţineau plajele sub foc continuu, în dimineaţa debarcării, cei de pe plaje vor avea un singur ţel: să se smulgă din groapa în care se aflau şi să înainteze un metru pe plaja ucigaşă. Un metru depăşit, cîştigat si menţinut de un om rămas valid constituia o victorie, de care nu s-au bucurat decît puţini dintre ei.

— La Betio în orele acelea de dimineaţă debarcarea puşcaşilor marini luase forma unui adevărat masacru. Sistemul de apărare or ganizat de japonezi pe insulă se dovedise invincibil. El rezistase

puternicelor bombardamente ce precedaseră debarcarea. Aceasta dovedea că americanii supraevaluaseră eficacitatea acestei intervenţii. Acum plăteau cu vieţi omeneşti cucerirea insulei, îşi asumau responsabilitatea unui sacrificiu, pe care chiar în aceste clipe îl estimau la minim. E drept că japonezii ştiau, că fără un sprijin din exterior, mai devreme sau mai tîrziu insula va fi pierdută. Era raţiunea pentru care se îndârjeau s-o vîndă la un preţ cît mai ridicat.

— înainte de amiază a debarcat de pe un „Aligator" şi eolone-lui David M. Shoup, comandantul Regimentului 2 de Puşcaşi Marini. Era un tip înalt, cu o statură atletică si o figură stîncoasă de brigand, înăsprită de vreme, îşi stabili postul de comandă în groapa făcută de o bombă din apropierea unei cazemate. Acolo află despre situaţia valurilor de asalt. Peste treizeci de „Aligatori" scufundaţi, majoritatea loviţi imediat ce făcuseră calea întoarsă, după debarcarea trupelor. Toţi servanţii tunurilor de pe acestea împreună cu comandantul batalionolui de şalupe fuseseră ucişi. Duelul cu insula se dovedea inegal: în timp ce artileriştii trăgeau de pe navele expuse, cei din insulă erau invizibili, la adăpostul cazaniatelor. Colonelul Shoup află si

o veste mai bună: o companie de a sa debarcase la vest de aerodrom pe plaja „Verde" si înainta într-o zonă slab apărată de inamic.

Apoi s-au întins fire telefonice între grupările debarcate si imediat s-a simţit un început de organizare. S-au dat ordine pentru atacarea şi distruregerea cazematelor din faţă şi în cîteva puncte puşcaşii marini, sub acoperirea focului tovarăşilor lor, vor escalada parapetul într-un salt fulgerător. Mai întîi cîteva legături de dinamită care vor dizloca, rupe si slăbi întăriturile pereţilor dubli de lemn ai cazematelor, care va face să se scurgă în bună parte nisipul aflat între aceştia. Urma imediat pălălaia aruncătoarelor de flăcări ce făcea să explodeze uneori muniţia din interior. Dar cele două, trei cazemate aruncate în aer în după-amiaza zilei nu aduseseră vreun cîştig, căci poziţiile puşcaşilor marini erau labile şi precare, încetarea focului odată cu lăsarea serii va permite americanilor debarcarea de artilerie — tot felul de piese de la 37 mm pînă la 75 mm — tancuri, muniţii, medicamente, plasmă sangvină.

Apoi avea să se aştearnă — odată cu întunericul nopţii — o linişte apăsătoare. In care nimeni nu-şi va permite o oră bine meritată de somn, după calvarul unei zile întregi de înfruntare a morţii. Căci trăgaciul fiecărei puşti va sta încordat, Icît e noaptea de lungă, un deget gata să împroaşte foc la cel mai mic semn de contraatac. , •••. •

— **Era ştiut că japonezii îşi lansau vestitele lor contraatacuri „banzai" în cursul nopţii, dar aici în Bititu ei îşi vor cruţa forţele, dat fiind lipsa de trupe de împrospătare şi înlocuire a celor pier dute. Şi trebuie să precizăm că ei vor trebui să se descurce singuri cu forţele mutilate pînă la sfîristul luptei.**

— **A doua zi dimineaţa s-a continuat debarcarea de trupe con form sistemului din ajun, dar focul violent al mortierelor, tunuri lor de 77 mm si al mitralierelor de pe insulă făceau sute de vic time. Supravieţuitorii ajunşi la ţărm se aruncau în gropi. Dar si acolo erau atacaţi de trăgători urcaţi în toţi cocotierii din faţa aero dromului.**

Se decide să se efectueze un nou bombardament aero-naval, care să permită un atac spre centrul insulei, pentru ocuparea coastei sudice a acesteia, în vederea ruperii forţelor japoneze în două si apoi fărîmiţarea lor în continuare. După bombardament, grupuri de douăsprezece avioane mitraliau terenul. Totul trebuia

efectuat cu grijă, pentru a nu lovi trupele proprii.

— **Mi se pare că cei ce debarcau erau îmbrăcaţi într-un com binezon de pînză tărcat cu galben şi verde pentru a fi distinşi uşor si a se recunoaşte şi între ei.**

— **Exact. Imediat după terminarea bombardamentului puşcaşii marini încep atacul. Nu este un asalt, în genul celor clasice. Sal turi scurte de doi, trei metri, tîrîs pe coate, strecurări îndrăzneţe din groapă în groapă. Japonezii deschiseseră foc cu tot armamentul din cazemate. Vulnerabilitatea acestora era minimă, datorită pe reţilor acestor cazemate *ce* aveau o grosime de un metru. Pentru a putea scoate din luptă un adversar astfel protejat nu rămmea decât să te apropii de cazemată şi să arunci dinamită prin ambra- zurile acesteia. Dar pentru a-ţi reuşi o astfel de manevră trebuia mai întîi să te strecori pînă la baza acesteia. Existau nouă şanse din zece să nu ajungi acolo viu. Dacă te păzea norocul, se întâmpla să nu-ţi intre dinamita prin deschiderea mică a ambrazurii. Dar şi în cazul în care explozia avea loc, nu întotdeauna cazemata era scoasă din luptă datorită compartimentării interioare.**

— **Şi cu toate dificultăţile ce le au de învins, cele două bata lioane plecate la atac sub comanda colonelului Jordan ating pe la ora 16.00 coasta sudică a insulei.**

— **Au mai rămas cu toţii 170 de oameni atacaţi de un inamic furios si îndîrjit, pierderile în rîndurile lor continuînd să crească. In interiorul insulei, Shibasaki pergătea un contraatac. Shoup îi transmite generalului Julian Smith — ce se afla în larg, la bordul navei „Maryland" — un mesaj laconic: „La sud situaţie îngrijoră-**

toare. Necesar sprijin urgent. Pierderi grele. Procentajul morţilor necunoscut. Sîntem pe cale să cîştigăm".

— **Un amestec de alarmă şi încredere, de teamă şi speranţă . ..**

— Ca în toate jocurile în care sînt aruncate de fiecare parte, cărţi tari... I se cere să ţină „frontul" vreo trei, patru ore, urmînd să-i fie trimis în sprijin Regimentul 6 Puşcaşi Marini, păstrat *îi* rezervă, pentru cazul în care debarcarea pe insula Makiii se dove« dea anevoioasă. Ori acolo lucrurile merseseră strună. Patru ore era însă mult pentru cei de pe insulă. Shoup se strecura printre gru puri, cerîndu-le să reziste pe poziţii, întărind poziţiile slabe. Ore teribile, trăite apăsător, minut cu minut.

Apoi deodată deasupra capetelor aviaţia. Cîteva zeci de aparate au început un nou deranj pe insulă cu tot dichisul necesar. Intre timp zeci de „Aliatori" se apropiau de ţărm.

— In sistemul nipon fuseseră lichidate numeroase puncte, fo cul japonez e slăbit si „Aligatorii" ating ţărmul fără pierderi, de- barcînd trupe proaspete şi încărcînd răniţii.

— Peste o mie de soldaţi preiau linia de luptă. In fruntea lor generalul de brigadă Merrit A. Edson.

— Mi se pare, Mike Roşcatul, vechea noastră cunoştinţă din Guadalcanal care între timp e avansat succesiv colonel şi apai ge neral.

— Venise cu ordin să-1 înlocuiască pe colonelul Shoup. îl găsise la limita puterilor. Epuizat. Era nedormit de 76 de ore; în plus rănit la un picior. Dar colonelul refuză să părăsească insula. El îşi adună oamenii regimentului său •— cîţi mai supravieţuiau — şi continuă să lupte.

•— Pe insulă lucrurile încep să ia o turnură complet defavorabilă pentru Shibasaki. Bombardamentul de aviaţie, urmat de unul efectuat de artileria de pe un distrugător apropiat de ţărm au scos din luptă o parte din cazemate ş iau făcut numeroase victime în rîndurile trupelor pregătite pentru contraatac.

•— Shibasaki va fi nevoit să renunţe pentru totdeauna la intenţia sa de alungarea americanilor. Dealtfel raportul de forţe era răsturnat pe insulă odată cu debarcarea noului contingent de trupe. In plus aceştia au găsit pe oamenii lui Shoup de la „Roşu 3" ajunşi pe o pistă a aerodromului, iar pe japonezii din vestul insulei înconjuraţi şi sub focul celor de pe plajele „Verde" si „Roşu l" — observaţi Sensei sân harta •— simultan cu al acelora de pe „Roşu l" şi „Roşu 2", ce străpunseseră în centrul insulei si se luptau la sud pe „Negru l". Şi la atacul efectuat după-amiaza de către trupele noi japonezii cedează pe flancul stîng. In ruptura produsă puşcaşii marini reuşesc să ptărundă pe o adîncime de o sută de metri. Su-

y \

ficîent pentru ca liniile si cazematele inamice să fie în bătaia aruncătoarelor de flăcări. Valuri galbene-roşietice de foc ţîşnesc pe toată zona din faţa aerodromului, incendiind tot ce întâlneşte în cale. In sfîrsit japonezii ies la atac şi în cîteva minute începe o luptă disperată corp la corp. Oamenii cad de ambele părţi şi pământul se acoperă ici şi colo de trupuri într-un amestec bizar de uniforme kaki şi verzi-cenuşii. în cursul nopţii care si-a întins linţoliul negru, ca un doliu peste insula stăpînită de spectrul morţii, duhoarea cadavrelor va face aerul de nesuportat. Ziua a treia cu toate speranţele de victorie care se strecuraseră în sufletele oamenilor, se dovedi neagră ca si denumirea convenţională a celor două plaje de pe care începuseră luptele şi unde japonezii posedau o reţea de cazemate densă.

— Erau plasate din zece în zece metri, iar uneori şi mai aproape.

— Atacul se dă concomitent cu tancuri si trupe ale Regimen tului 6 de Puşcaşi Marini, vestit încă din perioada primului răz boi mondial, prin victoriile strălucite obţinute pe pămîntul Franţei. Tancurile venite la 10—15 metri trag continuu asupra cazematelor. Cîteva mortiere îşi îndreaptă focul asupra altora. Unii ochitori reuşesc să trimită obuzele chiar prin ambrazurile acestora. Undeva un obuz a nimerit în compartimentul muniţiilor iar în altă parte în depozitul de praf de puşcă. Acolo cazematele sînt pulverizate. Din urmă vin aruncătoarele de flăcări care pîrjolesc ultimele puncte de sprijin.

— Japonezii recurg la metodele de luptă specifice timpului: un ostaş se aruncă cu o mină magnetică sub unul dintre tancuri, ex plozia imoibilizîndu-1, omul pulverizîndu-se în deflagraţia înăbuşită de colosul metalic.

•—• Acest tip de eroi sinucigaşi sînt numeroşi si a trebuit organizată pe loc pînda si scoaterea lor cu prioritate din luptă. Acolo unde tunurile si flăcările nu lichidau cazematele — erau cazuri cînd din interiorul lor vreun spuravieţuitor sau chiar vreun muribund fanatic continua să tragă la disperare — cîteva buldozere împingeau o grămadă înaltă de nisip în deschiderile si ambrazurile acestora, presînd totul cu nădejde si transformîndu-le literalmente în nişte bieţi tumuli inofensivi si muţi pe vecie.

— Cei dinăuntru rămîn să-si facă seppuku pentru a evita chinul asfixierii. Spre prînz debarcă şi generalul Julian Smitz. Inspec tează

insula, evaluează situaţia, cere sprijin. Altfel cucerirea insulei va mai cere sacraficii. „Aligatorii" aduc trupe noi, hrană si apă de băut, de care luptătorii duseseră lipsă în tot cursul dimineţii. Sînt debarcate tancuri grele de 32 de tone, tanchete cu tunuri de 75 mm. Japonezii sînt lichidaţi încetul cu încetul din vestul şi centrul insu-

lei şi spre seară din estul acesteia — coada păsării — care mai adăposteşte vreo 500 de inşi.

— **Şi în noaptea celei de a treia zi încep contraatacurile „ban- zai".**

— **Japonezii se vor arunca în luptă în cursul nopţii în trei contraatacuri, în primul sînt vreo cincizeci de oameni ce se aruncă fanatic într-o îndîrjire disperată a celor ce au pierdut totul. E o luptă sălbatică dusă corp la corp, japonezii luptînd cu ferocitate pentru a smulge adversarilor, în shimbul jertfei lor deliberate**

— **pentru a evita captivitatea — o jertfă egală. Preţul morţii căreia li se dăruie, îl vor socoti cu moarte. In avîntul de început ameri canii pierd teren, dar un simţămînt de niîndrie că Regimentul 6 a invins întotdeauna îi însufleţeşte si în scurt timp japonezii sînt decimaţi.**

— **La miezul nopţii un contraatac slab. îşi păstrează forţele pînă în zori cînd ies la atac cu toţi supravieţuitorii. Sînt sfîrtecaţi de obuzele ce cad ploaie în mijlocul lor. Americanii trag cu tot, armamentul. E o curăţire totală, nemiloasă, un masacru unde oa menii sînt loviţi în grup sau ochiţi ca animalele la vînătoare. Au murit toţi atacanţii, ofiţeri şi soldaţi fără deosebire. Cazematele care mai rezistă în extrema estică sînt bombardate de pe nave, lovite de tunurile tancurilor. Cei din interior care vor scăpa vii şi de pîrjolul aruncătoarelor de flăcări îşi vor face harakiri, recurgînd la ceea ce aveau la îndemînă. Au fost găsiţi soldaţi care s-au aruncat în baionetele puştilor.**

— **Aceştia apropiindu-se, Florin sân, de sinuciderea seppuku . . .**

— **... alţii au murit sfîrtecaţi aruneîndu-se asupra grenadelor din care au tras cuiul si în sfîrsit unii care s-au descălţat la piciorul drept, şi-au intrudus ţeava puştii în gură, apăsînd pe trăgaci cu degetul de la picior .. .**

— **Faţă de aproximativ 1000 de ucişi si dispăruţi şi în jur de 2300 răniţi de partea americanilor — bilanţul acestor trei zile, fiind**

egal cu pierderile de la Guadalcanal în decurs de şase luni

— situaţia în rândurile japonezilor e catastrofală. Din cei 4836 oa meni aflaţi în garnizoana de la Betio, au fost găsiţi în viaţă un ofiţer, 16 soldaţi şi 129 muncitori coreeni. Aproape 4700 de mili tari japonezi au fost ucişi. Cei ce s-au sinucis în afara luptelor nu reprezintă o cifră semnificativă în acest total.

La noi în Japonia în acele zile putea fi auzit un cîntec patriotic. Cuvintele lui sunau astfel: „Noi vom înfige drapelul soarelui care se ridică, colorat cu propriul nostru sînge, în cele mai îndepărtate colţuri ale pămîntului... El va flutura pe turnurile înalte ale Londrei. Mîine Moscova şi Siberia înzăpezită vor fi ale

noastre. Nepoţii noştri ne vor ridica un monument la Chicago, curăţat de gangsteri". Din tot ce scria în aceste cuvinte, adevărate au rămas doar cele referitoare la „drapelul soarelui... colorat cu propriul nostru sînge .. ."

Am ieşit pe balconul apartamentului lui Sensei... Noaptea se lăsase de mult peste Beijing, întinderea lui uriaşă încă pe orizontală, facilita estomparea în distanţă a zgomotului caracteristic marilor metropole, cartierul nostru hotelier fiind învăluit de o linişte zimţată doar de ţîrîitul unei orchestre de greieri neobosiţi.

Lampadarele reuşiseră să adune în jurul lor roiuri de gîze, prinse într-un dans barbar si bezmetic. .. De la ferestrele deschise ale hotelului răzbăteau melodii orientale si ritmuri de rock'n roii, totul amestecîndu-Be într-o polifonie bizară . . .

Stăteam tăcuţi amnîdoi, nedeconectaţi încă de evenimentele zguduitoare care au răscolit acum patru decenii, cei câţiva kilometri pătraţi ai atolului Betio. Reflectam fiecare, alunecând cu gândurile pe poteci întortocheate ale istoriei şi tâlcurilor sale. Mi-amintesc de „prelegerile de filosof ie a istoriei" ale lui Hegel: „Istoria universală nu este tărîmul fericirii. Perioadele de fericire sînt pagini goale ale sale, deoarece ele sînt perioade de concordie, lipsite de contradicţie".

N-am uitat asta niciodată . . .

Capitolul 10 SHICHI ŞEI HOKOKU

„Nu-mi voi atrage niciodată ruşinea de a fi făcut prizonier; voi oferi zeilor sacrificiul vieţii mele şi sufletul meu se va bucura pentru totdeauna în seninătatea Principiului Etern".

Din Regulamentul Disciplinar al soldatului Armatei Imperiale Nipone.

— La 2 februarie 1943 generalul Hideki Tojo — şeful guver nului — pronunţa un discurs pompos în Dietă. Proclamînd Japonia drept cea mai mare putere mondială de pe planetă el afirma că imperiul nipon ocupa — la acea clată —• 50 milioane de kilometri pătraţi — o sesime din suprafaţa Terrei — şi posedea 450 de mi lioane de locuitori. Conturul acestui imperiu se creiona pe o linie ce pleca din Aleutinele occidentale, alunecând pe fluviul Amur, prin stepa mongolă, zona muntoasă a Chinei centrale de vest, graniţa chino-birmană, cea birmano-indiană, coasta vestică malayezâ, sudul şirului de insule al Indiilor Olandeze, capătul sud-estic al Noii Guinee pînă la Nicobar si Andaman în sud-est, pe la sudul arhi pelagului Solomon, apoi în est prin dreptul insulelor Gilbert şi Marshall, linia urcînd drept spre nord, atingînd Aleutinele în punc tul de plecare.

Acest Moloch uriaş dădea semne de şubrezenie chiar în momentele culminante ale epocii de glorie ofensivă a armatei si marinei imperiale. Bătălia din Marea Coralilor constituise primul simptom al stării sale patologice, iar ceea ce a urmat la Midway arătase lumii întregi gravele consecinţe ale „bolii victoriei" de care era cuprinsul bietul mastodont.

— Şi numai la o săptămînă după discursul de care amintiţi, Sensei sân, imperiul sîngera la o rană ce purta numele de Guadal-canal.

— Insuccesele înregistrate de japonezi în prima parte a aces tui an 1943, nu de ignorat dar încă izolate, capătă începînd din toamnă un caracter continuu şi accentuat.

—• Altfel spus, războiul ia pentru aliaţii anglo-americani for« mă evidentă a unei ofensive permanente, care-i va duce clin succes în succes la victoria finală. Această răsturnare a raportului d(

forţe se datoreşte în bună parte capacităţii ştiinţifice şi tehnice mobilizată în scopuri militare precum şi potenţialului industrial net superior al Aliaţilor. Nu sînt lipsite de interes unele cifre — puţin rotunjite şi exprimate în milioane tone — privind producţia anului 1943, a unor materii prime cerute de industria de război, realizate de S.U.A. comparativ cu Japonia: oţel 80 faţă de 9, fontă 56 faţă de 6 si aluminiu 2 faţă de 0,1. în ceea ce priveşte potenţialul naval să exemplificăm numai cu portavioanele: Japonia începe războiul cu 10 unităţi si în 1944 posedă 18, în timp ce S.U.A. avea în 1941 doar 4 unităţi si posedă în 1944, 100 de unităţi. In producţia de avioane Japonia a atins în 1944 cifra de 28.180 de avioane în timp ce S.U.A. avea o producţie de 95.000 de aparate din care 10.000 bombardiere grele. Nu mai vorbim de calitatea armamentului american, care se dovedeşte superior celui nipon. Dar despre aceasta am discutat la început şi cu diverse prilejuri pe parcurs.

Nu trebuie ignorată, de asemenea, grija americanilor ca —• pe măsura înaintării ofensivei lor în Pacific — să-si creeze depozite imense, arsenale puternice, baze logistice în Hawaii, Noile Hebride, Fiji, Solomon si aiurea — asigurîndu-şi în apropierea frontului sursele de aprovizionare tehnico-materială si de subzistenţă, cu care să întreţină viu focul, în care se mistuiau acum cei ce in-cendiaseră Pacificul. ..

— în contrast cu sistemul 'american de organizare mă gîndesc la imobilismul politic al guvernanţilor japonezi, care în ciuda cuceririlor din iarna lui 1941 spre 1942 — ce aduseseră imperiului teritorii cu imense resurse de materii prime — nu catadicsiseră să repare rafinăriile olandeze si britanice din aceste teritorii, operaţiile navale fiind greu afectate prin întîrzierile ce se produceau în aprovizionarea cu combustibil. Despre ce era vorba? Japonia — spune Potter si Nimitz[1] — „nu avea industrie în regiunile industriale; trebuia deci să aducă aceste materii prime în metropolă, să le transforme si apoi să le distribuie la consumatori, respectiv forţelor armate". O serie de petroliere veneau în metropolă cu ţiţeiul din Indonezia, Borneo şi Java si se întorceau înapoi goale pentru a repeta operaţia. Altă serie transporta produsele prelucrate din metropolă la bazele navale din Pacific — Rabaul, Kavieng, Munda, Truk, Palaos etc. — revenind si în acest caz goale. Cum

[1] **Potter, E. B., membre de l'Academie navale de U.S.A., Nimitz, Ch. W., amirale de la flotte, *La guerre sur la mer 1939—1945,* Paris, Payot, 1958, pag. 451. Citat din Edie Bauer [15] pag. 252.**

spuneau autorii de mai sus: ,,. . . ei conservau un sistem în «V» întors cu vârful .spre metropolă, în loc de a adopta un sistem în formă de delta, care le-ar fi permis să-şi optimizeze transportul".

— Desigur, pe cele două braţe ale V-ului, du-te-vino-ul rea liza două drumuri cu navele goale, în timp ce în triunghi navele ar fi circulat în circuit, fiind goale doar pe una din laturi, în cazul cel mai rău... In plus exista un pericol permanent ca aceste petroliere să fie scufundate. Vă daţi seama, pierderea cî- torva petroliere avea urmări negative pentru realizarea unor ope raţii navale viitore.

— E curios, Florin sau, cum nu şi-au dat americanii seama de acest punct slab al mecanismului nipon de transport al petro lului şi să-1 fi lovit, cu vreo doi ani mai devreme, scufundînd pe trolierele încărcate cu ţiţei -sau mai ales cu produsele rezultate din rafinării.

— Neîndoios, faptul rămîne inexplicabil. Cu atît mai mult cu cît aceştia trec drept cei mai mari statisticieni. Ori o analiză atentă a cifrelor le-ar fi arătat lucruri demne de reţinut. Astfel în pe rioada iunie—noiembrie 1942 — operînd cu douăzeci de subma rine în arhipelagurile din Marea Chinei — americanii scufundă 350.000 tone de nave japoneze, în timp ce nemţii cu acelaşi număr de U-Boote ale amiralului Donitz scufundă, exact în aceeaşi pe rioadă, trei milioane tone de nave .americane.

— In următorii doi ani după Pearl Harbor, Nimitz a 'mărit flota de submarine din Pacific a viceamiralului Charles A. Lockwood. de vreo patru ori, ridicînd numărul de la 51 la 120 de unităţi.

— Din nefericire, acţiunile lor au fost slabe în toată acea perioadă în pofida numărului lor ridicat.

—• De ce Florin sân?

— In primul rînd pentru că obsedaţi de puterea Flotei Com binate ce poseda cele două cuirasate tip „Yamato" de 70.000 tone, americanii au distribuit submarinele la numeroasele escarde de pe întinsul Oceanului Pacific pentru a asigura protecţia acestora, lipsindu-se de forţa lor unită care ar fi putut face minuni.. . La aceasta s-a adăugat şi ,,criza torpilelor".

— Cunoscută în bună măsură. Torpilele americane din acea perioadă ba îşi pierdeau direcţia, ba nu explodau.

— Lipsa unor măsuri eficace, cu tot numărul ridicat de sem nalări ale eşecurilor înregistrate, 1-a determinat pe comandantul submarinului „Tinosa" — după ce avariază cu două torpile un mare petrolier nipon şi nu reuşeşte să-1 scufunde cu alte unspre zece —

să păstreze pe cea de a patrusprezecea, punînd-o la dispo ziţia specialiştilor de la 'baza navală Mare Island din .Sân Francisco,

pentru chirurgie. Au urmat — după cîte am citit — anchetă, sancţiuni, studii, modificări şi în noiembrie 1943 apare o torpilă îmbunătăţită. Din acest moment tonajul navelor nipone scufundate lunar se va dubla.

— Revenind la situaţia operaţiilor să facem puntea cu discu ţia de aseară, îl lăsasem pe Halsey să lichideze garnizoanele ni pone din nordul arhipelagului Solomon, pe MacArthur să-şi con tinue urcuşul în Noua Guinee, pe Nimitz să-şi deschidă — odată cu cucerirea insulelor Gilbert — ofensiva spre Pacificul Central, pregătind atacul asupra arhipelagurilor Marshall, Caroline şi Ma riane, în scopul apropierii de Japonia, si neomiţîndu-1 nici pe Koga, care în mod sigur se gîndea la măsurile ce trebuiau luate pentru a face faţă ofensivei Aliaţilor.

— Discutam despre planul „Elkton", ce avea drept scop izola rea bazelor aeronavale japoneze Rabaul si Kavieng. Planul era, cum spuneam, un cleşte cu două braţe. Cel drept — arhipelagul So lomon — fusese cucerit. Era necesar să ,se acţioneze şi pe braţul stîng, .respectiv să fie cucerită Noua Guinee.

Generalul MacArthur considera că dezvoltarea unei ofensive în interiorul marii insule şi prin salturi de greiere pe coasta sa nordică, impunea eliminarea ameninţării ce o reprezentau forţele japoneze existente în partea occidentală a Noii Guinee si în arhipelagul Amiralităţii din nordul acesteia. Ca atare era necesară luarea în stăpînire a Capului Gloucester din extremitatea vestică a Noii Britanii.

In baza acordului şefilor de state majore, MacArthur a lansat în septembrie 1943 directiva „Dexterity" de debarcare în acest punct. In a doua jumătate a lunii decembrie un convoi de LST-uri[1] [v]— purtînd Divizile 1; şi 7' dei Puşcaşi Marini, de sub comanda generalului William Rupertus — escortat de două crucişătoare şi opt distrugătoare au traversat strâmtoarea Dampier bom-bardînd si apoi debarcînd în 26 decembrie în capul Gloucester.

— Trupele japoneze de aici — două regimente de infanterie si unul de cercetare — erau animate de ideea unui sejur îndelun gat în acest colţ de lume, uitat de zeii pînă atunci. O confirmă oarecum concepţia comandantului acestor trupe, generalul de di vizie Iwao

Matsuda, care îşi construise, lingă aerodromul de la Nakarof, un post de comandă subteran legat de o rezidenţă personală, realizată la nivelul funcţiei pe care o onora si a posi bilităţilor locale: dormitor cu un superb divan cu baldachin, living-room cu parchet mozaicat, mobilier fin din răchită roz,

Landing Ship Tank navă pentru transportul autovehicollor.

bucătărie garnisită cu tot felul de conserve de captură — americane, englezeşti, australiene — un paraclis cu vitralii. Totul la cîţiva metri sub cîmpia cu iarbă kunai ce acoperea întreaga zonă a capului Gloucester.

— S-au străduit trei zile şi trei nopţi pentru a rezista, dar Matsuda va fi nevoit să-şi părăsească micul său rai. In ajunul noului an 1944, Rupertus va telegrafia şefului său, generalul de corp de armată Walter Krueger — „un autodidact în cariera mi litară" după Eddy Bauer[1].

—• Să fi concurat la aceasta prezenţa sîngelui german din partea tatălui ce curgea în vinele sale? Căci se născuse în Germania, mama sa fiind americană ...

— Desigur nu! .. . Rupertus va telegrafia oferindu-i în loc de cadou, posibilitatea folosirii terenului de aviaţie Nakarof, aban donat de japonezi. Din acest punct americanii vor ţine sub con trol strîmtorile Dampier si Vitraz, care despart Noua Britanie de Noua Guinee, acţionînd •— netulburaţi de vreun pericol aero- naval — în cîteva operaţiuni efectuate în regiune.

Prima avea loc la 29 decembrie, încă pe cînd se duceau lupte in capul Gloucester, constînd dintr-o debarcare a vreo mie de „cavalerişti" din Divizia I-a de Cavalerie, pe insula Los Negros, cea mai importantă din arhipelagul Amiralităţii. Operaţie de cercetară prin luptă la care participa însuşi MacArthur.

— Nerăbdarea sa de a ajunge în Filipine îl determină să fie în fruntea oricărei operaţiuni care-1 apropie de ţintă.

— In aceeaşi zi e cucerit aerodromul Momote. Generalul va rămîne aici conducînd operaţiunile din Noua Guinee şi declansînd în februarie 1944 operaţia „Brewer", de cucerire a întregului ar hipelag al Amiralităţii, în aprilie orice rezistenţă japoneză în in sule va înceta.

O altă operaţiune consta din debarcări succesive în cîteva puncte de pe coasta nordică, respectiv cea sudică a Noii Britanii, în nord erau aduse unităţi ale Armatei a 40-a si ale Diviziei a I-a de

Puşcaşi Marini — vestiţii „seniori ai Pcificului", dispăruţi de pe teatrele de operaţiuni după infernul din Guadalcanal. Fuseseră trimişi în Australia pentru obligatorie şi nevisată refacere iar acum erau readuşi la Karai-Ai si Volupai, în peninsula Willaumez, la 100 km, respectiv 200 km est de Cap Gloucester, pentru a cuceri aerodromul Talasea şi a se deplasa pe toasta nordică în vederea joncţiunii cu trupele debarcate în Cap. în sud

[1] **Eddy Bauer, *Histoire controversee de la deuxieme guerre mondial,* 1939—1945, 7 volume, Editions Rombardi, voi. 5, pag. 328.**

era debarcat pe coasta vestică a peninsulei Arawe, Regimentul 112 blindat american, care urma să taie calea unei retrageri japoneze dinspre nord.

Alte operaţiuni constau în debarcări în insulele Vertes din vecinătatea Noii Irlande şi în arhipelagul Saint Mathias. în acest mod pînă la sfîrşitul lui martie 1944, cleştele planului Elkton era strîns complet, bazele aeronavale japoneze Rabaul din Noua Britanie şi Kavieng din Noua Irlandă rămînînd izolate pînă la sfîrşitul războiului.

In sfîrşit — aşa cum afirmam la începutul discuţiei — ofensiva din Noua Guinee ia o amploare deosebită, ca urmare a diminuării pericolului potenţial dinspre Noua Britanie: la Diviziile 5 şi 7 australiene, care înaintează în peninsula Huon se adaugă, la începutul lunii februarie 1944, Divizia 32 din Armata 6-a americană a lui Krueger, debarcată — conform tacticii salturilor de greier — la Saidor.

Dar toate aceste operaţiuni sînt de fapt în subsidiarul unor lovituri de anvergură ce au loc pe scena Pacificului. Căci reuşita operaţiunii „Galvanic", respectiv cucerirea arhipelagului Gilbert permite — prin breşa deschisă în fortăreaţa niponă propriu-zisă — pătrunderea în interiorul acesteia.

•— Primul obiectiv al acestor cuceriri constituindu-1 insulele Marshall.

— Despre care istoricul oficial al marinei S.U.A., Morison[1] ne

spune că „este un atol de corali constând dintr-un colier de douăzeci de coliere de diferite lungimi compuse din perle de for me şi dimensiuni diferite".

— Mai precis 36 de atoli plus vreo 2000 de insule şi insuliţe răspîndite pe o distanţă de peste 1000 km lungime la nord-estul arhipelagului Gilbert, prelungindu-se apoi spre vest cu puntea de insule a Carolinelor în direcţia Filipinelor, din care se ridică spre nord-vest arhipelagul Marianelor, altă punte întinsă înspre Japonia.

Viceamiralul Hitoshi Kobayashi comandantul bazei navale din Truk respectiv al întregi»! zone Marshall — Caroline — Mariane amenajase terenuri aviatice *pe* vreo şase atoli mai importanţi din arhipelagul Marshall: la vest pe Eniwetok, Ia est pe Wotje şi Maloelap, la sud pe Jaluit şi Mili, insulele Kwajalein si Eniwetok rămînînd cu o apărare mai slabă.

[1] Samuel Eliot Morison, *History oi the United States Naval Operation în World War* II, voi. VII, Aleutinas, Gilberts and Marshall June 1942 — april 1944, Boston, Little Brown and Company, 1964, pag. 70.

— Exact, acestea vor constitui obiectivul operaţiunilor „Flint- si „Catchpole" prin care va fi cucerit întregul arhipelag

Marshall. Prima va fi atacată Kwajalein printr-un salt de greiere efectuat peste insulele Jaluit, Mili, Majuro şi Wotje.

— Kwajalein este cel mai mare atol din lume, fiind constituit din circa o sută de insuliţe de corali, formând o lagună de 100 km lungime şi 25 km lăţime, totul înconjurat de un recif de corali de peste 300 km.

— De fapt nu urmau să fie atacate decît trei insuliţe din acest atol: două în nord, unite printr-o punte naturală denumite de aceea Roi-Namur, unde exista o bază de aviaţie si a treia, Kwa jalein în sud unde era în construcţie un aerodrom pentru bom bardiere.

— Cu ce forţe urmau să fie atacate aceste insuliţe?

— Aici s-a ţinut seama de experienţa tristă de pe Betio. Acolo după bombardamentul iniţial, unde s-au aruncat 3000 tone de exploziv — adică 500 kg pe fiecare metru pătrat — americanii au considerat că au zdrobit rezistenţa japoneză de pe insulă. Dar s-au văzut surprinşi de focul puternic al artileriei nipone, în plus bombardamentul naval — considerat „prea scurt, prea slab, prea inexact"[1] — le arătase chiar servanţilor de la tunuri că pentru dis

trugerea cazematelor japoneze erau necesare bombe puternice si proiectile de ruptură. De aceea s-a hotărît ca pe Kwajaleiii să fie aruncate 15.000 tone de exploziv şi să fie apropiate de ţărm vechile cuirasate ,,Maryland", „Colorado", „Tennessee", „New Mexico", „Idaho", „Mississippi" si „Pennsylvania". întreaga operaţiune era condusă de contraamiralul Raymond Spruance, comandantul forţe lor americane din Pacificul central. Acesta organiză pentru atacul insulelor Marshall „Task Force 58" — de sub comanda contraamira lului Mark A. Mitscher, fostul comandant al portavionului „Hor- net", ce transportase piloţii primului raid aerian deasupra To- kyo-ului — cuprinzînd 13 cuirasate şi 18 portavioane cu un total de 714 avioane la bord. Printre portavioane celebrele „Enterprise" şi „Saratoga", ce trecuseră examenul din strîmtoarea „Ford de Feraille", patru portavioane grele din clasa „Essex" şi şase port avioane uşoare din clasa „Independance". Această „Task Force 58" era organizată în patru grupuri. Nu este lipsit de interes să vă descriu componenţa unui astfel de grup, spre exemplu „Task Group 3" de portavioane, de sub comanda contraamiralului Fre-

'Louis L. Inyder, *The War. A Conchise History 1939—1945,* New York, 1968, pag. 439. Citat după: Cazan Gh. şi alţii, *Marea conflagraţie a secolului XX,* Editura politică, Bucureşti 1974, pag. 459.

dirick C. Sherman. Cuprinde: portavioanele „Bunker Hill" cu 89 de avioane, „Monterey" cu 34 avioane şi „Cowpens" cu 33 avioane, apoi o divizie de cuirasate — de sub comanda contraamiralului O. M. Hustvedt — cuprinzînd cuirasatele „New Jersey" si „Jowa", crucişătorul greu ,,Wichita" şi nouă distrugătoare.

— Dacă înţeleg bine Sherman dispunea într-un angajament naval de 31 de bombardiere în picaj, 49 de avioane torpiloare, de 18 tunuri de 406 mm cu obuze de 1117 kg de pe cuirasate, 9 tu nuri de 203 mm de pe „Wichita" plus 90 guri de foc de pe dis trugătoare. El opunea aviaţiei inamice 87 de avioane de vînătoare, 700 de tunuri antiaeriene de 20, 40 şi 127 tom.

— Pentru efectuarea bombardamentelor navale şi pentru de barcarea de trupe pe insulă a fost pregătită Forţa 5-a Amfibie — de sub comanda viceamiralului R. T. Turner — alcătuită din 300 de nave de luptă şi de transport. Printre ele un mare portavion, alte zece mai mici şi şapte vechi cuirasate. Forţa Amfibie trans porta Divizia 7-a de infanterie — de sub comanda generalului Charles A.

Corlett —• ce urma să debarce pe Kwajalein şi Divizia 4 Puşcaşi Marini destinată contra insuliţelor Roi-Namur. Ambele divizii erau sub comanda generalului maior Howhing Mad Smith. Toate forţele acestea navale, aeriene şi terestre aveau în fruntea lor vreo douăzeci de amirali şi generali.

— **După cum se vede americanii pregătiseră forţe conside rabile.**

— **Opinia publică din Statele Unite considera foarte scump sacrificiul săptămânal de peste 5000 de tineri ce cădeau în răz boiul din Pacific. Nimeni nu înţelegea cum la Betio — o insuliţă de 2,5 kilometri pătraţi — au putut muri peste o mie de oameni si au fost răniţi alte două mii. America nu pregeta să facă efor turi materiale 'oricît de mari pentru a evita pierderi de vieţi ome neşti. Dar, spuneţi-mi Sensei sân, ce strategie adoptaseră japo nezii şi ce forţe le opuneau americanilor în insulele Marshall?**

— **Amiralul Mineichi Koga — comandantul suprem al forţelor japoneze în Pacific — sub presiunea cuceririlor americane în ar hipelagurile Solomon, Gilbert şi Amiralităţii — pleacă la Tokyo la Cartierul Imperial pentru a discuta strategia ce trebuia s-o urmeze. Animat de aspiraţiile ofensive ale predecesorului său, rea list si lucid, avînd o vedere clară a situaţiei militare grave a Japoniei, el demonstrează necesitatea unei strategii defensive, ce- rînd fixarea unui nou perimetru al Coprosperităţii Marii Asii pe linia Mariane—Truk—Biak — ultima o insulă în nordul Noii Gui nee — linie ce urma să fie apărată de către aviaţia salvată de la Rabaul si flota imperială. La cartierul general imperial domnea o**

—

ii

stare de spirit euforică. Echipa de generali de acolo, izolată de realităţi, se extazia în faţa contururilor noului imperiu, ce înghiţise pe hărţile din perete jumătate din albăstreala Pacificului. Departe de fronturile de luptă cei de acolo îşi imaginau acest imperiu aşa cum arăta pe hartă, imens şi puternic, a cărui forţă emana din invincibilitatea unei flote „intacte" si a unei armate înfloritoare si glorioase, ai cărei fii viteji, asemenea samurailor de odinioară, erau capabili să se bată fiecare cu zece adversari. Ideea defensivei repugna şefilor militari în frunte cu Tojo, rămaşi cu toţii marcaţi de steaua succeselor repurtate în perioada ofensivă a Japoniei — din nefericire scurtă, exact cît prevăzuse Yamamoto la începutul războiului — acum depăşită. Dar măreţia de o clipă a acelui imperiu, acaparat nesperat de uşor în primele patru luni de război, stăruia obsesiv în mintea lor, orbind pe Tojo şi pe acoliţii săi. Puţini erau cei ce reuşeau să distingă în acest colos, asemenea unui dragon de pînză *ce* umple cîte o stradă întreagă la un matsuri — sărbătorile noastre tradiţionale si populare — golul imens din interior, vulnerabilitatea sa totală, ce avea să caste abisul unui holocaust fără precedent în istoria noastră naţională.

Ferm, de gheaţă, Koga puse în valoare o logică impecabilă, formulînd realitatea aşa cum se arăta acolo în arhipelaguri, fără tragisme. Răspunse la întrebări concret, prezentînd cifre şi date tehnice. Nu se lăsă prins în capcane. Ocoli inteligent problemele de prestigiu. Propuse în final soluţii pertinente pentru momentul şi condiţiile în care se afla. învinsese pe toţi opozanţii săi. Acceptă — din motive tactice — oferta arogantă a lui Tojo ca „armata să aibă onoarea de a asigura apărarea în Mariane" dar nu-si modifică cu o iotă poziţia. Părăsi Tokyo avînd depline puteri şi mînă liberă. Obţinu ajutorul în avioane şi piloţi, de care avea neapărată nevoie.

Sosit în Pacific el reorganizează Flota Combinată, rupînd-o în două escadre: una formată din trei divizii de portavioane a cîte trei unităţi şi cinci distrugătoare fiecare, încredinţată viceamiralului Jizaburo Ozawa, care condusese invazia în Sumatra si Java, a doua alcătuită din două divizii de cuîrasate, totalizînd cinci unităţi si trei divizii de crucişătoare grele cu un total de zece unităţi, de sub comanda viceamiralului Takeo Kurita — nume întîlnit în Midway si Guadalcanal — divizia de cuirasate gigant revenind viceamiralului Motome Ugaki, fostul şef de stat major al lui Yamamoto, scăpat cu viaţă, ca prin minune, din ambuscada aeriană din 18 aprilie 1943. în plus Koga conta pe aviaţia de pe insulele răspîndite pe noul perimetru. Se crease prima flotă aeriană formată din 1500 de

avioane, pusă sub comanda viceamiralului Kakuta. în insulele arhipelagului forţele japoneze se rezumă

la 8.000 de oameni, care vor trebui să ţină piept la 40.000 soldaţi americani din cele două divizii amintite.

— Aşa cum spuneam înainte de debarcare, toate insulele ar hipelagului Marshall au fost supuse unor bombardamente preli minare. In tot cursul lunilor decembrie şi ianuarie, ziua şi noaptea neîntrerupt, valuri de cîte douăsprezece avioane cvadrimotoare — ale amiralului Hoover — plecau din bazele de pe insulele Elice si Gilbert, precum si de pe portavioane şi-şi făceau rondul dea supra insulelor Marshall, lovind de fiecare dată tot alte obiective, dintre acelea care apăreau intacte pe fotografiile făcute de avioa nele de recunoaştere ce se intercalau în programul bombardiere lor. Violenţa acestor bombardamente a crescut zi de zi şi s-a extins si asupra Marianelor. Nu era decît un aperitiv de 1600 tone explozive.

— Nici baza de la Truk — unde se afla comandamentul lui Koga — nu fusese exceptată. Zilnic primea vizita aviaţiei ameri cane. Flota aeriană a lui Kakuta era dispersată pe numeroasele aerodromuri din arhipelaguri. Puţina vînătoare existentă la Truk nu putea face practic nimic împotriva bombardierelor americane, ce veneau în valuri succesive, sub protecţia unei umbrele de vînă toare net superioară. Koga efectiv copleşit de pressingul american îşi îmbarcă statul major stabilindu-şi un nou comandament, în in sula Palaos.

— Intre timp la 29 ianuarie a început atacul final ce avea să conducă la debarcarea trupelor si cucerirea insulelor. De pe portavioane s-au ridicat 750 de aparate care au bombardat insu lele toată ziua. Din primele ore aviaţia japoneză de pe insule, atît cît mai rămăsese fusese zdrobită literalmente. Noaptea şapte cuirasate au început bombardamentul naval. Canonada a durat 24 de ore. Au fost aruncate 2655 tone de obuze pe o suprafaţă de 500 hectare. Spre dimineaţă „Maryland" la 1500 metri de ţărm izbea cazematele de pe Roi şi Namur cu proiectile de peste o tonă. Servanţii de la tunuri le zdrobeau una cîte una la liberă vedere, fără reglare.

—• Acestui bombardament îi căzu victimă amiralul Michiyuki Yamada şi cea mai mare parte a statului său major.

Bombardamentele distruseseră instalaţiile aerodromurilor, mare

parte din cazemate, scufundaseră nave de luptă şi de transport. Mii de oameni fuseseră ucişi. Pe unele insule nu mai exista în viaţă nici un ofiţer, trupele rămînînd în voia sorţii. Cei vii trăiau clipe de coşmar. Nu aveau de fapt vreun inamic în faţă cu care să se bată cu adevărat. Pe ei cădea o ploaie neîntreruptă de bombe si proiectile de artilerie. Zeii îi uitaseră cu totul. Şi strămoşii.

Dar mai ales cartierul general. Guvernul? Le era absolut indiferent. Ei trebuiau să se ascundă undeva pentru a rămîne în viaţă si a fi folositori în luptele din perioada debarcării. Dar unde? Pentru ei nu exista „gaură de şoarece". Iar peste 30% dintre aceşti nefericiţi aveau timpanele sparte de suflul exploziilor.

— Cînd, pe l si 2 februarie Regimentele 23 si 24 de Puşcaşi Marini debarcară pe Roi si Namur în nordul lagunei, concomitent cu Regimentele 32 şi 184 de Infanterie pe Kwajalein, americanii găsiseră acolo nişte „vetre de jăratec fumegînde". Insulele nu se lăsau însă înfrînte. Mai existau supravieţuitori si de loc gata să se predea. A început o curăţire sistematică si japonezii deşi se arun că disperaţi în lupte corp la corp cad copleşiţi de superioritatea americanilor. In 7 februarie ambele insule erau cucerite.

— Constituiau primul teritoriu japonez preluat de către Aliaţi de la începutul războiului. Dar atolii arătau ca nişte bieţi colaci uitaţi în burta unui cuptor de brutărie bine încins. Bombardamen tele preliminare au ucis cea mai mare parte dintre japonezi; cor purile lor erau cumplit şi oribil mutilate. Luptele de după debar care au doborît alte cîteva sute. Au fost găsiţi si cei ce au refu zat prizonieratul; şiruri de soldaţi căzuţi în linie de lovitura unui glonte de puşcă rezemată de pămînt, intrat sub bărbie, la un ordin de sinucidere colectiv. Ca peste tot primau concepţiile samurailor conform cărora ,,ca indivizi ne putem lipsi de noi înşine deoarece sacrificiul nostru nu înseamnă o pierdere dacă el este pus în slujba realizării Marii Cauze. Pentru japonez moartea este tot viaţă". In total 8342 de japonezi morţi şi dispăruţi pe ambele insule. Ameri canii au avut 367 de morţi şi 1547 de răniţi.

— Americanii folosiseră învăţămintele din pierderile înregis trate la Betio. Pe bună dreptate comentatorii calificau victoria de la Kwajalein o „Tarawă rejucată dar fără greşeli-". Pe terenurile celor două insuliţe au fost aduse numeroase flotile de aviaţie care îşi vor începe misiunea de distrugere a apărării aeriene din. restul

insulelor arhipelagului.

— Operaţia următoare si ultimă din campania Marshall purta numele „Catchpole" şi consta din. capturarea atolului Eniwetok, si tuat la 670 km nord vest de Kwajalein. Era apărat de 2600 ja ponezi de sub comanda generalului Yoshima Nishida. De fapt era cel mai nordic atol din arhipelagul Marshall si cheia cu care se descuia o breşă lai'gă în Perimetrul Marii Asii. Atolul poseda o insu liţă pe care japonezii construiseră un aerodrom. Se numea Engebi. Colonelul Toshio Yano, comandantul Batalionului 3 din Brigada I-a Amfibie care, împreună cu cei 1200 de oameni ai săi, răspundea de apărarea terenului de aviaţie era convins că americanii vor

da lovitura aici pe Engebi. El explica generalului de divizie Yoshima Nishida, comandantul apărării atolului că „totul trebuie pregătit astfel, încît inamicul să fie atras pînă la ţărm, aici urmînd a fi zdrobit de forţa artileriei şi de atacurile continue ale trupelor".

— Pentru cucerirea atolului a fost destinată Forţa amfibie a lui Turner care în 17 februarie urma să debarce la ţărm trupe de puşcaşi marini. Mai precis două batalioane ale Regimentului 22 Puşcaşi Marini, de sub comanda colonelului John Walker. Unde? Exact la Engebi. Flota va pătrunde în laguna rotundă printr-o „deschidere largă" situată în sudul cercului de insuliţe, bombardînd pe cele situate la marginea acestei guri — Eniwetok Parry si Jap- tan. Apoi o ploaie de obuze se va abate si în nord pe Engebi, pîrjolind totul. Colonelul Yano nu a mai putut demonstra ,,forţa artileriei", dar după debarcarea batalioanelor, mai întîi pe nişte insuliţe vecine — Bogon, Camellia si Rujiyoru — apoi chiar pe Engebi — japonezii vor opune o rezistenţă îndîrjită luptînd la dis perare. Vor ieşi la atac folosind toate felurile de arme[1]: puşti, grenade, săbii, cuţite. Vor uza de tot felul de şiretlicuri, aşteptând camuflaţi prin gropi individuale şi atacînd pe la spate pe ameri canii ce-i depăşeau. După *16* ore de lupte terenul de aviaţie este în mînile puşcaşilor marini, în cursul nopţii japonezii încearcă să se infiltreze în liniile americane. E un coşmar. Există mărturie o scri soare a unui soldat american asupra tacticii urmate de japonezi: „Această noapte a fost într-adevăr teribilă. Erau încă mulţi japo nezi în viaţă şi cu 'toţii erau stăpîniţi de o idee fantastică: fiecare dintre ei să omoare cel puţin unul dintre noi. Ne adăposteam în gropi pe unde apucam, cu ordinul de a trage asupra a tot ce mişcă. Sergentul meu si cu mine am stat treji întreaga noapte, în groapa noastră comună, fiecare cu un cuţit într-o mînă şi o gre nadă în cealaltă. Japonezii se strecurau printre noi şi fiecare tufiş, fiecare piatră luau forme sinistre. Au împuşcat pe unii dintre noi, dar a doua zi dimineaţa erau aproape cu toţii lichidaţi, unele ca davre zăcînd chiar la marginea gropilor noastre. Niciodată nu am fost atît de fericit să revăd lumina zorilor!" Intr-adevăr în dimineaţa zilei de 18 februarie orice

rezistenţă pe Engebi încetează.

în cursul zilelor de 19 pînă în 23 februarie alte noi batalioane din regimentele 22 Puşcaşi Marini şi 106 Infanterie vor cuceri întreg atolul. Eniwetok i-a costat pe americani 195 morţi si 540 *răniţi.* Japonezii, în total 2677 oameni, au murit pînă la unul.

— Atolii Wotje, Maloelap, Mili şi Jaluit care au fost depăşiţi prin „săriturile de greier" vor rămîne izolaţi, oamenii de acolo tre buind să supraveţuiască la limita nebănuită a privaţiunilor unui robinsonism deloc romantic pînă în ziua capitulării, cînd vor gusta

din plin umilinţa unei înfrîngeri naţionale, pentru care nu vor fi mişoat nici un deget.

— Concomitent cu operaţia „Catchpole" americanii au dezlăn ţuit un atac aeronaval de anvergură asupra bazei aeronavale nipone Truk din mijlocul Carolinelor, condificat drept operaţia „Hailstone".

Truk-Torroku, aşa cum îi spuneau japonezii — erau unul dintre cele mai importante puncte strategice nipone din Pacific. De aici au fost ţinute sub control — prin aviaţia ridicată de la sol — insulele arhipelagurilor Bismark, Solomon, Gilbert, Marshall, Amiralităţii. De aici au fost lansate seriile nesfîrşite de flotile care au bombardat Guadalcanalul pe parcursul zilelor si tot de aici plecau „maşinile de spălat", care terorizau oamenii din „insula blestemată" pe parcursul nopţilor. Truk era marea necunoscută, „atolul misterios", care nu, fusese survolat vreodată de americani, însuşi japonezii se lăudau, spunînd: „Truk, portavionul nescufundabil". Două avioane americane trimise în recunoaştere luaseră fotografii reuşite care puneau în evidenţă — mare surpriză — o concentrare puternică de nave. Era în ziua de 4 februarie, iar ceea ce se vedea în fotografii era Flota Combinată, ascunsă în vasta lagună mărginită de un colier de insuliţe pline de farmec. Pe patru dintre ele se aflau terenuri de aviaţie pe care s-au putut număra 400 de avioane. Un asemenea prilej nu putea fi scăpat. Americanii au luat hotărîrea să surprindă flota japoneză şi s-o lovească imediat. Putea fi realizată o replică a Pearl Harborului? In acest scop Flota 5-a de sub conducerea viceamiralului Spruance, formată din nouă portavioane — ale contraamiralului Mitscher — sase cuirasate grele şi moderne — de sub conducerea viceamiralului Ching Lee — zece crucişătoare grele şi uşoare, trei grupe de distrugătoare şi o formaţie specială de submarine a fost trimisă în 12 februarie la un punct de întîlnire din

nordul insulei Eniwetok.

— **Zborul avioanelor de recunoaştere nu trecu neobservat la Truk. Koga intueşte pericolul si dispune ca flota să fie trimisă par ţial la Tawi Tawi, parţial dispersată în diverse locuri din Pacific. Viceamiralul Hitoshi Kobayaschi, guvernatorul atolului Truk îşi păstrează doar aviaţia terestră.**

— **In 17 februarie înainte de răsăritul soarelui 72 „Hellcat"-uri decolează de pe portavioane cu direcţia Truk. Din acest moment timp de 48 ore au loc 1250 de ieşiri de aviaţie. Primul val doboară 30 din 45 aparate de vînătoare japoneze apărute în aer. Apoi vin avioane de tip Avenger, Dauntlles si altele, care scufundă cruci şătorul ,,Agano", trei distrugătoare, şapte nave auxiliare, şase pe troliere, şaptesprezece cargouri, totalizînd 200.000 tone deplasa ment. Peste 365 avioane nipone au fost doborîte sau grav avariate.**

Instalaţiile portuare au suferit mari stricăciuni si peste 75°/o din resursele de oameni şi materiale dispar. Flota lui Spruance, făcînd ocolul atolului scufundă cu lovituri de artilerie crucişătorul „,Ka-tori" si distrugătorul „Maikaze".

— **Şi aviaţia japoneză e activă. Un avion torpilor loveşte cu o torpilă portavionul „Intreprid" omorând unsprezece oameni din echipaj, iar aviaţia doboară 25 aparate omorînd 29 piloţi.**

— **Pierderile japoneze la Truk sînt însă imense sub aspect material. Japonezii se vor îndîrji să refacă instalaţiile din baza portuară si să reconstruiască aerodromurile. Au fost mobilizate toate forţele militare si civile existente pe insulă si lucrările se efectuau rapid. Vor face eforturi supraomeneşti degajînd terenul de dărîmături şi apele portului de toate navele avariate, curăţind şi efectuând lucrări noi. Dar americanii vor relua bombardamentele întorcînd totul cu josul în sus. Şi iarăşi furnicar de oameni puşi pe refacere, lucrînd la modul fatalist: dacă unora le e scris să strice,**

lor le era scris să repare.

— **Este curioasă atitudinea neaşteptat de obiectivă a postului de radio Tokyo. Iată ce a putut asculta poporul japonez în acele zile: ,,O puternică Task Force americană s-a îndreptat ăeri dimi neaţă contra insulelor noastre Caroline. Aceasta a atacat, în nume roase reprize si cu forţe aeronavale puternice, importanta noastră bază strategică de la Truk. Mijloacele folosite au fost considerabile si au constat din mai multe sute de avioane de vînătoare şi de bombardament care ne-au asaltat fără încetare. Presiunea adver sarului creste necontenit. Ritmul operaţiunilor lasă -să se prevadă că inamicul nu va întîrzia să ducă războiul pe propriul nostru sol."**

— **Este o avansare curajoasă şi riscantă a speaker-ului, me nită să pregătească spiritul naţiunii pentru surprizele zilei de mîine a Japoniei.**

— **începuse să bată vîntul îndoielilor în imperiu. Amiralul Tagaki, preocupat de cauzele atacului surpriză asupra bazei Truk — denumită „Gibraltarul Pacificului" — întocmeşte un memoriu unde *analizează* erorile strategice comise de forţele nipone si ser vitutile tehnice ale armamentului folosit. Memoriul sugerează ideea căutării unei păci de compromis. Bun prilej pentru Tojo de a obţine dizgraţierea şi îndepărtarea din rîndurile armatei a amirali lor Tagaki, Osami Nagano — şef de stat major al marinei — si a mareşalului Sugiyama, acuzaţi de incapacitate şi defetism. Lui Nagano i-a luat locul amiralul Shigetaro Shimada, devotat total clicii lui Tojo. Acesta din urmă preia personal conducerea supremă a forţelor armate.**

— **îndepărtarea acestor oameni — nu mai puţin responsabili de împingerea Japoniei pe calea războiului, dar realişti în aceste momente grave pentru soarta imperiului — era o dovadă concretă că Tojo — ca si Hitler în Europa — juca în continuare pe cartea aventurii, ce implica riscul catastrofei.**

— **De fapt zilele guvernării lui sînt numărate. Căci evenimen tele îl vor elimina din joc. Sîntem la începutul lui martie cînd Ni-mitz şi MacArthur primesc simultan o directivă din partea şefilor de stare majore reunite, prin care se decide ca „apropierea cea mai directă de Formosa, insula Luzon si China să se realizeze pe direcţia Mariane, Palaos şi Mindanao". Aceste obiective urmau să fie**

atinse prin: atacarea bazelor nipone din zonă, cucerirea insu lelor din arhipelagul Amiralităţii pentru construirea de baze ae riene şi navale, debarcarea forţelor lui MacArthur în nordul Noii Guinee cu sprijinul naval al lui Nimitz, neutralizarea bazelor ja poneze din Truk si din restul Carolinelor, ocuparea insulelor Sai- pan, Tinian, Guam şi Palaos, ocuparea insulei Mindanao de către forţele lui MacArthur, susţinut de către flota din Pacific în vede rea slăbirii japonezilor în Filipine şi pregătirea unui salt următor în Formosa, fie direct, fie via Luzon, urmate de atacuri aeriene con tra bazelor inamice din Indiile Olandeze. Drept urmare a acestor directive forţele aliate din Pacificul Central, respectiv „Task Force 58" cu trei grupuri de portavioane, şase cuirasate mai noi, 13 cru cişătoare si 26 distrugătoare — aflate acum în bazele aeronavale cucerite din insulele Marshall — organizează repetate raiduri ae riene — întocmai ca la Truk — asupra bazelor nipone din insulele Palaos — situate la sud de Mariane — precum si asupra insulelor Yap, Ulithi, Ngulu, Woleai, din Carolinele occidentale.

— Sub ameninţarea unor debarcări şi a unor cuceriri noi, Koga ia hotărîrea de a adăposti Flota Combinată în locuri mai si gure, parte în apropierea insulei Tawi Tawi, din extremitatea sep tentrională a insulei Borneo şi totodată lîngă sursele de petrol de la Tarakan, parte în Filipine. In schimb aviaţia japoneză se aruncă în luptele aeriene.

— Din nenorocire japonezii înregistrează — ca urmare a rai durilor aeriene americane — pierderi însemnate în avioane, peste

150 de aparate, plus scufundarea a numeroase nave cu un deplasament de 100.000 tone, distrugerea instalaţiilor militare, ale aerodromurilor de pe insule, a depozitelor de carburanţi, în faţa acestui dezastru Koga decide să-si mute din nou statul său major la Davao în insula Mindanao, din arhipelagul Filipine. Plecarea la 31 martie 1944.

— Zi fatală pentru el. Se îmbarcă în două hidroavioane cva- drimotoare decolînd din rada Korok a insulei Palaos. In primul se află amiralul cu doi ofiţeri aghiotanţi. în al doilea se găsea contra amiralul Shigeru Fukudome, şeful statului său major, cu adjunc tul şi secretarele lor. Timp de o oră au fost însoţiţi de avioane de vînătoare de la baza Korok. Apoi acestea au făcut cale întoarsă, hidroavioanele continuîndu-si zborul fără escortă. Făcuseră o treime

din drum cînd în cale le-au apărut nori negri amenințători. După ce au intrat în masa întunecată de catran unde domnea atotputer nică stihia dezlănţuită, cele două avioane îşi pierduseră contactul. Pînă în Filipine mai erau două ore de zbor.

Comandantul bazei din Davao fusese înştiinţat de sosirea amiralului Koga. Cum spre apusul soarelui nu apăruse nici un avion, el alertă avioanele si vedetele rapide de patrulare. A doua zi fu înştiinţat că un hidroavion cvadrimotor zăcea sfărîmat pe plajele din insula Cebu, după ce încercase amerizarea în apropierea ţărmului. Oamenii din interiorul lui însă Hpseau. Fuseseră de fapt capturaţi de un grup de cercetaşi filipinezi ai armatei de eliberare Hukba-lahap, ce lupta împotriva ocupanţilor niponi. Şeful grupului — un ofiţer american dintre cei ce reuşiseră să nu cadă prizonieri în Bataan şi fugise în munţi — căzuse cu puţin timp înainte în mîi-nile japonezilor, într-una din ciocnirile care aveau loc permanent între partizanii filipinezi şi ocupanţi. Ofiţerii japonezi din echipajul avioanului erau grav răniţi şi li se dădeau îngrijiri într-un sat îndepărtat din jungla filipineză.

Lipsa persoanelor din acest hidroavion era un indiciu pentru japonezi că aceştia erau în viaţă si cu siguranţă în mîinile partizanilor localnici. Cum îl posedau pe ofiţerul american proaspăt capturat, au recurs la tratative bănuind că unul din cei doi amirali putea fi recuperat. Tratativele au condus la un schimb, ofiţerul american împreună cu alţi „rebeli" revenind în munţi, contra japonezilor găsiţi în avion. In felul acesta a fost recuperat Fukodome. Filipinezii nu au ştiut atunci ce valoare avea prizonerul care le căzuse în mînă. Cum a scăpat cu viaţă? în timpul furtunii, pilot excelent, el pusese avionul pe direcţia sud, zburînd sub plafonul de nori, la cîţiva zeci de metri deasupra apei. Aceasta 1-a salvat de furtună, dar ocolul efectuat i-a consumat benzina, forţîndu-1 la amerizare. Reuşită la muchie de cuţit.

Ce s-a întîmplat acolo sus cu avionul lui Koga nimeni nu ştie nimic. Din avionul lui nu s-a găsit nici o urmă . . .

— I-a urmărit fatalitatea morţii în avion pe primii doi coman danţi ai Flotei Combinate: primul ucis de glonţele unei mitraliere americane, al doilea pradă unei furtuni dezlănţuită de omologul ni-

pon al lui Neptun, Susano-o Mikoto, fratele marii zeiţe a soarelui Amaterasu omi Kami.

— **Nici cel de al treilea şef al Flotei Combinate, amiralul Soemu Toyoda fostul comandant al cuirasatului „Shinano" pe durata transformării lui în portavion, nu va avea o soartă mai fericită. Ca şef al Statului Major al Marinei va ajunge în boxa acuzaţilor la procesul intentat după capitulare, conducătorilor militari niponi, în frunte cu Tojo.**

— **Dar să revenim la evenimentele curente. Ca urmare a di rectivei primite, Nimitz pregăteşte operaţia „Forager" de ocupare a insulelor Mariane, în acest timp MacArthur pregăteşte şi de clanşează operaţia „Hollandia", respectiv debarcarea pe coasta nordică a Noii Guinee, în Irianul de Vest. în acest scop au fost folosite forţele navale formate din Flota 7-a Amfibie a viceamira lului Thomas C. Kinkaid, compusă din patru crucişătoare şi opt portavioane de escortă din Task Force 58 a amiralului Mitscher, Mac Arthur recurgînd şi la serviciile portavioaneilor Flotei a 5-a aflată în Pacificul Central. Debarcarea era sprijinită de Forţa Aeriană a generalului maior G. C. Kenney. Toată ace'sastă forţă aeronavală, condusă de contraamiralul Daniel E. Barbey, număra 84.000 de oa meni şi 114 nave -mari şi mici. Paralel cu acţiunile de pe mare, forţele terestre australiene ale generalului Şir Thomas Blamery şi armata 6-a americană a generalului-locotenent Walter Krueger urmau să înainteze dinspre Lae pe direcţia Madang pentru a lovi pe inamic si de pe uscat, forţîndu-1 să ducă lupta pe două fronturi.**

— **Zona este apărată de armata a 18-a japoneză din Noua Guinee, formată din 20.000 oameni de sub comanda generalului Hatazo Adachi. La început cade în capcana americanilor, care fac zgomot m jurul unei debarcări iminente la Wewak, ceea ce a per mis trupelor generalilor Rober L. Eichelberger si H. H. Fuller să debarce fără dificultăţi în golfurile Humboldt si Tanahmerah — la sud si nord de Hollandia — si paralel la Ai'tape si Hollandia. Ulterior revenit din derută generalul nipon îşi reorganizează dispo zitivul pentru a oferi luptei un caracter ofensiv. Prea tîrziu, americanii nu mai pot fi aruncaţi în mare. Japonezii vor trebui să facă faţă impetuoaselor atacuri dezlănţuite de puşcaşii marini din cele patru puncte de debarcare. Adachi adresează armatei un apel hotărît, la sacraficiu. Ordinul său de luptă sună astfel: „Personal nu văd nici un mijloc, nici o cale pentru a ieşi din situaţia exis tentă, prin mijloacele strategice sau tactice. In consecinţă intenţionez să mă bazez înainte de orice pe codul nostru naţional, Bushido".**

— **Este vorba de codul de onoare al samuraiului, conţinînd preceptele Florii cavalerismului nipon.**

— **Exact.**

— **Cod de reguli de fier, niciodată scris, care a guvernat în treaga epocă a shogunatului cu caracterul lui sacrosant, legi printre care la loc de frunte se numărau simţul onoarei şi datoriei, al dreptăţii, al fidelităţii, controlului de sine, al curajului, îndrăznelii, fermităţii...**

— **Şi a multor altora, pe care nu le mai putem aminti acum. Merită adăugat că acest cod de onoare rezervat iniţial samurailor, a f os inculcat — sub forma unei discipline morale. — în rîndurile forţelor armate şi claselor superioare ale societăţii. Şi mesajul lui Adachi continuă: „Sînt decis să distrug inamicul la Ai'tape, declan- sînd o operaţiune de anvergură cu toate forţele noastre. Este ulti ma şansă de a-1 anihila, aruncînd în luptă întregul nostru potenţial. Va trebui să facem sacrificiul suprem. Fiţi demni de Armata im perială!"**

— **E un apel disperat de pe marginea prăpastiei...**

— **Apel care a ridicat moralul de luptă al oamenilor săi, ce se vor lipi de pământul pe care-1 deţin apărîndu-1 ca pe propriul lor trup. Americanii vor înfrînge cu greu rezistenţa japoneză în jurul Hollandiei. Le va trebui aproape o lună de zile pentru a lărgi peri metrul zonei si a pune stăpînire pe aerodromurile Sentai, Tadji şi Cyclops la 13 kilometri de coastă. Adacihi si oamenii săi se vor apăra cu o înverşunare de adevăraţi samurai. El se va retrage la Wewak si va rezista acolo neînvins. E drept americanii i-au lăsat micul său „imperiu" neatins, dar va rămâne izolat pe un teritoriu străin.**

— **El nu se va preda decît după capitularea Japoniei.**

— **între timp Divizia 11 Infanterie debarcă si ocupă între 17 si 19 mai, insulele Wadke si Insumanai la 240 kilometri vest de Hollandia. MacArthur încurajat de succes încearcă peste zece zile un nou salt de greiere la 280 kilometri nord-est, asupra insulei Biak, din golful Geelvink, exact în ceafa reptilei acesteia, aşa cum arată pe hartă Noua Guinee.**

— **Dar aici cei 11.000 de japonezi se bat ca diavolii pentru fiecaru metru pătrat si americanii înregistrează pierderi însemnate.**

— **MacArthur nu se pierde. Lasă pe infanterişti să se bată acolo cu oamenii regimentului 222 al colonelului Kuzume şi face salturi continui de-a lungul coastei nordice a marii insule, începând cu doi iulie insula Noemfor, la est de Biak, unde sînt luate în**

stăpânire aerodromurile Kamiri şi Karnesoren si încheind cu 30 ale lunii cînd este ocupată localitatea Sansapor din peninsula Vogelkop, res pectiv „capul păsării" — aşa cum e văzută reptila de geografi — la 1100 kilometri nord de Hollandia. Tot în aceste zile Armata 6-a

americană, de sub comanda generalului Walter Krueger încheie cu succes operaţia „Brewer", de cucerire a insulelor Amiralităţii, începută la sfîrsitul lui februarie, dispunînd astfel de baza navală de la Mokergang, la nord de Los Negros şi de aerodromurile din insulele Saint Mathias. Localităţile Kavieng si Rabaul sînt efectiv încercuite şi izolate.

— Viceamiralul Motome Ugaki, urmărind salturile şi disper sarea forţelor lui MacArthur pe un perimetru întins, aduce de urgenţă o flotă formată din cuirasatele „Yamato" şi „Musachi" — fiecare de cîte 65.000 tone deplasament şi cu puternicele tunuri de 460 mm la bord — si numeroase crucişătoare şi distrugătoare, schim- bînd raportul de forţe faţă de americani.

— Salvarea a venit din partea lui Nimitz care, declanşînd ope raţia „Forager" împotriva Marianelor, i-a obligat pe japonezi să plece într-acolo, altfel Mac Arthur fiind într-un pericol iminent cu ur mări catastrofale.

— Şi aşa japonezii rezistă americanilor timp de peste două luni la Biak. Aceştia cuceresc — în urma unor lupte grele — aero dromurile de acolo: Mokmer, Borokoe, Sorido si Ibdi.

— Abia la sfîrsitul lui august se încheie atît luptele din Biak cît si cele din nordul Noii Guinee.

— Şi cu ce bilanţ! In Noua Guinee, în zona A'itapei japonezii au înregistrat aproape 9.000 de morţi si doar 98 prizonieri, iar pe insula Biak 4.700 de morţi — în mare parte prin sinucidere — şi doar 220 prizonieri. Americanii au avut în total 5.555 de morţi, ră niţi şi dispăruţi din care 3.000 în perimetrul Hollandia.

— Cu aceste lupte Noua Guinee — o insulă de două ori mai mare decît întregul arhipelag nipon — împreună cu arhipelagurile din jur intră în posesia Aliaţilor, perimetrul Coprosperităţii Marii Asii în zona Pacificului de sud-vest restrîngîndu-se în mod sensibil.

— MacArthur încheie încă un capitol de istorie de o manieră strălucitoare, ceea ce i-a atras o extindere a popularităţii sale în America, si o recunoaştere oficială a meritelor, însuşi Marshall şeful Marelui Stat Major al Armatei — care nu-1 număra printre

simpatiile sale — îl felicită pentru aceste „operaţii model, de ma nevră tactică şi strategică".

— Prilej pentru MacArthur să solicite si să primească sub co mandă un corp de armată, cinci divizii, o Forţă Aeriană suplimen tară şi 60 de unităţi navale. Quae sunt Caesaris, Caesari...

— De aici MacArthur îşi va ridica privirile spre Filipine ...

— Da, dar pentru aceasta va trebui mai întîi să-1 aducem pe Chester Nimitz — rămas cu evenimentele puţin în urmă — în faţa Marianelor.

.— Şi nu înainte de a arăta cum îşi pregăteau japonezii un nou plan. Operă a amiralului Soemu Toyoda — urmaşul lui Koga la comanda Flotei Combinate — cunoscutul plan de operaţii „A-Go", consta practic în ceea ce fusese gîndit, enunţat, elaborat, pregătit si nerealizat pînă atunci — de cîte ori? — atât de Yamamoto cît si de Koga: atragerea flotei americane — de astă dată în triunghiul maritim — Caroline—Palaos—Mariane — si declanşarea unei vaste acţiuni a flotei, conjugată cu aviaţia de pe cîteva baze terestre pentru distrugerea ei totale.

— Vreau să vă întreb Sensei sân, pe ce miza Toyoda când îşi făcea visuri de victorie cu planul „A-Go"?

— în primul rînd pe Flota Combinată. El o reorganiza, creînd din escadra încredinţată viceamiralului Jizaburo Ozawa „Prima forţă mobilă" „Dai lohi Kida Kan-tai" — un mecanism apropiat de ceea ce realizaseră americanii prin „Task Force". Aceasta cuprin dea 9 portavioane, 5 cuirasate, 13 crucişătoare, 28 distrugătoare si o flotă de 25 de submarine. In al doilea rînd conta pe puterea unui nou tip de portavion, „Taiho", proaspăt ieşit de pe şantierele na vale, cea mai modernă navă din lume de acest tip, intrat în com ponenţa acestei Prime forţe mobile, în al treilea rînd pe aviaţie. Pe portavioane se găseau 450 de aparate, iar pe cuirasate şi pe crucişătoare avea 43 hidroavioane. Pe aerodromurile din Mariane, Caroline, Palaos, Filipine si Noua Guinee se aflau de asemenea 540 de aparate.

— Sîntem în perioada dinaintea eliberării Noii Guinee de către forţele lui MacArthur. In cadrul operaţiunii „Hollandia" acestea luptau si pentru anihilarea aerodromurilor, după cum am si dis cutat.

— Avioanele din bazele terestre nu pot acoperi distanţele

uriaşe dintre arhipelaguri. Intre Palaos şi insulele estice din Caro line distanţa este egală cu aceea dintre New York şi Casablanca. De aceea dispersate pe zeci de aerodromuri distanţate, numărul avioanelor rămîne insuficient. Japonezii si-au dat seama de acest lucru şi au scos din uzine tipuri noi de bombardiere în picaj, de tipul „Susei" precum şi torpiloarele „Tenzan", cu razele de acţiune superioare „Hellcaf'-urilor.

Toţi aceşti factori reuniţi păreau să ofere o siguranţă planului „A-Go". Era suficientă această încredere în plan pentru ca membrii Statului Major al Marinei — ce nutreau speranţe încă în invincibilitatea marinei imperiale — să se vadă victorioşi.

— Ei bine, vom vedea puţin mai tîrziu cum planul A-Go va rămîne o frumoasă idee, desenată cu tot dichisul, pe cîteva hărţi de stat major.

— Pînă atunci să discutăm despre pregătirile lui Nimitz în vederea declanşării operaţiei „Forager".

— Consta din cucerirea insulelor Saipan, Tinian şi Guam. In sulele de origine vulcanică . . .

— Deci nu atoli. . .

— Nu. Ele formau un arc de cerc de aproximativ 1.000 kilo metri lungime. Contra acestor insule erau pregătite forţe conside rabile, în primul rînd „Task Force 58" a lui Mitscher, care trebuia să efectueze bombardamentul de „înmuiere" a forţelor japoneze din Saipan. Mitscher poseda 15 portavioane rapide cu 891 aparate, 7 cuirasate moderne, 21 crucişătoare cu 65 hidroavioane, 69 distru gătoare şi 13 submarine, în al doilea rînd urma Forţa 5-a Amfibie expediţionară a lui Turner formată din 535 de nave de luptă si de transport, avînd pe punţi peste 127.000 oameni, respectiv Corpul 5 de Armată al generalului-locotenet Holland Smith, formată din Diviziile 2 si 4 Puşcaşi Marini, Corpul 3 de Armată al generalului-maior Roy S. Geiger, formată din Divizia 3-a si Brigada 1-a Puşcaşi Marini precum şi Divizia 27 Infanterie, în rezervă. O uriaşă armată, cuprinzînd 775 de nave, în afară de cele peste 2000 de ambarca ţiuni de debarcare, avînd la bord 250.000 de marinari si 130.000 ostaşi.

Spruance comanda întreaga operaţiune, iar Turner răspundea de forţele navale, ambii propuşi la avansare. Planul prevedea debarcări succesive: în Saipan în 15 iunie, în Guam în 18 iunie si în Tinian

după ocuparea primeia.

— Saipan — 25 km lungime, 6 km lăţime — cu o populaţie civilă de vreo 50.000 locuitori ce trăiau în majoritate în cele cîteva localităţi de pe coasta vestică a insulei, era apărat de 31.000 de oameni proveniţi din China, din Armata de Kuantun, cu o înde lungată si bogată experienţă de război, purtat în condiţii dintre cele mai dure. Insula făcea parte din sistemul de apărare al Maria nelor, al cărui comandant era „eroul de la Pearl Harbor" vice amiralul Chuichi Nagumo, oficial comandant şef al Flotei Pacificu lui Central. El avea în subordine pe generalul-locotenent Yashitsugo Saito, comandantul Armatei a 31-a. Mai erau în Saipan şi alte uni tăţi de infanterie marină precum şi Flotila 22 de aviaţie a mari nei, pe aerodromul Aslito, din sudul insulei.

Erau exact doi ani si jumătate de cînd dăduse lovitura la Pearl Harbor si Nagumo îşi nota în acele zile în jurnalul lui schimbările care se produseseră peste tot unde bîntuia stihia războiului, în Europa, cea mai mare Forţă Expediţionară a istoriei traversa Canalul Mînecii, îndreptîndu-se spre coastele Normandiei, în. răsăritul Europei, Armata Roşie se afla la graniţele Finlandei, la porţile

Varşoviei şi în faţa Chişinăului. Nici o perspectivă îmbucurătoare din partea aliaţilor germani. Dar Europa era departe, în timp ce aici în Pacific americanii se îndreptau spre Japonia. Nagumo întrevedea ca direcţie principală de înaintare a acestora Noua Guinee—Filipine. După el Saipanul va fi atacat prin noiembrie. Bătălia cea mare va avea loc cu siguranţă în zona insulelor Palaos, acolo unde Flota Combinată va zdrobi Flota de invazie americană.

— Nimitz ştia însă că nu putea ocoli insula Saipan. Căci odată cucerită, baza Truk era definitiv izolată. Iar de pe aerodomurile de aici, uriaşele B 29 puteau parcurge cei 2.400 kilometri pentru a bombarda Japonia.

De aceea conform planului operaţiunii „Forager" la 11 iunie Mitscher lansează asupra Saipanului 200 de avioane de vînătoare pentru curăţirea insulei de aviaţie şi a zonei din jur de convoaiele ce roiau în toate direcţiile. Vînătoarea japoneză ieşită la luptă este copleşită: 124 de aparate doborî te contra 11 americane. Cît priveşte cargourile acestea sînt trimise la fund cu tot ceremonialul unei tehnici din ce în ce mai perfecţionate. Piloţii americani se delectau în

a găsi metode noi de hărţuire, lovire şi scufundare a navelor japoneze. Undeva se povesteşte că „aviatorii de vînătoare şi-au oferit luxul de a scufunda un distrugător japonez doar cu mitraliera".

A doua zi Mitscher ridică liniştit de pe portavioane bombardierele si torpiloarele trimiţîndu-le spre Saipan. Pentru prima oară sînt folosite bombe cu napalm, care se dovedesc superioare celor cu fosfor folosite pînă atunci. Dar incendiile provocate, nu afectează sistemul de apărare militar. Ard ca nişte torte plantaţiile de trestie de zahăr si locuinţele bieţilor japonezi si populaţiei indigeine Chamo-rros. Apoi în zilele următoare navele efectuează bombardamente cu artileria de la bord, în timp ce aviaţia loveşte insulele vecine Guam, Tinian, Păgân si Rota, insula hoţilor cum o numise Ma-gellan.

— Generalul Saito fortificase insula pentru o rezistenţă înde lungată. El a creat pe povîrnisurile vulcanului Tiapotchau o reţea densă de cazemate din beton şi depozite de muniţii legate printr-un sistem de coridoare subterane. Totul bine camuflat. Bombardamen tele nu 1-au afectat. In schimb i-au schimbat opiniile lui Nagumo. Iată ce apare în deptul zilei de 11 iunie din jurnalul rămas de la el: „Marianele constituie prima linie de apărare veritabilă a ţării noastre. Este neîndoielnic că americanii vor încerca să debarce în

arhipelag luna aceasta sau următoarea". Mai aproape de realitate, căpitanul de tancuri Matsuya scria în aceeaşi zi: „Unde sînt avioanele noastre? Ne lasă să murim fără să facă cel mai mic efort pentru a ne salva? Dacă într-adevăr o cere salvarea Imperiului, nu vom ezita nici un moment să ne dani viaţa; dar nu este o greşeală si o pierdere pentru «Ţara zeilor» ca să murim cu toţii pe această insulă? în ce mă priveşte sînt gata să mă sacrific; dar gîn-dindu-mă la viitor, socot că este o obligaţie pentru mine să continui să trăiesc".

Cum Toyoda fusese avertizat asupra deplasării portavioanelor americane din insulele Marshall înspre arhipelagul Mariane, el anulează operaţia Biak dînd ordin Flotei mobile a lui Ozawa si Flotei de cuirasate a lui Kurita de a se întîlni la 15 iunie în apele Filipinelor, transmiţîndu-le următorul mesaj: „Importante forţe inamice au început debarcări în regiunea Saipan—Tinian. Flota Combinată le va ataca în apele Marianelor pentru a le zdrobi. Aplicaţii planul «A-Go» pentru bătălia decisivă". In zilele de 16 şi 17 iunie flotele japoneze se

alimentează cu carburant. Ozawa e încunoştiin-ţat că formaţiuni de portavioane si alte tipuri de nave americane efectuează debarcări de trupe în insulele Saipan, Guam şi Tinian, bombardînd sistemul lor defensiv, între timp celor două flote li se alătură si Flota de cuirasate gigant a lui Ugaki. Ozawa aştepta doar ordinul de atac de la Cartierul Imperial. Noaptea •— mare liniştită, cer înstelat — se scurgea într-o tensiune maximă.

După miezul nopţii se primeşte o radiogramă destinată să fie adusă la cunoştinţa oamenilor de pe toate navele: ,,Vă transmitem cu smerenie mesajul împăratului primit la Cartierul General Imperial. «Soarta imperiului depinde de această bătălie. Noi sperăm că forţele navale îşi vor dărui întreaga lor putere si vrednicie si vor obţine rezultate strălucite, ca în bătălia de la Tsushima»". Textul îmbărbăta — prin puterea cuvîntului mikado-ului — întreaga suflare.

Planul lui Ozawa consta în trimiterea unui prim val de avioane asupra portavioanelor americane, ocupate cu debarcarea. După ce vor fi făcut calea întoarsă, va veni rîndul aviaţiei de pe bazele terestre să repete lovitura. Flota de cuirasate va desăvirsi treaba lichidînd ultimele nave ce ar 'mai pluti.

— Ozawa „un creier logic, cu o adevărată intuiţie în căutarea de procedee noi si cu simţ marinăresc înnăscut, care ştia ce să scoată din navele sale" — cum îl caracterizează istoricul american Samuel Eliot Morison •—• nu ştie însă că aviaţia de pe aerodromuri era practic decimată.

-V- în dimineaţa zilei de 19 iunie el ridică de pe portavioane 331 de aparate în trei valuri succesive pe care le trimite la atac. Exact idupă plecarea primului val un avion de cercetare face mişcări de' avertizare. El semnalizează torpile, apoi lansîndu-se în picaj se zdrobeşte cu aparatul, eroic, de una dintre ele, într-o explozie la cîţiva zeci de metri de „Taiho", nava amiral. Cu toate manevrele efectuate portavionul nu poate evita lovitura unei tropile lansată de submarinul „Albacore" a căpitanului de fregată J. W. Blanchard, dar compartimentarea interioară şi intervenţia promptă a echipelor de securitate fac ca nava să-şi continue ruta la viteză normală. Era clar că flota sa naviga sub controlul vigilent si perspectiva neagră a submarinelor inamice.

— Era de fapt escadra de submarine a viceamiralului Lock-

wood.

— Pericolul era maxim. Distrugătoarele şi-au început vînătoa- rea, aruncînd în mare permanent, grenade submarin.

După două ore de îngrijorare, amestecată cu teamă şi speranţă totodată, primii piloţi reveniţi — sînt la capătul puterilor — raportează că în zborul lor, la aproximativ 55 km de obiectiv au fost întîmpinaţi de aviaţia de vânătoare americană, care s-a năpustit asupra lor coborînd din înălţimi. Copleşiţi prin superioaritate numerică majoritatea aparatelor lor au fost doborîte. Cei ce au putut scăpa din învălmăşeală au lovit flota americană şi au aterizat probabil în Guam. Ozawa lansează al patrulea val de 42 aparate. Şi imediat la cîteva mile o bubuitură asurzitoare pe „Shokaku". Efectele exploziei sînt anihilate şi în scurtă vreme portavionul navighează la parametri. Cîteva avioane din ultimul val revin pe portavioane. Din rapoartele piloţilor reiese că au fost scufundate patru portavioane ale inamicului si iau fost doborîte un număr considerabil de „Hellcat"-uri. Apoi nimic. In realitate aviaţia niponă fusese făcută „aşchii", ca să folosesc expresia lui George Blond. Din cele 473 de avioane pe care le-au avut pe portavioane Ozawa mai poseda efectiv 130, din care 90 reprezentau vînătoarea necesară protecţiei proprii. El judecă lucrurile cam aşa: întrucît aviaţia inamică nu a atacat flota sa — singurele avarii suferite datorîndu-se exclusiv submarinelor — e semn că flota americană e puternic afectată de loviturile valurilor sale de avioane. Cu o astfel de viziune a situaţiei el avea suficiente motive să rămînă optimist. Şi apoi, la ora 15,00 o nouă explozie pe „S'hokaku" ridică gheizere de apă în înaltul cerului. Izbucniră flăcări imense si o maree neagră de fum se lăbărţa întunecînd *zarea.* Era o lovitură triplă a torpilelor submarinului „Cavalla" de sub comanda căpitanului de covertă Herman J.

Kossler. -Flăcările învăluiră cu o cămaşă voluptuoasă întreaga ihavă, care se mistui în incendiu şi încet se lăsă înghiţită de ape, împreună cu 22 dintre avioanele revenite din lupte. '

Peste 15 minute pe nava amiral se simte un miros puternic de benzină. Alertă: „Toate circuitele electrice întrerupte!" Mirosul devine din ce în ce mai puternic, aerul e irespirabil. Ofiţerul şef al echipelor de securitate pune în mişcare sistemul de ventilaţie — gîndind să grăbească îndepărtarea vaporilor — dar de fapt trans-formînd portavionul efectiv într-o enormă bombă cu gaz plutitoare. Mai

lipsea .. . N-a întîrziat muTt si la 15,30 a apărut si scînteia fatală. O detunătură de apocalips dezmembrează nava din toate încheieturile sale. Puntea de zbor sare sfîrtecată în ţăndări, hangarele si compartimentele laterale se volatilizează. „Taiho" e un imens rug. Ozawa dă ordin de evacuare, el şi statul său major trans-ferîndu-se mai întîi pe distrugătorul „Wakatsuki" apoi pe portavionul „Zui'kaku". în cîteva minute nava amiral — pînă atunci — dispare în genuni tîrînd cu sine trei sferturi din echipaj, ofiţeri, marinari şi aviatori. Fusese salvat pavilionul amiral şi portretul împăratului.

Ozawa ordonă apoi alimentarea cu carburant, supraveghere aeriană permanentă si tăcere radio totală. Noaptea a trecut liniştită.

— Flota lui Spruance s-a ţinut la distanţă în această noapte.

— O confirmă, Florin sân, hidroavioanele nipone de supra veghere de la distanţă. Mă întreb ce raţiuni stăteau la baza acestei' „ruperi". Oare prudenţa?

— Spruance avea ca misiune „cucerirea, ocuparea şi apărarea insulelor Saipan, Tinian si Guam". Să analizăm tactica lui avînd în vedere prezenţa Flotei Combinate în zonă. El a modificat dispo zitivul său fixînd nu departe de grupurile de portavioane ale lui Mitscher „o linie de bătaie", formată din 7 cuirasate, 4 crucişătoare şi 12 distrugătoare sub comanda viceamiralului W. A. Lee, fixînd următorul plan de acţiune: „Avioanele noastre vor face knock-out mai întîi portavioanele inamice, apoi cuirasatele şi crucişătoarele, pentru a le opri înaintarea sau a le împrăştia. Linia de bătaie va distruge flota inamică, fie printr-o acţiune navală, dacă inamicul acceptă lupta, fie scufundînd-o . . . dacă bate în retragere. Acţiunea contra inamicului va fi dusă de fiecare cu toată energia de care dispune, iastfel ca să se obţină distrugerea totală a flotei sale".

După cum vedeţi Spruance conferea planului său un caracter ofensiv, dar se meniţnea cu forţele în zona Saipan, unde avea responsabilitatea principală. El nu-si deplasează flota ca să atace forţele lui Ozawa pentru a nu risca să lase descoperită zona debar-

carii, ^unde trupele lui Holland Smith ar fi fost expuse unor eventuale atacuri dinspre nord sau sud. Este în hotărîrea sa ofensivă şi ideea aşteptării mişcării inamicului.

în concordanţă cu această orientare se făcea simţită şi grija lui

Mitscher pentru aviatori. Aceştia dăduseră o luptă acerbă în înălţimi în tot cursul zilei precednte, contra aviaţiei lui Ozawa. Dobo-rîseră 330 din cele 373 de avioane cît plecaseră la atac de pe port-avioanele nipone. Pe de altă parte el nu cunoaşte ce pierderi pro-vocaseră submarinele sale flotei nipone şi considera că trebuie să-şi păstreze oamenii pentru atacul prescris de Spruance prin planul său de acţiune. De aceea lăsă piloţii să se odihnească pentru a face faţă cu succes la atacul ce urma să-1 dea în 20 iunie asupra flotei nipone.

— In dimineaţa zilei de 20 iunie Kusaka — comandantul for ţelor aeriene din insulele Mariane — îi trimite lui Ozawa un me saj prin care îl informează că aviaţia terestră e nimicită, iar piloţii de pe portavioane, scăpaţi din luptele aeriene, care au aterizat în insula Guam si Tinian sînt epuizaţi si indisponibili. Ozawa reali zează de-abia acum catastrofa pe care a suferit-o flota sa. Şi culmea, de numele său se asocia acum o performanţă: cele 330 de avioane pierdute — în mai puţin de 24 de ore — contra 30 doborîte americanilor, constituia lovitura cea mai mare înregistrată vreodată în istoria războiului aerian. El îşi dă seama că fără aviaţie port- avioanele sale sânt ca nişte puşti fără cartuşe. După ce dispersează cele trei flote pe distanţe ce să le ofere siguranţă, dă ordin de retragere spre Japonia, în felul acesta Saipanul izolat nu mai avea speranţe...

— In aceeaşi dimineaţă Spruance ordonă căutarea flotei lui Ozawa. Abia la 15,30 locotenentul Robert Nelson, zburînd pe un aparat lansat de pe portavionul „Enterprise", trimite un mesaj: „Gruparea operaţională japoneză dincolo de orizont. . ." si dă coor donatele. Punctul se afla la 500 km VNV de poziţia în care se afla „Task Force 58". A ordona un angajament în aceste condiţii era o treabă plină de risc. In trei ore soarele urma să apună. Dacă erau trimise avioanele în această misiune, ele trebuiau mai întîi să gă sească flota, apoi să o atace — probabil pe o lumină slabă — si în sfîrsit să se reîntoarcă. Calculul arăta că pentru piloţi apărea şi riscul de a li se termina benzina înainte de a reveni pe portavioane. Această revenire urma să aibă loc pe întuneric şi se mai adăuga si timpul de rulare în aer pentru aşteptarea rîndului la apuntare. Dar apuntarea pe întuneric era posibilă? Nu! Şi totuşi se ia o ho- tărîre de atac. Mitscher ridică în aer 85 de avioane de vînătoare, 77 bombardiere în picaj si 54 bombardiere torpiloare. După 450 km

de zbor avioanele zăresc flota lui Ozawa. Aceste ridică împotriva

americanilor 75 aparate de vînătoare. Soarele este exact pe linia orizontului şi pe o lumină ce slăbea cu fiecare minut scurs, se angajează o luptă aeriană confuză, în timp ce navele se împrăştie în direcţii diferite. Americanii au doborît 18 dintre avioanele de vînătoare nipone, dar lupta cu navele a fost aprigă. Bombardierele îşi începeau picajul în plină lumină la 2500 metri înălţime. Pe măsură ce coborau intrau în zona de întuneric, soarele rămînînd dincolo de curbura pămîntului, aici de fapt a apei. Jos le întîmpină tirul îndrăcit al antiaerienei de pe nave. Au fost avariate cinci portavioane, dintre care micul ,,Hiy<o" e trimis la fundul oceanului, în acest timp Mitscher îşi deplasează flota către navele lui Ozawa, reducînd totodată distanţa dintre el si avioanele proprii în drumul lor de înapoiere. La mai puţin de o oră de la încheierea bătăliei — urmărită din difuzoarele navelor, conectate la fonia pe distanţă mare — a început să se audă zumzetul avioanelor, în curînd un roi de avioane se adunaseră deasupra navelor ca urmare a semnalelor indicative emise de acestea.

Apuntarea tuturor acestor avioane era imposibilă pe o noapte ca cerneala. Dar piloţii nu puteau fi lăsaţi în voia sorţii. Şi atunci Mitscher, cu riscul de a expune flota atacului unor submarine nipone care ar fi putut naviga prin zonă, dădu un ordin unic în istoria navigaţiei: „Aprindeţi toate luminile!" Şi deodată în plină noapte s-a făcut lumină. A fost aprins -tot ceea ce se găsea pe nave, de la reflectoare pînă la lanternele de mînă. Iată cum descrie momentele acelea un marinar de la bordul crucişătorului „Mont-pelier", matelotul James J. Fahey: „Era de luat o decizie gravă şi toată lumea igîndea că amiralul Mitscher era un tip formidabil pentru că a avut îndrăzneala s-o facă (să aprindă luminile). Piloţii noştri puteau să apunteze uşor sau puteau fi pescuiţi dacă ar fi căzut în mare. Portavioanele au fost luminate ca în plină zi şi distrugătoarele se roteau de jur împrejur pentru a da ajutor naufragiaţilor. Iţi provoca necaz văzînd aparatele noastre căzînd în mare. Pe unul din aceste aparate un pilot îşi flutura cămaşa. Era un spectacol extraordinar: toate navele iluminate, înconjurate de ambarcaţiuni si de focuri de Bengal plutind pe apă, avioanele care alunecau pe punţi sau veneau să se aşeze pe valuri. S-a făcut totul pentru a salva piloţii. Niciodată japonezii n-ar fi acţionat de această manieră".

Din cele 216 avioane plecate la atac, 20 au căzut în luptă, 116 au fost recuperate iar 80 s-au scufundat sau s-au zdrobit la apuntare. Cit priveşte piloţii, 101 au fost recuperaţi iar 59 pescuiţi a

— **Lovitura dată Flotei Mobile este atât de puternică încît lui Ozawa îi va trebui cîteva luni de refacere a avariilor suferite de nave precum şi pentru completarea cu avioane şi în special cu piloţi antrenaţi.**

— **Exact timpul suficient ca aceasta să fie absentă la acţiunile de debarcare ale americanilor pe insulele Mariane şi chiar pe Iwo Jiina. Căci pe insula Saipan — lăsată de flota niponă în voia sor ţii — debarcarea se desfăşura din plin. După teribilele bombarda mente ale aviaţiei si artileriei navale efectuate cu patru zile îna inte, paralel cu o curăţire a tuturor terenurilor de aviaţie de pe toate insulele Mariane pînă la Bonin în nord, o armată de nave sub pavilion american înconjuraseră întreaga insulă. Micile locali tăţi de pe coasta vestică, Garapan la mijloc si Charan Kanoa, puţin mai la sud constituiau obiectivele Diviziilor de Puşcaşi Marini de sub comanda generalilor Holland Smith, Thomas Watson si Harry Schmidt.**

— **Luptele pentru debarcare se vor desfăşura după regulile cunoscute de-acum de noi: apropierea a peste 700 de LST-uri cu trupele de debarcare şi armamentul necesar, tirul de iad al artileriei**

nipone, intervenţia a 161 bombardiere pentru „înmuierea" cazematelor şi punctelor de artilerie identificate în sistemul apărării nipone, debarcarea reunită la Capul Afetna, un promontoriu situat puţin la nord de Charan Kanoa, asaltul eroic al trupelor de puşcaşi marini sub focul nimicitor al oamenilor generalului Saito, ocuparea celor două localităţi, retragerea japonezilor pe muntele Funa Fusa, de unde cu o precize diabolică artileria niponă loveşte în cei 8.000 de americani debarcaţi şi ascunşi în ruine şi în gropi săpate în grabă. Insula? Un amestec de cîte ceva din tot ce era mai rău pe Tulagi, Guadalcanal, Bougainville, Tarawa, Cap Gloucester. Caniculă, lipsă de apă, stînci, grote, mlaştini, insecte, reptile. Un cer ţesut din oţel, un pămînt bătut de schije metru cu metru de un inamic invizibil, cu o înaltă scoală si o dură experienţă de război purtat în China. In plus un optimism de sărbătoare naţională la toate trupele. Nagumo îl asigurase pe Saito de victoria ce o va repurta Flota Combinată. Saito le transmise încrederea în victorie oamenilor săi. Locotenentul Rai

Imanashi scria în jurnalul său: „Flota Combinată este gata să tîrască inamicul într-o bătălie decisivă. Americanii au început să debarce în Saipan. Sîntem în mod indiscutabil în aşteptarea unor evenimente de o excepţională gravitate. Iată, a venit ora pentru a-mi oferi viaţa mea celei mai nobile dintre cauze şi a mă opune pătrunderii inamicului în Oceanul Pacific . . .".

— **Era firesc să scrie asta în 15 iunie . ..**

— **Un contraatac nipon se soldează cu pierderea a 700 de oa meni sfîrtecaţi de obuzele artileriei, la lumina a giorno a reflec toarelor aprinse pe neaşteptate de pe navele aflate în apele vestice. In 16 iunie dimineaţa puşcaşii marini îşi menţin poziţiile. Se de barcă artilerie şi în scurt timp superioritatea americană în arma ment începe să se facă simţită. In noaptea de 16 spre 17 iunie Saito pregăteşte un atac cu tancuri asupra liniei americane. Era Regi mentul 9 de tancuri al colonelului Hidefei Goto.**

— **Este pentru prima oară cînd are loc în Pacific un atac noc turn cu tancuri...**

— **Tot atacul s-a terminat prin distrugerea celei mai marî părţi a unităţii. Iată ce scrie în jurnalul său căpitanul Matsuga scăpat din această luptă: „Regimentul nu mai numără decîte vreo 12 tancuri. Dar chiar dacă nu ne va mai rămâne nici unul, ne vom bate şi fără ele. In ce mă priveşte, dacă voi întîlni inamicul, îmi voi scoate sabia şi voi izbi, voi izbi, voi izbi pînă ce-mi voi sfîrsi forţele şi-ml voi da viaţa. Nu-mi doresc o altfel de moarte la cei douăzeci şi patru de ani ai mei".**

— **încă 500 de morţi şi răniţi în luptele din 17 iunie se adaugă celor 3000 de puşcaşi marini căzuţi în primele două zile de luptă.**

Americanii posedă un cap de pod larg de un kilometru şi adînc de doi. Regimentul 165 Infanterie debarcat pe flancul drept va ocupa terenul de aviaţie Aslito căruia i s-a dat un nou nume Isely Field, după numele unui aviator căzut în cursul primelor bombardamente dinainte de debarcare. Şi înaintarea continuă spre nord.

— **In 18 iunie trupele nipone din Saipan primesc un mesaj al premierului Tojo: „Ofiţeri şi soldaţi, soarta imperiului nipon de pinde de succesul vostru, întăriţi-vă spiritele. Continuaţi să loviţi inamicul cu toată bărbăţia pînă la ultima voastră suflare, în felul acesta veţi**

atenua îngrijorarea împăratului vostru". Colonelul Su zuki, şeful statului major al Diviziei 43 Infanterie transmite Cartie rului Imperial răspunsul următor: „Am luat cunoştinţă de Prea Onorabilul dvs. mesaj si vă exprimăm infinita noastră gratitudine pentru nemărginita bunăvoinţă a favorii imperiale. Devenind zidul de apărare al Pacificului, noi sperăm că cei 10.000 de morţi ai noştri vor răspunde la onoarea deosebită pe care ne-o face împă ratul".

— Deci avansa ideea luptei fără şanse, încununată de o moarte eroică, în onoarea mikado-ului si pentru.. . atenuarea neliniştii sale. Nu înţeleg însă de ce colonelul Suzuki a înscris în răspunsul său cifra de 10.000 deoarece numărul japonezilor existenţi şi res pectiv sacrificaţi în Saipan va fi de trei ori mai mare.

— Florin sân, japonezul era educat de mic în spiritul moralei samurailor, a cavalerilor bushido, morală întemeiată pe cinstirea „regulei tulpinilor si ramurilor", care înseamnă că părinţii săi sînt ca tulpina propriului său corp, el însuşi fiind o ramură consîngeană a lor. Din această regulă decurgea pietatea filială sinceră, însuşire de bază a samuraiului. Această pietate — datorie faţă de propriii pă rinţi care ţi-au dovedit dragoste şi neştirbită grijă — constă în res pect, recunoştinţă, dăruire si sacrificiu faţă de părinţi. Pietatea fi lială este sinceră şi nemărginită Cînd copilul creste si devine cetă ţean, părăseşte familia sa şi intră în familia mare a naţiunii, a cărui părinte este mikado-ul. Acum suveranul ia într-un sens locul părinţilor săi şi ceea ce era pietate filială devine acum lealitatea faţă de primul. Lealitatea cere, printre altele o dorinţă de luptă si o purtare vitejească pe cîmpul de luptă. O dorinţă de luptă, o vitejie, în care frica era total absentă. O vitejie care merge pînă acolo, încît atunci cînd japonezul pierde din nenorocire lupta, el nu se va dovedi las, fugind din faţa pericolului sau lăsîndu-se să cadă prizonier, ci va dovedi curaj, aruncîndu-se morţii cu zîmbetul pe buze, sfidînd inamic si moarte deopotrivă.

Poate e puţin lungă această digresiune dar vă rog să înţelegeţi din ea că în vremea aceea soldaţi şi ofiţeri, cu toţii fuseseră crescuţi în spiritul acestei educaţii. Japonia se eliberase de puţină vreme din chingile unui feudalism îndelungat şi naţiunea, poporul era încărcat încă de tradiţiile şi tarele lui. Armata era formată în mare majoritate din ţărani al căror spirit conservator este ştiut. Educaţia acestei clase se sprijinea pe trei elemente: tradiţie, scoală, cazarmă. Şi

toate trei erau îngemănate în ideile bus'hido-ului. Educaţia de două mii de ani în spiritul acestor idei a eliminat frica la luptătorii acestei naţiuni. Soldaţii japonezi plecau la luptă să învingă sau să moară. Pentru japonezi moartea făcea parte din viaţă. Nicăeri, la nici o naţiune de pe planetă nu întâlneşti aşa ceva. De vreme ce acceptăm în mod deliberat ideea morţii, nu mai are importanţă numărul lor. Vor fi 10.000, se vor sacrifica toţi. Vor fi de trei ori mai mulţi, se vor arunca morţii, aproape tot de atâtea ori mai mulţi. Dacă cineva are îndoieli, să numere prizonierii din luptele de pînă acum!

— înţeleg! Şi contra celor 31.000 de japonezi din Saipan, ame ricanii vor debarca după 18 iunie trei divizii şi în zilele următoare forţele lor vor ajunge la 67.000 de oameni. Efortul acestor divizii s-a concentrat asupra Muntelui Tapotchau, situat în mijlocul insu lei, un vulcan pe povârnişurile căruia s-au săpat sute de grote şi caverne umplute cu o sumedenie de tunuri şi mitraliere menite să ţină la distanţă forţele americane împrăştiate prin toate văile şi văiugile dimprejur. Americanii vor folosi împotriva acestui sistem de apărare vehicole pe care au montat rachete — era prima lor apariţie pe teatrul de operaţii din Pacific — în timp ce grupe de P-47 „Thunderbolts" de pe Isely Field hărţuiau trupele japoneze de pe întreaga linie a frontolui. în 23 atac general: la dreapta Divi zia 4-a de Puşcaşi Marini cucerea cota 600, apoi peninsula Kagman,, în centru, Divizia 27 se lovea de rezistenţă îndîrjită a japonezilor de pe Valea Morţii, în stingă Divizia 2-a forţa pantele abrupte ale Muntelui Tapotchau. După două zile de lupte muntele este cucerit,

— Generalul Saito este nevoit să se retragă în nordul insulei, justificîndu-se faţă de Şeful Statului Major Imperial din Tokyo de maniera următoare: „Solicităm bunăvoinţa împăratului de a ne ierta deoarece sîntem inferiori sarcinii încredinţate. Dispunem încă de forţe importante, dar urmare a pierderilor de pe rnare capacitatea noastră de luptă si de rezistenţa este practic redusă. Nefiind în situaţia de a controla spaţiul aerian nu se poate conta pe victorie. Sperăm permanent să primim întăriri în aviaţie. Ne rugăm pentru sănătatea împăratului şi noi toţi strigăm «Banzai!»".

Simultan în sud se duc lupte pentru lichidarea unei pungi de teren menţinute de Batalionul 317 Infanterie din Brigada 47 japoneză, în capul Nafutan. După ce au consumat ultimele porţii de orez si au băut apa ce le mai rămăsese pe fundul bidoanelor individuale, în noaptea de 25 iunie, cei 600 de oameni aflaţi acolo au efectuat — sub conducerea căpitanului Sasaki — o tentativă de străpungere a poziţiilor Regimentului 105 Infanterie, în speranţa de a lua contact cu postul de comandă al Brigăzii, pe care sperau să-1 regăsească la cota 500, căzută de cîteva zile în mîinile americanilor, înainte de plecare căpitanul Sasaki le-a dat ultimele dispoziţii adăugind: „Ne vom reuni cu toţii dincolo de tranşeele inamicului folosind pentru recunoaştere parola «Shichi Şei Hokoku» pe care o vom folosi-o din om în om.

— Care înseamnă?

— „Şapte vieţi pentru Gloria Ţării noastre". Folosind uni forme americane şi la adăpostul întunericului au reuşit să se strecoare prin liniile americane — în cîteva puncte au avut loc unele ciocniri violente — şi să parvină pe terenul de aviaţie Isely, unde au incendiat un avion P-47 şi au făcut puţin deranj prin han gare . . . Atunci s-a trezit toată lumea si a început o încăierare care a durat cîteva ore; bieţii soldaţi — unii dintre ei delirau din cauza setei — au fost masacraţi pînă la unul. Parola „Shichi Şei Hokoku" rămînea să-i reunească pe toţi pe celălat tărîm.

— Şi după cucerirea Muntelui Topotchau?

— In 30 iunie un violent baraj de mortiere declanşat de pe colinele Pimples, la nord de munte, îl împinge pe generalul Saito spre ultimul său post de comandă din Saipan, pe Muntele Matoi. La l iulie forţele americane încep ofensiva si asupra oraşului Garapan, ce adăpostise pînă la război vreo 15.000 de locuitori, parte ucişi în bombardamentele de dinaintea debarcării, parte tîrîţi de evenimente în nordul insulei. Luptele au fost grele, japonezii trăgînd de peste tot. Orăşelul era distrus — rămăseseră neatinse cîteva case si ca prin minune întreagă biserica catolică, o construcţie frumoasă, în stil spaniol — dar după fiecare ruină se afla o gură de mitralieră. Pierderi mari de ambele părţi. Pe 2 iulie seara oră şelul e cucerit şi a doua zi japonezii sînt alungaţi şi din portul Tanapag imediat la nord de oraş, unde era amenajată o bază de hidroavioane.

De aici de la Tanapag insula se îngustează pînă în nord la capul Marpi. Spre acest punct se retrăgeau în dezordine grupuri de

soldaţi japonezi care supravieţuiseră pînă acum. Aviaţia americană a bombardat terenul de aviaţie din capul Marpi ˡfăcîndu-l

impracticabil. Generalul Saito si viceamiralul Nagumo erau izolaţi şi în acelaşi timp sacrificaţi — s-ar putea spune — de către cei din exterior, în 6 iulie în zori Saito convocă statul major. Chipul cernit, barba nerasă, uniforma sifonată si murdară. Dă citire ultimului său mesaj.

— A fost găsit acest mesaj? Este publicat undeva?

— Dacă vă interesează iată-1 aici în Colecţia de Documente din cel de al II-lea război mondial tipărit la Tokyo. I-am pus un semn la pag. 531. Ascultaţi:

„Ofiţeri şi soldaţi ai Armatei Imperiale din Saipan, Timp de peste 20 de zile de cînd Diavolii Americani ne-au atacat, ofiţerii, soldaţii şi personalul civil al Armatei si Marinei Imperiale s-au bătut în mod curajos pe această insulă. Peste tot ei au dovedit onoarea si gloria Forţelor Armate Imperiale. Am aşteptat ca voi să vă faceţi datoria: v-,aţi făcut-o pe deplin. Şansele nu au fost de partea noastră. N-am ştiut nici să folosim avantajos terenul. Ne-am luptat cu mult sîrg pînă în acest moment; dar acum ne lipsesc mijloacele necesare pentru a continua lupta. Artileria este complet distrusă. Camarazii noştri au căzut unul cîte unul. Oricît ar fi de amară înfrângerea, să ne amintim datoria noastră supremă «Shichi Şei Hokdku!»

Inamicul nu a ocupat decît o parte din Saipan, dar el va continua asalturile sale barbare. Riscăm să murim de o moarte mediocră şi ineficace sub violenţa obuzelor şi a bombelor. Ori atacăm, ori rămînem pasivi, nu putem evita moartea. Dar moartea este viaţă. Singură moartea înalţă. Să profităm de şansa ce ni se oferă pentru a exalta virtuţile tradiţionale japoneze. Voi înfrunta inamicul, împreună cu voi toţi pentru a lovi încă o dată Diavolii Americani şi pentru ca osemintele mele să facă din Saipan zidul de apărare al Pacificului.

Aşa cum este scris în cărţile noastre «eu nu mă voi înconjura niciodată de ruşinea de a cădea prizonier şi voi oferi zeilor sacrificiul vieţii mele si sufletul meu se va bucura pentru totdeauna în seninătatea Principiului Eterii».

Mă rog împreună cu voi pentru împăratul nostru veşnic viu şi pentru prosperitatea ţării noastre.

Asupra inamicului. Urmaţi-mă!"

— **Şi ce a făcut după citirea mesajului?**

— **A luat o masă copioasă de adio •— conserve de crab, orez fiert, sake — apoi s-a ridicat de la masă si a spus: „Ori mor astăzi, ori mîine nu mai are importanţă. Voi muri primul, îmi voi regăsi statul major la Sanctuarul de la Yasukuni".**

Apoi ieşi din încăperea postului de comandă, se îndreptă cu paşi lenţi către o stîncă, unde se opri, curaţi locul si se aşeză cu faţa spre răsărit. După ce se închină în chip de salut spre Ama-terasu-omi-Kami — zeiţa soarelui — îşi scoase wakizashi-ul si după ce strigă „Tenno Heika! Banzai!" — „Trăiască împăratul! Zece mii de ani!" îndreptă lama stiletului spre abdomen si cu un gest hotărât îl înfipse în corp. Cînd sîngele ţîşni din rană prelingîndu-se pe uniformă, adjutantul său în chip de ikaish'aku-min — ajutor la ceremonialul seppuku — îi descarcă un glonte de revolver în cap.

In noaptea următoare toţi ostaşii si ofiţerii japonezi din insulă — aproximativ patru mii de oameni -— executară ordinul generalului. Exemplul morţii lui constituia un simbol de eroism pentru toţi si ei porneau acum să efectueze un atac banzai.

— **Americanii se aşteptau la o astfel de acţiune si vegheau pregătiţi de luptă.**

— **Japonezii au găsit în liniile americanilor o zonă de vreo 300 de metri neacoperită cu trupe şi înaintau în direcţia aceea. Cîntînd „Urni Yukaba", „Cîntecul supuşilor credincioşi" marş militar difuzat la radio în întreagă Japonie în ziua în care Premierul Tojo anunţase victoria de la Pearl Harbor, japonezii înainteau decişi să lupte mai curînd pe moarte dedît pe viaţă. Americanii trăgeau cu piesele de artilerie, cu tunurile de pe tancuri, cu mitraliere. Era un masacru în toată regula, ce întrecea performanţele din orice abator din lume, dar japonezii veneau într-una. Creşteau movilele de cadavre, se înroşeau ţevile mitralierelor si cînd acestea nu mai funcţionau începea lupta la baionetă. Spre dimineaţă rămăseseră în viaţă cîteva sute de soldaţi si ofiţeri, cu nimic mai puţin decişi să trăiască după carnagiul din cursul nopţii. Acum mărşăluiau spre capul Marpi într-un exod de disperaţi: soldaţi, ofiţeri, răniţi, ope raţi, medici, surori de campanie, sanitari, civili, sute de bărbaţi, femei si copii, cu toţii se îndreptau spre promontoriile din nord ca minaţi de o ciumă bu'bonică. Pentru toţi un singur cuvînt de ordine: sinuciderea. Preferau moartea decît să ajungă în mîinile „Diavoli lor**

Americani".

In tot cursul zilei, de pe falezele înalte s-au aruncat pe stîncile de jos, spălate de apele Pacificului sute de oameni. Familiile îşi aruncau mai Jntîi copii, apoi, ţinîndu-jse de mînă — bărbaţi şi femei — săreau în golul ce se căsca sub ei. A fost văzută o femeie însărcinată ce urma să nască în cîteva ore, făcînd „gestul definitiv". Stîncile se acoperau încetul cu încetul cu trupurile sfărîmate ale locuitorilor din Saipan.

— Erau şi dintre aceia care au ajuns acolo tîrîţi de evenimente si care ar fi dorit să supravieţuiască?

— Desigur! Dar aceştia nu scăpau de gloanţele ofiţerilor fa natici. Ultimii au rămas soldaţii şi ofiţerii. Aceştia din urmă au distribuit tuturor grenade de mină. Oîte una de fiecare om. Sute de soldaţi au tras cuiul din grenada strînsă puternic sub bărbie sau aşezată sub casca metalică. Apele de la Capul Marpi străluceau în acea dimineaţă într-o manta sângerie ...

Saipanul a cerut o jertfă mare Japoniei: 30.000 de fii ai ţării . si-au dat viaţa aici de prisos. Doar 921 au căzut prizonieri. Atît cit au reuşit americanii să-i sustragă morţii, pe parcursul luptelor şi în ultimele ore . . .

— Şi pe americani i-a costat scump eliberarea insulei: 3426 morţi si 13.099 răniţi, din care peste 10.000 puşcaşi marini. Au fost căutate trupurile celor doi comandanţi care organizaseră apărarea si conduseseră operiaţiunile, asistînd neputincioşi la în- frîngere. Cel al generalului de corp de armată Yoshitsugo Saito nu a fost găsit în grămezile de cadavre răspîndite în zona de nord a insulei, în bună parte mutilate sau calcinate. In schimb a fost găsit trupul eroului de la Pearl Harbor, bătrînul amiral Chuichi Nagumo care si-a tras, în ultimele ore, un glonte în cap; o dîră uşoară de sînge colora cele cîteva fire de păr alb de pe tîmpla sa dreaptă. Grupul de puşcaşi marini care descoperiseră trupul rămăseseră pironiţi cu privire asupra sa; sergentul Jim Carlson se auzi spu- nînd: „Acesta este omul care ne-a jucat festa aia teribilă din Hawaii. Priviţi-1 el a dat foc Pacificului . .."

— Vestea căderii Saipanului a produs rumoare şi consternare la Tokyo. Deşi presa si radio-ul încercau cu osîrdie să întreţină o atmosferă de optimism, escamotând înfrîngerile Armatei şi Marinei imperiale în fraze pompoase despre strălucitele succese

repurtate de bravii fii ai Yamato-ului, publicînd hărţi cu frontierele Marii Coprosperităţi, cu zeci de steguleţe — cerc roşu pe fond alb — presărate pe capitalele ţărilor şi insulelor subjugate de pe întinde rile Pacificului, Saipanul era pierdut si era prea aproape de Marile insule ale Imperiului pentru a se mai putea născoci vreo minciună. Cînd vestea a ajuns în cecurile conducătoare, reacţiile au fost aproximativ identice cu exclamaţia care a scăpat de pe buzele ami ralului Flotei Osami Nagano, înaltul consilier naval al împăratului^. „Nenorocirea este acum pe noi". Căci odată cu insula Saipan cădea ultima linie de apărare din faţa Imperiului.

— într-adevăr lucrurile stăteau prost: din arhipelagul Mariane rămăseseră mai importante insulele Tinian, la numai cinci kilometri la sud de Saipan şi Guam-ul undeva şi mai la sud, ambele urmînd să împărtăşească în scurt timp soarta Saipan-ului. De pe aero dromurile din aceste insule — imposibil de neutralizat — Japonia

era în raza de acţiune a bombardierelor americane. Pericolul era iminent pentru Imperiul nipon. Şi parcă pentru; a întări ideea acestui pericol pe 15 iulie a avut loc un prim bombardament strategic îr. Japonia, asupra uzinei siderurgice din insula Kyushu cu 69 de super-bombardiere tip B 29 plecate de la baza aeriană Ohengtu din China.

— Atît poporul japonez cît şi cercurile conducătoare îşi pu neau întrebări de felul: Cum s-a putut ajunge aici? Cine se făcea vinovat de toate aceste insuccese?

—- întrebări care aveau un sens cu totul diferi + la cele două entităţi.

— Probabil, dar cercurile conducătoare căutau un ţap ispăşi tor. Genro — Consiliul Privat — format din vechi primi miniştri, îşi îndreptă în unaminitate privirea acuzatoare asupra generalului Tojo. în definitiv nu cumula el pe lingă funcţia de Preşedinte al Consiliului de Miniştri, pe aceea de Ministru de război, Ministru muniţiilor. Şef al centrului de stat major general şi Comandant şef al Aviaţiei şi Armatei? Şi nu a revendicat el însuşi „onoarea de a apăra această insulă"? Atunci de cine depinde luarea măsurilor pentru evitarea catastrofei? Fără îndoială că el purta întreaga res ponsabilitate pentru dezastrul din Saipan. O opoziţie grea se formă contra generalului Hideki Tojo. Pînă şi unii din colegii de guvern erau împotriva sa. Fu nevoit să-şi prezinte demisia împăratului. Şi în ciuda aşteptărilor sale, i-a fost primită. Nu s-a simţit însă vinovat şi

nu-şi va lua viaţa, precum făcuseră Saito si Nagumo. El îi va aştepta pe americani care-1 vor agăţa într-un ştreang.

La 18 iulie 1944 Mikado-ul numeşte în locul lui pe guvernatorul Coreei, generalul Kuniaki Koiso, care părăsise armata încă din 1938. Trecea drept un moderat. Mareşalul Sugiyama prelua Ministerul de război, iar amiralul Yonai pe cel al Marinei. Shige-mitsu îşi păstră portofoliul Afacerilor Externe.

— Dar aceste modificări de cabinet nu aveau darul de a schim ba cursul implacabil al evenimentelor. Căci după căderea insulei Saipan, în 21 iulie, Divizia 3 Puşcaşi Marini a generalului Turnage începe debarcarea în Guam — botezată de japonezi după ocuparea ei, cu poeticul nume Amiya Jima -— pe falezele Chonito, situate %ntre Capul Adelup şi Capul Asan, pe coasta vestică a insulei —- exact acolo unde debarcaseră japonezii la 10 decembrie 1941 şi concomitent Brigada 1-a a generalului Shepherd . . .

—• . . . cunoscut de noi din Capul Gloucester . . .

— . . . Exact! . . . debarcă puţin mai la sud, dincolo de peninsula Orote, urmată apoi de Divizia 77 Infanterie a generalului Bruce. Toate aceste unităţi — 40.000 de oameni — sub comanda genera lului de divizie Roy Geiger, numit comandant al Forţelor expedi-

ţionare pentru Guam. Ambele debarcări după cea mai intensă pregătire din tot cursul războiului, respectiv două săptămîni pline de bombardamente aeronavale efectuate asupra insulei — cea mai vastă şi cea mai populată din Mariane — teritoriu american de peste patruzeci de ani înainte de ocupaţia japoneză.

Vor urma lupte sălbatice pentru cucerirea primelor capete de pod. La nord de stîncile Chonito, luptele vor dura patru zile pentru a debarca si menţine o biată plajă lată de sase kilometri şi adîncă de cinsprezece metri.

— Căci nu e simplu de luptat cu soldaţii sinucigaşi ai gene ralului de corp de armată Takashina, care vin la atac cu calupuri de explozibil prinse strîns de centură, aruncîndu-se sub tancuri, asupra tunurilor şi înaintea camioanelor cu materiale, debarcate pe plaje.

Iar peste trei zile, în 24 iulie va avea loc debarcarea Diviziei a 4-a de Puşcaşi Marini în insula Tinian.

— Vestita divizie care a trecut prin infernurile din Guadal-canal şi Tarawa.

— **Bineînţeles.**

— **După o pregătire aeronavală efectuată de opt portavioane, cuirasate, crucişătoare, grupuri de bombardiere şi vânătoare — ce-şi aveau de acum bazele în Saipan. Plus 506 piese de artilerie ce tră geau asupra insulei de pe falezele sudice ale Saipanului.**

— **Insula era apărată de 9.000 de soldaţi si marinari japonezi. Pe viceamiralul Kakuji Kakuda — ocupat permanent cu golirea unor sticle de sake — nu se poate conta, astfel încît comanda insulei revine colonelului Ogata, comandantul Regimentului 50 Infanterie, care colaborează cu căpitanul de navă Oya, comandantul Forţei de gardă navale 56. Oya apăra coasta din zona oraşului Tinian, situat în sud-vestul insulei unde construise fortificaţii puternice şi insta lase cea mai mare parte a artileriei de pe insulă. Ogata răspundea de apărarea restului insulei. Navele americane cu trupele de debar care se îndreptau însă spre nordul insulei acolo unde fortificaţiile erau slabe. Lui Oya nu i-a prea folosit pregătirea sa minuţioasă, decît pentru a lovi cîteva nave ce se apropiaseră prea mult de insulă, fiind în bătaia bateriilor sale de coastă. Au primit nume-L roase lovituri „Colorado" si „Norman Scott" rănind peste o sută de oameni şi omorînd cam tot atîţia puşcaşi marini şi marinari.**

— **Printre victime şi comandantul de pe ,,Norman Scott", căpi tanul de fregată Owens. Cu toate aceste pierderi, în 24«iulie dimi neaţa au început debarcările si deşi Ogata, disperat îşi duce în grabă trupe si artilerie spre nord angajîndu-se în luptă tenace şi decis să sacrifice oameni dar nu teren, la ora 16.30 pe Tinian se aflau**

15.614 puşcaşi marini, tancuri si artilerie, suficiente pentru a realiza o superioritate faţă de japonezi. Luptele purtate în cursul după amiezii s-au soldat cu pierderi mari pentru Ogata. Seara mai avea vreo mie cinci sute de oameni.

— **Noaptea la ora 2.00 organizează cu 600 de oameni un atac sinucigaş. Este zdrobit. Nici un supravieţuitor. Peste o jumătate de oră repetă atacul cu 200 de oameni. Lichidaţi în totalitate. La 3.30 un al treilea şi ultimul. Sînt seceraţi cu toţii. Către dimineaţă ame ricanii au avut în faţă un spectacol unic: trupuri de soldaţi zburînd la trei metri prin aer, aruncaţi de forţa exploziilor unor mine mag netice. Nişte ofiţeri si soldaţi răniţi îşi încheiau războiul în**

felul lor „onorabil".

Ogata cu 225 oameni se retrage în sud. Şapte zile a durat urmărirea. La un atac al americanilor cad mulţi japonezi inclusiv colonelul. Cei rămaşi în viaţă se întrec în tot felul de sinucideri, în 31 iulie luptele pe Tinian iau sfîrşit. Insula e cucerită cu pierderi minime din păţea americană: 327 morţi şi 1771 răniţi.

— Dar în Guam?

— In Guam generalul Takashina conta pe o tactică sui generis. Existau pe insulă câteva depozite mari de whisky şi sake care adă posteau sute de butoaie pline cu băuturi. El sconta că alcoolul va întreţine elanul trupelor şi dădu ordin ca fiecare om să aibă raţii îndestulătoare zilnice. Erau pe insulă 19.000 de soldaţi *şi* ofiţeri, dar băutură pentru o sută de ori mai mulţi.

în după-amiaza de 25 iulie trupele căpitanului de fregată Tamai se retrag din zona Agat din peninsula Orote pentru a se evacua pe mare, dar artileria americană le-a scufundat micile ambarcaţiuni. Noaptea japonezii s-au pus pe băutură. Apoi patrulele lor au tatonat liniile ameircane pentru a găsi breşe. Au găsit una largă de opt kilometri şi adîncă de vreo 1500 de metri. Aici au. fost aduse trupele, în speranţa de a forţa si străpunge frontul american si a reveni în insulă. Japonezii beţi, mergeau în dezordine aruncîndu-şi unii altora glume sau încurajîndu-se strigînd: „Mikado-ul vrea sînge în această noapte, mult sînge!" Ici colo explodau grenade. Strigătele celor răniţi se pierdeau în vacarmul general, suficient pentru reglarea tirului artileriei de către comandanţii bateriilor americane vecini zonei. S-au aruncat asupra japonezilor 26.000 obuze. Cinci şi ceva de fiecare luptător japonez.

— Dar peste patruzeci şi cinci de minute alt atac banzai. Şi apoi altul.

— Au fost în total vreo cinci valuri.

— Dimineaţa, în faţa poziţiilor americane un spectacol de coşmar: sute de cadavre mutilate acopereau în întregime eîmpul din

faţă. Nici Goya şi nici Vereşceaghin nu au avut suficientă fantezie în operele lor faţă de ce se arăta ochilor aici. Numai în faţa unui pluton de puşcaşi marini din Brigada 1-a, erau 258 japonezi împuşcaţi în timp ce plutonul nu pierduse nici un om. Au fost număraţi 3372 japonezi ucişi în peninsula Orote.

— Ei bine, au fost şi patru prozonieri, nişte soldaţi care nu

apucaseră să-si smulgă cuiul din grenadă oprită pentru „ulti mul gest".

— Şi în zona Asan—Adelup?

— Acolo generalul Takashina pregătise un atac banzai cu 5.000 de oameni, împărţiţi în trei coloane. Prima sub conducerea sa directă ieşi la atac de şapte ori, dar a fost respinsă tot de atîtea ori. Brigada 48 japoneză s-a consumat pînă la ultimul om în toate aceste asalturi. A doua coloană sub comanda colonelului Maruyama se lovi de dîrzenia companiilor căpitanilor Shoemaker şi Helgren. Japo nezii veneau la atac purtînd în spate raniţe pline cu exploziv, pînă la zece kilograme — mine de cîmp prinse de corpurile lor sau grenade fixate de centură. Ezploziile acestor „oameni bombă" pro duceau goluri de cîte zece metri diametru. Dar cu tot elanul sol daţilor sinucigaşi — beţi — în zori unitatea lui Maruyama fu zdrobită în totalitate, inclusiv comandantul lor oare a fost împuş cat. A treia coloană condusă de comandantul Yukioka, atacă com pania 21 de puşcaşi marini din zona spitalului militar. Răniţii apţi de luptă au cerut arme. Atacul n-a împiedicat pe un medic militar să-si efectueze operaţia începută în timp ce schije de grenadă si gloanţe se înfigeau în pereţii încăperii. Au murit în total 3500 de japonezi.

— Supravieţuitorii nu mai aveau comandanţi si nici armament. Totul fusese distrus. Takashina căzuse sub focul unei mitraliere si comanda trecu asupra generalului de corp de armată Obata. S-au mai dus lupte pentru cucerirea micului orăşel Agana — capitala insulei — de pe coasta vestică. In 29 iulie drapelul american era ridicat pe cazarma Marinei din peninsula Orote. Dar luptele au continuat pînă în augu'st cînd trupele generalului Geiger au atins nordul insulei si Capul Ritidian. Printre cei căzuţi în aceste zile cei doi căpitani bravi care ţinuseră piept împreună cu companiile lor, unităţii de „soldaţi-bomlbă "a lui Maruyama. în Guam au căzut 7800 de soldaţi americani din care 1400 morţi. Prinosul 1-au dat puşcaşii marini, în 10 august principalele insule din arhipelagul Marianelor erau eliberate de sub dominaţia japoneză. Sacrificiul celor cîteva mii de americani era preţul libertăţii acestor insule.

— Nu ştiu cum mi-au venit în minte ultimele versuri din poezia *Pierderi a* lui Randall Jarrell[1] :

„însă-n noaptea-n care-am murit visat-am că eram mort, Şi-

oraşele-mi spuneau: „Pentru ce mori?

i *sîntem mulţumite, dacă tu mori; dar pentru ce-am murit eu?"*

Şi mă întreb: pentru ce au murit atîţia japonezi, Sensei sân? Dar acesta rămăsese pe gînduri fără să-mi răspundă nimic. In caroia-jul plasei de sîrmă fixate pe fereastra încăperii mele de la hotelul Friendship, stelele de pe boltă se fixaseră în cîte un pătrăţel şi privind atent la cadrul închis de rama ferestrei luminiţele acelea detaşate de pe cer, înjghebaseră aici — ca pe un gherghef — imaginea unui porumbel. Să fie oare un răspuns la întrebarea poetului?

[1] Randall Jarrell (1914—1965) poet american, din generaţia celui de al doilea război mondial. *Antologia poeziei americane,* Editura Univers, Bucureşti, 1979. pag. 408—409.

23 — De la Pearl Hărbor la Hiroshima

Capitolul 11 FLORI **DE VIŞIN**

.Aproape un an de zile am fost pregătiţi cu grijă pentru a muri. De fapt, mii de ani. Aceasta făcea parte din modul nostru de a înţelege lumea". Jasuko Ku-vahara, *Kamikaze. Piloţii sint gata să meargă la moarte.*

Almanahul Luceafărul, Estival 1984, pag. 197.

— In cursul primei audienţe a noului Prim ministru şi a mi nistrului Marinei la împărat, acesta din urmă a conchis: „Va tre bui să colaboraţi pentru a pune capăt războiului în Marea Asie. Şi vă recomand să nu iritaţi Uniunea Sovietică".

— Deci porţi deschise pentru negocieri cu S.U.A. şi Marea Britanie. Dar cum? Cînd „ . .. exigenţa unei capitulări necondiţio nate formulată de Roosevelt si Churchill la Casablanca interzicea Aliaţilor oferta unor condiţii ce puteau servi drept bază de discuţii pentru încetarea ostilităţilor", ca să citez pe Potter si Nimitz. Această poziţie este atestată şi de consfătuirea de la Honolulu, unde s-au luat în discuţie direcţiile de avans către Japonia.

— Da, la 26 iulie Roosevelt soseşte la Honolulu unde convocase pe amiralul Nimitz si pe generalul MacArthur, cu scopul de a contopi punctele de vedere diferite ale acestora şi de a unifica cele trei teatre de operaţiuni din Pacific: sudic, fără obiect după căde rea arhipelagului Solomon, sud-vestic •— am în vedere operaţiunile conduse de generalul MacArthur — şi central, care au făcut obiec tul discuţiilor din seara trecută: cucerirea insulelor de bază Marschall. Caroline şi Mariane.

— Discuţia se desfăşoară la Pearl Harbor, la bordul crucişă torului „Baltimore". La început ia cuvîntul Nimitz. Amiralul în faţa unei hărţi a Pacificului, pledează rece, argumentînd raţiunile pentru o operaţie directă spre Japonia, prin micile arhipelaguri Bonin şi Volcanos, aflate la jumătatea drumului dintre Mariane şi Japonia, în ultima aflîndu-se si mica insulă Iwo-Jima. Nimitz susţinea de asemenea ocuparea Formosei care avea drept rezultat izolarea Japoniei de Birmania, Malayesia si Filipine, respectiv neutralizarea a peste un milion de soldaţi niponi, ceea ce urma

=a constituie un puternic şoc pentru statul major imperial. El

afirma că în Saipan şi Tinian sînt în curs de pregătire cîteva aerodromuri ce vor primi superfortăreţele B 29 destinate să lovească centrele industriale şi porturile din principalele insule ale Japoniei. Amiralul considera imposibilă vreo încercare aeronavală de contracarare a operaţiunii: flotile de aviaţie nipone nu puteau fi reconstituite în timp util, iar navele puţine la număr, nu puteau ieşi în larg fără riscuri. Cînd Preşedintele se adresă generalului Mac Arthur: „Ei bine, Douglas, unde socoteşti că trebuie să lovim acum?" generalul îi răspunse cu cel mai firesc aer din lume: „Bineînţeles la Leyte, domnule Preşedinte şi de acolo la Luzon". El argumentă cu elocinţă că „axa Noua-Guinee—Mindanao—Luzon—Formosa" era singurul drum ce ducea la Tokyo. „Am pledat — 'menţionează generalul în memoriile sale — contra concepţiei navale a atacului frontal asupra poziţiilor foarte puternice din Iwo-Jima si Okinawa. Am insistat pe faptul că pierderile noastre vor fi mai grele pentru a fi justificate de cîştigul defensiv al acestor avanposturi. Ele nu constituiau elemente esenţiale ale sistemului defensiv inamic şi tăindu-le comunicaţiile cu sudul — prin recucerirea Filipi-nelor — ei vor fi uşor reduşi si neutralizaţi cu preţul unor pierderi neglijabile. Ele nu posedau resurse, suficiente pentru a reprezenta puncte de sprijin utile avansului nostru, în plus, eu consideram că Formosa, cu populaţia sa ostilă, reprezenta o bază de atac îndoielnică contra Japoniei". Sublime prilejul pierdut în Marea Filipi-nelor de a lichida flota japoneză. Punctul său tare era însă Filipi-nele: acolo o armată populară — cunoscută sub numele de Huk-balahap — lupta împotriva ocupanţilor japonezi, contînd pe promisiunea sa, că armata americană va reveni să desăvîrşească eroicul lor sacrificiu, în numele libertăţii. Era o problemă de prestigiu *a* Statelor Unite, cu .ecou profund la toate popoarele din Pacific şi Asia.

— **Argumente greu de înlăturat.**

— **Preşedintele înclină spre varianta generalului, dar decizia o lasă pe seama Conferinţei interaliate de la Quebec din 11 sep tembrie, ce avea drept scop coordonarea acţiunilor de pe toate teatrele de război. Pînă la conferinţă Nimitz organiză raiduri în insulele Bonin si Volcanos, iar Mac Arthur si Halsey, făcură ace laşi lucru asupra bazelor navale Jap si Palaos din Carolinele occi dentale, care ar fi constituit o ameninţare din flanc în cazul, unei operaţiuni către Mindano.**

In plus se hotărăşte fuzionarea escadrelor lui Halsey şi Spru-ance într-una singură încredinţată ambilor.

— **Cum?**

— **Comanda alternativă. Cînd Halisey va fi pe mare — flota purtînd denumirea de „Task Foree 38" sau Flota 3-a — Spruance va pregăti la Pearl Harbor planurile ofensivei următoare si invers. In acest caz invers flota purtînd denumirea de „Task Force 58" sau Flota 5-a.**

— **Ce avea în compunere această „Task Force 38/58"?**

— **8 portavioane mari, 8 mici, 6 cuirasate noi şi rapide, 6 crucişătoare grele, 9 crucişătoare uşoare şi 58 distrugătaoare; de asemenea 1100 bombardiere în picaj, bombardiere torpiloare şi avioane de vînătoare. De fapt coloana vertebrală a acestei Flote o constituia formaţia de portavioane a lui Mitscher.**

— **Şi ce a hotărît Consfătuirea de la Quebec?**

— **JCS — Joint Chiefs of Staff — Comitetul şefilor de stat major a luat iniţial hotărîrea de invazie a Filipinelor, însuşindu-şi propunerea lui MacArthur, comanda operaţiunii revenindu-i bine înţeles. Urmau să aibă loc debarcări preliminare în Palaos si Mindanao urmate de ocuparea insulei Leyte din centrul Filipinelor. După cucerirea acesteia urma să se decidă în alternativa: Luzon sau Formosa. în conformitate cu prevederile planului, Halsey îşi îndreaptă „Task Force 38" înspre arhipelagul Palaos si Mindanao. După o săptămînă de bombardamente — 2400 de decolări, 200 avi oane inamice doborîte, numeroase nave scufundate — Halsey este surprins de lipsa oricărei riposte aeriene nipone. El se adresează JCS-ului propunînd atacul direct asupra insulei Leyte fără debar cările intermediare din Yap, Palaos şi Mindanao.**

—• Propunerea găseşte pe King alături de preşedintele Roosevelt, prezent la Conferinţa de la Quebec unde sosise si Churchill. Acordul se dă pe loc şi în locul debarcărilor pe Mindano programat pentru noiembrie şi apoi pe Leyte în decembrie cum hotărîse JCS-ul iniţial, Nimitz şi MacArthur primesc ordin de a trece la efectuarea directă a debarcării pe insula Leyte. Debarcarea din Yap este de asemenea anulată şi Corpul 24 Armată va fi folosit de Mac Arthur. Debarcările din Morotai, Angaur, Ulithi şi Peleliu vor avea loc, pentru a asigura baze aeriene operaţiunilor viitoare, în special se conta pe aerodromurile din mica insulă Peleliu . . .

—• . .. situată în arhipelagul Palau, constituit dintr-o sumedenie de insuliţe de origine vulcanică, înconjurate de recifuri de corali, toate presărate pe o lungime de 123 km şi pe o lăţime de 33 km. Printre acestea, Peleliu, o insuliţă de 10 km lungime şi 2 km în

partea sa cea mai largă. Poseda un aerodrom bine construit şi americanii hotărîseră că merită 4—5 zile de luptă pentru cucerirea bazei. Cu acest gînd generalul Rupertus în fruntea vestitei Divizii l de Puşcaşi Marini, — scolită si călită în luptele din

Guadalcanal şi Tarawa — se aruncă în dimineaţa zilei de 15 septemprie pe plajele insulei, după obişnuita „înmuiere" a forţelor de pe insulă prin borbardament aeronaval. N-avea de unde şti că generalul de corp de armată Inouye — aşteptîndu-se la un atac din partea americanilor — organizează cu cei 30.000 de oameni ai Diviziei 14 Infanterie, pe care o comandă, în grotele din inima calcaroasă a muntelui Umurbrogal — culcat de-a lungul insulei în zona sa centrală, la nord de aerodrom — cel mai puternic sistem defensiv din tot cursul războiului realizat de japonezi în Pacific. Cele 500 de grote ale muntelui erau fortificate şi legate cu o reţea complicată de comunicaţii subterane, care a permis japonezilor să reziste si să rămînă stăpîni pe insulă pînă la 24 noiembrie.

— Deci nu patru zile cum spera Rupertus ci 69 de zile. Pen tru că Inouye nu si-a mai instalat trupele pe plajă, în sistemul de apărare perimetric, expunîndu-se bombardamentelor aeronavale — aşa cum procedaseră predecesorii săi — ci s-a ascuns în grotele oferite de Uimurbrogal. A schimbat şi tactica de luptă, repugnînd atacurile banzai. „Noi sîntem gata să murim în mod onorabil" — susţinea el în „Instrucţiunea generală pentru victorie" pe care o adresase în 11 iulie trupelor din arhipelag —• „dar simplul fapt de a muri nu ajunge. Trebuie să menajăm personalul si materialele. Este neîndoielnic că dacă vom plăti americanilor cu aceeaşi mo nedă cu care ne tratatează pe noi — ştiind că pentru ei contează exclusiv forţa -materială — deci acţionînd împotriva lor tot cu forţă materială, atunci le vom provoca un şoc neaşteptat, de necrezut..."

— A trebuit să fie trimisă şi Divizia 81 Infanterie — supra numită „Riscă tot" — de sub comanda generalului maior P. J. Muel- ler pentru a sprijini eforturile Diviziei l Puşcaşi Marini. Au trebuit să

apară şi superfortăreţele B 29 de pe aerodromurile din insulele Saipan şi Tinian puse în funcţie prin octombrie, care se efectueze bombardamentele strategice în arhipelag pentru ca insula să cedeze.

—- Divizia lui Inouye a fost lichidată aproape în totalitate, în această lungă luptă de peste două luni de zile.

— Şi americanii au pierdut 1252 puşcaşi marini, 208 infante rişti precum si 7711 răniţi.

—• Americanii au plătit un preţ scump în oameni într-un efort inutil, deoarece au cucerit insula prea tîrziu, pentru a mai folosi aerodromul de aici în operaţiunea contra Filipinelor.

— In schimb odată cu ocuparea arhipelagului Palau, centura de insule a Marianelor — completată şi cu cea a Molucelor, cu cerite de MacArthur —• constituind avanpostul oriental al Filipi nelor, era în totalitate în stăpînirea americană. De aici mai erau

1665 kilometri pînă la Manilla şi 2200 km pînă în Okinawa. Tot pe această centură se realizează şi joncţiunea dintre unităţile comandamentului Pacificului de sud-vest cu cele din Pacificul Central.

— Deci prima mişcare pe tabela de şah a Pacificului o con stituia Filipinele şi japonezii intuiau că adversarii lor nu vor întîrzia s-o facă. Pierderea arhipelagului însemna însă izolarea Japoniei de insulele din sudul Pacificului, sursă vitală de materii prime strategice pentru ducerea războiului si aprovizionarea im periului.

—- Filipinele deci, trebuiau apărate cu orice preţ.

— în acest scop Cartierul General Imperial a elaborat un plan menit să facă faţă acestei noi ameninţări.

— Este vorba de planul „Sho-go".

— în traducere „operaţia «Victoria»". Avea la bază ideea atragerii forţelor navale ale S.U.A. undeva în largul oceanului de către o grupare nadă, în vreme ce cuirasatele nipone urmau să zdrobească forţele de invazie americane ce executau debarcarea în Filipine, sub focul ucigător al celor nouă tunuri puternice de 457 mm de pe supercuirasate, capabile să tragă proiectile de 1450 kg la o distanţă de 45.000 de metri. Această flotă lipsită de avioane proprii trebuia însă să se bazeze pe protecţia aeriană a flo tilelor din bazele terestre din Formosa, Luzon, Leyte şi Mindanao,

— Era un punct slab al planului „Sho-go". Şi după aceea?

— Toate forţele navale şi aviaţia de pe insulele amintite aveau să cadă asupra forţelor navale americane atrase în largul oceanului şi

să le scufunde.

— Dar iniţiativa este de partea americană. Tokyo fiind anunţat din Filipine în zorii zilei de 17 octombrie că în apele golfului Leyte îşi făcea apariţia o forţă de aproximativ 750 de nave. Erau de fapt trei mari forţe navale: Gruparea 3 Amfibie de sub comanda amiralului Theodor S. Wilkinson plecată din Hawaii, ce transporta Corpul 19 Armată al generalului maior F. C. Sibert, Gruparea 7 Amfibie de sub conducerea amiralului Daniel E. Barbey, plecată j din insulele Pacificului de sud-vest şi transporta Corpul 24 ar-[1] mată al generalului maior J. R. Hodge si în sfîrşit Flota 7-a de sub ordinele viceamiralului Tliomas C. Kinkaid — compusă din 6 cui- rasate, 18 portavioane şi zeci de crucişătoare şi distrugătoare, ce asigura sprijinul trupelor de debarcare, respectiv Armata 6-a ame ricană, de sub comanda generalului Walter Krueger, numărînd 175.000 de oameni. Navele transportau de asemenea peste 100.000 tone arninment, materiale tehnice, muniţii si provizii.

— De cum este înştiinţat în 17 octombrie asupra apariţiei în golful Leyte a acestei flote navale uriaşe, amiralul Toyoda dă ordinul de începere a operaţiei ,,Sho-go".

După un bombardament intens efectuat de grupul de sprijin de artilerie navală, al contraamiralului J. B. Qldendorf în cursul după amiezii de 20 octombrie, Diviziile Corpului 10 Armată ale generalului maior F. C. Sibert debarcă în zona localităţii Tacloban de pe coasta estică a insulei, spre nordul ei, iar cele ale Corpului 24 Armată al generalului maior J. R. Hodge pun piciorul în zona Dulag ceva mai la sud. Generalul MacArthur debarcă cu al treilea val de trupe şi în faţa unui microfon conectat la un post de emisie local, adresează poporului filipinez, pe pămîntul căruia calcă după 954 de zile de absenţă un mesaj ce începea cu cuvintele: „lată-mă revenit", îşi ţinuse promisiunea pentru care a trebuit să lupte dînz si neînfricat cu inamicul perseverent şi neînduplecat cu cei din propria tabără.

— Apărarea Filipinelor era încredinţată generalului Tomo- yuchi Yamashita care a constituit Armata 35-a japoneză cu şapte divizii ce încadru aproape 265.000 de oameni, forţe ce aparţineau grupului de armate „Sud", de sub comanda mareşalului Terauki. în Leyte japonezii nu opun rezistenţă la debarcarea trupelor, si se retrag — conform tacticii aplicate în Peleliu — în interior pe înălţimi. Aici în interiorul insulei americanii vor simţi împotrivirea trupelor Diviziei 16 Infanterie de sub comanda generalului maior Makino. Japonezii luptau

ca întotdeauna şi peste tot vitejeşte, neîn fricaţi, la limită, iar Yamashita va trimite neîntrerupt întăriri din Luzon şi Visayas, ca dintr-o rezervă inepuizabilă. Corpul 10 Armată american urcă spre nord — o parte din trupe debarcă si în insula Samar — iar Corpul 24 coboară spre sud, pentru ca în decembrie cleştele să se închidă dramatic: japonezii pierd în lup tele de pe Leyte 70.000 de oameni, .americanii 15.584.

— Ca urmare a ordinului de începere a operaţiei „Sho-go", în zona golfului Leyte se pregătea o confruntare navală de proporţii neobişnuite — şi deşi aveam multe lucruri de discutat în această seară — merită să ne oprim puţin mai atent asupra evenimentelor din zilele de 23—26 octombrie în care a avut loc bătălia.

Pentru a pune în aplicare planul „Sho-go", amiralul Toyoda adună din diferitele baze împrăştiate prin Pacific, toate forţele navale disponibile. In Marea Interioară —• pe numele japonez Seto-nu-Uchi sau Seto Naikai, un fel de „Mare nostrum" japoneză, închisă de insulele Honshu, Shikoku şi Kyushu, lungă de vreo 400 km, lată de 50 km şi adîncă de 40 metri — gruparea de nord a fos pusă sub comanda viceamiralului Jisaburo Ozawa, fiind

destinată să constituie „forţa de portavioane nadă". Era compusă din 2 cuirasate transformate în semiportavioane, „Ise" şi „Hyuga", un portavion greu, 3 portavioane uşoare — toate fără avioane si fără piloţi — 3 crucişătoare uşoare şi 8 distrugătoare. Avea menirea să ademenească în largul oceanului „Task Force 38" condusă de amiralul William T. Halsey, care avea misiunea — din partea lui Nimitz — să acopere cu aviaţia de pe portavioane, forţele de debarcare şi să nimicească flota japoneză cînd se va ivi un prilej favorabil. In întîlnirea ce urma să aibă loc „forţa de portavioane nadă" — fără acoperire aeriană — era în mod iminent expusă loviturilor Flotei lui Halsey. Părea un sacrificiu deliberat din partea Cartierului General Imperial, făcut pentru a permite altor forţe navale japoneze să se arunce în igolful Leyte asupra Grupărilor amfibii americane cu trupele de debarcare lipsite de protecţie si să le lovească. Acestea erau: Forţa 1-a de Lovire de sub comanda viceamiralului Takeo Kurita, alcătuită din 7 cuirasate, din care 2 supercuirasate -— mastodonţii „Yamato" si „Mu-sachi" — 13 crucişătoare rapide, puternic înarmate şi 19 distrugătoare — formaţie ce se va rupe în două în cursul bătăliei — prima, Forţa „A" condusă Chiar de comandantul Flotei, a doua Forţa „C", sub

ordinele viceamiralului Shoji Nis-himura, ce va primi 2 cuirasate, un crucişător şi 4 distrugătoare din totalul Flotei a 2-a; mai participa şi Forţa 2-a de Lovire, de sub comanda viceamiralului Kiyohide Shima, cu 2 crucişătoare grele, unul uşor şi 4 distrugătoare. După distrugerea grupărilor amfibii americane venite pentru debarcări, toate forţele navale japoneze plus aviaţia din bazele situate în Formosa si Okinawa urmau să se îndrepte în largul oceanului pentru a lovi şi distruge „Task Force 38". Acesta era în ctîeva cuvinte planul „Sho-go".

— Să vedem cum s-a desfăşurat în realitate bătălia din golful Leyte.

— Cred că ar trebui amintită mai întîi operaţiunea „Roi II", care a constat în efectuarea a numeroase raiduri aeriene, cu avia ţia de pe portavioanele lui Halsey, asupra bazelor nipone din ar hipelagul filipinez, — aerodromurile Clark, Nichol, Aparri pe lîngă Manila, —- din Japonia, Okinawa, din insulele Ryukyu şi în spe cial din Formosa — situată în nordul Filipinelor — folosită ca bază de popas pentru întăririle trimise din metropolă. Pentru aceasta din urmă, în dimineaţa zilei de 12 octombrie si-a luat zborul un val de avioane de pe 17 portavioane americane aflate la 120 km de insulă, împotriva lor a ieşit la atac aviaţia niponă — pe insulă se aflau peste 1000 avioane — în mare parte destinate să par ticipe la faza finală a planului „Sho-go". A avut loc cea mai mare

Dătălie aeriană din întreg războiul Pacificului, soldată cu peste 500 de avioane japoneze doborâte, faţă de 89 pierdute de americani; în plus instalaţiile militare din insulă distruse precum şi 11 portavioane, 2 cuirasate, 4 crucişătoare scufundate şi alte 28 avariate si incendiate. Forţa aeriană japoneză era distrusă încă înaintea bătăliei pentru Leyte.

— Situaţie şi mai periculoasă acum pentru japonezi, cînd clin- tr-o zi în alta urma să se dezlănţuie bătălia din golf, iar forţele na vale erau expuse atacurilor aeriene inamice fără posibilitate de ripostă.

— In aceste condiţii amiralul Toyoda ia o hotărîre care avea să aibă urmări deosebite pentru războiul aerian. El îşi dă seama că războiul nu se mai putea duce cu miljoace obişnuite si că este ne cesar să se recurgă la forme si mijloace de luptă extreme. Ştia că la Tokyo exista la conducerea Departamentului înzestrării Ae- ronavale a Ministerului Armamentului, un om cu idei îndrăzneţe, care în

aceste momente critice putea fi de mai mare folos în Fili- pine, unde se va juca o carte decisivă a războiului. După o convor bire lungă în subsolul Universităţii din Keio din împrejurimile capitalei, unde Toyoda îşi va avea cartierul general, viceamiralul Takejiro Onishi este scos din postul de şef al înzestrării Armatei si trecut la comanda Flotei 1-a Aeriene din Filipine. Era un pilot de primă clasă, luptase în China, fusese mîna dreaptă a lui Ya- mamoto în zilele de glorie ale Pearl Harbor-ului, comandase o escadrilă de aviaţie care participase la atacul împotriva cuirasate- lor britanice „Repulse" şi „Prince of Wales". Pleacă în grabă din Tokyo si pune avionul pe aerodromul Nichol de lîngă Manila exact în momentul cînd acul cadranului de benzină indica punctul zero. Făcuse un ocol al insulei Formosa, unde avusese loc în acea zi o mare bătălie aeriană. După ce a fost pus în curent cu situaţia existentă în arhipelag şi cu cerinţele imediate, Onishi începu să caute o soluţie de ieşire din impas. Cît fusese la Departamentul în zestrării urmărise toate tipurile de arme noi şi le studiase eficaci tatea. Unul dintre aceste proiecte se numea „Oka", ceea ce însemna „tunetul zeilor".

— Denumirea voia să explice originalitatea si puterea acestor „bombe zburătoare", un fel de avioane fără pilot prevăzute cu apa ratură electronică pentru a fi teleghidate.

—• Tipul acesta de avion îi aminti discuţia purtată cu cîteva săptămîni din urmă cu colonelul Motoharo Okamura care îi sugerase ideea folosirii în luptele aeriene împotriva navelor americane a unor piloţi ce urmau să-si sacrifice viaţa. „Aceştia ar putea întoarce mersul războiului în favoarea Japoniei" i-a spus el atunci.

Analizînd aici în Filipine situaţia aviaţiei şi eficacitatea atacurilor aeriene ale flotilelor nipone Onishi constată că numărul piloţilor din aviaţie scăzuse simţitor, că toţi piloţii noi — care luau locul celor căzuţi în lupte — veneau din ce în ce mai slab pregătiţi şi ca urmare, atacurile efectuate de aceştia erau mai lipsite de eficacitate decît cele anterioare. Ei mureau cu sutele fără a pricinui pierderile scontate la inamic. Din contra pierderea înregistrată de imperiu în avioane şi piloţi era de la o zi la alta tot mai mare. Onishi se gîndea la un sistem nou care să permită în schimbul sacrificiului unui pilot japonez provocarea de pierderi maxime la inamic. De ce avion teleghidat care este susceptibil de a cumula tot felul de erori? Nu. Uu avion condus cu precizie de un pilot pînă la ţintă. Se năştea o nouă tactică, a salvării ultime a patriei într-o bătălie decisivă. Se

întâmplase în istoria Japoniei un eveniment ce putea fi asociat de ideea sa. Era în 1281 cînd nepotul lui Gingis-han, Kubilai hanul cel mare al mongolilor, cuceritorul Chinei, devenit împărat al Imperiului Celest, a pregătit si a pus pe picioare o mare armadă cu care urma că cucerească Japonia. Atunci shogunul a trecut la organizarea apărării ţării împotriva invadatorilor. Oamenii munceau făcînd tot felul de lucrări de apărare, în timpul liber însă alergau în temple să se roage. Zeii s-au îndurat si un taifun cumplit a înecat flota inamică. Atunci oamenii au botezat acel vînt spunîndu-i kamikaze, care înseamnă . ..

— .... vînt divin.

— Onishi va denumi proiectul său „Floare de vişin" cea mai poetică dintre cele cinci semnificaţii ale cuvîntului Oka. Iar uni tăţile de aviaţie pe care le va înfiinţa în conformitate cu acest proiect, le va boteza „kamikaze", în amintirea „vântului divin" din 1281.

— Legătura dintre aceste unităţi si denumirea kamikaze era deci simbolică ...

— Fără îndoială. Căci acţiunile lor de luptă se bazau pe o concepţie de atac aerian cu totul nouă si cu efect distrugător maxim la inamic. Avion, bombă — montată sub fuselaj — si pilot formau un ansamblu unic, cu misiunea de a evita sau a su pravieţui atacurilor aviaţiei de vînătoare inamice, de a se strecura prin teribilul baraj de foc împroşcat de armamentul navelor, de a-şi alege o victimă — de regulă o navă mare — si a se arunca asupra ei, lovind-o pe cît posibil mortal. Pentru aşa ceva antre namentul obişnuit al unui pilot se reducea la învăţarea decolării, folosirii aparaturii radio şi cîteva reguli ale tehnicii navigaţiei. Dintre nave li se indică drept principală ţintă portavioanele, baza

flotei americane, considerate pericolul numărul unu, atît prin forţa lor cît si prin zona de acţiune ce o puteau cuprinde.

— Literatura militară şi istorică foloseşte termenul kaniikaze pentru a desemna şi pe piloţii acestui tip de luptă.

— Exact.

— Şi de unde si-a procurat Onishi avioanele?

— Amiralul era un tip practic şi înainte de a-şi anunţa teo ria cutreieră aerodromurile, goli hangarele de toate aparatele de tip vechi, — avioane de vînătoare, de cercetare, hidroavioane, bom bardiere — mobiliza echipe întregi de mecanici să le repare si să le

ataşeze o singură bombă de 250 kg. Apoi se duse la Mabalacat — un mic orăşel cu cîteva case în stil european — unde se afla sediul statului major al Escadrei 201 Aeriene, convocă intreg cor pul de piloţi şi pe comandanţii lor din arhipelag. Intră în sala *de* conferinţe, privi asistenţa îndelung şi stăruitor, apoi i se adresă cu o voce gravă: „Ştiţi cu toţii că operaţiunea «Sho» este în curs de desfăşurare. Dacă eşuează situaţia Japoniei va fi dramatică. Operaţia nu poate reuşi decît dacă marile bastimente ale flotei ar înainta sub o puternică umbrelă aeriană. Această umbrelă nu o mai avem si nici mijloacele de a o reface. Singura soluţie care ne rămîne constă în a interzice — cel puţin pentru cîteva zile — zborul aparatelor de pe portavioanele inamice. Acest lucru nu poate fi obţinut decît dacă încărcăm cu bombe de 250 kg toate aparatele de vînătoare şi avioanele de antrenament care ne-au mai rămas si le trimitem să se sfarme pe punţile acestor portavioane. Vîntul elicelor voastre va fi noul kamikaze care va salva, ca în 1281, flota japoneză în pericol".

— **Cum a reacţionat audienţa?**

— **Linişte totală. Fiecare gîndea în felul său. S-a cerut o pauză pentru deliberări. Cu puţine zile înainte avusese loc un pre cedent. Contraamiralul Mosabuma Arima, care comanda Flotila 26 se prezintă pentrti plecare la atac la avionul pe care îl pilota, fără însemnele gradului, contrar uzanţei, în aer el se aşează în fruntea grupului de optzeci de avioane de vînătoare, care se depărtau spre orizont. N-a mai fost văzut. A prelungit atacul pînă ce si-a ter minat benzina şi apoi s-a aruncat pe puntea portavionului „Franklin".**

— **Ce s-a întîmplat după pauza solicitată?**

— **Au revenit cu toţii în sală şi cel mai bătrîn dintre coman danţi s-a adresat lui Onishi: „Amirale, vă transmitem acordul nos tru, fără rezerve". Se spune că amiralul a ezitat un moment, apoi răspunse simplu: „Bine!" Şi ieşi pentru a nu-şi trăda emoţia.**

In cîteva zile s-au alcătuit din resturile aviaţiei din Filipine patru escadrile cu nume simbolice: „Asahi", adică Soare Răsare, „Jamasukura" — Vişin sălbatic, unul din simbolurile poetice dintre cele mai populare ale Japoniei, „Sikisima" — numele poetic al Japoniei şi Yamato, aşa cum ştiţi, vechea denumire a Japoniei. Fiecare escadrilă era formată din tokkotai — grupe de avioane ce zburau simultan si în formaţie într-o misiune de luptă — fiecare tokkotai purtînd un nume

distinct.

— Care bineînţeles dispăreau odată cu atacul.

— In cazul în care eşua prin nereperarea ţintei tokkotai-ul revenea la bază, unde pilotul era destinat unei noi misiuni. Spre exemplu în Filipine s-au efectuat 447 zboruri, dar dintre acestea doar 201 au fost reuşite. Restul piloţilor s-au întors la bază şi au repetat zborul. Unitatea nou creată, a piloţilor de sacrificiu, se numea „Kamikaze Tokubetu kogekitai", ceea ce înseamnă „Uni tatea de soc cu destinaţie specială Kamikaze", sau prescurtat „Corpul Kamikaze".

—• De fapt motivul esenţial al creării acestui corp consta în faptul că Japonia recurgea la o încercare disperată de a face faţă înfrîngerilor succesive pe care le înregistra armata în această a doua parte a războiului, în faţa implacabilei înaintări a armatei americane prin salturile sale de greier, pe care le efectua de pe o insulă pe alta, recucerind arhipelagurile pierdute în prima parte a lui, după „infamia" din Hawaii. „Vîntul divin" era o manevră propagandistică ce urma să incite spiritele înîierbîntate de 'morbul victoriei ca şi legenda „armei secrete" a lui Hitler, menită să menţină în picioare mituri, confirmînd teza acestuia din urmă, potrivit căreia trebuia să „obţii ca poporul să ia iadul drept cer •.." Şi ce a făcut Onishi după ce a obţinut acordul piloţilor?

— I-a trimis bineînţeles, în acţiuni de luptă si cum bătălia de la Leyte era în toi, i-a folosit acolo. Dar să reluăm şirul eveni mentelor ce se desfăşurau în zona Filipinelor. în 17 octombrie ora 8.09 Toyoda dă ordin pentru pregătirea planului „Sho-go". Forţa lui Ozawa părăseşte Marea Interioară luînd direcţia sud, lăsînd pe loc doar Flota l Mobilă, cu un portavion greu şi trei portavioane uşoare. Forţa viceamiralului Shima părăseşte insulele Ryukyu si se îndreaptă de asemenea spre sud. Forţa lui Kurita aflată la Lingga — un grup de insule situat al jumătatea distanţei dintre Singapore şi Sumatra — se îndreaptă spre Borneo pentru a se aprovizion \ cu petrol.

In 19 octombrie un avion al marinei nipone descoperă flota americană la aproximativ 330 km de Leyte. Forţele lui Ozawa şi Shima se îndreaptă spre Filipine. Flota lui Kurita ajunge în golful

Brunei din Borneo abia în 20 octombrie şi va trebui să piardă 7 ore din cauza întîrzierii tancurilor de petrol. Aici primeşte ordinul lui Toyoda prin care se fixa data de 25 octombrie pentru „lovitura de

măciucă" cum era codificat atacul ce urma să-1 efectueze asupra forţelor americane de debarcare.

— I s-a reproşat lui Kurita că era un adevărat „sacrificiu" să trimiţi în această bătălie „floarea flotei japoneze" fără acoperire aeriană. Se ştia că la Maniila nu existau decît aproximativ 200 de avioane, ceea ce era cu totul insuficient pentru acoperirea întregii flote. Unii ofiţeri j. s-ar fi adresat personal arătându-şi îndoiala asupra unei astfel de reuşite.

— Aceştia afirmau cu durere: „Noi nu ne temem de moarte, dar dorim din toată inima să salvăm onoarea marinei japoneze. Dacă amiralii Togo şi Yamamoto ar vedea-o sacrificată pentru o sarcină atît de umilitoare, ar plînge acolo în mormintele lor". Kurita le-a răspuns: „Ştiu că mulţi dintre voi nu aprobaţi planul de luptă care ne-a fost fixat de Cartierul General Imperial, dar situaţia este mai gravă decît v-o imaginaţi. Nu ar fi oare ruşinos ca flota noastră să rămînă inactivă cînd naţiunea riscă să piară? Cartierul general ne oferă o şansă. Trebuie s-o acceptăm- Cine poate infirma că nu există o posibilitate de a schimba cursul răz boiului printr-o bătălie decisivă? Trebuie să vă amintiţi, că uneori se petrec minuni!".

Ca urmare a ordinului primit, după facerea plinului, în 22 octombrie Forţa l de lovire a lui Kurita părăseşte Borneo si imediat se desparte în două: Forţa „A" — sub comanda sa — se îndreaptă spre nord-est, prin stînga insulei Palawan şi Forţa „B" — condusă de Nishimura — traversează Marea Sulu, îndreptîndu-se spre strîmtoarea Surigao. Era urmată la distanţă conform ordinelor, de escadra amiralului Shima, venită dinspre Marea Chinei.

In aceeaşi zi Forţa „A" este detectată de două submarine americane, „Darter" şi „Dace", care mai întîi îl avertizează pe Halsey — este prima semnalare la americani a prezenţei unei flote nipone în zona Filipine, flota lui Ozawa continuînd să rămînă nedescoperită — si apoi după o noapte de urmărire o atacă cu torpile în zorii zilei de 23 octombrie, scufundînd distrugătoarele grele „Atago" şi „Maya" şi avariind grav distrugătorul „Takao". „Atago" era nava amiral. Kurita este salvat, dar o bună parte din personalul tehnic al navei este pierdut.

— Importantă însă este semnalarea prezenţei flotei sale, efectul de surpriză .scontat prin prevederile planului „Sho-go" fiind caduc. . . . :..•:•...-... ., . .

— **Intre timp, în zilele de 22 şi 23 octombrie, două ieşiri a unor grupuri de avioane din „Corpul Kamikaze" —• precedate de fiecare dată de cîte o ceremonie rituală, în prezenţa amiralului Onishi, unde se ciocnea un păhărel de sake în onoarea Majestăţii sale Imperiale — revin pe aerodrom, fără să fie detectat flota ina mică din cauza condiţiilor meteo nefavorabile, în 24 octombrie viceamiralul Fukundome, şeful de stat major al aviaţiei din Fih'pine lansează în luptă aviaţia Flotei a 3-a — peste 500 de avioane — care surprinde în larg „Task Force 38" si cu toată riposta vehe mentă si eficace a aviaţiei de pe portavioanele americane, cu toate pierderile grele pe care le înregistrează aviaţia japoneză, un bombardier în picaj tip „Suisei" reuşeşte să lovească cu o bombă portavionul uşor „Princeton" şi-1 avariază. Contraamiralul Sherman va ordona torpilarea navei, deoarece incendiile afectau securitatea navelor sosite să4 salveze.**

— **La acea oră „Task Force 38" era împărţită în patul Task Group-uri si aşa cum se vede pe hartă ele se aflau pe o linie co-borîtă dinspre nord-vest spre sud-est în ordinea următoare: TG 38-3 sub ordinele viceamiralului Frederick C. Sherman, TG 38-2 avînd la comnadă pe contraamiralul Gerald Bogan, TG 38-4 sub ordinele contraamiralului Ralph Davison, ultimul TG 38-1 coman dată de viceamiralul John MacCain rechemată din Ulithi unde plecase pentru a se aproviziona cu carburant. Atacul kamikaze sol dat cu scufundarea portavionului „Princeton" se produsese asupra TG 38-3, avioanele venind de pe aerodromurile Clark Field şi Aparri de lîngă Manilla.**

— **Cu o seară înainte Flota lui Ozawa în drumul spre sud lansează un lung mesaj pentru a atrage atenţia inamicului asu pra prezenţei sale.**

— **Halsey avea deci cunoştinţă de două formaţii navale ni pone: cea a lui Kurita semnalată de submarinul „Darter" în 23 dimineaţa şi cea a lui Ozawa care se „trădase" singur în seara ace-J leiaşi zile. Aviaţia sa de recunoaştere a reperat în 24 octombrie dimineaţa flota lui Kurita în Marea Sibuyan precum si flotele lui; Nishimura si Shima în sud-est. Şi după ce TG 38-3 suferise atacul; kamikaze în zori, Halsey ordonă lui Mitscher să ridice aviaţia dej pe portavioane pentru atacul Flotei lui Kurita. Avioanele torpiloare-] si bombardiere în picaj din TG 38-2 vin în şase valuri succesive şi] reuşesc să lovească supercuirasatul „Musachi", unul din uriaşii! flotei japoneze, de 72.800 tone deplasament, străpungîndu-i pun-j tea cu 17 bombe şi cuirasa blindată cu 19 torpile şi trimiţîndu-l| la fund;**

celălalt supercuirasat „Yamato" ca şi cuirasatele „Na-

gatcA si „Haruna" sînt avariate, iar crucişătorul greu „Mydko" este lovit «Je două torpile.

—^ Pentru a doua oară în două zile consecutive Kurita este nevoit - să părăsească nava amiral, transbordîndu-se pe „Yamato". Apoi se depărtează de locul luptei lăsîndu-i pentru moment lui Halsey impresia că se retrage, realizînd însă prin această manevră o întîrziere de şapte ore faţă de orarul „operaţiei Sho" aşa cum fusese stabilit cu Nishimura. Dar spre seară revine în strîmtoarea Sân Bernardino, unde este reperat din nou de către un avion de recunoaştere de pe portavionul „Independence".

— In zorii zilei de 24 octombrie Ozawa care nu fusese des coperit de americani îşi trimite în recunoaştere puţinele avioane pe care le posedă. Acestea nu reuşesc să detecteze flota inamică, dar nici avioanele sale nu sînt reperate de americani. Halsey, la rîndul său —- ştiind despre existenţa unei a doua flot» nipone — organizează recunoaşterea aeriană si în 24 octombrie la amiaza este înştiinţat despre prezenţa acesteia undeva în nord.

— Se pare că Halsey este în dilemă.

— Exact... împotriva cui să-si îndrepte lovitura sa? Nimitz îi stabilise ca misiunea principală să disturgă o parte im portantă a flotei japoneze, dacă i se prezintă prilejul. Dar care din flote părea importantă în acel moment? Cea din nord părea să cuprindă grosul flotei japoneze căci avioanele sale de recunoaş tere îi raportau prezenţa a patru portavioane acolo.

— De unde putea şti Halsey că hangarele acestor portavioane erau pe jumătate goale?

— Despre aceea a lui Kurita susţinea că „fusese atît de grav avariată în Marea Sibuyan încît nu mai putea fi considerată ca o ameninţare serioasă pentru flotă.

— Exagera mult urmările atacurilor aviaţiei sale asupra flotei lui Kurita.

•— Astfel încît consideră drept „puerilă staţionarea imobilă, cu rol de pază, în strîmtoarea Sân Bernardino"-

— Şi ca urmare contituie o Task Force 34, formată din 6 cuirasate, 4 crucişătoare si 8 distrugătoare pe care le pune sub comanda viceamiralului Lee şi împreună cu Task Force 38 pleacă spre nord cu gîndul de a distruge flota lui Ozawa, muscînd astfel

puternic din nada întinsă de japonezi.

— Hotărîre tipică firii lui impulsive, sangvine, pentru care era poreclit drept „Bull" respectiv „Taurul". Deci pleacă cu în treaga Task Force 38 spre nord, uitînd să-1 informeze de hotărîre pe Kinkaid, comandantul Flotei a 7-a care asigura sprijinul gru părilor amfibii de debarcare si care în acel moment — înştiinţat

de apropierea flotelor lui Nishimura şi Shima — ordonă Gropului 77 de sprijin de artilerie navală al contraamiralului Oldendprf să le intercepteze.

Acesta după ce şi-a fixat escadra pe trei linii succesive — pe prima distrugătoarele, pe a doua crucişătoarele şi în spate cuirasatele — lansează un evantai de 36 de torpile. Rezultat nul. Cum navele lui Nishimura înaintează în şir indian, crucişătoarele comandanţilor Phillips şi Coward lansează din stînga, respectiv din dreapta alte jerbe de torpile. Cuirasatul „Fuso" se rupe în două, distrugătoarele „Yamagurno", „Michishio" şi „Asaguno" lovite sînt scoase din luptă, plutind ca nişte epave. Cuirasatul „Yamashiro", nava amiral, este avariat, dar împreună cu crucişătorul „Mogami", reuşesc să pătrundă în golful Leyte. Aici sînt întîmpinate de artileria de pe cuirasatele contraamiralului G. L. Weyler, care timp de 15 minute, lansează asupra lor 285 obuze de 356 şi 406 mm. „Yamashiro" se scufundă cu întreg echipajul, inclusiv amiralul, „Mogami" în flăcări face cale întoarsă însoţit de distrugătorul „Shigura" scăpat din luptă neatins. Navele întîlnesc flota lui Shima rămasă la aproximativ 50 km în urmă. Shima intră în luptă dar din primele clipe crucişătorul „Abukuma" este avariat. Viceamiralul face o manevră de retragere, în care nava sa amiral — crucişătorul greu „Nachi" — se ciocneşte cu „Mogami". Mai pierde un crucişător după care dispare de pe teatrul bătăliei. Practic aceste două forţe navale japoneze sînt pierdute.

— între timp Kurita pătrunde cu navele sale în golful Leyte şi negăsind aici urmă de nave americane, pune cap sud şi cu vi teză mare se îndreaptă pentru a lovi forţele de debarcare.

— în faţa insulei Leyte se afla o forţă de protecţie a trupe lor de debarcare, Tas'k Group 77.4, formată din 16 portavioane de escortă şi 21 distrugătoare, sub ordinele contraamiralului Thomas L. Sprague, ce făceau parte din Flota 7-a a lui Kinkaid. Oînd acesta din urmă îl întrebă prin radio pe Sprague dacă „strîmtoarea Sân Bernardino e păzită de Task Force 38", primeşte răspunsul lui Halsey

din nord: „Nu! Aceasta împreună cu grupurile aeronavale sînt în curs de a angaja portavioanele inamice". Cînd Sprague este avertizat că înspre navele sale se îndreaptă o forţă navale japoneză, dispersează navele proprii într-un mare cerc şi ridică avioanele în aer. In acel moment un subgrup al lui Task Group 77.4, co- mondat de contraamiralul Clifton A. F. Sprague primeşte primele obuze...

— ... Cum doi Sprague? . ..

— Da! Ca Yamamoto la dvs. si Popeştii la noi... La care Sen-sei sân zîmbi. Ori raportul de forţe este net defavorabil ameri-

****

cânilor. Subgrupul avea 6 portavioane de escortă, 3 distrugătoare si încă 4 distrugătoare de escortă, primele atingînd maximum 20 noduri. Avioanele sale erau înarmate pentru operaţii de uscat şi deci ineficace împotriva navelor japoneze. Tunurile nu depăşeau calibrul de 127 mm. Aceste forţe trebuiau să ţină piept la 4 cuira-sate — totalizînd 33 tunuri de 356, 406 si 457 mm —• 8 crucişătoare ce posedau o artilerie de calibru mediu si 15 distrugătoare cu lanstorpile.

Americanii nu se pierd si timp. de două ore au loc o serie de manevre de mascare a navelor proprii în spatele unor perdele de fum, concomitent cu atacuri reciproce. Sprague avea 200 de avioane în aer, la care se adăugau încă vreo 50 de pe Task Group-urile vecine. Acestea s-au lansat în atacuri furibunde asupra navelor lui Kurita, bombardîndu-le şi împroşcînd punţile cu rafale de mitralieră- Din lupta aceea inegală, caracterizată prin îndrăzneală şi iniţiativă din partea americană au început să cadă cîte una victime de ambele părţi. Portavionul „Gambier Bay" se scufundă lovit de obuzele crucişătorului „Ghikuma". Acesta împreună cu perechea sa „Chofcai" sînt scufundate de avioanele torpiloare ale căpitanului de fregată R. L. Fowler; distrugătorul „Johnston" lovit de trei obuze de 356 mm torpilează „Kumano" si-1 scufundă. Crucişătorul greu „Suzuki" scufundă distrugătorul „Hoe'l" şi distrugătorul de escortă „Samuel B. Roberts", dar este înghiţit de ape la rîndul său.

Şi deodată minune. Citez din memoriile lui Sprague: „La ora 9.25 eram în întregime concentrat pentru a evita torpilele, cînd am auzit lîngă pasarelă pe timonier strigînd: «Să fiu blestemat! Ăştia fug!» Nu-mi venea să cred şi totuşi vedeam cum întreaga flotă

japoneză se retrăgea. Pentru a mă convinge am cerut avioanelor care se roteau deasupra noastră să-mi confirme, căci absorbit de bătălie creierul meu refuza să admită acest lucru".

— într-adevăr Kurita se retrage. Prezenţa forţei aeriene nu meroase la luptă îl făcuse să creadă că se afla în contact cu Task Force 38 si cum scufundase — după calculele sale — 3—4 port avioane si mai multe crucişătoare, considera că îşi îndeplinise mi siunea. Hotărîre întărită probabil si pe raportul primit, privind dis trugerea forţelor lui Nishimura şi Shima.

— Oricum Kurita se retrage de la locul unei bătălii, unde era doar la „un fir de mustaţă de cotoi" de victorie, ca să folosesc o expresie a lui Nimitz pentru astfel de prilejuri.

— Dar nici Sprague nu are vreme să se bucure pentru că la orizont apare aviaţia lui Onishi.

— De ce a lui Onishi? Aveau temeiuri să considere ceea ce vedeau că erau avioane kamikaze?

— Zburau făcînd tot felul de acrobaţii, bravînd în ţaţa morţii imediate si poate si sub efectul sake-ului de la ceremonie. Ori pe întreg frontul din Pacific se transmiseseră informaţii privind noua formă de luptă adoptată de japonezi, inclusiv unele semne de re cunoaştere a acestor escadrile.

Fapt este că una din formaţii descoperă grupul de portavioane de escortă si fiecare pilot îşi alege victima- Marinarii de pe nave crispaţi pe pom-pom-uri, pe tunurile şi mitralierele antiaeriene împroaşcă o ploaie de obuze si gloanţe asupra avioanelor. Acestea, la rîndul lor, se angajează într-un picaj demenţial. Pe punţile a cinci portavioane se zdrobesc, cinci avioane kamikaze. Explozii, flăcări .. . Echipe de intervenţie reuşesc să îndepărteze pericolul pe „Santee", „Suwannee", „Kitkum Bay" si „Kalinin Bay". Pe „Saint Lo"are loc explozia hangarelor cu bombe si torpile şi nava se scufundă ducând în genuni întregul echipaj, 1130 de oameni. Americanii mai pierd în această bătălie 23 de avioane si au pe punţile navelor avariate 913 răniţi.

— Este primul atac kamikaze.

— Da. Şi primul pilot kamikaze este locotenentul lukio Seki, un tînăr care se căsătorise doar de cîteva luni. Ziarele japoneze si posturile de radio au făcut un mare tapaj pe seama evenimentului. Paginile de atunci reproduceau comunicatul Statului Major al Ma

rinei care suna astfel: „Kamikaze, unitate specială de atac a reuşit la 25 octombrie orele 10.45 să surprindă forţele de apărare ale inamicului, formate din patru portavioane, la o depărtare de trei zeci mile marine de Filipine. Două avioane speciale au zburat îm preună într-un portavion inamic provocîndu-i incendii si explozii şi scufundînd nava. Al treilea avion s-a lansat în picaj asupra unui alt portavion, care a luat foc. Cel de al patrulea, a intrat la rîndul său în alt portavion, provocînd o explozie uriaşă si scufun dînd nava"-

— In acest timp Halsey înainta spre zona din estul insuloi Samar pe urmele Forţei de Nord a lui Ozawa, compusă aşa cum am mai spus-o — din 4 portavioane, totalizînd 76 avioane de vî- nătoare şi bombardiere, 2 cuirasate, 3 crucisăoare uşoare şi 9 distrugătoare.

— In faţa lui, Halsey etala „Task Force 38" cu 10 portavioane — totalizînd 787 avioane, din care 401 aparate de vînătoare — 22 distrugătoare, plus un grup de crucişătoare, secondată de „Task Force 34", cu 6 cuirasate, 4 crucişătoare si distrugătoare.

— O superioritate zdrobitoare.

— Care nu-1 împiedică pe Ozawa ca — de îndată ce avioanele sale de recunoaştere îi semnalează flota lui Halsey — să-1 atace.

\— Din cele 76 de avioane pe care le trimite la atac, va rămîne în dimineaţa zilei de 25 octombrie doar cu 29 avioane de vînătoare şi bombardiere. Din acest moment începe adevărata vînătoare navală a flotei lui Ozawa. In cursul zilei de 25 octombrie Mitscher trimite la atac sase valuri de avioane totalizînd 527 decolări. Primului val îi cad victimă portavionul uşor „Ohitose" şi marele „Zui-kaku". Cel dintîi scufundat, al doilea avariat de o torpilă. Ozawa pierde în luptele cu următoarele valuri puţinele avioane care-i mai rămăseseră şi este nevoit să execute manevre de retragere înspre nord pentru a-şi salva flota. „Zuikaku" primeşte încă trei torpile si la ora 14.14 marele portavion, ultimul supravieţuitor din cele sase portavioane care participaseră la atacul de la Pearl Har-bor alunecă în adîncuri. Ozawa se salvează şi se transferă pe crucişătorul „Oyodo". Al patrulea val cu concursul tunurilor de pe crucişătoarele contraamiralului Du Bose scufundă portavioanele ,,Chi-yoda" si „Zuiho" si două distrugătoare, iar crucişătorul „Tama" cade sub loviturile unui set de torpile lansate de submarinul „Jal-lao". între timp, ca urmare a apelurile repetate ale lui Kinkaid, Halsey trimite spre sud la ora 8,48 grupul naval al lui MacCain, iar la ora 11.00 „Task Force 34"

împreună cu grupul lui Bogan. încercările viceamiralului Lee de a lovi cuirasatele-portavioane „Ise" şi „Hyuga" rămîn zadarnice şi grupul lui Ozawa compus din 2 cuirasate, 3 crucişătoare si 6 distrugătoare se retrage spre Japonia, după ce pierduse 9 nave din care 4 portavioane.

— în cursul nopţii de 25 spre 26 octombrie escadra lui Kurita se strecurase prin strâmtoarea Sân Bernardino. Viceamiralul bănuia că ar putea fi atacat de aviaţia americană şi cere lui Onishi sprijin în aviaţie, îi vine răspunsul din partea lui Toyoda care îi cere să reînnoiască atacul dacă îi permit condiţiile. Flota lui Kurita fusese hărţuită de aviaţie, submarine şi vedete în tot timpul retra gerii, oamenii erau obosiţi, el însuşi la capătul puterilor. Se retrage spre vest, dar aşa cum bănuia, în 26 octombrie în zori, din nou în Marea Sibuyan, suferă atacul a 30 de avioane americane. Mai întîi unul din crucişătoarele sale primeşte o torpilă, apoi supercuirasatul „Yamato" — nava amiral — e lovită de două bombe. Peste două ore 30 aparate B-24 se îndreaptă către nava amiral asaltînd-o şi lovind-o cu alte trei bombe. Apoi cuirasatul „Nagato" este lovit de alte trei bombe. Flota lui Kurita — 8 crucişătoare şi 8 distrugă toare — se retrage spre sud, tîrînd după ea cele două nave ava riate, ce marchează suprafaţa mării cu o dîră vînătă şi uleioasă de petrol scursă din rezervoanele lor perforate ...

— Astfel s-a încheiat cea mai mare bătălie navală din istorie. Cîteva concluzii Sensei sân. Planul „Sho-go" antrenează în luptă

68 de nave. Americanii le opun 225 unităţi navale. Raport 3 la 1. Japonezii intrau în luptă cu 400 de avioane, aflate parte în bazele terestre din Filipine, parte pe portavionele lui Ozawa. Halsey şi Kinkaid le opun peste 1500 aparate. Raport 4 la 1. în cursul luptelor au fost scufundate de ambele părţi 35 nave, respectiv 29 japoneze totalizînd 306.000 tone şi 6 americane cu un total de 37.000 tone-Raport 5 la l la număr de nave şi de 8 la l la tonaj. Dintre toţi amiralii japonezi Ozawa este singurul care si-a îndeplinit misiunea, reuşind să-1 atragă, departe de locul principalelor bătălii pe ambiţiosul Halsey. Acesta din urmă va fi simţit modul în care i s-a cotat acţiunea sa pripită de a lăsa descoperite si expuse unui atac aeronaval nipon, Flota 7-a şi grupările amfibii de debarcare din golful Leyte, cînd ofiţerul de transmisiuni de pe nava sa îi va pune sub ochi — pe parcursul bătăliei ce se desfăşura în nord —

radiograma cu întrebarea usturătoare a amiralului Nimitz: „Unde este Task Force 38? Lumea întreagă se întreabă de ea". Aceasta însă nu-1 va împiedica pe comandantul Flotei din Pacific să scrie despre Halsey că „Posedă un rar amestec de inteligenţă si cutezanţă militară. Ştie să calculeze aproape fără greş riscul unei operaţii".

— Bilanţul este net în defavoarea Japoniei căreia i s-a spul berat forţa navală: 4 portavioane, 3 cuirasate, 6 crucişătoare grele şi 4 uşoare, 11 distrugătoare si un submarin, restul navelor aproape în întregime avariate. De asemenea s-au pierdut peste 500 de avioane cu piloţi cu tot şi peste 10.000 de oameni. Aceste pierderi sînt catastrofale, pentru că ele nu mai pot fi refăcute.

— De acum calea spre insula Leyte este complet deschisă şi ea va fi cucerită pînă la mijlocul lui decembrie. Flota 7-a de sub comanda viceamiralului Kinkaid va pleca apoi pentru a debarca Armata 6-a de sub ordinele generalului Krueger în Golful Linga-yen, din Luzon, acolo unde debarcaseră japonezii cu trei ani în urmă.

— Cucerirea insulelor este însă însoţită de peripeţii, în atacul kamikaze din 25 octombrie, noua tactică japoneză se dovedise pe riculoasă. Atacul provocase flotei americane pierderi superioare ce lor 500 de avioane sacrificate de Fukudome cu o zi înainte. Onishi triumfa. Ca urmare a acestor rezultate el repartiza avioane şi pi loţi kamikaze la toate grupările aviaţiei de război. Recrutările con tinuă în întreaga Japonie şi tineri între 18 şi 20 de ani intră în ca ruselul morţii: un antrenament de 7 zile format din cîteva lecţii teoretice, practică la sol, zboruri de antrenament care nu depăşesc o sută de ore, efectuate cu piloţi ce secundau zborul în special pentru asigurarea aterizării, apoi fixarea datei misiunii, în ajun scrisori

de adio celor dragi, urmată de o masă la care asistau comandanţii. In ziua misiunii încolonarea, toţi se încing cu săbii de samurai — simbolul lor este readus în plină epocă modernă — o panglică galbenă cu însemnul soarelui se leagă în jurul capului — e fosta ha-chimaki, cu care se legau samuraii cînd plecau la bătălie —, un scurt discurs al comandantului, care se încheia cu strigătul naţional „lo-i" — „să-i vînăm pe străini" — răscolit din arhivele epocii To-kugawa — la care se răspundea în cor „Hitogoroshi!" — „la moarte."

Imaginaţi-vă Florin sân zborul acestor tokkotai în formaţie, îndreptîndu-se spre inamic, rumoarea şi agitaţia pe care o provocau în

rîndurile marinarilor de pe navele americane, care alergau spre tunurile şi mitralierele de pe punţi, clipele de tensiune pe care le trăiau cei de jos în timp ce trăgeau crispaţi împroscînd o ploaie de gloanţe şi obuze asupra avionului care se apropia de ei- Piloţii învăţaseră două tehnici de atac: una cu zbor la 7000 metri, co-borîre prealabilă la 1000 metri în preajma inamicului si apoi picajul la 45° spre pupa navei; a doua cu zbor la 500 metri, respectiv la rasul apei, pentru evitarea interceptării radar, apoi ridicarea la verticală, urmat de picajul în luminare, adică perpendicular. Oiiishi îi instruise pe piloţii care formau tokkotai-ul de atac asupra aceleiaşi nave, ca jumătate din grupă să atace aplicînd prima tehnică, cealaltă jumătate pe a doua.

Şi-acum imaginaţi-vă din nou Florin sân, momentul cînd pilo tul, scăpat ca prin minune din orgia aceea de foc, îşi îndreaptă aparatul spre navă, lansîndu-se într-o cădere geometrică şi nă prasnică. Vă daţi seama de panica si groaza marinarilor ce asistau la apropierea avionului, ce-şi dublează dimensiunile cu fiecare se cundă . . .

—• Situaţia îmi pare asemănătoare cu aceea a ostaşilor japonezi ce-si îmbrăcau corpul cu explozibil şi plecau la luptă în chip de bombă vie. Om sau tanc cu care venea în contact săreau împreună în aer. Decizia morţii luată de atacant se strămuta total asupra celui atacat. La fel si în cazul acestor bombe umane cu motor ce se îndreptau cu precizie maximă spre ţinte si cu şansă egală de lovire. Consideraţi înainte de plecare „zei fără dorinţe pămîn-teşti" ei se dezintegrau în explozia de pe punte, într-o „rippa na saigo" — „splendidă moarte", structurată de dorinţa pămîntească de a duce în moarte cîţi mai mulţi inamici.

— Pe 29 octombrie alte sase avioane kamikaze avariază grav portavioanele „Intreprid", „Cabot", „Franklin", „Belleau", „Essex" şi „Wood". Incepînd din 15 decembrie piloţii lui Onishi atacă si navele de transport. Sînt scufundate cinci LST-uri, trei nave „Li-

berty", iar crucişătorul „Nashwille" — navă amiral — avîndu-1 la bord pe amiralul Strubble este lovită înregistrînd avarii mari, 133 ofiţeri si marinari, dintre care şefii de stat major al amiralului şi al generalului Krueger dispărînd în explozia unui kamikaze.

— După cum se vede ameninţarea era gravă. De fapt na vele lovite pînă în prezent nu sînt dintre cele jnai importante. Dar asta nu înseamnă că ameninţarea nu exista.

— Onishi nu avea avioane, acesta este lucru cert. Dar cu acele pe care le avea, lovea hotărît şi eficient. Spre exemplu,

începînd din 4 ianuarie — cînd avea loc transportul Armatei a 6-a înspre Luzon — Onishi declanşează atacuri zilnice asupra flotei lui Kin- kaid, care se îndreaptă spre Golful Lingayen. Este atacat grupul de sprijin de artilerie naval al lui Oldendorf. Sînt lovite numeroase nave. Un kamikaze se zdrobeşte pe puntea cuirasatului „New Mexico", apoi un altul. Sînt omorîţi comandantul, ofiţerul de legătură personal al lui Churchill pe lîngă generalul MacArthur, generalul locotenent Herbert Sumsden, corespondentul ziarului „Times", 30 de ofiţeri şi sînt răniţi alţi 87 de oameni, în final nava este pier dută. Pe distrugătorul „Walke" unde un kamikaze provocase avarii mari, comandantul şi cîţiva marinari sînt transformaţi în torţe vii. Alte două distrugătoare sînt avariate iar un dragor de mine scufun dat. Pe puntea crucişătorului greu „Louisville" se înfige botul unui „vînt divin". Contraamiralul Chandler, moare ars de viu în in cendiul provocat de benzina aruncată de tangaj pe pasarelă, din re zervorul lovit. Avarii mari. Crucişătorul australian „Australia" este lovit de trei kamikaze, cuirasatul „California" şi crucişătorul uşor „Columbia" la fel. Portavionul „Kitkum Bay" şi crucişătorul „Boise" — care-1 transporta pe generalul MacArthur — sînt lo vite şi ele. Nu se scufundă. Unele din aceste nave primesc zilnic cîte un kamikaze. Şi „Task Force 38" a fost lovită, portavioanele „Langley" şi „Ticonderoga" precum şi un distrugător fiind puternic avariate, pierzînd 20 de avioane şi 167 piloţi.

Cu fiecare atac Onishi însă rămîne cu avioane tot mai puţine. In mijlocul lui ianuarie nu mai are decît 57 avioane. El trimite 47 aparate în Formosa oprindu-si doar zece.

— In schimb Flota 7-a a reuşit să se strecoare prin strîmtoarea Surigao, apoi printre insulele Bohol, Negros şi Mindanao, să in tre în Marea Sulu şi să urce spre coastele nord-vestice ale insulei Luzon, debarcînd Armata 7-a în 6 ianuarie în Golful Lingayen. In stingă spre nord — Corpul l Armată de sub ordinele genera lului Swift lichidează Grupul „Shobo" de sub comanda generalului Yamashita, în dreapta — spre sud — Grupul 14 al generalului Gris-

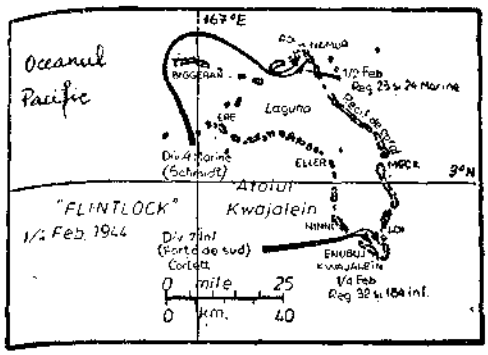

22. Atolul Kwajalein

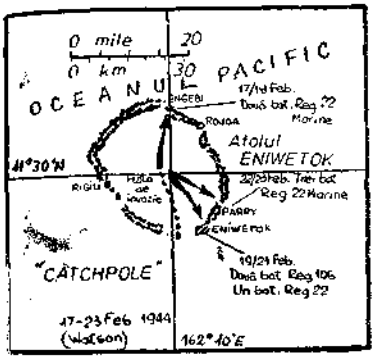

23. Atolul Eniwetok

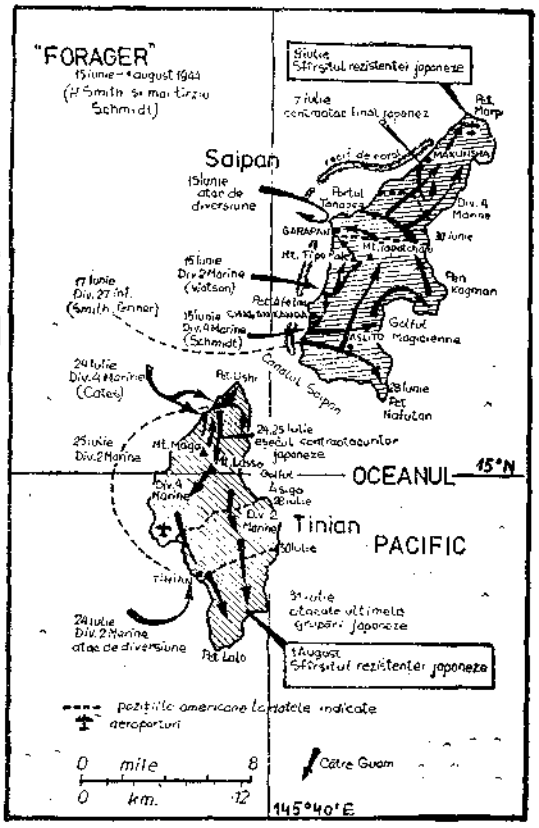

24. Insulele Saipan - Tinidn

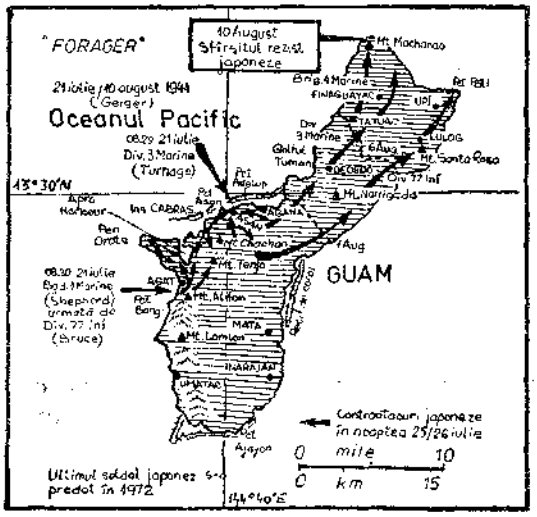

25. Insula Guam

wald atacă Grupul „Kembu" al generalului Tsukada ocupînd la 23 ianuarie aerodromul Clark.

Intre 29 ianuarie şi 4 februarie are loc o nouă debarcare *a* Armatei a 8-a avînd în frunte pe generalul Eichelberger: Corpul 11 Armată a generalului Hali la Sân Antonio, în nordul Manilei, pentru a coborî apoi în insula Bataan, în timp ce Divizia 11 Aeropurtată este paraşutată în sud la Nasugbu, pentru a urca în sus spre capitală.

Manilla este strînsă încetul cu încetul de fălcile acestui cleşte ambiţios şi — împotriva ordinelor generalului Yamashita prin care se cerea ca operaţiunile să fie mutate în afara oraşului, spre nord —- amiralul Okoshia organizează o apărare de fier si ordonă trupelor să reziste în oraş, care a trebuit să fie cucerit prin lupte aprige duse stradă cu stradă, în 4 martie cînd partea veche a capitalei cade, oraşul era o ruină, un amestec *bizar de* schelete a marilor edificii, mormane de piatră, caldarîmuri ridicate pe verticală, inundaţii provocate de instalaţiile de aprovizionare cu apă si de canalizare distruse, printre care 16.000 de cadavre japoneze în haine kaki cenuşiu, totul ca într-o pictură halucinantă de Max Ernst.

— De fapt Florin sân, insulele arhipelagului au fost cucerite rînd pe rînd prin aproximativ 50 de operaţii amfibii ale Armatei a 8-a, eşalonate din februarie pînă la sfîrşitul războiului, fie care desfăşurată invariabil după acelaşi tipic, debarcarea ame ricană, retragerea inamicului în interior, încercuirea si izolarea to tală a trupelor nipone, lăsate apoi pe seama trupelor filipineze ce acţionau prin lupte obositoare de hărţuială, de epuizare şi lichidare *a* ocupanţilor.

— Bilanţul?

— Numai în Luzon americanii pierd b933 oameni şi au 32.732 răniţi. In schimb japonezii au 192.000 oameni ucişi. Plus peste 52.000 în Mindanao. Şi cîţi vor mai fi fost în restul insulelor. La sfîrşitul războiului Yamashita — care se retrăsese în munţi unde a rezistat în poziţii bine întărite — se va preda cu aproximativ 50.000 de ostaşi.

— Iată deci, că după nouă luni de campanie MacArthur eli berează Filipinele. „Cheia acestui succes — afirmă el •— se dato rează perfectei coordonări în folosirea celor trei arme, terestră, na vală şi aeriană, respectiv strategia «trifibie»-".

— Odată cu ocuparea Filipinelor, Japonia — ruptă si izolată de cuceririle sale din sudul Pacificului — intră în faza ultimă a războiului. Au mai rămas doar un grup de insule care mai despart „liniile frontului" aliat de Japonia. Forţele americane mai aveau de

purtat doar două lupte —- în insulele Iwo Jima şi Okinawa — pentru a ajunge pe pămîntul Yamato-ului.

— Aceasta nu o ştiau însă nici măcar Nimitz sau MacArthur, deoarece JCS-ul elaborase planuri ce prevedeau — după cele două

lupte amintite — o invazie în Japonia, desfăşurată sub forma a două operaţii succesive. Prima „Olympic" — cu debarcări pe coas tele estice si vestice ale insulei Kyushu — prevăzută pentru noiem brie 1945 si a doua „Coronet" cu debarcări la sud şi est de Tokyo, în golfurile Sagami, respectiv Kujikuribama — pentru l mai 1946.

— Dar înainte de a aborda subiectul palpitant al aventurii spre Japonia, ar fi necesar să trecem în revistă, cu totul sumar evoluţia militară pe teatrele de război din sud-estul Asiei şi China.

— De acord Sensei sân. Ar trebui să începem prin a spune că exista un comandament al Asiei de Sud Est — SEAC — condus de viceamiralul Lord Louis Mountbatten, un tip de vreo 43 de ani, cu un fizic strălucitor, o personalitate deosebită în aceleaşi timp, care îmbina o seamă de calităţi absolut necesare unei asemenea funcţii. Bun strateg, format la şcoala războiului — fusese căpitan pe un distrugător şi participase la numeroase bătălii din Pacific — un tip modest si popular, exigent în acelaşi timp, se bucură de multă autoritate datorită competenţei si caracterului său ce reuşea să îmbine francheţea şi supleţea, cu o deosebită abilitate. El colabora cu generalul american J. Stilwell,..comandantul forţelor chino-ame- ricane din China — cu denumirea oficială de comandant al Zonei Nordice de Luptă — si cu generalul William Slim, comandantul Armatei a 14-a britanice din Birmania.

Ar mai trebui amintit de asemenea că la începutul lunii februarie 1943 are loc o conferinţă a şefilor militari aliaţi — mareşalul Wavell, generalul Stiwell, mareşalul aerului Dill şi generalii Arnold şi Somerville — care hotărăsc recucerirea Birmaniei şi apoi a Chinei. Şi ca o paranteză a discuţiei, la sfîrşitul lunii iunie 1943 generalul Auckinleck va prelua comanda trupelor din India în locul mareşalului Wavell, care este numit viceregе al Indiei.

In august 1943, SEAC aprobă planul operaţiei „Anakim" de cucerire a Birmaniei. Planul prevedea o înaintare spre Mandalay, englezii dinspre Assam, chinezii si americanii dinspre Ledo şi Yunnan.

—- Aici în Birmania, după înfrîngerile suferite de trupele britanice în 1942, teritoriul ţării a fost ocupat de japonezi cu excepţia regiunilor nordice de la frontiera cu China si a zonei vestice de-a lungul graniţei cu India şi spre sud în provincia Arakan unde se aflau trupele anglo-indiene. Ca urmare a acestei situaţii Birmania se proclamă „independentă" guvernul pronipon instalat la pu-

tere încheind o alianţă militară, politică si economică cu Japonia. Şi bineînţeles declară război Statelor Unite ale Americii. încercările lui Slim de a organiza o înaintare în provincia Arakan pentru a pune stăpînire pe Akyab — priviţi harta Florin sân — s-au soldat cu eşecuri, generalul lida — comandantul forţelor japoneze din Birmania — organizînd o apărare dîrză, reuşind să ţină piept ofensivei .engleze cu forţele grupării nipone comandate de generalul Koga. în decembrie 1943 Slim declanşează o nouă ofensivă reuşind să cucerească portul Mungdaw, la 9 ianuarie 1944. Slim intenţiona să continue înaintarea pentru a cuceri si localitatea Buthidaung. Dar acţiunea este devansată prin operaţia ofensivă „Sho^go" declanşată la 7 februarie 1944 de forţele Armatei a 15-a de sub comanda generalului locotenent Renya Mutaguchi, care printr-o manevră abilă reuşeşte să încercuiască două divizii indiene. Au loc lupte crîncene pe toată circumferinţa indiană, iar din exterior Slim izbeşte pentru a sparge inelul nipon. Indienii sînt scoşi din încercuire şi localitatea e cucerită. Ofensiva ar fi putut continua spre Akyab, dar dificultăţile frontului de la Imphal, reclamau prezenţa trupelor anglo-indiene acolo.

— In acelaşi timp în nordul Birmaniei acţiona o Forţă specială alcătuită din Divizia 70 britanică, o grupare aeriană americană, Brigăzile 77 si 111 indiene din Diviziile Chindits, de care am amintit cu cîteva seri în urmă. Forţele speciale erau comandate de generalul de brigadă Orde Wingate un om cutezător şi dornic de luptă. Brigăzile indiene au operat pe adîncimi mari în spatele liniilor japoneze, tăind căi de comunicaţie, organizînd ambuscade, aruncînd în aer comandamente, furnizînd informaţii, capturînd armament şi provocînd confuzii si dezorganizare în spatele inamicului. . Chindiţii au înregistrat pierderi mari şi poate că rezultatele acţiunilor lor sînt apreciate ca minore, dar au luptat vitejeşte şi moralmante lupta si eroismul lor au avut un efect nesperat, căci ecoul succeselor lor s-a răspîndit încetul cu încetul de-a lungul întregului front anglo-indian din Birmania, destrămînd mitul invincibilităţii soldatului nipon, ce stăpînea pînă atunci spiritele oamenilor ca o vrajă funestă.

De fapt acţiunile diversioniste ale Forţei speciale erau un preludiu la o mare ofensivă ce va fi dezlănţuită la începutul decadei a treia a lunii februarie de către forţele chino-americane de sub ordinele generalului Stilwell, aflate în nordul Birmaniei. Acestea cuprindeau forţele Grupului de comandă nordic de sub ordinele directe ale lui Stilwell, Grupul Y chinez de sub comanda generalului Wei Li-huang, Armata 1-a — nouă •— de sub comanda generalului Sun Li-jen şi Aramata 6-a — de asemenea nouă — sub co-

manda generalului Liao Yueh-^shang. Ofensiva pornea de la sud de Ledo în direcţia Myitkina, cu scopul de a degaja zona de trupele japoneze, în vederea continuării lucrărilor de construcţie a drumului Ledo spre China — vom reveni asupra acestui drum strategic puţin mai tîrziu — şi în parte pentru a zădărnici o eventuală operaţie a japonezilor spre India, despre oare existau unele informaţii demne de încredere. Ofensiva s-a lovit de rezistenţa dîrză a japonezilor mai ales în Valea Hukawng, dar cu ajutorul chindii — respectiv Brigada 77, comandată acum de generalul maior W. Len-taigne, Wingate fiind ucis într-un atac aerian la 25 martie — a Regimentului 5307 american, si a Brigăzii 16 — unele forţe sînt aeropurtate în zona luptelor — ofensiva străpunge apărarea japoneză, la începutul lunii august 1944, Myitkina, fiind cucerită de Divizia 50 chineză şi garnizoana japoneză exterminată în întregime.

— în timp ce forţele lui Stilwell au înaintat cu succes, în pe rioada februarie—'august, de la Leda la Myitkina, deci dinspre nord-estul Birmaniei înspre sud, exact în aceeaşi perioadă, japonezii declanşează o ofensivă spre India, înspre nord-vest. Concret coman dantul forţelor japoneze din Birmania, generalul locotenent Shozo Kawabe ordonă Armatei a 15-a japoneze, de sub comanda genera lului Nutaguchi să declanşeze operaţia „U-Go" respectiv ofensiva spre India — despre care americanii aveau unele informaţii •— avînd drept prim obiectiv ocuparea localităţii Imphal, capitala sta tului Manipur. Oraşul odată cucerit, legătura cu India era tăiată si în mod automat posibilitatea eliberării Birmaniei de către Aliaţi exclusă- Ofensiva se declanşează la începutul lui martie, prin tre cerea trupelor japoneze peste graniţa ce desparte Birmania de pro vincia hindusă Assam, Imphalul apărat de Corpul 4 britanic este încercuit si legătura cu localitatea Kohima — la 200 km nord — întreruptă. Apoi Kohima si cîteva localităţi din apropiere — Zubza, Jotsom — sînt la rîndul lor încercuite. Trupele anglo-indiene se aflau într-o situaţie dificilă.

— Dar nu dramatică deoarece, aşa cum afirmasem, comanda mentul lui Slim avea cunoştinţă de planurile japoneze privind ofensiva spre India. Drept dovadă, trupele aliate au acţionat ime diat prin Diviziile Corpurilor 4 de Armată a generalului locotenent Şir Geoffrey Scoons si 33 al generalului locotenent Şir Mpntagu Stopford. Este adusă în ajutor, pe calea aerului, Divizia 5 Indiană care intră în luptă imediat după debarcare. Sînt aici în zona acestor

două localităţi peste 100.000 de oameni care înfruntă pe japonezi. Luptele cele mai aprige şi mai disperate din cîte s-au văzut pe tot teatrul de operaţiuni birmanez. Aprovizionarea cu muniţii si

provizii se făcea exclusiv pe calea aerului prin paraşutare. Alături de armată participă partizanii birmanezi. Fac o paranteză şi menţionez că în martie 1944 „Liga antifascistă a libertăţii poporului" declanşează insurecţia naţională antijaponeză. Patrioţi din diverse strate sociale ale Birmaniei se înrolează în luptă pentru eliberarea pămîntului străbun. Ofensiva japoneză se transformă în scurtă vreme într-o contraofensivă a Aliaţilor.

—• Deci situaţia începe să fie dificilă şi apoi dramatică pentru japonezi.

— **Cu toate acestea ei s-au luptat vitejeşte — ca peste tot în acest război — deşi au avut în faţă forţe copleşitoare. Kohima a fost eliberată în 18 aprilie, după 44 zile de asediu iar Imphal în 22 iunie, după 88 de zile de lupte duse în încercuire.**

— **Armata 15 japoneză este înfrîntă si rămăşiţele ei — după ce a lăsat aproape 65.000 de morţi pe cîmpia fertilă a statului Manipur — se retrage, avînd forţele aliate „aproape în călcîiele lor", cum se exprima un istoric american. Dezastrele suferite *ia* Kohima si Imphal de Armata 15 japoneză a determinat Statul Major al Armatei să înlocuiască pe Kawabe de la comanda armatelor din Birmania cu generalul locotenent Shihachi Katamura. Dar aceste schimbări nu au darul de a îmbunătăţi situaţia operaţiunilor, în favoarea niponă.**

— **Vă întrerup Sensei sân pentru a preciza un lucru. Momentul căderii Imphal-ului şi a contraofensivei aliate împotriva japonezilor de pe teritorul Indiei înapoi către Birmania coincide cu acel al căderii Myitkinei şi respectiv cu continuarea ofensivei lui Stilwell, dincolo de rîul Irrawaddy, ambele ofensive convergînd spre Mandalay. Din stingă veneau trupele aliate ale Comandamentului Asiei de Sud-Est de sub ordinele generalului locotenent O'Leese, formate din Armata 14 britanică s.i Corpurile 4, 14 si 33, care organizează traversarea rîului Chindwin — făcînd joncţiunea la Banmauk cu elementele avansate ale lui Stilwell în 15 decembrie 1944 — pentru ca în urma unor acţiuni de luptă ingenios conduse, Mandalay să fie eliberat în martie 1945.**

— **Din dreapta Stilwell organizează o mişcare largă în cleşte, pentru a prinde Armata 33 a generalului locotenent MasaM Honda. Pe**

un flanc acţiona Grupul de Comandă Nordic de sub comanda sa personală ulterior preluată de generalul locotenent D. Sultan, pe celălalt flanc Grupul Y chinez al generalului Wei Li-huang. Ofen siva stopată de japonezi timp de o lună la Bhamo, continuă după 15 decembrie şi în anul următor, cele două Grupuri — cel Nordic si Y — făcînd joncţiunea la Mongyu la 27 ianuarie 1945, permiţând terminarea lucrărilor de construire a marii magistrale strategice ce

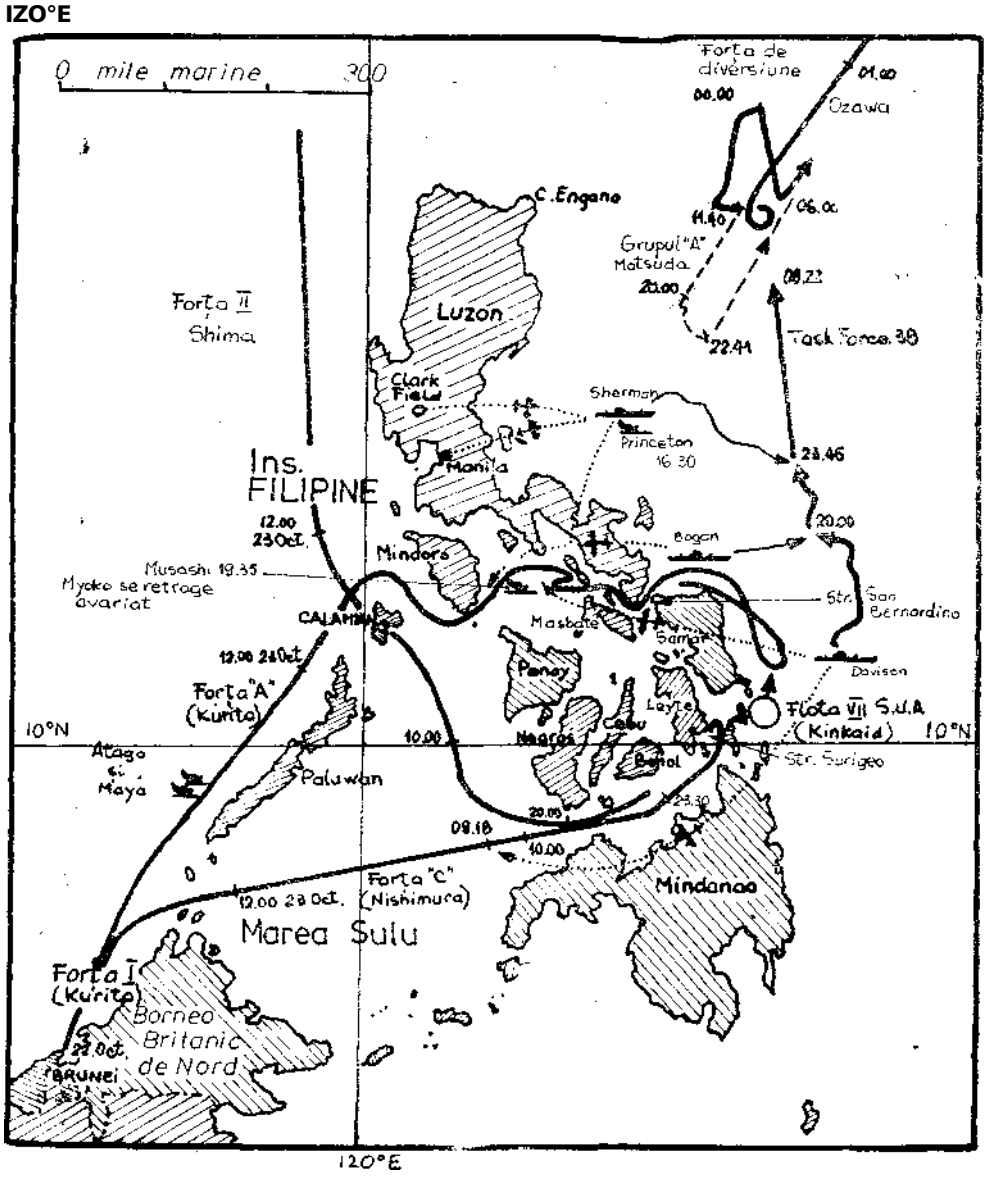

26. Bătălia din Coiful Leyte.

unea India cu China si plecarea primei coloane de camioane militare cu ajutor anglo-american spre armatele gomindaniste. în martie Diviza 36 engleză face joncţiunea si reintră în compunerea

Armatei a 14-a la Mandalay.

întrucît perioada musonului se apropia şi ploile abundente ar fi făcut inutilizabile blindatele, Slim ordonă un marş rapid spre Rangoon. Japonezii erau slăbiţi după luptele duse pentru Mandalay — acolo s-a luptat pe fiecare stradă — şi pentru Mytkina, comunicaţiile fiind permanent zădărnicite de Armata Naţională de Eliberare a Birinaniei, de sub conducerea generalului U Aung Sang, care fusese trimisă de guvernul marionetă al lui U Ba Maw în nord pentru a întări forţele lui Kimura, dar care întorsese armele împotriva acestuia. Musonul a început la l mai şi Divizia 17 Indiană cucereşte în 2 mai localitatea Pegu, iar Divizia 20 Indiană localitatea Prome, ambele din preajma Rangoon-ului. Tot pe 2 mai are loc şi operaţia „Dracula "de debarcare a Diviziei a 26-a Indiană la sud de Rangoon. Japonezii nu mai puteau păstra oraşul si-1 evacuează în 3 mai.

— Şi pentru că am amintit de vreo două ori de „drumul Burmei" cum i se spunea pe timpul războiului, este timpul să preci zăm că de fapt obiectivul principal al Comandamentului Asiei de Sud-Est consta în deschiderea comunicaţiilor terestre cu China şi în acest scop americanii au construit în toată perioadă decembrie 1942 — ianuarie 1945 această şosea strategică importantă, ce pleca de la Ledo, din India — respectiv din estul Assam-ului, trecea prin Myitkina pînă la Mongyu, de unde intra în China, respectiv în pro vincia Yunnan. De asemenea au fost montate conducte pentru transportul combustibililor de la Calcutta în Assam si apoi paralel cu drumul Burmei spre China, în tot timpul construcţiei acestui drum strategic şi al montării pipe-line-lor, aprovizionarea Armatei a 14-a se efectua în proporţie de 96% pe calea aerului. ,,In cursul acestei campanii" — scrie Mountbatten în memoriile sale — „am furnizat 615.000 tone de materiale de aprovizionare a armatei, din care trei sferturi de către U.S. Air Force si un sfert de Royal Air Force, 315.000 oameni au fost aduşi pe calea aerului, 110.000 răniţi luaţi de pe teatrul de operaţiuni, în cea mai bună lună — martie 1945 — noi am transportat 94:000 tone materiale. In timpul acesta Comandamentul Transporturilor Aeriene Americane a pus la punct traficul -«Cocoaşei»" — se referă la Himalaya — „si astfel pînă în iulie s-a ajuns la 77.500 tone materiale pe lună."

— Acest ajutor avea loc ca urmare a înţelegerilor chino-americane de la Washinton din liunie 1942 si a convorbirilor de la Ciunţin, din octombrie 1942 dintre reprezentanţii Marii Bri-

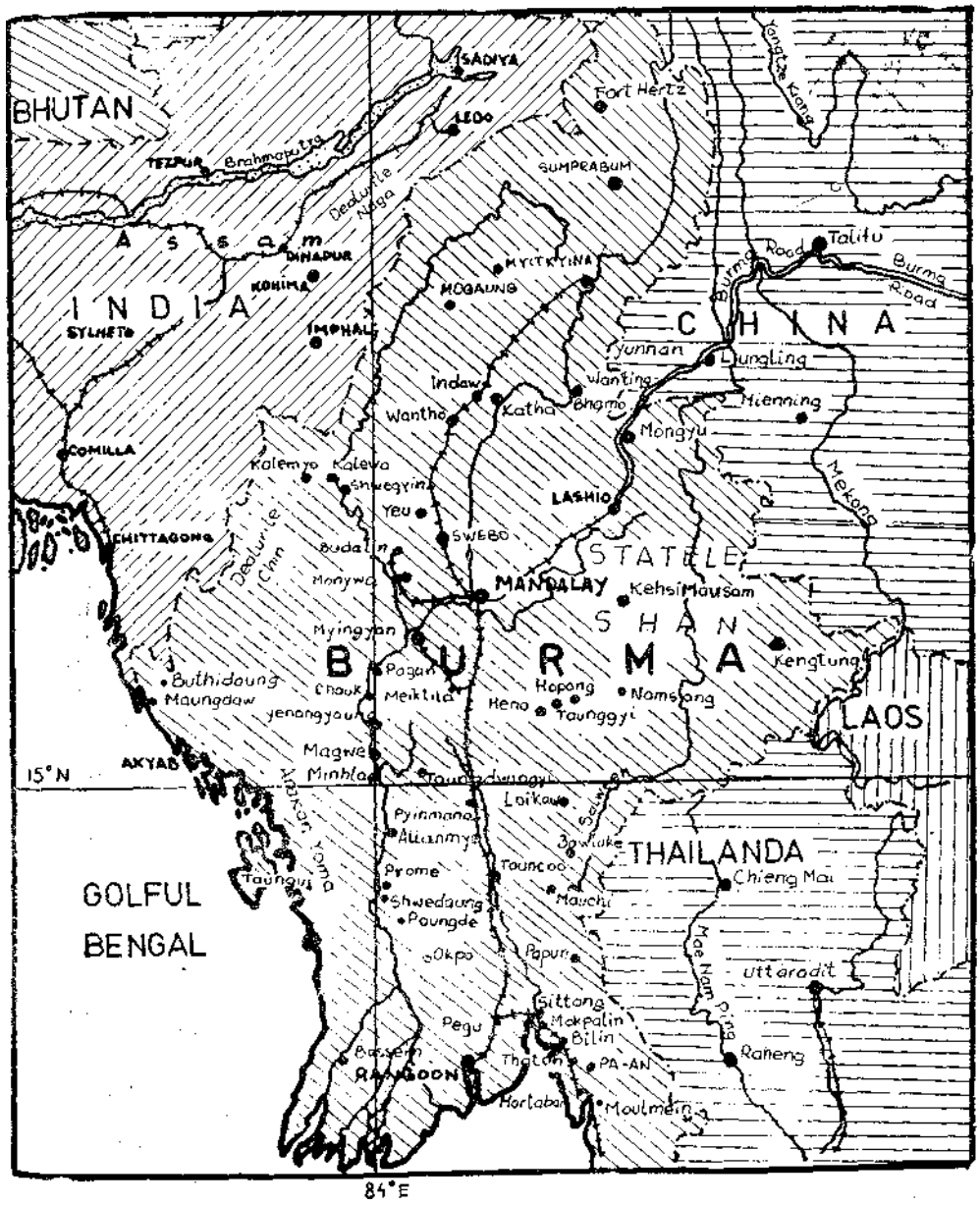
BHUTAN
SADIYA
Fort Hertz
LEDO
TEZPUR
Brahmaputra
SUMPRABUM
Yangtze Kiang
Talifu
Burma Road
Burma Road
DINAPUR
KOHIMA
MYITKYINA
MOGAUNG
INDIA
IMPHAL
SYLHET
CHINA
Yunnan
Lungling
Indaw
Wanting
Bhamo
Hienning
Wantha
Katha
Mongyu
COMILLA
Kalemyo
Kaleva
Shwegyin
Yeu
LASHIO
Mekong
CHITTAGONG
SWEBO
Budalin
STATELE
Monywa
MANDALAY
Kehsi Mausam
SHAN
Myingyan
BURMA
Pagan
Kengtung
Bothidoung
Maungdaw
Chauk
Meiktila
Hopong
Heno
Taunggyi
Namsang
LAOS
yenangyaung
Magwe
AKYAB
15°N
Minbla
Taungdwingyi
Loikaw
Pyinmana
Attanmyo
THAILANDA
Prome
Tauncoo
Chieng Mai
Taungup
Shwedaung
Paungde
Mawchi
GOLFUL
BENGAL
Okpo
Papun
Mae Nam Ping
Uttaradit
Sittong
Pegu
Mokpalin
Bilin
Raheng
Thaton
PA-AN
RANGOON
Martaban
Moulmein
84°E

27. Birmania

"TF

tanii şi Chinei privind strategia războiului din Pacific şi Asia de sud-Est si mai tîrziu a Conferinţei „Sextant" din noiembrie 1946 de la Cairo dintre Roosevelt, Churchill si Cian Kai-si unde i se promit premierului chinez toate ajutoarele necesare pentru continuarea războiului.

— Cu aceasta am abordat de fapt războiul din China unde si tuaţia este mai complexă. Ca să recapitulăm, aici în unele provincii centrale şi sudice îşi exercita puterea guvernul Cian-Kai-si de la Ciunţin, iar în unele provincii centrale si nordice ocupate de japo nezi era instalat la Nankin, un guvern marionetă condus de Van Tin-vei. în acelaşi timp în China de Nord si în China centrală Armatele a 4-a si a 8-a, organizate de Partidul Comunist au eliberat zone întinse. Cian Kai-si se menţinea într-o poziţie de complicitate pasivă cu invadatorii japonezi pentru a înăbuşi forţele democratice chineze. Situaţia economică a ţării era în continuă (decădere, indus tria incapabilă să producă cele necesare ducerii războiului, pro ducţia agricolă în scădere, poporul zbătîndu-se în foamete si mi zerie.

— Pe fondul acestei situaţii politice şi militare japonezii dez lănţuie în primăvara anului 1944 o ofensivă de a amploare deose bită. Operaţiunea din martie ce urmărea tăierea căii ferate Pekin —• Uhan s-a soldat cu înfrîngerea trupelor gomindaniste şi ocuparea de către japonezi a marilor oraşe Cijencijou şi Loian. Următoarea ofensivă, din mai se termină cu predarea trupelor care apărau oraşul Henciu, în frunte cu generalul Fân Sian-ţî, vasta regiune din estul căii ferate Canton — Uhan căzînd în mîinile japonezilor. Şi ofensiva japoneză continuă în provincia Guancijou, în octombrie trupele lor reuşind să facă joncţiunea cu trupele din nordul Indo- chinei. La 10 noiembrie capitulează şi Armata 31 la Guilin, coman dantul ei, generalul Bai tun-şi alegînd fuga. în felul acesta artera de comunicaţie continentală Pekin — Singapore intră în circuitul controlat de japonezi.

— Doar Armatele 4 si 8 îşi duceau consecvent lupta împotriva ''nvadatorilor japonezi, eliberînd în cursul <anumi 1944 provincia

Shantung si părţi ale provinciilor Shansi, Hebei, Henan si provo- v-tnd pierderi însemnate inamicului. Următoarele cifre sînt edifica toare. Japonezii pornesc ofensiva din martie cu un efectiv de 60.000 oameni, avînd în faţă 400.000 de soldaţi din armatele gomindaniste pe care reuşesc să le înfrîngă. în mai japonezii pornesc ofensiva cu 120.000 de oameni, li se opun forţe cu un efectiv de trei ori mai mare şi armatele gomindaniste sînt din nou înfrânte. Şi aşa mai departe, în decurs de opt luni generalul Cian Kai-şi pierde un teri toriu de peste 200.000 km² cu o populaţie de 60 milioane de oameni.

In schimb ca urmare a campaniilor duse de armatele populare, comandate de generalii Ciu De şi Liu Bo-cen, avînd un efectiv de aproximativ 90.000 de soldaţi, trupele japoneze şi guvernul marionetă de la Nankin au pierdut în cursul anului 1944 peste 260.000 de ostaşi, morţi şi răniţi, peste 600.000 prizonieri si au eliberat teritorii cu o populaţie de 12,5 milioane locuitori.

— După capitularea Germaniei — în mai 1945 — Cartierul General Imperial hotărăşte regruparea forţelor japoneze din China, în vederea organizării apărării poziţiilor cucerite, în aceste condiţii Armata a 8-a si a 4-a populare au continuat contraofensiva îm potriva invadatorilor. Ştim cum s-a soldat acest efort uriaş. Peste 8 milioane de oameni este tributul de sînge plătit de poporul chinez în război.

— Dar China va mai avea de purtat încă un război — cel civil de trei ani — pentru a putea triumfa şi a scruta spre un viitor cu totul nou.

— Lupta pentru eliberarea zonelor ocupate de armatele japo neze a început peste tot în Asia si în insulele Pacificului, de către popoarele oprimate, încă din iunie 1942 acţionează în Indonezia organizaţia populară antiniponă „Gerat" condusă de comunistul A. Sariffudin iar în ianuarie 1944 se creează la Djakarta, sub con ducerea comuniştilor, organizaţia ilegală „Mişcarea pentru Indo nezia liberă". Tot în iunie 1944 se organizează în Sumatra detaşa mente de partizani conduse de pastorul Abdul Djamil, în Vietnam se constituie „Liga pentru independenţă" iar din decembrie 1944 se creează din iniţiativa partidului comunist primele unităţi ale ar matei de eliberare naţională provenite din detaşamentele de parti zani. In Malayesia ia fiinţă tot la mijlocul anului 1942 „Armata populară antijaponeză", iar în China „Liga neatîrnării Coreei" care

creează detaşamente de partizani. In Jawa la începutul anului 1945 *se* defăşoară acţiuni de luptă împotriva ocupanţilor niponi dusă de „Armata apărătorilor patriei", în iunie 1945 din iniţiativa lui Ho Şi Min se creează pe teritoriile eliberate ale Vietnamului Comitetul provizoriu popular, care organizează extinderea luptei de eliberare, ca urmare a proclamării „independenţei" Vietnamului de sub îm păratul Bao Dai, guvernare controlată de japonezi.

Armatele de ocupaţie japoneze vor fi hărţuite necontenit de aceste detaşamente sau armate şi nu vor avea linişte pe toată durata războiului, pe frontul acesta de luptă fiind mai rău decît în tranşee, căci el este peste tot: în plină stradă din oraş, în restaurante, la sediul comandamentelor, în dormitoarele cazărmilor, în trenuri, pe şosele, în păduri, unde se aud mereu zgomotul exploziilor, ţăcănitul mitralierelor, focul unui, pistol sau geamătul surd al

unui ofiţer japonez căzut dintr-o fentă înghiţită de catranul nopţii, de lama argintie a unui şiş răzbunător.

— Eliberarea acestor teritorii nu este lăsată însă exclusiv pe seama mişcărilor naţionale locale. Dacă bombardamentul aeronaval din 19 aprilie 1944 efectuat de Eastern Fleet la Sabang în nord- vestul Surnatrei, urmat de un al doilea la 25 iulie şi apoi de un al treilea la 15 octombrie asupra instalaţiilor japoneze din insulele Nicobar au vrut să aibă rolul de a camufla debarcarea din Leyte •— lucru ce nu s-a realizat — atunci ele pot fi considerate cel puţin un preludiu la o serie de acţiuni declanşate la începutul anului 1945. Astfel în Borneo Corpul l Armată australian de sub ordinele generalului locotenent Şir Leslie Morhead — apărătorul Tobruk-ului — sprijinit de Forţa 7 Amfibie duce lupte pe un front larg. La l mai Brigada 26 din Divizia 9 australiană — cu un efectiv de 18.000 de oameni — este transportată de o grupare navală a contra amiralului Forrest .B. Royal şi debarcă la Tarakan în arhipelagul Borneo. La 10 iunie Divizia 9 Infanterie a generalului G. F. Wooten debarcă în Brunei, concomitent alte detaşamente păşesc pe plajele insulelor Lebuan şi Muar. După un bombardament de 17 zile efec tuat de Flota 5-a americană a contraamiralului Albert Noble asupra bazei petroliere Balikpapan, tot în Borneo — sînt aruncate 152.000 proiectile de tun şi 7300 rachete — Forţa 7 Amfibie sprijină debar carea Diviziei 7 Infanterie de sub ordinele generalului maior E. J. Mi'lfort. Şi lista acestor acţiuni nu e închisă deoarece şefii statelor majore din Comandamentul Pacificului de Sud-Est defini tivează si alte operaţiuni care bat la uşa istoriei.

— Nici celor din inima Yamato-ului, nu le mai este străin răz boiul. Acesta le apare celor din Tokyo, Yokohama, Nagoya, Osaka, Kobe şi din multe alte oraşe ale insulelelor Honshu si Kyushu, sub forma fortăreţelor zburătoare B 29 — aparţinînd de „21 Bornber Command" de sub ordinele generalului Curtis Le May — plecate de pe aerodromurile din insulele Tinian, Guam şi Saipan, sau din „29 Bomber Command" venite din China. Tokyo suferă numeroase bombardamente, în cel din 24 mai 1944 au venit 520 de bombardiere care au aruncat 6918 bombe. Odată venit la comandă unităţii, gene ralul Curtis Le May a schimbat formula de atac: delimitarea zonei de bombardamnet de un .grup de avioane precursoare cu ajutorul unor bombe incendiare şi a unor rachete luminoase, coborîrea pla fonului de zbor la maxim 2000 m şi trimiterea aviaţiei sub formă de valuri repetate în formaţii mici. în noaptea de 9 spre 10 martie 1945 la ora

0,15 sosesc trei escadrile, totalizînd 334 fortăreţe B 29 care toacă oraşul timp de cinci ore cu bombe explozive şi incen diare. Sînt distruse 267.711 locuinţe si se înregistrează 213.703 de

morţi — vă daţi seama e un bombardament de noapte — şansele de a supravieţui sînt minime. Bărbaţi, femei, copii, bătrîni sînt sfîrtecaţi de bombe, zdrobiţi de clădirile ce se prăbuşesc, înecaţi în subsolurile inundate. Locuinţele din Tokyo erau în bună parte construite din lemn, cărora nu le lipsea altceva decît cîteva mii de bombe incendiare pentru a forma un rug uriaş în care să ardă de vii locuitorii lor. Vor fi găsiţi a doua zi mii de oameni arşi, carbonizaţi sau sufocaţi în fumul, gazele şi de lipsa de oxigen, absorbit de marele incendiu. Un asemena bombardament a avut urmări dramatice pentru oraş: zeci de mii de cadavre care intră în putrefacţie, dezorganizarea vieţii, transporturilor, lipsa medicamentelor, starea de consternare şi decăderea morală a populaţiei care se vedea lăsată — de militarişti de la putere -—• pradă acestui război pentru care făcuseră si aşa nenumărate sacrificii.

Generalul Le May dăduse acestei operaţii denumirea codificată ,,Casa de rugăciuni" după semnificaţia chineză a locului unde se luau decizii importante, gîndindu-se la capitala Tokyo. Dar nu în cei ce luau deciziile lovise. Zeci de mii de oameni nevinovaţi ucişi, peste un milion de oameni fără adăpost nu aceştia sînt cei ce iau hotărîrile importante. Oraşul e o ruină în zonă nord-vestică pe o întindere de 18 km², centrul şi sudul la fel, cartierul comercial Ginza e făcut chisăliţă, uzinele Kawasaki seamănă cu „Guernica" lui Picasso. Tot distruse sînt şi oţelăriile Showa din Ansham, din Manciuria si cele de la Yawata din insula Kyushu, uzinele de avioane Mitsubishi, Mussahino şi zona industriei de război de la Nagoya.

•— Generalul maior Masataike Okumiya scrie despre aceste bombardamente următoarele: „Uzinele noastre au fost puternic lovite, căci bombele explozive si incendiare au zdrobit maşinile, au distrus structurile metalice, au incendiat vastele construcţii şi au omorît sute de lucrători. Uzinele de motoare si de avioane Mitsubishi de la Nagoya, de la vest de Kobe şi aceea a lui Nakajima de la Ohta, la nord-vest de Tokyo au suferit distrugeri totale. Fiecare din aceste uzine era un centru vital al producţiei aeronautice, atît pentru armata terestră cît si pentru marină şi atacurile avioanelor B 29 au cauzat un recul sensibil producţiei lor".

•— Deci marina distrusă după bătălia din Golful Leyte, aviaţia adusă la stare de neputinţă în urma bombardamentelor.

— Dar Japonia este departe de a fi îngenuncheată. Exemplul ni-1 oferă 'modul în care au fost efectuate pregătirile de apărare pe Iwo şi Okinawa. Să le luăm în discuţie în ordinea cuceririi lor. Prima, Iwo Jima — o insulă de 9 km lungime, 2,5 km lăţime, vreo 20 km² suprafaţă, o rocă vulcanică goală şi dezolantă avînd în extre-

mitatea sud-vestică un vulcan, Muntele Suribachi de 170 m înălţime — face parte din arhipelagul Vulcano şi este situată la 1220 km sud de Tokyo, exact la jumătatea distanţei dintre capitală şi insula Saipan. Insula prezenta interes pentru japonezi din două motive: primul, poseda instalaţii radar ce permiteau alertarea To-kyo-ului şi deci ridicarea în timp util a aviaţiei de vînătoare de acolo; al doilea, poseda două aerodromuri de pe care puteau ridica aviaţia pentru interceptarea flotilelor americane atât pe ruta de ducere spre Japonia cît şi pe cea de înapoiere.

— Aceste două motive justificau îndeajuns necesitatea cuceririi insulei, căci aerodromurile în mîinile americanilor le permiteau să ofere escorte de vînătoare bombardierelor proprii, evitînd astfel nu meroasele pierderi pe care le înregistrau atît de pe urma artileriei antiaeriene cît si a puternicei aviaţii de vînătoare nipone păstrată pentru apărarea capitalei — aviaţia de vînătoare americană nefiind capabilă de autonomie de zbor precum fortăreţele B 29 — si de ase menea aterizarea în cazul apariţiei de defecţiuni sau avarii sau în cazul terminării carburantului. Cucerirea insulei — care făcea parte din punct de vedere administrativ din Prefectura Tokyo, — ar fi constituit si un şoc psihologic pentru japonezi.

— Aceştia si-au dat seama despre interesul pe care-1 prezenta insula pentru americani. Garnizoana de acolo poseda vreo 21.000 de soldaţi din alcătuirea Diviziei 109 Infanterie, Brigăzii 2 Mixtă, unele regimente de tancuri, toate sub comanda energicului general Tada- michi Kuribayashi. Sarcina alcătuirii planului de apărare reveni comandantului Yokasuka Horie. în preambulul la acest plan Horie scrie că pe insulă „nu era decît o atmosferă lividă, încărcată cu gaze de bioxid de sulf, fără nici un izvor de apă, nici o vrabie; şi nimic de pus în gură". Şi mai apoi: „Noi nu mai avem nici escadre, nici flote aeriene. Dacă americanii vor ataca insula, ea va cădea în mod forţat în mîinile lor cel mai tîrziu într^o lună. Deci

trebuie împie dicat inamicul să se servească de această insulă. Cel mai bun procedeu ar consta în «scufundarea» ei în ocean sau ruperea în două. Ca obiectiv minim, trebuie să facem efortul de a suprima principalul teren de aviaţie". Kuribayashi refuză planul, îl mută pe Horie la nord pe Chichi Jima. Era un tip rece, sever, dur, nu alcool, nu femei. I se spunea „încuiatul".

Şi într-o dimineaţă, după ce a evacuat populaţia din insulă, mutînd-o în alte locuri, şi-a adunat oamenii într-un careu uriaş si le-a spus: „Ne vom consacra în mod esenţial şi pînă la limita forţelor noastre pentru apărarea acestei insule. Ne vom înarma cu explozivi, vom asalta tancurile şi le vom distruge. Ne vom infiltra în rîndurile inamicului şi-1 vom extermina. Fiecare salvă trebuie

trasă fără greş, pentru a omorî cîţi mai mulţii americani. Fiecare om, înainte de a muri va trebui să omoare 10 duşmani. Vom hărţui inamicul prin acţiuni de guerilă, ne vom bate pînă la ultimul. Dar nu vom muri pînă nu-i vom slăbi forţele". Apoi i-a pus la treabă.

— A făcut din insulă, Florin sân, o fortăreaţă fără precedent în istorie. Pe Peleliu au fost executate 500 de grote. La Iwo-Jima se vor construi 1500 adăposturi subterane, amplasamente de tunuri, adăposturi acoperite cu un strat de beton de trei metri grosime, legate de o reţea complicată totalizînd 7 km de galerii prevăzute cu legături telefonice, conducte de apă, reţea electrică, sistem de ventilaţie a gazelor emanate permanent din roca vulcanică şi care făceau viaţa de nesuportat în adăposturi si galerii precum şi o centrală cu 50 aparate de emisie-recepţie într-o sală de 50 m lungime si 25 m lăţime. Erau amenajate de asemenea dormitoare, buctătării, săli de mese, săli de spital, săli de operaţii depozite de materiale, armament, provizii, un rezervor uriaş de apă. Adăposturile erau înţesate de tot felul de arme. Iată o listă a lor, relevată după planurile găsite în adăpostul subteran al generalului: 12 mor-tiere „spigat" de 320 mm, un gen de branduri cu proiectile de 300 kg, cu diametru mai mare decît ţeava, introdus numai cu partea inferioară pe gura ţevii acolo unde diametrul era inferior acesteia. Apoi 22 mortiere de tranşee de 150 mm, 17 piese de artilerie de coastă de 150 mm, 140 mm, şi 120 mm, 12 tunuri scurte de artilerie de coastă de 120 mm, 71 tunuri mixte de 120 mm, 100 mm, 80 mm şi 75 mm tunuri puţind servi ca artilerie de coastă sau de cîmp. De asemenea un obuzier de 150 mm, 14 de 120 mm, 100 mm si 90 mm si 5

obuziere de munte de 75 mm. Apoi 17 tunuri de cîmp de 75 mm, 24 tunuri de însoţire a infanteriei, 70 de mortiere de 90 mm si de 80 mm, 380 lansgrenade, 69 tunuri antitanc de 47 mm şi de 37 mm, 13 mitraliere A.A., 217 mitraliere grele de 25 mm si de 20 mm şi 168 mitraliere de 13 mm. în plus 30 tancuri adăpostite, 350 mitraliere, 480 pusti-mitraliere, 200 lansrachete şi 10.000 rachete.

Fotografiile aeriene făcute de aviaţia americană îi dezvăluiau lui Nimitz o insulă goală, deci lipsită de apărare. Principiul lui Kuribayashi era următorul: „Trebuie să ne dispersăm" — el a creat Florin sân 8 sectoare de apărare independente cu planuri de apărare proprii, fără legătură cu cele vecine — „să ne camuflăm, personal şi armament, si să ne servim la maximum! de instalaţiile noastre pentru a reduce pierderile în timpul bombardamentelor inamice. In plus trebuie să construim poziţii false pentru a atrage şi absorbi bombele si obuzele adversarului".

— Americanii au bombardat Iwo Jima cu aviaţia — bombardier B 24 şi B 25 — timp de 82 de zile -— cel mai îndelungat

bombardament din tot războiul Pacificului —• din care în ultimele trei zile, dinaintea debarcării, s-a adăugat şi un baraj de artilerie navală. „S-a atins conform afirmaţiei lui Nimitz — perfecţiunea în arta proporţionării densităţii de foc a artileriei pe suprafaţa insulei".

In această perioadă „Task Force 38" trece pentru patru luni de la comanda lui Halsey la aceea a lui Spruance — conform celor stabilite înaintea bătăliei din Golful Leyte — devenind astfel „Task Force 58". După ce Grupul de portavioane a pătruns în Golful Tokyo — lansînd raiduri masive asupra oraşului, sfidând imperiul cu îndrăzneala acestei acţiuni — a primit misiunea să protejeze „Task Force 54" comandată de amiralul Kelly Turner, care transporta Forţa de debarcare de la Iwo Jima. respectiv Corpul 5 Armată de sub ordinele generalului de divizie Harry Sehmidt.

în sfîrşit la 19 februarie pe plajele din estul insulei, în zona de nord debarcă Divizia 4 Puşcaşi marini de sub comanda generalului Clifton Cates —• cunoscut de noi din Tenaru şi Tinian — şi în zona de sud Divizia 5 Puşcaşi Marini de sub ordinele generalului Keller Rockey, ambii veterani din primul război mondial, veniţi din Franţa încărcaţi de decoraţii si onoruri. Debarcarea a decurs fără dificulăţi şi într-o oră numeroase unităţi din cele două divizii erau pe insula.

— **Era o oră acordată de Kuribayashi cu o răbdare de tigru ce-şi lăsa prada să se apropie, căci după această oră calmă tot ar mamentul de pe insulă s-a dezlănţuit împotriva trupelor debarcate. Toată plaja părea că sare în aer sub efectul exploziilor obuzelor, tunurilor si minelor. Intensitatea focului ajunsese la o limită la care totul în jur părea cuprins de un cutremur puternic. Coordo narea focului era perfectă şi se părea că in faţa acestui baraj oare mătura insula dinspre centru spre plajă, trupele debarcate vor fi împinse în mod fatal în mare. Artileria japoneză a lovit şi unele nave din larg, scufundînd un cuirasat si un crucişător american si avariind 11 vedete aruncătoare de rachete.**

— **In realitate întârzierea deschiderii focului se dovedea o gre şeală gravă din partea japonezilor. Căci puşcaşii marini erau stăpîni de o -adâncime de 200 metri si asta le era de ajuns pentru a încerca înaintarea. S-au găsit zeci de oameni de un eroism deosebit care s-au dezlipit de plajă făcînd salturi în mijlocul acestei furtuni demenţiale ce împroşca gloanţe şi schije de oţel fierbinte în toate direcţiile, apropiindu-se de un şir de cazemate pentru *a le* scoate din funcţiune. Explozii, flăcări, fum, oameni ucişi, răniţi, sînge ca la un abator, aceasta era spectacolul la ora 11 dimineaţa. Dar fiecare dintre cei căzuţi au reuşit un pas mai departe, pe care 1-au**

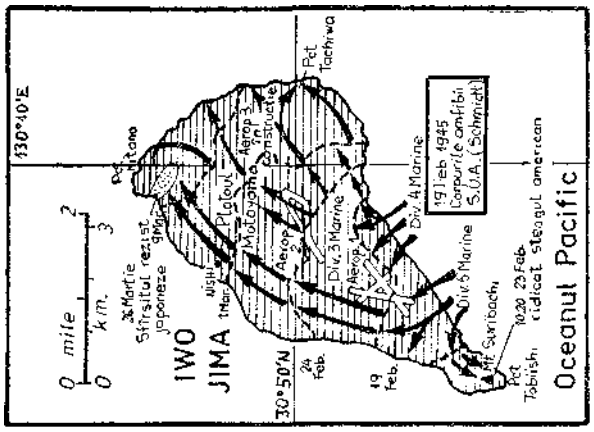

o
E
o

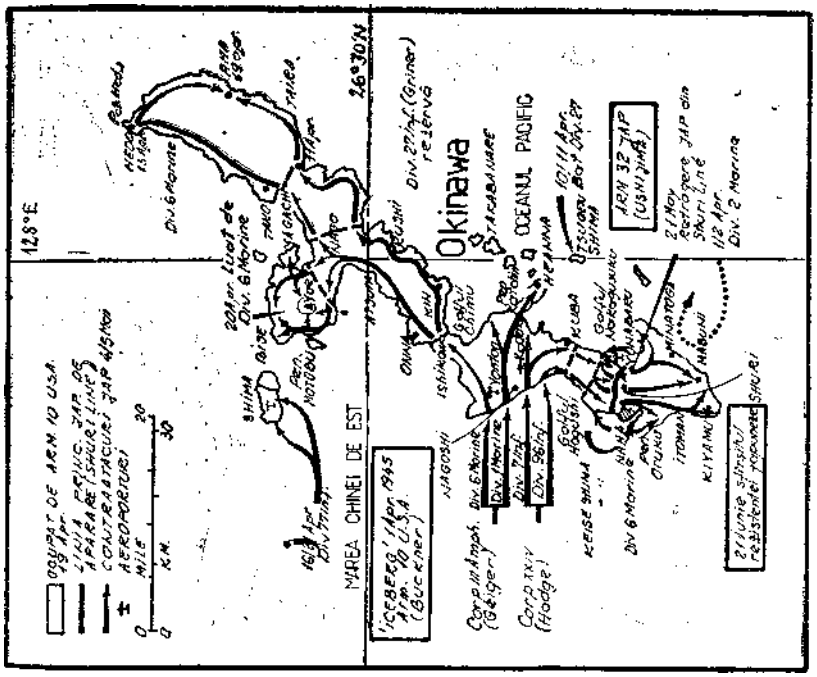
128°E
26°30'N
Okinawa
OCEANUL PACIFIC
MAREA CHINEI DE EST
Div. 6 Marine
Div. 27 Inf. (Gardner)
Div. 2 Marine
Div. 96 Inf.
Div. 7 Inf.
Div. 77 Inf.
Div. 1 Marine
Div. 6 Marine
Div. 2 Marine
Div. 27 Inf.

„Atacaţi, cu orice preţ!" si apoi „Rezistaţi, cu orice preţ!", ambele însemnînd de fapt să străbaţi o zonă, respectiv să rămîi în ea, într-un loc unde domnea imposibilul. Puşcaşii marini au sfidat permanent acest „imposibil" pe parcursul celor două secvenţe, dar preţul sfidării lor s-a ridicat la cota de două sute de litri de plasmă pe zi numai pentru necesi tăţile Diviziei 4 Puşcaşi Marini sau mai simplu, prin dispariţia înregii companii E din Regimentul 24 de Puşcaşi Marini în cea de a şaptea zi a luptei.

— Era greu să-i desprinzi pe japonezi de lîngă tunurile lor, din adăposturile subterane şi să-i faci inofensivi. Puşcaşii marini au găsit un mijloc de a realiza aceasta. Ei au început să ruleze cîte zece butoaie cu benzină spre gurile de aerisire, pe care le incendiau apoi cu lovituri de obuz. Imediat apăreau soldaţii japonezi în flăcări amenea unor torţe vii, încercînd să fugă. Şi puşcaşii marini înaintau mereu spre nord, înfruntînd artileria niponă, eli nii nînd adăpost cu adăpost, plătind însă pentru aceasta un tribut scump. Căci oţelului gloanţelor si schijelor, ei nu le opuneau decît

carnea trupului lor. Şi ei ştiau că trupul lor e mai tare decît gloanţele şi .schijele celorlalţi şi vor învinge.

în 4 martie, în sud aterizează primă fortăreaţă zburătoare, îi vor urma altele; peste 2200 vor veni pînă la sfîrşitul războiului. Pe măsură ce va trece timpul nimeni din cei 25.000 de piloţi care le însoţiseră nu vor şti cum s-a luptat pentru aceste aerodromuri, pentru piste, pentru fiecare metru pătrat din această rocă ieşită la înţîmplare din apele oceanului, înseamnată pe milioanele de hărţi ale globolui printr-un punct si un nume, despre care nimeni nu ar fi pomenit vreodată ceva deosebit de nu Va fi fost acest război şi această bătălie încleştată.

— In noaptea de 8 spre 9 martie un atac banzai cu o mie de „bombe umane".

— Din nou mare greşeală să ieşi la luptă deschisă în acest chip. Vor fi doborâţi cu toţii mult înainte de a ajunge în liniile americane. Era un semn de reducere a efectivului japonezilor. Exista oare o cale să fie oprit măcelul în continuare? Generalii Clifton Cates si Erskine încearcă. Primul se adresează în 9 martie printr-un megafon, generalului Sadasui Senda, comandantul Bri găzii a 2-a Mixte, iar al doilea printr-un mesager în 16 martie, colonelului Masuo Ikeda, comandantul sectorului vestic al frontului, cerîndu-le să

se predea. Refuz din ambele părţi.

Apoi se hotărăşte începerea curăţirii insulei. Sînt luate la rînd cazematele şi adăposturile. Sînt lovite cu tancurile de la mică distanţă. Unele cedează, altele continuă să reziste. Ultimele sînt lăsate pe seama geniştilor — 20 kg trotil, o bubuitură si apoi nimic — a aruncătoarelor de flăcări sau a buldozerelor care împing pămînt şi astupă găurile de aerisire.

— In seara de 21 martie Kuribayashi mai trăia într-o grotă din capul Kitano, la nordul insulei. O dovedea un mesaj al acestuia: ,,De cinci zile n-am mâncat si n-am băut nirriic. Dar spiritul nostru combativ rămâne ridicat. Ne vom bate vitejeşte pînă la ultimul". Apoi peste trei zile din nou: „Tuturor ofiţerilor si soldaţilor de pe Chichi Jima, adio!" Şi apoi linişte. Chichi Jima face parte din acelaşi arhipelag, dar se găseşte la 260 km mai la nord.

Dincoace în Iwo Jima, din zona sa nordică un grup de 300 japonezi ostaşi şi ofiţeri ies din nişte grote în cursul unei nopţi, înarmaţi cu trotil, grenade, puşti, săbii şi atacă zona cantonamentelor ofiţerilor piloţi din Armata 7 Aeriană. Pierderi mari din partea acestora din urmă, neantrenaţi pentru lupte corp la corp şi în plină noapte. Ii lichidează însă pionierii din bivuacul vecin.

— In sfîrsit linişte în Iwo Jima, după 37 de zile de atacuri

neîncetate, soldaţi contra beton, obuze şi gloanţe. O linişte plătită cu 5885 puşcaşi marini căzuţi la datorie, 17.272 răniţi, 48 dispăruţi, 738 morţi si răniţi din serviciile de sănătate, 2648 oameni bolnavi de nervi, aflaţi într-o stare de epuizare totală, întreaga garnizoană de japonezi sacrificată: 22.000 de morţi. Printre trupurile acestora cel al generalului Kuribayashi nu a fost identificat. Dar nu e atît de simplu să găseşti un trup, chiar de general, printre atâtea mii de cadavre. Au rămas în viaţă doar 220 japonezi răniţi.

Poate că nu e lipsit de interes să amintesc că în tot timpul luptelor din Iwo Jima singurul ajutor primit de japonezi a fost un raid kamikaze — fără nici un folos celor de *pe* insulă — soldat cu scufundarea portavionului „Bismark Şea" şi avarierea altor două portavioane uşoare americane.

— Operaţia următoare, codificată în planurile americane cu denumirea „Iceberg" — poate după forma curioasă a insulei — constă în cucerirea Okinawei, principala insulă a arhipelagului Ryukyu, în mijlocul căruia se află. In vremurile străvechi chinezii au numit

arhipelagul „Liu Ciu" — „Bule plutitoare pe apă" •— iar insulei îi spuneau Marea Liu Ciu. Intrată în stăpînire japoneză a de venit — ca urmare a dificultăţii pronunţării literii -L — Ryukyu. Ei bine Marea Liu Ciu este situată la 555 km sxld de Kyushu — cea mai sudică insulă mare a Japoniei — oferind o bună bază de plecare pentru forţele expediţionare de invazie. Pentru că, aşa cum spu neaţi, în zilele acelea nu se ştia că Okinawa avea să fie ultima bătălie dusă de trupele americane împotriva Japoniei.

Insula are o lungime de 107 km si o lărgime variabilă, de la 5 la 16 km. Istmul Ishikawa o strangulează la mijloc, împărţind-o în două părţi: sudul, avînd cîteva localităţi — aici se află 90% din cei 450.000 locuitori ai insulei — cetatea antică, astăzi fortul Shuri, patru aerodromuri şi nordul, sălbatic si slab populat. Clima fierbinte şi umedă, cu ploi care aduc pînă la 27 cm apă în medie pe zi.

— Răgazul oferit de prelungirea neprevăzută a luptelor din Iwo Jima a permis o pregătire a ambelor părţi pentru ceea ce istoricul Eddie Bauer numeşte „cea mai formidabilă concentrare «trifibie» a tuturor timpurilor". Americanii conştienţi că insula reprezintă ultimul bastion japonez din spaţiul Pacificului care îi aducea în faţa Ţării Soarelui Răsare, vor acorda operaţiei impor tanţa strategică cuvenită. Vor folosi ca forţă de invazie Armata 10 americană — de sub comanda generalului de corp de armată Simon Bolivar Buckner junior, strănepotul vestitului general sud-american care a încercat să realizeze o Confederaţie a statelor latine ale Americii de Sud, la începutul secolului trecut.

Armata 10-a avea în compunere Corpul 34 Infanterie de sub

ordinele generalului John Hodge format din Diviziile 7, 27, 77 şi 96 precum şi Corpul 3 Puşcaşi Marini, de sub comanda generalului Roy Geiger, cu Diviziile l, 2 şi 6. în total 172.000 luptători si 115.000 auxiliari. Pentru transportul acestor trupe primeşte ordin vechea noastră cunoştinţă, viceamiralul R. Kelly Turner de la comanda lui „Task Force 51" ce îngloba 1205 nave, respectiv 10 cuirasate, 18 portavioane de escortă, 12 crucişătoare, 136 distrugătoare si escortoare, 134 transportoare şi peste 600 nave de debarcare. Sarcina acoperirii strategice revenea lui Spruance care avea sub comandă „Task Force 58" ce totaliza 18 portavioane — posedînd 1350 avioane — 8 cuirasate si 2 crucişătoare noi, secondată de „British Pacific Fleet" de sub comanda viceamiralului Şir H. Bernard Rawlings,

formaţie care luă numele de ,,Task Force 57" cuprinzînd 2 cuirasate, 4 portavioane, 7 crucişătoare si 15 distrugătoare. Această Forţă Expediţionară totaliza 548.000 oameni din care 150.000 de oameni constituiau exclusiv Forţele de debarcare. Aşa cum era pregătită de americani, Okinawa se anunţa drept cea mai mare bătălie a Pacificului.

— Şi japonezii erau conştienţi că se află în faţa unei acţiuni de proporţii nemaiîntâlnite. De aceea apărarea Okinawei a fost încredinţată unuia dintre cei mai străluciţi ofiţeri ai armatei japoneze, generalul locotenent Mitsuru Ushijima, un militar cu deosebită pregătire, experienţă si prestanţă, un tip calm, analitic si judicios care inspira încredere subordonaţilor săi. El îşi alege ca şef de stat major pe colegul său cu care luptase în Birmania, generalul de divizie Isamu Oho, un bun organizator, tip metodic şi tenace totodată. In concepţia lor Okinawa trebuia să reziste cît mai mult timp posibil, astfel ca flota americană să rămînă expusă atacurilor kamikaze, care să o macine la moara eroismului lor suprem. Această concepţie va lua forma unor precepte înscrise în ordinul de luptă dat celor 180.000 de oameni din cadrul Armatei a 32-a de pe insulă:

Un Avion pentru o Navă de Război.

O Navă pentru o Navă de Linie.

Un Om pentru Un tanc sau pentru Zece Inamici. Concret însă această concepţie s-a întruchipat în planul „Ten-go", bazat pe „atacuri speciale" efectuate de mijloace aeronavale de tip nou, sub forma kamikaze realizate de Onishi şi cunoscute nouă, a bombelor zburătoare tip Oka, respectiv „Flori de vişin", prevăzute cu cîte două tone de explozibil si sistem de zbor propulsat teleghidat, a unor vedete rapide încărcate cu explosiv, denumite „shinio" si a unor torpile umane „kaiten" — corespondentul subacvatic al lui kamikaze — torpile de forma unor minisubmarine,

ele opt tone, cu încărcătură explozivă, plus patru tuburi care slujeau la propulsarea prin reacţie parcurgînd distanţe pînă la 55 km cu o viteză maximă de 20 noduri — bineînţeles nerecuperabile, denumirea kaiten însemnînd „plecare spre cer" — toate scoase recent din arsenalele politice şi militare nipone. După cum vedeţi Florin sân primele două precepte se concretizaseră. Pentru al treilea aveau în vedere ostaşii la care au adăugat si vreo 20.000 tineri

recrutaţi din cadrul populaţiei de pe insulă.

Ushijima a efectuat apoi în cei 1260 km² ai insulei tot felul de grote, adăposturi, întărituri, tunele, tranşee, ambuscade, construcţii false căci avea timp berechet, acordat de generalul Kuribayashi care va duce aceeaşi tactică, de tergiversare a luptelor ca în Iwo Jima. Pe insulă au fost organizate de fapt trei zone de apărare: principala includea zona închisă de trei puncte, oraşul Naha — fortul Shuri — aeroportul Yonabaru. Aici se afla grosul forţelor de apărare: Diviziile 24 si 62 şi Brigada 44 autonomă mixtă; a doua o constituia peninsula Oroku apărată de aproximativ 3500 marinari si 7000 civili de sub ordinele amiralului Ota; în sfârşit nordul insulei revenea Regimentului 2 Infanterie — vreo 3000 de oameni — de sub comanda colonelului Uda. Plajele Hagushi din vestul insulei ca si aerodromurile Yontan şi Radena, pentru că se aflau dincolo, la nord de zona principală de apărare erau ignorate sub aspect militar.

— în etapa premergătoare invaziei, aviaţia americană ridicată de pe portavioanele americane şi britanice a efectuat bombarda mente pentru neutralizarea bazelor inamice de pe insulele Formosa, Kyushu si a celor din jurul Okinawei, a fost bombardată Flota Combinată aflată în porturile Kure si Kobe, iar între 15—31 martie şi fortificaţiile din Okinawa. în toate aceste zile cerul insulei era întunecat de mulţimea avioanelor americane care bombardau in sula.

— Iată ce scrie, Florin sân, un soldat japonez în jurnalul său despre una dintre aceste zile: „în timp ce o parte din avioanele lor *zboară* drept deasupra noastră şi ne mitraliază de la mică înăl ţime, bastarzii ăia mai survolează aerodromul si lansează bombe. Bombardamentul ăsta e înspăimîntor, terifiant, mă înnebuneşte de-a binelea. Este ora 3 şi bombardamentul continuă . . . Era ora 6 si ultimele două avioane vor pleca, raidul s-a terminat. Ce bastarzi blestemaţi! Să bombardezi de la ora 6 dimineaţă pînă la 6 seara . . .* Dar generalul Ushijima le-a explicat tuturor oamenilor încă de la începerea pregătirilor de luptă: „Noi nu sîntem pe picior de egali tate cu inamicul. .. Daţi-vă seama că în războiul actual, superio ritatea materială ia un avans asupra ascendentului moral. Este evident că armamentul si mijloacele materiale ale adversarului

sînt superioare faţă de ale noastre. Puneţi la punct mai întâi, cu o precizie matematică metodele şi procedeele voastre de luptă. Apoi vă

puteţi manifesta ascendentul vostru moral".

Aviaţia japoneză, respectiv kamikaze-urile apar deasupra flotei americane şi deşi din 196 de atacuri, 169 avioane sînt doborâte înainte de a-şi lovi ţintele, 27 de avioane de prăbuşesc pe punţile portavioanelor „Wasp" — 101 morţi si 269 răniţi — şi „Franklin" — 724 morţi si 265 răniţi — precum şi a altor nave, avariindu-le si făcînd numeroase victime.

— Debarcarea a fost prevăzută pentru l aprilie si i s-a spus „ziua L" de. la cuvântul englez Landing, ce înseamnă debarcare. Operaţia urma să se efectueze pe plajele Hagushi, lungi de 13 km, puşcaşii marini debarcînd în zona nordică şi diviziile de infanterie la sud. Pe aceste plaje erau instalaţi tinerii localnici preluaţi în armată, porecliţi de soldaţii niponi „Bimbo Butai" — „bieţii bă ieţi" — care de la primele salve ale artileriei navale au dat bir cu fugiţii. De aceea debarcarea s-a făcut bine mersi fără probleme, „ziua L" fiind de fapt o „Love-Day" o zi a dragostei. Pînă seara erau pe insulă 50.000 de oameni pe o adâncime de 5—6 km, cu o pierdere de 75 morţi si 100 răniţi. A doua zi o plimbare pînă pe coasta estică — pe drum sînt „cucerite" aerodromurile Yontan şi Kadena — şi insula este despărţită în două. încă două zile de avans si trupele americane ating spre nord istmul Ishikawa şi la est peninsula Ketchin.

— La 5 aprilie un eveniment politic mai deosebit: primul mi nistru Kuniaki Koiso demisionează fiind înlocuit cu amiralul în retragere Kantaro Suzuki, în vîrstă de 77 de ani, erou al războiu lui ruso-japonez, purtând trei urme de gloanţe din perioada cînd s-au răfuit cu el extremiştii de dreapta din armată care-1 *acuza seră* în 1936 de „crimă de moderaţie". Dar cu toate că era consi derat un moderat, nici cursul războiului şi nici caracterul său nu s-au schimbat.

Pe 6 aprilie Toyoda a hotărât se aplice planul „Ten-go" împotriva flotei americane din apele Okinawei, punînd în mişcare „Forţa Specială de Atac de Suprafaţă" condusă de viceamiralul Seichi Ito, care nu condusese nici o bătălie navală. Escadra sinucigaşă era formată din „Yamato" — cel mai mare cuirasat care fusese realizat vreodată — crucişătorul uşor „Yahagi" şi opt distrugătoare avînd protecţia doar a... două aparate de vânătoare. Toyoda ar fi dorit să urce în aer 4.500 de avioane, dar bombardamentele americane efectuate asupra tuturor bazelor japoneze din zonă au distrus cea mai mare parte dintre ele. Va ridica 629 avioane din care 355 kamikaze. Aceastea din urmă alcătuiau escadrila „Ki-

kusui" — crizantemele zburătoare. Piloţii îşi pictaseră pe fuselaje desenul cu crizanteme deasupra emblemei Soarelui Răsare, Kikusui„ stindardul de luptă al vechiului războinic Masashige.

— Hotărirea de a trimite nave si oameni la o sinucidere evi dentă fără putinţă de a angaja o luptă, părea să denote alune carea conducătorului marinei în ridicol.

— Majoritatea comandanţiilor de pe aceste nave au încercat să se opună acestei indicaţii iniţiale, dorind să păstreze navele pentru apărarea metropolei, dar ulterior au primit ordine stricte şi au trebuit să se supună.

— Mitscher va fi înştiinţat ca urmare a interceptării radar, şi va ridica în aer în 6 aprilie aviaţia de vînătoare pentru a întîm- pina pe kamikaze, iar în a doua zi prevenit de un avion de recu noaştere care a observat în larg flota niponă va trimite bombar dierele si bombardierele torpiloare pentru a ataca escadra sinucigaşă la distanţă strategică, înainte ca aceasta să lovească cu artileria sa puternică de la bord. Vânătoarea americană s-a angajat în luptă cu cea niponă, doborînd 248 avioane kamikaze. Cu toate acestea 17 dintre ele s-au sfărîmat pe punţile a numeroase nave, scufundînd 3 distrugăotare si 2 transportoare de muniţii si au avariat alte 17 nave, înregistrîndu-se 466 morţi si 568 răniţi, toţi avînd puternice arsuri şi agonizînd pe punţile sfărâmate de explozii. Atacurile ka mikaze au continuat în tot cursul lunii aprilie şi începutul lunii mai lovind şi avariind vechile cuirasate „Maryland" şi „Tennessee", portavioanele „Hancock", „Intreprid", „Sangamon", „Bunker Hi'lll" si „Entreprise" precum şi crucişătorul „Birmingham".

In 7 aprilie fu lovită escadra sinucigaşă. „Yahagi" este scufundat la ora 14.06. Căpitanul navei, Tameichi Hora scapă de la înec şi are suficient sînge rece să noteze în jurnalul său: „«Yamato» avansa oferind un spectacol magnific. Deodată un fum alb ţîşni exact de la linia sa de plutire, acoperind cuirasatul, si dînd impresia că ai în faţă muntele Fuji acoperit de zăpadă. Apoi un fum negru se ridică formînd un nor enorm la vreo 2000 metri înălţime. Cînd norul se împrăştie nu mai exista nimic la suprafaţa apei. «Yamato» dispăruse. La ora 14,23, în acest 7 aprilie, explozii formidabile semnalară sfârşitul «nescufundabilului», simbolul marinei imperiale".

— Fusese lovit de 5 bombe si 11 torpile. Viceamiralul Seichi Ito va aluneca în adîncuri împreună cu nava si cu echipajul ei format din 2767 ofiţeri, subofiţeri si marinari. „Yahagi" a dus în ape 446 oameni iar cinci distrugătoare scufundate încă 721 oa meni. Vor

supravieţui catastrofei 3 distrugătoare care vor culege 269 naufragiaţi.

— **Pe insulă Divizia 6 Puşcaşi Marini înainta spre nord ca în-**

tr-o aplicaţie unde inamicul este presupus, în 7 aprilie intră în peninsula Motobu si vor fi ţinuţi pe loc cîteva zile în jurul muntelui Yaetake de cei 2000 de soldaţi niponi. Aici în 13 aprilie vor afla că Preşedintele Roosevelt a murit si vor simţi pentru o vreme că li s-a răpit omul care se identificase cu America, cu războiul, cu idealurile lor. Aveau senzaţia că se crease un gol ce nu putea fi înlocuit acolo la Washington de cineva pe măsura sa. In 20 mai vor lichida ultimul japonez din peninsulă, 7 zile după ce oamenii Regimentului 22 Puşcaşi Marini vor fi atins capătul nordic al insulei.

— **Mai rămînea să fie cucerită poziţia Naha — Sfauri — Yonabaru din sud. Acolo înainta Corpul 24 Armată dar încă din 4 aprilie se simţise o rezistenţă mai dîrză din partea japonezilor, pentru ca în 8 aprilie înaintarea să fie oprită de un baraj de arti lerie deosebit de puternic.**

— **Acum a început si războiul din Okinawa. Va consta din atacuri şi contraatacuri de infanterie, bombardamnete de artilerie si de aviaţie deosebit de dure, japonezii pierzând cînd 1594, cînd 4706 oameni, iar americanii — după 12 zile de lupte — consta- tînd că au înaintat într-o zonă a frontului 1500 metri, în alta 3 km si mai încolo 4 km. Generalul Buckner este nevoit să combine atacurile frontale cu o debarcare pentru a forţa pe japonezi să-si disperseze forţele pe două fronturi.**

în 10 mai se răspîndeste ştirea capitulării Germaniei. Deşi nu le uşurează lupta aici în Okinawa, americanii ştiu că moralul celorlalţi e zdruncinat. Pe 18 mai după lupte eroice, dealul „Căpăţîna de zahăr" ce domină Naha — capitala insulei — este în mîinlle americanilor. Pierderile Diviziei a 6-a se ridică la 2662 morţi si răniţi, plus 1289 oameni istoviţi de bătăliile neîncetate, unele de oîte 3 zile si nopţi la rînd neîntrerupt, în oare terenul câştigat de americani ziua este reluat de japonezi noaptea.

— **în 10 iunie generalul Buckner adresează lui Ushijima o scrisoare în care propune capitularea. Fără răspuns, în grotele de la Yaesu-Yusa, unde se înghesuiau sute de răniţi, bolnavi, muri bunzi, respirînd un aer livid încărcat de mirosuri pestilenţiale, căci nu existau medici, nici medicamente, nici îngrijire medicală, în**

încăperea comandamentului în care pătrunde acest aer insupor tabil, umed, o atmosferă de marasm, generalul Ushijima era decis să continue lupta. Zgomotul ei răzbătea de afară, pentru că ameri canii pătrunseseră în peninsula Oroku si după 10 zile de atacuri ajunseseră în ultima ei porţiune dinspre mare, lăsînd în urmă peste 5000 de japonezi morţi — se sinucise şi amiralul Ota — precum şi 1608 puşcaşi marini.

In 15 iunie, în timp *ce* generalul Simon Bolivar Buckner asista la intrarea în luptă a Regimentului 8 de Puşcaşi Marini, cîteva obuze explodează pe promontoriul Mezado nu departe de locul unde se afla. O schijă îl loveşte în piept. Murea cu şapte zile înainte de a încheia lupta de pe Okinawa... Este primul general american, comandant al unei armate în campanie ucis în luptă, de la Războiul de Secesiune şi pînă atunci.

în 17 iunie Ushijima si Cho îşi dau seama că totul este pierdut. Se hotărăsc să-si facă seppuku, pentru că nu puteau suporta insulta americanului cu oferta lui de capitulare. In 22 iunie se întîlnesc pentru ultimul banchet. Isamu Cho îmbrăcat într-un chi-mono alb, generalul Ushijima în ţinută oficială, în timp ce în adăpost răzbate zgomotul exploziilor de afară, cei doi, sobri si liniştiţi, servesc creveţi, sukiyaki fin preparaţi si „drapelul naţional" — un platou cu orez avînd în mijloc în cerc morcovi — ciocnesc micile păhărele de argint si beau sake. Apoi ies afară împreună în-dreptîndu-se spre malul mării, acolo unde sub razele lunii străluceau în penumbră două pătrate albe — cearşafurile pregătite de ofiţerul adjutant. La 50 de metri mai încolo exploziile unor grenade. Generalii se asază cu faţa spre est şi se închină îndelung. Apoi se aşază fiecare pe cearşaful său. Sînt aduse stiletele lor personale, pumnalul wakizashi. în spatele lor iau loc adjuntanţii cu sabia ridicată în aer.

— Okinawa a costat multe vieţi, avioane şi nave. La americani 49.151 oameni din care 12.520 morţi şi 36.631 răniţi, la japonezi 120.000 morţi — practic Armata 32 nu mai exista — şi pentru prima oară în istoria acestui război 7.400 prizonieri, care s-au predat în ultimele zile ale luptelor din sudul Okinawei. Japonezii pierd 7800 de avioane în ultimele trei luni, americanii 783. în ceea ce priveşte navele, japonezii pierd „Yamato" si încă 15 distrugă toare, în timp ce americanii 36 nave scufundate si 368 avariate.

După Okinawa, amiralul Nimitz şi generalul MacArthur se

găseau în faţa operaţiilor de debarcare din marile insule ale Japoniei ce urmau să atragă cele mai mari forţe amfibii de asalt ce s-ar fi imaginat vreodată, urmate de forţe de debarcare uriaşe. Cei doi oameni reflectau la forţele umane şi materiale ce intrau în joc, la spaţiile implicate de mişcările următoare si durata lor. . . Apoi pierderile . . .

— Da, Florin sân pierderile . . . Am în vedere oamenii. Pe care ţările Occidentului i-au luat întotdeauna în calcul. La noi în Asia, nu au fost număraţi niciodată cei căzuţi, şi n-a înspăimîntat pe nimeni în istorie numărul lor, oricît de mare ar fi fost ci frele ...

Capitolul 12 PIKADON

,,A explodat soarele"

Cuvintele notate de un copil de la Hiro-shima, în jurnalul său la data de 6 august 1945.

— Găsiţi vreo legătură Sensei sân între Panisperna si Hi-roshima?

— Nu, nici una, cu atît mai mult cu cît nu cunosc primul nume. Are, o rezonanţă italiană, se pare.

— Da. Este numele unei străzi — via Panisperna — unde într-o casă modestă, vestitul „grup de la Roma", format din Enrico Fermi, Emilio Segre, Edoardo Amaldi, Franco Rosetti, D'Agostino şi apoi Bruno Pontecorvo au realizat în anul 1934 o descoperire importantă, metoda de încetinire a neutronilor, care va avea un rol de bază în sistemele de producere, control si folosire a energiei atomice.

— Termenul de fisiune vă este cunoscut, în mod sigur.

— Da. E vorba de ruperea nucleului de uraniu în două, pe baza unui bombardament cu părticele elementare.

— Cu neutroni. Experienţele au avut loc între 1934 şi 1938 si se efectuau simultan la Paris, Berlin, Roma, Freiburg, Copen haga,

Cambridge, de savanţi renumiţi precum Ernest Rutherford, Enrico Fermi, Ida si Valter Noddack, Otto Hahn, Fritz Strassmann, Lise Meitner, soţii Curie, respectiv Irene si Joliot. Experienţa cheie a fost însă realizată în 1938, sub nasul lui Hitler de către Otto Hahn, Fritz Strassmann şi Lise Meitner pioneri ai grupului de ato- misti de la Institutul de Chimie Kaiser Wilhelm din Berlin. Fe nomenul a fost denumit fisiune, pe baza teoriei elaborate de Otto Frisch şi Lise Meitner, ultima plecată la Ştocfcholm ca urmare a per secuţiilor rasiste, numai cu două luni înainte de definitivarea aces- sor celebre experienţe, la care participase ani în şir. Experienţa primilor doi şi teoria emisă de ceilalţi doi constituie sorgintea ce lebrei „reacţii în lanţ" pentru care voi da o explicaţie puţin mai tîrziu. Esenţial este faptul că în cursul acestui fenomen de rupere a

—

atomului de uraniu se punea în libertate o cantitate uriaşă de energie.

Marilor puteri nu le-a rămas indiferentă această descoperire şi în 1940 a si început marea „bătălie a laboratoarelor". De fapt erau în întrecere germanii, englezii, americanii, francezii si rusii. Savanţi erau în aceste ţări, iar unii dintre ei, precum Leo Szilard îndemna cînd guvernul englez, cînd cel american să facă o bombă atomică.

— Numele acesta mi-e cunoscut. Se pare că împreună cu- Einstein, Szilard si alţi oameni de ştiinţă de renume semnează ves tita scrisoare către Roosevelt. Şi Sensei întinse mîna spre un teanc de cărţi, scoase una, o răsfoi puţin apoi începu să-mi traducă din japoneză: ,,în cursul ultimelor patru luni, datorită cercetărilor des făşurate de Joliot în Franţa si de Fermi şi Szilard în America, a crescut foarte mult posibilitatea de a determina într-o masă mare de uraniu, o reacţie în lanţ care ar putea dezvolta o uriaşă canti tate de energie . . . Acest fenomen nou ar putea duce la construirea unei bombe. . . extrem de puternice". Şi aşa mai departe. După război Einstein se va explica faţă de Antonina Vallentin, cunoscu ta sa bioigrafă: ,,Eu am fost doar cutia poştală. Mi s-a adus o scri soare gata redactată şi am semnat" . . . „dacă aş fi ştiut că nemţii nu vor reuşi să facă o bombă atomică, n-aş fi mişcat nici un deget".

— Atacul de la Pearl Harbor dezlănţuit în decembrie 1941 pe de o parte, rolul periferic încă al Statelor Unite în conflict şi re sursele materiale şi tehnologice uriaşe ale acestor ţări, pe de altă parte, i-au permis realizarea eforturilor pentru producerea bom bei atomice.

— Intr-adevăr Florin sân. Roosevelt i-a promis lui OhurcJiill încă înainte de intrarea Statelor Unite în război să colaboreze la realizarea acestui proiect; conciliabulele care au urmat au condus la semnarea acordului de la Quebec din 19 august 1943, ce .prevedea o colaborare efectivă între S.U.A. şi Anglia, prin transferarea sa vanţilor englezi în S.U.A. In volumul IV al memoriilor sale, Churchill povesteşte că deşi Stalin i-a propus, cu ocazia vizitei făcute la Moscova în 1942, să pună la dispoziţia englezilor toate informaţiile referitoare la mortierele-rachetă, propunând încheierea unui acord între Aliaţi, în vederea unui schimb de informaţii cu privire la invenţii, Churchill îşi dă acordul cu excepţia „dispozi tivelor" purtate de avioane, păstrînd pentru „aliaţi" viitoarea sur priză de la Hiroshima.

— Trebuie reţinut acel lucru afirmat şi de Einstein:

iniţia tiva pentru crearea bombei atomice revine savanţilor europeni re fugiaţi în Statele Unite din cauza fascismului, care se temeau ca nu

cumva Hitler să realizeze şi să posede primul această armă. Primul pas îl făcuse Einstein în 1933, cînd acceptă postul oferit de „Institute of Advanced Study", din Princeton, despre care Paul Langevin a spus un adevăr profetic: „Evenimentul este la fel de important cum ar fi mutarea Vaticanului de la Roma pe continentul american. Se mută «papa al fizicii»; Statele Unite au devenit prin aceasta centrul ştiinţelor naturii".

Statele Unite departe de teatrele de război, deţinătoarea unei echipe de savanţi de frunte străini şi autohtoni va deţine monopolul creării acestei noi arme. începând din 1941 cercetările se accentuează în S.U.A. şi Anglia, în iunie 1942 lucrările oamenilor de ştiinţă americani trec sub autoritatea ministrului de război. Se elaborează „Proiectul Manhattan" de realizarea bombei atomice în fruntea căruia este numit generalul Leslie Richard Groves — un tip „făcut din acelaşi aluat ca si MacArthur" şi peste o lună secondat de Julius Robert Oppenheimer, poreclit „Mister Atom", părintele bombei atomice.

Se punea problema materialului care trebuia folosit pentru producerea exploziei atomice. Exista uraniul dar numai izotopul 235 putea fi folosit. Acest izotop se găseşte în minereul de uraniu doar în raportul de 6 kg la o tonă. Se punea problema separării lui. In anul 1940 cu metodele cunoscute atunci era nevoie ide 191 de ani pentru a separa un gram de U-235 si 95.000 de ani pentru obţinerea unei jumătăţi de kilogram. A fost nevoie ca cercetătorii să pună la punct metode noi de separare — aceea a difuziei gazelor si metoda electromagnetică — şi apoi să se construiască uzine în acest scop. Au fost construite la Oak Ridge pe valea rîului Ten-nessee o uzină pe o suprafaţă de 24 km² pentru separarea U-235, a uraniului înnobilat

şi a unei uzine de difuzie a gazelor, la Trail s-a construit o uzină de apă grea si la Hanford, oraş aşezat pe rîul Columbia, o uzină de plutoniu, pe o suprafaţă de 8 ori mai mare ca prima. Au lucrat la fabricarea bombei atomice 127.000 de oameni şi pînă la sfîrsitul războiului s-au cheltuit 2 miliarde dolari în acest scop.

Desigur că tot efortul, uriaşa maşină ştiinţifică şi tehnologică, care s-a pus în mişcare în cele trei „oraşe secrete" construite în 1943, Oak Ridge, Hanford si Los Angeles, ultimul pe platoul Paque-rito în deşertul din statul New Mexico a fost pus în mişcare de uriaşul HLB, High Level Brain, saturat pe atunci de „premii Nobel".

Realizarea bombei atomice se bazează pe reacţia în lanţ. Un neutron loveşte nucleul unui atom şi îl scindează, dînd doi neutroni, care la rîndul lor scindează doi atomi, ceea ce dă patru neutroni,

care scindează patru atomi si aşa mai departe. Reacţia e însoţită *de* eliberarea unei energii uriaşe. Explicaţia dată de Enrico Fermi este mai frumoasă: „Să ne imaginăm că sînteni în posesia unui microscop de o capacitate de mărire fantastică, permiţîndu-ne să vedem chiar şi părticelele elementare — acele infinitezimale cantităţi de materie imponderabile şi invizibile. Să plasăm pe platina acestui microscop pe care sperăm că omenirea va fi în stare să-1 construiască, un atom de uraniu. Acesta este un ansamblu de neutroni şi protoni legaţi prin forţe intranucleare. Nucleul este învăluit de un nor de electroni în mişcare rapidă. Iată, însă că, în cîmpul nostru vizual, apare un neutron care se deplasează cu mare viteză. El traversează norul electronic şi loveşte nucleul de uraniu. Acesta oscilează, se alungeşte, capătă forma unui oval si se rupe. Vedem 'atunci ţîşnind o scînteie de raze gama, produsă de această fisiune. Cele două jumătăţi de nucleu se depărtează una de alta pînă la o distanţă la care forţele intranucleare nu mai acţionează, în schimb intră în funcţiune pu'ternice forţe electrice de respingere între încărcăturile de acelaşi tip. Spărgând anvelopa electronică, pătrunzând în norul de electroni, sfărîmăturile nucleului de uraniu se împrăştie în toate direcţiile cu o viteză uluitoare. Odată cu bucăţile ma'i mari din nucleu, zboară sfărîmături mult mai mici: doi-trei neutroni izolaţi, care la rîndul lor, vor lovi nucleele de atomi de uraniu vecini, provocîndu-le fisiunea. Fiecare nucleu intrat în fisiune va expulza, la rîndul său, alţi neutroni si aceasta se va repeta într-o progresie aritmetică. Numărul. de nuclee de uraniu care se sparg

va creste ca o avalanşă de zăpadă pe povârnişul unui munte. Cam asta este reacţia în lanţ... Numai că întregul proces s-a desfăşurat a'tît de rapid, incit nici un microscop din lume nu 1-ar putea înregistra. Pentru a vedea cum se naşte această energie invizibilă ne-ar trebui un mecanism care să încetinească mişcarea de milioane de ori.. . Tot ce v-am descris nu este decît rezultatul unor date înregistrate, prin care ştiinţa a putut să reconstituie fenomenul nevăzut pînă acum de nici un ochi omenesc . ..".

Energia eliberată pe baza reacţiei în lanţ este uriaşă. Un neutron cu o energie de numai a treizecea parte dintr-un voit poate pune în libertate 200.000.000 de volţi.

După reuşita experienţei reacţiei în lanţ, regizată de Fermi la 2 decembrie 1942 la West Stands, alte evenimente deosebite care au marcat anii deceniului cinci sînt moartea subită a lui Roosevelt la 12 aprilie 1945, sinuciderea lui Hitler la 30 aprilie al aceluiaşi an în burikerul cancelariei din Berlin şi zdrobirea Germaniei fasciste la mijlocul aceluiaşi an.

— Or, după cîte se ştie, tot efortul pentru realizarea-^bombei atomice era pus în scopul obţinerii întîietăţii faţă de Germania, despre care existau presupuneri că lucrează la acelaşi obiectiv, fiind cunoscute stadiul realizărilor şcolii germane de fizică din anii 20 dinainte de război.

— Germania era zdrobită, iar prima experimentare secretă a bombei atomice la Alamogordo nu avusese loc. E drept, ulterior s-a spulbe; >; legenda bombei atomice hitleriste. Germania nu făcuse progrese în domeniul atomic, cît despre Japonia, aceasta nu a fost considerată niciodată un concurent posibil în acest domeniu. Dat fiind situaţia nou creată, toate lucrările începute în Statele Unite ar fi justificat orientarea spre utilizarea energiei atomice în sco puri paşnice. Cu atît mai mult cu cît doar o mică parte a investiţiei se ocupa de producerea armei propriu-zise.

Truman, noul Preşedinte nu a ştiut nimic despre proiectul Manhattan înaintea morţi lui Roosevelt; nici că exista si nici costul care se ridica la multe milioane de dolari.

Stimson s-a gîndit un timp că probabil amorul propriu al Preşedintelui va fi oarecum lezat cînd va lua cunoştinţă de raportul pe care-1 înaintase la câteva zile după 25 aprilie, cînd îşi făcuse intrarea la Casa Albă, preluând destinele Americii. Cînd Preşedintele îl invită în Salonul Oval, rămase surprins să audă din gura acestuia: „N-am nici o obiecţie cu privire la acest proiect. Aţi procedat corect că nu mi-aţi vorbit despre aceasta. Sînt de acord cu dvs. Stimson. Daţi ordin generalului Groves să facă totul pentru a depăşi ultimele dificultăţi. Trebuie ca în mai puţin de trei luni o bombă să fie gata pentru o încercare la scară mare şi desemnaţi din acest moment un comitet compus din personalităţile cele mai calificate a lumii ştiinţifice şi militare pentru a decide posibilitatea de întrebuinţare a noului exploziv".

— Deci Preşedintele Truman a ordonat continuarea lucrărilor pentru fabricarea bombei atomice, în vederea folosirii acesteia în războiul cu Japonia.

— Ministrul de război american Henry L. Stimson scrie în me moriile sale, că la l iunie 1945 Comitetul provizoriu — creat în martie 1945 din dispoziţia lui Truman si al căruia preşedinte era el, Stimson — a hotărît în unanimitate ca bomba atomică să fie fo losită imediat împotriva Japoniei, atît împotriva instalaţiilor mi litare cît si împotriva construcţiilor civile, fără nici un avertisment prealabil cu privire la natura acestei arme.

— Şi aceasta fără a se ţine seama de poziţia unui grup de sa vanţi, ce făceau parte din Comisia pentru energia atomică, care au lansat un avertisment împotriva bombardării atomice a Japo-

niei. Florin sân, cînd a avut loc prima explozie experimentală a bombei atomice? Nu în iulie 1945?

— Da, la 16 iulie, în acea zi Preşedintele Truman se afla la Conferinţa de la Potsdam, împreună cu Ohurchill şi Stalin. Se cretarul lui particular i-a înmînat un mesaj cifrat: „Babies satis-factory born" — „copiii s-au născut bine". Tot de aici de la Potsdam, la 25 iulie a aprobat si ordinul secret referitor la aruncarea bombei în momentul cînd vor fi condiţii atmosferice favorabile.

Hotărîrea Preşedintelui Truman era rezultatul unei analize

dintre avantajul imediat al salvării a numeroase vieţi din armata americană si dezavantajul folosirii unei noi si inimaginabile arme de război. Lui Stimson îi revenea sarcina de a recomanda lui Tru_ mân dacă şi cum trebuie folosită arma atomică. Ori Stimson simţea că „pentru a spera la o adevărată capitulare din partea împăratului şi a consilierilor săi militari, ar trebui să li se administreze un soc teribil, care ar constitui proba convingătoare a puterii noastre de a distruge Imperiul. Un asemenea soc eficace ar salva multe vieţi americane şi japoneze, ceea ce ar valora mult".

De altfel Churchill scria clar în memoriile sale, că la Conferinţa de la Potsdam — 17 iulie — 2 august 1945 •— nu era vreun dezacord între el si Truman: „Faptul istoric rămîne şi el trebuie judecat în timpurile care vor veni, că hotărîrea de a folosi sau nu bomba atomică pentru a obliga Japonia la capitulare nu a ridicat probleme contradictorii. A existat un acord unanim, automat, care n-a suscitat discuţii".

La 26 iulie a fost publicată „declaraţia de la Potsdam", prin care s-a cerut Japoniei capitularea imediată şi necondiţionată.

— Este drept, guvernul de la Tokyo a respins cererea, deşi eram în preajma sfârşitului, al eşecului nostru militar.

Iată ce conţinea o telegramă cifrată, expediată de la Tokyo, ambasadorului japonez la Moscova: „25 iulie 1945 — Togo (e vorba de Togo Shigenori, ministrul de externe) către Sato (e vorba de Sato Naotake, ambasadorul Japoniei în S.U.A.) nr. 944: „căpitanul de vas Zacharias" — cunoscut nouă din primele discuţii — „a declarat la radio la 21 iulie că Japonia poate alege între două destine: sau să accepte o pace dictată după ce va fi în ruine, sau să capituleze fără condiţii şi să beneficieze de clauzele prevăzute de Charta Atlanticului. Considerăm aceste declaraţii ca pură propagandă . ..".

— Ce a determinat guvernul japonez la o astfel de poziţie?

— Se lăsa legănat încă de mitul „vîntului divin". Japonia pre gătise împotriva unei încercări de debarcare a flotei americane pe coastele arhipelagului, peste şapte sute de kamikaze, cu misiunea

de a o îngropa în adîncuri, odată cu sacrificiul lor. Nu era introdus în aceste calcule neprevăzutul atac atomic.

Şi acum o mică digresiune Florin sân. Vorbeam adineauri despre declaraţia de la Potsdam, prin care se cerea Japoniei capitularea

imediată si necondiţionată. Ei bine, în aceste zile s-a petrecut un lucru în care semantica s-a amestecat în sensurile istoriei de o manieră dramatică.

N-ar fi nou pentru nimeni că în politică şi respectiv în diplomaţie sensurile dorite să fie înţelese trebuie să poarte haina unei exprimări corespunzătoare. Claritatea şi precizia sînt condiţii de bază ale vocabularului folosit într-un document, într-o declaraţie sau pe parcursul unor tratative. Nerespectarea unor atari condiţii poate avea implicaţii deosebite în momente cruciale ale istoriei. Declaraţia de la Potsdam avertiza guvernul japonez că „orice răspuns negativ va antrena o distrugere imediată si masivă". Ultimele două cuvinte ascundeau o ameninţare iminentă si de proporţii. Dacă nu ar fi interpretate drept simple si gratuite proliferări cu caracter propagandistic menite să sperie spirite străine de codul bushido al samuraiului, încercate într-o educaţie de fier si un spirit al cavalerismului exacerbat pînă la moartea onorabilă oferită de sep-puku, aceste cuvinte ar trebui supuse unei analize efectuată de experţi, care să le interpreteze la justa lor semnificaţie si să ofere o imagine reală a ceea ce ele ascund de fapt. Care din termenii folosiţi este mai 'grav? Desigur caracterul masiv al distrugerii, decît cel imediat, pentru că cine ştie că poate realiza o distrugere masivă, *a* încercat acest lucru, a obţinut rezultate şi în consecinţă are la îndemînă mijlocul respectiv. Ce mijloc poate produce distrugeri masive? Desigur că aici se poate glisa în numeroase răspunsuri. Unele sprijinite pe armamentul clasic, altele făcînd apel la ceea ce se poate întrevedea printre datele oferite de progresul tehnic. Evident, erau în Japonia oameni de ştiinţă care erau la curent cu cercetările si descoperirile din domeniul atomului, dar de la nişte rezultate de laborator, cu caracter pur ştiinţific, de la nişte comunicări făcute prin congrese internaţionale si de la unele dispute pe seama structurii materiei si pînă la aplicaţii cu caracter militar este o distanţă. S-o fi parcurs Statele Unite, respectiv Aliaţii? I-a dus pe guvernanţii japonezi aceste cuvinte la ideea dezlegării sensului lor profund? Erau obligaţii şi este de presupus că au făcut-o, dar de o manieră si cu raţiunea pe care am întîlnit-o de-a lungul întregii epopei pe care am dezbătut-o împreună atîtea seri la rînd si care a căzut la majoritatea examenelor date în confruntarea cu istoria mare sau chiar mai măruntă. Putea să-si înfăţişeze guvernul japonez aceste cuvinte în termenii concreţi a ceea ce s-ar părea

straniu de pronunţat pentru acele timpuri: atac atomic? Se pare că nu. Atomic? Propaganda germană utilizase în ultima perioadă a războiului din Europa termeni ca „armă nouă", „armă secretă" etc. Şi-atît. Arma lor secretă a fost un bluf. Acum căpeteniile naziste erau în boxa acuzaţilor de la tribunalul din Niirnberg.

Fapt este că la conferinţa de presă ce urinează publicării în presă a declaraţiei de la Potsdam, la întrebarea ziariştilor privind poziţia guvernului japonez faţă de cererea de capitulare, primul ministru Suzuki răspunde printr-un singur cuvînt: mokusatsu.

— Acest cuvînt înseamnă, după cîte ştiu Sensei sân, a lua notă de ceva, a trece sub tăcere şi dacă îmi amintesc bine si a rămîne în expectativă.

— Mai există si un al patrulea înţeles, acela de a trata ceva cu dispreţ. Ori, agenţiile de presă vor reţine dintre cele patru sen suri pe cel din urmă, grăbind să transmită ştirea că guvernul ja ponez „tratează ultimatumul, dat Japoniei prin declaraţia de la Potsdam, cu dispreţ". Şi astfel, indiferent pe care din sensuri 1-a avut în vedere Suzuki, preferinţa ziariştilor pentru termenul „dis preţ", a fost plătită de două oraşe care au fost spulberate de pe suprafaţa ţării noastre, la acel nefericit început de august.

— Nu neg că preferinţa ziariştilor a fost într-un fel tenden ţioasă, dar alegerea reflectă într-un fel starea de spirit care putea fi atribuită lui Suzuki în acel moment istoric. Intr-o împrejurare gravă, în care Japonia trebuia să aleagă între dezastru şi o pace oferită în contextul a doi factori limitativi — „orice răspuns *ne gativ* ..." şi „ . . . va antrena o distrugere imediată si masivă" — Suzuki aruncă un cuvînt ambiguu, plin de sensuri, din care trei cu caracter neutral, nu lipsite de riscurile condiţiilor de mai sus si unul de respingere dispreţuitoare, ca şi cum ar fi dictat condiţiile şi nu invers. Nu, Sensei sân, regret că trebuie să nu fiu de acord cu ideea că ziariştii şi agenţiile de presă au determinat decizia Aliaţilor. Responsabilitatea revine în cea mai mare măsură lui Suzuki perso nal, care a recurs la un termen cu multiple înţelesuri, fără să fi făcut nici cel mai mic comentar ce ar fi putut elimina echivocul şi care ar fi oferit elemente privind sensul pe care 1-a avut în vedere. A folosit deliberat un termen — asemenea preotesei de la templul lui Apollo de la Delfos — cu înţelesuri diferite lăsînd pe cei din jur să aleagă, în felul acesta el şi-a asumat faţă de Japonia o responsa bilitate pentru consecinţe grave, chiar dacă nu era în măsură să le

dimensioneze amploarea şi gravitatea. Şi el era persoana care de ţinea dreptul să opteze pentru pace în acel moment şi a avut pri-

lejul. Desigur, poziţia lui Suzuki este lipsită de răspundere, dar nu justifică atacul atomic. Aceasta este o altă problemă.

Dar dacă e să vorbim despre acest atac, el nu era cu nimic justificat. Să analizăm unde erau concentrate forţele armate japoneze la începutul lunii august 1945: două milioane de ostaşi în Japonia, în insulele Kurile si în Şah alinul de sud; un milion în Manciuria si în Coreea, aşa-zisa armată de Kuantun; şapte — opt-sute de mii în diferite regiuni ale Chinei şi aproape un milion în Asia de Sud-Est. în schimb au fost alese ca obiective ale atacului atomic două oraşe de mică importanţă pentru potenţialul militar japonez, dar unde îşi duceau viaţa cîteva sute de mii de oameni.

— Şi acest atac avea loc, aşa cum aţi remarcat, după ce Ger mania era înfrîntă, Italia scoasă din război. Şi după ce la lalta, în februarie 1945 Stalin a informat pe Aliaţi că la trei luni după înfrîngerea Germaniei, Uniunea Sovietică va intra în război împotriva Japoniei.

— Este drept, exact la trei luni, în 5 august 1945 Uniunea Sovietică a dat un ultimatum Japoniei, care a fost respins de gu vernul japonez.

— Astfel încît în ziua de 8 august, U.R.S.S. a declarat război Japoniei, atacînd — pe un front de 4500 kilometri — principalele concentrări ale Armatei de Kuantun, cu trei mari grupări de forţe, formate din opt armate de arme întrunite, o armată aeriană precum si flota de război cu baza în Harbin, toate de sub comanda Mareşa lului Vasilevski.

— Vedeţi Sensei sân, chiar declaraţia lui Stalin de la lalta se înlănţuie în logica lucrărilor legate de decizia privind atacul ato mic. Literatura de după război aminteşte că: „ . . . hotărîrea de a folosi bomba atomică si momentul fixat pentru aceasta aveau o legătură directă cu proiectata intrare a Uniunii Sovietice în răz boiul împotriva Japoniei", după cum afirmă istoricul James S. Allen în cartea sa „Imperialismul atomic".

— Bineînţeles. Şi scopul atacului atomic a constat în forţarea Japoniei de a capitula în faţa Statelor Unite înainte ca Armata Sovietică să invadeze teritoriul Japoniei, pentru a-şi asigura un control

unilateral postbelic în această zonă a lumii. Şi aceasta a afirmat-o tot un american si nu unul oarecare, ci James F. Byrnes, consilierul apropiat al Preşedintelui şi ulterior secretar al Departa mentului de Stat, care sprijinea ideea lansări bombelor atomice „fiind convins că bomba e în stare să pună în. poziţie de a dicta condiţiile noastre la sfîrsitul războiului", după cum scrie Truman în memoriile sale. .

— Dar problemele tehnice pe care le implica un atac atomic asupra Japoniei erau mari. Cînd în septembrie 1944 Oppenheimer îl informează pe Groves că există o certitudine pentru realiza rea bombei cu plutoniu pînă în primăvara lui 1945, acesta din urmă şi-a pus problema modificării fortăreţelor zburătoare destinate să *le* transporte în raidul aerian de atac.

Groves urmărea cursa angajată între uzinele care fabricau cele două materiale fisionabile şi îl îngrijora încetineala cu care se separa izotopul U 235. El dădu ordin să se proiecteze două modele de bombe, una de uraniu, ce avea să aibă o formă lunguiaţă, denumită „Thin-Man". „Subţirelul", după alura lui Roosevelt, cunoscută mai frecvent sub denumirea de „Little-Boy", „Băieţaşul", şi o a doua cu plutoniu, pîntecoasă, denumită „Fat-Man", „Grăsunul", după fizionomia lui Churchill. în cartea sa „Căderea Japoniei", William Craig explică: „Se ajunge la concluzia că, dacă mesajele cu privire la -«Subţirel» şi «Grăsan» ar fi interceptate, spionii ar crede că aceste nume se referă la Roosevelt si Churchill. Cînd în stadiul final lungimea «Subţirel»-ului a fost scurtată, a căpătat ultima poreclă de «Băieţaşul»".

Apoi Groves obţine de la generalul Hag Arnold, comandantul Forţelor Aeriene, două fortăreţe B 29, pentru a le modifica după necesităţi.

— Mai era problema antrenării echipajelor acestor avioane, pentru executarea zborului şi în special lansarea bombelor.

— Desigur. Pentru aceasta, în vara anului 1944, generalul Uzai Ent, comandantul Armatei a 2-a de Aviaţie convoacă la Co lorado Springs — Cartierul General al Armatei sale — un tînăr locotenent colonel de aviaţie, Paul Tibbets, în vîrstă de 29 de ani, unde comandorul Wi'lliam Parsons, şeful proiectării armamentului de sub conducerea lui Oppenheimer de la Los Alamos si dr. Norman Ramsay, profesor la Universitatea Harward, specialist în proiectarea de bombe, 1-au instruit asupra sarcinii cerute de guvern, de a pre găti Grupul

Mixt 509, în vederea lansării unui produs ce constituia rezultatul unor cercetări ştiinţifice ce valorau de-acum cîteva mi liarde ele dolari, asupra unui obiectiv oarecare, la o dată ce va fi stabilită la timp.

Tibbets îşi formă echipa de bază cu piloţi dintre vechii tovarăşi de zbor, respectiv escadrila de bombardament 393 cu baza în Nebraska, ce va constitui secţia Grupului Mixt 509 si care va avea sarcina lansării efective a bombei.

Aceştia au efectuat antrenamente pînă în decembrie 1944 undeva în vestul Statelor Unite, — si de ce să mai fim discreţi acum, mai precis la Wendover în Utah —, apoi au fost transportaţi în

Cuba, pentru ca în martie să fie aduşi la baza aeriană din insula Tinian, din arhipelagul Marianelor, acolo de unde se lansau raidurile zilnice de bombardament asupra a peste 60 de oraşe industriale japoneze si care au dus aproape la anihilarea oricăror posibilităţi de împrospătare a frontului nipon cu imateriale necesare ducerii războiului.

— Dar de fapt în ce constau antrenamentele, Florin sân?

— Fiecare avion încărcat cu o bombă pîntecoasă se ridica la o înălţime de 10.000 de metri. Bombardierele se lansau de aici asu pra unor cercuri vopsite în alb, coborînd în 15 secunde pînă la 6700 metri, eliberau bombele şi apoi trebuiau să urce pînă la 17 kilometri depărtare de cercuri, sub un unghi de 156 de grade şi jumătate în timp de 51 secunde.

— Antrenamentele erau conduse de Tibbets?

— Pînă în luna decembrie 1944, apoi au fost continuate de maiorul Sweeney cu echipajul 15 dat sub comanda *sa.* Colonelul Tibbets a trebuit să plece la Tinian. Aici aterizează pe pista de la North Field, avînd asupra sa o autorizaţie specială din partea ge neralului Marshall personal, pe atunci şeful Statului Major al Armatei americane, pentru a-i „facilita vizitarea instalaţiilor por tuare şi aeriene ale insulei".

Misterul care a domnit în jurul acestui personaj tăcut nu a fost înlăturat nici în luna martie 1945, cînd nişte unităţi de geniu, sosite pe insulă, au reamenajat întreaga zonă după planul oraşului New York, la o scară corespunzătoare, realizînd o lungire a pistelor, construind un Broodway, o sosea Riverside, un Wall Street, Grand

Avenue, Park Rog, Canal Street, o stradă 42, alta 59, apoi 64, 72, 86 si o Eight Avenue; s-a construit baracamente speciale, instalate în afara zonei cazărmilor Air Force, care au fost denumite „cartierul Manhattan", portul fiind dotat cu mijloace puternice de ridicat.

Apoi au fost aduse patrusprezece avioane noi B-29, care au dispărut unul cîte unul din evidenţa diverselor escadrile ale Forţelor Aeriene pentru a forma Grupul Mixt 509. Comandanţii escadrilelor dezafectate protestau în zadar împotriva amputării acestor aparate din dotarea lor, căci telefonul genera'lului Arnold îi reducea la tăcere: necesităţi de ordin superior; operaţia de aviaţie ce însoţea proiectul Manhattan purta numele codificat de „Farfuria de argint".

— Vorbeaţi de două fortăreţe care urmau să fie modificate . . .

— Da, aveau un aspect foarte ciudat: fără armament la bord si fără mitralieră în coadă. Oamenii de pe aeroport îşi dădeau

seama că cei din „New York" aveau de îndeplinit o misiune specială ...

Cele două fortăreţe au fost botezate de echipajele lor. Tibbets a înscris pe fuselajul avionului ce urma să-1 piloteze, numele de fată al mamei sale „Enola Gay". Celălalt avion a fost botezat „Great Artist" — „Marele Artist" aluzie la un membru al echipajului, căpitanul Kermit K. Beahan, reuşitul si elegantul. . . artist al formaţiei.

— Ce fel de oameni erau în echipaje?

— Componenţa echipajelor era foarte pestriţă şi în majorita te grade mari: un căpitan de navă — Parsons, un căpitan de fre gată, mai mulţi maiori Air Force, printre care si Chuck Sweeney, care a sosit cu Echipajul *15* abia din iunie, el însuşi pilotînd for tăreaţa B-29 cu numărul de serie AC 44-27353, foarte modificată: pe lîngă motoarele cu injecţie cu combustibil, aparatul era înzestrat cu elice cu pas variabil, care la aterizare acţiona ca o frînă.

— Intre timp la 16 iulie 1945 a avut loc în pustiul Alamogordo experimentarea unei bombe atomice prevăzută cu o cantitate mai redusă de material fisionabil.

— A fost o experienţă reuşită care a oferit oamenilor de ştiinţă şi militarilor o imagine terifiantă asupra efectelor acestei arme ucigătoare. Scriind amintirile despre zilele de atunci, soţia lui

Fermi, Laura povesteşte: „Enrico era atît de absorbit că n-a auzit nici *măcar* bubuitul exploziei. Nu şi-a dat seama nici de suflu. Era preocupat de o experienţă foarte simplă: avea în mînă bucă ţele de hîrtie, care au fost luate de suflu. După distanţa parcursă pînă la punctul unde căzuseră, el a calculat forţa exploziei. Cred că a ajuns la un rezultat foarte apropiat de cel al calculelor făcute mai tîrziu cu rnult mai multă precizie. S-a întors acasă extrem de obosit, spunînd că nu condusese maşina din cauză că se simţea epuizat. Acest lucru era cu totul neobişnuit la el, pentru că atunci cînd mer gea cu maşina nu-i plăcea să lase volanul altuia".

— Aşa este. Am citit undeva că la una din şedinţele Acade miei Italiene, unde Mussolini îl numise de puţină vreme membru şi la care participa si Ducele, în jurul clădirii era un puternic serviciu de ordine. Fermi a ajuns acolo la volanul unei maşini proprii, de dimensiuni mici. Fu oprit de un poliţist, din puternicul serviciu de ordine, şi întrebat cine este. Fermi s-a gîndit că nu va fi crezut dacă va spune că este academicianul Fermi, deoarece excelenţele lor, academicienii vremii veneau cu maşini mari şi cu şoferi la volan. De aceea a răspuns: „Vă rog să mă scuzaţi, sînt şoferul Excelenţei sale Academicianul Fermi". Şi bineînţeles, a fost lăsat să intre.

— Nostim, dar să revenim la bombe.

— Probabil a urmat transportul celor două bombe şi a perso nalului aferent ultimelor pregătiri. Cum au avut loc acestea?

— A fost ales Sensei sân, cel mai rapid vas al flotei ameri cane, ce poseda viteza de 32 noduri, crucişătorul „Indianopolis", dar acesta nu a transportat decît o parte a primei bombe, tocmai pentru ca în caz de eşec să nu se piardă totul. Au fost luate măsuri excep ţionale de apărare împotriva submarinelor inamice.

La bord se aflau si doi savanţi de la Los Alamos, profesorii Furman şi Noian deghizaţi în mateloţi, cu însemne de artilerişti. Au fost afectaţi la o turelă, unde s-au făcut de rîs în cîteva rîn-duri în faţa ofiţerilor, atunci cînd au avut de-a face cu ei. Tre-cînd peste aceste mici incidente, care au avut chiar partea lor de umor, călătoria s-a efectuat fără probleme. Este drept, că după măsurile de amarare a lăzilor si pazei lor severe, echipajul şi-a dat seama că transportau ceva foarte important.

Din nefericire nava „Indianopolis" a dispărut la scurt timp din evidenţa marinei.

— Da, la patru zile după ce a descărcat lăzile pe insulă, în 30 iulie, înainte de a ajunge la Leyte, nava a fost torpilată la cinci minute după miezul nopţii de către submarinul japonez 1-58 al cărui comandant era locotenentul Mochistura Hashimoto.

Poate că nu este lipsit de interes povestea submarinului japonez 1-58. El a intrat în luptă primind botezul focului în prima acţiune a noastră de la Pearl Harbor la 7 decembrie 1941 si a participat la numeroase operaţiuni reuşind să supravieţuiască războiului şi să acosteze în baza sa din portul Kure la 18 august 1945. Printre aceste acţiuni de luptă se numără şi torpilarea şi scufundarea crucişătorului greu american „Indianopolis" în noaptea de 29 spre 30 iulie 1945. în acea noapte, submarinul I—58 cu şase torpile clasice si patru kaiten-uri pilotate, patrula în zona de intersecţie a rutelor obişnuite americane dintre insulele Leyte, Guam, arhipelagul Palau si insula Okinawa. Din cauza timpului nefavorabil submarinul patrula în imersiune deşi era noapte, observarea efectuînd-o prin periscop. în jurul orei 23 apare în aparat profilul unei nave militare americane de dimensiuni mari. Naviga fără escortă. Era „Indianopolis" care după ce descarcă lăzile cu focosul bombei atomice — masa critică de U 235 — în insula Tinian la 26 iulie s-a îndreptat spre insula Guam unde s-a aprovizionat cu combustibil şi alimente şi îşi continua drumul spre vest, în golful Leyte. Acolo urma să participe la o manevră navală de pregătire a debarcării în Japonia. Aici în Guam era cît pe ce să se urce la bord şi amiralul Spruance pentru a merge la Manilla, dar probleme teh-

nice 1-au obligat să-şi amîne călătoria. „Indianopolis" părăsi Guam-ul în 28 iulie dimineaţa şi acum în 29 iulie noaptea la ora 23.08 era în periscopul lui Hashimoto comandantul submarinului. I.-58 era într-o poziţie favorabilă faţă de nava inamică şi după ce distanţa dintre nave era de aproximativ 1400 metri comandantul submarinului lansă tot la două secunde cîte o torpilă. Toate torpilele au lovit nava; de fapt s-au auzit zece explozii deoarece fuseseră lovite magaziile de muniţii. Nava s^a scufundat rapid ducând în adîncuri 880 de marinari şi ofiţeri din cei 1196 membri ai echipajului.

— El, căpitanul navei nu ştia atunci în acea noapte că „India nopolis" plătea anticipat — dacă se poate spune aşa — vina de a fi transportat bomba de uraniu din S.U.A. în insula Tinian, ultimul ei sejur înainte de a fi dusă şi aruncată asupra oraşului Hiroshima.

Dar echipajul lui „Enola Gay" scrisese pe „Little Boy": „Un dar pentru sufletele morţilor de pe «Indianopolis»".

— în aceeaşi zi în care a sosit „Indianopolis", adică în 26 iulie 1945, au plecat spre Tinian două avioane de transport C 54 cu patru lăzi. Comandantul transporturilor aeriene militare era foarte in dignat cînd a văzut că i se blocau doi din cei mai mari mastodonţi, pentru a transporta fiecare cîte două lăzi, care nu cîntăreau îm preună peste cincizeci de kilograme, dar ordinul era semnat tot de acelaşi nume care liniştea spiritele, Arnold.

— Ce a urmat după sosirea lui Little Boy în Tinian?

— Generalul Spaatz, care prelua comanda forţelor aeriene stra tegice ale Pacificului si care sosise cu două zile înaintea lui „Little Boy" pe insulă, aducea ordinul lui Stimison ce prevedea ca Grupul Mixt 509 „să lanseze prima bombă începând cu data de 3 august, de cum va fi timpul favorabil, asupra unei din obiectivele: Hiro shima, Kokura, Niigata sau Nagasaki".

— Nu înţeleg un lucru, Florin sân, de ce dacă „Little Boy" era în 26 iulie la Tinian, ordinul de bombardare prevedea ca primă zi abia 3 august?

— Se preconiza ca intervalul de timp dintre cele două bombe care urmau să fie aruncate asupra Japoniei să fie cît mai scurt posibil. Ori, s-a calculat şi a reieşit că era necesar un răgaz de opt zile pentru încărcarea lui „Făt Mân" cu plutoniul rămas dispo nibil după experienţa din 15 iulie si pentru transportul la Tinian.

— Deci prima bombă experimentată la Alamogordo era cu plutoniu, nu cu uraniu?

•— Da. Şi generalul Groves ar fi preferat ca „Făt Mân" să fie prima bombă utilizată, fiind confirmată de experiment, dar cum fabricaţia plutoniului era în întîrziere s-a optat pentru „Little Boy".

— Era un risc ca să nu aibă loc explozia cu această ultimă bombă neexperimentată?

— Risc exista şi la „Făt Mân"; orice dispozitiv tehnic poate să sufere accidente. Dar riscurile au fost prevăzute si au fost luate măsuri. Aţi auzit de redundanţă Sensei sân?

— Nu. Ba da. L-am întîlnit în literatură, cu sensul de abun denţă de idei, cu care un orator poate reda mai bine aceeaşi chestiune expusă.

— în tehnică redundanţa constă în introducerea de dispozitive suplimentare faţă de cel de bază, unul, două sau chiar trei, care să asigure funcţionarea sistemului, în cazul în care primul sau altul dintre dispozitive cu aceeaşi funcţiune a ieşit întîmplător din uz, a suferit o cădere, cum se spune în limbajul de specialitate. Bom bele aveau asemenea dispozitive redundante si probabilitatea riscu lui tehnic, care să conducă la eşec total era minimă.

— Ce s-a întâmplat în aceste opt zile la Tinian?

•— Mai important, se poate aminti de vizionarea unui film în 4 august, în faţa *a* şaptezeci de oameni din Grupul Mixt 509, în-tr-una din barăcile pentru instructaj. S-au arătat oamenilor o minge de foc colosală ce s-a ridicat pe solul desertului din New Mexico, ciuperca şi toată tevatura ce a urmat.

— Cred că abia atunci au înţeles oamenii rostul pregătirilor secrete.

— Pînă atunci nimeni în afară de Tibbets, Parsons şi maiorul Sweeney nu ştiau deispre ce'este vorba. Cei vechi de la Tinian in tuiau ceva în acest mister, căci îi porecliseră pe noii veniţi ba „Băieţii Victoriei" ba „Copiii Gloriei". Dar chiar după film s-a evitat să se folosească cuvîntul „atomic" în instrucţiunile ce au urmat.

Tibbets a trebuit să spună oamenilor un lucru important: unda de şoc a exploziei va ajunge avionul cam la zece kilometri de la locul lansării acesteia. Structura aparatului nu suportă decît puţin peste jumătate din sarcina limită pentru care a fost calculat; deci două grame în loc de patru grame. Astfel încât zborul din momentul desprinderii bombei trebuia efectuat cu motoare ambalate la maximum si exact la unghiul stabilit, care realiza îndepărtarea rapidă faţă de punctul exploziei, calculat la 530 metri deasupra solului.

— Şi cleci am ajuns în ziua ele 6 august.

— Trei superfortăreţe merg în frunte pentru a se despărţi şi a observa situaţia atmosferică deasupra oraşelor Kokura, Nagasaki

şi Hiroshima. Indicaţia era să fie atacat obiectivul cu vizibilitate bună. în spate urma Tibbets în „Enola Gay", apoi Chuck Sweeney cu echipajul numărul 15, ca avion de laborator, unde într-o cameră obscură se aflau trei oameni de ştiinţă şi al treilea avion,

cu nu- j mărul 91, condus de George Marquardt, era prevăzut cu aparate î de filmat.

Maiorul Claude Eatherley, ce comanda avionul Straight Flush ieşea din nori exact la înălţimea de zbor deasupra Hiroshimei. La ora 7.25 el comunică radiograma către Tibbets. Acesta ia decizia: „Chuck, la Hiroshima".

— Se pare că în clipele următoare au sosit şi radiogramele de la Kokura şi Nagasa'ki: cer deschis.

— Sorţii fuseseră luaţi pentru Hiroshima. Ştim cu toţii clipa aceea din 6 august, ora 8.16 minute: Hiroshima nu mai exista. Ce mărturii aveţi dvs. japonezii despre Hiroshima din clipa exploziei?

— Mii de mărturii, Florin sân. Ele au apărut în diverse lucrări şi formează documentul cel mai trist al groaznicei tragedii, noi îi spunem pikadon, — în limba japoneză pika înseamnă fulger si don tunet — ce a lovit oraşul. Dar să luăm faptele sistematic.

Ce a văzut echipajul de pe „Enola Gay?" Avioanele zburau de acum deasupra Hiroshimei şi Sweeney si Albury, din avionul al doilea „Marele Artist" îşi amintesc că au putut vedea, în mijlocul oraşului, vechiul castel ce servea drept sediul Cartierului General al Armatei a 2-a imperiale. Echipajul îi reamintea într-una lui Beahan să semnalizeze clipa în care ,,Little Boy" avea să se desprindă din celălalt bombardier, deoarece trebuiau *sa* folosească eficient fiecare clipă pentru a se îndepărta de zona exploziei.

Exact la ora 8,15 minute şi 17 secunde Beahan a strigat: „Lansat bomba!". Toate cele trei avioane au virat la 156 grade şi jumătate faţă de direcţia iniţială, numărînd cele 51 de secunde pînă cînd urma să aibă loc explozia.

Mitraliorul din coada lui „Enola Gay", singurul care era în clipa aceea cu faţa către bombă, George Caron, deşi avea ochii închişi si ochelari negri Polaroid, ca de altfel toţi membrii echipajului, scoase un ţipăt fioros; îşi aminteşte că a fost ca un fulger ce i-a pătruns craniul, simţindu-si ochii arşi. A scos imediat ochelarii, aşa cum avea instrucţiunile şi atunci a văzut apropiindu-se unda de şoc, un cerc şi apoi un al doilea. Tehnic nu cunosc amănuntele privind modul cum s-a produs explozia.

— Nu sînt greu de explicat, înapoia uneia din cele două bucăţi de uraniu 235 aşezate la cele două extreme ale unui tub cilindric.

era plasată o încărcătură de cordită, care la o comandă automată a împins această bucată de uraniu spre celălalt capăt, cu viteza unui glonte de calibru 45. Unirea celor două semisfere de uraniu aveau să provoace într-o milionime de secundă reacţia în lanţ, iar temperatura deasupra Hiroshimei, la 530 metri, avea să ajungă egală cu cea a soarelui. De regulă temperatura urcă în gradient, adică treptat, atinge un punct maxim şi apoi scade treptat. Dar aici temperatura a atins punctul culminant într-o fracţiune de secundă, prefăcîndu-se într-o sferă de foc cu peste cîteva milioane de grade. Cei aflaţi sub punctul zero s-au descompus, impregnîndu-se în pietre. Ţiglele acoperişurilor s-au topit pe o rază de 500 metri de la acest punct zero.

— Primarul din oraşul Kobe, situat la 16 km ele Hiroshima, a văzut fulgerul şi a simţit căldura. La Academia Navală Japoneză de pe insula Eta Jima, situată la aproape o sută de kilometri sud-est de Hiroshima, elevii aflaţi în sălile de curs au auzit un sunet surd si au simţit adierea unui vânt neobişnuit de cald prin ferestrele deschise, în comparaţie cu aceştia ce vor fi simţit nefericiţii de la Cartierul General al Armatei care au fost aproape de punctul „zero"?

— Nu au avut timp să simtă nimic, pentru că *au* murit cu toţii ori arşi, ori ucişi de unda de soc, ori de radiaţii. . .

Şi Tibbets a fost orbit de lumină, cu toate că nu privise spre locul exloziei. Parsons, care amorsase „Little Boy" tremura tot din cauza pîrjolului pe care-1 privea sub el. Caron a văzut ciuperca ridicîndu-se cu o viteză care-1 înfricoşa: „Sfinte Dumnezeule, vine!" . . . „Era o viziune înfricoşătoare, o masă clocotitoare de fum gri-purpuriu si se vedea că avea un miez roşu si totul ardea ..." adăugă el. A văzut si el cele două cercuri ale undei de şoc. Intr-adevăr „Enola Gay" a simţit „două explozii sub aripă", cum au declarat cei din interior. Filmul din camera obscură a oamenilor de ştiinţă releva nişte linii frînte, în timp ce instrumentele lansate de Beahan în momentul[1] lansării bombei, indicau sfârşitul micului orăşel japonez . ..

Intr-adevăr, acolo jos au murit în foc atomic, în primele secunde 70.000 de oameni şi în zilele următoare încă 28.000. Cei ce au supravieţuit, asa-zisii hibakusha au povestit. . . Există cîteva jurnale ale unor oameni care au trăit acele momente îngrozitoare. Unul dintre acestea este al unui medic de la spitalul comunicaţiilor din Hiroshima, doctorul Hachiya, care a notat cele ce s-au întâmplat la 6 august.

Şi Sensei scoase o carte, răsfoi cîteva file si apoi citi încet,

traducînd din japoneză: „Dimineaţa se anunţa calmă. Frunzele ar-

borilor, reflectând limpezimea unui cer fără nori, formau un contrast superb cu umbrele grădinii mele . . . îmbrăcat într-un pantalon scurt şi un maiou eram întins în pavilionul meu, obosit de o noapte fără somn. Fusesem de gardă la spital .unde mă număram printre membrii echipei de salvare care asigurau permanenţa în cazul unor raiduri aeriene.

Deodată un fulger orbitor m-a făcut să tresar. Apoi un al doilea. Este straniu cum anumite detalii şi se întipăresc în memorie. Umbrele grădinii au dispărut. Priveliştea strălucitoare şi însorită cu o clipă înainte, devenise sumbră şi cenuşie. Printre norii de nisip, ridicaţi de o bruscă rafală de vânt, puteam cu greu să discern coloanele de lemn care susţineau un unghi al casei mele.

Am căutat instinctiv să fug, dar drumul îmi era barat. Am reuşit totuşi să ajung în grădină. M-am oprit imobilizat de o mare slăbiciune. Spre stupoarea mea mi-am dat seama că sint complet gol. Toată partea mea dreaptă era o rană sîngerîndă. Palidă şi înspăimîntată, cu hainele rupte si pline de sînge, soţia mea îşi făcea loc printre ruinele locuinţei noastre.

Am rămas locului pînă în momentul în care casa din faţa noastră a început să oscileze si s-a prăbuşit aproape de picioarele noastre. Cîteva secunde mai tîrziu si casa noastră avea să se prăbuşească într-un nor de praf. în jurul nostru alte case se prăbuşeau ca adevărate castele din cărţi de joc. Flăcări izbucneau dintre dărâmături si începeau să se întindă, propagate de un vînt clin ce în ce mai violent."

în schimb la Tinian, cei de pe „Enola Gay" erau sărbătoriţi ca nişte eroi. Apar generali, ziarişti, se distribuie decoraţii.

•— Am citit. Se povesteşte chiar de o întîmplare nostimă. Sosise şi generalul Spaatz, comandantul şef al forţelor aeriene de pe frontul Pacificului. Fu condus în hangarul unde fu montată bomba „Little Boy". Unul dintre fizicienii atomist! i-a arătat lădiţa în care stătuse focosul bombei. Generalul se iritä în toată regula si spuse aghiotantului său: „Poate că dumneata crezi balivernele pe care le îndrugă tineretul ăsta. Dar pe mine nu mă duce". Generalul nu putea realiza ideea că un obiect atît de mic putea pricinui ravagii atît de cumplite.

Cum s-a aflat la Tokyo despre atacul atomic de la Hiroshima? *— La 6 august 1945, la ora 8 şi 17 precis, operatorul de control al postului de Radio din Tokyo observă că antena de la Hiroshima nu mai

era în legătură cu staţia. Era linişte totală. După cîteva tentative infructuoase de a intra în legătură radio, încearcă trei linii telefonice de ajutor, în zadar.

Peste câteva minute, centrala căilor ferate japoneze constată o ruptură în circuit, puţin mai la nord de Hiroshima. încercările prin telefon, de a se lua contact pe rîn'd cu gările liniei de centură sînt şi ele zadarnice. Statul Major intră în panică. Cum se putea ca un oraş de 343.000 locuitori să se volatilizeze? Telefon, radio, nici un contact.

Abia mai tîrziu o voce parvine la Tokyo: este aceea a şefului unei gări situate puţin mai la nord de Hiroshima. El se exprimă confuz, vorbeşte de o teribilă explozie, despre „cerul cu o culoare stranie". Ofiţerii ridică din umeri si-i reproşează că a băut cam mult sake la acea oră de dimineaţă.

Staţiile radar nu au înregistrat nici o formaţie de avioane. Da, a fost un raid de două, ba nu, trei avioane americane, dar asemenea raiduri de recunoaştere se fac zilnic, iar Hiroshima deşi prezintă interes militar — aici era Cartierul General al Armatei a 2-a cu un mare efectiv de trupe de peste 40.000 de oameni, un sistem complet de apărare antiaeriană pe muntele Fatuba, acolo unde era castelul, unde se aflau o scoală de intrucţie, un spital, depozite de muniţii, şiruri întregi de tancuri si maşini blindate, apoi era baza navală si numeroase fabrici producătoare de armament — dar Hiroshima n-a fost bombardată niciodată de la începutul războiului.

Un pilot primeşte ordinul să zboare la Hiroshima, să aterizeze, să vadă despre ce este vorba şi să revină pentru a face un raport. Pilotul zboară si vede infernul. Hiroshima, cât a mai rămas din ea arde; e un cîmp plat ca şi cum ar fi fost supus sucţiunii unui aspirator monstruos. Aeroportul este o îngrămădire de fiare topite, ce vor fi fost avioane. Este complet impracticabil, înspăimîntat, pilotul pune avionul pe direcţia bazei navale Kuru, la cincizeci de kilometri spre sud. Raportul său făcu misterul si mai de neînţeles. Cum a putut Hiroshima să devină acest infern de jăratec, cînd n-a fost nici un raid aerian? Echipe de ajutor motorizat pleacă din Kuru, dar flăcările nu le permit să se apropie de oraş. De-abia după douăsprezece ore de la cataclism, spre seară s-a putut intra în prima retortă, în care avusese loc o reacţie urmată de moartea atomică.

Abia la 7 august, postul de radio japonez a difuzat un scurt comunicat: „Hiroshima a suferit distrugeri considerabile ca urmare a unui raid executat de către cîteva B 29. Se pare că un nou tip de bombă

a fost utilizată. Investigaţii sînt în curs".

— Şi ce investigaţii s-au făcut?

— La 7 august, la ora 9 dimineaţa, un ofiţer al forţelor aeriene japoneze invită pe cunoscutul atomist japonez Yoshio Nishina la

Cartierul General al Statului Major. S-au pus două întrebări stupide: „Dacă ar putea construi o bom'bă atomică în şase luni?" şi „Ce mijloace eficace se pot propune împotriva noii bombe?"

Apoi Nishina a plecat la Hiroshima: „Din clipa în care am zărit din avion ruinele, am ştiut că numai o bombă atomică ar putea pricinui asemenea distrugeri". Examinînd olanele caselor topite pe o rază de sase sute de metri în jurul centrului exploziei, el calculă temperaturile enorme care *se* degajaseră. Din umbrele oamenilor si lucrurilor fixate pe caldarîm el a calculat înălţimea de la care s-a produs explozia. Cînd peste patru luni îi apăru băşici pe corp, ca urmare a contactului cu zona bombardată, el ştia că acestea sînt efectul întârziat al contaminării cu radiaţii radioactive.

— Pe-atunci, aceşti termeni care ne sînt cunoscuţi, nu existau decît în limbajul criptic al puţinilor savanţi de la Los Alamos. Interesul pentru „noua bombă" se manifesta chiar la Hiroshima într-un cerc de medici, care o constatau la numeroşi supravieţuitori ai bombardamentului atomic. Dar la început diagnosticarea ei a fost anevoioasă şi de fapt primele concluzii s-au datorat unei întîmplări.

încă din iunie, la Hiroshima, era în turneu vestita trupă teatrală „Sakura Tai", „Tr^oa Florilor de Cireş", din Tokyo, care avea drept stea pe Midori Naka, una dintre cele mai frumoase si mai populare actriţe a Japoniei, vestită pentru interpretările ei, excelînd cu rolul din „~C etnia cu camelii".

In ziua de 6 august ei se aflau într-o clădire la 700 de metri de epicentrul exploziei. Treisprezece au murit în clipa exploziei, patru mai erau în viaţă, printre care si Midori Naka.

„In momentul acela mă aflam tocmai în bucătărie, deoarece în dimineaţa aceea eu trebuia să pregătesc dejunul pentru colegii mei" a notat ea mai tîrziu. „Purtam un capot subţire de culoare roşu-alb, iar capul mi-1 înfăşurasem într-un prosop. Cînd întreaga odaie s-a umplut de o lumină albă, am crezut că trebuie să fi explodat boilerul de apă. în clipa următoare mi-am pierdut cunoştinţa. M-am trezit în întuneric şi încetul cu încetul, mi-am dat seama că zăceam îngropată între dărîmăturile casei, încercînd să mă eliberez, ani

observat că, în afară de chiloţi, eram complet goală. Mi-am pipăit faţa şi spatele: n-aveam nici o rană! Doar pe mîini şi pe picioare, cîteva zgîrieturi. Aşa cum eram, am alergat pînă la fluviu, împrejur ardeau case. Se ridicau în sus limbi mari de foc. Am sărit în apă şi m-am lăsat dusă cîteva sute de metri. M-au pescuit nişte soldaţi".

Midori Naka este dusă, la insistenţele ei la Tokyo şi datorită faptului că era o personalitate cunoscută, a fost tratată de medici.

renumiţi. Printre aceştia Masao Tsuzuki, care diagnostica în boala ei simptomele fenomenelor studiate de el pe cobai, cu douăzeci de ani în urmă, sub efectul „razelor Roentgen tari". ...

— Ce a scris profesorul Tsuzuki despre ultimele zile ale lui Midori Naka, am aici, tot în această carte, Florin sân.

Şi Sensei mai răsfoi cartea pe care o ţinea în mină şi pe care o mîngîiase permanent în tot timpul discuţiei cu un gest protector si apoi citi din nou: „A fost internată în spitalul Universităţii din Tokyo la 16 august. Din frumuseţea obrazului ei şi din distincţia mişcărilor, care o făcuseră atît de vestită, nu se mai observa aproape nimic. Chiar a doua zi părul ei negru a început să cadă, iar numărul leucocitelor scăzu la 300—400 (numărul normal fiind de circa 8.000). In spital s-a făcut tot ce a fost cu putinţă pentru a salva această minunată femeie. I se făcea o transfuzie după alta. La început temperatura nu era decît de 37,8, iar pulsul 80, dar la 21 august febra i-a crescut la 41 de grade şi la 23 august pe trupul ei au apărut subit în douăsprezece sau treisprezece locuri pete violete de mărimea unui ou de porumbel. A .doua zi pulsul urcă la 158. Dimineaţa, Midori afirmase că se simte mai bine, dar curînd după aceea se stinse. Pe creştet nu mai avea decît cîteva fire subţiri de păr; cînd au ridicat-o de pe pat şi acestea s-au desprins si au căzut încet pe podea ..."

— La noi în Europa, Robert Jung a descris acest caz si încă din anul 1963 nu mi-a dispărut din minte povestea acestei actriţe cu un nume atît de frumos: Midori Naka.

— între timp americanii pregăteau Nagasaki.

— Intr-adevăr, în zilele care precedau Hiroshima, un C 54 spe cial echipat, însoţit de două B 29 aterizează la Tinian cu „Făt Mân", unde bomba a fost montată în grabă, condiţiile atmosferice fiind excelente. Obiectivul ales Kokura, avionul, „Marele Artist".

într-una din pauzele montării celei de a doua bombe, pe cînd fizicienii atomişti Wrlliam Alvarez, Philip Morrison si Robert Serber stăteau la o bere, amintindu-şi de fostul lor coleg japonez din timpul studenţiei R. Sagane, cu care colaboraseră înainte de război în laboratoarele de la Berkeley, le veni ideea să-i trimită o scrisoare pe care s-o lege de „Făt Mân". O redactară şi făcură trei copii, fixînd fiecare exemplar de cele trei aparate de măsurători ce urmau a fi lansate deasupra obiectivului pentru emiterea de semnale radio, ce indicau bombardierului intensitatea suflului provocat de explozie.

— Cunosc întâmplarea. Am aici în cartea aceasta privind „Răz boiul Atomic", textul scrisorii. Numai s-o caut puţin. O clipă Florin sân. A! dar iat-o. Citiţi-o şi dvs. este în franţuzeşte:

Cartierul general
Unitatea de bombardament atomic
9 august 1945

Către prof. R. Sagane,

Din partea a trei foşti colegi de specialitate din timpul şederii dumneavoastră în Statele Unite.

„Vă trimitem această misivă personală, pentru ca dumneavoastră să uzaţi de tot prestigiul de care vă bucuraţi ca fizician atomist cu renume, în scopul convingerii cartierului general japonez că poporul dumneavoastră va avea îngrozitor de suferit dacă acest război va continua. Dumneavoastră ştiţi de mai mulţi ani că o naţiune poate construi bomba atomică dacă este dispusă să facă enorme cheltuieli indispensabile. Acum v-aţi convins, desigur, că noi am construit instalaţiile necesare şi deci nu mai puteţi avea îndoieli că producţia acestor uzine, care lucrează zi si noapte, poate fi lansată în întregime asupra patriei dumneavoastră.

în intervalul de numai trei săptămîni am experimentat o bombă într-un pustiu din Statele Unite, am lansat o bombă asupra Hiroshimei, iar azi-dimineaţă am lansat a doua bombă.

Vă implorăm să explicaţi situaţia conducătorilor dumneavoastră şi să faceţi tot posibilul pentru a pune capăt distrugerilor materiale si pierderilor de vieţi omeneşti care, dacă vor continua, ar putea duce la nimicirea tuturor oraşelor dumneavoastră, în calitate de savanţi, regretăm modul în care este utilizată această admirabilă descoperire, dar vă asigurăm că ploaia de bombe atomice va deveni si

mai înspăimîntătoare dacă Japonia nu va capitula imediat."

— Mi se pare că în ciuda tuturor aşteptărilor, scrisoarea a par venit destinatarului.

— Unul din exemplare a fost găsit după bombardarea oraşului Nagasaki, a fost predat secţiei de informaţii a flotei japoneze şi mult mai tîrziu, după capitularea Japoniei, la vreo sase luni a ajuns în mina profesorului Sagane.

— Apoi intervin două accidente dacă nu mă înşel,

— în seara zilei de 7 august se înregistrează o pană de motor la „Great Artist". Avionul este abandonat si se face apel la Box- Car, din rezervă, care este rebotezat în grabă cu numele consacrat, „Great Artist" dar la ora 8 seara se detectează o avarie la pompa de benzină care reducea cu 25% încărcătura de combustibil din re zervoare.

? Stimson cere însă lansarea imediată a celei de a doua bombe pentru a accentua şocul psihologic si cum avionul meteo trimis în 9 august la ora 3,45 semnală vizibilitate bună la Kdkura, noul „Great Artist" decola sub comanda lui Sweeney, urmat de două B 29. Zbor pe furtună, conducerea devină dificilă şi dimineaţa Sweeney nu vede în spate decît o singură fortăreaţă. Zbor în cerc timp de 40 de minute apoi se continuă ruta în doi. Ceasul arată ora 9, mai sînt 400 kilometri de parcurs şi avionul avea de acum o oră întîrziere faţă de program. Cînd au ajuns la Kokura, ploua si vizibilitatea era scăzută.

— A fost salvarea oraşului.

— Se zboară deasupra oraşului, se deschide magazia de lansare a bombei, dar ordinul de lansare nu e's'te dat. între timp se semna lează apariţia avioanelor de vânătoare japoneze. Sweeney pune capul pe Nagasafki, dar nivelul benzinei scade, iar vizibilitatea aici e cu puţin mai bună decât la Kokura. Sweeney, Ashworth şi Beahan au doar cîteva minute să se decidă. Fixând ca reper o stradă largă a oraşului, avionul urmărind marea vale a râului Urakani execută picajul, lansează bomba, după care urmează aceeaşi sferă de foc ca la Hiroshima, aceeaşi ciupercă, acelaşi iad . . .

Dar „Great Artist" este ajuns din urmă de unda de soc, oare-1 zgîlţîie din toate încheieturile, de cinci ori, ca urmare a repercu-tării si amplificării ei în spaţiul restrâns dintre coline.

A doua fortăreaţă face ocolul ciupercii, dar Sweeney nu mai are timp să privească spectacolul de jos, căci nivelul benzinei îl alertează; el va ateriza la Okinawa, după ce va lansa în eter: „«Făt Mân» si-a

îndeplinit cu bine sarcina".

— Se pare că aterizarea s-a făcut dificil, deoarece timp de o oră si jumătate va fi menţinut în aer, turnul de control nerăspun- zîndu-i la apel, iar pistele de jos fiind aglomerate cu un număr mare de avioane. „Great Artist" lansează f'uzee de alertă şi obser- vînd o pistă de control mai degajată, Sweeney aterizează la ora 14 fără să mai aştepte avizul turnului de control. Va trebui să inver seze pasul elicelor pentru a frâna avionul care se opreşte exact la capătul pistei, nedimensionată pentru cel mai mare tip de bom bardier din lume.

Cînd totul s-a liniştit nimeni din echipaj nu mai scoate vreun cuvîn't. Tensiunea fusese maximă pe ultima sută de metri. Apoi se deschise uşa si un căpitan din personalul aeroportului strecură capul în deschizătura uşii: „Totu-i în regulă? Toţi în viaţă?" Şi văzând că totul era bine, strigă: „Aţi ascultat radio-ul? Ştiţi noutăţile? Rusii au declarat război Japoniei si un avion american a lansat o bombă atomică la Nagasaki!"

*/

Pilotul, care era irlandez de origine, tresări mirat şi răspunse căpitanului: „La Nagasaki? Ei, lasă gluma.. ."

— Au urmat apoi cinci zile de mare tensiune în rîndul con ducătorilor Japoniei.

într-adevăr! Membrii cabinetului restrîns al guvernului sînt în-tr-o şedinţă continuă. Comunicatul din 10 august afirmă că „guvernul va face tot posibilul pentru a salva Constituţia imperiului si onoarea naţiunii". Au fost zile si nopţi de zbucium intens între cei care opinau pentru acceptarea capitulării necondiţionate, cerută prin Declaraţia de la Potsdam si intransigenţi, care susţineau continuarea războiului.

— A mai fost si o încercare de complot a maiorului Hatanaka, care s-a dat de ceasul morţii pentru a pune mîna pe discul cu în registrarea declaraţiei lui Hirohito către popor, ce a fost ascunsă în incinta Palatului Imperial.

— A eşuat lamentabil, în acea „cea mai lungă zi a Japoniei "„ care s-a încfeeiat la ora douăsprezece în ziua de 15 august.

— După ultimele acorduri din Kimigayo, imnul naţional ja ponez a vorbit împăratul. Toată Japonia a încremenit în acele minute, în linişte şi muţenie. „Către bunii si lealii noştri supuşi. Cmtărind cu temeinicie tendinţele generale din lume, ca si condi ţiile reale actuale din imperiul nostru, am hotărît să rezolvăm situaţia prezentă recurgând la o măsură extraordinară. Am ordonat guvernului nostru să comunice guvernului Statelor Unite, Marii Britanii si Uniunea Sovietice că imperiul nostru acceptă prevederile Declaraţiei lor Comune. Război durează de aproape patru ani. Deşi fiecare a făcut tot posibilul, cu toată lupta plină de bravură a forţelor militare si navale, în ciuda sîrgului şi zelului slujitorilor statului şi a serviciilor devotate ale celor o sută de milioane de oameni ai poporului nostru, situaţia războiului a evoluat nu neapă rat în avantajul Japoniei, în timp ce tendinţele generale din lume s-au întors toate împotriva interesului său.

în plus inamicul a început să utilizeze o nouă armă, a cărei forţă de distrugere este într-adevăr incalculabilă si care a curmat multe vieţi nevinovate. Dacă ain continua lupta, aceasta ar duce :nu numai la prăbuşirea finală si la ştergerea de pe pămînt a naţiunii japoneze, ci si la nimicirea totală a civilizaţiei umane. Aşa stînd lucrurile, cum vom salva milioanele de supuşi ai noştri sau cum ne vom înfăţişa înaintea slăvitelor spirite ale strămoşilor noştri imperiali? Acesta este motivul pentru care am ordonat acceptarea prevederilor Declaraţiei comune a puterilor.

Soarta naţiunii noastre va fi dură. Ştim care sînt sentimentele supuşilor noştri. Dar, înaintea implacabilei necesităţi a orei si a

destinului sîntem decişi să ne pregătim calea pentru o mare pace, pentru toate generaţiile ce vor veni, acceptînd inacceptabilul şi suferind intolerabilul. Putînd salva structura imperiului, vom rămîne alături de voi, bunii şi lealii noştri supuşi, contînd în sinceritatea voastră si în integritatea voastră. Păziţi-vă cu grijă de orice manifestare de emoţie care ar putea crea complicaţii inutile, orice luptă fratricidă susceptibilă să provoace confuzie, de a vă rătăci şi de a vă pierde încrederea lumii faţă de noi".

— **Apoi a urmat valul de sinucideri al acelora care nu au putut „accepta inacceptabilul".**

— **Generalul Tanaka, care înfrînse rezistenţa revoltei complo tiştilor s-a sinucis în biroul său. Bătrînul mareşal Sugiyama, prede cesorul lui Tojo la Statul Major General s-a împuşcat în timp ce soţia sa si-a făcut seppuku în grădina casei, în mijlocul florilor, conform întregului ritual, îmbrăcată într-un kimono de ceremonie. Generalul Anami, ministru de război, si-a tăiat carotida, încă în dimineaţa zilei de 15 august, la domiciliul său. Amiralul Ugaki s-a suit pe un avion bombardier pentru un ultim atac kamikaze. Amiralul Onishi şi-a făcut seppuku în seara zilei de 16 suportînd o agonie atroce, de douăsprezece ore, de altfel ca şi Anami, refu- zînd orice ajutor, în acele zile şi-au făcut seppuku câteva mii de persoane din conducerea statului.**

Tot atunci si-a făcut seppuku şi comandantul apărării antiaeriene a capitalei. V-amintiţi Florin sân, de atacul aerian al colonelului James Doolittle din *18* aprilie 1942 asupra oraşului Tokyo? Atunci din întîmplare o bombă a căzut în grădina Palatului Imperial. Nu a produs nici o distrugere, dar emoţia a fost mare, ca de altfel efectul produs prin însăşi apariţia duşmanului pe cerul capitalei. Căderea acelei bombe în oaza imperială a fost considerată ca o insultă si comandamentul apărării antiaeriene a oraşului s-a considerat răspunzător si vinovat de acest ultragiu adus mi-kado-ului, pe care el personal nu 1-a putut preveni. El ceru în scris Cartierului General al Armatei să i se aprobe să-şi facă în mod onorabil seppuku pentru a spăla ruşinea care apăsa conştiinţa sa. Nu i se aprobă. S-a resemnat cît a fost stare de război, dar nimic nu 1-a împiedicat să-şi ducă intenţia la „bun sfîrşit", odată cu încetarea

ostilităţilor.

— Apoi a urmat actul semnării capitulării.

— Ii descrie cel mai bine William Craig în „Căderea Japo niei". Iată paginile acestea.

Şi Sensei deschise o carte şi căutînd un anume paragraf, zăbovi puţin, după care începu să citească rar şi liniştit: „Ziua de 2 septembrie, ziua încheierii socotelilor, s-a arătat surprinzător de rece.

Patru limuzine negre goneau în mare viteză, sub norii grei de plumb, pe şoseaua ce urmează linia golfului Tokyo, îndreptîndu-se spre Yokohama. în prima maşină, aşezat pe bancheta din spate, generalul Yoshijiro Umezu reflecta la rolul pe care trebuia să-1 joace în ziua aceea, împotriva voinţei sale, primise ordin de la împărat să reprezinte forţele armate ale Japoniei pe nava de război „Mis'souri".

In maşină, alături de el şedea un veteran al diplomaţiei japoneze Mamoru Shigemitsu, un om slăbuţ, cu ochelari, în calitate de delegat al Ministrului de Externe, urma să semneze şi el documentul capitulării. . .

La ora 7,30, japonezii s-au îmbarcat pe un distrugător, care înainta prin mijlocul marelui golf, îndreptîndu-ise spre „Missouri", ancorat la sasesprezece mile mai departe, în ambele borduri ale navei se desfăşurau forţele cu adevărat copleşitoare ale marinei americane venite din toate colţurile Pacificului si care acum se înghesuiau în golful Tokyo . ..

. . . Primul japonez a urcat la bordul lui „Missouri" la ora 8,55. Acesta era Mamoru Shigemitsu. Caţărîndu-se în spatele însoţitorului său, colonelul Sidney Mashbir pe scara de frînghie care se bălăbănea, era nevoit să apese puternic pe ciotul dureros al piciorului său amputat.

A urmat Umezu, apoi ceilalţi si în cele din urmă, toţi cei unsprezece japonezi se aflau pe punte. S-au aşezat pe trei rânduri, în faţa unei mese acoperită cu un postav verde. De partea cealaltă erau prezenţi militari aparţinând unor ţări ce se aflau încă în stare de război cu Japonia. Toshikazu Lase, asistentul lui Shigemitsu de la Ministerul de Externe îşi plimba privirea peste rîndurile de reprezentanţi ai marii coaliţii şi se mira în sinea lui cum de putuse Japonia să se gândească la o victorie.

Fix *la* orele 9 s-a deschis o mică uşă prin care generalul

Douglas MacArfchur — urmat de Nimitz şi de Halsey — a păşit sprinten spre masa din faţa japonezilor. Aproape imediat el începu să citească o hîrtie mică albă, pe care o ţinea în mînă: „Ne-am adunat aici, reprezentanţi al principalelor puteri angajate în acest război, pentru a încheia un acord solemn prin care să poată fi restabilită pacea. Problemele referitoare la idealuri şi ideologii divergente au fost hotărâte pe cîmpurile de bătălie ale lumii si, prin urmare, nu intră în discuţia sau dezbaterea noastră . . .". Mâna lui MacArthur tremura în timp ce continua să citească: ,,. . . Termenii si condiţiile în care va avea loc şi va fi acceptată aici capitularea Forţelor Imperiale japoneze sânt cuprinse în instrumentul de capitulare din faţa dvs. în calitate de comandant suprem al Pu-

terilor Aliate sînt decis, conform tradiţiilor ţărilor pe care le reprezint, să procedez la îndeplinirea responsabilităţilor ce^ni revin, cu dreptate si cu toleranţă, luînd totodată toate măsurile necesare pentru a asigura îndeplinirea integrală, promptă şi întocmai a condiţiilor capitulării".

Generalul se dădu un pas înapoi şi făcu semn japonezilor să semneze. Pe marea navă se lăsase o tăcere aproape totală, în timp ce Mamoru Shigemitsu bocănea cu piciorul lui, apropiindu-se de masă. Pe oînd se lăsa să cadă încet pe scaun, vîntul îi ridică părul de la spate şi i-1 azvîrli peste frunte. El îşi puse jobenul pe podea, îşi scoase nervos mănuşile galbene şi le puse peste joben. Asistentul său Lase se 'aplecă peste umărul lui stăng.

Shigemitsu scoase un stilou si se uită la document cu o privire nedumerită.

MacArthur spuse scurt: „Sutherland, arată-i unde să semneze". Şeful de stat-major se apropie de -masă si arătă cu degetul locul respectiv, încurcat ministrul de externe roşi, îşi înclină capul şi aşternu semnătura indescifrabilă. Era ora nouă şi patru minute.

Celălalt semnatar din partea Japoniei, Umezu, veni si el la masă. Fără să citească nici un rînd din document, îşi adăugă şi el imediat numele sub cel al lui Shigemitsu. După care, cu o figură impasibilă si fără a privi nici în stingă, nici în dreapta, întoarse spatele şi reveni printre ai lui.

în cele din urmă MacArthur se aşează şi el la masă si semnă. Amiralul Chester Nimitz luă loc si semnă în numele Marinei. Au urmat apoi celelalte ţări. După ce ultima semnătură a fost depusă,

MacArthur a păşit înainte, declarînd solemn: „Să ne rugăm ca pacea să fie redată acum lumii. . . Procedura de faţă este încheiată" . . .

Japonezii au coborît scara unul cîte unul, îmbarcîndu-se pe micul vas cu care aveau să se întoarcă la Tokyo . . .

Deasupra capetelor lor, un grup de bombardiere B 29 si de avioane de transport zburau ca la paradă, într-o ultimă demonstraţie a forţei care pusese capăt unui imperiu şi, pentru prima oară în ziua aceea, soarele se arătă pe cer.

— Oare sacrificiul de atunci al popoarelor, moartea zecilor de mii de oameni nevinovaţi de pretutindeni, culminînd cu victimele holocaustului de la Hiroshima şi Nagasaki vor rămîne oare, aşa cum spunea odată scriitorul român Geo Bogza „cota maximă a nenorocirii pentru ... generaţiile care vor veni"? Sau ne aşteaptă în viitor o cotă nouă, superioară?

— **Vedeţi Florin sân, la dvs. în Occident se spune: „Si vis pace para bellum". La noi se spune „katte kabuto no o o shimeyo", „după victorie strînge bine cureaua de la cască". Ţara dvs. şi a mea nu se înarmează, dar marile puteri au aplicat proverbele *si* au creat arme mai teribile decît cele de la sfârşitul războiului, iar stocurile de armament sînt fantastice. Şi eu mă întreb care va fi soarta vii torului omenirii în această „epocă de ... război, pe care o numim pace?" Căci pe unde te duci şi te întorci prin lume, nu dai decît de prieteni si sînt atît de mulţi încît nu te mai nelinişteşte lipsa duşmanilor ci doar abundenţa celor dintâi. Cum să te mai descurci cînd se vor lua la harţă toţi aceşti amici?**

— **Ştiu eu Sensei?! Ştiţi ce scria într-o „sentinţă" a sa, Publius Syrius? „E mai greu să fii arbitru între prieteni decît între duşmani" ...**

EPILOG

In încheierea acestei cărţi mă simt obligat faţă de cititor cu cîteva mărturisri scurte. Călătoria efectuată în Japonia motivează o aplecare asupra fenomenului nipon, o încercare de a-i descoperi numeroasele faţele şi laturi, unele analizate şi împărtăşite în cartea

„Pe Meridianul Yamato", altele în legătură cu războiul din Pacific descrise în lucrarea de faţă. Cele două călătorii în China mi-au permis să întregesc unele imagini despre Extremul Orient. Singurul lucru din „cuvînt înainte" si care nu există este Sensei. în limba japoneză sensei este substantiv comun şi înseamnă învăţător, dascăl. Este utilizat de japonezi pentru a se adresa învăţătorilor, profesorilor şi chiar medicilor.

Am urmărit evoluţia războiului din Pacific nu ca istoric de catedră ci ca un bun cititor care doreşte să-şi lămurească cauzele care au determinat conflictul din Pacific şi resorturile care au împins Japonia să intre în război. Să-mi explic politica păturii conducătoare a Japoniei, concepţia militarilor din vîrfurile celor două piramide, Armata şi Marina, care împreună cu politicenii au visat, au pregătit, au dezlănţuit şi au tîrît ţara în război şi catastrofă. Să înţeleg educaţia şi modul de a gîndi \al tuturor acelora care se comportau ca stăpîni ai Asiei, Pacificului şi lumii, învingători ai războiului pe care îl purtau, sălbatici şi necruţători faţă de prizonieri

şi care în momentele în care pierdeau lupta preferau sau acceptau moartea.

După ce am fost în posesia unor răspunsuri la aceste întrebări şi la altele asemenea, am dorit să evit prezentarea istorisirii epocii limitate de cele două localităţi istorice — Pearl Harbor şi Hiro-shima — ca pe o descriere şi mi-am luat un învăţător japonez cu care să prezint războiul într-un dialog continuu.

Cartea de faţă şi-a propus să redea cronologic majoritatea evenimentelor importante din spaţiul Pacificului, dintre anii 1941—1945, descriindu-le după confruntarea diverselor surse folosite.

In această uriaşă epopee — ca în orice război — există cauzele declanşării lui, condiţiile politice, istorice, sociale, militare, tehnice etc., care îl determină şi în care se desfăşoară, există operaţiunile militare, rezultatele, consecinţele, învăţămintele, urmările lui. Aceasta constituie istoria ca manual. Dar există în mijlocul acestor lucruri de bază, numeroasele componente care alcătuiesc diferitele laturi şi părţi ale istoriei: conferinţele care le preced, discuţiile şi oamenii care le poartă, planurile militare, amănuntele luptelor, întîmplările eroice şi dramatice, uneori hazlii sau absurde, rapoartele, notele, reportajele, memoriile, dezvăluirile noi ale lucrurilor păstrate secrete sau ale spionilor înşişi. Aceasta este de fapt istoria cea aproape vie — manualele hrănindu-se din ea — pe care o doreşte cititorul. Pe de altă parte sursele — atît cele privind istoria, cu litere mari, cit şi cele din a

doua categorie — prezintă diferit unele dintre lucrurile care constituie substanţa ei, ca spre exemplu, în Pacific, compoziţia flotelor participante, diferitele mişcări ale părţilor beligerante, orarul desfăşurării luptelor etc. în faţa acestor surse diferite ca gen şi în faţa dificultăţilor oferite de sursele însăşi este dificil de optat pentru cît şi cum.

Istoria perioadei „dialogate" nu încape, nici ca manual, între două coperţi. De aceea, dorind să scriu ceea ce se cere a fi neomis — fără să susţin că aş fi reuşit acest lucru întru totul — şi cîte ceva din cele ce dau culoare evenimentelor, am găsit că o discuţie între doi parteneri este modalitatea care permite să îmbine mai bine cele două laturi. In ce măsură am reuşit numai cititorul poate să aprecieze.

închin această modestă carte tuturor ostaşilor, subofiţerilor, ofiţerilor şi generalilor români care au participat în cursul celui de al doilea război mondial la lupta pentru înfrîngerea şi zdrobirea Germaniei fasciste. Am în vedere de asemenea şi pe românii de pretutindeni care au participat în armatele Aliaţilor la operaţiunile duse pe diverse fronturi din vest, din Africa, în Extremul Orient şi

în Pacific. Printre aceştia pot fi amintiţi şi mulţi marinari români americani care au luptat pe cuirasatul „George Pomuţ"[1], pe portavionul „Enterprise" si pe alte nave.

Lucrarea aceasta datoreşte mult prieteniei şi colegialităţii ce mi-au arătat colonel Valentin Vidraşcu şi ing. Veronel Antonescu care, cu generozitate **mi-au** *permis accesul la o parte însemnată din bibliografia folosită.*

Un sprijin remarcabil am avut din partea Lt. col. Vasile Geor-gescu, Anton Tănase, ing. Orest Predeanu, ing. Sorin Dobrinescu şi Elena Bică la obţinerea şi realizarea fotografiilor şi hărţilor.

O deosebită atenţie au acordat-o lecturii manuscrisului Căpitan de Rangul II Nicolae Fudulu, Rodica Pop, secretar ştiinţific al Asociaţiei de Studii Orientale din România; observaţiile şi sugestiile utile ale acestora contribuind la îmbunătăţirea lui.

Un sprijin colegial am primit şi din partea Lt. col. (r) Emil Gafencu şi Lt. col. (r) Mircea Constantinescu.

îmi este plăcut să le exprim, în aceste rînduri tuturor, întreaga mea gratitudine.

De un foarte mare ajutor mi-a fost colaborarea soţiei inele Lucia, în aducerea cărţii în forma ei de publicare.

[1] ***George Pomuţ (1828—1882) născut din părinţi români în Ungaria., absolvent al academiilor militare din Viena şi Saint Etienne, este alături de armatele revoluţionare ale generalului Bem, iar in 1848 devine colonel, comandantul regimentului 15 voluntari din statul Yowa, pe care îl conduce în perioada Războiului de Secesiune'(1861—1865) în cadrul armatelor nordiste. Deschide defilarea organizată la 24 mai 1865 la Washington cu prilejul sfîr-sitiilui războiului, călărind victorios în fruntea regimentului său din renumita armată din Tennessee de sub comanda generalului erou William Sherman. Imediat după război va fi numit consul general . al S.U.A la Petersburg (1865—*** **lS76;, iar *în 1876 este avansat general de brigadă. Moare la Petersburg. Românii americani au contribuit băneşte la construcţia cuirasatului „George Pomuţ" care, încadrat în flota generalului MacArthur, a fost văzut cutreierînd şi luptînd în apele Oceanului Pacific de-a lungul întregului război pînă la capitularea Japoniei.***

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA

1. **Belleroche, P., *Histoire de la guerre aero-navale,* Editions de Sagitaire, Marseille 1943.**

2. **Hu Sheng, *Imperialism and Chinese Politics,* Foreign Laaguages Press, Peiking 1955.**

1. Chant, Chr., *Forces aerienes,* Fernand Na-than, Paris 1975.

3. **Heyne-Bildperbaok, *Flugzeuge des 2 Weltkrieges.***

4. **Heyne-Bildperback, *Bomber 1939—1945.***

5. *** * * , *Encyclopedie illustree des bateaux,* Arthaud, Paris 1975.**

6. **Giorgerini, G., *Le navi da battaglia della seconda guerra mondiale,* Ermano Albertelli Editore, Parnia 1972.**

7. *** * *, *History — China Handbook Serics,* Forein Languages Press, Bei jing, 1982.**

8. **Bauchau, H. *Mao Dzedong,* Flainmarion, Paris, 1983.**

10. Reisohauer, E. O., *Histoire du Japon et des japonais,* Ediitons du Seuil, Paris 1973.

11. Hani, G., *Istoria poporului japonez,* Editura Politică, Bucureşti, 1964.

12. Murgescu, C., *Japonia în economia mondială,* Editura Ştiinţifică şi Enci clopedică, Bucureşti, 1982.

13. Maurois, A., *Istoria Statelor Unite,* Editura Secolului XX, SAR, Bucu reşti 1946.

14. Fostei*, Z. W., *Schiţă a istoriei politice a celor două Americi,* Editura pen tru literatură şi artă, Bucureşti, 1964.

15. Bauer, E., *Hisiorie controversee de la deuxi'eme guerre mondiale,* Editions Rombaldi, volumele: 1939, 1940, 1941. 1942, 1943, 1944, 1945.

16. * * *, *Encyclopedia of World Warr II,* General Editor John Keegan, Hamlyn, London, New-Yonk, Sidney, Toronto, A. Bison Book 1977.
17. * * *, *Atlas fo the Second World Warr,* Edited by brigader Peter Young. Cartography by Richard Narbkiel, G. P. Putnain's sons New York, 1959.
18. Vulliez, A., *Tonnerre sur le Pacifique,* Ed. Fayard, Paris, 1966.
19. Toland, J., *Banzai,* Calman Levy, Paris 1963.
20. Lekie R., *Leş Marines dans la guerre du Pacifique, 1942—1945,* Ed. Robert LaJfonte, Paris 1963.
21. De Launay, J., *Istoria secretă,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti 1970.
22. Minei, M., *Frontul invizibil,* Editura Politică, Bucureşti, 1971.
23.

CUPRINS

CUV1NT ÎNAINTE 5
Capitolul l HAKKO ICHIU..... 9
Capitolul 2 MAGICS..... 40
Capitolul 3 ARMELE ZEULUI HACHIMAN 68
Capitolul 4 FORGET IT! 103
Capitolul 5 OLANDA VA ÎNVINGE! 141
Capitolul 6 VOI REVENI!..... 179
Capitolul 7 BOALA VICTORIEI 209
Capitolul 8 INSULA BLESTEMATA..... 247
Capitolul 9 SALTURI DE PURICE ŞI DE... GREIER 276
Capitolul 10 SHICHI ŞEI HOKOKU 314
Capitolul 11 FLORI DE VIŞIN..... 354
Capitolul 12 PIKADON 401
EPILOG..... 428
BIBLIOGRAFIE 431

Redactor: ADRIAN GRANESCU Tehnoredactor: L. HLAVATHY ;

Apărut: 1986. Bun de tipar: 8.IV.1986. Comanda nr. 2711.
Coli de tipar: 27. Hirtia: velină 70 g/mp.
Format: 16/61X86.

Tiparul executat sub comanda nr. 68/1986
la ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICA CLUJ
Municipiu! Cluj-Napoca
B-dul Lenin nr. 146 Republica Socialistă România